

Emperyalist Hegemonya Krizi ve Üçüncü Dünya Savaşı

Ütku Kızılok
Akın Erensoy
Gülhan Dildar

GELECEK BİZİM
SOSYALİZM

Aralık 2024

Gelecek Bizim Gelecek Sosyalizm Kitap-Broşür Dizisi - 3

Gelecek Bizim Gelecek Sosyalizm gelecekbizim.net

Emperyalist Hegemonya Krizi ve Üçüncü Dünya Savaşı

Utku Kızılok

Akın Erensoy

Gülhan Dildar

İçindekiler

Sunuş.....7

I. Bölüm

SSCB'nin Çöküşüyle Açılan Dönem, Emperyalist Hegemonya Bunalımı ve ABD'nin Başlattığı Sonsuz Savaş!

Berlin Duvarının Yıkılmasından 11 Eylül'e: Rayından Çıkan Emperyalist Dengeler.....	12
Emperyalist Savaş Rüzgârları Irak'a Doğru Esiyor.....	29
Büyük Ortadoğu ya da Genişletilmiş Emperyalist Paylaşım.....	35
Oryantalizm, Medeniyetler Çatışması ve İlimli İslam.....	45
Irak'taki Emperyalist Savaşın İkinci Yılı: Sonuçlar ve Olasılıklar.....	54
Uluslararası Siyasetin Eğilimleri ve İşçi Sınıfı.....	62
Dünden Yarına: Emperyalist Savaş Dünyayı Sarıyor	70
Emperyalist Kapaşmanın Ortasında Kosova	78
“Demokratik ve Özgür Afganistan” Kan Ağlıyor!.....	85

II. Bölüm

Filistin Ulusal Sorunu ve Emperyalist Hegemonya Mücadelesi

Filistin Sorunundaki Gelişmeler ve İki Farklı Çözüm.....	93
Ortadoğu'da Filistin, Filistin'de Ortadoğu	98
Filistin Seçimleri ve Hamas'ın Yükselişi.....	106
Hamas ve Hizbullah Anti-Emperyalist mi?	114

III. Bölüm

Türkiye'nin Emperyal Hevesleri

Türkiye: Emperyal Geleneğe Doğan Fırsatlar	120
Emperyalistler Arasında Sıkışan Türk Burjuvazisi.....	123
Büyük Ortadoğu Büyük Türkiye mi?.....	129
Türkiye'nin Alt-Emperyalist Açılımları.....	133
“Komşularla Sıfır Sorun” Politikasından Herkesle Sorunlu Politikaya!	139

IV. Bölüm

Libya, Suriye ve Yemen'in Emperyalist Savaş Halkasına Eklenmesi, Ortadoğu Savaşı, Türkiye'nin Emperyal Heveslerinin Sonuçları ve Kürt Sorunu

Ortadoğu'da Değişen Dengeler, AKP ve Kürt Sorunu	147
--	-----

Emperyalist Savaşta Suriye Açmazı	153
Libya’da Kaos Derinleşiyor	159
Ortadoğu Savaşı	163
Yemen’de Derinleşen Siyasal Çıkmazlık	170
AKP’nin Patolojik Emperyalist Siyaseti ve Sonuçları.....	179
Uzlaşmaz Çelişkiler ve Savaşın Dinamikleri.....	187
Bugünkü Savaşın Farkını Kavramak	194

V. Bölüm

Üçüncü Dünya Savaşının Ekonomik Cephesi: Ticaret Savaşları

Kapitalizmin Tarihsel Çıkmazında Ticaret Savaşları.....	200
Ticaret Savaşında Son Durum	218

VI. Bölüm

ABD Egemen Sınıfı İçinde Bunalım!

ABD Kongresine Baskının Anlamı.....	227
Kabil’in Düşmesi ve ABD’nin Çekilme Fiyaskosu Ne Anlama Geliyor?.....	235
Trump Suikastı ve Biden’ın Adaylıktan Çekilmesi:	
ABD Egemen Sınıfı Bunalımda!	241

VII. Bölüm

Rusya-Ukrayna Savaşı, Sınır Tanımayan İsrail Kudurganlığı, Filistin’de Soykırım ve Ortadoğu Savaşının Genişlemesi

Emperyalist Kapışmadan Filistin Halkının Payına Düşen: Soykırım!	250
Kaotik Dünya, Belirsiz Gelecek: Çıkış Nerede?.....	255
İsrail Kudurganlığı ve Genişleyen Savaşın Aldığı Yeni Biçimler.....	260
Suriye’de Esad Rejimi Çöktü, Emperyalist Savaş Genişleyerek Devam Ediyor!	267

VIII. Bölüm

Barış Mücadelesi

Emperyalist Savaş, Ekim Devrimi ve Barış.....	277
---	-----

Sunuş

İnsanlık, Birinci Dünya Savaşına tanıklık ettikten ve korkunç sonuçlarıyla yüzleştikten sonra bir daha asla böylesine savaşların yaşanmasına izin verilmeyeceği düşünülüyordu. “Tarihten ders çıkardık” diyerek kitleleri aldatan burjuva egemenler, yirmi yıl gibi kısa bir sürenin ardından bir kez daha ve üstelik çok daha korkunç bir yıkımın eşiğine getirdiler insanlığı. **Paris Düşerken** adlı romanında İlya Ehrenburg, İkinci Dünya Savaşının başladığı sıralarda topluma hâkim olan düşünceyi şöyle yansıtır: “İki savaş arasında sanki topu *topu bir tek gün akıp geçmişti. Birinci savaştan sonra bütün insanların daha bir akıllandığı düşünülüyordu. Bundan böyle savaşa sebep olanların hepsine hadlerini bildireceklerine inanılıyordu. Kimi Wilson’a güvenmiş, kimi de bütün inancını ve umudunu Lenin’e bağlamıştı. O zaman onlara yirmi yıl sonra bu savaş belasının tekrar sofraya getirileceğini söyleselerdi insanlar başka türlü davranırlardı!*”

Dünya halkları için umut olan 1917 Ekim Devrimi, özellikle Batılı ülkelerin işçi sınıfını etkisi altına almış, isyanlar ve devrimler Avrupa’ya yayılmıştı. Fakat ne yazık ki imparatorlukların çöküşü gibi büyük ve tarihsel değişimlerin önünü açsa da işçilerin iktidarı ele almasıyla sonuçlanmadı. İşçi sınıfının iktidarı ele geçiremediği ama burjuvazinin de normal/olağan yöntemlerle kitleleri kontrol altına alıp düzen kuramadığı; ekonomik, toplumsal ve siyasal krizlerin birbirini izlediği bu dönem faşizmle sonuçlandı. İtalya’da, Almanya’da, İspanya ve Portekiz’de faşist rejimler kuruldu ve hemen sonra insanlık yeniden savaşa ve yıkıma sürüklendi. Faşist rejim altında tepeden tırnağa silahlanan ve muazzam bir ekonomik-askeri güç haline gelen Alman emperyalizmi, İtalya ve Japonya’yı da yanına alarak birinci savaştaki yenilgisinin öcünü almak, Avrupa’yı ve SSCB’yi ezmek, ABD’nin önünü keserek tüm dünyaya mutlak anlamda hâkim olmak istiyordu.

Sonunda Hiroşima ve Nagazaki’de atom bombalarının dahi pervasızca kullanıldığı İkinci Dünya Savaşında, 21-25 milyon askerin yanı sıra 50-55 milyon sivil katledildi. Bunca acı, kayıp burjuvazinin zerrece umurunda değildi. İnsanlık tarihinde eşi benzeri görülmedik bir yıkıma ve gaddarlığa neden olan ikinci emperyalist savaş sonucunda hegemonya krizi çözülmüş, emperyalist kapitalist dünyanın hâkim gücünün kim olacağı tayin edilmişti. İleri sanayisi, üretim kapasitesi, finansal gücü ve nükleer silahlarıyla sistemin hegemon gücü olduğunu ispatlayan ABD, tartışmasız düzen kurucu oldu. ABD, savaşta yerle yeksan olan Avrupa’nın yeniden inşası için finansal destek sunarak, Sovyetler Birliği ve “komünizm tehlikesi” karşısında caydırıcı nükleer güç olarak kapitalist dünyayı kendi hegemonyası altına almayı başardı. Böylece bir yanda emperyalist ve kapitalist devletlerin ABD’nin arkasında sıralandığı, diğer tarafta ise sözde sosyalist Doğu Bloku ülkelerinin SSCB’nin arkasında saf tuttuğu iki kutuplu yeni bir dünya düzeni kuruldu. Bu iki kutup arasında sürüp giden gerilimler ise “soğuk savaş” olarak adlandırılacaktı.

Savaşın ardından, “Uluslararası barış ve güvenliği, ekonomik, toplumsal ve kültürel işbirliğini sağlamak” amacıyla Ekim 1945’te Birleşmiş Milletler (BM) örgütü kuruldu. Bu burjuva örgüt sayesinde *sonsuz bir barış döneminin* başlayacağı yalanını pompalayan emperyalist kapitalist egemenler, emekçileri bir kez daha aldatmaya başladılar. Oysa İkinci Dünya Savaşı henüz sonlanmış olmasına rağmen, sonsuz barış propagandası eşliğinde ABD emperyalizmi Kore’den Vietnam’a yeni savaşlara, katliamlara, askeri darbelere girişti.

“Sonsuz barış” yalanı SSCB çöktüğünde bir kez daha toplumsal alanı kapladı. Burjuva ideologlar artık sonsuz barış ve refah döneminin başlayacağını söylüyorlardı! Oysa SSCB’nin çöküşüyle dünyadaki mevcut siyasi dengeler ve ittifaklar ortadan kalkmış, yeni bir dönemin kapıları açılmıştı. 1990’lar boyunca Kafkaslar’dan Balkanlar’a, Ortadoğu’dan Afrika’ya dek pek çok bölgede yürüyen savaşlar, yeni bir emperyalist dünya savaşının ön hazırlık evresi niteliğindedeydi. 11 Eylül 2001’de ABD’nin New York kentindeki İkiz Kulelere yapılan saldırılar, Üçüncü Dünya Savaşının ön hazırlık evresinin bittiğini gösteriyordu. Nitekim ABD emperyalizmi bu saldırıları Ekim 2001’de Afganistan’ı ve Mart 2003’te ise Irak’ı işgal etmek için bahane olarak kullandı. Böylece *10 yıllık bir hazırlık evresinden sonra* ABD emperyalizminin startını verdiği Üçüncü Dünya Savaşı, doğal olarak başka ülkelere ve coğrafyalara sıçradı, uluslararası siyaseti şekillendirmeye başladı.

2000 yılı dönemeci esasında birçok şey için bir milat oluşturmaktadır. Birincisi, *kapitalizmin tarihsel sınırlarına ulaşarak tıkanması* ve tarihsel bir sistem krizine girmesi! İkincisi, *hegemonya krizinin* derinleşmesi ve onun bir ifadesi olan Üçüncü Dünya Savaşının kendine has/özgü yöntemlerle başlaması! Üçüncüsü, başta Latin Amerika olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde ardı ardına patlayan ve halkalar biçiminde birbirine eklenen halk isyanları, ortaya çıkan devrimci durumlar ve böylece *sınıf mücadelesinin keskinleşmesi!* Bugün insanlığı ve dünya ekonomisini derinden

etkileyen, Suriye'den Ukrayna'ya milyonları göçmen haline getiren, başta emperyalist güçler olmak üzere sayısız devleti dolaylı ya da doğrudan çatışma ve gerilim içine sürükleyen emperyalist hegemonya krizi ve onun neden olduğu savaştır. Zalimlikte sınır tanımayan Siyonist İsrail devletinin ABD/Batı desteğinde Filistin'de soykırım uygulayabilmesine zemin yaratan da bu kriz ve emperyalist savaştır.

Tüm dünyayı kaosa sürükleyen bugünkü gelişmeleri ancak Üçüncü Dünya Savaşı'nın varlığıyla açıklayabiliriz. ***Bugünkü savaş da önceki iki savaş gibi dünya sahnesinde yaşanmakta, geniş bir coğrafyayı etkisi altına alarak dünyanın gidişatını, dünya ekonomisini ve halkların kaderini belirlemektedir.*** Bizim için bugünkü savaş bir üçüncü emperyalist dünya savaşı yapan şey, onun bu yönleridir. Bu yüzden, emperyalist güçlerin henüz birinci ve ikinci dünya savaşlarındaki gibi doğrudan karşı karşıya gelmemiş olmasından hareketle akıl yürütmek ve bugünkü savaşın adını koymamak doğru değildir. Kaldı ki herkes Ukrayna'da gerçekte ABD-İngiliz bloku ile Rusya'nın savaştığını kabul ediyor. Batı bloğunun Ukrayna'ya Rusya'nın iç kısımlarını vurması için uzun menzilli füzeler vermesi ve Ukrayna ordusunun 19 Kasım'da bu silahları kullanmasından sonra Rusya'nın yeni nesil hipersonik füzelerle yanıt vermesi savaşın kimler arasında yaşandığının yeni bir göstergesi oldu. Bu konuda bir açıklama yapan Rusya devlet başkanı Putin'in "Ukrayna'da Batı tarafından provoke edilen bölgesel çatışma küresel bir niteliğin unsurlarını kazandı" demesi de yeterince anlamlıdır.

Üçüncü Dünya Savaşının Ukrayna cephesinde bu gelişmeler olurken, ABD-İsrail ve Türkiye destekli cihatçı gruplar Suriye'de Esad rejimine karşı 27 Kasım'da bir operasyon başlattılar. 61 yıllık Baas rejimi, hiç beklenmedik şekilde 10 gün içinde düştü. Kuşkusuz Esad rejiminin düşmesiyle Rusya-Çin ve İran gibi ülkelerin Ortadoğu'daki pozisyonu zayıfladı. Ancak bu ABD-İngiliz-İsrail bloğunun kolayına arzu etikleri planı hayata geçirebilecekleri ve bir düzen kurabilecekleri anlamına gelmiyor. Ortadoğu'nun, bu coğrafyadaki ülkelerin ve güçlerin kaderi, esas olarak Üçüncü Dünya Savaşının sonuçlarına göre şekillenecektir. Bir taraftan Ortadoğu'da kendi lehine bir denge kurmaya çalışan ABD emperyalizmi, öte taraftan da Asya Pasifik'te Çin'e karşı büyük bir savaşa hazırlanıyor.

Esad'ın düştüğü 8 Aralık günü Çin devletinin resmi gazetesi *Global Times*, ABD'nin doludizgin bir savaşa hazırlandığını belirterek şöyle diyordu: "Bazı ABD'li politikacılar, Çin'le yapılacak bir «tam ölçekli savaşa» hazırlık için mühimmat üretimini artırmayı ve sürekli üretim hatları kurmayı açıkça talep ediyor. Bu yaklaşım, yalnızca yıkım ve ölüm üretimi için inşa edilmiş bir fabrikaya benziyor. ABD'nin sanayi altyapısı giderek savaş mantığına teslim olmuş durumda ve bu durum, küresel gerilimlerin ana itici gücü haline geliyor. Askeri hazırlıkların ve sanayi mobilizasyonunun Çin'le karşılaşmada onlara bir avantaj sağlayacağını düşünüyorlar. Ancak bu düşünce, ölümcül bir yanlış hesaplama: Büyük güçler arasındaki tam ölçekli bir savaş, karşılıklı yıkım anlamına gelir. Bu tür savaş hazırlıkları bir stratejik plan de-

ğil, stratejik bir öz-yıkım biçimidir. Bu, barut fıçısında kibritle oynamaya benzer: Alevleri kontrol edebileceğinizi düşünebilirsiniz, ancak bir zincirleme reaksiyon başladığında sonuç felaket olacaktır.”¹ ABD ve Çin büyük bir hesaplaşmaya hazırlanıyorlar ve Üçüncü Dünya Savaşı kavramını kullanmak için illa bu güçlerin karşı karşıya gelmesini beklemek gerekmiyor. Çok açık ki Asya Pasifik’teki olası savaş, Üçüncü Dünya Savaşının başlaması anlamına gelmeyecek, zaten yürümekte olan bu savaşın sonuçlarını kesin olarak tayin edecektir.

Yukarıdaki tablo da gösteriyor ki kapitalist düzenin bağrındaki dinamikler her geçen gün emperyalist güçleri daha fazla doğrudan karşı karşıya gelmeye iterken, nükleer silahların kullanılması riski de giderek daha fazla artıyor. Elbette nükleer savaş tercih edilebilir bir seçenek değildir *ama sermaye düzeninin yarattığı çelişkiler ve basınç, egemenlerin zihin dünyasını belirlemekte ve en akıl almaz görünen şey gününü geldiğinde son derece rasyonel* gözükebilmektedir. Bu bakımdan, nükleer silahların yıkıcılığından hareketle emperyalist egemenlerin bu silahları kullanmayacağına güvenmek çocukluk olur! Kaldı ki “taktik nükleer silahlar” adı altında, şiddetini ve kapsadığı alanı daraltarak nükleer silahları kullanmaya dönük hazırlık uzun zamandır sürdürülüyor. Bu tablo, insanlığın karşı karşıya kaldığı “ya sosyalizm ya yok oluş” ikileminin ne denli ciddi olduğunu gözler önüne seriyor. Kapitalizm altında savaşların son bulmayacağı ve çözümün sosyalist bir dünya mücadelesinden geçtiği gün gibi ortadadır.

Aşağıda 2001-2024 arasında yazılmış kapsamlı makalelerimizde, sözünü ettiğimiz gelişmeleri tüm yönleriyle ele alıyoruz. Elimizden geldiğince bir konu bütünlüğü oluşturmaya ve gelişmeleri kronolojik sıraya göre vermeye çalıştık. Kimi yazılarda kısaltmalar, özetlemeler yapsak da, tekrarların olması kaçınılmaz. Ancak gelişmeleri büyük ölçüde kronolojik sıralamaya göre verdiğimiz için okuyucu, 1990’lardan günümüze dünyaya damgasını basan ekonomik, siyasi ve toplumsal olayları bütünlüklü bir şekilde anlama şansı elde edecektir. Dileriz kitabımız hem tarihsel bellek işlevi görür hem de dünyamızı kaosa sürükleyen dinamiklerin derinden kavranmasına ve kapitalist sömürü düzenine karşı verilen toplumsal mücadeleye katkı sağlar.

10 Aralık 2024

1. <https://www.globaltimes.cn/page/202412/1324596.shtml>

I. Bölüm

**SSCB'nin Çöküşüyle Açılan
Dönem, Emperyalist Hegemonya
Bunalımı ve ABD'nin Başlattığı
Sonsuz Savaş!**

Berlin Duvarının Yıkılmasından 11 Eylül'e: Rayından Çıkan Emperyalist Dengeler

Berlin Duvarının yıkılması ve ardından Doğu Avrupa'daki bürokratik yapıların çökmesi, dünyadaki siyasi dengelerin hızlı bir değişim sürecine girdiğinin habercisiydi. Nitekim kısa bir süre sonra, bürokratik rejimlerin merkezi ve hegemon gücü olan SSCB'nin de çökmesiyle birlikte, uluslararası siyasi dengeler altüst oldu. Emperyalist ideologların deyişiyle, artık "yeni bir dünya düzeni"yle karşı karşıyaydık. Ancak bu hiç de iddia edildiği gibi, "sınıf mücadelesinin sona erdiği" ve neoliberalizmin kendi bayrağını ebedi bir şekilde göndere çektiği bir dünya olmayacaktı.

19. yüzyılın sonunda bir üst aşamaya (emperyalizm aşamasına) sıçrayan kapitalizm, 1914'te emperyalist güçler arasındaki kıran kırana rekabetin ekonomik, siyasal ve sosyal ifadesi olan emperyalist savaşın patlak vermesiyle birlikte bir yeniden paylaşım dönemine girmişti. Birinci Dünya Savaşı, 1917 Ekim Devrimiyle sonuçlandı ve bu devrimin ürünü olarak kurulan SSCB dünya emperyalist ekonomisinden koptu. Ancak emperyalistler arasındaki yeniden paylaşım sorunu çözülemedi. Bu paylaşım kavgası İkinci Dünya Savaşıyla devam etmiş olsa da, bu kez Çin Devriminin gerçekleşmesi ve Doğu Avrupa'nın bütünüyle SSCB'nin hegemonyası altına girmesiyle, emperyalist sistemden büyük bir parça daha kopmuş oldu. Böylece emperyalist-kapitalist sistemin yanında, kendisini bu ilişkilerin dışına çıkartan rakip bir blok oluşmuştu. İkinci Dünya Savaşından sonra oluşan bu yeni durum, aslında emperyalist-kapitalist ilişkilerin tüm dünya ölçeğinde yayılmasını ve kapitalist işbölümünün bu ölçekte örgütlenmesini engellemişti.

1990'lı yıllara gelindiğinde ise yetmiş yıllık parantez kapanıyor ve dünya bir bakıma 1917 Ekim Devrimi öncesine dönüyordu. Bürokratik Stalinist rejimlerin gümbürtüyle çökmesi, tüm ülkelerin kapılarının kapitalist dünya ekonomisine sonuna kadar açılmasına neden oldu. Böylece bir dönem boyunca emperyalist güçlerle bürokratik rejimler arasında paylaşılmış olan dünya, şimdi haritaların hızla değişmesine ve emperyalizmin zafer çılgınlıklarına sahne oluyordu. Yıllar yılı dünya işçi sınıfına sosyalizm olarak yutturulan bürokratik diktatörlükler, birkaç gün içinde yerle yeksan olmuş ve bu ani çöküş milyonlarca insanda şaşkınlık yaratmıştı. Bunu fırsat bilen emperyalizmin propaganda mekanizmaları derhal harekete geçmiş ve tüm dünyayı ideolojik bir bombardımana tutmuşlardı. Emperyalistlerin bu ideolojik saldırı dönemi pek çok insanın kafasında sosyalizm inancının çökmesine neden oldu. Kendini SSCB'ye ve resmi sosyalizm anlayışına adapte etmiş olan dünya sosyalist hareketinin büyük çoğunluğu, bu tarihsel çöküş karşısında derin bir bunalımın içine yuvarlanarak, gerek ideolojik ve gerekse örgütsel anlamda tam bir kaosa girdi.

Emperyalizmin ideologlarına göre, sosyalizmin çöküşüyle birlikte tüm çelişkiler ortadan kalkıyor ve kapitalizmin önündeki engeller temizleniyordu. Bu ideologların

söylediklerine bakılırsa, kapitalizmin önünde dünyayı “çelişkisiz ve uyum içinde” yeni ufuklara taşıyacak olan “yeni bir dünya düzeni” olanağı açılıyordu. Dönemin ABD başkanı baba Bush, bu düzeni “yeni dünya düzeni” olarak ilan ediyordu. Francis Fukuyama ve Samuel Huntington da, döneme uygun yeni bir ideoloji geliştirdiler. **Fukuyama’ya göre bu yeni dünya düzeninde çelişkiler artık ortadan kalktığı için sınıf mücadelesi de ölmüştü! Artık tarihin sonu gelmişti!** İşçi sınıfı eski işçi sınıfı değildi! Komünizm ölmüştü ve nihai zaferi kazanan yeni liberal düzen olmuştu vb. Fukuyama’nın zıttı şeyler söylediği sanılan Huntington ise, tam tersine onu tamamlıyordu. Ona göre, artık sınıf mücadelesi olmayacaktı. **Bunun yerini, küreselleşen ve zenginliğin bollatığı dünyada, “medeniyetler arası çatışmalar” alacaktı.** Bu temelde, içine girilen yeni tarihsel dönem aslında medeniyetlerin savaştığı bir dönem olacaktı. Gelişmiş Batılılarla geri kalmış Doğuluların savaşı! Geri kalmış cahil Doğulular, Batıya saldıracak, Hilal ile Haç savaşıacaktı!

SSCB ile sosyalizm yanlısı bir şekilde kitlelerin bilincinde özdeşleşmişti. Kendilerini sosyalizm olarak yutturan Stalinist rejimlerin çöküşü, bunun karşısında Marksistlerin güçsüzlüğü ve ideolojik mevzilerin kaybedilmesi, meydanı emperyalizmin ideolojik propagandalarına bıraktı. Bu ortamda emperyalistler, kendi aralarındaki çelişkileri de “yeni dünya düzeni” palavrasının ardına gizleyerek bir süre gözlerden uzak tutabildiler. Tüm burjuva yorumcular su nakaratı yineliyorlardı: **“Büyük devletler arasında bir nükleer savaş tehlikesi ortadan kalktı. Silahlanma yarışı ve savaşlar bitti.”** Ekonomik alanda ise bilişim sektörünün gelişmesinden hareketle teknolojik devrim ve küreselleşme sayesinde üretkenliğin artacağı, **düşük enflasyonlu hızlı bir büyüme dönemine girileceği**, işsizliğin makul bir düzeye çekileceği iddia ediliyordu. Böylece bu dinamik onlarca yıl sürecek, dünyaya akıl almaz bir refah gelecekti! Fakat daha sonra gelişen siyasal ve toplumsal olaylar, dünya kapitalist sisteminin çelişkileri nasıl ortadan kaldıracığını ve dünyaya nasıl refah getireceğini birbiri ardı sıra patlak veren bölgesel savaşlarla gösterdi!

SSCB’nin çökmesiyle ABD ekonomik, askeri, teknolojik ve siyasal olarak “tek kutuplu” dünyada hegemonyasını kurarken, diğer taraftan ortaya çıkan bu yeni durum, diyalektiğin yasası gereği kendi karşısını doğurmaya başladı. Bir zamanlar, bir yanda ABD’nin öbür yanda SSCB’nin hegemon olduğu iki kutuplu dünyada rakip emperyalist güçler, Sovyet blokunun varlığı nedeniyle kendi aralarındaki çelişkileri törpülemek zorunda kalıyorlardı. O dönemde Avrupa Birliği ülkeleri ve Japonya, ABD’nin rakibi olmalarına karşın onun dümen suyuna girmek zorundaydılar. **Fakat Sovyetler Birliği’nin çöküşünden sonra oluşan tek kutuplu dünyada emperyalist kamp içindeki çelişkiler hızla su yüzüne çıktı.** Bu güçler arasındaki hegemonya savaşı bazen örtülü bazen açık olarak yaşanmaya başladı. Böylece, dünyada hegemonyasını kurup emperyalist piramidin tepesine oturduğunu varsayan ABD için de tehlike çanları çalmaya başlamıştı. **Ashında SSCB’nin çökmesiyle eski dengeler tamamen bozulmuş**, diğer emperyalist güçler de ABD ile rekabet içinde yeni pazarlara ve petrol havzalarına gözlerini dikmişlerdi.

Kapitalist ekonominin küreselleşmesi ve emperyalist hegemonya için oluşturulmuş bloklar

SSCB'nin çöküşünden sonra dünyanın tamamının kapitalist ekonomiye açılması, emperyalist güçlerin önüne şu fırsatları çıkardı: 1) Uçsuz bucaksız Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa topraklarının kapitalist sisteme entegrasyonu ve bu yeni pazarlarda hâkim olma, 2) Orta Asya ve Kafkasya petrollerinin ele geçirilmesi. Ortaya çıkan bu yeni durum, emperyalistlerin iştahını kabartıyordu. Kendi aralarında çekişmeye başlayan emperyalist güçler, birbirlerine karşı üstünlük sağlayabilmek için bölgesel ekonomik güçler oluşturmaya giriştiler. Bu süreçte Meksika'nın da dahil edilmesiyle 1994'te ABD güdümlü Kuzey Amerika Serbest Ticaret Bölgesi (NAFTA) oluşturuldu ve AET "Avrupa Birliği"ne (AB) dönüştü. Dünya Ticaret Örgütü (WTO) yine bu süreçte (1995) emperyalistler arası anlaşmazlıkları gidirmek için kuruldu. Verili koşullarda bu oluşumlar içinde belirleyici olan ABD, Japonya ve Almanya'dır. Kavga, dünya pazarına kendi sermayelerini akıtmak isteyen bu emperyalist metropoller arasındaki kavgadır. Farklı uluslardan tekellerin rekabeti kaçınılmaz olarak emperyalist devletlerin de rekabetidir. 1970-1980'lerde emperyalist güçler arasında örtük bir biçimde yürüyen hegemonya savaşı, Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra yeni biçimler almaya başladı.

Yeri gelmişken burada küreselleşmeye ve ulus-devlete de değinmek isteriz. *Emperyalist ideolojik propagandanın argümanlarından biri olan "ulus-devlet ortadan kalkıyor" söyleminin büyük bir balon olduğu bugünkü çatışmalar ortamında daha bir açığa çıkmaktadır.* Kapitalizmin küreselleşmesinin anlamı ulus-devletin ortadan kalkması değildir. Kapitalist ilişkilerin küreselleşmesi, sermayenin tüm dünyada serbestçe dolaşabilmesi için önündeki engellerden kurtulmaya çalışması anlamına gelir. Fakat ekonomik ilişkiler küreselleşse bile kapitalizm son tahlilde ulus-devlet üzerine oturan bir sistemdir. O nedenle ulus-devletin aşılması, aslında kapitalist sistemin aşılması, dünyada yeni bir sosyo-ekonomik formasyonun işleme-ye başlaması demektir. Kapitalizm var olduğu sürece, dünya pazarında rekabet eden sermaye grupları sırtlarını güçlü ulus-devletlere yaslamaksızın kendilerini güvende hissedemezler. Öte yandan, karşılıklı rekabet temelinde oluşan ekonomik birlikler kendi içinde de çatışma, çelişki ve hiyerarşiyi taşıyan bölgesel ya da kıtasal birliklerdir. Bu birlikler dünya pazarında nüfuz alanlarını genişletebilmek için kıran kırana bir mücadele sergilerlerken, aynı ekonomik birlik içindeki farklı ulus-devletlerin arasındaki (örneğin AB içinde Fransa ve Almanya) mücadele de sona ermemektedir. Unutulmamalıdır ki kapitalizm eşitsiz ve bileşik gelişir. *Bu nedenle gerek birlik hiyerarşisinde, gerekse emperyalist piramidin dizilişinde her zaman yer değiştirmeler olur.* Bu durum kapitalist sistemin mantığına uygundur, onun doğası gereğidir.

İşte bundan dolayı, bu yer değiştirmelerde altta kalmamak ve gerekli pazarlara daha fazla nüfuz edebilmek için büyük emperyalist güçler sürekli silahlanır ve kendi askeri güçlerini oluştururlar. Soğuk savaş döneminde Sovyet bloğuna karşı savaşmak

için kurulan ABD güdümlü NATO, aynı yıllarda sermayeye dikensiz gül bahçesi yaratmak için de savaşımıştır. Soğuk savaşın bitmesiyle NATO, ABD'nin elinde Amerikan sermayesinin vurucu gücü olarak kalmaya devam etmiştir. Diğer yandan, "Avrupa Güvenlik Savunma Politikası (AGSP)" çerçevesinde AB sermayesinin vurucu silahlı gücünün oluşturulması düşünülmektedir.

Balkanlar, Ortadoğu ve Orta Asya hattı

Bir zamanlar ABD'nin müttefiki² olan İran'da bir devrim yaşanması ve ardından mollalarla ABD'nin çıkarlarının ters düşmesi, ABD'nin Saddam Hüseyin'i silahlandırmasına neden olmuş ve bu da Irak'ın İran'a savaş açmasıyla sonuçlanmıştı. Sekiz yıl süren İran-Irak savaşı mollaların eline büyük bir koz verip İran'da tüm muhaliflerini bertaraf etmelerine ve mutlak diktatörlüklerini kurmalarına yararken, Saddam da bu savaştan silahlanarak çıkmıştı. Eline topladığı silahlarla kendine güveni artan Saddam, daha sonra Kuveyt'i "paldır küldür" işgal etti. SSCB'nin çökmesi sonucu eski dengelerin bozulduğu ve diğer emperyalistlerin ABD'nin rolünü daha fazla sorguladığı bu dönemde Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesi, sıkışan ABD için can simidi rolü oynadı. Emperyalist piramidin tepesindeki ABD, 1991'deki Körfez Savaşında bölgeyi askeri olarak kontrol altında tutma amacını güttü. ABD emperyalizmi, Körfez Savaşı aracılığıyla uzun süreli bir planı gerçekleştirmenin temellerini atarken, Ortadoğu'ya askeri olarak yerleşip Arap devletlerinin tümüyle kendi dümen suyuna girmesini sağladı ve böylece bölgede dört adet askeri üs kurdu. ABD'nin bölgede üstün konuma gelmesinin amacı, diğer emperyalist rakiplerine gözdağı vermektir. Onlara emperyalist dengelerin hâlâ kendi lehine işlediğini göstermek istiyordu. Ayrıca ABD, Kafkasya'ya bir ön kapı aralamak ve buradan Orta Asya petrolerine ve pazarlarına ulaşmak için Balkanlarla Orta Asya arasında muazzam stratejik öneme sahip bir gedik açtı.

Balkanlar

1992'de Balkanlar'da savaş başladığında Birinci Dünya Savaşı üzerinden tam 78 yıl geçmişti. Fakat aradan geçen bu süre zarfında değişen pek de bir şey olmamış gibiydi. Tarih, 78 yıl önce savaşan ülkeler ve destekçilerini bir biçimde yine karşımıza çıkarıyordu. Emperyalistler Balkanlar'da çıkarları için yüz yüze kapışmak yerine, yıllarca aynı topraklarda birlikte yaşamış insanları milliyetler temelinde bölüp onların

2.1979'da mollalar iktidara geldikten sonra, ABD ile Mollaların çıkarları ters düşmüş ve ABD İran'ı terörist ilan etmişti. Mollalar ise sınıf hareketini bastırmak ve kitleleri ideolojik temelde körleştirmek için 1980'de ABD'yi şeytan ilan ederek, ABD elçiliğini işgal ettirmiş ve elçiliktekileri rehin almışlardı. ABD'de 1980'de yapılan başkanlık seçimlerini kazanmak isteyen Reagan, Humeyni'yi bizzat arayarak telefonla görüşmüş, seçimlerin sonucu belli olana kadar elçilikteki işgalin sürmesini istemişti. Nihayetinde işgali iç siyaset malzemesi yapan Reagan seçimleri böyle kazanmıştı. 11 Eylül saldırısına niye şaşırılmaması gerektiği çok açık değil midir?

arkalarına saklanarak ve onları savaştırarak kendi aralarındaki kozlarını paylaştılar. ABD soğuk savaş stratejisinin bir uzantısı olan ve yeni politikasıyla da bütünleşen Müslüman Boşnakları destekledi. Almanya ve İtalya, Birinci Dünya Savaşında olduğu gibi Hırvatları destekledi. Rusya ise tarihsel Slav birliği temelinde Sırbistan'ı. Fransa bölünmeye karşı çıkıp Sırpıları desteklerken, dengeler değiştiğinde Fransa'nın tavrı da değişti. Yugoslavya parçalanıp her ülke kendi bağımsızlığını ilan ettikten sonra, Bosna Hersek'teki üç ulustan insanlar 1992'den 1995'e kadar Avrupa'nın göbeğinde birbirlerini öldürdüler. Batılı devletler ve BM vaaz verip müdahale etmedi. Niye? Çünkü savaştan güçlerin arkasında farklı çıkarlara sahip emperyalist devletler vardı. Müdahale, emperyalistlerden kimin kazanacağı veya pazarlıklarda bu emperyalistlerin söz hakkı netleşmeden yapılmadı.

Balkanlarda yaşanan savaş, bize göre emperyalistlerin dünya ölçeğinde yürüttükleri kendi aralarındaki hegemonya savaşının bir kesitiydi. Birbirlerini boğazlayan dünkü kardeş uluslar, kendilerini destekleyen emperyalistlere tamamen muhtaç hale gelip, umutlarını onlara bağlamaya başladılar. Uzun yıllar süren savaş, köklü düşmanlıklar oluşturdu. Artık emperyalistlerin müdahale zemini de oluşmuştu. 1995'te ABD öncülüğünde Dayton anlaşması yapıldı ve Bosna Hersek üçe bölündü. Bölgeye NATO aracılığıyla ABD, "Acil müdahale gücü" aracılığıyla da İngiltere, Fransa ve Almanya yerleşti. Ancak bu ABD için yeterli olmamıştır. ABD, Balkanlarda kalabilmek ve bölgeye iyice yerleşmek için başka yollar aramaya yönelmiştir. 1995'te ABD dışişleri bakanı Warren Christopher, "***olaylar yeni bir stratejik durumun ortaya çıkmasına neden olabilir***" diyordu. ABD emperyalizmi için bu stratejik durumlar hiç bitmedi. ABD, hegemonya yarışında Kosova'da provokatörlüğe soyundu. Kosova Arnavutlarını önce Sırpıların karşı sonradan da Makedonya'ya karşı kışkırttı. Oysa Kosova Kurtuluş Ordusu (UÇK) lideri İbrahim Rugova, 1992'de Kosova'nın bağımsızlığını ilan etmiş ancak o zamanlar "büyük satranç tahtası"nda rolü olmayan Kosova, emperyalist devletler tarafından desteklenmemişti. Miloseviç Kosova'nın bağımsızlığını tanımamış, Dayton anlaşmasını düzenleyen ABD de bu anlaşmada Kosova'yı gündeme dahi almamıştı. Çünkü o zamanlar Miloseviç, emperyalistler için düzen koruyucuydu ve bu onların işine geliyordu.

Fakat daha sonra birden bire derhal iktidardan uzaklaştırılması gereken "halkların düşmanı", "kasap", "diktatör" oluverdi! Niye acaba? Miloseviç, NATO'nun Kosova'yla ilgili "barış anlaşmalarını" uygulama bahanesiyle dayattığı askeri çözümü kabul etmedi. Rambouillet anlaşması denilen anlaşmaya göre ne Kosova'ya bağımsızlık tanınmıyor ne de Kosova'nın Arnavutluk'la birleşmesi öngörülüyordu. Bu anlaşmanın 8 ve 10. maddelerine göre, NATO personeli, araçları, gemileri, uçakları ve teçhizatları Yugoslavya Federal Cumhuriyetinin (YFC) hava ve deniz ulaşım sahalarından sınırsız olarak yararlanabilecek, geceyi geçirme hakkına, askeri manevra hakkına, üs hakkına sahip olacaktı. YFC yetkilileri NATO güçlerine öncelik tanıyıp bütün ihtiyaçlarını ülke çapında gidermek zorundaydı. NATO uçakları hiçbir vergiye tâbi tutulmadan uçabilecek, inip kalkabilecekti. Aynı şekilde limanlara uğrayan

NATO gemilerinden de hiçbir vergi ya da masraf alınmayacak, operasyonlar için kullanılan araçlar, gemiler ve uçaklar hiçbir izne, lisans, kayıt işlemine ya da ticari sigorta işlemine zorunlu tutulmayacaktır.”

Yugoslavya bu anlaşmayı kabul etmeyince üzerine aylarca bomba yağdı ve Milo-seviç pes etti. Utanmaz bir NATO yetkilisi, “Yugoslavya ekonomisini tahminen ortaçağ düzeyine geri götüreceklerini” açıklayabilmiştir. ABD Kosova Savaşıyla birlikte Yugoslavya’yı önce yerle bir etti, sonra da yeniden yapılanması için müteahhit firmalarını gönderdi. Savaşın sonucunda bölgeye tam 50 bin ABD askeri yerleşmiştir. Ayrıca, biri Kosova’ya olmak üzere Balkanlar’a dört adet ABD üssü yerleştirilmiştir. Peki, böylece ABD nereye varmak istiyordu? Bunun cevabını dönemin başkanı Clinton’un enerji bakanı Bill Richardson veriyor: “**Bu Amerika’nın enerji güvenliğine, bizim değerlerimizi paylaşmayanların stratejik gedikler açmalarını önlemeye ilişkindir. Bu yeni bağımsız ülkeleri Batıya yakınlaştırmaya çalışıyoruz.** Onların başka bir rotaya girmek yerine Batılı (siz ABD diye okuyun!-AE) ticari ve siyasi çıkarlara bel bağlamalarını istiyoruz. Hazar’da esaslı siyasi yatırımlar yaptık ve hem boru hattı haritasının ve hem de siyasetin istediğimiz yönde çıkması bizim için çok önemlidir.”³

ABD ve İngiltere, Balkanlar’ı tamamen kendi çıkarları temelinde düzene sokmak istediklerinden, Kosovalı Arnavutları silahlandırıp Makedonya’ya karşı savaş açtırmışlardır. Almanya ve AB ise Makedonya’nın yanındadır. Nitekim AB, Doğu Avrupa’yı kaybetmemek için bu ülkelerle üyelik görüşmelerini başlatmış ve Balkanlar’ı kısılcına almıştır. Bulgaristan’ın Burgaz limanını Arnavutluk’un Adriyatik kıyısındaki Vlora’ya bağlayan AMBO Trans-Balkan boru hattı projesini kontrol eden İngiliz-Amerikan konsorsiyumu, Avrupa’nın rakip petrol devleri Total-Fine-Elf’in katılımını dışlamaktadır. ABD’nin asıl amacı, boru hattı koridoru üzerindeki stratejik kontrolünü güçlendirmek, AB’nin rolünü zayıflatmak ve rakip Avrupalı şirketleri yaklaştırmamaktır. Kavga çok büyüktür. Hazar petrollerine ulaşmak ve onları hem Avrupa’ya taşımak hem de dünyaya pazarlamak büyük çatışmalar gerektiren bir olaydı. Afganistan’a açılmış savaşıyla bu çatışma biraz daha şiddetlendi ve kanlı bir yola girildi. Balkanlar, Ortadoğu, Kafkasya üzerinden Orta Asya hattına, şimdi Afganistan’dan gelen bir yol daha eklenmiştir. Bu hat boyunca kesişen noktalarda, ABD askeri olarak şimdilik daha avantajlı gözüküyor.

11 Eylül öncesi Kafkasya’da dengeler

SSCB’nin mirasçısı Rusya birkaç yıl öncesine nazaran şimdi daha güçlü gözükmektedir. 11 Eylül öncesi ABD’yle düşman kamplarda olan Rusya, şimdi ABD’ye yakınlaşmış gözüküyor. Bunun böyle olup olmadığının irdelenmesini ilerleyen bölümlere bırakıp 11 Eylül öncesine dönelim.

3. Aktaran Michael Chossudovsky, *Cosmo Politik dergisi*, s. 54

Kafkasya ve Orta Asya'da kontrolü elinde tutmak isteyen Rusya, SSCB'nin dağılmasının hemen ardından Bağımsız Devletler Topluluğu'nu (BDT) oluşturmuştur. ***Ancak ABD bu bölgeye müdahale etmek ve NATO aracılığıyla Rusya'nın etkisini kırmak istemektedir.*** Burada ABD'nin müttefiki Türkiye'dir. Emperyalist piramidin üst basamaklarına tırmanma hayalindeki Türkiye burjuvazisi, hedefini Çin Seddi'ne kadar genişletmiştir. Balkanlar, Ortadoğu, Kafkasya üçgeninin ortasında bulunan Türkiye, emperyalist merkezlerin gözdesi durumundadır. Türkiye'nin özlemleriyle ABD'nin bu tarihsel müttefiki üzerinden Kafkasya'ya müdahale etme planı örtüşmektedir. Rusya'ya zaman zaman kafa tutmaya çalışan Gürcistan, Ukrayna, Azerbaycan ve Moldavya (GUAM) bir araya gelerek bir anlaşma imzalamışlardır. Bu ülkeler ABD'yle flört edip NATO'ya göz kırparken, ***NATO'ya üye olmak istediğini açıklayan Gürcistan, Rusya'nın kışkırttığı Abhazlarla iç savaşa sürüklenmiştir.*** Keza yine ABD ile Ermenistan arasında yapılacak bir boru hattı anlaşmasının gerçekleşmesini istemeyen Rusya, 1999'da Ermenistan parlamentosunu bastırmiş, parlamento başkanını öldürterek bu anlaşmayı iptal ettirmiştir. Aynı günlerde ABD'nin tek kutuplu dünya özlemine Şanghay İttifakı oluşturularak cevap verilmiştir. Bu ittifak içindeki devletler Rusya, Çin, Kazakistan, Tacikistan ve Kırgızistan'dır. Ayrıca Hindistan ve İran'ı da bu oluşum çerçevesinde sayabiliriz (Daha sonra Şanghay İşbirliği Örgütü adını aldı). Çin yıllık yüzde 10'lara varan büyüme oranıyla Asya'nın devi olmuştur. Hindistan da son yıllarda yüksek bir büyüme oranı sergilemektedir ve bu iki ülkenin elinde de nükleer silahlar mevcuttur. Şanghay'da basın açıklamasında bulunan dönemin Rusya başkanı Yeltsin, ***"Anlaşılan Clinton dünyada tek başına yaşadığını zannediyor. ABD ve NATO eksenli tek kutupluluğa karşı çok kutupluluğu destekliyoruz"*** demiştir.

Evet, emperyalist sistemin eski dengeleri çoktan bozulmuştur. ***SSCB'nin çökmesiyle birlikte verili dengeler rayından çıktı ve şimdi emperyalist merkezler durumu kendi lehlerine çevirerek, yeni dengeleri rayına oturtmak istiyorlar.*** Dengelerin yeniden değişmesi, silahlanma ve savaş demektir. ABD, 1972'de SSCB'yle yapmış olduğu anti-balistik füze anlaşmasını uzun yıllardır bozmaya çalışıyordu. 1999'da canlanan tartışmalar Bush'un iktidara gelmesine kadar sürmüştür. Bush iktidara gelir gelmez ABF'yi bozacağını söylemiştir. 11 Eylül saldırısı tam bir fırsat olmuş ve ABD 14 Aralık 2001'den itibaren ABF anlaşmasından çekilmiştir. 1999'daki tartışmalarda Çin, Rusya, Fransa ve Almanya ABD'ye çok sert tepki göstermişlerdi. Çin dışişleri bakanına göre ABD'nin bu tutumu "uluslararası stratejik dengeleri bozacak yeni bir silahlanma yarışı" demektir. Fransa Cumhurbaşkanı Chirac, "balistik füzelere karşı savunma anlaşmasının sorgulanması, tüm dünyada istikrarsız bir ortam yaratacaktır" demiştir. Aynı Chirac, bir Ortadoğu gezisi sırasında verdiği bir mülakatla şöyle demiştir: "Avrupa olarak sahip olduğumuz ekonomik ve askeri güç oranında Ortadoğu siyasetine müdahale edeceğiz. Bölgeye ilişkin politikalarımız, var olan güçler dengesini ters yüz edeceğinden ürken ABD-İsrail ikilisini ciddi olarak rahatsız ediyor ve bu ikilinin oluşturduğu engellere çarpıyor: Apar topar ve emrivaki olarak egemenliklerini dayatıyorlar."

Peki, bu anlaşmazlıkların çözülmesinin yolu nedir? Bu sorunun yanıtı bellidir, çünkü Birinci ve İkinci Dünya Savaşının anlamı ne idiyse bu hegemonya boğuşmasının anlamı da odur. Anti-balistik füze anlaşmasının bozulması, *Afganistan'da başlayan savaş ve hızlı silahlanma emperyalistleri hangi yola sokmuştur? 11 Eylül saldırısı bir tesadüf müydü acaba?*

11 Eylül öncesi dünya ekonomisine genel bir bakış

Kapitalist ekonominin bir canlanıp bir durması, herhangi bir devletin ya da burjuva iktidarının yanlış politikalar uygulamasından kaynaklanmaz. Bu durum kapitalist sistemin doğası gereği, onun işleyiş yasıdır. Marx'ın belirttiği üzere kapitalist ekonomi yaklaşık her on yılda bir aşırı üretim krizine girer. Ancak uzun zamandır kapitalizmin bağrında biriken büyük çelişkiler, periyodik krizleri aşır geçiren bir nitelik kazanmıştır. Kapitalist dünya ekonomisinin yüz yüze geldiği kriz, işçi sınıfını da büyüyen bir işsizlik ve yoksullukla yüz yüze getirmektedir. Emperyalist kapitalist sistemin mekanizmaları genelde bu şekilde işler ve bir kısır döngü biçiminde, geçmişte yaşananları yeniden üretir. Eğer işçi sınıfı bu kapitalist mekanizmaya müdahale edip tarihin akışını değiştirmese, sistem bir biçimde krizden çıkış yolu bulur ve yoluna devam eder. Ancak krizini aşmış görünen ve büyümeye başlayan kapitalist ekonomi daha sonra, bu kez eskisini kat be kat aşan yeni bir krizle sarsılmaya başlar.

İkinci Dünya Savaşından sonra tarihinin en parlak büyüme dönemini yaşayan kapitalizm, 1970'lere gelindiğinde bir yavaşlama içine girmişti. Aslında 1970'lerde başlayan bu genel eğilim halen sonlanmış değildir. Kapitalist aşırı üretim, pazarların şişmesi ve doyumu, kâr oranlarındaki düşüş sarmalı, borsalardaki derin istikrarsızlık kapitalist ekonomiyi çalkantılı bir işleyişe sokmuştur. 1980'lere damgasını vuran neoliberal politikaları işte böyle bir dönemin ürünü oldu. Reagan-Thatcher ikilisinin demir yumruk politikaları bu dönemde işçi sınıfının tepesine biniyordu. O güne kadar Keynesçi politikalar uygulayan burjuvazi, kâr oranları düşmeye başladığında bu politikardan vazgeçip işçi sınıfına saldırmaya, sosyal hakları tırpanlamaya, eğitimden sağlığa kamu harcamalarını kısmaya, devlet işletmelerini özelleştirerek sermayeye aktarmaya yöneldi. Kâr oranlarındaki düşüşü engellemek isteyen neoliberal politikalar, işçi sınıfına esnek çalışma sistemi denen yarım ücretle çalışmayı ve tensikatları dayattı. Ancak kapitalist sistem işçi sınıfına yönelik bu saldırılara rağmen yine de krizinden kurtulamadı.

1990'ların sonuna gelindiğinde dünya kapitalist ekonomisine ilişkin göstergeler yine derin bir istikrarsızlığa ve durgunluğa işaret ediyordu. Üretimdeki düşüş sürekli tensikat/işten atma demektir ve ABD ve Avrupa'da milyonlarca işçi sokaklara atıldı. Finans sermayeyi elinde bulunduran tekeller, gerek kendi devletlerine borç vererek gerekse dünya borsalarına yatırım yaparak inanılmaz kârlar elde ettiler. Japonya'nın kamu borcu 1990'larda GSMH'nin yüzde 69'u iken, 2000'li yıllarda bu oran %128'e kadar yükseldi. ABD dış ticaretinin verdiği açık ise 2000 yılı itibarıyla

475 milyar doları buldu. Neredeyse tüm Amerikan şirketleri cari işlemlerinde açık vererek borçlu duruma düştüler.

Ekonominin bir kez daha krize girmesi, 10 zengin ülkede 100 milyon insanın yoksulluk sınırı altında yaşamasına neden olmuştur. Yoksullukla varsıllık arasındaki uçurum iyice derinleşmektedir. En zengin %20'lik nüfus dünya zenginliğinin %80'ine el koyarken, en yoksul %20'lik nüfus dünya zenginliğinden %1 oranında yararlanmaktadır. Burada birkaç çarpıcı örnek vermek istiyoruz. Bu örnekler kapitalizmin ne olduğunu ve emekçileri ne hale getirdiğini çok iyi açıklamaktadır. Dünya nüfusunun %10'u açlık çekerken, 11 milyon çocuk her yıl gerekli olan birkaç dolarlık tıbbi yardımı alamadığı için ölüyor. "Fırsatlar ülkesi" ABD'de 1990'ların birinci yarısında yoksulluk sınırında yaşayan insanların sayısı 38 milyondur (nüfusun %14'ü). Bu rakam 1997 verilerine göre %18'e yükseldi. ABD'de işsizlik %5,5 civarındayken, Avrupa'da bu rakam %15'lere yakındır. ABD'li üç zengininin serveti en yoksul 48 ülkenin GSMH'sinden daha fazladır. İşte dünyadaki eşitsizliğin genel tablosu.

Kapitalizm üretim araçlarını sürekli yenilemek zorundadır. Marx'ın belirttiği gibi burjuvazi üretim tekniğini sürekli devrimcileştirmeksizin var olamaz. Üretim araçlarını yenilemeyi başarıp krizden çıkan, yeni bir atılım yapan ve böylece yüksek kârlar elde eden şirketler ya da emperyalist güçler, daha sonra karşılarında aynı teknolojiyi uygulayan başka rakipler bulurlar. Bundan dolayıdır ki bir dönem için belirli bir pazara hâkim olan ülkenin pazar payı daralmaya ve sonuçta üretimi düşmeye başlar. Kriz kapıdan çıkıp pencereden içeri girmiştir. Kriz, pazarı daraltır ve rakip devletlerin rekabeti için kavganın alt zeminini döşer. Şimdi artık önemli olan ne zaman, nerede, hangi biçimlerde kapışılacağıdır. Bu kapışma, tarafların biri lehine çözülmek zorundadır. Eşitsiz ve bileşik gelişen kapitalizmde, emperyalist merkezler yorulmadan birbirlerinin üzerine çıkmanın savaşını verirler. Bu çerçevede ABD ekonomisini düşünürsek durum biraz daha netleşmiş olur. ABD ekonomisi dünya ekonomisinin motorudur. ABD bu konumunu ve pazarlarını yitirmek istemiyor. ABD ekonomisi 1995'te bilişim sektörünün gelişmesiyle birlikte 6 yıl boyunca ortalama %4 civarında bir büyüme yakalamıştı. Bu gelişmenin sonucunda dokuz milyon insan enformasyon sektöründe istihdam edilmeye başlanmıştı.

Son yılların büyüyen sektörü olması ve diğer sektörlerin de bu sektöre bağlanma ihtiyacından dolayı ABD ekonomisi içinde bileşim sektörünün ağırlığı ve etkisi son derece artırmıştır. Bu sektördeki muhtemel bir çöküş, ardından tüm ekonomiyi aşağıya doğru çekecektir. Diğer bir sorun da şudur: Pazarın doyması, genel olarak ekonominin resesyona girerek krize sürüklenmesi derin bir altüst oluşu da beraberinde getirecekti. Enformasyon teknolojisinin gelişiminin yavaşlaması, istihdam edilen milyonlarca işçinin tensikata uğraması ve bu sektöre bağlı üretim birimlerinde yaşanacak çöküntüler, ABD ekonomisini muazzam derecede bir krizle ve sosyal patlamalarla karşı karşıya getirebilecekti. Bu tehlikeyi sezen uyanık burjuva iktisatçılar şu uyarıyı yapıyorlardı: "Eninde sonunda yeni ekonomik boom'u yeni bir ekonomik

iflâs takip edecek gibi görünüyor. Bir resesyon ve borsa çöküşü pek çok insanın beklemediğinden daha derin olabilir.”⁴ Nitekim enformasyon sektöründe çöküşler olmaya, büyüme durmaya ve tensikatlar yaşanmaya başlanmıştır. ABD ekonomisinin büyüme oranı şimdi %1’e kadar düşmüştür. Faiz oranlarının %1’lere kadar çekilmesi de ekonomiyi canlandıramamaktadır. Dünya ekonomisi derin bir krize sürüklenmektedir ve emperyalist güçler hızla kamplaşmaya gitmektedir. ***Hegemonya yarışında ABD ekonomisini tehlikeler beklemektedir.***

Ekonomileri hızla büyüyen Çin ve Hindistan, ellerinde nükleer silahlar tutuyorlar. Rusya ise kapitalist düzene entegre olmayı başararak ekonomik büyümeye geçmiştir. Fakat Avrupa ekonomisi durgunluk içindedir. Almanya, ekonomisinin resesyona girdiğini açıklamıştır. Japon ekonomisi zaten on yıldır toparlanamamaktadır. Sıfır kredi uygulanmasına rağmen tüketim artmamakta, Japon ekonomisine yeni kan akışı sağlanamamaktadır. Japon sermayesinin elinde tam 250 milyar dolar fazlalık vardır ve nereye yatracığını bilmiyor. Son bir yıl içinde sekiz kez faizleri indiren ABD merkez bankası iç pazarı canlandıramamışken, Japonya’nın son zamanlarda sözü edilen bir devalüasyona gitmesi, ihracatı genel olarak otomotiv ve bilgisayara dayanan ABD’nin büyük bir darbe yemesi anlamına gelir. Bu durum ABD ekonomisi için büyük bir tehlikedir. ABD, dünyanın jandarması olarak kalmak ve ekonomik çöküntüye uğramamak için yeni kararlar almak zorundaydı. Bill Clinton, 1999’da ABD’li çiftçilerle yaptığı bir görüşme sırasında bu kararlardan söz etmişti: “ABD’nin nüfusu dünyanın yüzde 4’ünü oluşturuyor. Oysa ABD yurttaşları dünya zenginliklerinin yüzde 22’sinden yararlanıyor. Bu dengenin devam etmesi, hatta lehimize değişmesi için yeni kararlar almamız şarttır.”

İkiz Kulelere saldırı ve ABD’nin eline geçen fırsatlar

11 Eylülde uçaklar gökdelenlere dalış yaptığında CNN, “*Amerika saldırı altında*” başlığıyla duyuru yaptı. Nasıl olmuştu acaba, ABD’ye saldırı nasıl düzenlenebilmişti? Kimse gözlerine inanamadı. Dünya emperyalizminin baş aktörü “saldırı altındaydı.” Bu olayın yaşanması temelde insanları ikiye bölse de, haberin emperyalist medyada verilmiş tarzı, aslında saldırıyı kimin gerçekleştirmiş olduğu veya bu saldırının kimin çıkarına işlendiği sorularını genelde unutturdu. Birinci algılayışta, “saldırı altında olmak” cümlesi ABD’yi mazlumlaştırıyor ve ABD emperyalizminin suç dosyalarını sanki bir anda insanların kafasından siliyordu. İkinci algılayışta ise, ABD’nin “saldırı altında” olması ve bunu açıklaması, kısacası bu duruma düşmesi sevindiriciydi. Yineleyelim, haber kurgusu bir kez böyle kurulunca sorgulama bir kenara bırakılıyor, ABD yetkilileri ve medyası ne açıklıyorsa iki taraf için de doğurmuş gibi kabul görüyordu. Aslında ABD medyası, ABD emperyalizminin çıkarları doğrultusunda haberleri önce bir prizmadan geçiriyor, dezenformasyona uğrattıp bize gönderiyordu. İşin bu kısmı gerçek bir ideolojik savaştı. Ve içine girilen bu yeni

dönemde bu tarz bir saldırı kampanyasının asıl hedefi dünya işçi sınıfıydı. **Peki, o halde 11 Eylül saldırısı gerçekte kimin işine geliyordu?**

Amerikan medyası 11 Eylül olayını takiben saldırıyı kimin gerçekleştirdiği sorusunu ön plana çıkardı. ABD yetkilileri hemen basın karşısına geçip saldırının nereden geldiğini açıkladılar: Bu Usame Bin Ladin'in işiydi! Olayların dizilişinde sanki bir askeri tatbikat yapıyormuş ve herkes sırası geldiğinde rolünü oynayacakmış havası vardı. Örneğin, nasıl olmuştu da CIA'nın bu saldırıdan haberi olmamıştı? Ladin ve ekibi bütün istihbarat birimlerini nasıl atlatabilmişti? İstihbarat birimlerinin genelde "terörist" gruplar içine uzandığı ve hatta bu grupların pek çoğuyla birlikte çalıştığı bilinir. Ayrıca istihbarat örgütlerinin birbirleriyle ilişkisi vardır ve örneğin Alman veya Fransız istihbaratının haberdar olduğu bir olaydan CIA da haberdardır. Üstelik CIA daha 1999'da Ladin'i uydulardan takip etmeye başlamıştı (burada CIA-Ladin ilişkisinden söz etmeyeceğiz; nasıl olsa herkes biliyor). Saldırı sonrasında sözde uçak kaçırılanların ve onları tanıyıp destekleyenlerin fotoğrafları yayımlandı. Oysa uçak kaçırıp intihar etti denilenlerin bazıları ülkelerinde yaşıyor bulundu. Bu beceri ve çabukluk, uçak kaçırılardan haberi olmayan CIA için bir çelişki değil miydi? Ya da CIA'yı atlatan cihatçı militanlar o kadar aptal mıydılar ki, içinde Arapça yazılar, hatıra defteri, uçak kaçırma krokilerinin olduğu bir çantayı havaalanında bırak-sınlar? Bu soruları çoğaltmak mümkün lakin buna gerek yok.

Şurası çok açık ki bu tarz eylemler CIA'dan habersiz olmuyor. **11 Eylül saldırısı ne bir tesadüf ne de yalnızca Ladin'in işidir.** Ayrıca tarihte 11 Eylül saldırısına benzer birçok olay mevcuttur ve işin altından emperyalistler çıkmıştır. 11 Eylül'ün bu derece ses getirmesinin nedeni gerek emperyalizmin krizi ve hegemonya savaşı, gerek enformasyon teknolojisinin tüm dünyayı küçük bir "köy" haline getirmesi, gerekse de kulelerde ölen binlerce insanın üzerinde yükselmek isteyen ABD emperyalizminin çığırkanlığıdır. Öyle ya da böyle bu saldırı, krize giren ve hegemonyası sarsılan ABD emperyalizmi için sonsuz fırsatlar sunmuştur. Tarihsel olarak bu tip saldırılardan sonra ABD emperyalizmi hegemonya yarışında hep öne geçmiştir. ABD emperyalizminin hegemonya savaşında benzer iki örneği hatırlatabiliriz; 1898 Maine saldırısı ve 1942 Pearl Harbor saldırısı.

Örneğin bunlardan birisi olan Maine saldırısının hikâyesi ilginçtir. **1898'de Havana Limanında Maine adında bir Amerikan savaş gemisi batar.** ABD basını bunun bir İspanyol sabotajı olduğunu iddia eder. Böylece 25 Nisan 1898'de ABD, İspanya'ya savaş ilan eder. Küba'nın işgali ve İspanya'nın yenilgisiyle biten bu savaş, tüm Karayipler ve Orta Amerika'nın ABD'nin eline geçmesini sağlar. Uzun yıllar sonra ortaya çıkan belgeler, Maine'nin ABD tarafından batırıldığı yönündedir. Pearl Harbor'dan söz etmeye gerek bile yok. 11 Eylül saldırısı bir tesadüf müydü diye sormuştuk. Aslında bu olayın hiç de tesadüf olmadığını, 2004 yılında ABD başkanlık seçimlerine katılacak olan Lyndon La Rouche'un satırları gösteriyor:

“Mali kriz içindeyiz. ABD, Carter’den beri kötü yönetiliyor. Sistemimiz iflas etmiş durumda. Ulaşım, enerji, eğitim, sağlık sistemimizin tamamı, altyapı ve sanayimiz çöküş halinde. Halkın %80’i dar gelirliyelerden oluşuyor. Bunların durumu 1977’denkinden çok daha kötü. IMF ve hâlihazır politikalar devam ettiği, Wall Street federal rezervi mevcut hâkimiyetini sürdürdüğü sürece ABD’de kimse kendisi için bir tırmanma beklemesin. Böyle giderse belki Bush bile başkanlık süresini tamamlayamadan çekilmek zorunda kalabilir. Çöküş kendini bir anda hissettirmez; kötü politikalar devam eder ve aniden gelir. Öte yandan Asya’da yeni oluşumlar var. Rusya, Çin, Hindistan, hatta bunlarla birlikte Japonya yeni oluşumlar içinde. Şanghay işbirliği örgütü kuruldu. Burada, Çin’den başlayıp, Asya’dan Avrupa’ya uzanacak ulaşım hatları üzerinde çalışıyorlar. Güneydoğu Asya ülkeleri benzer tarzda işbirliği planlıyorlar. Asya’da çok büyük bir nüfus var. Biz de Güney ve Kuzey Kore’yi barıştırıp, buradan başlayacak bir ulaşım hattıyla Sibiryaya üzerinden Avrupa’ya bağlanabiliriz. Bu hattaki ve diğer ülkelere borç değil, kredi vererek onları kalkındırabilir ve bu şekilde mallarımıza daha geniş ve zengin pazarlar açabiliriz. ... **Fakat böyle dönemlerde dünya savaşları çıkarılır.**”

İşte özellikle burası çok önemlidir. Emperyalist sistem krizler ve savaşlar sistemidir. Dünya ekonomisinin eşzamanlı krize girmesi emperyalist burjuvaziyi çılgına çevirmiştir. Paylaşılan pazarları yeniden paylaşmak için kışırmaya hazırlanmaktadır. Dünya işçi sınıfının bilincini bulandırarak emekçi kitleleri yeni emperyalist savaşlara çekebilmek için bu haksız savaşları, “özgürlüklere saldırı karşısında savunma”, “barbar olan ulusları uygarlaştırmak”, “dünya terörizmine karşı açılmış bir savaş” olarak göstermeye çalışmaktadırlar. Oysa bu masalların arkasında emperyalizmin krizi ve hegemonya yarışı yer almaktadır. Bu durum yeniden bir paylaşım ve yeni bir savaş demektir. Hegemonyanın yeniden sağlanabilmesi için emperyalist savaş kaçınılmazdır. La Rouché, hegemonya yarışında ortaya çıkan emperyalist blok oluşumlarını şöyle açıklıyor:

“Birinci Dünya Savaşını Asya’daki benzer oluşumların önünü kesmek için İngiltere çıkarttı. Önce Balkanları tutuşturdular, sonra dünyayı. İkinci Dünya Savaşını aynı maksatla Almanlar çıkardı. Şimdi ABD ve İngiltere içindeki güçler –Brzezinski bunlara dâhildir– **Asya’daki oluşumları engellemek için dünya savaşı çıkartmak istiyorlar.** Ağustos bunun için en uygun aydır. Bu savaşın adını da Batı ile İslamın savaşı koyacaklar.”

La Rouché, Ağustos diyordu, Eylülde saldırı oldu. Herhalde, emperyalizmin nasıl işlediğini bilen biz Marksistler için bu adam bir kâhin olmasa gerek. La Rouché’un söyledikleri kehanet değil, emperyalizmin anayasasında yazan şeylerdir. La Rouché saldırı sonrası yapılan bir mülakatta ise şunları söylüyor: “**II Eylül hadisesi bir makyaj operasyonudur ve tam da uluslararası mali ve parasal çöküşün yaşandığı dönemde yapılmıştır.**” Bunu yapanlar, katiyen ABD dışındaki güçler değildir. Başka

ülke insanları kullanılmış olabilir. Fakat bunu yapanlar, ABD içindeki güçlerdir.”⁵

İkiz Kuleler çöktüğünde, yoksul ülkelerin emekçilerinin pek çoğu olaya şöyle bakmıştı: “ABD ektiğini biçti”, “ABD’nin sembolleri yerle bir oldu”, “artık hiç bir şey eskisi gibi olmayacak.” Batılı emekçi sınıfların pek çoğu ise saldırıyı CNN’in verdiği haberler doğrultusunda algılayarak emperyalistlerin durduğu noktada duruyordu. Emperyalist ideolojik cephe kalınca örülmüştü ve işçi sınıfı bağımsız sınıf tavrı gösteremediği için bu cephede gedikler açılmadı. Dünya işçi hareketinin gerilediği, devrimci mevzilerin kaybedildiği dönemlerde genellikle meydan düzen sahiplerine kalır ve onlar emekçi sınıfın kafasını istedikleri gibi bulandırır. Biz elbette bu saldırının basit ve bireysel bir terör saldırısı olduğuna inanmıyoruz. Öte yandan, Marksistler bireysel terörizmi eleştirirler. İşçi sınıfını maceracı ideolojilerden kaçınması için bilinçlendirmeye ve onun dünya genelinde politik örgütlenmesini sağlamaya çalışırlar. *Marksistler bilirler ki işçi sınıfının mücadelesini dışarıda bırakan tüm bombalar güçsüzdür.*

Saldırı ve kulelerin çökmesi ABD’ye bir zarar vermediği gibi, ABD emperyalizminin işini de kolaylaştırmıştır. *ABD’de ve Batıda işçi sınıfının bilinci bulandırılarak, kendi sınıfkardeşleri olan yoksul ve Müslüman ülkelerin işçilerine düşman edilme-ye çalışılmıştır.* Saldırının ardından çeşitli Batı ülkelerinde, Doğulu işçilere saldırılar başlamış ve kimileri öldürülmüştür. Olay, emperyalist medya tarafından *bir medeniyetler savaşı*, İslamın *Batıyla çatıştığı bir savaş olarak lanse edilmiştir.* Amerikalı egemenler milliyetçiliği kışkırtarak, tüm halkı “saldırı altındaki” ABD’nin etrafında toplanmaya çağırmaktadırlar! Dünya ekonomisinin resesyona girdiği bir dönemde saldırı, ABD emperyalizmi için yeni fırsatlar doğurmuştur. Örneğin 1999’da Seattle’da başlayıp tüm dünyada gelişen “küreselleşme karşıtı” eylemler, bu bahaneyle engellenmeye çalışılmaktadır. İşçi sınıfının sosyal hakları kısıtlanmaya, demokratik hakları hiçe sayılmaya başlanmıştır. *Gericilik dalga dalga yayılırken, Bush yönetimi yargısız infaz kanunları çıkartarak “cadı avına” başlamıştır.* Anti-balistik füze kalkını kurmak ve silahlanma yönünde kararlar almak isteyen ABD emperyalizmi, saldırı öncesi bunları hayata geçiremezken, saldırı sonrasında her istediğini yapmakta meşru bir zemin bulmuştur. ABF kalkan projesi hayata geçirilmiş, ABD senatosu silahlanmaya 40 milyar dolar para ayırmıştır. ABD, kendi çıkarlarıyla çakışmayan ülkeleri “terörist” ilan edivermiştir. 50 ülke bu kapsama girmektedir. *Saldırı öncesi NATO’nun büyümesine karşı çıkan diğer emperyalist ülkeler, saldırı sonrasında NATO anlaşmasının 5. maddesinin işletilmesine karşı çıkmamışlardır.*

Saldırıdan sonra genel olarak dünya üzerinde kaynağı belirsiz bir “terörizm heyulası” dolaştırılmaya başlandı. Yaratılan bu heyula, emperyalist ideolojinin diğer faktörleriyle de birleşerek dünya üzerinde gerici bir Demokles kılıcı rolü oynamaktadır. Dezenformasyon sayesinde ABD ve Avrupa emperyalistleri, dünya emekçi sınıflarına karşı ideolojik bir savaş yürütüyorlar. *Bugün “terörizm” motifi bu ideolojik*

5. Aktaran Aydın Çubukçu, *Evrensel Kültür*, sayı 119, Kasım 2001, s. 28

savaşın en güçlü ayağı olmuştur. Yeni dönemde, nerede ABD'nin çıkarlarıyla ters düşen bir sivrilik görülürse, bu "sivrilik", yaratılan terörizm bahanesiyle ezilmek istenmektedir. ABD'de ve Avrupa'da işçi sınıfı yıllarca, yaratılan SSCB düşmanlığıyla sindirilmişti. Emperyalist propaganda, ABD'yi ve Batılı emperyalist devletleri "hür dünya", SSCB'yi ise saldırgan ve "terörist" olarak lanse etmişti. **11 Eylül saldırısından sonra ABD emperyalizmi yine özgürlük savunucusu olarak boy göstermeye başladı.** Bush "dünya üzerinde tüm kötülüğü kazıyacağız, terörizmi bitireceğiz" yolunda açıklamalar yaptı. Şimdi, "şeytanın imparatorluğu SSCB" propagandasının yerine "**uluslararası terörizm**" propagandası ikame ediliyor.

Tarih hep ironilerle doludur. Geçmişte SSCB için ABD ve Batı, ABD ve Avrupa içinse SSCB "terörist" ve özgürlük düşmanıydı. Bugünse yine "iyiler" ve "kötüler" var. George Orwell'ın kulakları çınlasın. 1984 adlı eserinde belki de tam bugünü anlatıyordu. **Soyut bir düşman ve her an saldırıya uğrayabilecek, insanlığın savunucusu olan özgür bir ülke!** Aslında böyle bir ülke yoktu. Ve şimdi de düşünmek gerekiyor: Her an özgürlüklere saldıracığı söylenen, sürekli büyük ekranlarda gösterilen bu kaynağı belirsiz terörist "düşman" da, halkı uyutarak yanına çekmeye çalışan emperyalist propaganda merkezlerinin bir uydurması olmasın? Şimdi şeytan ilan edilen ve dünya üzerinde dolaştığı söylenen bu terörizm düşmanı nerededir acaba? Anavatanı var mıdır? Yoksa insanların hayal dünyasında böyle bir umacı sürekli yaşatılmak mı istenmektedir?!

İşin gerçeği şu ki, **SSCB'nin dağılması ABD'nin "hür" dünya savunusu rolünü ortadan kaldırdı.** Ancak hayali düşman yaratmakta ABD'nin üzerine yoktur. ABD 1990'larda ortaya çıkan boşluğu, Saddam, terörist devletler ve "yeni dünya düzeni"-nin özgürlük savunuculuğu propagandasıyla doldurmaya çalıştı. ABD istese Saddam'ı deviremez miydi? Peki, niye devirmedi? Çünkü o zaman hegemonya yarışında ABD emperyalizmine bahane oluşturacak malzeme ortadan kalkmış olurdu. Saddam, ABD için bulunmaz bir nimetti. **Afganistan savaşı sonrasında "dünya terörizmine karşı mücadele" bu kez kimin üzerinden devam edecek dersiniz?**

Emperyalist hukuk, meşruluğunu politik, ekonomik ve askeri olarak baskın olanın gücünden alır. Hukuk egemen olanın hukukudur. Suçlu ise hep egemen olanın çıkarlarıyla örtüşmediğinde ortaya çıkar. ABD, Vietnam'da ve Kore'de savaştığında, 1960'lı yıllarda Endonezya'da milyonlarla ifade edilen komünistlerin öldürülmesinde, 1986'da Libya'yı bombaladığında, 1953'te İran'da, 1973'te Şili'de darbe yaptığında meşruluğunu hep egemen olmaktan alıyordu. Egemen olan yaptığında haklı oluyor, egemenlik zoru meşrulaştırıyor!

Ladin ve Taliban kimin beslemesidir? **Ladin, ABD onu SSCB'ye karşı kullandığında "özgürlük savunucusu", ABD'ye karşı döndüğünde ise birdenbire terörist oluveriyor.** ABD eski dışişleri bakanı Henry Kissinger saldırıdan sonra şu açıklamayı yaptı: "Her kim ki teröristlere destek sağlar, finanse eder yahut teröristlere ilham

verir, bunlar, en az terörist kadar suçludur.” Kissinger bu sözleri Afganistan, Irak vb. için söylüyor. Ama aslında çok güzel bir şekilde ABD’yi tarif etmiş olmuyor mu? Evet, bu denilenler doğrudur ve ABD dünyada emperyalist terörün başıdır. Kapitalist sistem var oldukça terörizm de var olacaktır. Her ülke, terörizmi kendi çıkarları için kullanmaktan çekinmeyecektir. Şu anda müttefik gözükten ülkeler, çıkar yolları ayrıldığında birbirlerini terörist ilan etmekten çekinmeyeceklerdir. Bu bir güçler ilişkisi. Güçler değiştiğinde ilişkiler de değişir.

Eski CIA başkanı R. James Woolus, Irak’a müdahale konusunu tartıştığı bir yazısında şöyle diyor: “Türkiye’ye Kuzey Irak’ta istikrar garantörlüğü rolü vererek ve buradan petrol kaynaklarına geçiş imkânı sağlayarak (sorun) çözümler. Bu kolay olmayacak, ama eğer kararlı olursak gücümüzü de aşmamakta. Türkiye ve Umman denizindeki uçak gemilerinden harekete geçerek hava gücümüzü deniz kıyısı bulunmayan Afganistan’a karşı yaptığımızdan daha hızlı ve yıkıcı şekilde kullanmamızı sağlayacak sortiler yapabiliriz.” Yazının biraz sonrasında bakın ne yumurtluyor: “Hedefimizin ne olduğu konusunda en ufak bir şüphe olmamalı: Irak’a demokrasi getirmek.”⁶ İşte emperyalistler özgürlük ve demokrasiyi böyle getiriyorlar. Afganistan’da binlerce insanın ölümüyle sonuçlanan savaşın adı da “süreklî, kalıcı özgürlük” değil miydi?

“Terörizm”e karşı oluşturulan “ittifak” ittifak mıdır?

11 Eylül saldırısından sonra tüm emperyalist ülkeler ABD’nin yanında olduklarını açıklayıp matem havasına girerek timsah gözyaşları döktüler. Herkes şunu söylüyordu: “Artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak!” Zahir bu doğrudur ve Avrupalı emperyalistler bunu çok iyi biliyorlardı! 1990’da ortaya çıkan dengesizlik nihayet çözümlenecekti. Fakat durum Birinci Dünya Savaşı öncesinden pek de farklı değildir. *Farklı olan, savaşın daha şiddetli ve başka araçlarla devam etmesinin yollarının bulunmuş olmasıdır.* Altın kemeri elinde bulunduran ABD, kendine yaklaşmak ve kemeri elinden almak isteyen diğer emperyalist rakiplerini görüyor; onlara üstün gelmenin yollarını arıyor. 11 Eylül saldırısı gerek ABD, gerekse diğerleri için bir fırsat olmuştur. Diğer güçler de saldırı sonrasında gücünün gürlüğü içinde güç alanına inmişlerdir.

ABD saldırı sonrasında büyük bir avantaj ve prestij yakalamıştır. Bu prestij sayesinde, işine gelmeyenleri terörist ilan ederken ve dengeleri kendi lehine çevirmek için stratejik alanlarda belirleyici olmak üzere harekete geçerken, diğer emperyalist güçler şimdilik seslerini çıkartamıyorlar. Avrupa emperyalizmi büyük bir matem havası içinde diplomasi kanallarını kullanarak ABD’ye sınır çizmeye çalışmaktadır. Avrupa bir taraftan diplomasi yapıp ABD’nin yanında gözükürken, arkasından ABD’nin altını oyup onun prestijini yok etmeye yönelmiştir. Amaç ABD’nin yakaladığı saygınlığı ve üstünlüğü kullanarak istediği yere saldırıp ganimete tek başına konmasını

6. *Radikal Gazetesi*, 29 Kasım 2001, s.8

engellemektir. Avrupalı emperyalistler, ABD'nin müdahale ettiği yerlerde tek başına davranmasını kesinlikle istemiyorlar. Almanya'nın Afganistan saldırısına asker göndermek istemesi boşuna değildir. Nitekim Almanya Afganistan'a gidecek sözde "barış" gücünün komutanlığı için İngiltere'yle çekişmektedir. AB saldırıyı hemen kendi çıkarları için kullanmış ve terörizme yeni bir tanım getirirken, Avrupa Ordusunun kurulması için atağa geçmiştir. Avrupa ABD'ye destek verirken "ama" ve "ancak"ları da yükseltmiştir.

Daha 12 Eylülde Financial Times şöyle yazıyordu: "Ancak başkan Bush'un misillemenden önce durup düşünmesi, müttefikleriyle birlikte hareket ederek vuracağı hedefleri ve zamanlamayı tartışması gerekir." Almanya Başbakanı, "**riske evet maceraya hayır**" derken, Fransa Cumhurbaşkanı, "**Desteğe evet. Ama, müdahalenin boyutu ve içeriğini tartışmak şartıyla**" demektedir. 14 Eylül tarihli L'Express adlı Belçika gazetesinde şu satırlar yer alıyordu: "Dünyanın kulağı olan Avrupa bundan böyle daha çok sorumluluk üstlenecek. Bundan böyle kendi güçsüzlüğünü örtbas etmek, zayıflıklarını kapatmak ve güçsüzlüklerine çare bulmak için Amerika'ya bel bağlamayacak. **Avrupa'nın iradeli ve cesur olmasının zamanı geldi.**" 14 Eylül tarihli Le Monde: "Hedef olarak gösterilen Bin Ladin, yıllarca CIA tarafından eğitilerek Ruslara karşı kullanıldı. Bu tutum akıllara 'acaba teröristin iyisi ve kötüsü mü var' sorusunu getiriyor." Alıntılar uzatmanın bir anlamı yok. Bu açıklamalar "ittifak" hakkında çok açık bir fikir veriyor. Hegemonya yarışında ABD henüz kesin bir üstünlük kurmuş değildir. Diğer emperyalist güçler artık ABD'nin jandarmalığını tanımak istemiyorlar. 11 Eylül saldırısı ile Afganistan'a saldırı arasında tam bir aylık süre vardır. Bu bir aylık süre zarfında tüm emperyalist devletler birbirlerinin arkasından numaralar çevirmeye başlamış, çıkarlar yeniden gözden geçirilmiş, kartlar yeniden karılmıştır.

ABD ve diğer emperyalistler için Afganistan'ın önemi nedir? Afganistan; Çin, Hindistan ve Rusya'nın ortasına sıkışmış jeopolitik önemi olan bir ülkedir. ABD'nin amacı Afganistan üzerinden Orta Asya petrollerine ulaşmak, buradaki petrolleri hem Uzak Doğu'ya pazarlamak hem de Hint Okyanusu üzerinden Batıya taşımaktır. Ulusötesi Amerikan şirketi UNOCAL, Taliban'la bir anlaşmaya varmıştı. Taliban Afganistan üzerindeki –özellikle şu an ABD'nin müttefiki olan Kuzey bölgesindeki– tüm toprakları ele geçirecek ve Kuzey bölgesine boyun eğdirecekti. Ancak Taliban başarısız oldu ve proje ortada kaldı. Ne oldu bilinmez! Birden bire ABD ile Taliban'ın çıkarları uyuşmamaya başladı.

ABD çoktandır yapmak istediğini yaptı ve Afganistan'a ulaşmayı başardı. Kısa zamanda Afganistan'a giren ABD askerleri, kamplar kurmaya başladı. ABD'nin asıl amacı kısa zaman zarfında Afganistan'da bir üs kurmaktır. Böylelikle Körfez Savaşıyla Ortadoğu'da açılan gedik ve sonrasında Balkanlarda genişletilen hat, Afganistan'la birlikte güçlendirilmiş oluyor. ABD, petrol pazarlarını bir üçgen içine alıyor. ABD'nin **Afganistan'a girmesi önümüzdeki süreçte başka çatışmaların da olacağı**nın göstergesidir. ABD Ortadoğu, Balkanlar ve şimdi de Afganistan'a askeri

üsler yerleştirmekle, bu çatışmayı göze almıştır. **Emperyalist dengelerin kendi lehine devam etmesi için ABD, dünyayı askeri olarak kuşatma politikası güdüyor.**

Bölgede çok ciddi güç haline gelen Çin, Rusya, Hindistan ve Japonya, ABD'nin burunlarının dibine sokulmasına neden seslerini çıkartmıyorlar? Rusya hariç diğer üçlünün ne yapmak istediği şu an belli değildir. Rusya ise Afganistan'a binlerce asker ve silah göndermiştir. Kuzey İttifakını Taliban'a karşı silahlandıran Rusya'dır. Kendi bölgesine çeki düzen veren Rusya, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) içinde ABD ve NATO ile flört eden ülkelerin kulaklarını çekip, kendi inisiyatifi dışında gelişen bu flört girişimlerinin önünü kesmek istiyor. Eğer ABD ve NATO'yla yakınlaşma olacaksa buna karar verecek ve işleri yürütecek güç Rusya olmalıdır.

Biz gizli görüşmelerde neler konuşulduğunu bilmiyoruz. Ancak emperyalist dünya sisteminin geldiği yer ve ekonomik kriz şunu gösteriyor: **Bir savaş olacaksa, bu, terörizm karşı açılmış bir savaş değil, bizzat emperyalistlerin kendi arasında olacak bir savaştır. Savaşın şu an için açık cephelede ve birebir emperyalistler arasında cereyan etmemesi bizleri yanıltmamalıdır. Onlar pekâlâ yoksul ülkeler üzerinden savaşabilmektedirler.** Balkanlar bunun çok iyi bir örneğidir. Yukarıda da söylediğimiz gibi, dönem 1914'e çok benzemektedir ve emperyalistler arası saflaşma devam etmektedir.

Afganistan'daki işgalin tamamlanmasının ardından ABD'nin ortaya koyacağı yeni hedefler, kimin kiminle hareket ettiğini daha fazla netleştirecektir. ABD yönetimi şimdilik Irak'a saldırı planları kuruyor ve bunu sık sık açıklıyor. Ama burada akıllara bir soru takılıyor. ABD Saddam'a müdahale eder mi? Ederse nasıl bir strateji geliştirmektedir? Çünkü Saddam yerli yerinde kaldıkça ABD, Suudi Arabistan ve bölgedeki dört tüssü terk etmez. Eğer Saddam giderse ABD askerlerinin ve üslerinin Ortadoğu'da varlık nedeni ortadan kalkmış olacaktır. Bu durumda gerek AB ve diğer emperyalist devletlerin, gerekse Arap devletlerinin ABD'ye Ortadoğu'dan çıkması yönündeki baskıları artacaktır. ABD Balkanlar, Ortadoğu ve Orta Asya hattında diğer emperyalist kutuplar karşısında hiç de avantajlı olmayan bir duruma düşecektir. Bundan dolaydır ki ABD Irak'a müdahale ederse, bunu hem Saddam'ı devirip bölgede kalıcı olmaya devam etmek için yapacaktır hem de Irak petrollerine doğrudan ulaşacaktır. ABD bölgede kalıcı olmanın yollarını dölüyor ve bahaneler stratejisi geliştiriyor. İsrail'in yeniden Filistin halkını katletmeye giriştiği ve Filistin'i yeniden işgal ettiği savaşa ABD'nin destek vermesi bu planın bir parçasıdır.

Sonuç

Sonuç olarak bizleri ilgilendiren kapitalist sistemin gideceği yöndür. **Kapitalist sistem krize girdiğinde ve kriz derinleşip uzadığında, daha önce oluşmuş bulunan emperyalistler arası güç dengeleri altüst olur ve bir hegemonya krizi yaşanmaya başlanır.** Bu da emperyalist güçler arasındaki rekabetin kırıncı kırana geçmesini ve

bir savaş ortamının oluşmasını gündeme getirir. Ekonomik kriz ve sistemin zora girmesi, bir savaş ve düzende kırılmalar yaşanması olasılığının artması demektir. Savaş dönemleri dünya işçi sınıfının bilincinin burjuva propaganda mekanizmaları tarafından çarpıtıldığı dönemlerdir. İşçi sınıfının enternasyonal mücadele geleneğine ve dünya devrimi düşüncesine bağlı kalan Marksistlerin görevi, bir an önce devrimci mevziler kazanabilmek için, dünya çapında bir proleter devrimci enternasyonalist hızla inşa girişimidir. Dünya işçi sınıfına, **bu savaşın emperyalist bir savaş olduğunu ve gerçek düşmanın sermaye ve onu elinde tutan her milliyetten burjuvazi olduğunu, ancak bu enternasyonal açıklayabilir.** Düşman dışarıda değil, içindedir. Marksistler genel olarak savaşa karşı değil, emperyalist savaşa karşıdır. Enternasyonalist komünistler savaşa karşı tutum alırken, bunu kapitalist düzenin devamı için yapmazlar. Onlar emperyalist savaşı içeride burjuvaziye karşı savaşa çevirme ve sermayenin iktidarını devirme şiarıyla hareket ederler. Gelecek ya sosyalizmdir ya da dünyanın emperyalist sistem elinde tamamen barbarlaşmasıdır.

Akın Erensoy-16 Aralık 2001, ilk kez Marksist Tutum (marksist.net) sitesinde yayınlandı.

Emperyalist Savaş Rüzgârları Irak'a Doğru Esiyor

“Emperyalizm fırtınalı, sıçramalı, felâket ve çatışmalarla yüklü karakterde bir dönemdir.”
(Lenin)

Afganistan'ın işgal edilmesinin ardından dünya kamuoyu aylardır ABD'nin Irak'a müdahalesi ile meşgul ediliyor ve savaş tamamları çalınıyor. **Emperyalist piramidin tepesindeki konumu sarsılan ABD, eski konumunu yitirmemek ve tukanan ekonomisinin önünü açmak için sağa sola saldırıyor.** ABD'nin saldırgan tutumu, nüfuz alanlarının paylaşımı için çatışan emperyalist devletleri durdukları çizgiyi netleştirmeye zorluyor. Bir kez daha diplomasi burjuva demokrasininin siyasi araçlar bölümüne kaldırılıyor ve onun yerini silahların zoru alıyor.

11 Eylül saldırısı sonrasında “terörizme karşı mücadele” bahanesiyle ve kendisine görünmez düşmanlar(!) icat ederek yeni bir savaş dönemi başlatan ABD emperyalizmi, giderek görünen düşmanlara yöneliyor. Emperyalistlerin ekonomik çıkarlarının gizlenmesi ve emekçi sınıfların paylaşım savaşına alet edilmesi için geliştirilen “küreselleşme ve barış”, “sonsuz kapitalizm” masallarının yanına şimdi de “demokratik hür dünyanın korunması” masalı ekleniyor. **Anti-demokratik yasaların yürürlüğe girdiği, ekonominin askerleştirildiği militarist bir sürecin önü açılıyor.** Emperyalistler arasında geçmişte var olan geçici denge çatırdarak parçalanıyor, çelişkiler ve çatışmalar açıkça sergileniyor. Tarih ve sınıflar mücadelesinin “sonunu getiren”

kitabın yazarı Fukuyama başta olmak üzere, çeşitli stratejist, yazar ve akademisyenler, “Amerika’nın ve Avrupa’nın dünyayı algılayışları arasında *derin* bir uçurum olduğundan” söz edip eski “tarihsel ittifakın” tuzla buz olmasına ağlaşıyorlar. Umarız tanrı emperyalist ayın korosunun yakarışlarını duyar!

ABD’nin yüksek askeri gücü ve silah yığınağıyla, dünya pazarındaki üstünlüğünün sarsılması bir çelişki oluşturuyor. ABD, bu makasın daha da açılmasını durdurmak, ekonomik düzlemde gerileyen konumunu askeri süper güç politikasıyla düzeltmek için çaba sarf ediyor. Durgunluğa giren Amerikan ekonomisi peş peşe iflâslarla sarsılmaktadır. Nitekim ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Morton Abromowitz gerçekliği şöyle açıklıyor. “Bush, ... uluslararası finans piyasalarında sorunların salgına dönüşmesi, ABD ekonomisindeki durgunluk ve yavaşlamanın tekrarlanması, büyük şirket skandalları ve borsanın düşmesi gibi tehlikelerle karşı karşıya.” Böylelikle Amerikan rüyası da sona yaklaşıyor. Dünya üretimindeki payının gerilemesi, azalan kâr oranları ve sermayenin kendini yeniden bir üst seviyede üretmesi zorunluluğu, ABD’yi yeni pazarlar bulmaya itiyor. ABD’nin tıkanan genişletilmiş yeniden üretim sürecinin önünü açması, yeni yatırım alanları oluşturması gerekiyor. Özetle, bu koşullarda tıkanan ekonominin önünün açılması “süngünün” müdahalesini dayatmaktadır. ABD şimdi var gücüyle yeni savaşlara hazırlanıyor ve kârların realize edilebileceği silah sanayiine hız veriyor. ***Nitekim 11 Eylül sonrası en çok değer kazanan hisse senetleri silah sanayiidir. Lenin’in “savaş korkunç kârlar demektir” sözü durumu olduğu gibi özetliyor.***

İçinde bulunulan tarihsel ortamda, ABD’nin nüfuz alanlarına sızan ve kendine yer açmaya çalışan AB’nin, en başta da Almanya’nın girişimleri emperyalist güçler arasındaki rekabeti kızıştırılmaktadır. Avronun doları dengelemesi, doların uluslararası dolaşımında tek hâkim para birimi olmasına son vermiş ve AB’nin hâkim olmaya çalıştığı ekonomik nüfuz alanlarında çelişkiler şiddetlenmiştir. ABD sıkıştığı tüm cephelerde kırılmaları, geriye düşüşleri durdurmak ve eski hegemonyasının devamı için süreci geri döndürmeye çalışıyor. Bu amaçla, saldırgan, gerici ve savaş yanlısı silah tekelleriyle iç içe geçmiş bir yönetimi iş başına getirmiştir. 11 Eylül saldırısı bu yönetimin politikalarına nesnel zemin hazırlamış ve gerici emperyalist grup hareketi geçmiştir. Bush yönetiminin, daha çok enerji, silah otomotiv, uzay, havacılık şirketlerinden gelen ve Pentagon’la, muhafazakâr ve ırkçı kesimlerle yakın ilişkiler içinde olan bir yapıya sahip olduğunu görüyoruz.

Amerikan devleti sermayenin çıkarları doğrultusunda iç ve dış pazarlarda sermayenin tıkanıklığına müdahale ediyor, çözüm arıyor. ***Ekonominin militarizasyonu, sermayenin tıkanıklığına kaldrac olacak yönde düzenlenirken, savaş düzeni alan ABD yönetimi sivil hayatı da militarize edecek politikalar geliştiriyor.*** ABD yönetimi, 1 milyon kişinin CIA ajanı olması yönünde programlar geliştiriyor; toplumu tamamen güvensizleştirip ve atomize edip kendine bağlamak istiyor. Yoğunlaşmış ekonomi olan politika başka araçlarla devam ediyor ve savaş tamamları çalınıyor.

ABD'nin Afganistan çıkartması, emperyalist hiyerarşideki hegemonik konumunu korumaya yönelik bir stratejidir. Irak'a yönelik saldırı planı da bu strateji içinde ikinci adımı oluşturuyor. Çünkü **“söz konusu olan Irak'tan çok daha büyük bir şey: Uluslararası sistemin ve bunun içinde en güçlü ülke durumundaki ABD'nin rolünün nasıl bir karakteri olduğu”**dur. Bu sözler, şahinlerin yanında yer alan eski ulusal güvenlik danışmanı Brezinski'ye aittir. Bu sözler önümüzdeki sürecin nelere gebe olduğunu ve savaşın nasıl bir karakterde olacağını özetidir.

AB ve ABD arasında, bugün için siyasi bir gerilim ve diplomatik düzeyde bir çatışma yaşanıyor. AB içindeki Almanya ve Fransa; İran, Irak, Suriye ve Libya üzerinden Ortadoğu'ya nüfuz etmeye çalışıyorlar. Irak petrollerini TOTAL-ELF işletiyor. İran petrollerini Almanya kontrol ediyor. Bu ülkelerin iç pazarına hâkim olan yine bu ülkelerdir. ABD bu ülkeleri şer mihverine kaydederken, 17 Haziranda Lüksemburg'da toplanan AB Dışişleri Bakanları İran'la tarihi bir işbirliği ve ticaret anlaşması kararını onayladılar. Daha önceleri gizliden yürüyen anlaşmaların artık açıktan ve AB kararları olarak yürütülmesi oldukça anlamlıdır. Çünkü bu kararlar, eski tarzda ABD'nin arkasından gidilmeyeceğine dair verilmiş bir mesajdır. İran, AB ile ilişkilerini Kafkasya'ya taşıyor, Almanya ve Rusya arasında bağlantılar kuruyor.

ABD'nin Rusya'nın tarihsel arka bahçesi olarak gördüğü alanlarına göz dikmesi, Rusya'yı Irak operasyonunda ABD'nin karşısında konuşlandırıyor. Rusya, Irak'la 40 milyar dolarlık bir anlaşma yapacağını açıklamış ve ABD'yi uluslararası kararlara uymamakla suçlamıştır. Rusya Dışişleri Bakanı, **“Irak'a askeri müdahale sorunları içinden çıkılmaz hale getirmekle kalmaz, Ortadoğu'yu da karıştırır”** diyerek tüm bölgeyi içine alan bir savaş olasılığını vurguluyor. Rus petrol şirketleri uzun yıllardır Irak petrol yataklarında söz sahibidir. Ayrıca Rusya yıllardır Irak'a silah satmaktadır ve bu anlaşmayla silah satışı devam edecektir. Rusya 40 milyar dolarlık bir anlaşma yaparken ABD'nin müdahalesi yalnızca Irak'a değil, Rusya'ya ve aynı ölçüde AB'ye açılmış bir “savaştır.”

1991 Körfez Savaşı ve aradan geçen 11 yılın bilançosu

ABD, Sovyetlerin dağılmasıyla birlikte Batı Avrupalı “müttefiklerinin” Ortadoğu'da artık rakip unsurlara dönüştüğünü gördüğünde, bölgeyi bu güçlerden yalıtma gerekliliğini hissetmeye başlamıştı. Birinci Körfez Savaşı, ABD'nin Avrupa'nın potansiyel gelişmesine karşı bir meydan okuma ve öne alınmış bir tahakküm kurma mücadelesiydi. 1993'te Pentagon “stratejik engelleme inisiyatifi” diye bilinen bir rapor yayınladı: **“ABD, yeni dünya düzeninde kazanmış olduğu tek süper güç konumunu sürdürmeli ve garanti altına almalı. Bunun için de dünyanın herhangi bir yerinde kendisine rakip olabilecek diğer bir süper gücün ortaya çıkmasına izin vermemelidir... Bu amaçla, birincisi, uygulayacağı politikalar ile potansiyel rakiplerini bölgesel ve küresel olarak dünyada daha önemli bir rol oynama hevesinden vazgeçirmeli, ikincisi de, herhangi bir devletin ya da devletler grubunun [siz AB veya Çin, Rusya**

diye okuyun] *karşı koyamayacağı bir yetenekte bir askeri gücü muhafaza etmelidir.*”

Ancak ABD'nin öngörüsü yeni rakip güçlerin ortaya çıkması anlamında doğrulanırken, bu rakip unsurların bastırılarak tahakküm altına alınması amacı gerçekleştirilmemiştir. Körfez Savaşıyla öne aldığı, “rakiplerini geriletme” stratejisi de işe yaramamıştır. Almanya ve Fransa, AB aracılığıyla Doğu Avrupa ve Balkanları içine çekmiştir. Her iki ülke de Latin Amerika'da nüfuz alanları oluşturmaya başlamış; Ortadoğu'da Libya, Irak, Suriye ve İran'ı kendine yakınlaştırmış, Afrika'ya el atmış, Kafkasya'ya İran üzerinden sızmaya çalışırken bir taraftan da petrol yataklarının kontrolü için anlaşmalar imzalamıştır. Bu arada, Asya Pasifik'e burunlarını sokmaktan da geri durmamışlardır. Öte yandan Rusya, Kafkasya ve Orta Asya'da kontrolü eline almış ve yeniden hegemonik bir güç olarak şekillenmiştir. Çin eşsiz büyük pazarıyla süper bir güç olarak ortaya çıkmıştır. Japonya, o dönemde dünya üretimindeki payının artışına koşut olarak ekonomik üstünlüğü ele geçirmeye çalışırken, silah teknolojisinin bazı dallarında üstünlük kazanmış ve askeri olarak yeniden örgütlenmeye başlamıştır.

ABD'nin emperyalist piramidin tepesindeki konumu sallanırken, diğer emperyalist güçler daha yukarılara doğru tırmanmaya çalışmaktadır. ABD bu süreci geri döndürmek için tüm saldırganlığıyla yükleniyor. Hegemonyasını pekiştireceği stratejik hat Irak'tır. 11 Eylül saldırısını bahane olarak kullanarak savaşa hazırlanan ABD, Irak'ı önceleyen ve bölgeyi istikrarsızlaştırıp yeniden kendi egemenliği altına almayı amaçlayan bir plan çerçevesinde, İsrail'in Filistin'i işgal etmesini onamış ve desteklemiştir. Ancak bu süreç asıl olarak Irak üzerinde yoğunlaşmıştır.

ABD, tahakkümünü diğer emperyalistlere kabul ettirmek için uzun bir savaş tasarlarlarken, her bölgede kendi askeri gücünü devreye sokarak nüfuz alanlarının denetimini sağlamak istiyor. ABD'nin Büyük Okyanustaki kuvvetlerinin komutanı Denis Blair, tasarılarını açıklarken şunları söylüyor: “*Asya'dakiler de dâhil olmak üzere diğer ülkeler eşgüdümlü ve açık bir eylem uygulayacağız.*” Bu sözlerin anlamı ABD'nin savaşı göze aldığı ve emperyalist rakiplerine karşı açık tavır alacağı, planlarından geri dönmeyeceğidir. ***Böylelikle Körfez Savaşının ikinci perdesi açılmaktadır. ABD'nin uzun vadeli, kapsamlı ve nüfuz alanlarında kesin sonuç alınmaya kadar uzatacağı sürekli bir savaş hali başlamıştır.*** Kuşkusuz hegemonya yarışında kırılmalar ve geriye düşmeler devam ederken, İkinci Körfez Savaşı 11 yıl öncesinde olduğu gibi sonuçlanmayacaktır.

11 yıl öncesinden farklı olarak, bugün iki kutuplu dünyadan yeni çıkmış bir konjonktür yok. Şimdi, yeni pazarlar üzerinde emperyalistler arası çelişki ve çatışmalardan doğan, bölgesel savaşlarla yüklü, her emperyalist gücün daha fazla nüfuz sahibi olmak istediği bir konjonktür söz konusudur. Aradan geçen 11 yıl içinde emperyalistler arası çelişki ve çatışmalar yoğunlaşarak devam etti. Bu çatışmalar, ekonomik, askeri ve siyasi örgütlenmeler bağlamında yeni arayışlarla karakterize oldu. Bugün

çelişkilerin daha açıktan sergilenmesinin nedeni de bu tip yeni oluşumların varlığıdır. Emperyalist hegemonya yarışı yoğunlaşarak bir üst seviyede cereyan ederken, sonuçları da aynı ölçüde yoğunlaşarak yansiyacaktır: *Savaş, emekçilerin birbirine boğazlatılması, kentlerin tahrip olması, ekonominin çökmesi, ekolojik dengenin tamamen bozulması ve insanlık için büyük bir yıkım... Bu bağlamda 11 yıllık süreç içindeki değişiklikler oldukça önemlidir ve 1991'deki konjonktür artık geride kalmıştır.* Şimdi süreci etkileyen etmenler çok çeşitli ve karmaşıktır. ABD'nin İkinci Körfez Savaşı, Birinci Körfez Savaşının bir benzeri olmayacaktır, olamayacaktır.

Minarenin kılıfı

ABD, İkinci Körfez Savaşını Irak'ın kitle imha silahları üretiminin durdurulması (sanki kendisi üretmiyor!) gerekçesine dayandırmaktadır. Saddam'ın ne kadar tehlikeli olduğunu yazan Savunma Politikası Kurulu Başkanı Richard Perle, Irak'a müdahalenin mutlaka yapılacağını söylüyor. “Yaşamsal kaynakların” denetim altında tutulması bahanesiyle geliştirilen “*hür dünyanın korunması*”, “*globalizm*”, “*terörizme karşı savaş*” söylemi emperyalistlerin ideolojik propagandasının ayaklarını oluşturuyor. Perle, 1939'da “demokratik ülkelerin” Hitler'e karşı zamanında müdahale etmeyerek düştükleri hataya, Saddam karşısında düşmemeyi öneriyor, demokrasi havarisi kesiliyor. ABD'nin “yaşamsal kaynaklarına” tıkaçlar konurken, akıllarına birdenbire demokrasi geliyor, kitle imha silahlarının üretimine karşı çıkıyorlar! Fakat ABD'nin “yaşamsal kaynaklar”ına rakip olarak ortaya çıkan AB ve diğer güçler hiç de Perle'nin diplomatik ataklarını yutmuyor. Tam tersine ABD'nin önüne meşruiyet sorununu çıkartıyorlar. Böylelikle ABD'nin tüm bahaneleri boşa çıkarken, “Irak'ın silah üretiminin kontrolünü BM temsilcilerine açmadığı” yönündeki iddiaları da tutarlılığını yitiriyor.

1991 Körfez Savaşında BM Güvenlik Konseyinin onayını alan ABD, bugün AB'nin BM içindeki etkisiyle sıkışmış durumda. ABD'li yöneticiler sık sık BM'yi yani aslında AB'yi eleştiren açıklamalar yapıyorlar. Irak'ın kimyasal silah üretiminin denetimini BM yeniden üstlendi. Irak'ın BM denetçilerine kapılarını açma hamlesinin arkasında Almanya ve Fransa var. Ayrıca AB, ABD'nin saldırgan ve keyfi tutumunu denetim altına almak için, onun karşısına dünya kamuoyunun gözünde meşru olan araçları dikeyor. Bu bağlamda “Uluslararası Ceza Mahkemesi”ni kuran ve destekleyen Avrupa Birliğidir. ABD, UCM'nin kurulmasını veto etti ve mahkemenin kurulmasını engellemeye çalıştı. UCM savaş suçlularını yargılamayı hedeflerken, ABD kendi askerlerinin UCM'de yargılanmasını istemiyor. AB'nin amacı ABD'yi savaş suçlusuz durumuna düşürüp meşruiyetini sorgulamaktır. Böylelikle ABD'nin demokrasi havariliği boşa çıkartılmış olacak ve AB kendine daha fazla alan açacak, hesap bu. Brezinski bu konuda şunu söylüyor. “*ABD, demokratik bir koalisyonun liderliğini yapmak yerine, tecrit tehlikesiyle yüz yüze.*” Fakat savaşın açık bir hâl almasıyla tüm bu diplomatik ataklar ve demokrasibilik anlamını yitirecektir. Şimdilik, savaşı bu kavramların altına saklama oyunu devam ediyor.

Müttefiklerini netleştirmeye çalışan ABD'nin yanında emperyalist ülke olarak sadece İngiltere konumlanmış gözüküyor. Tarihsel ortak çıkarlara sahip bu iki emperyalist ülkenin işbirliği şöyle özetlenmektedir: “İngiltere planları yapar, ABD müdahalede bulunur.” Ancak ABD’de birçok eski yönetici, müttefikler netleşmeden savaşın başlatılmasına karşı çıkıyorlar. Çünkü aşağıya iniş sürecini geri çevirmeye çalışan ABD, savaşla birlikte şimdiki konumunu da tamamen yitirebilir. Brezinski, içine düştükleri sıkışmışlığı çarpıcı bir şekilde ifade ediyor. “*Fakat savaş çok ciddi bir iştir ve dinamik sonuçları – özellikle böyle karışık bir bölgede– hiçbir zaman ön görülemez.*”

ABD'nin Irak'a müdahalesine başta AB olmak üzere, Rusya, Japonya ve Çin de karşı çıkıyor. ABD'nin diplomatik manevralarının işe yaramayacağı oldukça açık. Her şeye rağmen Irak'a bir müdahale olacaksa, bu, ABD'nin daha geniş coğrafyayı kapsayacak ve uzun sürecek bir savaşı göze aldığı kanıtı olacaktır. ***Irak'a müdahale militarist sürecin hızlanmasını, emperyalist ekonominin militarizasyonunu, yeni ittifak arayışlarını ve keskin dönüşleri, hızlı kamplaşmaları beraberinde getirecektir.*** Birinci Dünya Savaşının öncesindeki yerel savaşları ve bu savaşların üzerine oturan dünya savaşını hatırlatan süreç, 11 yıl sonra yeniden işliymiş gibi gözüküyor. Lenin'in *Emperyalizm* çalışmasında belirttiği gibi, “*ne tür biçimler altında sağlanırsa sağlansın, ister biri diğerine karşı bir emperyalist koalisyon oluştursun veya bütün emperyalist güçleri bünyesinde toplayan genel bir ittifak olsun, bunlar, savaşlar arasındaki bir «ateşkes»ten başka bir şey değildir kesinlikle. Barışçıl ittifaklar savaşların zeminini hazırlar ve zamanı geldiğinde de savaşlar çıkar.*” 85 yıl sonra emperyalizmin işleyiş yasaları Lenin’i doğrulamaya devam ediyor.

11 Eylül’ün üzerinden bir yıl geçti. Binlerce insanın cesedinin üzerine basan ABD, Afganistan’da emperyalist çıkarları için bu binlerce ölüye yenilerini kattı. Dünya emperyalist sisteminin kudurganlığı insanlığı tehdit ediyor. 1990’da başlayan yerel savaşlarda milyonlarca insan öldü ve sakat kaldı. ABD İkinci Körfez Savaşına hazırlanıyor. Bir kez daha emperyalist paylaşım savaşıyla karşı karşıyayız. Tüm insanlık kültürü ve birikimi, gelecek sınıfsız toplumu hazırlayacak nesnel güçler, emperyalist sistemin mantıksız, çilgin, anarşik yapısına kurban edilemez. Dünya işçi sınıfının ve dünya komünistlerinin omuzuna insanlığın kurtuluşunun ağır yükü binmiştir.

Savaş, emperyalist sistemin anarşik doğasından kaynaklanan ve tekrar edip duran bir olgu olarak kendini gösteriyor. Lenin’in de dediği gibi, emperyalistler savaşı hainliklerinden değil, ulaştıkları birikim düzeyinin devamı ve kâr için yapıyorlar. Savaşa karşı Marksist tutum, 1917’de Bolşeviklerin önderliğinde Rus işçi sınıfının aldığı tutumdur. ***Komünistlerin görevi “savaşa hayır” sloganlarıyla yetinmek değil, emperyalist savaşa karşı sınıf savaşımını yükseltmektir.*** Kapitalist sistem ortadan kalkmadan savaşlar asla son bulmayacaktır. İnsanlık emperyalist savaşla yok olma tehlikesinden ancak emperyalist kapitalist sistemi yok ederek kurtulabilir.

Akın Erensoy-1 Ekim 2002, ilk kez Marksist Tutum (marksist.net) sitesinde yayımlandı.

Büyük Ortadoğu ya da Genişletilmiş Emperyalist Paylaşım

Dünya üzerinde uzun bir çatışma ve istikrarsızlık dönemi kendi yolunu açıyor. Emperyalist sistemin çelişkileri derinleşiyor ve dayanılmaz çelişkiler sistemin her köşesinde çeşitli şekillerde patlak veriyor. **Kriz ve savaş kitlelerin gündeminde ve bilincinde giderek daha fazla yer tutuyor.** Bu durum kimi yerlerde devrimci durumların ortaya çıkmasını sağlarken, kimi yerlerde ise bizzat savaş ve yıkım olarak kendini açığa vuruyor. Latin Amerika'da devrimci durumlar, ABD ve Avrupa'da savaş karşıtı gösteriler, işçi sınıfının kazanımlarına dönük saldırılar, Ortadoğu ve Kafkasya'nın barut fiçisine dönüşmesi, içinde yaşadığımız sistemin ve dönemin gerçek karakteristik özelliğini ortaya koymaktadır.

Emperyalist savaş, birinci ve ikinci dünya savaşlarında olduğu gibi büyük güçler arasında doğrudan bir savaş biçiminde yürümüyor. En azından şimdilik böyle yaşanmıyor. Bunun yerine bölgesel savaşlar üzerinden yürüyen bir dolaylı savaşlar silsilesi söz konusu. Emperyalist paylaşımın konusu olan bölgeler tüm istikrarsızlıklarıyla emperyalist ülkelerin hegemonya savaşına sahne oluyor. İşte Ortadoğu bu bölgelerin başında geliyor. ABD'nin 20 Mart 2003'te başlattığı savaşla Irak'ı işgal etmesi ve son bir sene içinde dünya üzerinde yaşananlar da bunu göstermektedir.

Kuzey Afrika'dan Güney Asya'ya uzanan sınırları içine alan Büyük Ortadoğu Projesiyle ABD emperyalizmi, bu bölgeleri ortak bir plan etrafında yeniden ve kendi çıkarları çerçevesinde yapılandırmak istiyor. Böylece söz konusu bölgeleri yeniden ve baştan aşağıya kendi siyasal hegemonyası altında tesis etmiş olacaktır. Bölgenin temel iktisadi-siyasal-sosyal özellikleri hemen hemen aynıdır. Ancak BOP sınırları içinde, şu an iktidarda bulunan burjuva güçler ABD'nin müdahalelerine karşıdır.

ABD emperyalizmi, ideolojik söylemini de Ortadoğu'nun yeniden "demokratikleştirilmesi", "statükocu düzenlerin yıkılması" ve "özgürlüğün gelmesi" gibi temalarla oluşturmaya çalışıyor. BOP yepyeni bir proje olarak sunulurken, emperyalist ülkeler ve bölgedeki ülkeler de bu projeyi tartışmaya başlamışlardır. Ancak BOP'un hayata geçirilmesi için Haziran ayında yapılacak G-8 ve NATO zirvesi beklenecektir. Yani emperyalistler bu zirvede paylaşım pazarlığı yapacaklardır. Emperyalist ülkeler bu paylaşım pazarlığında daha fazla söz sahibi olmak amacıyla kendi planlarını hayata geçirmeye, bölgedeki olaylara daha fazla dâhil olmaya, müttefik devletler kazanmaya çalışıyorlar. Ortadoğu'da, Balkanlar'da, Kafkasya'da, Güney Asya'da bir dizi olay geliyor. **Irak'ta ve İspanya'da patlayan bombalar, Filistin'de düzenlenen suikastlar ve halk kitlelerine karşı İsrail'in yürüttüğü savaş, Kosova'da patlak veren çatışmalar, Gürcistan'da yaşanan istikrarsızlık, Güney Asya'da Çin'in homurdanması ve ABD'yle dalışması Büyük Ortadoğu'nun paylaşımında taraf olanların mevzilenme süreçlerinin bir ifadesi olarak geliyor.**

Aslında emperyalistlerin Ortadoğu'ya ilişkin bu tarz planları hiç de yeni değildir. Ortadoğu, yaklaşık bir yüz yıldır bu sorunlarla içli dışlıdır. Ortadoğu her dönem emperyalistler için yeniden ve yeniden bir paylaşımın konusu olagelmıştır. SSCB'nin tarih sahnesinde olduğu dönem boyunca paylaşım mücadelesi asgari düzeyde kalmış ve esas olarak Sovyetler Birliği'nin bu bölgedeki etkisi zayıflatılmaya çalışılmıştır. Yine de emperyalistler Ortadoğu'ya ilişkin planlar geliştirmekten geri durmamışlardır. Yeni olan, bu planların hayata geçirilebileceği daha elverişli nesnel bir zeminin varlığıdır.

Büyük Ortadoğu'yu önceleyen süreç

Berlin Duvarı yıkıldığında o güne kadar var olan dengeler altüst olmuş; *eski iki kutuplu ve iki ekonomik formasyona sahip dünya düzeni çökmüş, emperyalist dengeler rayından çıkmıştı*. Artık “yeni bir dünya” mevcuttu: Kapitalizmin tüm dünyada hâkim olduğu ve hükümünü sürdüreceği bir düzen! Ancak bu “yeni dünya düzeni”, sözde sosyalist dünyanın kapitalizme entegre olmasıyla sınırlı değildi. “*Yeni dünya düzeni*”, *emperyalist kapitalist sistemin hegemon gücü ABD'nin rakipsiz kalması ve hâkimiyeti demektir*. O güne kadar emperyalist ülkeler, SSCB'nin varlığından dolayı aralarındaki çelişkileri belirli düzeylerde bastırmış, ABD önderliğinde bir blok oluşturmuşlardı. SSCB'nin çökmesi ile birlikte ABD bir anda rakipsiz kaldı. ABD, hükümünü ilelebet icra edebilmek amacıyla diğer emperyalist ülkelerin kendisine karşı rakip güçler olarak gelişip, emperyalist bir kamp oluşturmaması için yeni stratejiler geliştirdi ve iki kutuplu dünyada mevcut stratejilerle uyumlu olmuş Avrupalı emperyalistleri bu sayede bertaraf etmeyi planladı. ABD emperyalizmi tüm dünyadaki rakiplerine karşı borusunu öttürmek, kapitalist dünyaya yeni bir düzen vermek, emperyalist hiyerarşiyi kendi çıkarları doğrultusunda yeniden düzenlemek, yapılandırmak istiyordu.

1990'ların başı emperyalistler için eski iki kutuplu dünyanın “sosyalist” coğrafyasını kapitalizme entegre etmek, bu yeni yatırım alanlarını ve pazarları paylaşmaktı. ABD emperyalizmi her ne kadar dünyada tek hegemon güç olarak kalmışsa da, kadir-i mutlak olmamıştır. Kapitalist eşitsiz ve bileşik gelişme yasası, emperyalistlerin gelişimini ve siyasal nüfuz alanlarını da belirlemiştir. Ortaya çıkan yeni iktisadi-siyasal dünya konjonktürü ABD'nin karşısına yeni rakipler çıkartacak şekilde işlemiştir. Diğer emperyalistleri ABD'nin arkasında hizaya sokan iki kutuplu dünya dengeleri ortadan kalktığında, Avrupalı emperyalistlerin önüne çekilen bent de kalkmış oldu. Alman ve Fransız emperyalist sermayeleri hızla Doğu Avrupa'ya, Balkanlar'a aktılar ve buralarda rakiplerine karşı üstünlük elde ettiler. Ortadoğu ve Kafkasya Almanya ile Fransız sermayesinin hücumuna uğradı, bu ülkeler bu bölgelerde kendi siyasi nüfuz alanlarını açıktan oluşturmaya giriştiler.

ABD emperyalizmi bir taraftan tek hâkim güç olma konumunu sürdürmek isterken, öte taraftan da dünyayı kendi çıkarları doğrultusunda yeniden tesis etmek istiyordu.

Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesini bahane olarak kullanıp Ortadoğu'ya savaş yoluyla müdahalenin ve yeniden yapılandırmanın ilk perdesini açan ABD'nin temel stratejisi, *yeni bir rakip emperyalist gücün küresel düzeyde karşısına çıkmaması, çıkacak olanların şimdiden etkisizleştirilmesi, bu zeminin ortadan kaldırılması yönündeydi*. Birinci Körfez Savaşı rakip emperyalist ülkelere karşı gözdağı vermek amacıyla bir anlamda erken başlatılmış bir savaştı. ABD emperyalizmi "yeni" dünyanın düzenine bir yön verirken petrol kuşağı olan ama aynı zamanda geniş doğal kaynakları ve sermayenin yeniden üretimine olanaklar sunan geniş yatırım ve pazar alanlarına sahip bu coğrafyaya özel bir önem verdi, burayı yeni bir adla tanımladı: "**Güneybatı Asya.**" *Yani bugünkü Büyük Ortadoğu'nun 1990 sonrası ilk versiyonu*. Emperyalist ülkelerin strateji merkezlerinde yeni planlar yapan burjuva stratejistler, petrol kuşağı olan ve Kuzey Afrika'dan (Fas, Tunus, Mısır) başlayarak Ortadoğu'ya (Suudi Arabistan, Irak, İran) ilerleyen ve geniş SSCB topraklarından (Azerbaycan, Gürcistan, Türkmenistan, Kazakistan ve diğerleri) geçerek Güney Asya'ya (Afganistan, Endonezya, Çin) kadar uzanan bu hatta "Güneybatı Asya" adını vermişti. Aslında bu projenin en yaygın adı "**Avrasya Stratejisi**"dir. Şüphesiz önemli olan nüfuz alanlarına ne ad verileceği değildir.

Güneybatı Asya ya da Büyük Ortadoğu bir coğrafyadan çok benzeri ekonomik ve siyasal özelliklere sahip, kapitalizme entegre edilecek yeni yatırım alanları ve pazarları, dolayısıyla da yeniden emperyalist paylaşımın üzerinde yürüyeceği petrol ve doğalgaz kuşağını ifade etmektedir. İki kutuplu dünyada, Kuzey Afrika'dan sınır alıp yatay geçişle Kafkasya uçlarına kadar uzanan bölgedeki Ortadoğu ülkeleri SSCB ile ABD önderliğindeki emperyalist kamp arasında denge durumundan istifade etmekteydiler. Bu coğrafyada kapitalist üretim ilişkileri ve ulus-devletler yer almasına karşın yatırım alanları yeterince kullanılamamış, genişletilip derinleştirilemeyen pazarlar gerçek potansiyellerinin gerisinde kalmış, sermayenin yeniden üretimi sınırlı düzeylerde gerçekleşmiş, bölgede kapitalizm az gelişmişlikle karakterize olmuştur. Siyasal olarak totaliter ve askeri diktatörlüklerin yaygın olduğu Kuzey Afrika ve Arap devletlerini ABD emperyalizmi Sovyetlere karşı kendi yanına çekmeye çalışmış, SSCB'ye karşı giriştiği kuşatma stratejisinden ötürü mevcut gerici siyasal yapıları desteklemiştir. Komünizm korkusu karşısında siyasal İslamı beslemiş ve palazlandırmıştır.

Aynı şekilde SSCB, uluslararası düzeyde yürüten mücadelede Cezayir, Mısır, Suriye, Irak gibi ülkelerle ilişkilere girerek, bu ülkelerin başında bulunan milliyetçi önderleri yanına çekerek nüfuz alanını geniş tutmaya çalışmıştır. Devletçi kapitalist ekonomi ve bu ekonomik düzen üzerinde yükselen sivil-asker bürokrasi, ayrıcalıklarını korumaya geçtiğinde SSCB gibi bir alternatifle karşılaşmıştır. *Ya da bu alternatif, baskıcı rejimler eşliğinde devlet kapitalizminin hüküm sürdüğü bu ülkelerdeki ayrıcalıklı bürokrasiyi cesaretlendirmiştir*. Bu ülkelerdeki egemenler ile SSCB'nin çıkarları örtüştüğünde, Sovyet bürokrasisi bu ülkelerin izlediği yola özgün bir isim de taktı: "**Kapitalist olmayan kalkınma yolu.**" Başında milliyetçi önderlerin bu-

lunduğu sivil-asker bürokrasi, geniş küçük-burjuva yığınlar, burjuvazinin devlet destekli kesimi kendi çıkarlarını “*devletçi sosyalizm*” olarak ifade etmekten geri durmamıştır. Fakat SSCB bu ülkeleri Doğu Avrupa’daki gibi kopyaları yapamazken, bu ülkeler de böyle bir şeye yanaşmamışlardır. Uluslararası konjonktür böylesi bir dönüşüme izin vermezken, bu ülkelerdeki burjuvazinin iç iktidar mücadelesine göre siyasal yönelimler de değişime uğramıştır. Mısır’da Nasır, Irak’ta Abdülkerim Kasım saf dışı kaldığında, bu ülkeler ABD emperyalizmi şemsiyesi altına girdiler. Cezayir’de ise ABD’nin desteklediği İslamcı örgütlerin başlattığı uzun bir iç savaş yaşandı.

İki kutuplu dünyanın çökmesiyle birlikte eski dengeler tepe taklak olmuş, SSCB ile ABD arasında sıkışıp kalan Afrika ve Arap ülkeleri eski rollerini kaybetmişlerdir. Böylelikle kuzey Afrika’dan Güney Asya’ya kadar uzanan uçsuz bucaksız petrol ve doğalgaz kuşağı, benzeri ekonomik ve siyasal özellikler taşıyarak emperyalist sistemin derin entegrasyon ve yeniden paylaşım alanına girmiştir. BOP’un savunucularının iddialarına göre ABD, bölgedeki devletlerin statükocu yapısına son vererek buraları modernleştirecek, liberalizmi ve demokrasiyi getirecek! Oysa tüm bu argümanlar emperyalistlerin bu bölgeleri kapitalist ekonomiye derinden entegre edebilmelerinin ve hegemonya alanları oluşturabilmelerinin siyasal/ideolojik ifadesinden başka bir şey değildir. Modernizmden kastedilen bölgenin tam anlamıyla kapitalizme entegre edilmesidir, pazarların tüm potansiyelinin kullanılmasıdır. Özetle Büyük Ortadoğu Projesi kapitalizmin içine düştüğü krize ve ABD emperyalizminin nüfuz alanlarının kendi hegemonyası altında yeniden tesis edilmesine bir yanıt olarak geliştirilmiştir.

Emperyalist çelişkiler derinleşiyor

ABD’nin Afganistan’a açtığı savaş ve Ortadoğu’ya doğru ilerlettiği emperyalist sefer, derinleşen ekonomik kriz ve dünya çapında siyasal istikrarsızlığın hâkim olmaya başladığı bir atmosferde gerçekleşti. ABD emperyalizmi elinde tuttuğu savaş makinesini yeni bir savaşa koşmadan, böylelikle dengeleri yeniden kendi lehine çevirmeden üstünlüğünü sürdüremezdi. *ABD ve İngiltere’nin başlattığı savaş mevcut dengeleri altüst etmiş, emperyalistler arası çelişkileri derinleştirmiştir.*

Irak’a açılan savaş birinci yılını doldurdu. Bugünkü siyasal gelişmeler bir sene öncesinden farklı işliyor. Dünya kapitalizminin kriziyle emperyalistler arası siyasal kriz birbirini tamamlayan, koşullandıran diyalektik bir gelişim olarak tezahür ediyor. Her yerde emperyalistler arası kavgaya ve bu kavganın yerel aktörlerine rastlanıyor. Ortadoğu’da, Kafkasya’da, Güney Asya’da önemli gelişmeler oluyor. Yapılan hamlelerin cevabı çabuk geliyor. Birinci ve İkinci Dünya savaşlarında paylaşımın konusu olan, kendi devletlerini kuramamış ve dolayısıyla da siyasal bir aktör olamayan eski sömürgeler ve SSCB’ye dâhil olmuş devletlerin bir kısmı, artık bugünkü dünya konjonktüründe kendi çaplarında bölgesel rollere soyunmuş bulunuyorlar.

Bunlar kendi kapitalist ulus-devletlerini kurarak siyasal bir aktör durumuna geldiler. Gelişen orduları, silahlı güçleri ve burjuva sınıflarıyla emperyalist hegemonya mücadelelerine dâhil oluyorlar. Emperyalist savaşın alanı genişledikçe nüfuz alanları üzerinde yer alan devletler ve bu devletler içinde burjuvazinin bir kesiminin çıkarları hangi tarafla örtüşüyorsa o yöne geçerek saf değiştiriyorlar. Aslında bu olgu sürecin ne denli çok yönlü ve karmaşık olduğunu gösteriyor.

Örneğin Gürcistan'da yapılan darbe ile birlikte Gürcistan bir taraftan ABD'nin nüfuz alanına girmiştir. Buna karşın, Gürcü burjuvazisinin bir kesiminin çıkarları ABD ile örtüşürken diğer bir kesiminin çıkarları ABD ile ters düşmekte ve Rusya, Almanya, Fransa gibi ülkelerle kesişmektedir. Gürcistan'a bağlı küçükük özerk bölgeler, Rusya'nın arkasına saklanarak siyasi dengeleri değiştirebilecek stratejik alanlarda yeni çatışmalara temel hazırlıyorlar. Bu durum emperyalist savaşın çelişkili, girift yapısını ortaya koymaktadır.

Güney Asya'da derinden işleyen bir gelişme söz konusudur. Rusya ve Çin, Çin ve Fransa ortak çıkarlar temelinde bir araya geliyorlar. Çin ile Fransa arasındaki yakınlaşmaya özellikle dikkat çekmek gereklidir. Zira Fransız burjuvazisi Çin Devlet Başkanı Hu Jintao'nun ziyaretiyle coşmuş, 2004 yılını "Çin Yılı" ilan etmekle kalmayıp Eyfel Kulesini kırmızı ışıkla aydınlatılarak kendisine jest yapılmıştır. Çin ile yapılan ticaretin onlarca milyar dolar olduğu hatırlanırsa, Fransız egemen sınıfının neden coştığı ve Hu Jintao'yu neden jestlere boğduğu da anlaşılır. Çin ve Fransa her alanı kapsayan bir işbirliğine vardıklarını açıklamışlardır. Aynı günlerde **Rusya, Çin ve Hindistan'ında içinde yer aldığı Şanghay İşbirliği Örgütü** ve Bağımsız Devletler Topluluğu bu yıl içinde (2004) Kazakistan'da ortak bir askeri tatbikat yapma kararı almışlardır. Ayrıca Moskova'da gerçekleşecek toplantılarla savunma konuları tartışılacaktır.

ABD emperyalizmi Büyük Ortadoğu Projesi kapsamında başta Ortadoğu ülkeleri olmak üzere her yere müdahale ediyor ve buralardaki ülkeleri ehlileştirilmeye çalışıyor. Irak'ın işgalinden sonra Suriye ve İran'ın sıkıştırılması karşılığını bulmuş gözüküyor. Suriye egemen sınıfı ve İran burjuvazisinin bir kesimi ABD ile uzlaşmak peşindedir. Yıllardır emperyalistlere atıp tutan anti-emperyalist(!) Libya lideri Kaddafi ABD karşısında yelkenleri suya indirmiştir. Ortadoğu'da Mısır, Suudi Arabistan, Ürdün gibi ülkelerin başında bulunan ve çıkarlarını mevcut düzenin devamında bulan egemenler, ABD'nin müdahalelerine karşı durmaya çalışıyorlar. İçeride gelişebilecek hareketlere karşı duran bu yönetimler, muhaliflerini bastırmaktan da geri durmuyorlar.

Tüm bu gelişmeler emperyalist savaşın yatağını genişletirken, yeni olayların kıvılcımları da çakılıyor. Kosova'da başlayan etnik çatışma, Kilise ve Camilerin yakılması, Sırp ve Arnavut halklarının meydan muharebesi şeklinde birbirini boğazlaması emperyalist çatışmanın bu bölgeleri bir kez daha, yeniden savaş alanına çektiğini

gösteriyor. BM ve NATO güçleri ne hikmetse çıkan olayları durduramadıklarını(!) açıklıyorlar. Kosova'da başlayan olaylar bir kez daha Balkanlar'a yayılabilir ve başlayan çatışmalar halklar arasında kanlı hesaplaşmalara neden olabilir. Şurası açık ki emperyalist sistem krizdedir ve her yerde istikrarsızlık üretmektedir.

Kriz ve istikrarsızlık İspanya'da patlayan bombalarla kendini açığa vururken, emperyalist savaşın akışını da değiştirmektedir. Bağdat'ta, İstanbul'da, Erbil'de (Hewler), Moskova'da, Madrid'de bombalar patlıyor ve bu bombaların geride bıraktığı ölümlerin sayısı yüzlerle ifade ediliyor. **Savaş sürecinin bir parçası olarak gelişen bu saldırılar, sermayenin kitleleri dehşete düşürmesine ve kendi çıkarları doğrultusunda manipüle etmesine hizmet etmektedir.** Tüm ülkelerin egemen sınıflarına göre "dünya üzerinde bir terörizm heyulası" dolaşüyor! Kimdir, amacı nedir, hangi sınıfın çıkarlarını ifade ediyor bilinmiyor! "Terörizm" insanüstü, insansız, bir takım canilerin öldürmekten zevk almasının ürünü gibi sunuluyor. **Oysa bu saldırılar emperyalist savaşın yeni bir biçimi, yöntemi olarak gelişen olgunun bizzat kendisidir.** Yüzlerce insanın ölümüne neden olan saldırılar emperyalist-kapitalist sistemin artan çelişkilerinin, çatışmaların ve emperyalistler arasında yürüyen hegemonya savaşının görünmeyen, dipten gelen dışavurumundan başka bir şey değildir.

Patlatılan bombaların ortaya çıkardığı dehşet, emperyalist bir kampın, bölgedeki ülke devletlerinin ya da bu ülke burjuvalarının bir kesiminin çıkarlarını yansıtan yeni bir savaş tarzıdır. Şimdilik düzenli ordu ve açık cephelere genişletilmeyen emperyalist paylaşım, bu şekilde sürdürülmektedir. Hegemonya savaşının bu yöntemi, altta derinde yürüyen bir kavganın, üstte ise burjuva kesimlerin çıkarlarının savaş diplomasisine uyarlanmasıdır. Büyük Ortadoğu sınırlarına giren ülkelerin bir kesim burjuvazisi ABD'ye karşı cephe alırken, paylaşımın aktörü olan emperyalist ülkeler ile yakınlaşmaktan da geri durmuyorlar. Örneğin Suudi Arabistan burjuvazisinin bir kesimi El-Kaide'yi desteklemekten ve onu finanse ederek kendi çıkarları için kullanmaktan çekinmiyor. Ortadoğu ve Orta Asya'da bu tarz onlarca örgüt var ve bu örgütler giderek burjuvazinin düzenli ordusu biçiminde olmasa da, savaş örgütlerine dönüşüyorlar. Emperyalist hegemonya kavgasına achiktan dâhil olmaya cüret edemeyen burjuva kesim ya da devletler emperyalist hegemonya savaşının taraflarının birinin yanında yer alarak ve bu tarz savaş örgütlerini devreye sokarak gelişmelerin dışında kalmamaya çalışıyorlar. **Bu tarz savaş örgütleri önümüzdeki yıllarda yürüyen emperyalist hegemonya savaşına daha çok bağlanacak, bu örgütler yürüyen kavgada manipüle edilecek ve bu tip saldırılar savaşın doğrudan bir parçası olarak, rakip devletlerin çıkarlarını baltalamak amacıyla kullanılacaktır.** Bu tip saldırılar toplumda infial, korku, güvensizlik yaratacak ve emekçi sınıflar egemen sınıfların peşine takılmaya çalışılacaktır. Emperyalist çelişkiler derinleştiççe savaş alanı genişleyecektir.

Büyük Ortadoğu, ABD ve Almanya

Irak savaşı sırasında karşı karşıya gelen ve gerçekte emperyalist paylaşımın iki ana tarafını temsil eden ABD ile Almanya arasında son günlerde bir yakınlaşma(!) gözlemleniyor. Almanya Başbakanı Schröder Şubat ayında ABD'yi ziyaret etti ve Bush ile görüştü. Schröder BOP'a karşı olmadıklarını açıkladı. Ortak açıklama metninin başlığı dikkat çekicidir: "21. Yüzyılda Alman-Amerikan Birliği." Yapılan açıklamada, "Avrupa ve ABD olarak, Ortadoğu'daki devletler ve halklarla birlikte çalışıp adil hedeflere ulaşımlası ve barış içerisinde yan yana yaşamın sağlanması için gerçek bir ortaklık kurmalıyız. Avrupa olarak, Yakın ve Ortadoğu'daki dost ve müttefiklerimizle birlikte bu çabalarımızı yakından paylaşıp kararlaştırarak, G8'ler, AB-ABD Zirvesi ve hazirandaki NATO Zirvesinde, bölgede gerekli olan reformlar için reaksiyon göstermek ve somut öneriler üzerinde çalışmamız gerekiyor" deniyor. (Başbakanlık Açıklaması, 27.02.2004)

Yapılan bu açıklamaya karşın gerçek pazarlığın henüz daha bitmediği ortaya çıkıyor. Asıl pazarlıklar G-8 ve NATO zirvesinde yapılacaktır. Nitekim pazarlıklara oturan ABD ve AB sözcüleri de bu yönde açıklamalarda bulunmuşlardır. ABD Dışışleri Bakanı Powell, "Haziranda yapılacak G-8, ABD-AB ve NATO zirvelerine doğru Büyük Ortadoğu girişimi üzerinde işbirliği için büyük fırsat ve imkân görüyoruz" açıklamasını yapmıştı. Emperyalist çelişkilerin şiddetlendiği bir dünyada bu yakınlaşma çabası, olsa olsa geçici olabilir. Böylesi yakınlaşma arayışlarına bakarak ABD ve Almanya önderliğinde AB'nin ortak çıkarlar etrafında bir araya geldiğini ileri sürmek saflık olacaktır.

Alman egemen sınıfları ABD ile pazarlığa girerek, onun Ortadoğu'da sıkışmasından yararlanarak nüfuz alanlarını genişletmeye çalışıyorlar. ***Bu bir savaştır ve her savaşta olduğu gibi hegemonya savaşında da, düşman güçler geçici anlaşmalar, ateşkesler yapmaktan çekinmezler.*** Zira böylesi bir "ateşkes" durumu her iki düşman kamp için de yararlı olacaktır. Savaşa aktif olarak girmiş taraf kısmi tavizler vererek cephe hattında soluklanmaya, ordularını yeniden düzenlemeye, yeniden organize ederek dinlendirmeye, silahlarını tamir etmeye ve moral açıdan savaş gücünü diri tutmaya çalışarak yeni saldırılar için strateji geliştirir. Diğer taraf ise düşmanın zayıflığından yararlanarak ondan tavizler koparmaya, düşmanın gücü karşısında kendi gücünü toplamaya, savaş makinesini geliştirip düşman kampını yakalamaya, ordularını eğitmeye ve düşmanın açıklarını beklerken savaş stratejileri geliştirmeye yani zaman kazanmaya çalışır. Olan tastamam bu yöndedir. ABD ordusu uzun bir dönemdir yeni bir yapılanma içindedir. Güçlerini daha geniş alanlara yaymış olan ABD, yeni dönemde ordularını kalıcı merkezlerde toplayarak, ordunun harekât kabiliyetini ve vuruş gücünü artırmak istemektedir. Açık denizlere yayılmış Amerikan ordusunun yeni bir plan dâhilinde belirli stratejik merkezlerde toplanması amaçlanıyor.

Yeni bölgelere müdahale etmekten geri durmayan Alman emperyalizmi ise 2004'ün ilk aylarında ordusunu modernizasyona tabii tutacağını açıklamıştır. Alman ordusu etkin müdahale kabiliyeti olan bir aygıtı dönüştürülmek istenirken, bu geliştirilecek yeni silahlarla tamamlanacaktır. Olayların gelişiminin ifadesi budur. Alman emperyalizmi gelişecek olaylara hazırlanmak için kapsamlı adımlar atmaktadır. Öyle ki, Alman ve Fransız emperyalistleri Avrupa Birliği projesi bağlamında yeni değişimlere gitmeyi hedefliyorlar. Çünkü emperyalist hegemonya savaşının alanı genişlemektedir ve buna göre örgütlenmiş askeri-siyasal bir yapı söz konusu değilse paylaşımında belirleyici olmak zordur. Bu kapsamda bir taraftan AB'ye bir düzen vermeye çalışan Almanya, öte taraftan da egemenlik alanını genişletecek askeri-siyasi örgütlülüğü artıracak bir tutum içine girmiştir. Schröder'in son bir ay içinde onlarca ülkeyi ziyaret etmesi Alman emperyalizminin gerçek arayışını ortaya koymaktadır. Schröder Türkiye'ye de geldi ve birdenbire "Almanya ile Türkiye'nin stratejik müttefik" olduğunu ilan etti. Alman gazeteleri Türkiye'nin AB'ye alınmasını hararetli bir şekilde savunmaya giriştiler. Berliner Zeitung'a açıklamalarda bulunan Almanya Dışişleri Bakanı Joschka Fischer, uzun süre savunduğu "çekirdek Avrupa" fikrinden vazgeçtiğini açıklamıştır. Fischer'e göre "Küçük Avrupa tasarımı öyle kolay işlemiyor." Kuşkusuz bu açıklamalar egemen sınıfların niyetlerinin Fischer nezdinde dışavurumdur. Fischer, Türkiye'ye ilişkin ise şu açıklamaları yapmıştır: "Dünyadaki çatışmalar sadece, 'kıtasal büyük düzenlemeler'le önlenebilir. Rusya, Çin, Hindistan ve tabii ki ABD yeterli kadar büyük. Biz Avrupalılar, yakın işbirliğiyle birlikte büyüyüp büyümeyeceğimiz, bir ağırlığa sahip olup olmayacağımız sorusu ile karşı karşıyayız. Bu çerçevede Türkiye boyutunu görmeliyiz." (Berliner Zeitung)

ABD ve Almanya'nın kısa bir dönem için yakınlaşması ve birbirlerinden tavizler koparmaları mümkündür. Ancak emperyalist ülkeler arasındaki şiddetli ve uzlaşmaz kapitalist çelişkilerin üzerinin örtülmesi ve çelişkilerin çözümünün ertelenmesi ne emperyalistler arası rekabetin durulmasını ne de onları savaş alanlarında boğazlaşmaya iten kapitalizmin doğasından gelen kriz ve çöktüleri engelleyebilir. Bu yakınlaşma, uçsuz bucaksız yatırım ve pazar alanları üzerinde kendi çıkarları peşinde koşmaktan başka gayesi olmayan emperyalistleri zıt ve düşman varlıklar olarak yan yana getirmekten, böylelikle nihai hesaplaşmayı ertelemekten başka işe yaramayacaktır. Bu yan yana oluş çelişkili ve çatışmalı, her an birinin diğerine üstün geleceği hamlelerin bekleneyeceği gergin ve yıpratıcı, bir bu kadar da çelişkilerin yoğunlaşacağı ihtilafı bir süreç olacaktır.

Büyük Ortadoğu mu, savaş, devrim, karşı-devrim anafuru mu?

ABD emperyalizmi projenin hayata geçirilmesi için önüne bir 15 yıl koymuştur. 11 Eylül sonrasının jargonuyla söylersek, savaş 15 yıl sürecektir. ABD'nin projeyi uygulayabilmesi hiç de kolay olmayacaktır. Emperyalistler arası süren rekabet ve

hegemonya mücadelesinin yanı sıra bölgedeki kapitalist ülkelerin derinden işleyen engellemeleri, karşı çıkmaları söz konusu olacaktır. Birçok çelişki, çakışan ve ayrışan etmen, gelişmeler üzerinde etkili olacaktır. Bu öğeler kimi zaman yan yana duracak, kimi zaman kısmi anlaşmalara gidilirken ilk fırsatta süreç tersine çevrilmeye, denge bozulmaya çalışılacaktır. Çatışmalar, anlaşmalar, saf değiştirmeler ve yeniden boğazlaşmalar ve nihayetinde emperyalistler arası açıktan cephe savaşı bu dönemin karakteristik eğilimini oluşturmaktadır.

ABD, projeyi uygulayabilmek amacıyla bölgeye ilişkin her müdahalede bilinmedik, keskin ve ani dinamiklerle karşı karşıya gelecektir. Birçok devletin sürece karışması, bu devletlerin burjuvalarının kendi iç mücadeleleri, karşı çıkmaları, alttan ve derinden yürüyen karşı koyma istekleri, kimi zaman açıktan ve emperyalist devletlerin bir kesiminin yanında emperyalist savaşın bir parçası olmaları; bütün bunlar süregelen savaşın görünümleri olarak gelişecektir. Bu dinamiklerin harekete geçmesi süreci baltalayan, gerilere düşüren, çatışmaları kimi zaman alevlendirip kimi zaman gerileyen ve kısmi “barış” dönemlerinin yanında bambaşka faktörlerin de devreye girmesiyle sonuçlanacaktır.

Öyle ya da böyle bölgedeki emekçi yığınlar yukarıdaki gelişmelere bağlı olarak olayların dışında kalamayıp çatışmaların içine sürüklenecektir. Emekçi yığınlar çatışma, kan ve barut kokan bu büyük coğrafyada ayağa kalkmaktan, siyasal alana müdahale etmekten geri durmayacaktır, duramayacaktır. Eğer kitleler devrimci bir önderlikten yoksun kalırlarsa burjuvazinin çeşitli kesimlerinin arkasından gidecektir. Ancak her şeye rağmen şurası çok açıktır ki, işçi sınıfı gelişen olayların dışında bağımsız, izleyen ve edilgen konumda kalamayacaktır. Artan sınıf çatışmaları ve yükselen sınıf mücadelesi emperyalistler arası hegemonya savaşının ne yönde ilerleyeceğini belirleyen tarihi bir etmen olacaktır.

Emperyalist savaşın ve emperyalist sistemin geleceğini belirleyecek olan temel faktör, bizzat sınıf mücadelesi ve proletaryanın devrimci hareketidir. Irak Savaşı sırasında milyonlarca emekçi sokaklara dökülerek ABD emperyalizmine öfkelerini dile getirdiler. Dünyanın her köşesinde kendiliğinden de olsa ve başında bir devrimci önderlik bulunmasa da milyonlarca işçi ABD'nin Irak'a açtığı savaşa karşı çıktı. Aslında ABD emperyalizmine karşı duyulan tepki her ne kadar bilinçli bir ifadeye kavuşturulmuş değilse de, kapitalizme duyulan öfkenin bir yansımasıydı. Savaşın birinci yıldönümünde yine milyonlarca emekçi dünyanın her köşesinde sokaklara dökülmekten, ABD emperyalizmini protesto etmekten geri durmadı. Bu da gösteriyor ki, emekçi yığınların tepkisi bir dönemle sınırlı değildir. Dünya sınıf hareketinde yeni bir canlanma söz konusudur. İşçi sınıfı savaş gösterilerinin dışında da ve özellikle Avrupa'da uzun bir süredir tepkisini ortaya koyuyor. Avrupa'da işçi sınıfının kazanımlarına dönük saldırılar birçok ülkede kısmen de olsa geri püskürtüldü. Fransa'da gelişen emekçi kitlelerin tepkisine İngiltere ve Alman emekçileri de ortak oluyor.

İspanya’da patlayan bombalardan sonra 11 milyon insanın sokaklara çıkması dikate alınması gereken bir olgudur. Gelişen hareketlere burun kıvrıp küçümsemek Marksistlere değil, anarşistlere özgü bir tutumdur. Bugün “terörizm”e ve savaşa karşı sokakları zapteden milyonlar yarın çelişkiler derinleşip sınıf çatışmaları arttıkça kendi çıkarları için mücadele bayrağını yükselteceklerdir. Ve işte o gün geldiğinde, bugün emekçileri kendi paylaşımlarına alet etmek amacıyla sokağa çağıran burjuvazi kaçacak delik arayacaktır. Yeter ki işçi sınıfının başında devrimci bir önderlik olsun!

Büyük Ortadoğu sınıf çelişkilerinin keskinleşmesinin yanında, halkların totaliter devletlerin mengenesinde sıkıldığı ve ezilen ulusların baskılanmasıyla karakterize olmaktadır. Ortadoğu ve Asya halkları, emekçi yığınları yoksulluk, sefalet, açlıkla boğuşmaktadır. Irak işgal altındadır. Yoksul Irak halkı ABD emperyalizmi tarafından horlanmakta, aşağılanmakta, potansiyel suçlu görülmekte, sürekli katliamlar yapılmaktadır. Irak emekçi yığınları işsizlik, açlık ve kaosa sürüklenmiştir. Filistin ve Kürt halkları özgürlükleri için yıllardır mücadele bayrağını ellerinden bırakmıyor. Filistin halkının başlattığı intifada tüm bölgeyi ateşleyecek ve devrimci bir yükselişe sürükleyecek güçtedir. Gericı despotik Arap yönetimleri Filistin halkının militan mücadelesi karşısında sıkışmış durumdadırlar. Üzerine bastıkları toprağın çekilmemesinden korkan bu gericı rejimler, Filistin halkının militan mücadelesini manipüle etmek, ehlileştirmek istiyorlar.

Sonuç olarak, emekçi yığınların bu kan ve barut atmosferinde ayağa kalkması ezilen ulusların emekçi kitlelerinin hareketinin proletaryanın mücadelesiyle birleşmesi Büyük Ortadoğu’yu bir devrimci buhran sürecine itecektir. Büyük Ortadoğu sonuna kadar devrim, karşı-devrim anafuruna çekilecektir. Şurası açık ki dünya tarihi yeni bir döneme girmiştir ve genişletilmiş emperyalist paylaşım olan Büyük Ortadoğu Projesi ancak proletaryanın devrimci iktidarıyla parçalanabilir.

Akın Erensoy- 5 Nisan 2004, ilk kez Marksist Tutum (marksist.net) sitesinde yayımlandı.

Oryantalizm, Medeniyetler Çatışması ve İlimli İslam

Medeniyetler çatışması ve uluslararası terörizm derken, uluslararası siyasi literatüre yeni bir kavram daha sokuldu: *İlimli İslam!* Bu kavramlaştırma üzerinden gerek Türkiye’de gerekse uluslararası düzeyde İslamın ılımlılaştırılması ve demokrasiyle bağdaşip bağdaşmayacağı tartışılıyor. İlimli İslam projesinin model ülkesi olarak ise Türkiye ve Malezya sunulmaktadır. AKP’nin yeniden iktidara gelmesi ve cumhurbaşkanlığına Abdullah Gül’ün seçilmesi Amerika ve Avrupa basınında İslamın zaferi olarak yankı bulurken, Türkiye İslam ile demokrasinin bağdaştığı ılımlı İslam

ülkesinin cisimleşmesi olarak sunuldu. *Oysa AKP'nin yeniden iktidara gelmesinin ne ılımlı İslam ile ne de İslamın zaferiyle doğrudan bir ilişkisi vardır.* Batı basını, aydınlar ve hatta kimi Marksistler yaşananları İslamcılar ile laiklerin çatışması biçiminde değerlendirdikleri için, Türkiye'nin özgünlüğünü ve burjuvazi içinde yaşanan iktidar kavgasını da kavrayamıyorlar.

Daha baştan belirtmek gerekiyor ki, ılımlı İslam kavramı da aynı medeniyetler çatışması kavramı gibi emperyalist ideolojik merkezlerde, ABD'nin başını çektiği emperyalist savaş kitleler nezdinde haklılaştırmak amacıyla üretilmiştir. İlimli İslam kavramı ve onun etrafına yığılan argümanlar, İslamın yıkıcı bir içerikle dolu olduğu, terörizmden beslendiği, Batı medeniyeti ve değerlerini yok etmek istediği ve dolayısıyla da ehlileştirilmesi gerektiği tezi üzerine kuruludur. İslamın bu şekilde şeytanlaştırılması Batılı emperyalist güçlerin yaratmaya çalıştıkları *dış-düşman* öcüsüyle doğrudan bağlantılıdır. Geçmişte komünizm şeytanlaştırılmış ve her an saldırmaya hazır, dehşet verici bir dış-düşman imgesi yaratılmış ve bu yolla geniş kitlelerin zihinleri esir alınıp emperyalist saldırganlık meşrulaştırılmak istenmişti. Bugün bu ihtiyacı İslam düşmanlığıyla karşılamak istemekteler.

Bir başka yönden ise, bir zamanların anti-semitizminin yerini adeta İslam düşmanlığının almış olduğunu söylemek abartı olmayacaktır. İslam düşmanlığı özellikle El-Kaide'nin 11 Eylül 2001'de New York'taki İkiz Kulelere saldırmasından sonra alabildiğine tırmandırıldı. Öyle ki emperyalist ideolojik merkezler dört bir koldan Müslümanları "cahil, barbar, akli kıt ve şiddet uygulamaktan şehvet duyacak kadar cani" şeklinde betimlemekte ve Batılı işçi-emekçi kitlelerin zihnine de böyle bir tablo yerleştirmek istemekteler. "Müslümanların fareler gibi üreyerek Avrupa'yı kirlettiği" ırkçı söylemi eşliğinde yürütülen "Avrupa'nın İslamlaştırılmasını durdurun" kampanyaları, aşağılamanın boyutlarına örnektir. Beri taraftan da Irak'ta, Afganistan'da ve Filistin'de yaşanan zulme veya İslam dinine dönük hakaretlere –karikatürlere– tepki gösteren Müslüman kitlelerin haklı öfkesi, savaş arabasına ideolojik bir silah olarak yüklenmiş medeniyetler çatışması gibi safsataların doğruluğuna delil olarak gösteriliyor. *Böylece ABD'nin başını çektiği emperyalist savaş bir anda Batı medeniyetini ve değerlerini koruma kisvesine büründürülerek aklanmış oluyor!*

Esasında toplumların yapay, kültürel temelerde bölünerek toplumsal çelişkilerin ve maddi sınıfsal çıkarların üzerinin farklı medeniyetlerin çatışması biçiminde örtülmesi yöntemi hiç de yeni değildir. Tarih, Hıristiyanlık ya da İslam adına yapılan, ama gerçekte egemen güçlerin çatışmasından başka bir şey olmayan nice cihat kaydetmiştir. Dolayısıyla, *kapitalizm altında gerçek çelişkilerin toplumun sınıflara bölünmüş olmasından değil de, değişik uygarlıklara bölünmüş olmasından kaynaklandığını iddia eden ve böylece sınıflar mücadelesi unsurunu bertaraf etmeye çalışan emperyalist güçlere karşı uyanıklık bir an olsun elden bırakılmamalıdır.*

Tarihsel-ideolojik kökler

Tarih gösteriyor ki, bugüne değin tüm egemen sınıflar kendi çıkarlarını geniş kitlelerin çıkarı gibi sunmak ve onları söz konusu çıkarlar etrafında örgütlemek için muhtelif ideolojilere başvurmaktan geri durmamışlardır. Doğu ile Batı uygarlıklarının dinler üzerinden karşı karşıya gelmesi biçiminde sunulan Haçlı seferleri bunun çarpıcı bir örneğidir. *Oysa aslında bu savaş, dinler ya da uygarlıklar arası bir savaş değil, dönemin egemen sınıflarının ticaret yollarını ele geçirmek üzere giriştikleri çıkarlar savaşıydı.* O dönemde Müslümanlar İspanya'dan Hindistan'a kadar uzanan bölgeyi, Doğu'nun ticaret yollarını ve limanlarını ele geçirmekle kalmamış, Avrupa ve Bizans egemenlerini de tehdit etmeye başlamışlardı. Dönemin Avrupalı egemen sınıfları feodal beyler ve Kilisenin ruhban sınıfı bu tehdidi savuşturmak ve esas olarak da yeni topraklarla birlikte ticaret yollarını ele geçirmek amacıyla 1095'te –iki yüz yıl sürecek– Haçlı seferlerine start verdiler. Yoksul köylü kitlelerini sonu belli olmayan meçhul bir savaşa ikna edebilmek için, İslamın barbar olduğu ve Hıristiyanlığı yok etmek istediği biçiminde, din üzerinden propaganda yürütülüyordu. Bunun yanı sıra, İslam şeytanlaştırılıyor ve bir din olarak kabul edilmeyerek sapkın damgası basılıyordu. Dönemin ünlü aydınlarından Dante, meşhur İlahi Komedi'de İslam peygamberini cehennemde, “ayrılıkçı bir düzenbaz” olduğu için bedeni sürekli parçalara ayrılan birisi olarak betimliyordu. Öyle ki, Dante hızını alamamış, eserinde İbn Sina ve İbn Rüşd gibi Müslüman bilginlerini de cehennem cezasına çarptırmıştı. Dante'nin bu tutumu, dönemin egemen sınıflarının İslamı şeytanlaştırma arzusunun doğrudan bir yansımasıydı.

Bu dönemde, yani hemen Haçlı seferlerinin sona ermesiyle başlayan süreçte Batılı egemen sınıfların Doğu'ya olan ilgisi daha da artmıştır. Bu ilgi elbette nedensiz değildi: *Birincisi, Haçlı seferleri beraberinde ticari ilişkileri de geliştirmiş, Venedik, Cenova ve Fransa'nın liman kentleri ile Mısır, Suriye ve tüm Doğu âlemine uzanan bir ticaret ağı örülmüştü.* Dolayısıyla Doğu ticari çıkarlar açısından büyük önem kazanmıştı. İkincisi, feodal beylikler çözümlenip yerlerini merkezi krallıklara bırakmaya başlarken, ticaret ile birlikte yeni bir sınıf, burjuvazi de gelişmeye başlamıştı. Bu iki durum Batılı egemen sınıfları bir kez daha Doğu'yu ele geçirme planları kurmaya itiyordu. Dahası Haçlı seferleriyle görülmüş olan Doğu uygarlığının ürünlerinin tanınması ve taşınması niyeti de vardı. Söz konusu faktörlerin itikisiyle 1312'de Viyana'da toplanan Kilise Şûrası Paris, Oxford, Bologna, Avignon ve Salamanca üniversitelerinde Şark kültürünün araştırılması ve dillerinin öğrenilmesi için kürsüler kurulması kararını aldı. Kilise Şûrasının böyle bir karar almasıyla birlikte Batı'da Şark'ın incelenmesi akademik meslek düzeyine yükselecek ve bir *Doğubilimi* dalı doğacaktı.

18. yüzyıla gelindiğinde Doğubilimi ya da Batı dillerindeki adıyla *Oryantalizm*, Şark'ı, ekonomik, siyasal, sosyolojik, kültürel, dinsel ve askeri yönleriyle incelemiş, Batılı egemen sınıfların sömürgeci emelleriyle doğrudan örtüşen bir Şark imajı

yaratılmıştı. Araştırmacıların neredeyse tamamı Şark'ı düşman olarak gösteriyor ve Doğu uygarlıklarının birikimini yok sayıyorlardı. **Tarihsel gelişim çizgisinden kopartılmış, soyut ve Oryantalist uzmanların tahayyüllerinden yeniden yaratılmış bir Şark söz konusuydu.** Çizilen tasvire göre Şark kimi yönleriyle ilginç, egzotik, ama aynı zamanda barbar, kültürel olarak geri, cahil bir coğrafya idi. Hintliler, Çinliler ve özellikle de şeytanın zürriyeti olmakla itham edilen Müslümanlar aşağılanıyor, hor görülüyorlardı. Yayınlanan kitaplarda Şark insanına dair bitmez tükenmez, akla hayale sığmaz aşağılayıcı öyküler anlatılıyordu.

Hindistan, Çin ve Ortadoğu'nun bir bölümünün sömürgeleştirilmesiyle birlikte Doğu'ya ilgi daha da artacaktı. Örneğin, 1798'de Mısır seferine çıkan Napolyon Bonaparte'in gemisinde bir Şark uzmanı takımı da yerini almıştı. 1800'lü yılların ilk yarısından başlayarak Amerika ve Avrupa'da pek çok Şark Derneği kurulmuştu; akademilerin yanı sıra bu dernekler de araştırmalar yaparak konferanslar veriyorlardı. Yayınlanan kitaplarda ve konferanslarda aşağılayıcı nitelemeler tekrarlanıyor, Şark'ın bilim adamı çıkartamayacağı, düşüncelerinin sınırlı olduğu, kendi kendilerini yönetemeyecekleri, uygarlaştırılmaları gerektiği fikri, daha inceltilmiş yöntemler kullanılarak kanıtlanmaya çalışılıyordu. Neredeyse tüm burjuva aydınlar bu ırkı koruya kaptırılmışlardı kendilerini. Victor Hugo'dan Flaubert'e kadar pek çok aydın, romanlarında Şarklıları küçümsüyor ve cinsellikten başka şey düşünmeyen şehvet düşkünü yaratıklar biçiminde betimliyorlardı. Buna mukabil, Batı gelişmiş üstün bir medeniyetin ve kültürün temsilcisiydi ve dünya Batı'nın üstünlüğünü ve egemenliğini kabul etmeliydi!

Batı'nın sömürgeci devletleri ise Oryantalizmin sunduğu bu ideolojik zemini, Hindistan, Mısır veya Çin'in işgalinin adeta Tanrı buyruğu olduğunu kanıtlamak için kullanıyorlardı. 1910'da Avam Kamarasında, İngiliz Dışişleri Bakanı Arthur J. Balfour yukarıdaki tezi şöyle dile getiriyordu: "Her şeyden önce olgulara bakın. Batılı uluslar, tarihte ortaya çıkar çıkmaz, kendilerine özgü erdemler edinip ... kendi kendini yönetme yetilerinin ilk ilkelerini ... sergilediler... Genel deyişle 'Doğu'daki Şarklıların tüm tarihine bir göz atın, kendi kendini yönetmenin izine rastlayamazsınız."⁷ Mısır'ı yirmi beş yıl yöneten Lord Cromer ise, Bağimli Irkların Yönetimi adlı makalesinde ve Modern Mısır adlı kitabında Şarklı halkların ya da "bağımlı ırkların" kendileri için neyin iyi ya da kötü olacağını anlayacak bir zekâ düzeyinden yoksun olduklarını ileri sürüyordu. Bu sebeple Doğu'nun sömürgeleştirilmesi gayet olağan ve hatta Şarklı ulusların istediği bir şeydi! Bu görüş öylesine yaygındı ki, İngiliz emperyalizmini aşip Doğu'da sömürgeler elde etmek isteyen Fransız emperyalizminin kimi ideologları şunları yazabiliyordu: "**Fransa'nın Şark'ta yapacağı çok şey var, çünkü Şark Fransa'dan çok şey bekliyor.** Dahası Fransa'nın yapabileceğinden fazlasını istiyor ondan; mümkün olsa, bütün geleceğini seve seve Fransa'nın ellerine bırakırdı."⁸ Güya Fransa, İngiltere ve Almanya karşısında Şark'ta maneviyatı, adaleti

7. akt. Edward Said, *Şarkiyatçılık*, Metis Y., s.42-43

8. *age*, s.229

ve ideali temsil ediyordu.

Balfour'a göre Mısır İngiltere'nin boyunduruğuna girmekle birlikte ihya olmuş, "mali ve ahlâki refah bakımından Şark ulusları arasındaki" eşsiz konumuna yükselmiştir. Şarklı ulusların yönetiminin İngiltere'nin elinde olmasının onlar için büyük bir kazanç olduğunu ileri sürüyordu Balfour. Yani her şey kendilerini idare etmeyi başaramayan Şarklılar içindi! Nitekim Napolyon da Mısır seferinin gerekçesini Şark'a bir "yararlı Avrupa" örneği sunmak, yerli halka mükemmelleşmiş bir uygarlığın nimetlerini kazandırarak ve onların yaşayışlarını daha tatlı kılmak biçiminde sunmuştu. Fakat gerçekte Şark halkları ünlü Lawrence'ın –İngiltere'nin Ortadoğu'daki ajanı– deyişiyle "ölü bir İngiliz çocuğu kadar değerli değildi." Şark'a uygarlık götüren İngiltere'nin amme hizmeti vermediğini Balfour şöyle açıklıyordu: "Onlar için Mısır'da olsak da, sırf onlar için orada değiliz, genelde Avrupa için de oradayız." Fransız emperyalizminin temsilcileri ise daha açık sözlüydüler: "Bizim artık şarkta olmayacağımız, diğer büyük Avrupa devletlerinin orada olacağı gün, Akdeniz'deki ticaretimiz, Asya'daki geleceğimiz, güney limanlarındaki faaliyetlerimiz açısından her şey sona erecek. Ulusal zenginliğimizin en verimli kaynaklarından biri kuruyacak."⁹

Toparlarsak, Oryantalizm Batılı sömürgeci güçler için yol açıcı bir rol üstlenmiştir; araştırmalar yapılmış, Şark dilleri öğrenilmiş, sömürgeci güçler için sadece ideolojik argümanlar değil, strateji de üretilmiştir. Örneğin Napolyon Mısır seferine çıkarırken bölge hakkındaki tüm bilgisi Oryantalist uzmanların kitaplarına dayanıyordu ve stratejisini de –işgali Müslüman kitlelere benimsetmek için İslam adına savaştığını ilan etmişti– bu bilgi üzerine kurmuştu. Belirtmek gerekiyor ki ideoloji üreten bu tür merkezler egemen güçler için daima önemli olmuştur. Birinci Emperyalist Savaşın dünyayı sardığı 1914'de Lord Curzon, Şark araştırmalarının İngiltere için ne ifade ettiğini özlü bir şekilde dile getiriyordu: "İmparatorluk için büyük bir mecburiyettir. Bana sorarsanız, Londra'da böyle bir okulun kurulması İmparatorluğun zorunlu teçhizatının bir parçasıdır."¹⁰ Nitekim Curzon'un arzusu gerçek olacak ve Londra Üniversitesinde Şark ve Afrika Araştırmaları Okulu kurulacaktı. Görüldüğü üzere, *savaş yalnızca silahlarla yürütülen bir şey değildir*; savaşın gerçek amacı olan maddi çıkarların üzerini adeta bir kutsallık halesiyle örtecek ve kitleleri savaşa ikna edecek ideolojik bir temele de ihtiyaç vardır.

Güncel-ideolojik boyutlar

İkinci Dünya Savaşından sonra ABD'nin kapitalist sistemin hegemon gücü haline gelmesiyle, ideolojik üretim merkezleri bu emperyalist gücün emrine girdi. Soğuk Savaş yıllarında öncelikli hedef olarak SSCB şeytanlaştırılacak, Kore'ye, Vietnam'a ve Latin Amerika'ya yönelik emperyalist saldırganlık *komünist dış-düşman* öcü-

9. age, s.231

10. age, s.226

süyle meşrulaştırılacaktı. Bunun yanı sıra İsrail'in kurulması ve büyük enerji yataklarının denetim altına alınması meselesi, ABD emperyalizmi için Ortadoğu'yu da vazgeçilmez kılıyordu. Oryantalist ideologlara göre "Amerikalıların, Yakınoğu'da kabul görmek için, Amerikan düşüncesine karşı mücadele eden güçleri daha yakından tanınması" gerekiyordu. Böylece Amerika Şark Derneğinin yanına, doğrudan devletin yönlendirmesi ve denetimiyle Ortadoğu Enstitüsü, Ortadoğu Araştırmalar Birliği (MESA), Ford Vakfı, Hudson Enstitüsü, Pentagon ve üniversitelerdeki diğer araştırma bölümleri gibi pek çok ideolojik üretim merkezi eklendi.

ABD'nin emrine giren Oryantalizm kendi alanında daha da yetkinleşmiş, İslam ve Şark tarihine ilişkin ciltlerce kitaptan oluşan bir külliyat piyasaya sürülmüştür. Amerikalı Oryantalistler daha önceki geleneğe, yani İslamı ve Şark'ı aşığılama ve küçümseme geleneğine aynen devam etmişlerdir. Pek çok kitap tek yanlı, eksik ve hatta çarpıtmalarla doludur. Bu kitaplar okullarda öğrencilere okutulurken tazze beyinler ırkçı fikirlerle doldurulmaktadır. ***Dün olduğu gibi bugün de ders kitaplarında Müslümanlar küçümseiyor, Arap dilinde her iki kelimededen birinin şiddet içerdiiği öne sürülüyor ve Ortadoğu insanının tek amacının İsrail'i yok etmek olduğu anlatılıyor.*** Bu meyanda belirtmek gerekiyor ki, kitlelerin kuşatılması ve aldatılmasında film endüstrisi ve medya da büyük bir görev üstlenmiştir. Batı değerlerini yok etmek isteyen cani Müslüman "terörist" imgesi, daha 1970'lerden itibaren kitlelere zerğ edilmeğe başlanmıştı. İsrail zulmünü dünyaya duyurmak için uçak kaçırın *Filistin Kurtuluş Örgütü* militanları, Batı değerlerini yok etmek isteyen "Müslüman teröristler" olarak sunulurken, bu konuyu işleyen filmlerde Amerikalı kahramanlar, her zamanki gibi "teröristlere" hadlerini bildiriyor ve uygar dünyayı canilerden kurtarıyordu!

11 Eylül'den sonra ise "terörist Müslüman" propagandasına daha da hız verilmiştir. İslamın terörizmle özdeşleştirilmesi ve uygulanan ırkçı politikalar ile Müslüman kitlelere potansiyel terörist damgası vurulmaktadır. Geçen ay CNN'de 11 Eylül vesilesiyle, ***Din Savaşları*** adlı bir dizi belgesel yayınlandı. Belgeseli sunan CNN muhabiri heyecanlı bir üslupla, Müslümanların terörizm tutkusunu ya da terörizmden şehvet duyduklarını kanıtlamaya çalışıyordu. Bu amaçla Filistinli militanların intihar etmesiyle kane bulunmuş İsrail sokaklarını, ölü ve acı çeken insanları kitlelerin gözüne sokmaya çalışıyordu. ***Lakin her nedense, İsrail'in onlarca yıldır Filistin halkuna reva gördüğü tarifsiz zulme değinmedi bile.*** Başta CNN ve Fox gibi televizyon kanalları olmak üzere, sayısız radyo ve gazete, kitleleri "uluslararası terörizm" korkusuyla kuşatmış bulunuyor. Ne yazık ki, işçi sınıfının örgütlü bir güç olarak burjuvazinin karşısına dikilemediği koşullarda bu korku propagandası kitleler üzerinde etkili de oluyor. Bununla birlikte, yüzlerce yıldır derinden derine işlenen, geri ve cahil Doğu'nun kültürlü ve üstün Batı uygarlığını yok etmek istediği yalanı da bu korku propagandasının maya tutmasında oldukça etkili olmaktadır. Gerçekten de burjuva ideolojisinin etkisinde kalan Amerikalı ve Avrupalı kitleler, Doğu halklarına tepeden, küçümseyici bir gözle bakmakta, kendilerinin üstün ve ayrıcalıklı olduğu vehmine kapılmaktalar.

ABD'deki ideolojik merkezlerin en temel özelliği, Amerikan emperyalizminin gündemine aldığı güncel siyasal meseleler hakkında tarihsel-ideolojik kanıtlar bulmak, bulamadıkları durumda ise tarihsel olayları istedikleri gibi kurgulayarak yeniden yazmaktır. Şark ve İslam tarihi üzerine yazılmış pek çok kitapta bunu görmek mümkün. Özellikle 11 Eylül'den sonra yazılan ve güncel gelişmeleri tarihin belirli dönemlerindeki olaylarla ilişkilendiren kitaplarda bu keyfîlik daha çarpıcı görülür. Bu bağlamda yazılmış, İslam ile terörizmin ilişkisi, İslamın "içyüzü", Arap ve Müslüman tehlikesi gibi kışkırtıcı başlıklar taşıyan sayısız kitap Amerika'da kitapçı raflarını doldurmaktadır. Örneğin önde gelen İslam uzmanı Bernard Lewis, Haşşaşiler adlı kitabında Hassan Sabbah ile Bin Ladin arasında bağ kuruyor ve İslamda "terörizmin" bir süreklilik arz ettiğini kanıtlamaya çalışıyor. Lewis'e göre geçmişteki şiddet dalgası yol almaya devam etmiş ve günümüzdeki taklitçilerine yeni öfke, yeni kavga araçları sağlamıştır.¹¹ ABD emperyalizminin uluslararası terörizm öcüsüyle kitlelerin akıllarını başından alıp düşünmelerinin ve gerçekleri görmelerinin önüne geçerek İslam düşmanlığını kışkırttığı bir dönemde, Lewis gibilerinin bu tür kitaplar yazması tarihçi merakından kaynaklanmıyorsa gerek! Çok açık ki yapılmak istenen, şiddet ve "terörün" Müslümanların doğasından geldiğini kanıtlamak ve sürekli bir dış-düşman öcüsüyle korkutulmuş kitlelerdeki İslam düşmanlığını pekiştirmek.

Amerika'da Pentagon, Dışişleri, CIA gibi devlet kurumlarıyla, petrol, silah, havacılık, finans tekelleriyle, film endüstrisiyle iç içe geçen söz konusu ideolojik merkezler, kendilerini "düşünce kuruluşu" olarak adlandırıyor ve ABD emperyalizmi için muhtelif ideolojik argüman ve hatta askeri strateji üretiyorlar. Yeri gelmişken, **Yeşil Kuşak veya Büyük Ortadoğu gibi projeleri, tarihin sonu, medeniyetler çatışması ve ılımlı İslam gibi ideolojik safsataları söz konusu ideolojik merkezlerin ürettiğini, kışkırtıcı ambalajlara sararak emperyalist yönetimin denetiminde piyasaya sürdüğünü hatırlatalım.** Esasında içerideki çelişkileri bastırmak üzere imal edilen bir dış-düşman olarak İslam, sanki tarihsel bir kaçınılmazlıkmiş gibi sunulan medeniyetler çatışması safsatasının içine oturtulmakta ve böylece de daha ikna edici hale getirilmektedir. İlk kez 1993'te ABD Dışişleri Bakanlığı danışmanlarından Samuel Huntington tarafından ortaya atılan medeniyetler çatışması safsatasına göre dünya, "birbirlerinden tarih, dil, kültür, gelenek ve en önemlisi din tarafından" ayrılan 7-8 kültüre bölünmüştü ve savaşlar da bu kültürler-uygarlıklar arasında yaşanacaktı.

"Dünya politikasının gelecekteki ana eksenini... 'Batı ve diğerleri' arasındaki çatışma ve Batılı olmayan uygarlıkların Batı gücüne ve değerlerine verdiği karşılıklar olacak gibi görünmektedir" diyordu Huntington. "Kültürleri ve güçlerinden dolayı Batı'ya dâhil olmak istemeyen veya olamayan ülkeler" Batı'ya karşı "ekonomik, askeri ve politik" güç birliği oluşturmaktaydılar ve "bu işbirliğinin en dikkat çeken biçimi Batı'nın çıkarlarına, değerlerine ve gücüne meydan okumak üzere ortaya çıkan Konfüçyüs-İslam bağlantısı"ydı. **Yani yeni düşman sadece İslam değil, aynı zamanda yükselen güç Çin'di de.** Ve elbette ABD de "Konfüçyüsçü ve İslami devletlerin as-

11. Bernard Lewis'ten aktaran: Abdelwahab Meddeb, *İslamın Hastalığı*, Metis, Y., s.158

keri güçlerinin büyümesini sınırlamak, doğu ve güneydoğu Asya’da Batının askeri kapasitesinin azaltılmasını yavaşlatmak ve askeri üstünlüğünü muhafaza etmek” zorundaydı. Pentagon’un önde gelen ideologlarından Thomas M. Barnett, söylenenleri daha açık hale getiriyor: “Asya’da Kuzey Kore ile savaşa ve Çin’in Tayvan’a karşı saldırganlığını caydırmaya hazırız. Terörizme karşı küresel savaş nedeni ile Amerika, Afrika içinde her yerde savaşa hazır olmasına rağmen, İran Körfezine sadece Irak için değil aynı zamanda İran, Suriye ve Suudi Arabistan’a da kalıcı değişimi getirene kadar girdiğimiz için, kendimizi oralarda [Afrika ve Asya’da] göstermek istemiyoruz.”¹²

İlmli İslam ve emperyalist savaş

Esasında ılımlı İslam projesi çalışmaları da ABD emperyalizminin 1990’lardan sonra dünyayı yeniden şekillendirme ve egemenliğini tesis etme planlarının yapıldığı tarihe kadar uzanıyor. SSCB’nin çökertilmesi için **Yeşil Kuşak** projesi kapsamında radikal İslamcı hareketleri bizzat silahlandıran ve besleyen ABD, zamanla kendi denetiminden çıkan bu güçlerin, paylaşım alanlarında karşısına bir engel olarak çıkarmaması için onlara karşı alternatifler geliştirmeye başladı. Bu bağlamda, yukarıda sözünü ettiğimiz ideolojik merkezler çeşitli raporlar hazırlayarak stratejiler geliştirdiler. Tarihin sonu tezinin üreticisi Fukuyama ve şimdiki Dışişleri Bakanı Rice gibi ideologlarıyla tanınan ve önemli ideolojik merkezlerden biri olan **Rand Corporation** 1990’da yayınladığı rapordaki, radikal İslamcılara karşı ABD’nin denetimine girecek ılımlı güçlerin desteklenmesini öneriyordu. Bilahare pek çok ideolojik merkez bu tür raporlar yayınlamakla önerilerde bulunacaktı. 2003’te yayınlanan “Demokratik İslam Raporu”nda da benzeri önerilere yer verildi. Böylece ılımlı İslam, medeniyetler çatışması safsatasının da bir parçası olarak Büyük Ortadoğu Projesi kapsamında emperyalist savaş arabasına koşuldu.

İki yıl önce ABD Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice Amerikan Gazete Editörleri Derneğinde ılımlı İslam üzerine konuşurken Türkiye’de güçlü bir İslamcı partinin iktidarda bulunduğunu söylüyor ve şöyle devam ediyordu: “Böylece, daha ılımlı siyasi güçleri bulup, İslam ile demokrasi arasında doğru ilişki kurabilen, her ikisine de hizmet eden kurumları oluşturabilen, bütün insanlara hoşgörülü bir demokratik süreç ortaya çıkabilir.” Son olarak da Türkiye’deki tartışmaları alevlendiren açıklamayı eski ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Richard Holbrook yaptı: “11 Eylül’den beri ABD, dünyanın her yerinde ılımlı İslam demokrasileri istiyor. İşte sadece iki örnek var, Türkiye ve Malezya...”

Emperyalist saldırganlığın yeni şemsiyesinden başka bir şey olmayan ılımlı İslam

12. Thomas M. Barnett, *Pentagon’un Yeni Haritası: 21. Yüzyılda Savaş ve Barış*, 1001 Kitap Y., s. 395-96

projesinin yukarıda ifade ettiğimiz yönleriyle birlikte somut üç hedefi bulunuyor. **Birincisi, İran, Suriye, Hizbullah ve Hamas eksenini çökertmek için başlatılacak savaşın meşrulaştırılmasıdır.** Bilindiği üzere ABD emperyalizmi uzun bir dönemdir İran'a savaş açmanın zeminini döşüyor ve bu uğurda İran'ın "kitle imha silahları" ürettiği iddiasını da bir gerekçe olarak kullanıyor. Ancak bu gerekçe, İran'daki çıkarlarının baltalanmasını istemeyen diğer emperyalist güçler saldırıya karşı çıktığından ve Irak'ta nükleer silah bulunmadığının ortaya çıkmasından ötürü bir nebze yıpranmış bulunuyor. Yani ABD emperyalizmi İran'a saldırmak için daha başka meşru gerekçeler de üretme peşindedir. İşte ılımlı İslam bu noktada ABD'nin elinde bir argümana dönüşebilmektedir: "Terörü destekleyen İran" şeytanlaştırmasıyla Amerika ve Avrupa kamuoyu savaşa ikna edilmeye çalışılıyor. 11 Eylül'ün yıldönümü vesilesiyle Avrupa'da yapılan İslam karşıtı ırkçı gösteriler ile Birleşmiş Milletler toplantısına katılmak üzere Amerika'ya giden Ahmedinecad'ı basın "şeytan karaya indi" başlıklarıyla karşılaması ve protestoların düzenlenmesi bu kapsamda değerlendirilmelidir. Ezcümle önümüzdeki süreçte "terörizmle beslenen İslam"ın ılımlılaştırılması ve demokratikleştirilmesi adına, ABD emperyalizminin ılımlı İslam şemsiyesi altında İran'a savaş makinelerini sürmesi şaşırtıcı gelmemelidir.

İkinci hedef, BOP çerçevesinde bölgenin iktisadi ve siyasi dönüşümüne karşı çıkmayacak ve emperyalist sisteme derinlemesine entegre edilmesine öncülük yapacak güçlerin yaratılmasıdır. Üçüncüsü ise, bu güçlerin ABD emperyalizminin müttefiki, daha doğrusu onun denetiminde olması ve BOP'a karşı çıkan radikal İslamcı güçleri bastırmasıdır. Yani iddia edildiği gibi amaç bölgenin demokratikleştirilmesi değil, Kuzey Afrika'dan Güney Asya'ya kadar uzanan bölgelerde ABD'nin egemenliğini tesis etmek için payandalar yaratmaktır. Tersini düşünen varsa Irak'ta "özgürlük ve demokrasinin" nasıl tecelli ettiğine bakmalıdır. Kaldı ki, radikal İslamı ılımlılaştıracağını iddia eden ABD ile geçmişte Yeşil Kuşak projesi çerçevesinde İslamcı örgütlerin radikalleşmesinin önünü bizzat açan ve El-Kaide'nin yaratılmasına imkân sunan, onları destekleyen ve SSCB'ye karşı kullanan aynı ABD'dir. Keza bugün ABD'nin Ortadoğu'daki en iyi müttefiklerinden biri, İslamı en yobaz biçimde yorumlayan Vahabilik esaslarına göre kurulmuş, şeriatla yönetilen, alabildiğine gerici Suudi Arabistan'dır. Sanırız başka söze hacet yoktur!

Buradan Türkiye'deki tartışmalara gelirsek, seçimlerde hezimet uğrayan ve cumhurbaşkanlığına Gül'ün seçilmesini de önleyemeyen darbeci güçler, Holbrook'un ılımlı İslam açıklamasıyla adeta çöl ortasında vaha bulmuş gibi, iktidar savaşını sürdürmek için ona sarıldılar. Basının da fişteklemesiyle bir anda "Türkiye şeriat gidiyor, Malezya oluyor" fırtınaları koparılmaya başlandı. Fakat statükocuların ve Kemalist elitlerin kitleleri bu tarzda, yani şeriat öcüsüyle korkutması olayı yeni değildir. Daha geçen yıllara kadar korku propagandasının merkezinde İran vardı. "İranlaşıyoruz", "şeriat geliyor" korkusuyla kitleleri esir almaya çalışan darbeci güçler ve Kemalist elitler, anti-demokratik uygulamaları ile yıllarca halkın ensesinde boza pişirdiler. Altını kalınca çizmek gerekiyor ki, ABD nasıl ki uluslararası terö-

rizm öcüsüyle yığınların akıllarını başından alarak savaşı meşrulaştırmaya çalışıyorsa, aynı şekilde, statükocu-devletçi güçler de şeriat korkusuyla kitlelerin aklını başından alıp onları iktidar kavgasına yedeklemek ve bunu laiklik bahanesiyle meşrulaştırmak istiyorlar. Ancak tüm çabalara rağmen geniş halk kitleleri bu korku propagandası tarafından esir alınmamıştır. Dolayısıyla “şeriat geliyor” vaveylası bir türlü gelmeyen kıyamet alametlerine yeni bir tanesinin daha eklenmesinden başka şey değildir. Oynanan “Malezyalaşyoruz” parodisi de “İranlaşyoruz” parodisi gibi alkışsız sona erecektir.

İşçi sınıfının bakış açısı

Medeniyetler çatışması ya da ılımlı İslam gibi, dünya işçi sınıfını medeniyet, din ya da kültür farklılıkları üzerinden bölmeyi ve böylece birbirine düşmanlaştırmayı ve kendi arkalarına yedeklemeyi hedefleyen emperyalist-kapitalist güçlere karşı uyanık olunmalıdır. Şu çok açık ki, bu noktada özellikle Batılı komünistlere ve işçi sınıfına büyük görevler düşüyor. Batılı işçi sınıfı ve onun öncüleri olan komünistler, başta Müslümanlar olmak üzere Doğu halklarının aşağılanmasına, hor görülmesine karşı şiddetle mücadele etmeli ve bir burjuva tuzak olan Batılıların üstün kimseler olduğu böbürlenmesini yıkarak dünya işçi sınıfının kardeşleşmesinin önünü açmalıdır. Eğer Batılı komünistler burjuva ideolojisine karşı gerekli uyanıklığı gösterip mücadele yürütmezlerse ve hatta onun etkisinde –Fransız sosyalistlerinin başörtüsü yasağını desteklemesi gibi– kalırlarsa, bu, gerçekten de uluslararası işçi sınıfı için bir felâket olur.

Buna mukabil, Doğu’nun komünistleri ve işçi sınıfı da uyanık olmalı ve kendi egemen sınıflarının oyununa gelmemelidir. Zira *Doğulu egemen kapitalist güçler de, işçi-emekçi kitleler üzerindeki baskı ve sömürüyü devam ettirmek ve emperyalist paylaşım sofrasında kendilerine yer açmak üzere giriştikleri manevraları gözlerden irak tutmak için, “tüm kötülüklerin müsebbibi Batıdır” yollu bir demagojiye başvurmakta.* Batıyı şeytanlaştıran ve kendilerini sözümona anti-emperyalist ilan eden İslamcı kapitalist güçler buna örnektir. Ve ne yazık ki, Ortadoğu’nun despotik yönetimleri altında inleyen emekçi kitleler başka bir çıkış göremedikleri için söz konusu İslamcı güçlere bir umut olarak sarılmaktalar. *Oysa İslamiyetin ardına saklanan Doğu’nun bu sermaye güçleri de, aynı Batılı güçler gibi, halkları din ve kültür temelinde bölerek kendi egemen çıkarları için savaştırmak istiyorlar.* Yani Batılı komünistlere düşen görev ne ise Doğulu komünistlere düşen görev de odur: Burjuvazinin oyunlarını boşa çıkartmak ve uluslararası işçi sınıfının birliğini sağlamak!

Utku Kızılok- ilk kez Marksist Tutum dergisinin Ekim 2007’deki 31 nolu sayısında yayımlandı.

Irak'taki Emperyalist Savaşın İkinci Yılı: Sonuçlar ve Olasılıklar

Emperyalist savaş anaforu genişliyor

ABD emperyalizminin Irak'ta başlattığı emperyalist savaşın üzerinden iki yıl geçti. 19 Mart 2003'ün şafağı sökmek üzereyken ABD savaş makineleri Irak halkının üzerine bombalar yağdırmaya başlamıştı ve bu aynı zamanda gelecekte yaşanacak büyük savaşların da habercisiydi. Bu iki yıl içinde birçok şey değişmekle kalmadı, daha büyük değişimlerin de öncülleri yaratıldı. Yangın bir yandan tüm Ortadoğu'yu sarma yolunda sıçrama yapmış, diğer yandan da hem emperyalistler arası güç dengelerindeki sarsıntıyı daha ileriye taşımış hem de yerel ve bölgesel güçler planında önemli değişimler yaşanmıştır.

Tüm bu sürecin başlangıç noktası emperyalistler arası tepişmedir ve tetiği çeken de SSCB'nin çöküşüyle birlikte oluşan yeni dünyada hâkimiyetini koruma ve güçlendirme telaşında olan ABD emperyalizmidir. ABD emperyalizmi ya elindeki tarihsel fırsatı kullanacak ve gücünü koruyacak veya İngiliz emperyalizminin yaşadığı sonu yaşayacak, emperyalist hiyerarşideki konumu ve siyasi nüfuzu zayıflayacaktı. ABD emperyalizmi tarihsel gidişata ön alarak müdahale etmeyi seçmiştir. Unutmamak gerekir ki dünya burjuvazisinin yaşadığı deneyimler yok olup gitmemekte, tarihsel deneyimler burjuvazinin kolektif bilincine kaydedilmektedir. Bugüne kadar yaşanan tüm savaşlar ve iki büyük emperyalist savaş, ABD emperyalizmine muazzam bir deneyim sunmaktadır. ***Bu deneyimler, ABD emperyalizmine, "rakiplerin güçlenmeden onların gelişmesini durdur" yaklaşımının ne derece hayati olduğunu öğretmiştir.*** ABD emperyalizmi, daha rakip emperyalist ülkeler onun karşısına diki-
lecek güce ulaşmadan, "önleyici vuruş" hamleleriyle rakiplerini bertaraf etmek istemektedir. Burada ABD esas olarak elindeki muazzam askeri güce dayanarak hareket etmektedir.

ABD emperyalizminin dünyayı şekillendirme operasyonu uzun yıllara yayılacak bir savaş anlamına geliyor. Dünyanın baştan aşağı bir değişime uğraması ve "yeni bir dünya düzeninin" kurulması amacıyla ABD emperyalizmi uzun soluklu planlar hazırlamakla kalmamış, bunu hayata geçirecek askeri gücü de devreye sokmuştur. Nitekim bunu ifade eden de bizzat şu an savaş yürüten Bush ve şürekâsı olmuştur. Bu ekibin önde gelenlerinden ***Rumsfeld, "Gerekirse savaş 15 yıl sürecektir" demiştir.*** Amerikan tekkelci finans-kapitali savaş programının uygulanması için Bush önderliğindeki Cumhuriyetçiler ikinci kez yetki verirken, Demokratlar şimdilik iç muhalefeti önlemekle görevlendirilmiştir. ABD finans oligarşisi savaş programını uygulayacak bir hükümeti işbaşına getirmekle kalmamış, bu hükümeti faşizan eğilimler taşıyan unsurlarla da donatmıştır. Bush, yetkilerini ilahi güçten aldığını söyleyecek

kadar ileri giderken, ABD’de anti-demokratik yasalar çıkarılmakta, işçi sınıfına saldırılar adım adım ilerlemekte, toplum müthiş bir korku atmosferi içine sokularak tam anlamıyla terörize edilmektedir.

ABD, nüfuz alanları üzerinde tek başına egemen olma hakkını istemekle kalmıyor, aynı zamanda, diğer emperyalist ve yerel güçlerin nerede ve nasıl yer alacağını da belirlemek istiyor. Bu, gerçekten de dünyanın jandarmalığına soyunmaktır. Fakat diğer emperyalist güçlerin ve dünyadaki sınıf mücadelelerinin buna izin verip vermesinden bağımsız olarak, ABD emperyalizminin böyle bir amaçla başlattığı savaş büyük altüst oluşlara yol açacak bir değişime neden olacaktır, oluyor.

Bu amaçla geliştirilen ve Kuzey Afrika’dan Güney Asya’ya kadar uzanan Büyük Ortadoğu Projesinin hayata geçirilmesi için verilen emperyalist mücadele nelerin olabileceğine delildir. Petrol ve doğalgaz yataklarının yanı sıra, geniş yatırım alanları ve büyük bir pazar da oluşturan bu devasa bölgedeki emperyalist kapışma, bölgeyi barut fıçısına döndürmüş bulunuyor. ABD emperyalizmi giriştiği savaşta küçümsenmeyecek mevziler kazanmıştır. Afganistan’da kısa zamanda gelen “zafer” ile rüzgârları arkasına alan ABD emperyalizmi soluğu Irak’ta almıştı. Irak’ın işgali ile birlikte ABD’nin arkasına aldığı rüzgârlar yavaşlamış olsa da, bu sadece bir duraklamadan başka bir şey değildir. Bununla birlikte, ABD emperyalizmi Irak’taki egemen sınıflarla anlaşmaktan ve kimi sivri çıkışları bizzat yine Iraklı egemen sınıflarca bastırmaktan geri durmamıştır. Mukteda Sadr’ın cüppesi, büyük Şii burjuvazisi tarafından çekilivermiştir. Sünni kesimlerin ve esas olarak da eski Baas Partisinde çıkarlarını ifade eden Sünni kesimin direnişi sürmesine karşın, bu direniş ilerici talepler ileri sürmediği gibi, genelleşerek bir ulusal düzeye de yükselememiştir. İşçi sınıfı örgütsüz ve dağınık olduğundan ABD emperyalizmine karşı öfkesini ya bastırması ya da gericisi Şii ve Sünni burjuvazisinin kuyruğuna takılmıştır.

ABD emperyalizmi, içerde Iraklı egemen sınıfları susturmak ve direniş odaklarının elini zayıflatmak, uluslararası düzeye ise meşruiyet zeminini güçlendirmek amacıyla Irak’ta uzun süredir ertelenmekte olan seçimlerin önünü açmıştır. Seçimlerin yapılması ve bunun tüm dalaverelere rağmen gerek diğer emperyalist ve bölgesel güçler tarafından genel olarak onaylanması gerekse de Kürtler ve Şiilerin bizzat sürecin parçası olan yerel güçler tarafından benimsenmesi, uluslararası arenada ABD’nin elini güçlendirmiş bulunuyor. ABD emperyalizmi işgale uluslararası bir meşruiyet sağlamıştır. Böylelikle Irak’ın, “BOP” çerçevesinde, ABD emperyalizminin uzun vadeli çıkarları doğrultusunda yeniden yapılandırılmasında bir dönemeç noktasından geçilmiştir.

Meselenin bir başka yanı ise ABD emperyalizminin demokrasi havarisi pozlarına girmesidir. BOP çerçevesinde girişilen topyekûn savaş, kimi alanlarda doğrudan doğruya silahların konuşması ile kimi alanlarda ise ilgili ülkede oluşturulan bir muhalefet dalgasının mevcut iktidar üzerine basınç uygulamasıyla ve siyasi dengeleri

ABD lehine değiştirmesiyle sonuçlanmaktadır. ABD emperyalizmi dnyadaki siyasi hkkranlığını koruyabilmek amacıyla ne gerekiyorsa yapmaya kararlıdır. Savaş, işgal, kendi çıkarlarını ABD'nin çıkarlarıyla örtüştüren burjuva kesimlere mali kaynaklar aktarılması veya "terörist" yöntemlerin kullanılması da dâhil olmak üzere bir dizi araç devreye sokulmuştur.

Rusya'nın geleneksel nüfuz alanlarına girmekten geri durmayan ABD, başarı da sağlamış bulunuyor. *Gürcistan ve Ukrayna'da ABD emperyalizminin akıttığı mali kaynaklarla harekete geçirilen ve örgütlenen kitleler, Rusya yanlısı iktidarların devre dış kalmasını sağlamıştır.* Geçerken belirtmek gerekir ki oluşturulan hareket suni bir zemin üzerinde, orta ve büyük burjuva kesimlerin oluşturduğu bir muhalefet dalgasıdır. ABD emperyalizmi nüfuz alanları üzerinde duran ve kendi denetiminde olmayan ülkeleri hegemonyasına almak amacıyla mali kaynaklar akıtmakla kalmıyor, harekete önderlik edecek kadroları da bizzat Washington'da, akademilerde yetiştiriyor. Ortadoğu ve Kafkasya'da ortaya konan ve şimdilerde diğer birçok ülkede gündeme getirilen iç muhalefetin örgütlenmesi taktiği, emperyalist hegemonya savaşının bir yönteminden başka bir şey değildir. ABD, emperyalist hegemonya savaşının bir parçası olan bu "halk" hareketlerine "kadife", "turuncu" veya "gül" devrimini diyerek bilinçleri de bulandırıyor. Aynı yöntem şimdilerde Lübnan'da ve Moldova'da devreye sokuluyor. Eski Lübnan Başbakanı Refik Hariri'nin öldürülmesi bahanesini kullanan ABD emperyalizmi, içeride örgütlediği mülk sahibi sınıfların öncülüğünde kitleleri Suriye'ye karşı kışkırtmakta ve Hariri suikastını Suriye'nin üzerine yıkarak savaşı yaymanın bir kaldıraç olarak kullanmak istemektedir.

Fakat bir gerçek var ki ABD emperyalizmi giriştiği savaşta, rakipleri karşısında daha elverişli bir konum elde etmiş bulunuyor. ABD'nin giriştiği emperyalist savaş dünyayı sarsmakta ve bugüne kadar var olan statükoları bozmaktadır. ABD'nin sistematik olarak bindirdiği basınç nedeniyle, birçok Arap devleti kendisini ABD'nin isteklerine cevap verecek şekilde yeniden organize etmeye başlamıştır. Suudi Arabistan, Mısır, Ürdün gibi ülkeler BOP çerçevesinde ABD emperyalizminin ihtiyaçlarına cevap vermeye çalışıyorlar. Suriye, Lübnan'daki askeri birliklerini geri çekme kararı almak zorunda kalıyor. Bu ülkelerdeki kastlaşmış siyasi yapıları yıkarak, kendi denetiminden çıkmayacak ve kapitalist gelişmenin derinleşmesinin önünü açacak yeni siyasi yapılar oluşturmak istiyor ABD. Nitekim Mısır, Suudi Arabistan, Ürdün gibi ülkelerde sözümona burjuva parlamenter rejime geçmek için "reformlar" yapıyor. Libya'nın asi çocuğu Kaddafi çoktan Bush'un dostu oluverdi. İran ve Suriye, ABD emperyalizminin namlusunun ucunda. Uzak Asya'da Çin ile ABD karşı karşıya. Orta Asya'da Kırgızistan gibi ülkeler ABD'nin "devrimler" kuşağında yer alıyor.

Ancak savaş, tüm dengeleri yıkmakla kalmaz, istemeden de olsa yeni gelişmelerin de önünü açar. ABD'nin bu bölgelere dengeleri değiştirmek üzere girmesine, diğer rakip devletler de sessiz kalmıyorlar elbette. Almanya ve Fransa gibi emperyalist devletler, ABD'nin peşinden koşmaya, ona yetişerek onu engellemeye çalışıyorlar.

Emperyalistler arası yürüyen bu kavga tüm diğer kapitalist ülkeleri saflaşmaya itiyor. Öyle ki, ABD'nin bindirdiği basınca AB bile dayanamamakta ve Birlik içerisinde çatıllar oluşmakta. Almanya ve Fransa AB içerisindeki ülkeleri kendi yürüģlerinde tutmakta zorluk çekiyorlar.

Irak seçimlerinin gösterdikleri

Irak'ta 30 Ocakta yapılan seçimler yürüyen emperyalist hegemonya savaşına ve bölgedeki dengesizlere yeni bir boyut getirmiş bulunuyor.¹³ Seçimlerin galibi Şiiiler gözüktürken, Kürtler aldıkları oyla denge hesaplarında belirleyici bir konum elde etmiş durumdadır. Esasında şimdiki tartışma, bir tarafta seçimlerle birlikte daha fazla uluslararası onay gören bir Irak'ın ABD emperyalizmine sunacağı avantajları, gelişecek beklenmedik olayların nasıl etkileyeceğine yöneliktir. **Kerkük ve Sünni faktörün belirsizliği tetiklemekte ve gelecekteki bir iç savaşa ortam hazırlamaktadır.** İç savaş ve direnişin yayılması genel bir hâl alırsa, bu kuşkusuz dengeleri değiştirecek ve ABD'nin planlarını zayıflatırken diğer emperyalistlerin daha avantajlı bir konuma yükselmesine neden olacaktır. Ancak şimdilik, ABD Irak seçimlerinden uluslararası politik arenada güçlenerek çıkmış ve bunu hedef tahtasındaki Suriye ve İran'a daha fazla basınç bindirerek ortaya koymuştur.

Kuşkusuz Irak'taki seçimler yeni belirsizlikleri de beraberinde getirmektedir. Şii Arap grupların tüm Irak'a sahip olma isteği ve Sünni Arapların eski rolüne soyunmaları iç çatışma potansiyelini her zaman canlı tutacaktır. Ancak ABD dünyada hükümranlığını icra edebilmek amacıyla bir an önce Irak'ta düzen istemektedir. Şii burjuvazi, İran modelini kopya etmek veya Irak'ı İran'la ittifaka sokmak gibi bir niyeti olmadığını açıklamıştır. Önde gelen Şii liderlerden Adil Abdül Mehdi'nin Amerikan CNN'ye çıkıp söyledikleri tam olarak bunlardı. Yanı sıra, "bir Şii hükümeti veya İslami bir yönetim istemediklerini" ısrarla belirtti. Oyların yüzde 48'ini alan Şii ittifakının lideri Abdül Aziz Hekim, "milli birlik hükümeti" çağırısı yaptı. Unutmamak gerekiyor ki Şiiiler bugünkü durumlarını ABD emperyalizmine borçlular. Burjuvazi için önemli olan din-iman değil, sermayesini nasıl çoğaltacağıdır.

Bununla birlikte seçimler, Irak'ta yürüyen direnişin muhtevasına ilişkin tartışma-

13. Irak halkı 30 Ocakta, Filistin halkı gibi, şakağına namlular çevriliyken ve bir taraftan da bombalar patlarken sandık başına gitti. Seçim günü tüm araçların sokağına çıkışı yasaklandı. Sünni kesimler genel olarak seçimleri boykot ederken seçimlere esas katılanlar Şii Araplar ile Kürtler olmuştur. Kayıtlı 14,2 milyon seçmenden 8 milyon 456 bini oy kullanırken, seçime katılım oranının %58 civarında olduğu açıklandı. Şiiilerin Birleşik Irak İttifakı (tüm Şii grupları kapsıyor) geçerli oyların %48'ini, Kürtler %26'sını, ABD'nin atamış olduğu geçici Başbakan Allavi'nin Irak Koalisyonu ise %14'ünü aldı. Ayrıca Güney Kürdistan'da Kürdistan Parlamentosunun oluşturulması için de bir seçim yapılrken, aynı esnada bağımsızlık için gayri resmi bir referandum da gerçekleştirildi. Daha sonra yapılan valilik seçimlerini ise, Musul ve Kerkük dahil tüm Güney Kürdistan'da genelde Kürt adaylar kazandı.

larda, direnişini “anti-emperyalist” olarak niteleyen anlayışların yanlışlığını bir kez daha açığa çıkartmış bulunuyor. Sünni Arap burjuva kesimlerin bir bölümü iktidardan dışlanırken, bir başka kesimi ise iktidar nimetlerinden faydalanmak amacıyla işgalci ABD emperyalizmiyle uzlaşmıştır. İşte kimi sol kesimler tarafından anti-emperyalistmiş gibi sunulan bu direnişini örgütleyenler, iktidardan dışlanan bu Sünni kesimlerdir. Bunlar eski güzel günlere geri dönmek isteyen ve iktidar ayrıcalıklarını Irak’ın diğer egemen güçleriyle paylaşmak istemeyen gerici kesimlerdir. İşgale ve işgalcilerin işbirlikçilerine karşı mücadeleleri ve direnmelerini güdüleyen tek faktör budur. Kapitalizmle en ufak bir sorunu olmayan ve varlıklarının temelini bu sisteme dayandıran bu kesimlerden anti-emperyalizm beklemek ne yazık ki solun geniş kesiminin hâlâ üstünden atamadığı bir illettir.

Şiiler ise tamamen işgalci gücün Irak’taki varlığının omurgasını oluşturacak bir pozisyon almış bulunuyorlar. Mukteda Sadr’ın başlattığı direniş, Şiilerin iç mekanizmaları yoluyla kontrol altına alınarak susturulmuştur. Sadr da, diğer Şii kesimler gibi, Şii seçim bloğuna katılarak ABD’nin ülkedeki varlığını fiilen de, resmen de tanımış bulunuyor. Böylelikle, Mukteda Sadr gibilerin işgalci ABD emperyalizmi ile çıkarları örtüştüğü vakit susuverdikleri bir kez daha görülüyor.

Seçimler elbette her kesim için başka anlamlar ifade ediyor. Kürt halkı hâlâ boyunduruk altında ve Sünni Araplar gibi Şii Araplar da Kürtlerin özgürlüğüne karşılar. Bununla birlikte, seçimler Irak’ın diğer bölgelerinden farklı olarak Kürt halkı için bağımsızlık özleminin dile getirildiği bir referanduma dönüşmüştür. Kürt kitleler artık kendi kaderlerini tayin etmek istemektedirler. Fakat başta Türkiye olmak üzere İran ve Suriye Kürt halkına karşı birleşmiş bulunuyor. Bu üçlü, Kerkük merkezli bir bağımsız veya federe Kürdistan devletinin, bugüne kadar ezerek egemenlik altına aldıkları Kürt kitleler için moral ve motivasyon sağlayarak örnek teşkil etmesini istemiyorlar. Kürt meselesi, Kürt halkından bağımsız olarak, uluslararası bir anlam kazanmış ve hegemonya savaşının kozlarından birine dönüşmüştür. ABD ile Türkiye arasında bugünlerde yaşanan krizin gerçek nedeni ise yine Kürtler ve Kerkük meselesidir.

Kürt partileri, Kerkük’ü kurulacak Kürdistan federe devletinin başkenti yapmak isterken, Sünni Araplar, Şiiler ve Türkiye şiddetle bu isteğe karşı çıkıyor. Kürt partileri Irak devletinde başbakanlık ya da cumhurbaşkanlığı düzeyinde görevler almak istiyorlar.¹⁴ Kurulacak Meclisin atadığı hükümet, Irak Anayasasını hazırlayarak 15 Ekimde referanduma sunacak. Buna karşın üç vilayet referanduma hayır derse, seçimler geçersiz sayılacak. Kürtlerin elinde, kâğıt üzerinde de olsa, böyle bir koz var gibi gözüküyor. Ancak olayların nasıl gelişeceğini zaman gösterecektir.

Bir Kürdistan devletinin kurulması bölgedeki dengeleri köklü bir biçimde değiştire-

14. En son haberlere göre pazarlık sürecinde Talabani’nin devlet başkanlığı Şiilerce kabul edilmiş durumda.

cek dinamikleri harekete geçirecektir. Bunu bilen bölge devletleri şiddetle bir Kürt devletine karşı çıkıyorlar. Türkiye, İran ve Suriye'nin amansızca bir Kürt devletine karşı çıkmasının nedeni, bölgedeki dengelerin değişmekle kalmayacağı ve hesap edemedikleri dinamiklerin de harekete geçeceği. Kuşkusuz Kürt burjuvazisi de, Kürt yığınları mücadeleye sevk ederek kendine yönelecek bir mücadelenin önünü açmak istemiyor. Öyle görünüyor ki, Filistin sorunu gibi Kürdistan meselesi de, yürüyen emperyalist hegemonya savaşının gidişatına göre şekillenecektir bu koşullarda. Bu koşullarda diyoruz çünkü bölgedeki işçi sınıfı örgütsüz ve dağılmık durumda ve enternasyonalist devrimci bir önderliğe ne yazık ki sahip değil. Koşullar tersine çevrilecekse bu, işçi sınıfının mücadeleye girerek tüm toplumsal sorunlara neşter atmasıyla olacaktır.

Diğer durumda, nasıl ki geçmişte İngiliz emperyalizmi Ortadoğu'da cetvelle ulus-devletler yaratarak bu devletleri kendi nüfuzuna aldıysa, ABD de federal bir yapıya büründürdüğü Irak "ulus-devlet"inin bileşenlerini birbirlerine karşı kullanarak kendini merkeze koymak isteyecektir. Bu federal yapının bileşenlerini birbirlerine karşı koz olarak kullanmaktan ve onları kışkırtmaktan geri durmayacaktır. Bu bağlamda, ayırt edilmesi gereken önemli bir nokta var; ABD emperyalizmi Arap halkını mezhep temelinde bölerek karşı karşıya getiriyor. Araplar, Irak'ta geçmişten beri ezen-egemen ulus durumundadır. Kürtler ise ezilen bir ulus olma konumundan, federatif bir yapı sayesinde devletin "ortağı" konumuna yükseliyorlar. ***Fakat ulusal sorun böylelikle çözülmüş olmuyor. Kürt halkı kendi kaderini tayin hakkını özgürce kullanma hakkına sahip olmuş ve bu kararı özgür iradesiyle karara bağlamış değildir.*** Yani boynuna vurulan boyunduruk sadece gevşetilmiş durumda. Bu federe devlet ise emperyalist hegemonya savaşının dengelerinden şekillenmektedir. Federatif bir yapı içinde ABD emperyalizmi gerektiğinde Arapları Kürtlere karşı kışkırtmaktan geri durmayacaktır. Elbette bunun tersi de geçerlidir. Ancak Kürt halkının öfkesi ezilen bir halkın taleplerini yansıtırken, Arapların şovence tutumu tahakkümü sürdürme arzusundan başka bir şey değildir.

Bu durum Filistin halkı için de geçerlidir. ABD ve İsrail kendi "Yol Haritalarını" Filistin halkına dayatmakta, Filistin halkının üzerine bombalar yağarken bir tercihte bulunmaları istenmektedir. Şarm el-Şeyh'te başlatılan "barış" görüşmeleri onca şişirilmesine karşın, Filistin halkına susmak ve çaresizce boyun eğmekten başka bir şey sunmamıştır. Geçenlerde ise Filistinli örgütlerin bombalama eylemleri sonucunda İsrail tüm görüşmeleri durdurduğunu açıklamıştır. Filistin burjuvazisinin korkakça davranmasına ve tüm uzlaşma çabasına karşın İsrail ve ABD emperyalizmi bildikleri yoldan dönmüyorlar. Demek ki Filistin ve Kürt halkının boynuna vurulan boyunduruk kırılmadan ve ulusal sorun çözülmeden halklar arasında bir barış ve kardeşliğin oluşması mümkün değildir. Hele bunu emperyalist çıkarları temelinde halkları birbirine karşı sürekli kışkırtan ABD emperyalizmi hiç yapamaz. Halklar arasında gerçek bir kardeşliği, barışı ve birliği sağlayacak olan tek şey, hem Ortadoğu'da hem de dünyada işçi sınıfının siyasal iktidarı olarak başlatacağı toplumsal bir devrimdir.

Savaş devam ediyor: Hariri suikastı

ABD emperyalizminin başı Bush, İncil'den ayetler okuyup, yıldızlardan vahiy geldiğini söyleyerek savaş naraları atmıştı Ocak ayındaki Başkanlık yemini konuşmasında. Tüm dünyayı savaşla tehdit eden Bush, ABD emperyalizminin önümüzdeki dönemde nasıl bir politika izleyeceğini de ortaya koymuştu: Daha aktif ve savaşkan bir politika! Irak'a ilk kez "özgürlük" geldiğini açıklayan Bush, "Birliğin Durumu" konuşmasında "özgürlük tarihinde çok önemli olaylara tanık oluyoruz" diyerek ABD'nin Ortadoğu ve diğer nüfuz alanları üzerinde kazandığı başarılarla değiniyordu. Suriye, İran ve Kore'yi tehdit etmekten geri durmayan tekelci finans-kapitalin bu kaba mümini, İncil'den alıntılar yaparak süsledi "özgürlük" çağrısını: "Ve bu gece İran halkına diyorum ki, kendi bağımsızlığınız için mücadele ettiğiniz süreç, Amerika da yanınızda olacaktır."

ABD'nin Iraklı yoksul yığınların yanında nasıl olduğunu biliyoruz. Bush'un konuşması sonrasında, yeni Dışişleri bakanı Condoleezza Rice Ortadoğu'yu dolaşırken, savaş boruları daha bir gür çalmaya başladı. Rice Ortadoğu ve Avrupa'yı gezerek ABD emperyalizminin girdiği yoldan dönmeyeceğini anlatmıştır. Aynı günlerde ABD emperyalizminin tüm sözcüleri Suriye ve İran'a yüklenerek, iki sene önce Irak'ta nasıl bir oyun tezgâhladıysa yine buna benzer bir oyunu sahneye koymaya başladılar. İran ve Suriye nükleer silah bulundukları, "demokratik" olmadıkları, "terörist" hareketleri destekledikleri gerekçesiyle "terörist" devlet ilan edilerek savaş ortamı yaratılmaya çalışılıyor. ABD emperyalizmi, İran'ı ve Suriye'yi sıkıştırmak amacıyla AB ülkelerine baskı uygulamaktan da geri durmamıştır. Nitekim Rice, Ortadoğu ve Avrupa turunu bitirmeden iki gelişme yaşandı. İran ve Suriye, ABD'nin baskılarına karşı ortak cephe kurduklarını açıkladılar. Bundan birkaç gün sonra ise Lübnan eski başbakanı Refik Hariri öldürüldü.

Hariri'nin öldürülmesi ne tesadüftür ki ABD emperyalizminin savaşı yamak istediği bir süreçte meydana gelmiştir. Bilâhare, ABD emperyalist sözcüleri Suriye'yi Hariri'yi öldürmekle suçlayarak topyekûn bir yayılma ateş başlatmışlardır. Suriye'nin Lübnan'da bulundurduğu 14 bin askerini çekmesini isteyen ABD, konuyu diplomasi alanına da taşıyarak BM'den Suriye'ye baskı uygulamasını istemiştir. Gerçek olan bir şey var ki, Hariri suikastı ABD ve İsrail'den başka kimsenin işine gelecek cinsten değildir. Nitekim bu suikasttan sonra ABD emperyalizmi Lübnan'da örgütlediği muhalefeti sokaklara dökmekle kalmamış, emperyalist hegemonya savaşına böylelikle meşruiyet yaratarak Almanya, Fransa ve Rusya'yı İran ve Suriye'nin üstüne gitmeleri için sıkıştırmıştır da. Bu amaçla bir dizi uluslararası görüşmeler başlatılmış ve demir yumruğun üzeri burjuva diplomasisinin kadife kumaşıyla örtülmüştür. Aynı günlerde NATO zirvesi vesilesiyle Bush Avrupa'yı gezerek Avrupalı emperyalistlere ne kadar kararlı oldukları mesajını vermiştir. Bush Slovakya'da Putin ile görüşerek İran pazarlığı yapmış ve Moldova gibi ülkelere "kadife" devrim çağrısında bulunmuştur.

ABD emperyalizmi bastırıldıkça hem AB ülkeleri hem de Rusya bunalıyor, terliyor. Sadece bu ülkeler değil elbet. ABD'nin savaşkan politikaları tüm bölgeyi bir ateş çemberi içine almaktadır. Ortadoğu ve Kafkasya tam anlamıyla barut fıçısına dönmüştür. İran ve Suriye ABD emperyalizmi karşısında Almanya, Fransa ve Rusya'yla ittifak yapmaya çalışıyor, fakat bu ülkeler kendi dertlerine düştüklerinden nüfuz alanlarını nasıl kurtaracaklarını bilmiyorlar. Aynı şekilde bölgede sıkışan diğer bir ülke de Türkiye'dir. Irak savaşında ABD'ye istediği desteği istediği boyutlarda vermeyen TC, şimdi bunun vebalini çekiyor. ABD, "küçük kardeşinin" yaptığı hatayı burnundan fitil fitil getirmekten geri durmuyor. 1 Mart tezkeresine evet diyerek savaşa aktif olarak katılıp Irak içlerine girerek bir Kürt devletinin oluşmasını önleyemediğinden, TC, şimdilerde uluslararası bir sıkışıklığın içine düşüvermiştir. ABD, İran'a savaş açarken Türkiye'yi yanında görmek istiyor. Eğer buna yanaşmazsa, Kürt devletini tanıyacağı tehditlerini savuruyor aba altından. Kürt ve Kıbrıs sorunları Türkiye burjuvazisinin ayağına takılmaya devam ediyor. Türkiye egemenleri korkunç bir sıkışmışlığın içinde debelenip duruyorlar. Eğer İran'a savaş açılır ve TC bu savaşa aktif ya da pasif destek olursa, bu içeride beklenmedik tepkilerin oluşmasıyla sınırlı kalmayacak ve belki de patlamalar gerçekleşecek. AKP hükümeti, Rice geldiğinde şikâyet edip, yakınmıştır. Kerkük merkezli bir Kürdistan devletine karşı çıkan TC, ABD'nin İran ve Suriye dayatması karşısında dizini dövüyor.

İçinden geçtiğimiz durum, emperyalist savaşın daha da alevlendiğini göstermektedir. ABD emperyalizminin dayatmaları ve nüfuz alanları üzerinde aktif baskısı yeni bir harmanlanma yaşanmasına neden olabilir. Önümüzdeki süreçte bölge devletleri, AB ülkeleri, Rusya ve Çin yeni kararlar almak zorunda kalacaktır. İran ile nükleer atıkların depolanması için anlaşma yapan Rusya, ABD'nin baskısı sonucunda anlaşmayı askıya almıştır. Fakat bunun yanında Rusya İran'a nükleer silah üretecek malzeme satmaya devam ediyor. Aynı şekilde Rusya Suriye'ye silah satmayı da sürdürüyor. Çin ile İran arasında silah ve enerji anlaşmaları yapıldı kısa süre önce. Öyle anlaşılıyor ki emperyalist ülkeler arasında önümüzdeki dönemde nüfuz alanları üzerinde yeni pazarlıklar yapılmaya devam edilecek. Ancak bu anlaşmalar veya ittifaklar kapitalizmin krizini, dolayısıyla da çelişkilerini çözerek emperyalist hiyerarşiyi şekillendirmeye yetmeyeceğinden yaşanan çatışma sadece ertelenmiş olacaktır. Derinden derine işleyen süreç ve bu süreci değişime zorlayan üstyapıdaki baskı yeni gelişmelerin önünü açacaktır.

Akın Erensoy- 11 Mart 2005, ilk kez Marksist Tutum (marksist.net) sitesinde yayımlandı.

Uluslararası Siyasetin Eğilimleri ve İşçi Sınıfı

Anaforun nesnel zemini

ABD'nin işlerinin Afganistan'da ve Irak'ta istediği gibi gitmemesi; savaşın yürütülme biçimine ve izlenen taktiklere dair Amerikan burjuvazisi içinde bir "çatlağın" oluşması ve ABD Savunma Bakanı Rumsfeld'in istifa etmesi; ABD'nin Irak'taki durumunu tespit etmek üzere oluşturulan Irak Çalışma Grubu'nun yayınladığı rapordan sonra çekilme tartışmalarının yaşanması, dünya sosyalist hareketinin büyük bir kesimince Amerikan emperyalizminin yenilgisi biçiminde yorumlandı. Beri yandan Kongre seçimlerini az farkla da olsa Demokratların kazanması ve Cumhuriyetçilerin kaybetmesi de Bush ve şürekâsının yenilgisi olarak telakki edildi ve bu "yenilgi" Amerikan emperyalizminin yenilgisiyle özdeşleştirilmeye çalışıldı.

Ne var ki ABD emperyalizmi yenilmediği gibi, dünyayı yıkıma sürükleyebileceğ emperyalist savaş daha yeni başlıyor. Unutmayalım ki, emperyalist savaşın kaynağında, dünya ekonomisinin uzun bir dönemdir krizde olması ve emperyalist güçlerin nüfuz ve yatırım alanları üzerinde yürüttükleri hegemonya kavgası yatmaktadır. ***Dünyadaki tüm siyasal gelişmeleri koşullandıran ve belirleyen şey de işte bu nesnel zemindir.*** Savaşın, bugünden farklı olarak daha hangi biçimlere bürüneceğini ve nasıl sonuçlanacağını şimdiden kestirmek güç. Lakin bugün dar bir bölgede yürüyen sıcak savaş, giderek dünyayı bir anafor gibi etkisine almakta ve tüm verili siyasal dengeleri sarsarak savaşın büyümesinin yolunu açmaktadır. **Nüfuz alanlarının yeniden paylaşımı kesin çizgileriyle belirleninceye kadar savaşın süreceği aşıkârdır.**

Nitekim dünya burjuvazisi kendisini her yönüyle böyle bir savaşa hazırlamaktadır. Bu hazırlık evresinde üç temel nokta öne çıkıyor. ***Birincisi***, her büyük emperyalist savaş öncesinde olduğu gibi bugün de, emperyalist-kapitalist güçler arasında bir sallaşma ve kutuplaşma yaşanmaktadır; ancak harmanlanma henüz tamamlanmış ve ana kutuplar kesin biçimde ortaya çıkmış değildir, bu süreç devam etmektedir. İkincisi, savaş makineleri yıkıcı ve yok edici silahlarla yenilenmekte ve ordular savaş düzenine sokulmaktadır. Silahlanma yarışının hızlanması önümüzdeki süreçte savaşın nasıl bir karaktere bürüneceğini de ortaya koymaktadır. Üçüncüsü, içeride işçi-emekçi kitleler devlet terörüyle baskı altına alınmaya, militarist kültürle ve milliyetçilik zehriyle bilinçleri bulandırılarak savaş cephelerine gönderilmeye hazır hale getiriliyorlar. İşçi sınıfını ve devrimci hareketi hedef alan faşizan yasaların hayata geçirilmesi ve burjuva demokrasisinin sınırlarının daraltılarak burjuva olağanüstü rejimlerin temellerinin döşenmesinin nedeni, bu süreçte doğabilecek bir emekçi isyanlarına karşı hazırlıktır.

İçinden geçtiğimiz dönemin siyasal eğilimlerine ilişkin bu tespit asla bir karamsarlı-

ğa ve kadcerciliğe yol açmamalıdır. Doğada olduğu gibi toplumda da her eğilim kendi karşıtını bağrında taşır. Bir taraftan kapitalizmin derin çelişkiler içine yuvarlanması ve savaşın baş göstermesi, öte taraftan da sınıf mücadelesinin giderek yükselmesi bunun kanıtıdır. İşçi sınıfının önderlerinden Lenin bir keresinde şöyle demişti: “Savaşlar devrimlerin anasıdır.” Her büyük savaş toplumu derinden etkiler ve kitlelerin verili yaşamını altüst ederek onları olayların içine çeker. Savaşız bir kapitalizm arzulamak beyhudedir. Savaşı durdurmanın tek bir yolu var; ona karşı devrimci mücadeleli yükseltmek ve kapitalizmi alaşağı etmek! Bundan ötürüdür ki Marksistler, savaş hakkında yanılmalılar yaratılmasına ve kitlelerin bilinçlerinin bulandırılmasına karşı mücadele yürütürler.

ABD emperyalizmi cephe gerisini topluyor

Irak savaşı öncesinde muazzam gelişmiş savaş makinesine güvenen Amerikalı emperyalistler, gittikleri her yerde karşılarında diz çöküleceğini ve hatta çiçeklerle karşılanacaklarını zannediyorlardı. Ancak evdeki hesabın tamı tamına çarşıya uymadığı gelinen kertede açığa çıkmış bulunuyor. *Afganistan’da ve Irak’ta direniş kontrol altına alınamamış ve bu iki ülkede de asgari ölçüde istikrarlı rejimler kurulamamıştır.* Böylece ABD emperyalizmi sıkışmaya ve tökezlemeye başlamıştır ki, bu durum, diğer alanlar için planladığı yeni saldırgan müdahalelerini zora soktu. Başladı başlayacak denen İran seferberliğinin gecikmesinin nedeni de budur işte. *Keza nüfuz alanlarında doğan boşluk Rusya ve Çin’in elini güçlendirmektedir.* Örneğin, geçtiğimiz aylarda toplanan, Chavez ve Ahmedinecad gibi liderlerin “anti-emperyalist” pozlar takındıkları Bağlantısızlar Hareketi’nin Amerikan karşıtı bir söyleme sahne olmasının başlıca nedenlerinden biri de, ABD’nin yaşadığı bu sıkışıklıktır.

İşte böyle bir ortamda Amerikan burjuvazisi ve onun savaş kurmayı yaşanan bu sıkışıklığı çözmek üzere harekete geçti. Demokratların ve Cumhuriyetçilerin en kıdemlileri kurulan Irak Çalışma Grubu’na alındı. Bu Komisyonun görevi ABD’nin Irak’taki durumunu tüm yönleriyle tespit etmek, yeni strateji ve taktikler geliştirmektir. Komisyonun başına Demokratların eski Dışişleri Bakanı Lee Hamilton’ın ve geçen günlerde istifa eden Rumsfeld’in yerine atanan James Baker’in geçirilmesi burjuvazinin meseleye nasıl baktığını ortaya koyuyor. Zira söz konusu olan, bu iki partinin bugün temsil ettiği kesimsel çıkarlar değil ABD emperyalizminin genel çıkarlarıdır.

Komisyon Kongre seçimlerinden sonra raporunu yayınladı ve ABD’nin Irak’taki durumunu “çöküş”, “felâket”, “şok” sözleriyle betimledi. Amaç, şu anki Bush yönetimi üzerinde baskı kurmak ve onu kendi önerdiği stratejileri uygulamaya ikna etmektir. Bu sözlerin çekiciliğine kapılıp ABD’nin yenildiğini sanmak kaba bir yanlış olur. Sol liberallerin iddia ettiği gibi “maceranın sonuna” gelinmiş ve “ortak akıl” üstün gelmiş değildir. *Sanki meselinin özü akıllılık veya akılsızlıkmış gibi, sol liberaller “aptal” Bush’un ve “maceracı” Cumhuriyetçilerin karşısına “akıllı” Demokratla-*

rı çıkartıyorlar. Olguların içyüzüne bakmayıp, onları soyut yargılara göre değerlendirince bu tür zırvallar üretmek mümkün oluyor; savaşa sebep olan “aptallar” gidip “akıllılar” gelince savaş da son buluyor!

ABD emperyalizminin Ortadoğulu emekçi kitlelerin devrimci başkaldırısıyla yenilmesi elbette heyecan kasırgasına yol açacak ve sevinilecek tarihsel bir gelişme olurdu; ABD emperyalizmini yenen ve kapitalizmi alaşağı eden Ortadoğu devrimi, dünya devriminin yolunu açardı. Lakin gerçeklik ne yazık ki bu değildir. **Irak ve Afganistan’daki direniş, kapsam, içerik ve hedefleri açısından anti-emperyalist değildir.** Dolayısıyla tüm emekçileri seferber eden bir proleter devrim dışında, emperyalizmin Ortadoğu’dan def edilmesi mümkün değildir. ABD emperyalizmi için, bugün yürüten savaş sadece bir Irak savaşı değil, nüfuz alanlarını ve pazarları tam bir denetim altına almak, diğer emperyalist güçler üzerinde mutlak bir egemenlik kurmak hedefiyle yürütülen bir savaştır.

Gerek Komisyonun gerekse Demokratların önerdiği strateji ve taktikler ABD emperyalizminin bu savaşı kazanmasına dönüktür. Ne Komisyon ne de Demokratlar savaşın bitirilmesinden yanalar. **Demokratların savaşa karşı olduğu ve hatta Irak’tan çekilmeyi savunduğu tezi koca bir yalandır.** Demokratlar ve Komisyon, savaş sürecinde daha inceltilmiş yöntemlerin kullanılmasından, örneğin İran’a karşı farklı taktikler uygulanmasından, İran’ın Sünni Arap devletleriyle dengelenmesinden, Irak’ın bölünmesine karşı çıkılmasından ve en önemlisi de Avrupalı emperyalistlerin sürece dâhil edilmesinden yanalar. Özetle Demokratlar ve Komisyon, gerek cephe de gerekse cephe gerisinde yaşanan dağınıklığa son vermeyi, orduları moral açıdan donatmayı ve en önemlisi de içeride işçi-emekçi kitlelerin yatıştırılması gerektiğini savunuyorlar. Yani iki adım ileri sıçramak üzere bir adım geri! Öyle gözüküyor ki, genel düzlemde Amerikan burjuvazisi bu stratejiyi benimsemiş bulunuyor. ABD emperyalizmi cephe gerisini toplayana kadar emperyalist savaşın gidişatında geçici bir yavaşlama olsa bile bu, savaşın sıçramalı bir şekilde gelişeceği gerçeğini perdelemelidir. Dünya sosyalist hareketi boş hayaller yayacağına işçi sınıfını, emperyalist savaşın burjuvaziye karşı iç savaşa çevirmek üzere örgütlenmelidir.

AB: Fanteziler ve gerçekler

Bir tarafta Avrupalı emperyalistlerin hayalini kurdukları, dünyaya hükmeden hegemon bir güç olarak AB fantezisi, öte tarafta ise verili gerçekler. **Ulus-devletler topluluğu olan AB’nin ulusal çitleri yıkarak birleşik bir devlete dönüşmesi ve böylece baskın bir hegemon güç haline gelmesi gerçekten de bir fantezidir.** Şu çok açıktır ki AB, bir ulus-devletin iç bütünlüğüne, dolayısıyla da manevra kabiliyetine sahip değildir ve asla bir ABD gibi davranamaz, davranamıyor.

Gerçekler dünyasına çarpan Avrupalı emperyalistler nesnel şartlara boyun eğmiş bulunuyorlar. ABD’nin her türlü aracı kullanarak paylaşım alanlarına akın etmesi

karşısında bunalan AB, ABD'ye tavır almaktan vazgeçerek ve hatta ona yanaşarak onun açtığı yoldan gitmeye başlamıştır. BM'nin İsrail katliamı sonrasında Lübnan'a yerleşmesini büyük Avrupa gazeteleri "Avrupa Ortadoğu'ya yeniden döndü" başlıklarıyla verdiler. Oysa ABD ve İsrail istemeseydi AB'nin Ortadoğu'ya BM vasıtasıyla girmesi asla mümkün olmazdı. Bununla birlikte, emperyalist savaşın gidişatında beklenmedik pürüzlerin çıkması ABD emperyalizmini de AB ile işbirliğine mecbur ediyor. Öyle gözüküyor ki, ne kadar süreceği belli olmasa da ABD ile AB arasında belirli düzeylerde bir "ortaklaşma" söz konusudur. Elbette bu ortaklaşmanın karşılıklı ödünlere temelinde oluşturulduğunu unutmamak gerek. Amerikan burjuvazisi Avrupalı dostlarını Büyük Ortadoğu Projesine dâhil ederken, Avrupalı emperyalistler de projenin hayata geçirilmesi için NATO içinde aktif görev alacaklardır. Geçtiğimiz günlerde Guardian gazetesine bir yazı yazan Fransa Cumhurbaşkanı Chirac, NATO'yu övüyor ve ne gerekiyorsa yapacaklarını belirtiyordu. Daha geçen seneye kadar Avrupalı emperyalistler kendi ordularını oluşturmak ve NATO'dan da aktif bir şekilde yararlanmak için hummalı bir çalışma yürütüyorlardı; gelinen kerte AB'nin kendi ordusunu oluşturma fikri şimdilik, fiilen bir kenara itilmiş görünüyor.

AB bağlamında konunun bir başka boyutunu ise Türkiye oluşturuyor. Türkiye'nin Ortadoğu ve Kafkasya'da bir koçbaşı gibi kullanılarak pazar ve yatırım alanlarının denetim altına alınması konusunda Avrupa burjuvazisi hem fikirdir. Bu meyanda, genç nüfusa ve ucuz işgücüne sahip Türkiye'nin Avrupa sermayesi için verimli bir yatırım alanı ve AB ekonomisi için bir gençlik aşısı olacağı özellikle belirtilmektedir. Paylaşım alanlarında hegemonya kuracak, ABD emperyalizmini, Rusya ve Çin gibi yükselmekte olan güçleri dengeleyecek bir AB ufkuyla hareket eden kesimler, Türkiye'nin uzun yıllara yayılan bir süreçte de olsa birliğe dâhil edilmesini istemekteler. Burjuvazisinin bu iştahlı kesimleri, AB'nin hedeflerine varması için cesur olması gerektiğinin altını çiziyorlar. Buna karşın, Almanya'da Angela Merkel, Fransa'da ise Nicolas Sarkozy'nin başını çektiği bir başka kesim, Türkiye'nin "imtiyazlı ortaklık" formülüyle dışarıda tutulmasını savunmaktalar. Onlara göre, Türkiye birlik içerisinde dizginlenemeyebilir ve böylece parçalayıcı bir faktöre dönüşebilir.

Hem AB'nin mevcut yapısını korumakta güçlükle çıktıkları, hem de Türkiye konusunda bir netleşmeye varamadıkları için emperyalistler, sorunu geleceğe havale ettiler. Aralık ayında AB, Türkiye'nin Kıbrıs'ı tanımadığı ve limanlarını açmadığı gerekçesini ileri sürerek kimi müzakere başlıklarını dondurdu ve kimilerini de sonuçlandırmayacağı kararını aldı. Bu noktada, bir hususun altını çizelim. Eğer emperyalistler Türkiye ile birlik sürecini geciktirmek istemeselerdi asla Yunanistan'ın ve Kıbrıs'ın kaprislerine aldırmazlardı. Türkiye uzun bir dönemdir Avrupa iç siyasetinin bir parçası durumundadır. Avrupa'nın burjuva siyaset esnafı Türkiye karşıtlığı üzerinden prim toplama peşindedir. İşsizlik ve yoksulluğun pençesinde kıvranan emekçi kitleler, Türkiye birliğe girdiğinde Avrupa'yı göçmen işçilerin kaplayacağı tehdidiyle korkutulmaya çalışılıyor ve yabancı düşmanlığı kışkırtılıyor. "Medeniyetler çatışması" bağlamında "şeytanlaştırılan İslam" da yabancı düşmanlığını kışkırtmak üze-

re bir motif olarak kullanılıyor. Aynı şekilde, AB konusu Türkiye burjuvazisini de dikey bölen bir konu olmaya devam ediyor. Burjuvazinin statükocu-devletçi kanadı emperyalistlerin Türkiye'yi bölmek istediğini ileri sürerek milliyetçiliği yükseltmeye çalışıyor. Gerek Avrupalı gerekse Türkiyeli emekçi kitleler iki yönlü milliyetçi kıskırtmalara karşı uyanıklığı bir an olsun elden bırakmamalıdır.

Asya üzerinde fırtına

ABD'nin başını çektiği emperyalist savaş Ortadoğu'da yoğunlaştığından ötürü tüm dikkatler bu bölgeye çevrilmiş durumda. Lakin emperyalist hegemonya kavgası her bölgede giderek kızışıyor ve tüm güçleri aktif bir şekilde savaş hazırlığına itiyor. ***Emperyalist savaş niteliksel olarak etkileyecek ve yönünü değiştirecek esas gelişmeler Asya'da yaşanıyor.*** Rusya, Çin, Hindistan ve Pakistan'dan sonra Kuzey Kore'nin de nükleer silahlara sahip olması ve bilahare Japonya'nın nükleer silahlara sahip olma arzusunun dillendirmesi gelecek kara günlerin habercisidir. Patlak verecek bir savaşın bir nükleer felaket doğurması işten bile değil. Cephaneliklerin birer müze olmadığı bir gerçek!

İkinci Emperyalist Savaşta yenilen Japon emperyalizmine bir dizi yaptırım uygulanmıştı. Dönemin müttefikleri olan ABD, SSCB ve İngiltere'nin aldıracağı bir kararla Japonya'nın düzenli ordu kurması ve nükleer silah geliştirmesi yasaklandı. Ülkeyi işgal eden ABD emperyalizmi, Japonya'yı gelecekte süper güç olamayacak mekanizmaları devreye sokarak baştan aşağı yeniden örgütledi. Anayasa, Japonya'nın savaşa girmesini yasaklayan pasifist bir içerikle oluşturulurken, okullarda okutulan ders kitaplarının muhtevası da Japonya'nın savaş suçlarını anlatmak zorundaydı. Ancak geline aşamada Japon burjuvazisi, Japonya'yı pasif bir konuma iten bu çerçevenin yırtılmasını istemektedir. Nitekim Japon emperyalizmi önündeki engelleri kaldırmak için çok yönlü bir hazırlık sürdürmeye başlamıştır. Kitlelerin bilincini milliyetçi bir ideolojiyle yoğurmak ve savaşa hazırlamak için, Japonya'yı savaş suçlusunu gösteren müfredatı son verildi ve onun yerine militarist bir müfredat geçirildi. Geçen aylarda başa geçen milliyetçi hükümet, pasifist Anayasanın değiştirilmesini, düzenli ordu kurulmasını (bunun için anayasanın 9. maddesi kaldırılmak isteniyor) ve nükleer silah üretilmesini savunmaktadır. Zira düzenli bir ordu ve geliştirilmiş silahlar olmadan, süper ekonomik güç olmanın kendisi emperyalist hegemonya kavgasında gereken üstünlüğü sağlayamaz. Emperyalistler arası çelişkileri son tahlilde silahların çözdüğünü unutmamak gerek.

Önümüzdeki süreçlerde emperyalist savaşın hangi safhalardan geçerek ilerleyeceğini Çin, Rusya, Japonya ve bir ölçüde Hindistan'ın tavrı belirleyecektir. Henüz kesin çizgileriyle ortaya çıkmış kutuplar olmasa da, bu yöndeki çeşitli arayışlar gelecekte nasıl bir saflaşmanın olacağını ipuçlarını vermektedir. ***Uzun bir dönemdir Rusya ve Çin belirli düzeylerde ABD ve İngiltere karşısında bir kutup görüntüsü çiziyorlar.*** Bu iki gücün şimdilik ABD'ye karşı aleni bir meydan okuması söz konusu de-

ğildir. Ancak nüfuz alanlarında ciddi bir karşı koyuş söz konusudur ve hatta Rusya, ABD'nin denetimine geçen nüfuz alanlarına yeniden dönmektedir. Afganistan savaşında ABD'nin basıncına dayanamayan Özbekistan ve Tacikistan, askeri üslerini ABD'ye açmak zorunda kalmışlardır. Geline kertede, Şanghay beşlisinde yer alan bu iki ülke, Rusya ve Çin'in direktifleriyle ABD'yi askeri üslerinden çıkartmaya başlamışlardır. Keza renkli "devrim"lerle ABD'nin nüfuzuna giren Ukrayna gerisin geri dönerken, Gürcistan Rusya'nın yoğun baskısıyla boğuşuyor.

Buna karşın ABD emperyalizmi, Çin, Rusya ve Hindistan'ın İran'ı da yanlarına alarak bir kutup oluşturmalarının, enerji kaynakları ve yatırım alanları üzerinde etkin olmalarının önüne geçme gayretindedir. **ABD'nin amacı Rusya ve Çine karşı Japonya ve Hindistan'ı kendi eksenine çekmektir.** Geçen yaz Hindistan'ı ziyaret eden Bush, ABD'nin Hindistan'a nükleer silahlarını geliştirmesi için teknoloji satacağını açıkladı. Süper güçler arasındaki çelişkilerden yararlanarak kendine manevra alanı yaratma deneyimi bulunan Hindistan burjuvazisinin Amerikan emperyalizmine dümen kırıp kırmayacağını şimdiden kestirmek güçtür. Fakat Rusya ve Çin'i kendisi için tehlike gören Japonya'nın durumu farklıdır. Nükleer silahlarla donanmış bir Japonya'nın Çin ve Rusya'ya karşı ABD'yle aynı cephede yer alması pek muhtemeldir. Olayların tamı tamına nasıl gelişeceğini şimdiden kestirmek mümkün değildir; içinden geçtiğimiz sürece pek çok muhtemel gelişmeyi bağrında taşımaktadır. Ama Asya üzerinden esmeye başlayacak bir nükleer savaş fırtınasının ABD'yi de içine alan bir Pasifik savaşına dönüşmesi gerçekten de insanlığın yıkımı olur. Bu karmaşık tablodan işçi sınıfı açısından çıkan sonuç, yaklaşmakta olan tehlikenin farkına varmanın hayati bir önem taşıdığıdır.

Ortadoğu: Kadim topraklar uyanacak mı?

ABD emperyalizminin "öзgürleştirdiği" Irak'ta 650 bin insan ya savaşta ya da savaşın yol açtığı nedenlerden ötürü öldü. Sakatlanan ve evlerini terk edenlerin sayısı milyonlarca ifade ediliyor. Irak'ta her gün bombalar patlıyor ve bu patlamalar sonucunda ortalama 70-80 insan parçalanarak ölüyor. Bugün Ortadoğu'ya hâkim olan manzara, önümüzdeki süreçte ateş çemberinin başka yerlere de sıçrayarak genişleyeceğini gösteriyor. Zira Irak'ta, Filistin'de ve Lübnan'da bir iç savaş olasılığı geçmiş günlere göre daha fazla gündemdir.

ABD emperyalizmi Irak'taki işgalini uluslararası düzeyde meşrulaştırmış ve belirli sınırları olan bir iktidar yaratmışsa da gerçek anlamda Irak'ta bir iç bütünlük kuramamıştır. Sünni Arap burjuvazisinin iktidardan dışlanması ve iktidarın esas olarak Şii Araplara bırakılması bugünkü sorunların zeminini döşemiştir. Fakat devlet bürokrasisine yerleşen ve milis güçleriyle geniş bölgeleri kontrol eden Şii Arap burjuvazisi, giderek ABD'nin kontrolünden çıktı ve belirli düzeylerde Şii İran'ın nüfuzuna girdi. Böylece ABD emperyalizmi, "şer eksenini" ilan ettiği ve hedef tahtasına oturttuğu İran'ı, istemeden de olsa Ortadoğu'da söz sahibi yaptı. Buna karşın,

iktidardan dışlanan ve petrol gelirlerinden mahrum bırakılan Sünni Arap burjuvazisinin bir kesimi, hem ABD'ye hem de Şii Araplara karşı savaş yürütmektedir. Özetle ABD emperyalizmi, giderek denetiminden çıkan Şii Arap burjuvazisi ile bugünkü direnişin sözcüsü olan Sünni Arap burjuvazisinin arasında sıkışmakta, Irak'ta iç düzen sağlanamadığı için de diğer hedeflerine yönelememektedir.

Tekrarlarsak, Irak Çalışma Grubu, iddia edildiği gibi ABD'nin Irak'tan çekilmesini savunmuyor; tersine, inceltilmiş yöntemler kullanılarak Sünni Arapların “düzen” içine çekilmesini ve böylelikle Şii Arapların dengelenmesini, göreceli de olsa bir iç düzen kurulmasını ve ABD'nin sorunlar yumağından sıyrılarak diğer hedeflerine yürümesini savunuyor. Yani Şii Araplara karşı Sünni Arapları, Kürtlere karşı tüm Arapları ileri sür taktiği! Nitekim bu taktik gereği, Irak'ın üç federe devlete bölünmesine de karşı çıkmaktadır. Şimdiki Irak Anayasasına göre üç vilayet bir araya geldiğinde federal bölgeler oluşturabiliyor. Gerek Şii Araplar gerekse Kürtler federal yapılanmayı savunuyorlar. Sünni Arap burjuvazisi ise, hem dar bir bölgeye sıkışıp kalacağı hem de petrol kaynakları tümüyle diğer devletlerin denetiminde olacağı için federal ayrışmaya karşı çıkıyor.

Esasında oldukça çelişkili bir manzara söz konusudur. Örneğin, Şii Arapların federe bir devlet kurmaları İran'ın bölgede nüfuz alanını genişletmesi demektir. Ancak Irak'ın federe devletlere bölünmesi, Kerkük'ü de içine alan bağımsız bir Kürt devletinin önünü açar ki, kendi Kürtlerine örnek teşkil edeceği için İran, Suriye ve Türkiye buna külliyen karşılar. Konu Kürtlerin bağımsızlığı olduğunda bu ülkeler kendi aralarındaki çelişkileri tez zamanda bir kenara itip domuz topu gibi birleşebiliyorlar. Amerikan savaş kurmayının bir bölümü, Kürt devletinin İran ve Suriye'nin de çıkarına olmadığını, eğer bir Kürt devleti istemiyorlarsa bu iki ülkenin Şii Arapları dizginlemesi gerektiğini ileri sürüyor. İşte İran ve Suriye'nin Irak'taki sürece dâhil edilmek istenmesinin altında böylesi bir karmaşık ilişkiler zinciri söz konusudur. Yoksa ABD emperyalizmi İran'ı hedef tahtasından çıkartmış değildir.

Öyle gözüküyor ki, ABD emperyalizmi son tartışmaları dikkate alarak iki yönlü bir planı devreye sokmuş bulunuyor. ***Birincisi, Irak'taki Şiiileri Sünnilerle dengelemek ve ikincisi ise, İran'ı bölgedeki Sünni Arap devletleriyle kuşatarak baskı altına almak!*** 21 Aralıkta Sünni Arap devletlerini ziyaret eden Tony Blair (İngiltere eski başbakanı), söz konusu planı şu sözlerle ifşa etti: “İran'ın stratejik meydan okumasının farkında olmalıyız. İran bizi Lübnan, Irak ve Filistin'de köşeye sıkıştırmak istiyor.” Günler önce Arap devletlerinin İran'ın nükleer silah geliştirdiği bahanesini ileri sürerek, kendilerinin de nükleer teknoloji geliştirmek istediklerini açıklamalarını, Lübnan'da ve Filistin'de açıktan iç savaşın kışkırtılmasını İran'ı yalnızlaştırmayı amaçlayan bu plan çerçevesinde okumak gerekiyor.

Hatırlanacağı üzere İsrail bir ay boyunca Güney Lübnan'da taş üstünde taş bırakmamasına rağmen, İran ile kader birliği yapmış olan Hizbullah'a öldürücü bir

darbe vuramadı. Hatta Hizbullah'ın daha da güçlendiğini ve kimi Hristiyan grupları da yanına alarak Lübnan iç siyasetinde belirleyici olmaya başladığını söylemek de mümkün. Tam bu süreçte Hariri suikastı benzeri bir suikastla Sanayi Bakanı Pierre Cemayal öldürüldü ve suikast Suriye'ye yıkıldı. İç savaş kışkırtması benzeri bir şekilde Filistin'de de sürüyor. El-Fetih ile Hamas ortak bir hükümet kurmak üzereyken ABD ve İsrail sürece müdahale ettiler ve El-Fetih hükümet kurmaktan vazgeçti ve bizzat Mahmut Abbas'ın kışkırtmasıyla El-Fetih ile Hamas arasında çatışmalar başladı. ABD ve İsrail Hamas'ı yönetimden düşürmek ve El-Fetih'i başa geçirmek istiyorlar. Böylece İran, Suriye, Hizbullah ve Hamas eksenini etkisiz hale getirilmeye çalışılıyor.

Sürecin tam olarak nasıl gelişeceğini şimdiden kestirmek gerçekten de güç fakat buraya kadar ortaya konan tablo, Ortadoğulu emekçi kitleleri yine kan ve gözyaşının beklediğine işaret ediyor. Suudi Arabistan'ın ABD'nin direktifleri doğrultusunda Şiilere karşı Sünnileri desteklemek için Irak'a müdahale edeceği konuşulmaktadır. Beri yandan 2007'de Kerkük'ün statüsü nihai olarak tayin edilecek; yapılacak referandumu Kürtlerin kazanacağı kesin gibi. Lakin hem Arap devletleri hem de Türkiye Kerkük'ün Kürtlerin eline geçmesine şiddetle karşılar ve TC'nin Güney Kürdistan'a müdahale etmek istediği bir sır değil. Kısacası Irak'ta, Filistin'de ve Lübnan'da başlayacak bir iç savaşın, nerede duracağı kesinlikle belli değildir. Bu ülkelerde başlayacak bir iç savaşın, emperyalistlerin de kışkırtmasıyla başını İran ile Suudi Arabistan'ın çektiği olası bir Sünni-Şii savaşına dönüşmesi Ortadoğu'nun yıkımına yol açar. Tek çıkış yolu var: Ortadoğulu işçi-emekçi kitlelerin birleşerek kapitalist düzeni alaşağı etmesi ve bugünkü yıkımın sorumlusu olan sömürücü egemen güçleri tarihin çöplüğüne göndermesi! İşte o vakit, uygarlığın beşiği Mezopotamya'da, bir zamanların cenneti olarak tasvir edilen ve fakat cehenneme çevrilen bu kadim topraklarda yeni bir uygarlık filizlenecektir. Savaşsız, sınıfsız ve de devletsiz bir uygarlık!

Yukarıda ortaya koyduğumuz tablo, emperyalist-kapitalist sistemin insanlığı nasıl bir yıkıma sürüklediğini gözler önüne seriyor. Hızla yayılmakta ve dünyayı etkisine almakta olan emperyalist savaş durduracak olan dünya işçi sınıfının devrimci mücadelesidir. Ne var ki bu mücadelenin başarıya ulaşması için, burjuvazinin milliyetçi-yurtsever bilinç bulandırma operasyonuna karşı bağışık olmak ve ikircimsiz olarak proletaryanın enternasyonalist bayrağının altında toplanmak gerekiyor. Emperyalist savaşlarla birlikte dünya kapitalizminin canına okumanın gereğini de, işçi sınıfına bu bayrağı sunan devrimci bir uluslararası önderliğin inşası oluşturuyor.

Utku Kızılok- ilk kez Marksist Tutum dergisinin Ocak 2007'deki 22 nolu sayısında yayımlandı.

Dünden Yarına: Emperyalist Savaş Dünyayı Sarıyor

Yukarıda görüldüğü üzere¹⁵ 2007 başında uluslararası siyasetin eğilimlerine genel bir projeksiyon tutmuş ve işçi sınıfını bekleyen tehlikelere dikkat çekerek şu tespitte bulunmuştuk. Geride bıraktığımız 2007 yılı bu nesnel zemini daha da pekiştirmiş bulunuyor. Dünya ekonomisi genel durgunluktan çıkamadığı gibi, büyük bir krizin patlak verme olasılığı da her geçen gün artıyor. İşçi sınıfının sosyal kazanımlarına el konulması ve özellikle 1990'lardan sonra tüketici kredilerinin şişirilmesi, sınıf mücadelesinin gerilediği böyle bir ortamda burjuvaziye bir nebze de olsa soluk aldırması. Ne var ki bu soluk aldırma, anlamlı bir yükselişe itilim vermemiş ve son 15 yıldır dünya ekonomisinin yaşadığı canlanmalar hep kısmi düzeyde kalmıştır.

ABD'deki "mortgage çöküşü" ile başlayan ve dünya piyasalarını etkisine alan sarımsı, dünya ekonomisindeki nefessizliği bir kez daha göstermiştir. Şimdi başta ABD merkez bankası olmak üzere, emperyalist metropollerin merkez bankaları piyasalara yarım trilyon doların üzerinde para sürerek (yani batması gereken bankaları emekçilerden kesilmiş vergilerle bir süreliğine kurtararak), faizleri düşürerek krizi ertelemeye çalışıyorlar. Ancak tüm bu erteleme çabaları daha da büyük krizlerin mayalanmasına yol açmaktan başka bir işe yaramayacaktır. Bizzat burjuva ekonomistler, önümüzdeki on yılların geride bıraktığımız yıllar gibi olmayacağını altını çiziyorlar.

Yine yaptığımız değerlendirmede, "bugün dar bir bölgede yürüyen sıcak savaş, giderek dünyayı bir anaför gibi etkisine almakta ve tüm verili siyasal dengeleri sarsarak savaşın büyümesinin yolunu açmaktadır" demiştik. Gerçekten de geride kalan bir yıllık zaman zarfında oldukça önemli gelişmeler olmuş, Kuzey Amerika ve Avrupa'nın bir bölümü hariç tüm dünya, emperyalist sıcak savaşın yürüncesine girmiştir. Güney Asya'dan Afrika'ya, Doğu Avrupa'dan Kafkasya'ya, Ortadoğu'dan Latin Amerika'ya değin tüm bölgeler emperyalist hegemonya kavgasına sahne oluyor. Üçüncü Dünya Savaşı bir anlamda başlamıştır. Elbette savaşın, bugünden farklı olarak daha hangi biçimlere bürüneceğini ve nasıl sonuçlanacağını şimdiden kestirmek güç. Lakin dünyanın yeniden paylaşımı kesin çizgileriyle belirleninceye kadar savaşın süreceği bir gerçektir.

Emperyalist güçler arasındaki ilişkilerin ve savaşın hangi yönde geliştiğinin öngörülmesi, devrimci işçi sınıfının mücadelesi ve izleyeceği politik taktikler açısından önem arz ediyor. Geride bıraktığımız yıl içinde ***konvansiyonel silahların sınırlandırılmasını içeren anlaşmalar çöpe atılmış ve silahlanma yarışı alabildiğine hızlanmıştır***. Bu eğilim önümüzdeki süreçte savaşın nasıl bir karaktere bürüneceğini orta-

15. Bir önceki yazıdan yapılan alıntılarını çıkartarak kimi düzenlemeler yaptık.

ya koymaktadır. Bu tabloyu emperyalist çürüme ve siyasal gericiliğin daha belirgin bir şekilde kendini dışa vurması tamamlamaktadır. Militarizmin ve milliyetçiliğin yükseltildiği, faşizan uygulamaların yaygınlaştığı bu dönemin karakteristik özelliklerini her yerde görebiliriz.

ABD: İstikrarsızlıktan beslenen egemenlik

Geçen sene bu zamanlar ABD emperyalizminin Irak'taki durumu üzerine, her zamanki gibi tez canlı değerlendirmeler yapılıyordu. Irak Çalışma Grubu yayınladığı raporunda ABD'nin Irak'taki durumunu “çöküş”, “felâket” ve “şok” sözleriyle değerlendirmişti. Bu değerlendirmeden ve Demokratların Kongre seçimlerini kazanmasından hareketle ABD emperyalizminin yenildiğine ve maceranın sonunun gelindiğine kanaat getirilmişti. Oysa gerçeğin bu olmadığını, gelinen aşama ortaya koyuyor. ABD'nin amacı Irak'ta dört başı mamur bir düzen kurmak değil, nüfuz alanlarında mevziler elde ederek o büyük ve nihai hedefe yürümeektir. Dolayısıyla da henüz nasıl biçimler alacağı ve ne gibi sonuçlar yaratarak biteceği belli olmayan emperyalist savaşın anlık ve yüzeysel bir değerlendirmesi, devrimci işçi sınıfının mücadelesine sağlam bir perspektif sunmayacaktır. Kaldı ki, ABD emperyalizmi Irak'ta kendi çıkarlarını garanti altına almış bulunuyor. Bugün Irak'ta yüzden fazla askeri üs kurulmuş durumda. Petrol alanları ve boru hatları, son derece güvenli hale getirilmiş olan bu askeri üsler tarafından korunuyor. Petrol alanları, üsler ve Bağdat'ta kurulan yeşil bölge dışındaki yerlerin kan banyosuna dönmesi ABD açısından ikincil önemdedir. Tam da bundan ötürüdür ki, ABD'nin gündeminde Irak'taki iç sorunlardan ziyade İran seferberliği vardır. ABD emperyalizmi ya da en azından petrol, silah tekellerinin ve İsrail'in desteklediği Bush yönetimi savaşı kısa vadede yayma çabasındadır. Bu maksatla Bush yönetimi ve İsrail, İran'a yönelik aynı Irak'takine benzer bir kampanya yürütüyor.

Kuşkusuz süreç pürüzsüz ilerlemiyor. CIA'nın da içinde yer aldığı 16 istihbarat örgütünün Aralık ayında yayınladığı ortak raporda, İran'ın 2003 yılında nükleer silah üretmeyi durduğu ve yeniden başladığına dair de bir emare bulunmadığı açıklandı. Tahmin edileceği üzere bu rapor, İran seferberliğinin bir an önce başlaması gerektiğini savunan burjuva kesimler ile İsrail'i oldukça rahatsız etti. Anlaşılabacağı üzere, Amerikan burjuvazisi ve onun kurmay heyeti içinde, savaşın temposu ve izlenecek taktikler hakkında görüş ayrılığı yaşanmaktadır. Bush yönetiminin bir bölümü ve Demokratlar savaş makinelerinin İran'a sürülmesinde acele edilmemesini, gerek cephede gerekse cephe gerisinde yaşanan dağımlığa son verilmesini, orduların yıpratılmamasını ve moral açıdan donatılmasını, askeri gücün heba edilmemesi gerektiğini savunuyorlar. Fakat Amerikan burjuvazisi ya da onun savaş kurmayı içinde taktiksel ayrımlıklar yaşanması, sanılmasını ki İran'ı hedef olmaktan çıkartıyor. “İran'ı Ortadoğu'da ve dünyada yaptığımız her şeyde hesaba katmak zorundayız” diyen dışişleri müsteşarı Nicholas Burns şöyle devam ediyor: İran “2010'da, 2012'de ve büyük bir olasılıkla 2020'de de dış politikamızın merkezinde olacak.” Yani her ne

kadar söz konusu rapor “İran nükleer silah üretmiyor” dese de, yarın, “İran yeniden nükleer silah programını uygulamaya başlamıştır” içerikli raporların hazırlanmayacağına garantiyi yoktur.

Gerek Cumhuriyetçiler gerekse Demokratlar savaşın sürdürülmesi gereğinde hemfikirler. Nitekim Demokratlar bugün savaş karşıtı pozlara girmiyor ve hatta ABD’nin Bayan Clinton –Amerika’nın Thatcher’ı da deniyor– açıkça Irak’taki işgali ve savaşı savunuyor. Fakat 2008 seçimlerinde işçi-emekçi kitlelerin oylarını almak için, pekâlâ kuzu kılığına girmiş kurt misali, savaş karşıtı pozlara girebilir. Ancak Amerikan işçi sınıfı ne yazık ki, bu tür oyunları boşa çıkartacak örgütlülüğe ve önderliğe sahip değildir ve yoğun bir ideolojik bombardıman altındadır. Amerikan burjuvazisi “uluslararası terörizm” ya da “şeytanlaştırılmış İslam” kılığında yeni bir “dış düşman” imal etmeyi başarmıştır. Böylece Ortadoğu’yu kan deryasına çeviren emperyalist savaşını kitlelerin gözünde meşrulaştırabilior.

Rusya, Çin, Japonya: Savaş hazırlıkları hızlanıyor

Geçtiğimiz dönemde de, emperyalist savaşın gidişatını etkileyecek esas gelişmelerin Asya’da ve Pasifik’te yaşandığına işaret etmiştik. Güney Asya’da ve Pasifik’te derinden derine bir silahlanma yaşanmakta, Japonya da dâhil tüm güçler olası bir savaşa hazırlanmaktalar. Nitekim Rusya, Atlantik kıyılarından Urallar’a dek asker ve ağır silah yığımayı kısıtlayan Avrupa Konvansiyonel Kuvvetler Antlaşmasından (AKKA) 12 Aralıkta çekildi. ABD’nin anti-balistik füze kalkını anlaşmasını çöpe atmasından sonra Rusya’nın da, silahlanmayı sınırlandıran anlaşmaları bozması, çok daha büyük bir kapışmaya hazırlandığının delilidir.

Emperyalist hegemonya kavgasının kızışması her geçen gün Rusya ile ABD’yi daha fazla karşı karşıya getiriyor. ABD’nin Polonya ve Çekya’ya füze savunma sistemi yerleştirme girişimine misilleme yapan Rusya, bu tür ABD tesislerini hedef sayacağını ve Avrupa sınırına füze yerleştireceğini açıkladı. ABD emperyalizmi Doğu Avrupa’ya yerleştirmek istediği sistemin hedefinin İran olduğunu açıklasa da, herkesin malûmu olduğu üzere esas hedef Rusya’dır. Şunu söylemek mümkün: ***Olası bir büyük savaşın iki tarafı olacaksa, bunun bir tarafında ABD emperyalizmi öteki tarafında ise Rus emperyalizmi yer alacaktır.*** Putin’i iktidarda tutmaya dönük arayışlar, rejimin alabildiğine totaliterleşmesi ve faşizan uygulamaların günlük hayata damgasını basması; içeride, devrimci yükselişi ezmek üzere gençlerin faşist yapılarla örgütlenmesi savaş hazırlığının bir parçasıdır.

Beri yandan, uzun bir dönemdir ABD ve İngiltere karşısında bir kutupmuş gibi hareket eden Rusya ve Çin’in ilişkileri, süreç ilerledikçe daha da pekişmektedir. Başını Rusya ve Çin’in çektiği Şanghay İşbirliği Örgütünün güçlenmesi ve NATO’ya benzer ve hatta ona alternatif bir aygıt kurması bu “blok”un askeri temelini oluşturmaktadır. Rusya ve Çin askeri açıdan güçlenirken ekonomik olarak da güçlenmektedirler.

Rus emperyalizmi özellikle de petrol ve doğalgaz satışından muazzam sermaye birikimi elde etmiş ve Rus tekelleri dünya pazarlarında boy göstermeye başlamışlardır. Çin emperyalizmi ise dünya mali sermayesinin azımsanmayacak bir bölümünü elinde tutan bir güç haline gelmiştir. Bu gücünü kullanarak, yani birçok ülkeyi borçlandırarak daha şimdiden nüfuz alanlarında ve özellikle de Afrika'da hâkim bir güç olarak yükselmektedir.

Açlık, yoksulluk ve türlü hastalıkların pençesinde kıvranan Afrika halkları, asırlarca sömürgeci güçlerin boyunduruğu altında acı çektikten sonra, şimdi de hegemonya kavgası veren güçler tarafından birbirlerine boğazlatılıyorlar. Sudan'da, Somali'de ve birçok ülkede iç çatışmalar ve katliamlar sürüyor. Özellikle de Çin ve ABD arasında muazzam bir kavgaya yaşanmaktadır. Çin emperyalizmi Afrika'daki etkinliğini artırmak için kredi mekanizmalarını ve sermaye yatırımlarını kullanıyor. Örneğin, geçtiğimiz yıl Afrika Birliğine 6 milyar dolarlık faizsiz kredi vermeyi taahhüt etmiştir. Çin emperyalizmi kredi mekanizmalarını daha etkin kullanmak için, elindeki mali sermayeyi kuracağı bir para fonuna aktarmaya karar vermiş bulunuyor. Böylece IMF'nin, dolayısıyla da ABD'nin karşısına daha güçlü şekilde dikilebilecektir.

Orta Asya ve Kafkasya'da ABD'nin "renkli devrim" dalgası geri püskürtülmüş; İran, Suriye, Hamas ve Hizbullah üzerinden Çin ve Rusya Ortadoğu'ya daha fazla müdahale etmeye başlamışlardır. Yanı sıra, geçtiğimiz aylarda Çin'in nüfuz alanında olan Myanmar'daki iç sorunları kendi çıkarları için kullanmaya çalışan ve yeni bir "renkli devrim" denemesine girişen ABD ve ortakları da hedeflerine ulaşamamışlardır. Ancak Rusya ve Çin'in ABD ve İngiltere karşısında yükselen güçler olması işçi sınıfı açısından sevinilecek bir durum değildir. ***Bu güçlerin ABD emperyalizmine kafa tutması onların anti-emperyalist olmalarından değil, işaret ettiğimiz üzere dünyayı yeniden paylaşmaya niyetlenmiş emperyalist güçler olmalarından kaynaklanmaktadır.*** Bundan ötürüdür ki, özellikle de yoğun bir sömürü altında inletilen Çin ve Asya'nın işçi sınıfları yanılığa düşüp gerçek düşmanı hedeften çıkartmamalılar. O düşman ki, ABD, Çin, Rusya emperyalizmi dâhil, dünya kapitalist sistemidir.

AB: Herkes kendi yoluna!

Avrupalı emperyalistlerin hayalini kurdukları o dünyaya hükmeden AB, öyle gözüküyor ki rüyalarda kalmaya devam edecek. Emperyalist hegemonya kavgasının yarattığı basınç içerideki gerilimi daha da artırıyor ve mevcut birliği zayıflatan bir unsura dönüşüyor. Yeni AB anayasası, Fransa ve Kosova meselesi, çatırdama eğiliminin son süreçteki dışavurumlarıdır. Bilindiği üzere, AB anayasası 2005 yılında Fransa'da ve Hollanda'da halkoyuna sunulmuş ve reddedilmişti. Ortaya çıkan bu durumdan ötürü, anayasa diğer ülkelerde referanduma sunulmayarak rafa kaldırılmıştı. İşte 13 Aralıkta kabul edilen Lizbon Anlaşması bu anayasanın yerine geçecek. Lizbon Anlaşmasına göre AB'nin dış politikası tek merkezden, kurulan Dışişleri Konseyi Başkanlığı tarafından yürütülecek. Alınan bu karar, AB'nin siyasal birlik

yönünde attığı önemli bir adımın ifadesi gibi gözükse de gerçek bu değildir. Yoğun pazarlıkların damgasını bastığı Lizbon Anlaşması oldukça karmaşık ve eski anayasa göre daha ileri değil geri bir adımın ifadesidir. Ortak dış politika oluşturulabilmesi ve uygulanabilmesi için getirilen tüm üyelerin oybirliği şartı, çoğu durumda ortak karar alınmasını olanaksız hale getirecektir. Ortak bayrak ve marştan vazgeçilirken, kitlelerin vetosunun Birliği parçalayan bir etmene dönüşmemesi için anlaşmanın referanduma götürülmemesi de kararlaştırılmıştır.

ABD'nin her türlü aracı kullanarak paylaşım alanlarına akması karşısında AB'nin tutunamadığını ve tavır almaktan vazgeçerek onun açtığı yoldan ilerlemeye başladığını daha önce tespit etmiştik. AB'nin genel çizgisine hâkim olmaya başlayan bu tutum, Fransa'nın ana politikasının önemli bir parçası haline gelmiş bulunuyor. Uzun bir dönemdir ekonomisi büyümeyen, en önemlisi de hegemonya kavgasında arzuladığı noktada olmayan; AB güçleri arasında Almanya'nın hâkimiyetinin artmasıyla, ABD ve İngiltere'nin ise paylaşım alanlarına silah zoruyla dalmasıyla dışlanan ve sıkışan Fransız emperyalizmi yeni bir arayışa girmiştir. Nihayetinde faşizan bir söylem kullanarak iktidara gelen Sarkozy, daha savaşkan bir politika izleyerek Fransız emperyalizmini bu dışlanmışlıktan ve sıkışmışlıktan kurtarmayı hedeflemektedir. Fransız burjuvazisinin –en azından bir kesiminin– Sarkozy'de cisimleşen yeni politikasının bir sonucu olarak, geleneksel ABD karşıtı, De Gaulle'cü çizgi şimdilik bir kenara bırakılmış ve emperyalist paylaşımından pay kapmak için ABD'nin safına geçilmiştir. Sarkozy'nin Amerikalıları çok sevdiğini açıklamasının, “Atlantik ötesi yeni politika”nın ya da dışişleri bakanı Bernard Kouchner'in “İran savaşına hazır olmalıyız” beyanatının nedeni söz konusu değişimdir.

Fransız burjuvazisinin Sarkozy ile birlikte hayata geçirmeye çalıştığı diğer bir politika da Akdeniz Birliği projesidir. Olası Akdeniz Birliği, Türkiye, İspanya, İtalya, Yunanistan, Libya, Tunus, Cezayir, Sudan ve Mısır gibi ülkelerden oluşacak. Çok açık ki, böyle bir birlik girişimi AB içindeki çatışmanın ve çatırdamanın bir sonucudur. Fransız emperyalizmi, çoğunluğu eski sömürgelerinden oluşacak Akdeniz Birliğiyle kendisine özel bir nüfuz alanı –iç pazar gibi– yaratmayı hedeflemektedir. Nasıl ki Almanya Doğu Avrupa'yı yutarak buraları kendi “çöplüğü” haline getirdiyse, Fransa da Avrupa düzeyinde yapamadığını Akdeniz'de hayata geçirmeye ve Almanya'nın karşısına daha güçlü bir şekilde çıkmaya çalışmaktadır. Nitekim tam da böyle olduğu için Almanya Fransa'nın birlik girişimine, AB'ye alternatif olabileceği gerekçesiyle karşı çıkmaktadır. ***Bu noktada, Irak savaşı öncesinde var olan Almanya-Fransa ekseninin de şimdilik ortadan kalktığını vurgulamak gerekiyor.*** Fransa'nın aksine Almanya olası bir İran savaşına karşı çıkıyor. Bunun yanı sıra, enerji anlaşmaları üzerinden Rusya ile ciddi bir yakınlaşma söz konusudur.

AB'nin zaafalarını dışa vuran bir başka unsur da Kosova'dır. Emperyalist güçler, Balkan halklarını yıllarca birbirlerine boğazlattıktan sonra Yugoslavya parçalanmış ve ortaya pek çok ulus-devlet çıkmıştır. Şimdi bir kez daha Balkan halkları karşı karşıya

getiriliyor. ABD'nin desteklediği Kosova Sırbistan'dan bağımsızlığını ilan etmek isterken, Rusya'nın desteğini alan Sırbistan buna şiddetle karşı çıkıyor. Öyle gözüküyor ki, emperyalistler Kosova üzerinden kozlarını yeniden paylaşıacak ve Balkanlar bir kez daha kan banyosuna dönecek. Buraya kadar çizdiğimiz genel çerçeve bile, AB'nin özgürlük, demokrasi ve barışı temsil ettiği propagandasının koca bir yalan olduğunu gözler önüne seriyor. Özgürlük, demokrasi ve barış dolu, müreffeh bir dünyayı AB benzeri emperyalist birlikler yaratamazlar. Yalnızca işçi sınıfı, üretici güçlerin önünde çoktandır bir engel haline gelen kapitalizme ve ulus-devletlere son verebilir. Avrupa'daki proleter devrimlerin hayat vereceği Avrupa Birleşik İşçi Sovyetleri, dünya devriminin de önemli bir kaldıracı olacaktır.

Irak, Filistin, Lübnan: Ortadoğu ağlıyor!

Ortadoğu halkları kan ve gözyaşı sarmalından kurtulamıyor. Emperyalist güçler Ortadoğu'yu tümüyle istikrarsızlığa sürükleyerek kendi planlarını hayata geçirmeye çalışırken, emperyal emellerinin bir parçası olarak Türkiye burjuvazisi de, sınır ötesine bombalar yağdırarak Kürt halkı dâhil, tüm bölge halklarına gözdağı veriyor. ABD emperyalizmi her ne kadar Irak'ta kendi açısından bir düzen –ya da düzensizlik– kurarak hedeflerine esas itibariyle ulaşmışsa da, Irak ekonomik, siyasal ve toplumsal açıdan istikrar kazanmış değildir. Gerek Şii Araplar gerekse Sünni Araplar kendi aralarında bölünmüş bulunuyorlar ve iktidar kavgası her geçen gün derinleşiyor. Keza Şii Araplarla Kürtlerin ittifakı da çatırdamaya başlamıştır. Bu yaşananlara Kerkük referandumunun altı aylığına ertelenmesini de eklemek gerekiyor. Önümüzdeki dönemde iktidar kavgasının alevlenmesi, Kerkük sorununun yeniden gündeme gelmesi ve bölge ülkelerinin de aktif müdahil olmasıyla Irak'taki siyasal ortam, daha da içinden çıkılmaz bir hale gelebilir.

Irak'taki iç kargaşanın daha da alevlenmesine yol açabilecek diğer bir önemli etmen de, *ABD'nin Sünni Arap devletleriyle Şii İran'ı kuşatma projesidir*. Bu proje Irak üzerinden örgütlenmektedir. İran, Şii Araplar, özellikle de bugünkü iktidara hâkim olan kesimler üzerinde küçümsenemeyecek bir etkiye sahiptir. *Irak'ta Şiiiler, Lübnan'da Hizbullah, Filistin'de Hamas üzerinden ve bir ölçüde Suriye üzerinden, İran, Ortadoğu'daki paylaşımında dikkate alınması gereken bir güç haline gelmiştir*. Bu durumdan bir hayli rahatsız olan ABD emperyalizmi, Irak'taki Sünni Arapları sistem içine çekerek Şii Arapları; Sünni Arap devletlerini silahlandırarak da Şii İran'ı dengelemek istemektedir. Nitekim 2007'nin ilk günlerinden itibaren böyle bir plan devreye sokuldu ve Suudi Arabistan dâhil Arap devletleri, Sünni direnişçileri sistem içine çekmek ve Şiiilerin siyasal iktidardaki gücünü kırmak amacıyla Irak'a daha fazla müdahale etmeye başladılar. Neredeyse tamamı Sünni olan 40 bin tutuklunun salıverilmesini içeren yasanın geçen ay Irak parlamentosunda kabul edilmesinin nedeni bu plandır.

Arap devletlerinin silahlandırılarak İsrail ile yakınlaştırılması; Filistin ve Lübnan'da

ise iç çatışmaların kışkırtılarak İran'ın yalnızlaştırılması da planın önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Nihayetinde plan çerçevesinde Arap devletleri ABD tarafından silahlandırılırken (Suudi Arabistan'a ve Körfez ülkelerine 20, Mısır'a 13, İsrail'e ise 30 milyar dolarlık silah satışı yapılmıştır), Filistin ve Lübnan ise derin bir iç krize sürüklenmiştir. ABD emperyalizmi Lübnan'da Sinyora hükümeti üzerinden İran yanlısı Hizbullah'ı silahsızlandırmaya ve ezmeye çalışıyor. Fakat Sinyora hükümeti başarılı olamamıştır. Tersine, Hizbullah ve kimi Hıristiyan grupların oluşturduğu ittifak, Lübnan'daki siyasal sürece damgasını basmaya başlamıştır. Gelingen aşamada, Lübnan cumhurbaşkanı istifa ettiği ve taraflar ortak bir isim üzerinde anlaşamadığı için, derin bir kriz yaşanmakta ve önde gelen isimlere dönük gerçekleştirilen suikastlar bu krizi beslemektedir.

Lübnan'da şimdilik başarısız olan iç savaş, Filistin'de hayata geçirilmiş bulunuyor. 2005'te ezici bir çoğunlukla seçimleri kazanan Hamas, ABD'nin, İsrail'in ve El-Fetih'in direnişiyle karşılaşmıştı. Baskıdan ve ekonomik ambargodan kurtulmak isteyen Hamas, 2006'nın sonlarına doğru El-Fetih ile ortak bir hükümet kurdu. Lakin ABD ve İsrail El-Fetih'in Hamas ile hükümet kurmasına karşı çıkararak sürece müdahale ettiler. Yıllardır ABD'nin yardımlarıyla ayakta duran ve üstelik Hamas'ın hükümete gelmesiyle iktidarı ve nimetlerini kaybetmek ile yüz yüze gelen Filistin Yönetimi/El-Fetih, bu müdahale üzerine ortak hükümetten çekildi ve çatışmalar başladı. El-Fetih'in tırmandırdığı çatışmalar geçen Haziran ayında doruğuna ulaştı ve Filistin Yönetimi fiilen bölündü: El-Fetih Batı Şeria'da, Hamas ise Gazze'de iki farklı hükümet kurdular. İsrail'in çepeçevre çevirdiği ve giriş çıkışı yasakladığı Gazze, tam anlamıyla yarı açık bir cezaevine dönüşmüş bulunuyor. Bir buçuk milyon Filistinli açlık, susuzluk ve hastalıktan kırılıyor.

İşte 27 Kasım'da ABD öncülüğündeki Annapolis görüşmeleri böyle bir ortamda yapıldı. 17 Arap devletinin de katıldığı görüşmelerden, temennilerden öte hiçbir sonuç çıkmış değildir. Ne Kudüs'ün statüsü ne Filistin devletinin sınırları ve mültecilerin durumu ne de Yahudi yerleşim yerlerinin ne olacağına dair somut bir gelişme var. Üstelik İsrail, yeni yerleşim yerleri açma ve mevcut Filistin topraklarını da ilhak etme politikasına devam ediyor. Filistin üzerine kaleme aldığımız tüm yazılarda hep şunu tekrarladık: ***Filistin sorunu emperyalist hegemonya kavgasının derin bir parçası haline gelmiştir. Emperyalist kavganın dengelerinden bir Filistin devletinin doğması mümkünse de, bunun kalıcı barışı sağlayamayacağını somut yaşam gösterecektir.*** Son 15 yıla dönüp bakarsak, bu süreçte sayısız “barış” planının daha üzerindeki mürekkep kurumadan çöpe atıldığını görürüz. Nihayetinde Annapolis de onlardan biri olacaktır.

ABD emperyalizminin esas derdinin barış, özgürlük ve demokrasi olmadığı yeterince açıktır. ABD'nin elini attığı her yerden savaş ve diktatörlükler fıskırmaktadır. ABD'nin “demokrasi götürmeye” çalıştığı ülkelerden biri olan Pakistan da kan gölüne dönmüş bulunuyor. Yıllarca Pervez Müşerrefin askeri diktatörlüğünü destekleyen

ABD, içerideki İslamcı hareketi bastırmayıp yıpranınca, Müşerref'i sıkıştırmaya ve "Pakistan demokrasiye geçmeli" çağrılarını yapmaya başladı. Yurtdışında sürgünde olan Benazir Butto'yu ise Müşerref'in yerine hazırlamak üzere Pakistan'a getirtti. Daha Pakistan'a ayak basar basmaz düzenlenen ve 140 kişinin öldüğü suikasttan kurtulan Butto, 27 Aralıkta saldırdan kurtulamadı. Çok açık ki, **Butto'nun öldürülmesi, yürüyen emperyalist hegemonya kavgasının dışında münferit bir olay değildir.** Butto'yu kimin öldürdüğü, karanlık güçlerin ne gibi planlar peşinde olduğunu anlamak bakımından önemliyse de, bundan esas olarak kimlerin faydalanacağına bakmak gerekiyor. Daha şimdiden "uluslararası terörizm", "İslamcı terörizm" söylemine sarılan ABD emperyalizmi, Butto'nun ölümünü kendi çıkarları için kullanacaktır. Artan karışıklığı bastırmak ve nükleer silahlarını denetim altına almak bahanesiyle, önümüzdeki dönemde ABD askerleri Pakistan'a girerse hiç şaşılmasın!

Karanlık günlerin bulutları her geçen gün dünyayı daha fazla kaplıyor. Gerçeğe sırt dönülerek ondan kaçılmaz. Tek çıkış yolu var: bölgenin işçi ve emekçi sınıfları birleşmeli ve savaş, açlık, diktatörlük ve acı üreten kapitalizmi alaşağı etmeli. Emekçi kitleler kendi iktidarlarını, yani Ortadoğu İşçi ve Emekçi Sovyetleri Federasyonu'nu kurduklarında; barışa, demokrasiye ve müreffeh bir topluma giden yolun kapılarını açmış olacaklar.

Unutulmaması gereken unsur: Sınıf mücadelesi

Ekonomik kriz ortamlarında ve emperyalist savaşın gelişip yayıldığı dönemlerde sınıf mücadelesi unsurunu asla akıllardan çıkartmamak ve dolayısıyla da umutsuzluğa kapılmamak gerekiyor. Zira ekonomik ve emperyalist yıkım, bünyesinde karşıt eğilimleri de barındırır. Her büyük ekonomik kriz ve savaş toplumu derinden sarsar, kitleleri uykusundan uyandırarak olayların içine çeker. Burjuvazinin hemen her saldırısının sınırlarını nasıl ki sınıf mücadelesinin düzeyi belirliyorsa, savaşın nasıl gelişeceğini ve nasıl boyutlar alacağını belirleyen temel etmen de sınıf mücadelesidir. Uluslararası ölçekte örgütlülüğün sağlandığı ve devrimci bir önderliğin yaratıldığı koşullarda işçi sınıfı, kimsenin şüphesi olmasın ki, burjuvazinin krizine devrimci bir çözümle cevap verecektir. Eğer Birinci Dünya Savaşında II. Enternasyonal işçi sınıfına ihanet etmeseydi ve uluslararası ölçekte kitleleri mücadeleye çağırıyorsa muhtemelen emperyalist savaş bir proleter devrimle önlenebilecekti. Nitekim üç yıl gecikmeli de olsa, Bolşevikler Rusya'da işçi-emekçi kitleleri mücadeleye çekmeyi başardılar ve emperyalist savaş gerçek hedeflerine ulaşmadan bitti.

1990'lardan sonra burjuvazinin ideolojik bombardımanının merkezinde sınıf mücadelesinin bittiği yalanı yer alıyordu. Ama geline aşama burjuvazinin bu yalanını tuzla buz etmiş bulunuyor. İçinden geçtiğimiz süreç öylesine keskin çelişkilerle yüküldür ki, her an her yerde beklenmedik patlamalarla kendini dışa vurabilmektedir. Geçtiğimiz yıllarda Latin Amerika'da peş peşe patlayan devrimci durumlar, Fransa'daki göçmen gençliğin isyanı veya karikatür krizleri vesilesiyle sokağa dökülen

Müslüman kitlelerin öfkesi bu ani patlamaların ifadesidir. Emperyalizm çağında ve özellikle günümüz benzeri süreçlerde devrimci patlamalar en küçük bir kıvılcımdan dahi çıkabilir. Fakat esas eksiklik, kitlelere yol gösterecek ve işçi sınıfının siyasal iktidarı fethetmesine önderlik edecek bir devrimci önderliğin olmamasıdır. Tarihsel deneyimler de, Latin Amerika'daki devrimci durumların bir proleter devrimine doğru ilerlemeden sönmülenmesi de bu gerçeğe döne döne işaret etmektedir. Demek ki, uluslararası devrimci önderliğin yaratılması görevi esas mesele olarak önümüzde duruyor. Hedef değişmemiştir, görev de!

Utku Kızılok- ilk olarak Marksist Tutum dergisinin Ocak 2008'deki 34 nolu sayısında yayımlandı.

Emperyalist Kapışmanın Ortasında Kosova

Yaklaşık on yıldır Birleşmiş Milletler'in ve NATO'nun denetiminde olan ve Sırbistan'dan fiilen kopan Kosova, 17 Şubat 2008'de bağımsızlığını ilan etti. ABD, İngiltere ve Fransa gibi emperyalist güçler ve Türkiye Kosova'nın bağımsızlığını tez zamanda tanıdılar. Böylece Balkanlar'da yeni bir ulus-devlet daha dünyaya gözlerini açmış oldu. Sırbistan burjuvazisi ise, tüm ezen ulus-devletlerin bildik tutumunu sergiledi: Kosova'nın bağımsızlık ilanına şiddetle tepki gösterdi ve kitleleri milliyetçilik temelinde sokağa döktü. Rusya ve Çin emperyalizmi de Sırbistan egemen güçlerine destek açıklayarak, Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıktılar ve Birleşmiş Milletler'e kabul edilmesinin önüne geçtiler. Şu tespiti yapmak mümkün: Yıllarca Sırbistan'ın boyunduruğu altında inatlı Arnavut halkının haklı istemlerinden bağımsız olarak, Kosova'nın bağımsızlık ilanı, 1990'lar boyunca akan kanın henüz kurumadığı Balkanlar'ı bir kez daha tutuşturabilecek yeni bir kıvılcımdır.

Kosova'nın bağımsızlık ilanı yalnızca Balkanlar'da değil, tüm dünyada büyük yankı uyandırdı ve denilebilir ki, pandoranın kutusunu açtı. Kosova, bağımsızlıklarını ilan eden ama hemen hiçbir ülke tarafından tanınmayan Güney Osetya, Abhazya, Dağlık Karabağ, Kuzey Kıbrıs gibi devletçiklere de emsal teşkil ediyor. Kosova'nın Batılı emperyalist güçler tarafından tanınmasının hemen sonrasında, Gürcistan'dan bağımsızlığını ilan eden Güney Osetya, Abhazya ve Moldova'dan ayrılmak isteyen Trans-Dinyester bölgesi, kendilerini egemen bir devlet olarak görmesi için Rus parlamentosuna başvurdu. Bilahare Dağlık Karabağ'da yeniden alevlenen çatışmalarda ondan fazla Ermeni ve Azeri askeri öldü. Daha da önemlisi, Kosova'daki Sırlar, Bosna-Hersek'deki Hırvatlar ve Sırlar, Hırvatistan'daki Sırlar ve Make-donya'daki Arnavutlar da, bölgedeki egemen güçlerce bağımsızlık yönünde kışkırtılmaya başlanmıştır. Sırbistan burjuvazisi daha şimdiden Kosova'nın Mitroviça bölgesinde yaşayan Sırları harekete geçirmiştir.

Anlaşılaçağı üzere pandoranın kutusundan, halklar için hiç de hayra yorulacak şey-

ler çıkmamıştır. Elbette bunun nedeni ezilen ulusal toplulukların, kendilerini ezen egemen güçlere karşı çıkmaları ve haklı istemlerini dile getiriyor oluşları değildir. Neden, hegemonya kavgasında üstün gelmeye çalışan emperyalist güçlerin, ezilen bu ulusal toplulukların haklı istemlerini istismar etmeleri, kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaları ve zaten alabildiğine karmaşık olan sorunu daha da içinden çıkılmaz hale getirerek köklü düşmanlıkların önünü açmalarıdır. **Emperyalist güçlerin esas derdinin ezilen halkların davasına sahip çıkmak ve onları ezen ulusların boyunduruğundan kurtarmak olmadığı tarihsel ve güncel deneyimlerle sabittir.** Balkanlar'da askeri üs gibi kullanacağı bir devletçik yaratmak amacıyla Kosova'nın bağımsızlığını teşvik eden, Çin'i sıkıştırmak için Tibet'e özgürlük isteyen ABD emperyalizmi, ne hikmetse, on yıllardır İsrail mezalimi altında inletilen Filistin'in ve 2002'den bu yana işgal altında tuttuğu Afganistan ve Irak halklarının bağımsızlık sorununu unutmaktadır.

Emperyalist odaklar, ezilen ulusal toplulukların haklı taleplerini kendi çıkarlarına alet etmekle kalmıyorlar; herhangi bir ulusal topluluğun ulusal istemle ayağa kalkmadığı yerlerde de, azınlık pozisyonunda yaşayan halkları kışkırtarak kendi denetimlerinde bir "ulusal sorun" yaratmaya çalışıyorlar. Örneğin, ABD emperyalizminin İran topraklarında yaşayan Azerileri kışkırtarak bir "ulusal sorun" yaratmak istemesi bunun bir delilidir. Böylece emperyalistler hem gerçek ulusal sorunları hem de kendi yarattıkları "ulusal sorun"ları kullanarak, bu bölgelere nüfuz edebilecekleri bir siyasal ortam oluşturmak istiyorlar. Önümüzdeki süreçte, emperyalist güçlerin teşvik etmesiyle "anavatan" topraklarının dışında, kimi devletlerin egemenliği altında azınlık pozisyonunda yaşayan ulusal toplulukların bağımsızlıklarını ilan etmesi ve buna bağlı olarak pek çok mikro devletçiliğin peyda olması söz konusu olabilir.

Hemen belirtelim ki, **devrimci Marksistler bir ulusun diğer bir ulusu veya ulusları boyunduruk altına alarak ezmesine şiddetle karşı çıkarlar ve her ulusun kendi siyasal kaderini tayin hakkını savunurlar.** Ancak bu ilkesel tutum, emperyalistlerin güdümünde şekillendirilen veya onların oynacağı haline gelen "ulusal görünümlü hareketler"in destekleneceği biçiminde yorumlanamaz. Keza devrimci Marksizm, genel olarak küçük devletlerin kurulmasına ve işçi sınıfının bin bir ulusal çitle bölünmesine de karşı çıkar. Fakat yanlış anlamalara mahal vermemek için vurgulayalım: **Devrimci proletaryanın genel olarak mikro devletlere karşı olması demek, boyunduruk altına alınan ve ezilen bir halkın mücadelesine ve haklı taleplerine karşı duyarsız kalması demek değildir.** Eğer doğacak olan küçük devlet ulusal sorunun gerçek anlamda çözülmesine hizmet ediyorsa, devrimci işçi sınıfı böyle bir küçük devletin oluşumuna karşı tutum almaz.

Tam da yeri gelmişken hatırlatalım: Ulusal sorunun çözümü konusuna devrimci proletarya, somut durumdan hareket ederek yaklaşır ve ona göre bir siyasal tutum alır. Mesela tarihsel dönemi içinde çözülememiş ve geçmişten günümüze sarkmış İrlanda, Bask, Kürdistan ve Filistin ulusal sorunlarının çözümü ile Balkanlar'da Yugosl-

lavya'nın, Kafkasya'da SSCB'nin dağılmasıyla alevlenen ve alabildiğine karmaşık bir hâl alan ulusal sorunun çözümü farklı temellerde gerçekleşebilir. **Tüm ulusal sorunların benzeri biçimlerde çözülmesini sağlayacak bir sihirli değnek yoktur.** Ulusal ihtilaflar konusunda işçi sınıfının toplumsal kurtuluşunu ikincil plana iten politik tutumlar asla kabul edilemez. Unutmamak gerekiyor ki, birincil öncelik toplumsal kurtuluş mücadelesinin örgütlenmesidir ve bu bağlamda işçi sınıfı için ulusal sorun ikincil bir meseledir.

Bunu iki yönüyle sınırlandırarak vurgulayalım: Birincisi, ulusal sorunun çözülmesi için mücadele, demokrasi mücadelesinden bağımsız değildir. Nihayetinde bir halkın kendi kaderini tayin hakkının tanınması özü itibarıyla demokratik bir istemin karşılanmasıdır. Bu hakkın tanınması için mücadele yürüten işçi sınıfı da esasında demokrasi için mücadele yürütmüş olur. Lenin'in ifade ettiği gibi, ulusal ihtilafı da kapsayan bir demokrasi mücadelesi yürütmeyen işçi sınıfı, sosyalizm için mücadele yürütmesi gerektiğinin de bilincine varamayacaktır. İkincisi, ulusal sorunun çözülmesi, halkların birbirine olan önyargılarının kırılmasına yardımcı olacağı ve işçi sınıfının enternasyonalist birliğine giden yolu açacağı için, toplumsal kurtuluş mücadelesinin yararınadır. **Bu nedenle de devrimci işçi sınıfı, "negatif" bir görevin yerine getirilmesi demek olan ulusal sorunun çözülmesinden yanadır ve tüm ulusal sorunlara da bu perspektiften bakar.**

Balkan halklarının bitmeyen trajedisi

Emperyalistlerin ve onların yerli işbirlikçisi egemen güçlerin müdahalesiyle Balkanlar, yaklaşık bir asırdan beridir tam anlamıyla içinden çıkılmaz sorunlar yumağıyla boğuşmaktadır. Bu niteliğiyle dünya siyasal literatürüne, bir de kendi adıyla anılan bir kavram kazandırmıştır: **Balkanlaştırma!** Bu kavram, halkların birbirine karşı kışkırtılarak bir bölgenin veya ülkenin dinsel, kültürel ve ulusal temellerde küçük küçük pek çok parçaya bölünmesi anlamına geliyor. Ne yazık ki, Balkanlar'da Balkanlaştırma son sürat devam ediyor.

Esasında sorunun evveliyatı Osmanlı'nın Balkanlar'da egemen olmasına değin uzanmakta. Osmanlı İmparatorluğu bölgede hâkimiyetini kalıcı kılabilmek amacıyla bir taraftan yoğun olarak bir arada yaşayan halkları dağıtmış, öte taraftan ise kendisine daima biat edecek ve onun Balkanlar'daki vurucu gücü olacak bir "halk-teba" devşirmişti. Nitekim gerek Slav halklarının bir kesimini oluşturan Boşnaklar gerekse Kosovalı Arnavutlar o dönemde Müslümanlaştırılmış; esas olarak Sırpların yaşadığı Kosova'ya Arnavutlar yerleştirilmiş –Sırlar bugün de Kosova'yı "anavatan" olarak kabul etmektedirler– ve Sırlar ise sürülmüşlerdir. Bu durum, Balkanlar'da ulusal kurtuluş mücadelelerinin başlamasıyla yeni çelişki ve çatışmalar biçiminde kendini dışa vurmuştur. İşte emperyalistlerin 20. yüzyıl dönümündeki müdahalesi böylesi bir geçmiş zemin üzerinde vuku bulmuş, ulusal kurtuluş mücadelesinin başlamasıyla ortaya çıkan yeni çelişkiler alabildiğine kaşınmış ve sorun içinden çıkıl-

maz bir hale getirilmiştir.

1912’de patlak veren Balkan savaşı birinci emperyalist savaşın da bir provası olmuştur. İngiltere, Fransa, Rusya ve Almanya gibi emperyalist güçler, Balkan halklarını birbirine kırdırarak kozlarını paylaşmışlardır. Gerek birinci ve ikinci Balkan savaşlarında gerekse Birinci Dünya Savaşında Balkanlar’da sınırlar yeniden çizilmiştir. Nihayetinde bugünkü sorunun temelini de bu savaşlarla çizilen sınırlar oluşturmaktadır. Sınırlar halkların çıkarları doğrultusunda değil de egemen güçlerin çıkarları doğrultusunda çizildiği için, halklar paramparça edilmiş ve önemli bir kesim beş altı-devletin sınırları içinde kalmıştır. İç içe yaşayan halkların suni temellerde bölünmesi ve parçalanması, emperyalist kışkırtmanın daha kolay mayalanmasını da beraberinde getirmiştir. Balkanlar’ın Yugoslavya olarak tanımlanan bölgesi, yani bugünkü Sırbistan, Hırvatistan, Bosna-Hersek, Kosova ve Makedonya’nın sorunların ve çatışmaların merkez üssü olagelmesinin nedeni de budur. Bosna-Hersek’te Sırlar ile Boşnaklar veya Hırvatistan’da Sırlar ile Hırvatlar ya da Kosova’da Arnavutlar ile Sırlar arasında başlayan bir çatışma, tez zamanda tüm bölgeye yayılabilmektedir.

Ne var ki Balkanlar, tarihsel husumetlerin son bulduğu bir döneme de tanıklık etmişti. Hitler liderliğindeki Nazi Almanya’sının Balkanlar’ı işgal etmesi üzerine başlatılan direniş hareketi tam da böylesi bir birliğin ve kardeşleşmenin ürünüydü. ***Hırvatlar, Sırlar, Boşnaklar, Makedonlar, Slovenler ve Karadağlılar, Yugoslavya Komünist Partisinin önderliğinde faşist işgale karşı mücadelede birleşmiş ve gerçekten de halklar arasında bir yakınlaşma ve kardeşleşme doğmuştu.*** Nitekim bu dönemde halkları birbirine karşı kışkırtan Sırp ve Hırvat milliyetçilerinin destek görmemesi bunun bir göstergesidir. Balkanlar’ın Yugoslav halkları, kendini bir komünist olarak sunan Tito’ya ve faşist işgale karşı savaşan Partizanlara derin bir bağlılık içindeydiler. Kurulan “sosyalist” Yugoslavya, o güne kadar acı ve gözyaşına gark olmuş Balkan halkları için umut ve kurtuluş olmuştu. Bu, içi boş bir umut da değildi. Sırbistan, Hırvatistan, Slovenya, Makedonya, Bosna-Hersek ve Voyvodina, Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti altında birleşmişti. Bu birleşme anayasal düzeyde oldukça ilerici bir içeriğe sahipti: İsteyen federal cumhuriyet referandumu giderek ayrılma hakkını kullanabilirdi. Keza merkezi devlet yönetimi de federal cumhuriyetlerden gelecek temsilcilerce, ortaklaşa idare edilecekti.

Ne var ki Yugoslavya bir işçi devleti değil, aynı Sovyetler Birliği gibi bürokratik bir diktatörlüktü. Kurulan devlet, ne geniş kitlelerin eseri olan bir işçi devriminin ürünüydü ne de işçi kitlelerinin her düzeyde yönetime katıldığı, doğrudan demokrasinin organları olan sovyetler biçiminde örgütlenmişti. Federal cumhuriyet daha baştan, bürokratik bir tarzda örgütlenmişti ve siyasal gücü elinde tutan da devlet mülkiyeti üzerinde yükselen bürokratik sınıftı. ***Dolayısıyla da faşizme karşı halkların ortak mücadelesinin ürünü olan olumlu düzenlemeler, bürokratik düzen yerli yerine oturup pekiştiğinde kâğıt üzerinde kaldı.*** Böylece halkların gönüllülük temelinde

kaynaştırılması için yakalanan fırsat, bürokrasi tarafından harcanmış oldu. İçe kapalı, geri bir teknik ve geri bir ekonomi üzerinde yükselen bürokratik düzenin iç çelişkileri giderek keskinleşecek ve egemen bürokratik kesimler iktidar kavgasına tutuşacaklardı. Bu dönemden itibaren, Sırp, Hırvat, Boşnak, Makedon ve Sloven egemen bürokrasisi, halkları milliyetçilik temelinde kışkırtarak kendi çıkarlarının peşine takmaya çalıştı.

Bu rekabetten Sırp bürokrasisinin galip çıktığını söylemek mümkün. 1980’li yıllarda devlet aygıtına ve elbette orduya hâkim olan Sırplar idi. **Bürokrasi ele geçirdiği devlet aygıtını, Yugoslavya’nın dağılmasını önlemek ve “Büyük Sırbistan”ı dönüştürmek için kullanmaya başladı.** Zira bürokratik düzenin artan çelişkileri ve kapitalizme doğru evrilmesi, emperyalist güçlerin Yugoslavya’ya müdahalesini hızlandırmış ve bağımsızlık sesleri yükselir olmuştu. Miloşević önderliğindeki Sırp bürokrasisi halkları zorla bir arada tutabilmek için, diğer milliyetler üzerindeki baskı ve şiddeti artırdı. 1974’te Kosova’ya özerklik tanınmasına rağmen, Arnavut halkı üzerindeki baskılar 80’li yıllar boyunca sürdü ve hatta Arnavutça eğitim veren üniversiteler kapatıldı. **1989’da ise Kosova’nın özerkliği kaldırıldı ve asimilasyoncu-milliyetçi Sırp politikasına hız verildi.**

Ancak baskı ve şiddet politikası Yugoslavya’yı bir arada tutamayacaktı. 1989’da Berlin Duvarının çökmesi ve onu Doğu Avrupa’daki diğer bürokratik diktatörlüklerin izlemesi Yugoslavya’nın da sonunu getirdi. İkinci Dünya Savaşından yenik çıkmış Alman emperyalizmi, yeni nüfuz alanları yaratabilmek için Doğu Avrupa’nın üzerine atladı. Almanya’nın desteğini alan Hırvatistan, Slovenya ve Makedonya 1991’de bağımsızlıklarını ilan ettiler. Kendini Yugoslavya’nın mirasçısı olarak gören Sırbistan tez zamanda Hırvatistan ve Slovenya’ya savaş ilan etiyse de başarılı olamadı. Ama bu savaşta beş bin insan ölmüş, daha da önemlisi emperyalist güçler Birleşmiş Milletler üzerinden bölgeye yerleşmişlerdi. Balkanlar’da emperyalist paylaşım savaşı yeniden başlıyordu. 1992’de bağımsızlığını ilan eden Bosna-Hersek, emperyalist güç denemesi için muazzam bir ortam sunuyordu. Zira Bosna-Hersek Sırplar, Hırvatlar ve Boşnaklardan oluşmaktaydı. Tarihin cilvesine bakın ki, 78 yıl önce savaştan güçler, destekleyicileriyle birlikte yeniden karşı karşıyadılar. Rusya Sırları, Almanya Hırvatları, Türkiye ve onunla birlikte ABD Boşnakları desteklerken, Fransız emperyalizmi dengelere oynamaya devam ediyordu.

1912’deki Balkan savaşına gazeteci olarak katılan Troçki, *Balkan Savaşları* adlı eserinde, Avrupa’nın büyük devletlerinin Balkan halklarını nasıl önce birbirine kırdığına ve söz konusu halklar ve devletler zayıflayıp gerekli koşullar oluşunca da nasıl onları ekonomik ve siyasi nüfuzlarına aldıklarına değinir. 1990’lardaki üçüncü Balkan savaşında da durum aynen bu olacaktı. 1995’e dek Bosna-Hersek’te halklar birbirine boğazlatıldı ve koşullar oluştuğunda emperyalist güçler duruma müdahale ettiler. **Dayton anlaşmasıyla Bosna-Hersek fiilen üçe bölündü: Boşnak-Hırvat federasyonu ile Bosna Sırp cumhuriyeti Bosna-Hersek devleti altında bir araya**

getirildi.

Tam da bu noktada önemli bir hususa değinmek elzemdir: 1992’de Arnavutların bağımsızlığı için mücadele veren UÇK (Kosova Kurtuluş Ordusu) lideri İbrahim Rugova Kosova’nın bağımsızlığını ilan etti, amma velâkin Dayton planının mimarı olan ABD emperyalizmi bunu görmezlikten geldi. Zira bu dönemde ABD ile Sırbistan arasında bir anlaşma yapılmıştı. Rambouillet adı verilen anlaşmaya göre, NATO personeli, araçları, gemileri, uçakları ve teçhizatları, Sırbistan hava ve deniz ulaşım sahalarından sınırsız olarak yararlanabilecek, geceyi geçirme hakkına, askeri manevra hakkına ve üs hakkına sahip olacaktı. Ne var ki Sırbistan, sonradan Rusya ve Çin’in de desteğini alarak, bu anlaşmanın gereklerine uymadı. Balkanlar’da kendine gerekli yeri açamayan ABD emperyalizmi tez zamanda Kosova sorununa sarıldı ve UÇK’yı daha ağıttan desteklemeye başladı.

UÇK, Kosova’nın özerkliğinin kaldırılmasından hemen sonra kurulmuş ve Sırbistan’a karşı silahlı mücadele başlatmıştı. İlk dönemler pek de dikkate alınmayan UÇK, ABD emperyalizminin Balkanlar’daki siyasal dengeleri bozmak ve kendi lehine yeniden kurmak üzere harekete geçmesinden sonra gelişip büyüdü. ABD ve İngiltere tarafından desteklenerek silahlandırılan UÇK, Sırbistan’a ve Makedonya’ya karşı silahlı saldırıya geçti. ***Bürokrasiden bozma Sırbistan burjuvazisi ise, ezilen bir halkın haklı istemlerini dikkate alarak emperyalistlerin oyunlarını bozmak yerine, Kosova nüfusunun %90’ını oluşturan Arnavut halkı üzerinde baskı ve şiddetini daha da artırdı ve on binlerce insan komşu ülkelere göç etmek zorunda kaldı.***

Bu durum, gereken fırsatın doğmasını bekleyen ABD emperyalizminin ekmeğine yağ sürecekti. BM Güvenlik Konseyi’nin çağrılarına uymadığı gerekçesiyle NATO, 1999’da Sırbistan’ı bombalamaya başladı. 74 gün süren savaş sonrasında kolu kanadı kırılan Sırbistan, Kosova’dan çekilmeyi kabul etti ve Kosova’ya KFOR-Kosova Barış Gücü adıyla NATO kuvvetleri yerleşti. Kosova’nın sivil yönetimi ise Arnavutlara değil, BM Kosova Mısyonu adı altında emperyalistlere bırakıldı. Böylece 1990’da açılan üçüncü Balkan savaşları perdesi, Yugoslavya’nın tamamen parçalanmasıyla, ortaya yeni devletlerin ve devlet adaylarının çıkmasıyla ve emperyalistlerin bölgeye yerleşmesiyle kapanmış oldu. Lakin Kosova’nın bağımsızlığının yol açtığı olaylar, Balkan halklarının trajedisinin bitmediğini ve belki de bir dördüncü savaş perdesinin açılmak üzere olduğunu ortaya koymaktadır.

Kosova’nın bağımsızlığı

Esasında Kosova, 1999’dan sonra Sırbistan’dan alınıp emperyalist güçlerin boyun-duruğuna koşulmuştur. Nitekim yaklaşık on yıl “protektora”, yani “himaye altına alınmış topraklar” statüsünde BM’nin ve NATO’nun egemenliğinde kalan Kosova’nın bağımsızlık biçimi ve ortaya konan koşullar, bunu çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır. BM’nin Kosova özel temsilcisi Martti Ahtisaari önderliğinde, Sırbis-

tanlı ve Kosovalı egemenler iki yıl pazarlık yürüttülerse de bir anlaşmaya varamadılar. Görüşmelerin çökmesi üzerine Ahtisaari, 2007'nin başında bir rapor yayınladı ve "denetimli" olmak koşuluyla Kosova'nın bağımsızlığını tavsiye etti. Yani Kosova resmi düzeyde bağımsız gözükmesine karşın, birtakım anlaşmalarla fiilen emperyalist güçlerin denetiminde olmaya devam edecekti.

Kosova'nın bağımsızlık ilanından sonra bu "denetimli bağımsızlık"ın ne demek olduğu daha da aydınlanmış bulunuyor. Kosova'da kalmaya devam eden NATO'nun yönetimi AB'ye devredilecek; bununla birlikte AB, Eulex Misyonu adı altında Kosova'ya iki bin kişilik polis gücü, yargı ve diğer devlet teşkilâtlarının örgütlenmesi için hâkim, savcı ve idari memurlar gönderecek. Beri taraftan ABD emperyalizminin Kosova'daki varlığını da unutmamak gerekiyor. ABD emperyalizmi Kosova'da büyük bir askeri üs kurarak Balkanlar'daki varlığını garantiye almıştır. Avrupa'nın Guantanamo'su olarak adlandırılan Bondsteel Kampı da bu askeri üs içinde yer almaktadır. Böylece bağımsızlık ilanından sonra Kosova fiilen de resmen de emperyalist güçlerin boyunduruğu altına sokulmuştur. Anlaşılabileceği üzere ortaya çıkan bağımsızlık, gerçekte Kosova'nın siyasal bağımsızlığı anlamına gelmiyor. Üstelik bağımsızlık kararını alan Arnavut halkı olmadığı gibi, bu şekilde, Kosova'nın kendi kaderini tayin hakkı da Arnavut halkının elinden alınmış olmaktadır.

Ulusal sorunun bu şekilde, halkları devre dışı bırakan emperyalist çözümü, ne dün ne de bugün halklara barış ve kardeşlik getirmiştir. Yukarıda da değindiğimiz üzere emperyalistlerin amacı ezilen ulusların davasına sahip çıkmak değil, halkların haklı istemlerini istismar ederek kendi emellerini hayata geçirmektir. Böyle olduğu için de, halkların iradesine bırakıldığında sorunsuzca hallolabilecek ulusal ihtilaflar, emperyalistlerin müdahalesiyle tam bir çıkışsızlığa saplanmakta ve yeni düşmanlıkların da önünü açmaktadır. Nitekim Kosova'nın bağımsızlığından sonra Balkanlar bir kez daha karışmış bulunmaktadır. Rusya ve Çin'in desteğini alan Sırbistan burjuvazisi, Kosova'daki Sırpı hareketi geçirmiş bulunuyor. Kosova'nın bağımsızlığına karşı çıkan Sırpı ile Arnavut halkı arasında biriken gerginliğin ne biçimde patlak vereceği hiçbir şekilde belli değildir. Ama şurası açık ki, önümüzdeki süreçte Balkanlar'da sular durulmayacak ve emperyalistler güçler yeni hamleler yaparak kozlarını paylaşmaya devam edeceklerdir.

Kosova'nın bağımsızlığına misilleme yapmak isteyen Sırbistan'ın ve Batılı emperyalist güçler karşısında nüfuz alanlarını kaybetmek istemeyen Rusya ve Çin'in Kosova'da, Bosna-Hersek'te ve Hırvatistan'da yaşayan Sırpı bağımsızlık yönünde teşvik etmeleri olasılık dışı sayılamaz. Her şeyden önemlisi, Rusya ve Çin bu yöndeki bir politikayı emperyalist diplomasi masalarında daima hazır ve nazır tutacaklardır. Sırp burjuvazisi ise Rus ve Çin emperyalizminin desteğini, yanıp tutuştuğu "Büyük Sırbistan" hayalini gerçekleştirmek için kullanmaktan imtina etmeyecektir. Fakat büyük ülke hayali kuran sadece Sırbistan değildir. Arnavutluk Kosova ve Makedonya'daki Arnavutlarla birleşerek "Büyük Arnavutluk"u, Hırvatistan Bosna-Hersek'te-

ki Hırvatlarla birleşerek “Büyük Hırvatistan”ı, Yunanistan ise, resmen tanımadığı Makedonya’yı yutarak “Büyük Yunanistan”ı kurma hayalleri beslemektedir. İşte tam da bundan ötürüdür ki Balkanlar’da yeni bir savaş, emperyalist güçlerin desteğiyle yerli egemen güçlerin halkları birbirine boğazlatmasının ve Balkanlar’da yeni soykırımların başlangıcı olabilir.

Bu tablonun bir olasılık olmaktan çıkartılması ancak Balkan halklarının birleşerek emperyalist güçleri ve yerli egemenleri alaşağı etmesiyle mümkündür. Tarihsel ve güncel deneyimler de gösteriyor ki, emperyalistlerin Balkanlar’da ulusal soruna yönelik çözümü, iç içe yaşayan halkları onlarca parçaya bölmekten, yeni çatışmaların ve düşmanlıkların körüklenmesinden öteye geçemez. Gayet tabii olarak böyle bir çözüm, halklar arasında kalıcı bir barış ve kardeşlik de sağlayamaz. Balkan halklarının gönüllülük temelinde bir arada yaşaması ancak bir proleter devrimle kurulabilecek olan Balkan İşçi Sovyetleri Federasyonunda mümkün olacaktır. Başkasını ezen bir ulus özgür olmaz! Sırbistan’ın Kosova halkına yönelik baskı ve tehditlerine hayır! Tüm emperyalist güçler Balkanlar’dan defolsun!

Utku Kızılok- ilk kez Marksist Tutum dergisinin Nisan 2008’deki 37 nolu sayısında yayımlandı.

“Demokratik ve Özgür Afganistan” Kan Ağlıyor!

ABD öncülüğündeki emperyalist koalisyonun 7 Ekim 2001’de Afganistan’a başlattığı savaşın üzerinden on yıl geçti. Emperyalist yıkım makinesi NATO günlerce Afganistan’ı en gelişmiş savaş uçaklarıyla bombalarken, Kuzey Afganistan’da egemen olan Taliban muhalifi yerli güçler de karadan taarruza geçmişti. Çok geçmeden ABD ve İngiltere askerleri de bu yerel güçlere katıldı, karadan ve havadan yapılan saldırılarla Taliban yönetimi Afganistan’da iktidardan düşürüldü. Savaş başladıktan bir ay sonra başkent Kâbil’i terk eden, en güçlü olduğu Kandahar’da da tutunamayan Taliban güçleri, Güney Afganistan’ın dağlık bölgelerine ve Pakistan sınırına doğru çekildiler. Ancak savaş devam etti: Emperyalist güçler, savaşın yoğunlaştığı ilk üç ay boyunca büyük bir yıkıma yol açmakla kalmadılar, bunu izleyen on yıllık dönemde Afganistan’da adeta taş üstünde taş bırakmadılar. On binlerce yoksul Afganlı yaşamını kaybederken, çok daha fazlası yaralandı, sakatlandı ve yüz binlerce insan evini terk etmek zorunda kaldı. Zaten iç savaşlarda bitap düşen Afganistan’ın yoksul halkı, emperyalist yıkım sonucunda Ortaçağı aratacak bir yaşama mahkûm edilmiş durumda.

Yoksul halk kitleleri Taliban, mevcut iktidar ve emperyalist güçler arasında sıkışmış bulunuyor. İşgal altındaki Afganistan’da emekçi halk işsizlik, açlık ve yoksullukla boğuşmaktadır. Aradan on yıl geçmiş olmasına rağmen savaş hâlâ devam etmektedir. Savaşın ilk döneminde güç kaybeden Taliban, zamanla tekrar güçlen-

miş, yerli ve emperyalist güçlere ağır kayıplar verdimeye başlamıştır. ABD emperyalizmi 2011'in sonunda askerlerini Afganistan'dan çekeceğini açıklasa da, bu savaşın bittiği anlamına gelmiyor. Birincisi, ABD askerlerini çekse de NATO'nun Afganistan'dan çekilip çekilmeyeceği belli değildir; ikincisi, emperyalist müdahale sonrasında Afganistan'da yönetime oturtulan yerli güçler (savaş ağaları) ile Taliban arasındaki mücadele devam etmektedir. Dolayısıyla yoksul Afgan halkı için savaş ne yazık ki bitmiş değildir. Daha da önemlisi bu savaş Pakistan'ı da içine alacak şekilde genişletilmeye çalışılıyor. Son aylarda ABD emperyalizminin Pakistan'a dönük tehditlerini arttırması ve savaş tamamlarının çalınması bunun bir ifadesidir.

2001'de Bush liderliğindeki ABD, Afganistan'da başlattığı emperyalist savaşın adını utanıp sıkılmadan **“kalıcı özgürlük operasyonu”** koymuştu. Emperyalist koalisyon güçleri Afganistan'ı uygarlaştıracaklarını, **“demokratik ve özgür bir Afganistan”** inşa edeceklerini ileri sürüyorlardı. Fakat emperyalistlerin “kalıcı özgürlük” diye kodladıkları aslında içinden çıkılması çok güç toplumsal bir yıkım ve kalıcı acılardan başka bir şey değildi. Kapitalist toplumda ideolojik aygıtları ve devlet aracılığıyla şiddet tekeli elinde tutan burjuvazi, hemen her olguyu baş aşağı çevirmekte pek mahirdir. Yalan, riyakârlık ve kapitalist çıkarlar insanlığın evrensel değerleri olarak sunulabilmektedir. Ancak gerçekler tüm çarpıtmalara rağmen haykırmaya devam ediyor: Bugün ortada ne “demokratik” ne de “özgür” bir Afganistan var. Halen emperyalist işgal altında olan Afganistan'da, savaş ağalarına dönüşen büyük aşiret liderlerinin koalisyonuna dayanan ve hiçbir meşruiyeti olmayan Hamid Karzai önderliğindeki işbirlikçi iktidar, Kâbil'in merkezinde yüksek duvarlarla çevrili “yeşil bölge”de hükümet etmektedir. Göstermelik seçimlerle de “demokrasi” müsameresi sergilenmektedir.

Emperyalist işgalin onuncu yılını değerlendiren Batı gazeteleri, Afganistan'da modern bir devletin temellerinin atıldığını söyleyerek savaşı ve yıkımı haklı çıkartmaya çalışıyorlar. Bu emperyalist gazetelere göre, kadınların durumunda ve insan haklarında ilerleme varmış! Bu arsız bir alaycılıktır. 1980'lerde SSCB'yi zayıf düşürmek için İslamcı güçleri destekleyen ABD emperyalizmi, bugün ülkenin o gündünden bile daha geri bir duruma sürüklenmesinin başlıca sorumlularından biridir. O günden beri süren müdahaleler, iç savaşlar ve son on yıldır devam eden emperyalist savaş Afganistan'da her açıdan bir çöküşe neden olmuştur. ***Ortada ne modern bir devlet yapılanması, ne de modern ekonomik ve toplumsal ilişkiler vardır. “Demokratik ve özgür Afganistan” bu olsa gerek!***

11 Eylül'le başlayan süreç

11 Eylül 2001'de New York'taki İkiz Kulelere ve ABD Savunma Bakanlığı Pentagon'a, kaçırılan uçaklarla büyük bir saldırı düzenlendi. İntihar dalışı yapan iki uçağın çarpmasıyla İkiz Kuleler çöktü ve yaklaşık üç bin insan hayatını kaybetti. Kulelerin yıkıntılarında henüz dumanlar yükselirken, ABD emperyalizminin söz-

cüleri dünya medyasının karşısına geçerek saldırıyı El-Kaide'nin düzenlediğini ilan ettiler. ABD Başkanı Bush, dramatik bir ses tonuyla “uzun bir savaş” başlattıklarını açıklıyordu. Bu uzun savaşın ilk hedefi, El-Kaide lideri Usame Bin Ladin'in yaşadığı Afganistan oldu.

Aslında 11 Eylül saldırıları, geçmişe nazaran sarsılan hegemonyasını yeniden tesis etmek isteyen ABD emperyalizmi için büyük bir fırsat olmuştur. Zira SSCB'nin dağılmasıyla birlikte muazzam büyüklükte pazar ve yatırım alanları kapitalist sisteme entegre olurken, buralara dönük emperyalist nüfuz mücadelesi de derinden derine ilerlemekteydi. SSCB'nin çökmesi ve iki kutuplu dünya siyasetinin sona ermesiyle diğer emperyalist güçler çok daha açıktan paylaşım alanına inmişlerdi. Henüz zayıf olan ama güçlenen rakiplerini durdurmaya, pazar ve yatırım alanlarını, ama özellikle de enerji yataklarını kontrolü altına almayı amaçlayan ABD emperyalizmi, bu doğrultuda “uzun bir savaş” başlatmıştır.

Nitekim *Taliban yönetimi Bin Ladin'i üçüncü bir ülkenin yargulamasına razı gelerek onu gözden çıkartmasına rağmen, ABD emperyalizmi Afganistan'a saldırma hedefinden geri adım atmamıştır.* ABD finans kapitalinin savaş yürütmekle görevlendirdiği Cumhuriyetçi Parti yönetimi ve neo-con savaş kurmayı alabildiğine saldırgan bir çizgi izlemekteydi. Hedeflerine doludizgin bir savaşla varmak isteyen ABD emperyalizmi, 11 Eylül saldırısını ve “uluslararası terörizm”i bahane ederek ve baskın gelerek rakiplerinin yüksek perdeden itiraz etmesinin de önüne geçmişti. Bu saldırganlık ve emperyalist kibir öylesine bir boyut kazanmıştı ki, *dönemin ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell, Taliban karşısında yanında yer almaması halinde Pakistan'ı taş devrine döndürmekle tehdit edebiliyordu.*

Hiç kuşku yok ki, ABD'nin istihbarat servisleri göz yummadan El-Kaide'nin 11 Eylül'deki gibi muazzam bir saldırıyı hayata geçirmesi mümkün değildi. Bu hakikat Marksistler için son derece açıktı ve o zaman da dile getirmiştik. Nitekim süreç içinde bu gerçeği kanıtlayan çok daha fazla bilgi ortaya çıkmış bulunuyor. *ABD emperyalizmi 11 Eylül saldırısını kullanarak kendine muazzam bir manevra alanı yaratmıştır.* 11 Eylül'le birlikte “terör” ya da “uluslararası terör” emperyalist saldırganlığın ideolojik kılıfı haline getirilmiştir. Savaş makineleri Afganistan'da taş üstünde taş bırakmayacak şekilde yıkım kusarken, ABD emperyalizmi bu saldırganlığını “El-Kaide terörü” ve “uluslararası terörizm” söylemiyle meşrulaştırmaya çalışıyordu. Emperyalist saldırganlık “uluslararası terörizm” bahanesine sarılırken, beri taraftan aynı “uluslararası terörizm” bir dış düşman umacısına dönüştürülerek bu sayede içerideki kitleler de pasifize edilmeye başlanmıştır. İki kutuplu dünyada SSCB'nin varlığında vücut bulan dış düşman algısının yerine, bu kez belirsiz, her an her yerden gelebilecek olan “uluslararası terör” algısı geçirilmiştir. Böylece “terör” ya da “uluslararası terör” umacısı, emperyalist savaşın kılıfı ve meşrulaştırıcı aracı haline getirilmiştir. Bundan ötürüdür ki başta ABD olmak üzere emperyalist güçler, her fırsatta saldırganlıklarını bu umacı üzerinden aklamaya çalışıyorlar.

11 Eylül'den sonra emperyalist hegemonya mücadelesi mertebe yükselterek çok daha fazla sertleşmiş, bölgesel savaşlar yaygınlaşmış ve yürüten savaşın bir parçası olarak “terör” saldırıları tırmandırılmıştır. ***Bu bakımdan 11 Eylül, emperyalist hegemonya kavgasında tarihi bir dönemeçtir.***

Mücahit El-Kaide ve Taliban neden terörist oldu?

11 Eylül saldırılarını düzenleyenin El-Kaide olduğunu açıklayan ABD emperyalizmi, Ladin'i “büyük şeytan” ve onu barındıran Afganistan'ı ise “şer devleti” ilan etti. ***Oysa aynı El-Kaide ve Afganistan'da yönetime oturan Taliban 1990'a kadar ABD'nin müttefikiydi.*** ABD emperyalizmi, Afganistan'daki SSCB işgaline karşı mücadele veren gurupları desteklemekle kalmamış, CIA ve Pakistan gizli servisi ISI üzerinden dünyanın çeşitli bölgelerinden cihatçı İslamcıların bir araya getirilmesi, dini-ideolojik ve askeri eğitim verilmesi ve harekete geçirilmesi noktasında büyük bir rol oynamıştı. Mesela, diğer İslamcı grupların ve daha sonra Taliban'a dönüşecek olan Pakistan'daki Afganlı medrese öğrencilerinin, dini-ideolojik ve askeri açıdan eğitilmesi ve SSCB'ye karşı savaş alanına sürülmesi doğrudan ISI ve ABD gizli servisi CIA'nın işidir. El-Kaide'yi örgütleyecek olan Bin Ladin de Afganistan'a giden cihatçılardan biridir. Fakat muazzam bir zenginliği elinde tutan Suudi bir ailenin oğlu ve Suudi kraliyet ailesine yakın olan Ladin, bu özellikleriyle diğer cihatçılardan ayrılmakta ve öne çıkmaktaydı.

“Yeşil kuşak projesi” çerçevesinde başta Suudi Arabistan olmak üzere ABD'nin nüfuzu altındaki Körfez ülkeleri, “komünist” SSCB'ye karşı Afganistan'da savaştan İslamcı gruplara büyük paralar aktarmış ve beslemişlerdir. ISI ve CIA ile birlikte hareket eden Bin Ladin, Afganistan'da cihatçıların beslenmesi için oluşturulan finans kaynaklarının kontrol edilmesi, uluslararası düzeyde cihatçı toplanması, sevk ve idare edilmesi, eğitilmesi, silahlandırılması ve cepheye sürülmesi noktasında etkin bir rol oynamıştır. Böylece Afganistan'a gelen cihatçılar uluslararası bir ağ oluşturmakta ve aslında El-Kaide'nin de temellerini döşemektedirler. Gerek dünyanın birçok ülkesinden gelen cihatçılar gerekse Pakistan'da örgütlenen ve daha sonra Taliban örgütlenmesi olarak sahneye çıkan güçler yan yana mücadele verdiler ve Ladin de bunların bir parçasıydı. Nitekim SSCB'nin Afganistan'dan çekilmesi sonrasında başlayan yeni bir iktidar kavgasında, uluslararası cihatçılar ve Ladin, Taliban'ın yanında saf tutmuştur. Bölgede etkisini artırmayı arzulayan Pakistan ise, doğrudan kendi mamulü olan Taliban'ı desteklemiş ve Afganistan'da iktidarı ele geçirmesini sağlamıştır.

SSCB'nin tarih sahnesinden çekilmesiyle dünya siyasetinde yepyeni bir dönem açıldı. İki kutuplu dünya siyasetinde emperyalizmin SSCB'yi kuşatmak amacıyla geliştirdiği “yeşil kuşak projesi”ne bu yeni dönemde artık ihtiyaç yoktu. Afganistan özelinde ABD emperyalizmi için öncelikli sorun, bu yeni dönemde hem Rusya ve Çin'in arka bahçesi olarak jeostratejik açıdan, hem de enerji yollarının geçiş noktası

olması bakımından önemli olan bu bölgeyi yeni yükselen rakiplere kaptırmamaktı. Dolayısıyla son derece geri ekonomik koşulların söz konusu olduğu bu coğrafyanın kargaşa içinde kalması gibi olasılıkları asla dert edinmedi.

Ancak Afganistan'daki özel durum bir yana bırakılacak olursa, emperyalizmin bu yeni dönemde farklı bir strateji izlemeye yöneldiğini vurgulamak gereklidir. Kapitalizm, kendisine içkin olanı gerçekleştirerek tam anlamıyla küresel bir düzeye yükseldi ve kapitalist ilişkiler dünyanın her köşesinde hükmünü icra etmeye başladı. **Kapitalizme açılan uçsuz bucaksız toprakların emperyalist-kapitalist sisteme derinden entegre edilmesi, pazar ve yatırım alanına dönüştürülmesi başta ABD olmak üzere tüm emperyalist güçlerin gündemine girdi.** Dünya görüşleri, yaşama biçimleri ve oluşturdukları siyasal kurumlarıyla Taliban ve El-Kaide tipi İslamcı örgütler, kapitalist piyasanın derinlemesine gelişmesi, ekonominin liberalleşmesi ve buna uygun siyasal bir yapının oluşması bakımından bir engel oluşturuyorlardı. Yani artık ihtiyacı kalmadığı ve üstelik de dönüşüm sürecinde ayak bağı haline geldiği için ABD, Taliban ve El-Kaide'yi karşısına almıştı. ABD'nin Müslüman bir ülke olan Irak'a saldırmamasıyla radikal İslamcı örgütler arasında anti-Amerikancı çizgi daha da yükseldi ve eyleme dönüştü.

Açılan dönemde ABD emperyalizmi, bir taraftan dünyaya yeniden düzen verme hazırlıklarını sürdürürken, öte taraftan da bunun ideolojik temellerini döşüyordu. Nitekim “medeniyetler çatışması” bu bağlamda geliştirilen ideolojik bir çerçevedir ve hedef emperyalist savaşın üzerini örtmektir. ABD ile arası açılan Taliban, El-Kaide ve diğer radikal İslamcı örgütlerin giriştiği Batı karşıtı eylemler “medeniyetler çatışması” safatasına inandırıcılık kazandırılacak şekilde sunulmuştur. 11 Eylül eylemi ise, Batı toplumunun Müslümanlara karşı kışkırtılması bakımından ABD'nin elinde müthiş bir ideolojik araca dönüşmüştür. Hülasa, tüm bunlardan ötürü bir zamanlar SSCB'ye karşı savaşırken mücahit olarak taltif edilen Taliban ve El-Kaide bu yeni dönemde terörist oluvermişlerdir.

Savaş sürüyor

Afganistan'da savaş ve siyasal kargaşa devam ediyor. Emperyalist müdahale sonrasında Karzai başkanlığında kurulan hükümet aşiret önderlerinden meydana gelen bir koalisyondur ve son derece kırılığandır. Sürece savaş ağası haline gelen aşiret liderlikleri arasındaki çelişki ve sürtüşmeler damgasını basmaktadır. Beri taraftan hükümeti oluşturan güçler ile Taliban ve onun arkasındaki örgütlerin kapışması söz konusudur. ABD öncülüğündeki emperyalist koalisyon ise, bir taraftan Karzai yönetimine yol aldirmaya çalışırken, öte taraftan da Taliban'ın artan saldırılarını karşısında çıkış aramaktadır. 13 Eylülde Kâbil'de ABD Büyükelçiliğine ve bazı noktalara yapılan saldırıların yirmi saatten fazla sürmesi, Taliban'ın yeniden ne denli güç kazandığının ifadesidir. Uzun bir dönemdir gerek ABD gerekse Karzai yönetimi bu saldırıların arkasında Pakistan'ın olduğunu ileri sürmektedir.

Özellikle 20 Eylülde, Afganistan'daki aşiret liderlerini bir araya getirerek çelişki ve çatışmalara son vermek ve siyasal istikrarı sağlamak amacıyla kurulan Yüksek Barış Konseyinin başkanı Burhaneddin Rabbani'nin öldürülmesiyle, Pakistan'a dönük savaş davulları çok daha güçlü çalmaya başlamıştır. 1996'da Taliban tarafından devrilene değin, SSCB'nin işgali sonrasında Afganistan'ın cumhurbaşkanlığını yapan Rabbani önemli bir siyasi figürdü. Karzai yönetimi ve ABD emperyalizmi son dönemdeki saldırıların arkasında Taliban'ın denetimindeki Hakkani örgütünün olduğunu ve bu örgütün Pakistan gizli servisi ISI tarafından yönlendirildiğini iddia etmektedir. Emperyalist ABD'nin sözcüleri bu konuda gerçeği elbette bizlerden iyi biliyorlar: Zira SSCB'ye karşı savaşta Hakkani örgütü de ISI'nın ve ABD'nin denetimindeydi. Değişen dönem ve çıkarlar ABD'yi bu örgütlerin karşısına dikerken, Pakistan'ın bu örgütlerle ilişkisi devam etmiştir.

Aslında Hindistan'a karşı Müslüman ülkeleri ve örgütleri arkasına yığmak isteyen ve bölgesel çıkar hesapları olan Pakistan, Afganistan'daki olaylara doğrudan müdahil olmuştur. Bu noktada araç olarak İslamcı örgütlerin önemli bir tabanı olan Peştunları da kullanmaya çalışmaktadır. Zira Afganistan'da çoğunluğu oluşturan Peştunların önemli bir kısmı Pakistan'ın kuzeyindeki Veziristan'da yaşamaktadır. Ayrıca gerek işgallerden gerekse iç savaşlardan dolayı Pakistan'a göç etmiş önemli bir Afgan nüfus vardır. Peştun aşiretlerinin yoğun olarak yaşadığı Veziristan bölgesinde Taliban ve diğer İslamcı örgütlerin oldukça güçlü olduğuna dikkat çekmek gerekiyor. Esasında Veziristan bölgesinde önemli bir güç oluşturan bu örgütler, Pakistan'daki egemen güçler dengesinde küçümsenmeyecek bir yer tutmaktadırlar.

Karmaşık etnik ve dini yapısı, Hindistan ile husumeti ve devam eden sürtüşmeler, nükleer silaha sahip olmanın getirdiği gerilim, emperyalist güçlerin müdahaleleri ve tüm bunların etkisiyle iyice şiddetlenen egemen sınıf içindeki güç çatışması... ***Kurulduğu günden beri Pakistan'da çatışmalar durulmamış, egemen sınıf içindeki kavga askeri darbelerle, siyasi suikastlarla günümüze değin gelmiştir.*** ABD'nin, Afganistan savaşında muazzam bir basınç bindirmesi ve tehditle Pakistan'ı kendi tarafına çekmesiyle egemen güçler arasındaki çatlak ve çatışma biraz daha derinleşmiştir. O dönemde iktidarda olan Pervez Müşerref, iç karışıklığı önlemek amacıyla uzun bir süre dengelere oynamış, ABD ile İslamcı örgütleri aynı anda idare etmeye çalışmıştır. Ancak Afganistan'da tam hâkimiyet sağlayamaması üzerine ABD'nin Pakistan'a dönük baskıları artmış, Müşerref İslamcı örgütlere karşı harekete geçirilmeye çalışılmıştır. Ne var ki Müşerref yönetiminin İslamcı örgütlere karşı harekete geçmesi içerideki siyasal dengeleri sarsmaya başlamış; içerideki güç çatışması tırmanmış, ABD'nin onayıyla ülkeye dönen ve Müşerref'in yerine hazırlanan önemli siyasi figürlerden Benazir Butto bir suikastla öldürülmüştür. Ölümünün ardından, Benazir'in oturacağı koltuğa kocası oturmuş ve Müşerref saf dışı bırakılmıştır.

Özellikle Bin Ladin'in Pakistan'da ABD tarafından bir operasyonla öldürülmesiyle bu iki ülke arasındaki ilişkiler daha da gerilmiş durumda. ABD emperyalizminin

Pakistan'a dönük tehditleri giderek tırmanıyor. ABD, planları dâhilinde Pakistan'ın İslamcı örgütleri silahlı mücadeleyi bırakarak Afganistan'daki siyasal sürece katılmaları doğrultusunda sıkıştırmasını ve böylece Afganistan cephesinde kendisini rahatlatmasını istemektedir. Hatta bu noktada Pakistan'a adım attırmak için Afganistan'ı Hindistan ile yakınlaştırmaya çalışmaktan da geri durmamaktadır. Nitekim geçtiğimiz haftalarda Afganistan ile Hindistan arasında görüşmeler yapılmış ve bazı önemli anlaşmalar imzalanmıştır. Hiç kuşku yok ki bu durum, yani Hindistan'ın Afganistan üzerindeki nüfuzunun şu ya da bu ölçüde artacak olması Pakistan egemenlerini tedirgin etmektedir. Zira Afganistan'ın bu siyasi tercihi Hindistan'ın Pakistan'ı bölgede sıkıştırması ve manevra alanını daraltması anlamına gelecektir. Tam da bundan ötürü, ordu başta olmak üzere egemen sınıf içinden Pakistan'ın Afganistan politikasına itirazlar yükselmeye başlamıştır. Besbelli ki Pakistan egemen sınıfı içindeki çelişkiler keskinleşmektedir.

Aslında Afganistan'da ve onun bir yansıması olarak Pakistan'da meydana gelen olaylar, 1990'larla birlikte içine girdiğimiz dönemin karakteristik yapısının bir tezahürüdür. **Emperyalist güçler çeşitli örgütleri, kimi ülke gizli servislerini devreye sokmaktan ya da egemen sınıf içi çelişkilerden yararlanarak bir taraf üzerinde kendi nüfuzlarını yaratmaktan ve böylece kendi çıkarları için müdahale etmekte geri durmuyorlar.** Bugün savaşın Afganistan sahasına, ABD öncülüğündeki koalisyonun haricinde Rusya ve Çin'in tam da betimlediğimiz biçimde müdahale etmediği düşünülebilir mi? Şu asla unutulmamalı: Kapitalist krizin derinleşerek devam ettiği ve bu krizin bir ifadesi olan emperyalist savaşın sürdüğü bir dönemde, Afganistan'a barış, huzur, özgürlük ve refah geleceğini düşünmek saflık olur.

Utku Kızılok- ilk kez Marksist Tutum dergisinin Kasım 2011'deki 80 nolu sayısında yayımlandı.

II. Bölüm

Filistin Ulusal Sorunu ve Emperyalist Hegemonya Mücadelesi

Filistin Sorunundaki Gelişmeler ve İki Farklı Çözüm

Bu kaçınıcı “yol haritası”?

Emperyalistlerin cehenneme çevirdiği Ortadoğu’da haritası çıkartılmamış yol kalmadı adeta. Ama yine de bir “çözüm”den söz edilemiyor. Hâlâ emperyalistler peş peşe yeni “yol haritaları” piyasaya sürüyorlar. Emperyalist hegemonya mücadelesinin tarafları, ayrı renk ve tonlarda (!) bir “yol” gösteriyorlar Filistin halkına. Görünürde ise Siyonist İsrail devletinin Filistin halkının üzerine yağdırdığı bombalardan, yıkılan evlerden, ölen emekçilerden başka bir şey yok. Eylül 2000’de başlayan son intifadadan bugüne (1 Ocak 2004) kadar ölen Filistinlilerin sayısı 3 bini aşmaktadır.

ABD emperyalizminin 2003 Haziranında ileri sürdüğü “yol haritası” onca müzakereye rağmen fiilen kabul görmüş değildir ve bir sözde Filistin Başbakanını iskartaya çıkaracak kadar eskimiştir. Aslında ABD, Irak savaşı öncesinde Filistin sorununa kendince bir çözüm getirmek ve bölgedeki siyasal etkisini artırmak istiyordu. Böylelikle ABD siyasi prestij de kazanacaktı. *Ancak Ortadoğu, emperyalist kavganın kızıştığı ve bir o kadar da giriftleştiği, siyasal ve diplomatik oyunların ardı arkasının kesilmediği bir coğrafya demektir. Filistin sorunu ise asla hegemonya mücadelesinin dışında değildir.* Filistin’e “barış” getirmeden önce Irak’a “özgürlük” götürmek isteyen ABD, İsrail’in Filistin halkına yönelik katliamlarını “teröre karşı savaş” olarak nitelmişti. ABD Irak halkının üzerine bombalar yağdırırken, İsrail de Filistin halkının direnişini kırmak ve parçalamak için sürekli saldırılar düzenliyordu.

Haziran başlarında ileri sürülen “yol haritası” tam anlamıyla bir ABD emperyalizmi mimarisidir. Ayrıca söz konusu “yol haritası” üzerinde emperyalistler arası yoğun bir pazarlık yapıldığı açıktır. “Yol haritası”nı AB, BM ve Rusya da desteklemiştir. Emperyalistlerin ortak bir plan üzerinde anlaşmaları, aslında önerilen anlaşmanın ne kadar dengelere bağlı olduğunu göstermektedir. Zira en küçük bir değişiklik veya bir emperyalist ülke aleyhine gelişme, varılan anlaşmanın yırtılması ile sonuçlanacaktır. Nitekim “yol haritası” için de aynı emperyalist yasa işlemiş ve masa başında varılan anlaşmalar, savaş ve rekabet alanında bozulmuştur.

ABD ve İsrail, ortaya koydukları “çözüm” için birkaç stratejik oyun oynamaktan ise geri durmadılar. Arafat’ı devre dışı bırakarak, El-Fetih örgütünün merkez komitesinde yer alan Mahmut Abbas’ın Başbakan olarak atanmasını dayatan ABD emperyalizmi, bunu Filistin’in demokratikleşmesi olarak sundu. *Aslında amaç, Arafat’ın El-Fetih üzerindeki otoritesini yok etmek ve böylece El-Fetih’i diledikleri gibi yögurabilecekleri bir kıvama getirmektir.* Abbas ile uzun bir dönemdir karargâhından dışarı çıkartılmayan Arafat arasında yaşanan iktidar kavgasında, ABD ve İsrail

Abbas'ı desteklediler. Emperyalistler arası kavga FKÖ içinde de ayrı ayrı taraf bulabilmektedir.

Mahmut Abbas, Filistin Başbakanı ve görüşmeci sıfatıyla ABD emperyalizminin ileri sürdüğü “yol haritası”nı tanıyacıklarını açıklamıştı. Bush, Şaron ve Abbas'ın geçen yaz Ürdün'de bir araya gelmeleri sonucunda “yol haritası” ekseninde bir anlaşmaya varılmıştı ve İsrail Kabinesi varılan anlaşmayı onayladığını açıklamıştı. Anlaşmada en önemli olan ve öne çıkan husus 2005'e kadar bir Filistin devletinin kurulacağıydı. Ama bunun nasıl olacağı ise her zaman olduğu gibi yine bir muamma olarak kalmıştır. Bunun en açık kanıtı, İsrail'in “yol haritası”nı kabul etmesine karşın almış olduğu tavırdır. İsrail hükümeti, her zaman olduğu gibi Filistin yönetiminin “teröre karşı savaş açmasını” istemektedir. 14 maddelik bir çekince koyan Şaron hükümeti, Filistin güvenlik birimlerinin feshedilmesini, yeni bir Filistin Yönetimi'nin oluşturulmasını, izleme mekanizmasının ABD'nin idaresine bırakılmasını, bölgesel Filistin devletinin askeri güçten tamamen arındırılmasını ve tüm giriş çıkışların, hava sahasının kontrolünün İsrail'in elinde olmasını istemişti. Haziran başında Şaron ile Abbas'ın görüşmesi sonrasında yayınlanan bildiriye “terörist örgütlerin dağıtılması, teröristlerin tutuklanması ve kanun dışı silahlara el konulması” gerektiğinden söz ediliyordu. Siyonist İsrail devletinin nasıl bir çözüm istediği yeterince açık değil mi?

Aslında öncelikle anlaşılması gereken Yahudi yerleşim yerlerinin ve Filistin toprakları dışında BM kamplarında yaşayan, sınır ülkelerine göç eden milyonlarca Filistinlinin akıbetinin ne olacağıdır? Kudüs'ün Statüsü ne olacaktır? Ama bu konularda somut hiçbir şey söylenmiyor. Nerdeyse tüm “yol haritaları” aşamalı bir devletten söz etti bugüne kadar. Ancak, aşamaların sorunsuz birbirini takip etmesi için Filistin'deki direnişin bastırılması ve kontrol altına alınması gerekiyor. ABD ve İsrail'in her zaman isteği bu olmuştur. Filistinli örgütler kısa bir süreliğine de olsa ateşkes ilan etmelerine rağmen, İsrail Filistin halkını katletmeye devam etmiştir. Uzlaşma sağlanamayınca, masa başına oturan diplomatlara “yeni”, “çok yeni” (!) haritalar hazırlamak düşüyor.

İsrail egemen burjuvazisi, milliyetçi sağ kesim, askerler, din adamları ve yerleşim yerlerinde bulunanlar şiddetle bir anlaşmaya karşı çıkıyorlar. Olay, İsrail egemenleri için tamamen sınıfsaldır ve onlar bu dürtülerine göre hareket ediyorlar. Uzun yıllardır, silah sanayiindeki kapitalistler, devletin sürekli silahlanması sonucunda kârlarına kâr katmaktadırlar. İşin bir diğer boyutu Filistin'den sağlanan ucuz işgücüdür. Milliyetçi sağ kesim ve din adamları savaşla birlikte elde ettikleri ayrıcalıkları yitirmek istemiyorlar. Generaller adeta savaş zengini olmuş ya da savaş sayesinde önemli ayrıcalıklar elde etmişlerdir. Yahudi yerleşimciler ise genellikle İsrail'de edinemedikleri ayrıcalıklara, Filistin topraklarına yerleştiklerinde kavuşuyorlar. Yerleşimciler İsrail'in en yoksul ve alt kesimlerini oluşturuyor. Filistin topraklarına geldiklerinde ise İsrail hükümeti onlara ayrıcalıklar sunuyor. Yani Siyonist İsrail devleti, yoksul halkı ezilen başka bir halka karşı kullanıyor. Durumu tersine çevirecek işçi sınıfı ise

örgütsüz ve önderliksiz.

Gelinen aşamada, olayların çok hızlı geliştiği ve birçok değişikliği beraberinde getirdiği, emperyalistlerin her müdahalesinde çözümsüzlüğün derinleştiği ortaya çıkmıştır. İsrail, sürekli askeri operasyonlarla Filistin halkına karşı terör estiriyor ve katlediyor. İsrail şiddeti sonucunda birçok şehirde Filistinli militanlar intihar saldırılarına düzenlenerek intikam almaya çalışıyorlar. Çatışmaların şiddetlenmesi sonucunda “yol haritası”nın görüşmecisi olan Mahmut Abbas istifa etmek zorunda kalmıştır. Abbas’ın yerine geçen Ahmet Kurey her ne kadar “yol haritası”nı takip edeceğini söylüyorsa da ortada harita falan yok. Kurey, İsrail’e şirin gözükmek için olsa gerek, Aralık ayı içinde Mısır’da 13 Filistinli örgütle görüşüp ateşkes yapmalarını önerdi. Buna karşın İsrail, Filistinli işçiler İsrail topraklarına geçmesinler diye tüm sınır boyunca tecrit duvarları yükseltmeye devam ediyor. 150 kilometresi inşa edilen tecrit duvarına bugüne kadar tam 9 milyar dolar harcanmış bulunuyor. Demek ki “yol haritası”nın üzerinde duvarların yükselmesi hiç de kötü bir şey değil, yeter ki İsrail kapitalistlerinin ceplerine dolarlar aksın! Olan ise Filistinli emekçilere olmaktadır. Çünkü binlerce işçi ve köylünün işi duvarların arkasında kalmaktadır. İsrail egemenleri Filistin halkını yalnızca ulusal boyunduruk altında tutmuyorlar, aynı zamanda sınıfsal bir savaş yürüterek emekçileri açlığa mahkûm ediyorlar.

Şimdilerde ise AB etiketli olduğu gün gibi ortada olan bir “Cenevre Girişimi” Filistin halkına dayatılmak istenirken, İsrail’den de lütfedip yumuşak davranması bekleniyor. Bu planın başında Sivil Toplum Örgütlerinin olduğu öncelikle öne çıkartılıyor. İsrail ve Filistin STÖ temsilcileri adına eski İsrail Adalet Bakanı Yossi Beilin ve Filistin eski Enformasyon Bakanı Yaser Abed Rabbo plana önderlik ediyor. “Cenevre Girişimi” İsrail’in 1967 sınırlarına dönmesini, Kudüs’ün bölünmesini, göç etmiş Filistinlilere geri dönme hakkı verilmesini öngörüyor. Ancak bu son maddenin müzakerede edilebilmesi için nedense 2005’in beklenmesi gerekiyormuş?! Ama İsrail böyle bir planı tanımayacağını aynı günlerde açıkladı. Şaron ve ekibi bu plana şiddetli karşı çıkışlar yaptılar. Almanya ve Fransa kendi yol haritalarını böylelikle sunarken, emperyalist hegemonya savaşının diplomatik alanı dışına çıkıp İsrail’e yüklenemiyorlar; isteklerini “demokrasi ve insan hakları” şemsiyesi altına saklıyorlar. Zira İsrail üzerinde keskin bir politika uygulamak, aynı şekilde Ortadoğu’ya sert müdahale etmek demektir. Bu ise ABD emperyalizmi ile keskin bir virajda, Ortadoğu içlerinde burun buruna gelmeleri anlamına gelir. Bunu göze almaları ise şimdilik mümkün gözüküyor. AB ülkelerinde “İsrail kötü bir devlettir” yollu anketler yayınlatıyorlar ve dirilmesi için BM’nin ruhuna dua okumaya devam ediyorlar.

Emperyalistlerce dayatılan bu “yol harita”larının sayısını hatırlayan var mı? Son birkaç sene zarfında kaç “harita” emperyalistlerin diplomasi masalarında çürüyüp gitti? Daha 2000 yılının sonuna doğru ve henüz ikinci intifada başlamadan az önce, ABD başkanı Clinton, zamanın İsrail Başbakanı Ehud Barak’ı ve Yaser Arafat’ı bir araya getirmişti. Camp David’de yapılan bu görüşmelerde birçok karar alındı, ama bu ka-

rarları İsrail devleti uygulamadığı gibi, şimdinin Başbakanı Şaron, Mescid-i Aksa'ya giderek provokasyonda bulunmuştu. Arkasından ise Filistin halkının direnişi geldi. O günlerde Camp David görüşmelerinden bir devlet çıkartacaklarını ileri sürüyorlardı emperyalistler, bugün ise bu plana göre kurulmuş olması gereken devletin yerinde yeller esiyor. Üstelik Camp David zirvesinde alınan kararlar Oslo görüşmelerinde varılan anlaşmadan geri adım atmaya içeriyordu. Emperyalizmin diploması masalarında bir ulus-devlet inşa etmek, kumar masalarında kaybettikçe oynama isteği artan “babayiğit” kumarcıyı hatırlatıyor insana!

11 Eylül sonrasında en çok konuşulan planlardan birisi de Suudi Arabistan petrol egemenlerinin ABD'ye yaranmak için ortaya sürdükleri ve ABD'nin onayını aldıkları “Suudi Girişimi”ydi. Karikatürcüler bu planla epeyce dalga geçmiş ve alay konusu yapmışlardı. ABD bir elinde tuttuğu “barış güvercini”ni havaya bırakıyor ama öteki elindeki kartalı da (İsrail) güvercinin üzerine salıyordu. Bu plan vesilesiyle Arap egemenleri oldukça ileri gitmişlerdi oysa: İsrail'i tanyacaklardı ve İsrail de 1967 sınırlarına geri çekilecekti. Ama adı belki de hiç duyulmamış olan “Mitchel Planı” gibi, Suudilerin girişimi de emperyalist hegemonya mücadelesinin tozu içinde kaybolup gitti. Belki de emperyalistlerin Filistin veya ezilen uluslara getireceği özgürlüğün en iyi tasvirini Suudi Girişimiyle dalga geçen karikatürler oluşturuyor. Emperyalistler bir taraftan halklara sözde bir özgürlük –güvercin– veriyorlar, sonrasında ise kartalı üzerine saldırtıp parçalatıyorlar ya da duruma göre kartalın güçlü pençeleri arasında can vermeden yaşamasına izin veriyorlar.

İki farklı çözüm

Ortadoğu ve Filistin sorunu tam bir yüzyıldır dünya kamuoyunun gündeminindedir. *Filistin sorunu, emperyalistlerin bölgede pazarlar üzerinde yürüttükleri hegemonya savaşıyla iç içe geçmiş ve tam anlamıyla bir kangrene dönmüştür.* Sorunun içine birçok ülke burnunu sokmakta ve kendi çıkarları doğrultusunda Filistin soruna müdahale edebilmektedirler. Dolayısıyla sorun emperyalist hegemonya mücadelesinin dışında düşünülemez.

Ortadoğu'nun tarihi öneminden yeniden söz etmeye gerek yok. Ortadoğu, Kuzey Afrika'dan Pasifiklere kadar uzanan bir alanı etkileyen, pazar ve petrol yataklarının yer aldığı bir bölgenin adıdır. Uzun yıllardır her emperyalist ülke kendi çıkarları için yapay olarak oluşturulmuş Arap devletlerinden birini desteklemekten geri kalmadı. Ancak SSCB'nin çökmesiyle birlikte çok geniş bir alan açıldı ve Arap yarımadası bu açılan bölgenin anahtarı niteliğindedir.

Ortadoğu emperyalist savaşın açık alanına dönüşmüştür. *Bölgede yürüyen savaşın akıbeti Filistin sorunu için doğrudan doğruya belirleyici olacaktır.* Örneğin ABD kendi lehine olmayan bir çözümü asla kabul etmeyecektir. Irak savaşı sürecinde İsrail'in Filistin bölgelerine girip katliam yapmasına ABD hem göz yumdu ve hem de

Almanya-Fransa gibi emperyalist rakiplerden eleştirisi geldiğinde İsrail'e sahip çıkıp desteklemekten geri durmadı. ABD, İsrail'e halen kredi vermektedir ve verilen son kredi miktarı 9 milyar dolardır.

Yukarıda sözünü ettiğimiz “yol haritası”nın başarıya ulaşmamasının nedeni, nüfuz alanları üzerinde yürüten emperyalist hegemonya kavgasının hâlâ devam ediyor oluşudur. Elbette her ulus-devlet gibi İsrail de saldırgan politikalarından bir an olsun geri adım atmak istememektedir. Unutmayalım ki İsrail emperyalist savaşın taraftarlarından biridir. ABD'nin Ortadoğu'da egemenliğini yeniden tesis etmesiyle birlikte yeni bir “yol haritası” konacaktır Filistin halkının önüne. Ama tabii ki bu, bölgede bir statükonun oluşmasına bağlıdır ve statüko bozulduğunda sorunun yeniden ortaya çıkması kuvvetle muhtemeldir.

Emperyalistlerin kendi çıkarları doğrultusunda dayattıkları “yol haritaları” asla Filistin halkı için nihai bir çözüm olamaz. Filistin sorununa, emperyalist sistem içinde burjuva bir çözüm bulunabileceği asla göz ardı edilemez. Fakat emperyalistler arası dengelerin değişmesi ile gelebilecek bir çatışma ve İsrail'in yeniden Filistin'i işgal etme ihtimali oldukça fazladır ve hatta bir gerçektir. ***Bundan dolayıdır ki Filistin'e barış emperyalistler tarafından getirilemez.***

Aynı şey aslında tüm Ortadoğu halkları için geçerlidir. Çatışmaların kaynağında halkların cetvelle bölünmesi ve emperyalistlerin nüfuz alanları üzerinde yürüttükleri kavga yatmaktadır. Filistin halkı gibi yıllardır boyunduruk altında yaşayan halklardan birisi de Kürt halkıdır. ABD'nin Irak'ı işgal etmesiyle Kürdistan federe devletinden söz ediliyor ve büyük ihtimalle Irak bir federasyon olarak yeniden inşa edilecek. Komünistler, Kürt halkına “niye böyle bir şey istiyorsunuz” diyemez. Ancak bu çözümün kalıcı olamayacağını, emperyalistler arası çelişkiler keskinleşip dengeler bozulduğunda sorunun yeniden kaşınacağını ve halkların düşman güçler olarak karşı karşıya getirileceğini açıklamak komünistlerin asli görevidir. Örneğin Oslo süreci sonrasında kurulmaya çalışılan Filistin devletinin güme gitmesi emperyalistler arası çelişkilerin artmasının sonucudur. Burjuva bir çözüm çerçevesinde Kürtleri bekleyen akıbet de bundan farklı olmayacaktır. Tüm Ortadoğu halkları için adil bir çözümün ve kalıcı bir barışın yolu, işçi sınıfının kapitalist düzeni yıkararak toplumsal devrimi başarıya ulaştırması ve siyasal iktidarını kurmasından geçiyor.

Ortadoğu'ya barışı işçi sınıfı getirebilir. Bunun için öncelikle Ortadoğu'nun emperyalist savaş alanı olmaktan çıkartılması gerekiyor. İşçi sınıfı siyasal iktidarı almadan ise bu mümkün değildir. İsrail işçi sınıfı ile Arap işçi sınıfı ortak bir mücadele bayrağı altında birleşmek zorundadır. Buna karşın İsrail ve Türkiye işçi sınıfı Filistin ve Kürt halkının ayrılma hakkını tanımalı ve bunun için savaşmalıdır. Bölgedeki ulusların önyargısız bir arada yaşayabilmesi ancak ve ancak proletaryanın iktidarı fethetmesi ve Ortadoğu Sovyetler Cumhuriyetini kurmasıyla mümkündür. İşçi sınıfına ve uluslara gerçek özgürlüğü ancak proletaryanın kendi iktidarını, öz-yönetimi-

ni kurarak, Sovyetler Cumhuriyetinde birleşmesi sağlayabilir.

Akın Erensoy- 1 Ocak 2004, ilk kez Marksist Tutum (marksist.net) sitesinde yayımlandı.

Ortadoğu’da Filistin, Filistin’de Ortadoğu

Mahkûm edilmiş bir halkın seçimi!

Ezilen ve işgal altında İsrail süngüsüyle itile kakıla yaşayan Filistin halkı, 9 Ocakta, tepesine İsrail bombaları yağarken sandık başına gitti! Sermaye düzeninin sözcüleri, medya baronlarının uşağı burjuva yazar-çizer takımı Filistin’de seçimlerin “özgürce” yapıldığını ve oldukça “demokratik” bir seçim yaşandığını öve öve bitiremediler. Başta ABD olmak üzere emperyalist güçlerin sözcüleri Filistin’de seçimlerin “özgürce” ve “demokratik” yapıldığından dolayı memnuniyetlerini ifade ettiler. Onlara göre Araplar Filistin şahsında demokrasi sınavı veriyor. Emperyalist paylaşımın tam göbeğinde, İsrail süngüsünün gölgesinde yapılan “seçim” sonucunda Mahmut Abbas “Filistin Özerk Yönetimi Başkanı” seçildi. FKÖ genel sekreteri ve El-Fetih’in adayı Ebu Mazen lakaplı (Arap siyasi literatüründe ılımlı anlamına geliyor) Mahmut Abbas geçerli oyların yüzde 62,3’ünü alırken, bağımsız aday Mustafa Barguti yüzde 20’de kaldı. Seçimlere katılan 7 adaydan diğer 5’i pek bir varlık gösteremedi. Filistin Demokratik Kurtuluş Cephesinden Taysir Halid, Filistin Halk Partisinden Bassam el-Salhi, bağımsız adaylar Abdülkerim Şubeyr, Saib Barakeh ve Abdülhalim el Aksar çok düşük oy aldılar.

Bir tarafta esir edilmiş bir halk, öte tarafta bu esir halkın üzerine bombalar yağarken yapılan “seçim”: Bu mu özgürlük ve demokrasi? İşgal altında ve özgürlüğü elinden alınmış, yaşadığı kentte dahi İsrail süngüsünün barikatlarına takılan bir halkın “özgürce” seçime gittiğini söylemek gerçekleri çarpıtmak ve Filistin halkıyla alay etmektir. Bugünkü “Filistin Özerk Yönetimi” Batı Şeria ve Gazze’yi kapsamasına karşın gerçekte geçerli hiçbir siyasi hükmü yoktur. Seçimlerin yapıldığı Batı Şeria, Gazze ve Doğu Kudüs tamamen birbirinden kopuktur. Gerek bu bölgelerin arasına gerekse kentlerin içine İsrail işgal gücü yerleşmiş bulunuyor. Filistin toprakları parçalara bölünerek, halk birbirinden kopartılarak yalıtılmıştır. Bu üç bölge ve şehirler arasında geçişler oldukça zordur. Batı Şeria’yı adeta bir labirente dönüştüren utanç duvarı Filistin’i açık bir cezaevine çevirmiştir. Aynı mahallenin insanları, akrabalar, sokaklarının –hatta evlerinin– ortasından geçen duvarla iki ayrı parçaya bölünerek iletişimleri kesilmiştir. Yaşanan dramı tahayyül etmek gerçekten de güç!

Üstüne üstlük Filistin halkının çoğunluğu sandık başına gidememiştir. Bu üç bölgede kayıtlı seçmen sayısı 1 milyon 757 bin olmasına rağmen sandık başına yalnızca %66 oranında bir kitle gitti. 8,5 milyon Filistinli topraklarının dışına sürülmüştür ve bun-

lardan yaklaşık 1,5 milyonu İsrail topraklarında yaşamaktadır. 8,5 milyon Filistinli seçme özgürlüğü tanınmadığı için seçime katılamamıştır. Doğu Kudüs'te yaşayan Filistinliler İsrail kontrol noktalarından geçerek seçim bölgelerine ulaşamamış, ulaşanlara ise yapılmadık eziyet kalmamıştır. Doğu Kudüs'te 120 bin seçmen olmasına karşın, sadece 5 bin kişi oy kullanabilmiştir. Bu bile gerçeğin ne olduğunu açıklıyor.

Ortada ne bir Filistin devleti ne de bu devletin siyasi birliği, dolayısıyla da bağımsızlığı vardır. Yapılan seçimlerle, bir halk siyasi bağımsızlığını kazanarak kendi devlet başkanını seçmiş değildir, işgal altındaki bir halk, tüm engellemelere karşın mücadele iradesini ortaya koymuştur. Gerçeklerin çarpıtılarak ters yüz edilmesi ve sanki “seçime” gidenin işgal altında inletilen Filistin halkı değilmiş gibi sunulması, burjuva demokrasininin ne denli ikiye bölünmüş olduğunu ortaya koymaktadır. Onlarca yıldır ezilen, katledilen, aşağılanarak dışlanan Filistin halkı bir savaş cehenneminde yaşamaya mahkûm edilmiştir. Zor ve şiddet sermaye düzeninin ayrılmaz bir parçasıdır. Emekçi yığınları sömürmekle kalmayan sermaye sınıfı, şiddeti hiçbir zaman yığınların tepesinden eksik etmez. Katil İsrail devleti ve onun destekleyicisi ABD emperyalizmi, Filistin halkına uygulanan şiddeti neredeyse “tanrının bir cezası” olarak sunma gayretindedir. Bunlara göre Filistin halkı “barbardır” ve sesini çıkartmazsa “kırbacı” yemeyecektir!

Filistin burjuvazisi ipleri eline almak istiyor

Seçimler Filistin halkının özgürlük ve bağımsızlığına giden bir süreç olmamış, tersine, emperyalist güçlerin, İsrail ve Filistin burjuvazisinin çıkarları doğrultusunda yoksul yığınların örgütlülüğünü dağıtarak pasifize edeceği bir sürecin ön hazırlığı olmuştur. Seçim öncesi dönemi, yaşanan tartışmaları ve ortaya çıkan adayları esas olarak belirleyen, burjuvazinin çıkarlarıydı. Arafat'ın ölümü sonrasında Filistin burjuvazisi arasında yaşanan iktidar kavgası da tastamam bu amaç uğrunaydı. Esas olarak kavga FKÖ içindeki kesimler arasında yaşanmıştır. “Özerk Yönetim” ya da “devletçik” dolayısıyla elde edilen ayrıcalığı korumaya yönelik FKÖ içindeki kesimler karşı karşıya geldiler. Arafat'ın boşluğunu doldurmaya çalışan ve “devletçik” içinde öne çıkan hâkim burjuva kesim, esas olarak bu boşluktan yararlanarak hareketin kontrolünü tam olarak ele geçirmek istemektedir. FKÖ içerisindeki silahlı grupların etkisi kırılmak istenirken, politik arenadaki etkilerini yitirmek istemeyen bu silahlı kesimler buna direnmişlerdir. Hâkim burjuva kanat, El-Fetih içerisindeki “genç ve duygusal” kesimlerin kendi çıkarlarını baltalamasına izin vermek istemiyor. Nitekim El-Fetih içerisindeki sivri çıkışlar bastırılmış, silahlı mücadeleyi savunan örgütler şimdilik ekarte edilerek uzlaşmacı Filistin burjuvazisi Mahmut Abbas önderliğinde öne çıkmıştır.

Silahlı mücadeleyi savunan gruplar son süreçte güçsüzleşerek Filistin'de yürüyen mücadelenin önderliği için verilen kavganın dışında kalmışlardır. Örneğin Hamas'ın önde gelen birçok lideri geçtiğimiz yıl öldürülmüş ve ağır kayıplar veren Hamas

daha uzlaşmacı bir çizgiye çekilmiştir. 2004'ün son günlerinde yerel seçimlere katılan ve hatta 7 belediye başkanlığı kazanan Hamas, El-Fetih'in kendisiyle ortak bir politika belirlemediğini gerekçe göstererek seçimleri İslami-Cihat ile birlikte boykot etme kararı aldı. Fakat esas mesele El-Fetih'in Hamas'la işbirliğine yanaşmaması değildir. Esasında Hamas uzlaşmaktan ve sürecin içinde yer almaktan yanadır. Ama karar mekanizmalarında da daha fazla yer almak istemektedir. Gerek Hamas gerekse diğer silahlı mücadeleleyi savunan gruplar Abbas ile anlaşmaktan geri durmayacaklarını ortaya koymuş bulunuyorlar. Gerçekte hâkim Filistin burjuvazisi Hamas'ın henüz kendisi için faydalı olabileceğine inanmamaktadır. Zira Filistin burjuvazisi İsrail ile uzlaşmanın önündeki gerçek engel olarak intifadayı gördüğünden, bir an önce yoksul yığınların denetlenerek mücadelenin bastırılmasını ve emperyalist güçlerin ortaya koyduğu "Yol Haritası"nın izlenerek "çözüm"e gidilmesini istemektedir. Bu amaçla silahlı gruplar bastırılıp silahsızlandırılarak denetim altına alınmak isteniyor. Hâkim Filistin burjuvazisi bu grupların elindeki silahları alarak tüm siyasi gücü kendi elinde toplamak istemektedir. Bu gruplara önerdiği ise silahsız birer siyasi partiye dönüşmeleridir.

FKÖ'nün karşısında seçimlere bağımsız aday olarak katılan eski Filistin Komünist Partisi üyesi Mustafa Barguti'ye gelirse, Barguti esas olarak Abbas çizgisinden farklı olmayan bir program ileri sürdü. Kendi ifadesiyle söylersek "çok garip, çünkü bu seçimlerdeki bütün adaylar barış yanlısı. Öyleyse, birini diğerine tercih etmenin sebebi nedir?" Böyle diyerek hem şaşkınlığını ve hem de programının içeriğinin diğerlerinden hiç de farklı olmadığını ortaya koymuş oldu. Seçimlere katılan bütün adayların programı "barış" üzerine kuruludur. Ezilen ve işgal altındaki bir halkın önüne "barış" hedefinin konması, fakat bu "barış"a hangi yolla varılacağına söylenmemesi ve intifadaya son verilmek istenmesi mevcut köleliğin devamı anlamına gelmektedir. Oysa "barış" yapacak olan Filistin halkı değildir, Filistin halkına savaş açan İsrail devletidir. Filistin halkı kendi kaderini tayin hakkını istemektedir. Seçimlere katılan tüm adaylar Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkını elde edecek bir mücadele hattı yerine, İsrail ile uzlaşmayı ve İsrail'e daha fazla teslim olmayı önlerine koymuşlardır. Buna karşın İsrail ezen-egemen bir ülkenin tipik inkârcı, şoven ve kıştaş yaklaşımıyla sorunu zamana yaymak, Filistin halkını moral açıdan çökertip örgütlülüğünü dağıtarak sindirmek istemektedir. TC Kürt halkına ne yapıyorsa, katil İsrail de Filistin halkına aynı şeyleri yapıyor. Filistin emekçileri proleter devrimci bir önderlikten yoksun olduğu için ABD ve İsrail'in desteğini almış Abbas veya AB'nin desteğini alan Barguti'nin arasında bir tercih yapmak zorunda kalmıştır. Temelde ise hem Abbas ve hem de Barguti mücadeleyi bastırmak ve sorunu uluslararası güçlerin desteğine havale ederek çözmeye peşindedirler.

Arafat'ın ölümü ile birlikte Abbas El-Fetih içerisinde öne çıkartıldı. Filistin burjuvazisi, emperyalist güçler ve İsrail de ağırlığını Abbas'dan yana koydu. Böylelikle Abbas FKÖ genel sekreterliğine getirilerek Filistin'in yeni lideri ilan edildi. Hemen sonrasında ise El-Fetih ve "Özerk Yönetim" içerisinde bir temizliğe gidildi. Burju-

vazinin esas amacı El-Fetih içerisindeki mücadelecilerin dağıtılması ve mutlak bir kontrolün sağlanmasıdır. Örneğin El-Fetih'in silahlı kanadı olan (yeni adıyla) Şehit Arafat Tugaylarının dağıtılmasını ve asker veya polis içerisinde eritilmesini istemektedir burjuvazi. Daha 2003'de "Yol Haritası" gündemde iken Ahmet Kurey 13 grupla Mısır'da görüşerek ateşkes yönünde bir anlaşma yapmıştı. Geline aşamada, Abbas ile silahlı gruplar halen görüşüyorlar ve bu gruplar Abbas'ın isteklerine kısmen de olsa cevap vermiş gözüküyorlar. Filistin burjuvazisi çatlak seslerin bastırılması için ne gerekiyorsa yapmaya hazırdır.

Filistin burjuvazisi ve emperyalist güçlerin bu uğurda Abbas'ı desteklemesi anlaşılabilir değildir. Uzun yıllardır ılımlı bir politikacı görüntüsü veren ve intifadaya karşı olan Abbas (kendisi aynı zamanda bir burjuvadır ve çeşitli yolsuzluklara bulaşmış olduğuna dair pek çok suçlama vardır), meselenin masa başı görüşmelerle, uluslararası burjuva hukuk çerçevesinde, yani diplomasi alanı içinde kalınarak çözülmesinden yanadır. El-Fetih'in kurucu ana kadrosunda yer alan Ebu Mazen, FKÖ içinde her zaman ılımlı kanadı temsil etti. 1993 Oslo sürecinde FKÖ içinde başlayan tartışmada Arafat'ın yanında yer aldı. Bu tartışmada, El-Fetih'in lider kadrosundan önemli isimler İsrail ile anlaşmaya karşı çıkmış ve Arafat ile birlikte Filistin'e dönmemişlerdi. El-Fetih'in kurucularından geriye yalnızca Abbas kalmıştır, geri kalanların çoğu ise suikastlarda öldürülmüştür.

Abbas'ın seçim programının omurgasını, intifadaya son verilmesi, silahlı grupların dağıtılması ve İsrail ile görüşmelerin derhal başlaması oluşturuyordu. Abbas, seçim programında Başkenti Doğu Kudüs olan ve sınırları 1967 savaşı öncesi sınırlarla çizili bir Filistin devletinden vazgeçmeyeceklerini açıklamasına karşın bunu nasıl başaracağını kitlelere söylememiştir. İsrail işgali altında inlenen Filistin halkı işsizliğin, açlık ve sefaletin kucağına itilmiş bulunuyor. Filistin'de işsizlerin oranı %60 civarında iken, yoksulluk sınırı altında yaşayanların oranı %65 düzeyindedir. Abbas, yoksul kitlelerin duyarlı yönlerine seslenerek açlık ve sefaleti bitireceğini, herkese aş vereceğini, demokratik sürecin önünü açacağını vaat etmiştir. Her vesile ile intifadanın bitirilmesi gerektiğini söyleyen Abbas, ezilen Filistin halkına boş hayaller pompalamaktan geri durmamıştır.

Abbas, yoksul Filistin halkına susmayı öğütlerken İsrail bombaları onlarca insanın ölümüne neden oluyordu aynı günlerde. Seçimler öncesinde ve sonrasında onlarca Filistinli katledildi. Batı Şeria'da seçimler öncesinde 7 çocuğun öldürülmesi üzerine İsrail'e "Siyonist düşman" diyerek tepki gösteren Abbas, tez zamanda söylediklerini yalayıp yutmuş ve Şaron'a uzlaşma çağrısında bulunmuştur: "Seçimlerin ardından İsrail ile müzakerelere derhal başlayacağız. Ariel Şaron seçilmiş bir lider, kendisiyle müzakere edeceğiz. Masaya yol haritasını koyacağız ve bunu tamamen yürürlüğe koymaya hazır olduğumuzu söyleyeceğiz" diyen Abbas her vesileyle diyalog ve müzakere çağrısı yapmıştır. Seçimlerden sonra şu açıklamayı yapan Abbas, Filistin burjuvazisinin, İsrail ve emperyalist güçlerin yüzünü kara çıkartmayacağını ortaya koy-

muş bulunuyor: “Silahlı mücadele olan küçük cihat sona ermiştir. Şimdi, bağımsız Filistin devletinin kurulması ve vatanımızın inşası anlamındaki büyük cihat başlıyor. Bu zaferi Yaser Arafat’ın ruhuna ve halkımız ile şehitlerimize armağan ediyorum.” Bu zaferin neyin zaferi olduğu belli değildir! Son on beş yılda Filistin halkı bu inşâ sözleriyle ve sözde zaferle defalarca kandırılmıştır. Sonuçta yine esaret, katledilme ve sindirilme olmuştur.

Yeni bir dönem mi?

Arafat’ın ölümü sonrasında yeni bir dönemin başladığı yönünde söylemler başta emperyalist güçlerin sözcüleri olmak üzere İsrail ve Filistin burjuvazisi tarafından da sıkça telaffuz edilmeye başlandı. Yeniden umutlar dağıtıldı ve “çözüm” yönünde demeçler verildi. Fakat “çözüm” için adım atması gereken tarafın ezen-egemen İsrail devleti değil de Filistin olduğu açıklandı. Başta ABD olmak üzere emperyalist güçler ve İsrail devleti seçime giren adaylardan beklentilerini açıkladılar. Onlara göre işbaşına gelecek “yönetim” reformlar yapmalı, demokratikleşmenin önünü açmalı, “terörist” örgütleri dizginleyerek ve kontrol altına alarak bastırmalı, emekçi yığınları susturarak intifadaya bir son vermeliydi! Eğer bunlar istisnasız yapılırsa ve gerçekten de söz konusu “yönetim” samimiyetini ve kararlılığını pratikte ortaya koyarsa “barış” masasına oturulacaktı!

ABD ve İsrail, Filistin burjuvazisine seslenerek ondan akıllı olmasını ve elindeki “devletçığı” koruması gerektiğini, aksi takdirde, gerçekte hiçbir hükmü bulunmayan “Özerk Yönetim”i de elinden alabileceği tehditlerinde bulundu. **ABD emperyalizmi Ortadoğu’da yürüyen hegemonya savaşını baltalamayacak ve emekçi yığınları dizginleyecek bir “iktidar”ın** işbaşına gelmesini istiyordu. Katil Şaron’un danışmanlarından Zalman Şoval İsrail’in işgal ettiği topraklar sorununa değinirken; “ille de hepsini almak istiyorum diye bastırırsan, sonunda hiçbir şey almayabilirsin. Tarih bunun örnekleriyle dolu” diyerek Filistin halkına susup boyun eğmesi gerektiğini öğütüyordu. Abbas’ın seçilmesinden sonra Amerikan tekelci sermayesinin sözcüsü The New York Times şunları yazıyordu: “Filistinliler İsrail ile bir barış anlaşmasını geciktirdikçe daha fazla toprak kaybedeceklerdir.”

Seçimler öncesinde yaratılmaya çalışılan iyi niyet havası ve “yeni dönem” umutları gerçekte ABD emperyalizminin ve İsrail devletinin planlarının hayata geçirilmesine dönüktü. Filistin halkından ise söz konusu plana boyun eğmesi isteniyordu. Ancak emperyalist güçler ve İsrail devleti Filistin halkının mücadelesini bastırma ve kontrol altına alma işini esas olarak Filistin burjuvazisine havale etmiş bulunuyor. Hatırlanacağı gibi bu amaçla, 2003 yılı içerisinde ABD ve AB stratejistlerinin kaleminden çıkmış “Yol Haritası”nı uygulamak üzere, başkan Yaser Arafat’ın zoraki rızasıyla, Mahmut Abbas “Başbakan” olarak atanmış ve Şaron ile görüşmeye başlamıştı. Lakin Abbas intifadayı durduramadı ve İsrail Abbas’ı başarısız bularak görüşmelerden çekildi. Bunun üzerine Abbas istifa etmiş ve yerini Ahmet Kurey’e

birakmıştı.

Bu “yeni dönemde” Filistin halkı kendi kaderini özgürce tayin mi edecek, yoksa Filistin burjuvazisinden sürekli tavizler kopartan İsrail, Filistinli örgütleri dağıtarak, kitleleri pasifize ederek ve meseleyi sürece yayararak çürütme-asimilasyon politikası mı izleyecek? Hakikaten de “yeni bir dönem” açılabilir fakat bu dönemin kimin çıkarlarına hizmet edeceği ve Filistin sorununa “çözüm” getirmeyeceği açıktır. Son süreçte yaşanan olaylar pompalanan hayalleri parçalayıvermiştir. Seçim sürecinde Gazze’den ve Batı Şeria’dan çekileceğini ve Abbas ile görüşeceğini açıklamasına karşın Şaron, Filistinli örgütlerin bombalama eylemleri sonrasında Abbas ile görüşmelerin kesildiğini ve Abbas’ın “terörist” örgütleri durdurmakta başarısız kaldığını açıkladı. 1 milyon 300 bin kişinin yaşadığı Gazze’ye tüm yiyecek, giyecek ve ilaç girişleri yasaklanmakla kalmadı İsrail tankları eşliğinde operasyon yapıldı.

ABD emperyalizmi ve İsrail, Filistin burjuvazisinin tüm adımlarına karşın heyecana kapılmaması gerektiğini öğütüyor. 10 Ocak’ta The Guardian’a bir demeç veren Şaron’un sözcüsü Rannan Gissin, “Batı Şeria’dan geniş çaplı bir çekilmenin olmaya-çağını, bundan kimsenin şüphesi olmaması gerektiğini” açıklamıştır. Yine Şaron’un danışmanlarından Zalman Şoval benzeri bir açıklama yaparak hayal peşinde koşmamak gerektiğini söylemiştir. Şoval’a göre “gerçek test için tek yol var: Mahmut Abbas’ın şiddeti kontrol etmek için etkili adımlar atması...” gerekiyor: “Kassam füzeleriyle havan topu atışlarının derhal durdurulması... Bunu yapabilirse, biz de mahkûmların bir kısmını serbest bırakırız. İkinci aşamada da Filistin saflarındaki farklı silahlı grupların tek bir komuta altında birleştirilmesi... Kimileri, bu ikisinin yüzde yüz gerçekleştirilmesini talep ediyor İsrail tarafında. Kimileri daha gevşek... Gerçek, ikisinin ortasında. Ama Mahmut Abbas eğer bu iki noktada etkili adımlar atabilirse, Amerika’nın desteği sağlanır ve değişik seviyelerde İsrail-Filistin görüşmeleri başlayabilir.” İsrail burjuvazisi ne istediğini bilmekte ve bunu her vesilede dile getirmektedir. Onlara göre adım atması ve taviz vermesi gereken taraf Filistin’dir. Şimdilerde Şaron hükümetine giren ve büyük beklentilere neden olan İsrail İşçi Partisi Lideri Şimon Peres de benzeri bir açıklama yaparak İsrail burjuvazisinin Filistin sorununa bakışındaki politik bütünlüğünü ortaya koymuş oldu. Ona göre de adım atması gereken taraf Filistin: Abbas üzerine düşen rolü oynamalıdır, “terörist” örgütleri dağıtarak yetkiyi elinde toplamalıdır!

Anlaşılacağı üzere yıllarca ezilen ve boyunduruk altında tutulan Filistin halkının susması ve tüm yaşananları sineye çekmesi isteniyor. “Yeni dönem”le kastedilen Filistin halkının Filistin burjuvazisi tarafından dizginlenerek kolunun kanadının kırılmasıdır. Filistin burjuvazisinin Abbas üzerinden ne kadar başarılı olacağını ise önümüzdeki aylarda göreceğiz.

Ortadoğu’da Filistin, Filistin’de Ortadoğu

Filistin meselesi daha önceleri de yazdığımız üzere sıradan bir ezilen ulus sorunu çerçevesini aşarak genelleşmiş ve emperyalist hegemonya savaşının içine yerleşmiştir. Bu bakımdan Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkı Ortadoğu’daki diğer sorunlarla iç içe geçerek Ortadoğu’yu kapsayan bir meseleye dönüşmüştür. Bunun nedeni, Ortadoğu’nun emperyalistler tarafından bir paylaşım alanına çevrilmiş olmasıdır. Ortadoğu emperyalist ülkelerin hiç durmaksızın kapıştıkları bir alandır. *Ne Ortadoğu Filistin sorunundan ne de Filistin Ortadoğu’daki emperyalist paylaşımından bağımsızdır.*

ABD emperyalizmi Ortadoğu’daki çıkarlarını garanti altına alacak ve bölgeyi hegemonyası altında yeniden tesis edecek stratejiler geliştirmektedir. ABD’nin karşısında Ortadoğu’da direnmeye ve siyasi etkisini korumaya çalışan AB, Filistin sorununda kendi başına bağımsız bir politika izleyememekte, onca demokrasi nutuklarına karşın mesele İsrail’e gelince nazik Avrupalı pozlarına girmektedir! Avrupalı emperyalistler de Filistin sorununa gerçek ve kalıcı bir çözüm bulamazlar. Avrupalı emperyalistler için esas mesele ABD karşısında kendi çıkarlarını Ortadoğu’da garanti altına alabilmektir.

ABD’nin Irak’ı işgal etmesi ve emperyalist paylaşımı Kuzey Afrika’dan Güney Asya’ya (Büyük Ortadoğu Projesi) kadar genişletmesi Ortadoğu’yu tam anlamıyla bir cehenneme çevirmiştir. ABD emperyalizmi Irak’tan sonra şimdi de İran ve Suriye’ye saldırma planları yapmaktadır. ABD ve İsrail sözcüleri İran’ın nükleer silah üretmek üzere olduğunu ve eğer önlenemezse kısa süre zarfında nükleer silah sahibi olacak İran’ın kendilerine saldıracağını(!) söylüyorlar. Bu filmi Irak’a açılan emperyalist savaş öncesinde de izlemiştik. O günlerde, ABD emperyalizminin sözcüleri Irak’ı dünyayı kana bulayacak silahlara sahip olmakla suçlamışlardı. Fakat bugüne kadar geçen süre zarfında Irak’ta hiçbir şekilde kitle imha silahı izine rastlanmadı!

Gözü dönmüş Amerikan tekelci mali sermayesi çılgınca bir savaşa hazırlanmıştır. *Bush’un ikinci kez seçilmesi ve daha seçilir seçilmez dünyayı tehdit etmesi, geleceğin nelere gebe olduğunu gözler önüne sermektedir.* Dünyayı kan ve gözyaşına boğan sermaye düzeninin bu maskaraları, onca yaşanan şey karşısında pişkince yalan söylüyor ve hâlâ özgürlükten dem vurabiliyorlar. Bush ikinci kez seçilmesi vesilesiyle yaptığı yemin töreninde dünyanın en karanlık köşesine “özgürlük” götürene kadar savaşacaklarını açıklamıştır. Bush’a göre “dünyada barışın gelişmesi için tek umut özgürlüğün tüm dünyada genişlemesidir. Özgürlük olmadan adalet sağlanamaz, insanların özgür olmadığı yerlerde insan hakları bulunamaz. Dünyanın birçok bölgesinin otoriter rejimler altında, nefretten beslenen ideolojilere açık olduğu sürece, en korunaklı sınırların bile güvenliği sağlanamaz. Yarım yüzyıldır ABD kendi özgürlüğünü, uzak sınırları gözleyerek savunuyor. Bütün dünyada otoriter rejimler altında umutsuzluk içinde yaşayanlara sesleniyorum; ABD, çektiğiniz ziyeti

görmezden gelmeyecek ya da size baskı yapanları affetmeyecek. Siz özgürlüğünüz için ayağa kalktığınızda biz de sizinle birlikte duracağız.”

Zalim ve zorbalara düzeni kapitalizmin sözcüleri, özgürlük gibi insanlığın ancak sömürsüz bir toplumda kavuşacağı ülkülerle alenen alay etmektedirler. Biz Marksistler biliyoruz ki eğer burjuvalar özgürlükten söz ediyorlarsa, orada sermaye özgürken, işçi sınıfı ve ezilen halklar sermayenin kölesi haline getirilmiştir. **Burjuva sınıfların ağzında özgürlük, ticaret ve sermayenin özgürlüğü; sermayenin işçi sınıfını sömürme özgürlüğü anlamına gelir.** Balkanlarda, Somali’de, Afganistan’da, Irak’ta yüz binlerce insanın öldürülmesi, Felluce’de seyretilmiş uranyum mermileri içeren nükleer silahların kullanılması, Guantanamo ve Ebu Garip’te yaşanan işkenceler; işte emperyalistlerin sağlayacağı özgürlük budur! Bu demektir ki ABD emperyalizmi dünyanın en ücra köşesine egemenliğini yayana ve buralarda tekelci finans-kapitalin çıkarlarını garanti altına alıncaya kadar savaşıacaktır. **Eğer yarım yüzyıldır ABD emperyalizmi kendi özgürlüğünü uzak sınırlarını gözetleyerek koruyorsa bu demektir ki, dünyada yarım yüzyıldır Amerikan finans kapitalinin hükümranlığı söz konusudur.** Eğer Amerikan tekelci mali-sermayesinin sözcüsü Bush “özgürlük olmadan adalet sağlanamaz” diyorsa, bu, ABD emperyalizminin boyunduruğu altına girmezseniz tepenize bomba yağdırmaktan geri durmayacağız anlamına gelir. Daha önceki emperyalist savaşlar ve egemen sınıfların çıkarları için yaşanan her savaş, ne hikmetse özgürlüğün korunması amacıyla yapılmış ve milyonlarca insan bu uğurda ölüme gönderilmiştir! Bu uğurda emperyalist hegemonya savaşı son sürat devam etmektedir!

Kavranması gereken, Filistin meselesinin Filistin’le sınırlı bir sorun olmadığıdır. **Filistin burjuvazisi korkakça, küçük çıkarları için ne kadar uzlaşmacı bir çizgiye çekilirse çekilsin, Ortadoğu’da yaşanan emperyalist paylaşım savaşına bağlı olarak şekillenecektir Filistin sorunu.** Ortadoğu’da nüfuz alanları için kavga eden emperyalist güçler, Filistin sorununu kendi çıkarları çerçevesinde ele almaktan geri durmayacaklardır. Denge kimin lehine sağlanırsa sağlansın, Filistin toprakları Ortadoğu’nun özgünlüğünden dolayı emperyalistlerin kapışma alanı olmaktan çıkmayacaktır. Emperyalist dengelerle şekillenecek bir Filistin devleti, dengeler bozulduğunda yeniden sorun olmaya devam edeceğinden, asla kalıcı ve adil bir çözüm sağlanamayacaktır.

Ortadoğu’da kan gövdeyi götürürken ne Filistin sorunu çözülebilir ne de Ortadoğu’daki despotik baskıcı burjuva rejimler ortadan kalkabilir. ABD emperyalizminin yıkımına uğrayan Irak ve tehdit edilen Suriye ile İran, Ortadoğu’nun gelecekte nasıl şekillendirileceğini ortaya koymaktadır. Kafalarına süngüler dayanarak, tankların gölgesinde seçime götürülen Filistin ve Irak halklarına özgürlüklerini bu maskaraca demokrasi oyunları veremez. Gerçekte tek çözüm, proletaryanın tüm Ortadoğu’yu devrimle tutuşturması ve bölgedeki emperyalist paylaşım kavgasına böylelikle son vermesinden geçer. Tüm Ortadoğu’da yaşanacak bir devrimle kuru-

lacak Ortadoğu İşçi ve Emekçi Sovyetleri Federasyonu en başta Filistin ve Kürt halkının özgürlüğünü garanti altına alarak, tüm halkların boynuna vurulan kapitalist boyunduruğu kırıp atacaktır. Filistin halkına bağımsızlık ve ayrı devlet kurma hakkı! Emperyalist güçler Ortadoğu'dan dışarı! Kahrolsun Siyonist İsrail burjuvazisi! Barış, özgürlük, kardeşlik işçiler savaşırsa gelecek! Ortadoğu İşçi ve Emekçi Sovyetleri için mücadeleleyi yükseltelim!

Akın Erensoy- 29 Ocak 2005, ilk kez Marksist Tutum (marksist.net) sitesinde yayımlandı.

Filistin Seçimleri ve Hamas'ın Yükselişi

Burjuva demokrasinin ikiye bölünmesi!

Filistin'de 25 Ocakta yapılan seçimleri Hamas'ın kazanması dünya ölçeğinde geniş yankı uyandırmış bulunuyor. Öyle anlaşılıyor ki başta ABD ve İsrail olmak üzere, Avrupalı emperyalistler ve bölgenin despotik rejimleri bu düzeyde bir sonuç beklemiyorlardı. Emperyalist temsilciler şaşkınlıklarını gizlemiyorlar. Hamas'ın seçimlerden zaferle çıkması Filistin'de El-Fetih liderliğinde oluşturulmuş statükoyu sarsmakla kalmadı, Ortadoğu'da yürüyen emperyalist hegemonya kavgasına yeni bir boyut kazandırarak pek çok olasılığı da gündeme taşıdı. Filistin'deki seçimlerin aynasına yansyanlara bakarak şu tespitleri yapmak mümkün:

Birincisi, burjuva demokrasisi, emperyalist-kapitalist çıkarların üzerini örten bir kılıf, egemenlerin diktatörlüğünü meşrulaştıran bir araçtır. İkincisi, seçim sonuçları ve bilahare patlayan karikatür krizine Müslüman kitlelerin verdiği tepki dünya ölçeğinde işleyen patlayıcı dinamiklerin muhtelif biçimlerde dışavurumudur. Üçüncüsü, bir kez daha görüldü ki Filistin direnişi Ortadoğu'daki emekçi kitleler için aynı zamanda bir vicdan meselesi niteliğindedir. Dördüncüsü, Filistin sorununda bu noktaya gelmesi, sanıldığı aksine Hamas'ın uzlaşmaz ve anti-emperyalist oluşundan kaynaklanmıyor. Beşincisi, seçimler, öteden beri sıradan bir ulusal sorun veya "Filistin-İsrail çatışması" olmanın sınırlarını aşmış olan Filistin sorununun, Ortadoğu'yu merkez alan ve dünya ölçeğinde yürüyen emperyalist hegemonya kavgasının konusu olduğunu bir kez daha teyit etmiştir.

Emperyalist-kapitalist merkezlerin seçim sonuçlarına verdiği tepkiler tam anlamıyla bir sahtekârlık örneğidir; burjuva demokrasinin ikiye bölünmesinin resmidir. Sonuçlar belli olunca tez elden, Hamas'ın "terörist" bir örgüt olduğu hatırlatıldı ve muhatap alınmayacağı açıklandı. ABD emperyalizminin ve İsrail'in başını çektiği, AB'nin ise onları izlediği bir dizi açıklamanın özeti şu: "Hamas silahları bırakmalı, İsrail'i tanımalı ve denileni harfiyen yerine getiren uzlaşmacı bir çizgiye gelmelidir." Aksi takdirde "Filistin Yönetimi"ne yapılan tüm yardımlar kesilecek ve Filistin hal-

kı kaderiyle baş başa bırakılacak. Nihayetinde ABD emperyalizmi yardımları durdurmakla kalmadı, verdiği yardımları geri de istedi. İsrail, daha kapsamlı ambargo uygulayacağını açıkladı ve Filistin'e gitmesi gereken vergi fonlarını kesti. ABD, AB ve İsrail, Filistin halkının boynundaki boyunduruğu biraz daha sıkma gayretindedir.

Oysa emperyalist temsilciler daha düne kadar "demokrasi" ve "özgürlüğü" dillerinden düşürmeyerek Ortadoğu'ya demokrasi getirecekleri nutukları atıyorlardı. Seçimlerden Hamas'ın zaferle çıkmasıyla birlikte yüzlerindeki o yalancı gülücükler silinip gitti. Kadife eldivenin altındaki demir yumruğu Filistin halkına göstermekten bir nebze olsun geri durmadılar. Öyle ki Bush ve Almanya Başbakanı Merkel, histeri krizine tutulmuşçasına Hamas'a esip gürlədiler ve İsrail'i tanıması için tehditler savurdular. Hatta Merkel, histeri krizinin derinleşmesinden ötürü olsa gerek Hamas'ı Hitler'e bile benzetti. Görülüyor ki "özgürlük" ve "demokrasi" havarisi kesilen ABD emperyalizmi, sadece emperyal çıkarları söz konusu olduğunda demokrasiyi savunmaktadır. Pek demokrat geçinen ve hatta demokrasinin beşiği (!) olarak kendini emekçi kitlelere yutturmaya çalışan burjuva Avrupa, yücelttiği burjuva demokrasisi çerçevesinde "tecelli eden" Filistin halkının iradesini yok saymaktadır.

Zira kapitalist düzendeki demokrasi, burjuvazinin egemenliğini ezilen kitlelere kabul ettirmesi için kullandığı bir araçtır. Diktatörlüğün meşrulaştırılması için yalnızca bir araç! *Eğer burjuva demokrasisi, emperyalist-kapitalistlerin çıkarları doğrultusunda bir sonuca yol açmayarak ezilen kitlelerin politik arenaya girişinin veya isteklerinin tezahürü olmuşsa, o zaman pek "özgürlük sever" "pek demokrasi sever" emperyalistler, seçim kazanmış bir partiyi tez elden "terörist" ilan etmekte duraksamazlar.* Filistin seçimleri vesilesiyle bu gerçek bir kez daha kanıtlandı.

Emperyalistlerin öncelikle derdi demokrasi veya özgür seçimler değil, kimin iktidara geldiğidir. Nitekim ABD emperyalizmi Hamas'ı "terörist" ilan ederken kendi hegemonyası altındaki El-Fetih'e seçimlerde kullanması için 2 milyon dolar yardım yapmaktan geri durmamıştır. Hamas'a dönük tecrit kampanyasının altında çeşitli faktörler olmakla birlikte, esas etmenlerden biri El-Fetih'i iktidara taşıyacak yeni bir seçim kararı aldırmaştır. Bu meyanda belirtelim ki Rusya ve Türkiye'nin Hamas'ı kabul etmiş olması bu ülkelerin demokrasi aşığı olmalarından dolayı değildir; yürüyen emperyalist hegemonya kavgasında kendilerine alan açmaya dönük politik manevradır. Kaldı ki Türkiye'nin Hamas ile görüşmesine ABD de göz yummuştur.

Hamis'in zaferinin anlamı

Öncelikle belirtmek gerekiyor ki birbirinden kopuk, duvarlarla çevrili, işgal altındaki topraklarda, İsrail silahlarının gölgesinde bir seçim yapılmıştır. Esarete mahkûm edilmiş bir halkın "özgürce" seçimlere gittiğini söylemek düpedüz dünyayla alay etmektir. Zira Filistin halkı özgür olmadığı gibi, ortada bağımsız bir Filistin devleti de yoktur. Sadece, İsrail işgali altında olan ve her an tankların ve buldozerlerin pa-

letleri altında ezilerek dağıtılabilecek sözümona bir “Filistin Yönetimi” söz konusudur. Nitekim İsrail’in Hamas’ı muhatap kabul etmeyeceğini açıklamayı, yardımları kesmesi ve Batı Şeria ile Gazze arasındaki geçiş noktalarını kapatarak vekillerin tek bir parlamentoda toplanmasının önüne geçmesi bu gerçeğin çarpıcı bir yansımasıdır.

Fakat her şeye karşı Filistin halkı seçimlere giderek işgale karşı direniş iradesini ortaya koymuştur. Hamas’ın seçimleri kazanması on yıllardır boynuna boyunduruk vurulan, işgal altında ezilen ve hor görülen Filistin halkının derinlerde biriken öfkесinin bir dışavurumudur kuşkusuz. Belirttiğimiz üzere Filistin seçimlerinin ortaya koyduğu sonuç ve karikatür kriziyle sokağa dökülen yığınların öfkесi, esasında dünyanın her yerinde huzursuz ve kaygılı olan işçi-emekçi kitlelerin yaşadıkları koşullara tepkisinin bir ifadesidir. Bu bakımdan oldukça önemlidir. Ancak kitlelerin yaşadıkları koşullara öfkelenmesi ile bu öfkенin örgütlü başkaldırı biçiminde kapitalist düzeni alaşağı edecek bir devrime dönüşmesi apayrı şeylerdir.

Genel olarak baktığımızda son dönemde Ortadoğu’daki emekçi kitlelerin çeşitli vesilelerle tepkilerini ortaya koyduğunu görüyoruz. Ortadoğu, emperyalist savaş tarafından tam anlamıyla cehenneme çevrilmiştir ve çevrilmektedir. Bununla birlikte, yıllardır devam eden Filistin ihtilafı Ortadoğu’daki Arap kitleler için kanayan bir yaradır. Savaş, işgal, despotik rejimlerin nefes dahi aldırmayan baskısı, açlık ve yoksulluğun pençesine düşen işçi-emekçi yığınları yaşadıkları koşullara isyan etmeye zorluyor. Lakin işçi-emekçi kitlelerin tepkisini örgütleyerek kapitalist düzenin temellerine akitacak bir devrimci parti olmadığı için, yığınların gelişen tepkisi siyasal İslamın yükselişine can veriyor.

Ne yazık ki Ortadoğu’nun Arap ülkelerinde anlamlı sayılabilecek ne bir işçi hareketi ne de devrimci hareket var. Bunun bir sonucu olarak, toplumsal kurtuluş fikrinin ve mücadelesinin yerini İslamcı hareketler doldurmaktadır. İran, Irak, Mısır ve Suudi Arabistan’da son dönemdeki seçimleri radikal İslamcılar kazanmış veya bu partiler anlamlı ölçüde oy almışlardır. İran’da emekçi kitleler seçimlerin ikinci tura kalmasını sağlayarak diplerde meydana gelen huzursuzluğu dışa vurmalarına karşı, ne yapacaklarını bilemediklerinden daha faşizan bir rejimi savunan ve Humeyni’nin takipçisi olan Ahmedinecat’ı seçmişlerdir. İşgal altındaki Irak’ta Şii ve Sünni İslamcı partiler oyların yarısından fazlasını almayı başarırken, Hamas’ın uzantısı olduğu Müslüman Kardeşler örgütü Mısır seçimlerinde Mübarek despotizminin tüm baskılarına ve anti-demokratik uygulamalarına rağmen emekçi kitlelerden önemli ölçüde oy almıştır.

Hamas’ın seçimleri kazanmasıyla bir kez daha görüldü ki, Ortadoğu’da radikal İslam genel olarak yükselişe geçmiş bulunuyor. Önümüzdeki dönemde, bölgenin despotik rejimlerinin baskıcı kabuğu kırıldığı ölçüde, muhtemelen kitleler siyaset arenasına daha aktif giriş yapacaklar ve radikal İslamcı partilere yöneleceklerdir. ***Hamas ve Müslüman Kardeşler bu yükseliş yedekleyen partiler olarak öne çıkıyorlar, çıka-***

çaklardır. Fakat yanılısamalara mahal vermemek gerekiyor; İslamcı partileri kurtuluş umudu olarak gören Ortadoğu'daki emekçilerin sandığının aksidir gerçek.

İki gerçeğin altını çizmek gerekiyor: Birincisi, **tüm İslamcı partiler – Hamas ve Müslüman Kardeşler de dahil– kapitalist sömürü düzeninin bir parçasıdır.** Onların amacı kapitalist sömürü düzenini ortadan kaldırarak sömürsüz bir dünya kurmak değil, İslami temellere oturmuş, siyasal olarak şeriatla yönetilen (İran gibi) rejimler kurmaktır. Hamas'ın amacı işgalden kurtarılmış Filistin'de şeriat rejiminin egemen olduğu bir kapitalist devlet yükseltmektir.

İkincisi, genel olarak Amerikan karşıtlığının anti-emperyalizm sayılmasıdır. Türkiye solu da dâhil genel olarak dünya solu, Irak'ta yürüten Amerikan karşıtı direnişi anti-emperyalizm olarak selamlamakla kalmamış, gelişen her anti-Amerikancı harekete bu kategoriye atarak onların kuyruğuna takılmıştır. Nitekim Hamas'ın zaferi sonrasında anti-emperyalizm bayrağının Filistin'de yeniden dalgalandığı yazıldı çizildi ve Hamas bu bağlamda selamlandı. **Ancak biliyoruz ki, anti-emperyalizm dünya kapitalist sistemini hedef alan devrimci Marksist bir perspektiftir ve ne Hamas anti-emperyalisttir ne de sanıldığı gibi emperyalistlerle uzlaşmaktan kaçmaktadır.**

FKÖ/El-Fetih'in çöküşüne giden yol

Yaklaşık kırk yıldır Filistin halkının resmi temsilcisi, Arafat önderliğindeki FKÖ/El-Fetih idi ve Oslo süreciyle başlayan tüm anlaşmaların altında bu örgütün imzası vardı. 1993'te başlayan ve bugünkü "Filistin Yönetimi"yle sonuçlanan Oslo Anlaşmasının hedefi bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasıydı. Ancak gelinen aşamada ortada bir Filistin devleti olmadığı gibi, İsrail'in gömdüğü Oslo Anlaşmasının üzerinde otlar yeşermiş bulunuyor. Oslo sürecinden sonra İsrail, Filistin topraklarını işgal etmeye ve Yahudi yerleşim alanları açmaya devam etmiştir. 2000 yılında yapılan, Oslo Anlaşmasının revize edilmesinden başka bir şey olmayan ve İsrail'e yeni tavizler veren Camp David zirvesinden de bir sonuç çıkmamıştır. Baskı ve şiddet çözümsüzlükle birleşince Filistin halkı ikinci intifadayı (ayaklanma) başlatmıştır.

2003 yılına gelindiğinde emperyalistler "Yol Haritası" adıyla sözümona yeni bir plan ileri sürdüler. ABD emperyalizminin mimarlığını yaptığı, AB, Rusya ve BM'nin de desteklediği "Yol Haritası'nın en temel hedefi 2005 yılına kadar bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasıydı. Ancak 2006'nın ortalarına doğru ilerlerken ortada ne bir Filistin devleti var ne de "Yol Haritası." Bu yıllar içinde pek çok harita ve plan üretildi ve çöpe atıldı; fakat Filistin halkının üzerine kurşun yağmaya devam etti, binlerce insan öldürüldü ve evleri İsrail buldozerleri tarafından başlarına yıkıldı. İsrail, Batı Şeria'daki Yahudi yerleşim bölgelerinin etrafını duvarlarla çevirerek Filistin topraklarını adacıklar haline getirerek birbirinden kopardı. Böylece Filistin topraklarının çeşitli yerlerinden duvarlar geçiyor, bu duvarlar/surlar Filistin halkının hem birbiriyle hem de İsrail ile ilişkisini kesiyordu. İsrail'de çalışan binlerce işçi işsiz kalarak

açlığa terk edilirken, Filistin halkı kendi topraklarında dolaşamarak tecrit hayatı yaşamaya mahkûm ediliyordu.

1993'te Oslo Anlaşmasıyla oluşturulan "Filistin Yönetimi" baştan aşağıya Filistin Ulusal Özgürlük Hareketinin (El-Fetih) kontrolünde inşa edildi. **Ortada bir devlet olmamasına karşın kısa zamanda bürokratik bir aygıt oluştu ve bu aygıt El-Fetih tarafından fethedildi.** Aslında "Filistin Yönetimi" tarihi bir gerçeğin trajik biçimde de olsa doğrulanmasıdır. **Daha devlet bile olmadan ortaya çıkan burjuva bürokratik aygıt, tez zamanda çürümüş ve diğer burjuva devletlere benzemiştir.** Filistin'e akan paralara bu aygıtta yerleşen El-Fetih üst bürokrasisi el koyarken, zamanla ekonomik ve siyasi ayrıcalıkların oluşması kaçınılmaz olmuştur. Ortaya çıkan devletçikle iç içe geçen, çıkarları onunla bütünleşen El-Fetih'in önemli bir kesimi giderek mevcut durumu, yani siyasi ve ekonomik ayrıcalıklarını savunmaya başlamıştır. Bu durum, eşyanın tabiatına uygun bir sonuç doğurmuş ve bu kesimler İsrail karşısında daha fazla uzlaşmacı bir çizgiye evrilmişlerdir.

2004 yılının sonlarına doğru Arafat'ın ölümü kuşkusuz önemli bir dönemeçti. **Filistin kurtuluş mücadelesiyle özdeşleşen Arafat, tüm tutarsızlıklarına rağmen kitleler tarafından destek görüyordu.** Esasında kitlelerin Arafat'ı sahiplenmeleri ve beklentileri onun daha fazla taviz vermesinin de önüne geçiyordu. Arafat'ın sahneden çekilmesi hem El-Fetih üst bürokrasisini hem de Filistin burjuvazisini rahatlatmıştı. Filistin burjuvazisi parçalı da olsa bir devlete sahip olmak istediğinden, ortaya çıkan devletçiği başından itibaren sahiplenmiş ve El-Fetih'i desteklemiştir. Ebu Mazen (Mahmut Abbas) önderliğinde öne çıkan hâkim Filistin burjuvazisi, emperyalistlerin ileri sürdüğü "Yol Haritası"nın canlandırmak amacıyla onların tüm isteklerini yerine getirmeye çalışmıştır. İntifada bitirilerek emekçi kitleler kontrol altına alınırken, silahlı örgütlerin denetime sokulması ve hatta silahlarını bırakması yönünde baskı uygulanmaya başlanmıştır. 2005'in başlarında El-Fetih içerisindeki genç ve "duygusal" kesimlerin kontrol altına alınması, birçok silahlı örgütün İsrail'e karşı ateşkeske zorlanması ve Hamas'ın ateşkes ilan etmesi bu dönemin ürünüdür.

Sonuç olarak, yolsuzluklara gömülmüş, İsrail karşısında sürekli tavizler veren, mücadele yerine uzlaşmayı seçen El-Fetih, Filistin emekçileri nezdinde tüm itibarını yitirmiştir. Bütün bu yaşananlar ulusal kurtuluş mücadelesinin ateşinde pişmiş Filistin halkını zamanla Hamas gibi radikal İslamcı örgütlere kaydırmıştır.

Hamas'ın yükselişi

Bugün Filistinli yoksul kitlelerin umudu haline gelen Hamas (Hareket el Mukaveme el İslamiye – İslami Direniş Hareketi), birden bire peyda olmadı. Nasıl ki ABD emperyalizmi, zamanında Bin Ladin ve Taliban'ı yarattıysa, Hamas'ın bağlı olduğu Mısır kökenli Müslüman Kardeşler örgütünü de bir dönem desteklemiştir. 1987'de Müslüman Kardeşler'in Filistin örgütü olarak kurulan Hamas, anlaşılacağı üzere

ABD emperyalizminin “yeşil kuşak” projesinin ürünüdür. SSCB’yi çökertmek isteyen ABD emperyalizmi, “soğuk savaş”ın kızıştığı ‘70’li yıllardan başlayarak İslamcı hareketleri desteklemiş, serpilip gelişmeleri için her türlü yardımı yapmıştır. Nasır’ın ölümünden sonra iktidara gelen ve ABD’nin nüfuzuna giren Enver Sedat, Müslüman Kardeşler’i Mısır’a bizzat kendisi davet ederek Ortadoğu düzeyinde örgütlenmesi için imkân ve olanak yaratmıştır.

Bu yıllarda Filistin’de başlayan ulusal direniş ve FKÖ’nün eylemleri Arap halkları arasında büyük bir sempatiyle karşılanıyordu. ***SSCB’den de destek alan FKÖ, milliyetçi-sol, ulusal kalkınmacı bir anlayışa sahipti. Kitlelerin sola sempati duyması ve anti-Amerikancı temellerde yükselen Arap milliyetçiliği gerek ABD’yi gerekse nüfuzundaki despotik rejimleri tedirgin ediyordu.***

ABD emperyalizmi ve İsrail, FKÖ’ye karşı Hamas’ı desteklemeye başladılar. 1987’de başlayan birinci intifada sırasında kurulan Hamas geniş kitlelere rahatça ulaşabilme imkânı buldu. ***FKÖ “terörist” olarak ilan edilip yasaklanırken, Hamas’ın önü açılmaktaydı.*** Hamas, İsrail’in herhangi bir yasaklamasıyla karşılaşmadan Şeyh Ahmet Yasin önderliğinde rahatça örgütlenebiliyordu. Nitekim bugün Gazze’de güçlü olmasının nedeni o dönemde hiçbir engele takılmadan örgütlenebilmiş ve kök salmış olmasındandır. Oslo görüşmeleri sürecinde dönemin İsrail Başbakanı İzak Rabin Hamas’ı desteklediklerini itiraf edecekti.

Fakat SSCB’nin tarih sahnesinden çekilmesiyle dünyadaki tüm siyasi dengeler değişti. “Yeşil kuşak” projesinin ürünü İslamcı örgütler boşa çıkmakla kalmadılar, ABD’ye cephe alarak buldukları ülkelerde burjuvazinin çeşitli kesimlerini temsil eder hale geldiler. Bu meyanda ulusal kurtuluş hareketleri de SSCB’nin çökmesiyle merkezsiz kalmış ve burjuva doğalarına uygun olarak emperyalistlere yaşamaktan geri durmamışlardır. O güne kadar Arafat önderliğindeki FKÖ’yü “terörist” addeden ABD ve İsrail, Filistin halkının temsilcisi olarak onunla masaya oturmaktan geri durmayacaktı.

İsrail’in işgal ettiği topraklardan çekilmemesi ve Yahudi yerleşim bölgelerini genişletmesi, Batı Şeria’nın duvarlarla parçalanarak halkın tecrit edilmesi, “Yol Harita”larının boşa çıkması, kısacası Filistin sorununun çözümsüz kalarak kangrenleşmesi Hamas’ı iktidara taşıyan bir kaldıraca dönüşmüştür. El-Fetih’in uzlaşmacı çizgisi her geçen gün daha da belirginleştikçe, Hamas yoksul kitleleri kazanmak amacıyla militan söylemini sertleştirmektedir. 2000 yılında başlayan ikinci intifada sırasında militan bir direniş sergileyen Hamas, onlarca “feda eylemi” (intihar eylemi) yaptı. Bu militan çizgi, kitlelerce sempatiyle karşılanmakla kalmadı, Hamas’ın Filistin halkının önderliğini kazanmasına da yol açtı. Denilebilir ki, zamanında FKÖ’nün oynadığı rolü 2000’lerden sonra Hamas oynamaya başlamıştır.

Bununla birlikte, Hamas’ı iktidara taşıyan temel etmenlerin başında, yoksul kit-

lelere yardım ederek onlarla dayanışma içinde olması geliyor. Hastaneler, okullar, spor kulüpleri, çocuk yuvaları açması, evleri yıkılan, çocukları İsrail tarafından öldürülen ailelere yardım yapması, yoksulluğun pençesinde kıvranan işçi-emekçi yığınları Hamas'a yönlendirmiştir. Filistin halkı, oluşan devletçik üzerinden kendine iktidar olanağı yaratıp bürokratik aygıtla iç içe geçerek çürüten, yolsuzluklara gömülen El-Fetih karşısında, militan bir direniş çizgisi izleyen ve kitlelerle iç içe yaşayarak dayanışmacı bir pratik sergileyen Hamas'ı tercih etmişlerdir. ***Fakat bu durum, kitlelerin Hamas'ın şeriatçı düşüncelerine oy verdikleri anlamına gelmiyor.***

Sonuçlar ve olasılıklar

Emperyalist hegemonya kavgasının yeni boyutlar kazanarak dünya siyasal konjonktüründe değişiklikler meydana getirdiği bir süreçte Hamas'ın seçimleri kazanması, Filistin sorununda pek çok olasılığı gündeme taşımış bulunuyor. Öyle gözüküyor ki, Filistin sorununda yeni bir perde açılmış bulunuyor. Ancak bu Hamas'ın İsrail devleti karşısında uzlaşmaz, kararlı tutumundan değil, bilâkis, Filistin ihtilafının her zamankinden daha fazla emperyalist hegemonya kavgasının bir konusu haline gelmesinden kaynaklanıyor. Hamas'a da manevra alanı yaratan bu gerçekliktir. Açılan süreç zayıf bir olasılıkla bağımsız bir Filistin devletiyle sonuçlanabileceği gibi, tüm Ortadoğu'yu içine alan bir savaşın başlangıcı da olabilir.

Hamas'ın zaferi Filistin'de oluşmuş tüm siyasal statükoyu parçalamakla kalmadı, El-Fetih aracılığıyla Filistin halkını ve dolayısıyla da "sorunu" kontrolünde tutan ABD emperyalizmini de zora soktu. ABD, AB ve İsrail, Hamas'a şiddetle tepki gösterip muhatap almayacaklarını açıklarken, Rusya Hamas'ı muhatap almaktan geri durmamıştır. Bilahare Türkiye ve İran Hamas'ı davet ederek görüşmelerde bulunmuştur. ***Tüm bu ülkelerin niyeti Hamas üzerinden Ortadoğu merkezli yürüyen emperyalist hegemonya kavgasında kendilerine yer açmaktır kuşkusuz. Önümüzdeki dönemde Çin, Rusya, İran eksenli bir "cephe"nin Hamas'a sahip çıkarak Filistin üzerinden ABD'yi çelmelemeye girişmeleri muhtemeldir.***

Ortadoğu'da anti-Amerikancı temellerde siyasal İslam'ın yükselmesi ve karikatür kriziyle oluşan İslami dalga yukarıda saydığımız etmenlerle birleşince Hamas'a beklenmedik ölçüde bir manevra alanı sunmaktadır. Önümüzdeki süreçte AB içinde çözümlerin olması ve Hamas'ı muhatap alanların çıkması pek muhtemeldir. Ayrıca Latin Amerika'da ABD karşıtı popülist sol iktidarların varlığı da dikkate alındığında Hamas'ın manevra alanının genişlediği görülecektir. Hamas'ın ABD ve İsrail karşısında uzlaşmaz gözükmemesinin nedeni budur; yoksa Hamas'ın gerçekten uzlaşmaz ve hatta anti-emperyalist olduğu tezi doğru değildir.

2004 sonunda gerçekleştirilen belediye seçimlerine katılan ve 2005 Ocağında yapılan başkanlık seçimlerini takip eden günlerde ateşkes ilan eden Hamas, böylece hem ABD ve İsrail'e hem de Filistin burjuvazisine düzene entegre olmak istediğinin

ilk işaretlerini vermiş oluyordu. Hamas, son seçimlerde oldukça ılımlı bir çizgiye gelmiş bulunuyor. Seçimler süresince yapılan propaganda oldukça inceltilmiş bir çizgi üzerine oturtulmuş ve düzenle bütünleşme mesajları verilmiştir. Her ne kadar İsrail'i tanımayacağını ve direnişe devam edeceğini seçim propagandası olarak ileri sürmüşse de, "İsrail'i denize dökacağız" söylemi kullanılmamıştır.

Bu inceltilmiş politik manevra seçim zaferinin akabinde daha somut bir görünüm kazanmıştır. Ne İsrail'i tanyacaklarını ne de silah bırakacaklarını açıklayan Hamas liderleri, gelinen aşamada İsrail'in işgal ettiği topraklardan çekilerek 1967 sınırlarını tanıması koşulunu ileri sürmeye başlamışlardır. 1967'de İsrail'in işgal ettiği topraklar hem BM tarafından hem de "Yol Haritası" tarafından Filistin devletinin sınırları olarak tanınıyor. Hamas önünde açılan manevra alanını, kendini meşrulaştırmak ve İsrail'i uluslararası düzeye sıkıştırmak üzere kullanmak istemektedir.

Önümüzdeki günlerde ABD emperyalizminin Hamas ile görüşmesi sürpriz olmayacaktır. Türkiye'nin Hamas ile görüşmesine ABD'nin tepki göstermemesi ve "ne konuşulduğu, hangi mesajların verildiği" önemlidir açıklaması dikkat çekicidir. ABD'nin doğrudan Hamas'a cephe alarak onu tecrit etme ve kendi zeminine çekme planı, görüldüğü üzere, oluşan siyasal dengeler nedeniyle tam anlamıyla başarılı olmamıştır. Diğer taraftan ABD'nin muhatap almadığı bir Hamas'ın hükümet etmesi zor görünmektedir. Bu gerçekliği bilen Hamas liderleri bir taraftan önlerinde açılan manevra alanını kullanmaya çalışırken, öte taraftan da yumuşama mesajları vererek ABD ve İsrail tarafından muhatap alınmanın zeminini döşüyorlar.

Gerçekten de karmaşık, iç içe geçmiş pek çok olasılık gündeme gelmiş bulunuyor. Ancak görülen net bir gerçek var: Emperyalist hegemonya kavgasının dengelerinden bir Filistin devleti çıksa da (ki bu Filistin halkının meşru hakkıdır), emperyalistler, halklar arasında kardeşliği, barış ve huzuru sağlamaya muktedir değillerdir. Ezilen yığınlar için gerçek çözüm, ulusal sorun ile toplumsal kurtuluş hedefini birbirine bağlayan bir mücadele perspektifiyle kapitalist düzeni alaşağı etmektir. İsrail ve Filistin sorununu nihai olarak çözecek, "İsrail'i denize dökmek lazım" gerici yaklaşımını boşa çıkartarak halklar arasında kardeşliği ve barışı sağlayacak tek çözüm, bir proleter devrimle *Ortadoğu İşçi-Emekçi Sovyetleri Federasyonunun* kurulmasıdır.

Utku Kızılok- ilk kez Marksist Tutum dergisinin Mart 2006'daki 12 nolu sayısında
yayınlandı.

Hamis ve Hizbullah Anti-Emperyalist mi?

Anti-emperyalizmi Şu ya da bu emperyalist ülkeye yahut o ülkenin politikalarına karşı çıkmak olarak kavrayan dünya sosyalist hareketinin bir bölümü, Irak'ta ve Afganistan'da ABD karşıtlığı üzerinden ykselen direnişi tez zamanda anti-emperyalizm ilan etmişti. Öyle gzkyr ki, solun anti-emperyalist olarak değerlendirdiklerinin sayısı artmaktadır. Nitekim Hamas, Hizbullah ve genel olarak İslamcı güçler de anti-emperyalist ilan edildiler ve selamlandılar. Onlara göre emperyalizm karŐıtlı cephe genişliyor ve “ezilen halkların anti-emperyalist cephesi”(!) mmkmn hale geliyor. ***Oysa Hizbullah, Hamas ve genel olarak İslamcı güçlerin sözde emperyalizm karşıtlığı anti-Amerikancılık ya da anti-Batıcılıktan te bir anlam ifade etmiyor.*** ABD'nin başını çektiği emperyalist hegemonya kavgası bugün esas olarak İslam coğrafyasında yođunlaŐıyor ve Hamas'ı, Hizbullah'ı, İran'ı ve genel olarak İslamcı güçleri hedef alıyor. İŞte İslamcı güçlerin ABD emperyalizmiyle özdeŐleŐtirdikleri bir emperyalizm karşıtlığını savunmalarının nedeni budur.

Tarih, burjuva milliyetçi önderlerin ve örgütlerin kendi ulusal çıkarlarını güvence altına almak veya emperyalist güçlerle pazarlık gücünü artırmak üzere, kitleleri milliyetçilik zemininde seferber etmesinin ve sahte bir emperyalizm karŐıtlıđına soyunmasının örnekleriyle doludur. Bunu en canlı Şekilde, Chavez rneğinde görüyoruz. Chavez, kırmızı gömlek ve yukarıya kalkmış yumruk eşliğinde anti-emperyalizmden dem vurup duruyor. Chavez'in kitleleri etkileyici yöntemini Ahmedinecad da tutmuş olacak ki, son Venezuela ziyaretinde Chavez ile birlikte sıkılı yumruk eşliğinde “emperyalizm karŐıtlı” nutuklar attı: “Venezuela ve İran, Amerikan egemenliği ve emperyalizmden uzak bir Şekilde, birlikte çalışıp geliŐebildiklerini göstermiştir.” Elbette asıl vahim olan, solun bu sahtekrlıklara kanması, prim vermesi ve bilinç bulanıklığı yaratmasıdır. Bu durum, aslında işi hareketinin ne denli büyük bir tehlikeyle karşı karşıya olduğunu da gösteriyor. Bu tehlikenin farkında olarak, işi sınıfının sahip olması gereken Marksist bakış açısını tekrarlamak ve gerçek anti-emperyalizmin anti-kapitalizm olduğunu bir kez daha hatırlatmak gerekiyor.

Anti-emperyalizm anti-kapitalizmdir

Son dönemdeki sıcak gelişmeler karşısında alınan politik tutumlar da ortaya koyuyor ki, dünya solunun bilinci bir hayli bulanıktır. Fakat alınan her politik tutumun ve izlenen her politik taktiğin somut bir karşılığı vardır. Geçmişte izlenen yanlış politikalar işi sınıfa büyük bedeller detti. Kendi yolunda ilerlemesi ve kapitalist dünya düzeninin defterini drmesi gereken işi sınıfı, Stalinizm eliyle, “ulusal demokratik cephe” formülleriyle defalarca hedefinden saptırıldı ve Şu ya da bu ülke burjuvazisinin peşine takıldı. Ancak yle gzkyr ki, tarihten pek ders alınmış değil. İŞi sınıfı bir kez daha, bu kez adı ***Chavez, Ahmedinecad ve Nasrallah vs. olan burjuva liderlerin ve burjuva güçlerin peşine takılmaya çalışılıyor.***

Marksizmin anti-tezi anlamına gelen Stalinizm, devrimci Marksizmin en temel teorik açılımlarını ve politik yaklaşımlarını tahrif etmiştir. Çarpıtılan temel meselelerden biri de emperyalizm konusuydu. Kapitalizmin 19. yüzyıldan sonraki aşaması olan *emperyalizm, ekonomik temellerinden kopartılarak, gelişmiş ülkelerin dış politikalarına ya da daha az gelişmiş ülkeler üzerindeki siyasi üstünlüğüne indirildi*. Yapılan tahrifata bir teorik temel de bulundu. Bu teoriye göre sömürgecilik ile emperyalizm aynı şeydi; sömürge ülkeler bağımsızlıklarını kazanmış ve ulus devletlerini kurmuşlardı, ama emperyalistler bu ülkeleri ekonomik mekanizmalarla kendilerine bağlayarak sömürmeye ve bu yolla sömürgeleştirmeye devam ediyorlardı! Yani klasik sömürgecilik bitmiş, onun yerini ekonomik bağımlılığa dayalı “yeni sömürgecilik” almıştı! Emperyalistler IMF ve Dünya Bankası gibi emperyalist kuruluşlar aracılığıyla ekonomik bağımlılığı derinleştirerek ve çeşitli askeri anlaşmalar yaparak bu ülkeleri yeniden “gizlice işgal” etmiş ve sömürgeleştirmişlerdi!

Meselenin “yeni sömürgecilik” ve “gizli işgal” biçiminde ortaya konması, siyasi bağımsızlığını çoktan kazanmış kapitalist ülkeler için bile ulusal sorun icat edilmesini beraberinde getirerek, işçi sınıfının önüne, varolan sınıf ayrımını gölgeleyecek bir engel dikilmektedir. Türkiye ve benzeri kapitalist ülkeler de bu kategoride değerlendirilmektedir. *Bugün orta ölçekteki Venezuela, Suriye ve İran gibi kapitalist ülkelerin veya Hizbullah ve Hamas benzeri örgütlerin anti-Amerikancı tavırlarının anti-emperyalist ilan edilmesi de bu yanlış kavrayışa dayanmaktadır*. Öyle ya, emperyalizm eşittir sömürgecilikse, bu ülkeler emperyalist ABD’ye kafa tutarak aslında sömürgeciliğe karşı çıkıyorlar ve anti-emperyalizm yapıyorlar! Kavrayış tam olarak bu. Solun bu çarpık tutumunu burjuvazinin “ulusalçı” kesimi de tepe tepe kullanmaktadır. Örneğin, AB’ye karşı olan statükocu-devletçi burjuva kesimlerin kimi sözcüleri ülkenin satıldığını, sömürge haline getirildiğini, AB yetkililerinin “müstemeleke valisi” olduğunu vaaz edip duruyorlar. Böylelikle görüyoruz ki, küçük-burjuva milliyetçiliği ile burjuva milliyetçiliği aynı çizgide buluşabiliyorlar.

Hizbullah’ın anti-emperyalist olduğunu ilan etmekle hızını alamayan kimi çevreler, 1979 İran devrimini de anti-emperyalist ilan ediyorlar. Oysa İran’da kapitalist sisteme son verilmiş ve emperyalist-kapitalist sistemden kopulmuş değildir. Her ne kadar ABD tekelleri İran’dan dışarı atılmışlarsa da, zamanla bu tekellerin yerini Alman ve Fransız tekelleri doldurmuştur. Bugüne yürüten süreçte burjuvazi petrol ve doğalgaz gibi doğal kaynakların üzerine basarak palazlanmış, tekelleşmiş ve İran sermayesi mali sermaye sentezine ulaşmıştır. *Ekonomik olarak güçlenen İran, bugün emperyalist hegemonya kavgasının orta sıklet bir dövüşçüsüdür; nükleer silahlara ulaşma ve bölgede hegemon güç olma arzusu bunun somut kanıtıdır*. ABD emperyalizmine cephe almakla kapitalist sistemin dışına çıkılamayacağını ve anti-emperyalist olunamayacağını en somut örneğini ise belki de Venezuela oluşturuyor; “devrimci” pozlar takınan Chavez, Çin ve Rusya gibi ülkelerle ilişkilerini derinleştirirken, Avrupalı emperyalistlerle de pek çok anlaşmanın altına imza koymuş bulunuyor.

“Kapitalizm, tek bir dünya pazarında somutlanan ve irili ufaklı tüm kapitalist ülkeleri kucaklayan, uluslararası işbölümü temelinde eşitsiz fakat bileşik gelişen ve eşitsizliği içinde karşılıklı bağımlılığı yeniden ve yeniden üreten bir dünya sistemidir.”¹⁶ Yani bir kapitalist ülkenin dünya ekonomisinden koparak bağımsızlaşması ve mali sermayenin etki alanının dışına çıkması söz konusu olamaz. **Bununla birlikte altı çizilmesi gereken bir başka mesele, emperyalizmin kapitalizme dışsal bir olgu olmadıdır.** Unutmayalım ki, kapitalizmin emperyalizm aşamasında sermaye, tekelleri mali sermaye biçiminde karakterize olur. Elbette Amerikan ve Alman menşeli devasa tekellerle, Türkiye, İran veya Venezuela menşeli tekeller arasında genel olarak önemli bir çap farkı vardır; lakin özünde kavga büyüklü küçüklü bu tekeller arasında yürür. **Türkiye veya İran tekelleri sermayesinin emperyalist ülke tekelleri sermayesi karşısında boyun eğmesi birincilerin sömürüldüğü, ikincilerin ise sömürdüğü anlamına gelmez. Sömürülen işçi sınıfıdır; güçler oranında paylaşılan ise dünya işçi sınıfının yarattığı toplam artı-değerdir.**

Emperyalist tekellerin gittikleri ülkelerde çeşitli yöntemlere başvurarak veya kendi devletlerinin gücünü kullanarak ekonomik ayrıcalıklar elde etmeye çalışmaları, hatta bu ülkelerin iç işlerine karışarak kendi çıkarları için siyasi yönlendirmelerde bulunmaları mali sermayenin rekabetçi doğasındandır.

Emperyalizm, kapitalizmin gelişmiş hali olduğuna göre, anti-emperyalizm özünde anti-kapitalizm olmak zorundadır. Emperyalizmi kapitalist dünya sistemi olarak görmemek ve kapitalist ülkelerin ABD ve İngiltere gibi şu ya da bu emperyalist güce ulusal çıkarları çerçevesinde “tavır” almasını anti-emperyalizm katına yükseltmek işçi sınıfı için ölümcül bir politikadır.

Dik tut, karışmasın bayraklar!

Anti-Amerikancılığı anti-emperyalizm olarak değerlendirenler, bugün Hamas, Hizbullah ve genel olarak İslamcı güçlere dönük kuyrukçu ve oportünist bir politika izliyorlar. Bunlar kendi güçsüzlüklerini onların gücüyle örtmeye çalışıyorlar. Onlara göre Ortadoğu’da yürüyen savaşta kalın çizgi, ABD’nin yanında olmak veya Hizbullah’ın yanında olmak biçiminde çiziliyor. Bunlar Irak’ta, Filistin’de ve Lübnan’daki direnişi, dünya halklarının ABD emperyalizmine karşı savaşının bir ifadesi olarak görüyorlar. Onlara göre “sosyalist” Chavez ile İslamcı Ahmedinecad da, Amerikan saldırganlığına (dolayısıyla da emperyalizme) karşı omuz omuza veriyor.

Gerek Avrupa’da gerekse Türkiye’de Hizbullah ve Hamas üzerine övücü yazılar döküyor, bu örgütlerin sanıldığı gibi gerici olmadığı ve emperyalizme karşı savaştığından dem vuruluyor ve koşulsuz desteklenmeleri gerektiği ileri sürülüyor. **Avrupa’da karnavalcı kimi sol çevreler, İslamcı güçlerle “savaş karşıtlığı” temelinde**

16. Elif Çağlı, *Kolonyalizmden Emperyalizme*, Tarih Bilinci Y., s.40

sarmaş dolaş olmuşlar ve bayrakları karıştırmışlardır. Türkiye’de de durum farklı değil. Hatta İslamcı çevrelere yönelik bir sempati yaratma gayreti, sahte bir röportaj yayınlamaya kadar vardırdı ve küçük bir skandalla sonuçlandı.

Hizbullah lideri Hasan Nasrallah ile yapıldığı ileri sürülen ve Evrensel gazetesinde de yayınlanan, fakat düzmece olduğu sonradan kanıtlanan bu röportaj üzerinden başlayan tartışma, bağımsız sınıf çizgisinin ne denli dışına düşüldüğünün kanıtıdır. Evrensel gazetesi, röportajın gerçek olmadığını ileri sürenleri, “Ortadoğu’da gelişen anti-emperyalist mücadeleyi görmemek” ile ve “laikçi solcu” olmakla itham etti. İtham edilenlerden bazıları ise Hizbullah’ı gerici olarak görmediklerini ileri sürüyor ve yayınladıkları Hizbullah’ı öven yazıları da kanıt olarak gösteriyorlardı.

Nasrallah ile röportaj yaptıklarını ileri sürenler, gönüllerinden geçeni Hizbullah liderine söyletivermişler. Konuşturulan sanki şeriatçı Nasrallah değil de, enternasyonalizmi ilke edinmiş devrimci bir partinin lideri! Bu düzmece röportajda Nasrallah Che Guevera’yı ve Deniz Gezmiş’i bolca övüyor, onlar gibi savaşı kahramanlara ihtiyaç duyulduğunu ileri sürüyor, Chavez’i selamlıyor ve hızını alamayarak sosyalist hareketin dünya ölçeğindeki örgütsüzlüğüne değiniyor. Nasrallah, “din düşmanlığımı” bir kenara bırakın diyor ve sosyalistleri emperyalizme karşı ortak cepheye çağırıyor.

Kendi düşüncelerini Hizbullah üzerinden meşrulaştırmak isteyenlerin siyasi meşrebi başka bir tartışmanın konusudur; sözde röportajın ileri sürdüğü ise bildiğimiz küçük-burjuva milliyetçiliktir. Türkiye solunun büyük bir bölümünün malû olduğu bu siyasal yaklaşımın kaynağı Stalinizmdir. İşçi sınıfının uluslararası anti-kapitalist mücadele perspektifinin karşısına şu ya da bu kapitalist ülke veya örgütleri kapsayan sözümona anti-emperyalist cephe perspektifi dikilmiştir. Dergilerde bu sakat bakış açısı propaganda ediliyor, mitinglerde buna uygun sloganlar atılıyor ve kızıl bayrakların yanında burjuva Lübnan devletinin bayrağı taşınabiliyor.

Bayraklar karışmakla kalmamış, ilginç kombinasyonlar da oluşmuştur. Bu küçük-burjuva sol çevreler anti-Amerikacılık üzerinden Kemalistlerle de söylemde yana gelmişlerdir. Statükocu-devletçi burjuva güçler içinde yer alan ve kendilerini “ulusal dalga”cı olarak adlandıran Kemalistler, Lübnan’a asker gönderilmesine karşı çıkarken sahte bir anti-emperyalizm söylemine sarıldılar. Bunlar da söz konusu sol çevreler gibi, Türkiye’nin gizlice işgal edildiği ve sömürgeleştirildiği yaygarasını koparıyorlar. Sol yelpazenin bir de “laiklik” hassasiyeti ağır basan kesimi var ki, TKP ve benzerleri bu kategoriye girmektedir. Bu noktada, Kemalistlere daha fazla yaklaşan bu çevreler, Hamas ve Hizbullah’ı, anti-kapitalist olmadıkları gerçeğinden dolayı değil, kendi Kemalist-laikçi önyargılarından dolayı anti-emperyalist olarak değerlendirmiyorlar. Bunlar örneğin İslamcı çevrelerin geldiği savaş karşıtı mitinglere katılıyorlar.

Görüldüğü üzere, pek çok şey iç içe geçmiş bulunuyor. Belirtmek gerekiyor ki, İslamcı çevrelerin savaş karşıtı mitinglere katılması başka şeydir, bu çevrelerle siyasal

ittifak yapmak, Hizbullah ve Hamas gibi örgütleri anti-emperyalist ilan etmek ve cephe kurmaya kalkmak daha başka şey. ***Ne İslamcı hareketlerle sarmış dolaş olmak ne de İslamcı çevrelerin kortejinde savaşı protesto etmek isteyen kitleleri “la-ikçi” bir yaklaşımla miting alanlarına sokmamak doğrudur.*** Avrupa ve Türkiye so-lunun bir kesimi Hamas ve Hizbullah’a hak etmedikleri anti-emperyalizm misyonu biçerken, diğer bir kesimi de bu tip örgütleri “terörist” olarak görme eğilimindedir. Bu iki yaklaşım da kabul edilemez. Bu tip örgütlerden ne anti-emperyalizm beklen-meli ne de emperyalistlerin ağzıyla konuşarak onları “terörist” ilan etmeli; işçi sınıfı kitlelerine gerçekleri açıklamak gereklidir. ***Hamas ve Hizbullah buldukları ülke burjuvazisinin bir parçası ve hatta ordusu olmayan burjuvazinin silahlı örgütleri-dir ve kapitalizmle bir sorunları yoktur.***

Hizbullah’ı kuran ve yönlendiren İran burjuvazisidir. Ortadoğu’da nüfuz alanını genişletmek isteyen İran burjuvazisi, mollalar önderliğinde ümmetçiliği birleştirici siyasal bir söylem olarak kullanmış ve özellikle Şii’lerin yaşadıkları bölgelerde etkin olmaya çalışmıştır. Ümmetçi söyleme göre İslam devrimi yayılacak ve her yerde Allah’ın kanunları (şeriat hukuku) geçerli hale gelecek! Şeriat hukuku kapitalizme karşı olmadığı gibi, kapitalizmi tasfiye edemeyeceğinin somut kanıtını bizzat İran’ın kendisi ortaya koymuştur. İran’da kapitalist düzen yerli yerinde kalırken, başa ge-çen mollalar şeriat kanunlarıyla toplumu baskı altına almış ve işçi-emekçi kitleleri korkunc bir sömürüye tâbi tutmuşlardır. Taliban’ın Afganistan’da kitleleri nasıl bir karanlığın içine sürüklediği ise herkesin malûmu.

Zaten ne Hamas’ın ne de Hizbullah’ın kapitalizmi tasfiye etme gibi bir programı var! Bu tip örgütler buldukları ülkelerde burjuvazinin şu ya da bu kesiminin çıkarlarını ifade ediyorlar. Lübnan’da Şii burjuvazisinin temsilcisi olan Hizbul-lah’ın, temsil ettiği kesimin çıkarlarını İran burjuvazisinin çıkarlarına bağladığı ve kader birliği yaptığı oldukça net bir durumdur. Keza Hamas’ın durumu da farklı değildir. Sonuç olarak, Hizbullah, Hamas ve diğer İslamcı güçlerin emperyalizme karşıyız söylemi, bir bütün olan emperyalist-kapitalist dünya sistemine karşı olmayı kapsamıyor; esasen anti-Amerikancılık anlamına geliyor. ***Dünya kapitalist düzenini hedef almayan her türlü sözümona emperyalizm karşıtlığı, şu ya da bu emperyalist ülkeye karşı olmanın çerçevesinin dışına çıkamaz.***

İşçi sınıfının perspektifi kapitalizmi alt etmek ve siyasal iktidarı ele geçirmektir. Devrimci perspektiflerin çarpıtılması, “ulusal burjuva cephe”lerin anti-emperyalist olarak gösterilmesi ve burjuvazinin siyasal hegemonyası altına girilmesi işçi sınıfı için ölümcül derecede tehlikelidir. Devrimci uyanıklığı elden bırakmaması gereken komünistler, işçi sınıfı kitleleri içinde bağımsız sınıf perspektifini hâkim kılmalı ve yığınları gerçek anti-emperyalizm olan anti-kapitalizm çizgisine çekmelidirler. Geç-mişte düşülen ve bedeli ağır olan hatalara bir daha düşülmesine izin verilemez! Bay-rakların karıştırılmasına, hedeflerin saptırılmasına geçit yok! Herkes kendi yoluna!

III. Bölüm

Türkiye'nin

Emperyal Hevesleri

Türkiye: Emperyal Geleneğe Doğan Fırsatlar

ABD, Irak'a müdahaleyi kararlı bir şekilde düşünürken ve rakip emperyalist devletler bu müdahaleye karşı dururken, Türkiye ABD emperyalizminin yanında tavır aldı. Oysa burjuva basında Irak'a müdahale tartışılırken, Türkiye'nin "kaygıları" olduğu, hatta savaşa karşı olduğu vurgulanıyordu. Aslında Sovyetlerin çöküşünün ardından, petrol rezervlerinin ve yeni pazarların gidiş yolu üzerinde bulunan Türkiye'nin emperyalistleşme iştahı kabarmıştı. Burjuvazi, 11 Eylül'den sonra pazarların yeniden düzenlenmesine ve emperyalist paylaşımına dâhil olmak istiyor.

Ordu yeni konjonktüre göre yapılandırılmış ve savaş düzenine geçilmiştir. Ordunun savaşta aktif rol alacağını ve AB karşısında ABD'den yana tavır koyacağını Genelkurmay İkinci Başkanı Yaşar Büyükanıt 28 Mayıs'ta bir sempozyumda ABD'yi överek dillendirmişti. Ordunun açıklamaları Türkiye'nin "resmi" açıklamaları olması bakımından oldukça önemlidir. Ordunun tavrını netleştirmesinin ardından Savunma Bakanı Sabahattin Çakmak'ın yaptığı açıklama, Türkiye'nin emperyal politikalarını açığa vuruyor. "*Kuzey Irak, Misak-ı Milli hudutlarımızda bize emanettir. O günün istiklal savaşı şartları içinde, egemen güçlerin Türkiye'nin o günkü şartlarını istismar ederek zorla kopardığı bir yerdir. Kuzey Irak öyle veya böyle, şu veya bu kimselerin hevesine kurban edeceğimiz bir bölge değildir. Ulu önder Atatürk'ün Hatay için dediği gibi, Musul ve Kerkük de Türk toprağıdır.*"

Bu sözler oldukça açıktır ve Türkiye'nin emperyal heveslerinin nasıl pusuya yattığını ifade ediyor. Savaş düzeni alan ordunun en tepesinde bulunan yeni Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök, "*Irak'ta belli amaca yönelik unsurlarımız var*" derken, Kara Kuvvetleri Komutanlığına getirilen Aytaç Yalman, "*yakında Türkiye'nin çıkarlarına birtakım olumlu gelişmeleri duyacaksınız*" demiştir. Tüm bu açıklamalarla, Türkiye kapitalizminin mevcut sınırlarına sığmadığı ve pazarların paylaşımıyla sınırlarını aşmak istediği ortaya konuluyor.

ABD Savunma Bakan Yardımcısı Wolfowitz, Türkiye'nin durumunu orduyu överek somutlamaktadır: "*Türkiye mükemmel bir orduya, olağanüstü bir hava üssüne ve seçkin bir liderliğe sahip Müslüman bir ülkedir.*" Bölgede İsrail'den sonra en büyük silahlı güç Türk ordusudur. ABD, Türk ordusunu 1990'dan sonra silahlı bir "süper güç" yapmayı hedefliyordu. Siyonist İsrail'den çok, Ortadoğu'nun Müslüman Türkiye'si emperyalist politikalar için daha çok işe yarayacaktır. Türkiye'nin silahlandırılması, Irak savaşının öngününde geniş kapsamlı bir silah satışıyla hızlanmıştır. ISAF'ın (Uluslararası Barış Gücü) komutasını üstlenen Türkiye ABD'den 128 milyon dolar yardım alırken, "havadan erken uyarı ve kontrol sistemi" (AWACS) denilen 4 adet uçağın satışı ABD kongresince onaylanmıştır. Bu uçaklar sadece ABD, İngiltere, Almanya gibi ülkelerde bulunuyor. Türkiye bu uçaklar aracılığıyla Balkanlar, Ortadoğu ve Kafkasya'yı birleştiren bölgede askeri gelişmeleri önceden

görebilecektir. Uydu bağlantılı çalışacak uçaklar, uluslararası hava savunma sistemine entegre olduğundan istihbarat ve haberleşme uydularından yararlanabilecektir. Bu gelişmeler “süper silahlı güç” tanımını tamamlıyor. Savunma Bakanının ve generallerin Irak (Güney) Kürdistanı’na ilişkin yaptıkları pervasızca açıklamaların temelinde, ABD’nin bölgeyi yeniden düzenleme planları ile Türkiye’nin çıkarlarının çakışması yatıyor. Bu kendini silahlanma olarak açığa vuruyor.

ABD Irak’a, Türk ordusu ile birlikte müdahale etmek istiyor. Rumsfeld’in adıyla anılan plana göre, Türkiye kuzeyden Irak’a girecek ve arkadan geniş bir cephe açarak ilerleyecektir. Diğer cephelerden ise Ürdün ve Kuveyt’ten hareket eden ABD ve İngiliz birlikleri ilerleyecektir. ABD, müdahale için Eritre’de, Kızıldeniz adalarında özel üsler kurarak buralara asker yığınağı yapmıştır. Akdeniz ve Basra Körfezi’nde savaş gemileri hazır bekletilirken, en önemli üsler Türkiye üsleri olarak öne çıkıyor. Pazarlıkları netleştirmek için Türkiye’ye gelen ABD Savunma Bakan Yardımcısı Wolfowitz, Irak savaşının kilit ülkesini açıkladı: Türkiye! Ve şöyle dedi: *“Çünkü bu son derece önemli stratejik keşişme noktasında, son derece güvenilir, kendine güvenen bir müttefikimiz var.”*

Egemenler, Türkiye’nin bu keşişme noktasındaki stratejik konumunu pahalıya satmak için sıkı pazarlık yapmaktadırlar. Bütün pazarlık, Güney Kürdistan’ın statüsünün ne olacağıdır. Türkiye bir taraftan bir Kürt devletinden korkuyor ve adını duyduğu anda irkiliyor ama diğer taraftan Musul ve Kerkük üzerinde hak iddia ederek, buraları da Misak-ı Milli sınırları içinde sayıyor. Türkiye, emperyal emelleri çerçevesinde işgal edilmiş bir Musul ve Kerkük’ü daha garantili görüyor. Generallerin ve yöneticilerin her fırsatta “bölünüyoruz” demesi sadece bir politik manevra değil, aynı zamanda eklektik sınırların oluşturduğu güvensizlik duygusunu ve korkuyu da ifade ediyor. Türkiye’nin uzun yıllardır Kuzey Irak’ta askeri bulunuyor. Irak’a müdahaleyle birlikte bu askerler Kuzey Irak’taki Türkmen bölgesiyle bütünleşerek Musul ve Kerkük’ü ele geçirebilecektir.

Türkiye, Birinci Körfez Savaşından farklı bir noktada duruyor. 1991’de PKK ile “düşük yoğunluklu” bir savaş yürüten ordu, Musul ve Kerkük’e girmeye cesaret edememişti. Fakat 11 yıl içinde ordu küçük de olsa bir savaş deneyimi kazanmış ve 11 Eylül’le birlikte çok daha büyük bir avantaj yakalamıştır. Türkiye, Kürt halkının ulusal arzularına ulaşarak bir devlet kurmasını önlemek ve petrol yataklarına nihayet 80 yıl sonra bölgeyi işgal ederek ulaşmak isterken, ABD, “silahlı süper güç” olarak Türkiye’nin bölgeyi denetimde tutmasını istiyor. ABD, Türkiye’yi kendi planına ikna etmek için Kıbrıs’ta Türk tezini desteklerken, Irak’ın yapılandırılmasında söz sahibi olmasını ve petrolün Türkiye’ye akışını garanti ediyor. Örneğin savaş sonrasında Türkiye’ye 50 milyar dolarlık bir pazarın açılacağından söz ediliyor.

Pentagon’un adamı olan Wiliam Safire ABD’nin niyetlerini şöyle açıklamaktadır: *“Federatif bir Irak’ta özgürce yaşayan ve Türkiye’de kültürleri saygı gören Kürt*

halkı, bölgesel süper güce karşı bir savaş başlatır mı hiç?” Ne var ki gelinen süreçte pazarlıklar henüz netleşmemiştir. Barzani liderliğindeki Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) ile Türkiye'nin atışması ve ardından Türk Dışişleri Bakanının “*biz konuşmayız, gereğini yaparız*” şeklindeki tehdit açıklaması, pazarlıkların çok derin ve kapsamlı yapıldığını ve kimi zaman diplomatik manevralarla açığa vurulduğunu gösteriyor. Emperyal bir gelenekten gelip, “*Arnavutluk'tan Çin seddine*” hayalleriyle yaşayan Türkiye egemen sınıfı, niyetlerini gerçeğe dönüştürecek bir konjonktür yakalamıştır. Irak savaşı bu kapsamda ele alınmalıdır.

İkinci Körfez Savaşı tartışılırken, gerek burjuva yazar ve akademisyenler gerekse sosyalistler, Türkiye'nin Irak'a müdahalesini ABD'nin dayattığını söylüyorlar. Buna sebep olarak da ABD'ye ekonomik ve askeri bağımlılık gösteriliyor. Irak'a Türkiye'nin müdahalesini onaylayanların da karşı duranların da aynı etmenleri ifade etmesi oldukça ilginçtir. Burada bizi asıl ilgilendiren solun tutumudur. Stalinizmin köreltilmiş milliyetçi anlayışıyla dünyayı algılayanlar, ulusal sınırların ötesine geçemekte ve “ulusal bağımsızlık elden gidiyor” feryadını yükseltmektedirler. Emperyalizm tahlili, bu anlayışların elinde bir kez daha ABD emperyalizmiyle sınırlandırılıp kapitalist dünya sistemi bir tarafa bırakılmaktadır. Türkiye'nin savaşa giriş gerekçesi olarak gösterilen ABD'ye bağımlılığı, faktörlerden yalnızca biridir, asıl etmen değildir. ***ABD, Irak'a hangi kaygı ve istekle savaş açmak istiyorsa, Türkiye de aynı kaygı ve istekle bu savaşa girmek istiyor: “Yaşamsal kaynaklara” ulaşmak adı altında yeni pazarların ve petrol rezervlerinin kontrolü, bölgede hegemonik güç unsuru olmak!***

Yanlış değerlendirmeler, emperyalizmi ve emperyalist sistemdeki hiyerarşik düzeni yanlış tahlil etmekten kaynaklanmaktadır. Bütün kötülüklerin kaynağı olarak tasvir edilen emperyalizm, kapitalizmden farklı, onun dışında, ondan kopuk olarak düşünülebilir mi? Hayır! Çünkü emperyalizm kendileri emperyalistleşmemiş kapitalist ülkeler için dışsal bir olgu olmayıp, bizzat bu ülkelerin kapitalist işleyiş mekanizmalarında içselleşmiştir. Demek ki çağımızda kapitalizm emperyalizm olmadan düşünülemez. ***Emperyalizmi dışsal bir olgu olarak görüp ulusal kapitalizme yanan milliyetçi bir politika, işçi sınıfının politikası olamaz.*** Emperyalizm bir dünya sistemidir. Bu sistem içinde yer alanların hepsi, hiyerarşinin en üstündeki emperyalist devletler de en altında yer tutan kapitalist devletler de sistemin doğasına uygun olarak yeni pazarlara yönelmek, nüfuz alanları oluşturmak isterler. Kapitalizm eşitsiz ve bileşik gelişir. Bu gelişim yasasıyla bağıntılı olarak, elbette ki emperyalist hiyerarşide yer değiştirmeler ve pazarların bu yer değiştirmelere uygun biçimde yeniden düzenlenişi gündeme gelecektir.

Türkiye, ABD'nin dayatmaları ve ona bağımlılığının dışında, tarihsel olarak da, geldiği noktada emperyal bir politika gütmek ihtiyacı duymakta ve yeni nüfuz alanları, yeni pazarlar üzerinde egemen güç olmak istemektedir. Balkanlar'da, Afrika'da, Ortadoğu'da, Asya-Afganistan'da, Kafkasya'da etkin olmak, buralara müdahale etmek

isteyen Türkiye'nin amacı başka ne olabilir? Emperyalist kapitalist dünya sistemi içinde tüm devletler birbirine bağımlıdır. Türkiye'nin ABD'ye bağımlılığı kadar, eşit derecede olmasa bile bunun tersi de geçerlidir. ABD, Türkiye'nin bulunduğu coğrafyadaki konumundan yararlanmak isterken, aynı ölçüde Türkiye de ABD'den yararlanmak istiyor. Konjonktür değiştiğinde yeni düzenlemeler çerçevesinde çıkarlar da değişecektir. Bu durumda ABD'nin yerini belki AB belki başka bir güç alacaktır. Fakat emperyalist dünya sistemi devam ettikçe, diğer devletler gibi Türkiye'nin yayılmacı politikası da değişmeyecektir.

Akın Erensoy- 1 Ekim 2002, *Emperyalist Savaş Rüzgârları* yazısından alınmıştır.

Emperyalistler Arasında Sıkışan Türk Burjuvazisi

Burjuvazinin hayal kırıklığı

ABD ve İngiliz emperyalizminin savaş makineleri Irak halkının üzerine tomahawk füzeleri yağdırırken, Türk burjuvazisinin kalemşorları tozu dumana katmış savaş güdüsüyle lezlerini dövüyorlardı. Çünkü Meclisten savaş tezkeresi geçmemiş ve Türkiye resmen savaşın bir parçası olmamıştı. Günlerce kitlelerin bilincini esir aldılar ve ABD'nin yanında savaşa girdiğimizde neler kazanacağımızı ballandıra ballandıra anlattılar. Efendim, 24 milyar dolarlık bir kredi gelecek, ABD Türk üslerinde girişeceği inşaatlara dolar akıtacak, Türkiye Irak paylaşılırken masada olacak ve savaşın ganimetinden pay alacaktı. Bir düşünün, krizde olan Türkiye ekonomisi krizden çıkacak, millî gelirimiz artacak, yani her şey "çok güzel olacaktı!" Ama işte olmadı. Yazık, çok yazık!

Tarih yine sürprizini yapmış, gerek burjuvazinin kendi içindeki mücadele, gerekse bir bütün olarak burjuvaziyle işçi sınıfı arasında yürüten sınıf mücadelesi olgusu olayların gelişimine değişik bir yön vermiştir. Savaş tezkeresine ret oyu veren milletvekillerini işçi sınıfının savaş karşıtı gösterileri ve burjuvazinin iç çatışmaları etkilememiş olabilir mi? Elbette hayır! Büyük burjuvazi ve onun basındaki sözcüleri elleri tetikte bekliyorlardı; bir fırsat çıksa da ABD ile TC'yi yakınlaştırsak diye! Hatta TÜSİAD, ABD ve TC arasında arabuluculuğa soyundu, gerginleşen ilişkileri yumuşatmaya çalıştı. Nitekim bu girişimin sonucunda ABD Dışişleri Bakanı Powell Türkiye'ye geldi; ilişkiler bozulmamıştı ve stratejik ortaklık devam edecekti! Gül, Powell ile görüştükten hemen sonra TC'nin savaş koalisyonu içinde olduğunu açıkladı. Ama hemen arkasından da kıvrıldı ve başka bir şeyi kastettiğini belirtti. Burjuvazi için ne hazin bir durum!

Büyük burjuvazi ulaştığı sermaye birikim düzeyi bakımından tam da “ulusal” sınırları aşp uzak pazarlara ulaşacaktı ki, hayallerini yıkan bir şok dalgasıyla sarsıldı ve kendine geldi. 1 Martta tezkerenin burjuva Meclisten geçmemesi kapitalistlerin hayallerini kâbusa çevirdi; Irak'ta önlere serilen fırsatlar gözlerinin önünden uçup gitti. Çünkü Amerikan emperyalizmi kendi stratejilerini Türkiye olmadan da hayata geçirebileceğini ortaya koydu. Üstelik savaşın mimarı olarak tanımlanan Wolfowitz açmış ağzını, yummuş gözünü ve Türkiye'ye verip verişti. Ama burjuvazi tüm bu olanlardan yılmamıştır. Türkiye her durumda, her fırsatta savaş kalisyonunun içinde olduğunu açıklamıştır. Nitekim ikinci tezkere burjuvazinin kendi içindeki çatlak ve çelişkilere rağmen bu yönde atılmış bir adım, burjuvazinin bir niyet belgesidir. Türkiye'nin büyük kapitalistleri kesinlikle savaşın dışında kalmak istememekte ve paylaşımın karınca karınca pay almaya çalışmaktadırlar.

Türkiye burjuvazisinin emperyalistleşme arzusu onu savaş alanına çekmektedir. Ancak savaş ekonomik, askeri ve siyasi güç demektir. Türkiye ise ekonomik olarak zayıftır. Yani sermayenin siyasi ufku ile ekonomik gücü örtüşmemektedir. Dolayısıyla, ***Türkiye kapitalistleri emperyal niyetlerini ancak ve ancak uluslararası düzeyde yürüyen emperyalist hegemonya savaşının bir tarafı, bir parçası olmak koşuluyla gerçeğe dönüştürebilirler.*** AB'ye girerek entegrasyon sürecini derinleştirmek ve Avrupa pazarlarına ürünlerini daha rahat satmak isteyen burjuvazi, başka bir taraftan da kendi bölgesinin hegemon gücü olmak istemektedir. Bu ise Kuzey Afrika'dan Güney Asya'ya kadar olan bölgeyi kendi hegemonyasına almak isteyen ABD emperyalizminin şemsiyesi altına girmekle mümkündür. Lakin iki taraflı bir oyunu burjuvazi sonuna kadar götüremez ve er geç bir tarafta netleşmek zorundadır. Nihayetinde bu durum Türkiye burjuvazisini giderek sıkıştırmakta ve Türkiye emperyalist hegemonya mücadelesinin ortasında kalakalmaktadır. Türkiye burjuvazisinin kendi kapitalist çıkarları ile emperyalistlerin çıkarları çakışmadığı ölçüde Türkiye mengeneye sıkışmaktadır. Kıbrıs ve Kürt sorunu bu bağlamda Türk burjuvazisinin canını yakan sorunlarken, emperyalistler için şantaj malzemeleridir.

Fakat burada bir noktayı aydınlatmak gereklidir. Emperyalist sistem içinde çıkarlar hangi tarafla çakışırsa sermayenin devleti de o tarafa yönelir, ilişkiler geliştirir. Bugün Türk burjuvazisinin emperyalistleşme niyetlerine ABD olanaklar sunarken yarın AB veya başka bir emperyalist güç bu olanağı sunabilir. Bu durum sürekli değişkenlik gösterir. Öyle ya, AB'ci olan ve Kıbrıs konusunda “güvercin” tutumu takınan büyük burjuvazinin Irak savaşında “şahinleşerek” ABD emperyalizmine yakınlaşmasının başka ne anlamı olabilir?

Wolfowitz'in konuşması ne anlama geliyor?

ABD emperyalizmi emperyalist hiyerarşideki yerini sağlamlaştırmak için uzun soluklu bir savaş başlatmıştır. ABD emperyalizmi önüne koyduğu hedefler doğrultusunda her ülkeye bir rol, bir misyon biçmektedir. ABD'ye göre müttefik ülkeler var

ve bunlar çantada keklik, bir de hizaya getirilecek ülkeler var ve bunlar düşman! Bu bağlamda Türkiye ABD'nin müttefikleri içinde yer almaktadır. Balkanlar, Ortadoğu, Kafkasya üçgeninde oturan Türkiye'ye ABD stratejisi içinde önemli bir rol biçilmektedir. Türkiye, bölgede orta büyüklükte bir devlet ama önemli silahlı bir güç ve etkin kabiliyetli vurucu unsur olarak görülmektedir. ABD hegemonyasının yeniden tesis edilmesinde merkezi bir rol alabilir diye bakılmaktadır. Fakat ABD egemenleri, Irak savaşında Türk egemenler görevlerini yapmadılar diye oldukça kızmış, hayal kırıklığına uğrayarak sert açıklamalar yapmışlardır.

ABD emperyalizmi Türkiye'nin kendisine mutlak surette tâbi olmasını, ona biçtiği misyon çerçevesinde davranmasını isterken, Türk burjuvazisi tarihsel mirasını da yaslanarak kendi bağımsız çıkarlarının hayat bulmasını arzulamakta ve çizilen sınırların dışına çıkmak istemektedir. ***Osmanlı'dan gelen emperyal gelenek TC'nin zihninde hülyalar yaratmakta ve geleceğe ilişkin düşler kurmasını sağlamaktadır.*** Bu ise birçok çelişkinin bir araya gelmesine, burjuvazi içinde bir zıtlığa ve sür-tüşmeye yol açmaktadır. Yani burjuvazi de kendi içinde homojen bir örgütlenmeye sahip değildir. Aynı şekilde, ABD ve Türk sermayesi arasında da bir sür-tüşmenin yaşandığı gözlemleniyor.

Burada birkaç olgu iç içe geçerek gelişen olaylara değişik bir yön vermektedir. Birincisi, tekelci sermaye AB'ye girmek isterken, devlete hâkim olan ve siyasi gücünü buradan alan burjuva kesimler AB karşıtı bir tutum sergilemektedirler. Siyasal alanda belirleyici bir güç olan ordu, AB'ye entegrasyon sürecinde siyaseten zayıflayacağı endişesiyle, ikinci kesimin mevzilerinden sesini yükseltmektedir. Lakin bu değişmez değildir.

İkincisi, tekelci sermaye Türkiye'nin bölgede hegemonik bir güç olarak şekillenmesini istiyor, bunun için ABD'ye yakınlaşıyor. Ulus-devletin siperlerine sığınan burjuva kesimler de böylesine bir niyet beslemelerine rağmen, ekonomik ve siyasi olarak kendilerine güvenmiyorlar. Mevcut konumlarını kaybetmekten korkuyorlar.

Üçüncüsü, Kıbrıs ve Kürt sorununda burjuvazi yekpare davranamıyor. Birinci kesim AB'ye yaklaşmak için Kıbrıs'ta tavizler vererek çözümden yanayken, ikinci kesim aynı şekilde Kıbrıs'ı kontrol etmek istemektedir. Ordunun tavrı ikinci kesimden yanadır. Fakat ABD, Kıbrıs'ta Türk tezini desteklemek için Türkiye'nin kendi yanında savaşa girmesini ve Kürt sorununda esnek olmasını istemektedir. Bu ise burjuvaziyi, özellikle ikinci kesimi sıkıştırılmaktadır.

Dördüncüsü, burjuvazinin iki kesimi de Kuzey Irak'a girmekten yanadır. Ama birinci kesim ABD'nin şemsiyesi altında stratejik konumunu pazarlayarak "uzaklara" açılmak isterken, ikinci kesim bir Kürt devletinin kurulmasının önünün alınmasını amaçlamaktadır. Ordu savaşa aktif olarak girmenin neler getirebileceğini öngöremediğinden statükoyu korumayı seçmiştir. Fakat bu, orduya göre ancak savaşın içinde

olmakla mümkündür. Yani bir Kürt devletinin kurulmasını engellemek için savaşa girilecek ve ABD ile ilişkiler bozulmadan stratejik ortaklık devam edecek, mevcut dengeler Türkiye aleyhine bozulmayacak! Ordunun tezkere Mecliste reddedildikten sonra yaptığı açıklamalar bu yöndedir. Bu, bakış açısı ve hedef çelişkili ve tutarsız olabilir ama Türkiye egemen sınıfının nasıl bir çelişkiler yumağı içinde olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Beşincisi, ABD Türk büyük burjuvazisinin kendi yanında savaşa girmesini desteklerken, bu kesime Kürt sorununa geniş bir ufukla yaklaşmasını öğütlemektedir. Türk ordusunun Kuzey Irak'a girmesine kesinlikle karşıdır. ABD, Kuzey Afrika'dan Güney Asya'ya uzanan hat üzerindeki stratejisini herhangi bir faktörün bozmasını kesin suretle istememektedir. Dolayısıyla şöyle bir tutum almaktadır: "Benim çizdiğim sınırlar ve isteklerim içinde savaşa evet! Senin çıkarların benim yanımdadır. Ama benim stratejimin yara alacağı merkezkaç güç oluşturmaya hayır! Sana sunduğum fırsatları iyi değerlendirmiyorsun! Bana ters düşersen her şeyi burnundan fitil fitil getiririm!" Bu durum Türkiye'yi sıkıştırmakta ve denge politikasının, statükonun devamından yana tavır koymasına neden olmaktadır. Burjuvazinin kendi içindeki çatlaklar, emperyal arzuları ile ekonomik gücü arasındaki açığı onu böylesine bir çıkmaza itiyor. 1 Mart 2003'teki birinci tezkerenin reddedilmesi ve sonrasındaki gelişmelere bağlı olarak ikinci tezkerenin onaylanması böyle bir çıkmazın ve çelişkinin ürünüdür.

ABD Savunma Bakan Yardımcısı Paul Wolfowitz'in ve Dışişleri Bakan Yardımcısı Marc Grosman'ın açıklamalarının amacı, denge politikasından vazgeçilmesini sağlayarak Türkiye'yi yanlarına çekmektir. ABD stratejisinin, hedefine dosdoğru sorunsuz şekilde ilerlemesini sağlamaktır. Bunu ise tehdit ve azarlama yoluyla yapmaktan geri durmuyorlar. Wolfowitz'in konuşmasında iki nokta öne çıkıyor: Birincisi, büyük sermayeye sesleniyor ve çıkarlarının ABD'nin yanında olduğunu söylüyor. Wolfowitz bu kesimin şöyle düşünmesini istiyor: "*Amerikalılarla beraber değerlendireceğimiz bir fırsat var. Bu fırsata katkıda bulunabilmek için elimizden geleni yapmalıyız.*" İkincisi, orduyu eleştiriyor ve büyük sermaye ile AKP'yi statükocu kesimlere ve orduya karşı kışkırtıyor. "*Ordu, hangi nedenle olursa olsun, o önemli ve de oynamaları gereken liderlik konumuna tam olarak sahip çıkmadı...*"

6 Mayıs 2003'teki konuşmasında Wolfowitz AKP'yi orduya karşı desteklemekten geri durmuyor. "*Türk parlamentosunda sadece yeterince çoğunluğu sağlayamadık diyelim, ya da geçiremediler, onaylamadılar diyelim*" diyor. Burada öne sürülen ve suçlanan, liderlik görevini oynamayarak tezkerenin onaylanmasına yardımcı olmayan ordudur. Hatta ordunun statükocu tutumunun kırılması ve denge politikasının son bulması için uluslararası düzeyde faaliyet gösteren İngiltere kökenli IISS (düşünce kuruluşu), "Ordu AKP hükümetine karşı darbe yapabilir" açıklamasında bulunarak uluslararası arenada orduyu sıkıştırmak istemiştir.

Sonuç itibariyle Wolfowitz Türkiye’yi savaşın bir parçası olarak, savaşın içinde tutmaya çalışıyor. ABD, Türk burjuvazisini sıkıştırmak için kendisinden ötür dilemesini istemekten bile geri durmuyor. Wolfowitz ilk önce güç gösterisi yapıyor ve sonra dönüp Türkiye’nin önüne bir parça havuç atıyor. Olmadı, Powell devreye giriyor ve havuç-sopa oyununu yumuşatarak devam ediyor. E, emperyal niyetler besleyip bunu da emperyalistler arası denge politikalarına indirgemek kolay olmasa gerek! Fakat Türkiye burjuvazisi, Wolfowitz’in konuşmasını, tanrının sesini duymuş gibi sevince çığlıklarıyla karşılıyor. Burjuvazinin kalemşorları köşelerinde, “peygamberlerinin” azarlayan bir tarzda da olsa el uzatmasıyla yeniden imana geldiler. ABD’nin kızdırılmaması ve öfkesinin geçmesinin beklenmesi için adeta bir “milli birlik” politikasının oluşturulması gerektiğinden dem vuruyorlar. Wolfowitz’in konuşması burjuvazinin yüreğine su serpmiştir. Burjuvazi Wolfowitz’in ve Grosman’ın sözünü ettiği çabanın bir parçası olmaya oldukça heveslidir, yeter ki bir fırsat verilsin!

Şunu söyleyebiliriz ki emperyalist savaş devam edecektir ve Irak bu savaşın yalnızca duraklarından biridir. Önümüzdeki süreçte bu coğrafyada oldukça önemli değişikliklerin meydana gelmesi mutlaka beklenmelidir. Türkiye’nin denge politikası uzun süremez. Bu politika savaşın gelişimine bağlı olarak mutlaka parçalanacaktır.¹⁷

Erdoğan’ın ABD gezisi¹⁸

28 Ocak 2004’te Başbakan Erdoğan daha önce gayri resmi bir sıfatla ziyaret ettiği ABD’de bu kez resmi kabul gördü. Ancak olayın önemli yanı Erdoğan’ın resmi olarak ağırlanması ve üst düzeyde kabul görmesi değildir. Burjuva gazeteleri ziyareti şişirerek verdiler ve ABD’nin Türkiye’nin yanında olduğunu, Türkiye’ye önem verdiğini yazdılar. AKP hükümetinin Irak’a asker göndermek için meclisten tezkereyi geçirememesi sonucu ABD ve TC arasında başlayan “soğukluk” süreci burjuvazinin sözcülerine göre bitmiş bulunuyor. Onlara göre “stratejik ortaklık” devam ediyor. Eğer “kriz” dönemi bittiyse ve ilişkiler yeni bir mecrada devam edecekse, kuşkusuz bu yeni pazarlıkların yapıldığı ve yeni anlaşmalara varıldığı anlamına gelir. ABD’nin Türkiye’ye önem vermesi ve bunu Erdoğan’ı üst düzeyde karşılayarak ortaya koymasının ardında ne gibi pazarlıkların yattığı her nedense açıklanmadı; burjuva gazeteleri bu konuyu yeterince yazmadı. Sadece Kıbrıs meselesi öne çıkarıldı ve Bush’un hemen devreye gireceğine değinildi. Elbette bunun da bir anlamı var ama Bush’un bu hareketinin ve Powell’a hemen talimatlar vermesinin asıl sebebi Türkiye’yi çok sevmesi, ABD’nin Kıbrıs sorununu çözmek isteyen “demokratik” bir güç olmasından ya da Bush’un Erdoğan’ı “çok cesur ve açık sözlü” bulmasından ileri gelmiyor.

Meselenin birçok yönü vardır ve bunlar Türk burjuvazisinin çeşitli cephelerde içi-

17. Akın Erensoy- 18 Mayıs 2003, ilk kez Marksist Tutum (marksist.net) sitesinde yayımlandı.

18. Bu başlık altındaki kısım, 10 Şubat 2004 tarihli *Uluslararası Cephede Sıkışan Burjuvazi Çıkış Arıyor* yazısından alınmıştır.

ne girdiği sıkışıklıktan ve ABD emperyalizminin hedeflerinden bağımsız değildir. Başlıca konular Kıbrıs ve Irak Kürdistanı meselesidir. Ama bunun dışında, ABD'nin Avrasya Stratejisi bağlamında TC'nin buralarda alacağı roller de unutulmamalıdır. Yürüyen emperyalist hegemonya savaşında ABD egemen sınıfı, bölgede TC gibi bir vurucu gücü kaybetmek, AB'ye kaptırmak istemiyor. Her şeyden önemlisi ABD emperyalizmi için Erdoğan'ın gezisinin böylesine önemli bir yanı mevcuttur.

Açıklanmayan pazarlıkların önemine vurgu yapan burjuva gazeteciler konuyu diplomatik bir dille ifade etmeyi uygun görüyorlar. Genel olarak ABD'nin Türkiye ile barıştığından söz ediliyor ve Türkiye'nin yeni siyasi kazanımlar elde ettiğinin üzerinde duruluyor. Bu politik kazanımların ne olduğu ise açıklanmıyor. *Milliyet*'in Washington temsilcisi Yasemin Çongar, Erdoğan'ın gezisini oldukça başarılı buluyor ve TC'nin politik "artılar" elde ettiğini yazıyor: "Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Washington ziyareti birçok açıdan başarılıydı. Ankara-Washington ilişkilerinde, 1 Mart tezkeresinin reddiyle damgalanan ancak 2003 boyunca, Irak konusundaki derin görüş ayrılıklarının yüzeye çıktığı her vesilede kendisini hissettiren gerilim, büyük ölçüde aşıldı; ilişkilerde yeni bir dönem başladı. Başkan George W. Bush'un haziranda NATO zirvesi için İstanbul'a gelirken Ankara'ya da resmi ziyaret yapma kararı ve bu konuda Türk tarafına verilen yazılı metinde 'stratejik ortaklık' teriminin kullanılması, bu yeni dönemi teyit ediyor." Çongar özellikle siyasi kazanımlara vurgu yapıyor ve altını çiziyor: "Siyasi ve iktisadi işbirliği, bundan böyle çok daha ön planda olacak; Erdoğan'ın Washington temasları da özellikle siyasi bazda iki başkentten dayanışmasını artıracak kararlar bakımından 'artılar'la doluydu." (*Milliyet*, 2 Şubat 2004)

Açıklanmayan pazarlıklardan anlaşılıyor ki ele alınan konular derin boyutludur ve emekçi sınıflardan özenle saklanması gerekmektedir. Bir gündem maddesi de ABD ile Türkiye arasındaki ekonomik ilişkilerin düzeyinin yükseltilmesi ve özelde de 8,5 milyar dolarlık kredi olmuştur. Her ne kadar bir "stratejik ortaklık"tan söz ediliyorsa da, bu ABD'nin çizdiği sınırlar içindedir. 8,5 milyar dolarlık kredinin şartlara bağlanması ABD'nin kendi stratejisi içinde TC'ye biçtiği rolle doğrudan bağlantılıdır. ABD, Türkiye'nin kendi kafasına göre hareket edemeyeceğini bu tür tavırlarla ortaya koymaktadır. Kredinin kullanılması şartları içinde Türkiye'nin ABD'nin Irak'taki politikalarına uyması ve Irak Kürdistanı'na müdahale etmemesi de var. Ancak her şeye karşın yeni pazarlıklar olduğu aşikârdır! Aradaki çelişki ve anlaşmazlıkları mutlaklaştırmak doğru olmaz. Zira görüyoruz ki emperyalist kapitalistlerden ve onların sözcülerinden her konuda tam bir uzlaşma beklenemez. Onlar çıkarlarının çakıştığı konularda bir arada dururlar; çıkarlarının ayrıştığı konularda ise birbirlerine karşı başka güçlerle ilişkiye girmekten geri durmazlar. Kıbrıs konusunda ABD'nin şemsiyesi altına giren Türkiye, Irak Kürdistan konusunda Suriye ve İran gibi bölge ülkeleriyle ABD'nin hoşuna gitmeyecek birtakım girişimlerde bulunmaktan geri durmaz.

Pazarlıkların ne gibi “artılar” ile dolu olduğu önümüzdeki günlerde, politik sahne-
de açığa çıkacaktır. “Stratejik ortaklık”ın ne olduğu özellikle Ortadoğu ve Kafkasya’daki gelişmelerle daha iyi anlaşılacaktır. Fakat Kıbrıs konusunda öyle görülüyor ki ABD ile TC arasında yeni anlaşmalara varılmıştır. AKP hükümeti aracılığıyla hayata geçirilmeye çalışılan geniş politikaların bir paketini Kıbrıs oluşturmaktadır. Büyük burjuvazi Kıbrıs sorununu çözmek, iç ve dış politikada statükocu güçlerin etkinliğini kırmak istiyor.

Son süreçte Kıbrıs politikalarında açıkça değişikliğe gidilmesi ve bunun statükocu kesimin sözcülerince de kabul görmesinin kuşkusuz birçok nedeni vardır. Başbakan Erdoğan önce Davos’ta BM Genel Sekreteri Annan ile görüşmüş ve sonrasında ise Bush’la görüşerek pazarlıklar çerçevesinde sorunun çözülmesine karar verilmiştir. Erdoğan, Bush’tan Annan’ın özel temsilcisi Alvaro De Soto yerine yeni bir arabulucu için baskı yapmasını istedi. Bush, dışişleri bakanı Powell’ı bizzat devreye soktuğunu açıklayarak Annan’ı müzakereleri başlatmaya çağırdı. Erdoğan ise her zaman Rum kesimin bir adım önünde olacaklarını ve Annan ne isterse uyacaklarını açıkladı. İktidar sözcüleri ve büyük burjuvazinin kalemşörları derin bir özgüvenle konuşuyorlar ve “şimdi artık Rumlar çözüm istemeyecektir” diyorlar.

Büyük Ortadoğu Büyük Türkiye mi?

Büyük Ortadoğu Projesi açıklandığında Türkiye egemen sınıfı bir kez daha coştı. Ortadoğu’nun ve Kafkasya’nın çoktan beri yeniden düzenlenmesi için hegemonya savaşı veren emperyalist ülkeler Türkiye’ye yeni payeler biçmeye, onu stratejilerinin merkezine oturtmaya karar vermişlerdir. ABD emperyalizmi BOP’un merkez ülkesinin Türkiye olacağını ve dönüşümlerin başını Türkiye’nin çekeceğini açıklamıştır. Ortadoğu’da Müslüman, demokratik ve laik(!) bir ülke olarak TC model ülke sıfatıyla ileri çıkartılmıştır. Bu meyanda tabii bölgenin gelişmiş silahlı gücü olan Türkiye, yeni düzenlemelerin askeri gücü de olmaktan geri durmayacaktır. Bunun anlamı, Türkiye topraklarının ABD emperyalizminin Ortadoğu ve Kafkasya’da yürüteceği aktif savaşın üssü olacağı ve Türkiye’nin de bu savaşın aktif unsurlarından birini oluşturacağıdır.

Emperyalistleşme niyetleri besleyen ama işlerin bir türlü yolunda gitmemesinden dolayı hevesleri kursağında kalan Türkiye egemen sınıfı, bir kez daha kıymete binmiş ve yeni fırsatlar yakalamış gözüküyor. Irak krizini şimdilik unutan ABD, Türkiye ile BOP çerçevesinde pazarlıklar yapmaktadır. Erdoğan’ın ABD ziyaretinin açıklanmayan en önemli yanı Ortadoğu ve Kafkasya’da gerçekleştirilecek savaşta TC’nin alacağı roldür. Ancak bu rolün ne olduğu yeterince açıktır. Zira egemen sınıfın sözcüleri her fırsatta ABD ile Türkiye’nin iyi bir pazarlık yaptığını ve TC’nin bu pazarlıktan “artılar”la çıktığından dem vuruyorlar.

Nüfuz bölgelerini ABD'ye kaptırmak istemeyen Alman emperyalizmi müdahale alanını genişletiyor ve kendi stratejisini geliştiriyor. Daha düne kadar AB kapısına bile yaklaştırılmayan TC, birdenbire Avrupa'nın savunmasının stratejik giriş kapısı olarak değer görmeye başladı. Almanya kararlı bir şekilde Türkiye'nin AB'ye girişini savunuyor, Fischer Genişletilmiş Avrupa'dan söz ediyor. ABD'nin BOP'unun içinde nasıl ki Türkiye merkez ülkeyse, Genişletilmiş Avrupa'nın Ortadoğu'daki uzantısı ve savunucusu da Türkiye olarak görülüyor.

Türk egemen sınıfının sözcüleri gittikleri yerlerde demokrasiden ve özgürlükten söz ediyorlar. Bir taraftan da Arap devletlerine ABD karşısında boşuna direnmemeleri yönünde çağrılar yapıyorlar. TC bölgedeki ülkelerin Dışişleri Bakanlarını toplayarak zirveler düzenliyor, diplomasiyi kullanarak manevra alanını genişletiyor ve bölgeye müdahale ediyor. Başbakanlık Başdanışmanı Türkiye'nin niyetlerini şöyle açıklıyor: "Türkiye yeni dönemde 'köprü' değil, 'merkez' ülke olarak tanımlanmalıdır. 2004 yılının hedefi küresel aktör olmaya aday bir bölgesel güç olarak Türkiye'nin uluslararası örgütlerdeki etkinliğinin artırılması olacaktır." (Radikal, 26 Şubat 2004)

Emperyalistlerin ve Türk egemen sınıfının Ortadoğu'ya ilişkin planları yeni değildir. Emperyalistler 20. yüzyılın ilk çeyreğinden sonlarına kadar Türkiye'yi emperyalist sistemin en uç kalesi olarak tasarlamış ve SSCB'ye karşı kullanmışlardır. Ortadoğu'nun Sovyet nüfuz alanına girmemesi için Türkiye bölgede etkili bir silahlı güce dönüştürülmüştür. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Türkiye'nin "Soğuk Savaş"ta rolünün ne olacağı tartışılırken, Türkiye'nin NATO üyeliğine karşı çıkan İngiltere yeni bir proje ileri sürmekteydi. İngiltere'nin ileri sürdüğü gerekçeler, yaşanan bugünkü tartışmalar göz önünde bulundurulduğunda ilginçtir. İngiltere, bir "Ortadoğu Komutanlığı Projesi" ileri sürmekte ve Türkiye'nin bu proje içinde Batı'nın çıkarlarını savunması gerektiğini düşünmekteydi. Türkiye Müslüman ve demokratik bir ülke olarak yer aldığı Ortadoğu'ya sızacak, bir Truva atı rolü oynayarak Ortadoğu'daki ülkeleri bu projenin içine dâhil ederek kapitalist dünyanın çıkarlarını garanti altına alacaktı. İngiltere Dışişleri Bakanı Ortadoğu'nun SSCB'ye karşı savunulmasını bizzat Türkiye'nin üstlenmesini istemektedir: "Ortadoğu'nun savunulmasıyla olan ilgisi dolayısıyla, Birleşik Krallığın, bu bölgenin savunmasında Türkiye ile işbirliği yapmakta özel menfaati vardır.. Türkiye'nin Orta Doğu'nun savunmasında kendisine düşen rolü oynaması üzerinde hassasiyetle duruyoruz. Türk Hükümeti de bu görüşü paylaşmaktadır. Dünyanın bu önemli bölgesinin güvenliği için yapılan planlara Türkiye'nin katılması için gerekli çalışmaların bir an önce tamamlanmasını ümit ederim."¹⁹

İngiltere'nin ileri sürdüğü Ortadoğu Komutanlığı Projesi gerçekleşmeyince ABD Kongresi 1957'de Ortadoğu'da Barış ve İstikrarı Koruma başlığı altında bir karar kabul etti. Eisenhower Doktrini olarak anılan bu proje bugünkü BOP'dan hiç de

19. Aktaran: Ömer Kürkçüoğlu, *Türkiye'nin Arap Orta Doğu'suna Karşı Politikası*, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yay., 1972, s. 43-44

farklı değildir. Hemen tüm özellikleriyle bu plan, Ortadoğu'ya hâkim olmak, buraları SSCB'nin etkisinden yalıtılmak ve ABD emperyalizminin nüfuz alanı olarak yeniden tesis etmek üzerine kurulmuştur. TC'nin bu dönemdeki Başbakanı Adnan Menderes'in yaptığı açıklama oldukça tanındıktır: "...Çünkü istikrar ve milletlerin istiklali gayesini güden garb devletlerinin siyaseti bakımından, Türkiye, bu bölgede büyük ehemmiyet arz etmekte ve bu bakımdan gerekli vasıfları haiz bulunmaktadır." Hükümetin yarı-resmi sözcüsü Zafer gazetesi Menderes'ten daha açık konuşurken bugünkü BOP savunucularının söylediklerini 1957'de aynen tekrarlıyordu: "...Eisenhower Doktrinini doğruluğu ve sakatlığını tarih huzurunda... Amerika'nın bu planda ve bu hesapta, Türkiye Cumhuriyeti'ne vereceği yer, mevki ve ehemmiyet tayin edecektir."²⁰

Görülmektedir ki, Türk egemen sınıfının Ortadoğu'ya özlemlerinin tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Türk burjuvazisi emperyalistleşme niyetleri çerçevesinde emperyalistlerin şemsiyesi altına girmekten, onların planlarını uygulamaktan geri durmamıştır. Tüm bu zamanlarda Türkiye Cumhuriyeti Devleti bölgede gerici ve karşı-devrimci bir güç olarak şekillenmiştir. TC'nin tüm politikası bölgedeki statükonun değişmesine karşı olmuştur. Emekçi yığınların ve yoksul Kürt halkının özgürlük için ayağa kalkmasını Türkiye egemenleri acımasızca bastırmışlardır. Bölgenin SSCB'nin etkisine girmesine veya devrimci gelişmelere karşı TC, emperyalistlerin jandarmalığını yapmış ve elbette kendisine düşen kırıntıları da midesine indirmekten çekinmemiştir. Karşı-devrimci bir güç olarak emperyalist sistemin uç beyliği Türkiye, 1970 sonrasında bölgede gelişen olayların bastırılması için bir kez daha sahneye sürüldü. Eisenhower Doktrini Jimmy Carter Doktrini olarak yeniden gündeme getirildi. SSCB'nin Afganistan'ı işgal ettiği, İran'da devrimin patlayıp Şah'ın tepelendiği, Türkiye toprakları üzerinde yığınların devrimci bir kabarışla ayağa kalktığı bir konjonktürde ABD emperyalizmi telaşa kapılmıştı. Başarılı bir proleter devrim tüm bölgede devrimci patlamalara neden olabilirdi. Bunun yanında SSCB, Afganistan işgalini ilerleterek petrol alanlarına inebilir ve buraları ABD'nin denetiminden yalıtılabildi. Bir kez daha TC olayların merkezinde karşı-devrimci bir güç olarak yer aldı. Körfez bölgesindeki petrol yataklarının tehlikeye girmesi ve gelişecek olası devrimlere karşı ABD emperyalizmi bugün Türkiye'de "Çevik Güç" diye bilinen "Acil Müdahale Birliği" ve bir Merkezi Komutanlık oluşturdu. ABD'nin SSCB'yi çökertmek için tasarladığı Yeşil Kuşak Projesi de bu dönemde gündeme geldi. Saddam Irak'ını İran'ın üzerine saldırtırken, Türkiye'de 1980 askeri faşist diktatörlüğüyle karanlık bir dönemin kapısını açıyorlardı.

Emperyalistlerin şemsiyesi altında bölgesel güç rolüne soyunan Türk egemen sınıfı, SSCB dağıldığında bu niyetlerini açıktan dillendirdi: "Adriyatik'ten Çin Seddi-ne!" Şimdi de aynı politika devam ediyor: ABD emperyalizminin nüfuz alanı olarak "Büyük Ortadoğu" ve "**Büyük Ortadoğu**" içinde "**Büyük Türkiye!**" ABD emper-

20. Aktaran: Haluk Gerger, *Türk Dış Politikasının Ekonomi Politikası*, Belge Yay., İstanbul, Ağustos 1999, s. 83-84

yalizmi Türk egemen sınıfının özlemlerini görmekte ve kendi planları çerçevesinde TC'yi kullanmak istemektedir. Zbingniev Brezinski "Türkiye Karadeniz bölgesini istikrar içinde tutar, Akdeniz'e girişi kontrol eder, Kafkasya'da Rusya'yı dengeler, hâlâ Müslüman fundamentalizmine karşı panzehirdir ve NATO'nun Güney kanadının dayanağıdır" diyerek ABD egemen sınıfının niyetlerini oldukça net ortaya koyarken, TC'ye biçilen rolü de yeterince açıktan ifade etmektedir. Türkiye'ye Büyük Ortadoğu Projesi kapsamında düzeni sağlayan, sesini çıkartan devletlerin başına çöken, kapitalist entegrasyonu garanti altına alacak ekonomik gelişmenin motor gücü olan ve gelişecek toplumsal hareketleri bastıran karşı-devrimci bir güç olarak rol biçilmektedir. ABD sözcüleri ve Bush İkinci Dünya Savaşı sonrasında Federal Almanya ile TC'nin bugünkü rolü arasında bir analogi kuruyor. İkinci Dünya Savaşından sonra ne olduğuna bakmak gerek.

Avrupa'da taş taş üstünde kalmamış, Almanya'nın, Fransa'nın ve İtalya'nın bayındırlık ve sanayi altyapısı tahrip olmuş, nitelikli işgücü savaşta tükenmiş, ekonomileri çökmüştü. Tüm burjuva devlet kurumları işlevlerini yitirmiş, Avrupa'da devrimci durumlar baş göstermişti. Fransa'da ve İtalya'da direniş komiteleri ve işçilerin öz-örgütleri iktidarı fiilen ellerine almışlardı ve her an burjuvazi siyasi iktidardan resmen defedilebilirdi. Aynı şekilde Japonya'da ordu ile birlikte devlet kurumları, sanayi ve ekonomi çökmüş, kitlelerin ABD emperyalizmine karşı haklı öfkesi harekete geçerken devrimci bir kalkışmanın tüm koşulları vücut bulmuştu. Almanya ise Sovyet tankları altında tümünden tehlikeye girmişti.

ABD emperyalizmi bu ülkelerdeki siyasal boşluktan bir proleter devrimin gelişmesini önlemek amacıyla Almanya, İtalya ve Japonya'yı işgal etti. Federal Almanya yeniden ve Avrupa'nın motor gücü olarak yapılandırıldı. Marshall Planı ile birlikte bu ülkelere muazzam bir sermaye aktarıldı. Almanya çökmüş Avrupa'nın merkezi olarak alındı ve ABD şemsiyesi altında ayağa dikildi. Böylelikle ABD orduları uzun bir süre Almanya'da kalarak devlet kurumlarının yeniden yapılandırılmasını, düzenin kendini yeniden onarmasını sağladı ve Avrupa'da devrimci durumlara yol açabilecek boşluklar kapatılmış oldu.

Bugün Ortadoğu ve Kafkasya adeta bir barut fıçısına dönmüştür. Arap halkları yıllardır baskı ve zulüm altında yaşıyor, Filistin halkı yıllardır katlediliyor, Kürt halkı bir yüzyıldır inkâr ediliyor. Başta Kürt yoksul yığınlarının hareketi olmak üzere "Büyük Ortadoğu" sınırlarında yer alan ülke emekçi yığınları tüm düzeni değiştirecek devrimci dinamikleri bağrında taşıyor. ABD'nin nüfuz alanlarına müdahalelerine karşı toplumsal dinamiklerin harekete geçmesi ve devrimci durumların yaşanması emperyalistlerin korkulu rüyasıdır. İşte TC böylesine bir sürecin karşı-devrimci aktörü olarak "Büyük Ortadoğu" içinde yer almak istiyor. Bu durumda Türkiye, büyük ordusuyla düzensizliği bastıran, devrimci patlamalara yol açacak gelişmeleri ezen karşı-devrimci bir güç ve merkez olacaktır.

Türkiye'nin Alt-Emperyalist Açılımları

Emperyalist savaş konjonktürünün ve biriken yüklü tarihsel meselelerin baskısı altında kalan Türkiye burjuvazisi, geldiğimiz aşamada kendi önünü açmak için önemli adımlar atıyor. 10 Ekimde Zürih'te imzalanan ve Türkiye ile Ermenistan ilişkilerinin geliştirilmesini içeren protokoller de bu adımlardan birini oluşturuyor. Bu protokoller esas olarak diplomatik ilişkilerin yeniden başlatılmasını, kara sınır kapılarının iki ay içinde açılmasını ve ülke sınırlarının uluslararası sözleşmeler bağlamında tanınmasını içermektedir. Soykırım ve Karabağ meselesiyse söz konusu protokollerde yer almamaktadır.

13 Ekimde ise Türkiye-Suriye Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi adı altında iki ülkenin bakanları ortak bir toplantı düzenlediler ve vize uygulamasını da kaldıran çeşitli anlaşmalar yaptılar. Hemen akabinde, Türkiye-Irak Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi toplandı ve enerji, tarım, sağlık, su, sınır kapıları, boru hatlarının yenilenmesi, demir yolu bağlantısının kurulması gibi 44 maddeyi içeren bir anlaşma imzalandı. Bu anlaşmalar bağlamında, önümüzdeki günlerde Türkiye, Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nin başkenti Erbil'de konsolosluk açacak. Böylece yakın zamana değin Irak dâhilinde bir Kürt federe devlet yapılanmasını kabule bile yanaşmayan Türkiye, bugün gelinen aşamada bu yapıyla diplomatik ilişkiler kurma noktasına gelmiştir.

Kürt, Ermeni, Kıbrıs ve benzeri sorunlarda güdülen “çözumsuzlük” politikası, uzun bir süredir kabına sığmayan ve emperyal bir yönelime giren sermaye çevreleri için, mutlaka kırılması gereken bir prangaydı. Elbette bunun için de söz konusu sorunlarda çözumsuzlüğü dayatan asker-sivil Kemalist bürokrasinin statükocu egemenliği mutlaka kırılmalıydı. Egemen kesimler arasında yaşanan it dalaşında, uluslararası konjonktürün ve tarihsel gidişatın kendi lehine seyretmemesinin de bir sonucu olarak, statükocu-devletçi kesimler genel anlamda itibar ve mevzi kaybederek gerilemeye başlamışlardır. Burjuva siyasal alandaki bu değişim ve yeniden konumlanış süreci, kendisini, “emperyalist açılımlarla” dışa vurmaktadır. Asker-sivil bürokratik elitin rejim üzerinde siyasal egemenliğine, ezilen ulusların bastırılmasına ve inkârına, yedi düvelin düşman olarak görülmesine dayanan Kemalist paradigmanın yerine, ifadesini yeni-Osmanlıcı bir söylemde bulan emperyal paradigma geçirilmek istenmektedir. İşte Kürt, Ermeni, Suriye, Irak “açılımlarının” ve son günlerde yükseltilen “İsrail karşıtlığının” sebebi budur. Başka bir anlatımla, alt-emperyalist bir konuma yükselen Türkiye burjuvazisi, bulunduğu ekonomik ve siyasi mevziden daha ilerilere sıçramak amacıyla önündeki engelleri temizlemeye girişmiştir.

Emperyalist hegemonya kavgasının geldiği verili evre, ekonomik, siyasi ve jeostratejik konumunun da bir sonucu olarak Türkiye'nin emperyal hamleleri için elverişli bir zemin oluşturmaktadır. Bu kapsamda belli başlı birkaç faktör saymak mümkündür. Sarsılan hegemonyasını yeniden tesis etmek üzere Afganistan ve Irak savaşını

başlatan, bilahare savaş makinesini İran ve Suriye'ye sürmeyi arzulayan ve Büyük Ortadoğu Projesine işlerlik kazandırmak isteyen ABD, planlarının ancak bir kısmını hayata geçirebilmiştir. 11 Eylül 2001 akşamında Bush, uzun dönemli bir savaş başlatıklarını açıklamıştı. ABD'li emperyalistler “şok” ve “dehşet” sözleriyle kodladıkları savaşın planladıkları gibi yürüyerek hedefine varacağını tasavvur ediyorlardı. Ancak aradan 8 yıl geçmesine rağmen, ABD, emperyalist hegemonyasını tartışmasız kılamamıştır. Üstelik ekonomik kriz, amiyane deyimle ABD'nin façasını çizmiştir.

Her ne kadar Irak savaşı sürecinde ABD karşısında bir odak gibi duran Almanya ve Fransa bu konularını sürdürmemişlerse de, süreç ilerledikçe Rusya ve Çin yeni emperyalist güçler olarak daha fazla sivirmeye başlamışlardır. Rusya ve Çin'in emperyalist hegemonya kapışmasına daha fazla dâhil olması, zaten yol almakta zorlanan ABD'nin yürüyüşünü bir hayli zorlaştırmıştır. Bu ve benzeri gelişmelerin doğrudan bir sonucu olarak emperyalist güçler arasında ortaya çıkan çelişkiler ve boşluklar, bölgesel güç konumuna yükselen veya ABD ile çıkarları örtüşmeyen ülkelere de manevra alanı sunmaktadır. Meselâ, Venezuela'nın Latin Amerika'da ABD karşıtı bir söylem yükseltmesi ve bunu başka ülkelerin izlemesi, uzun yıllardan sonra yeniden toplanabilen Bağlantısızlar Hareketi'nde Chavez ve Ahmedinecad'ın anti-emperyalist pozlar kesmesi, hedef tahtasındaki İran'ın ABD karşısında manevra yapabilmesi, çok açık ki emperyalistler arasında doğan çelişkiler ve boşluklar sayesinde mümkün olabilmektedir. Alt-emperyalist bir konuma yükselmiş olan ve emperyalist basamaklarda daha da yükselmek için yanıp tutuşan, bu kapsamda paradigmasını değiştirmeye ve bölgesine müdahale etmeye çalışan Türkiye için, verili konjonktür diğer ülkelere nazaran daha fazla olanaklar sunmaktadır.

Bugün Türkiye Orta Asya, Kafkasya, Balkanlar ve Ortadoğu ülkelerine kendi ölçüğünde hiç de küçümsenmeyecek düzeyde sermaye ihracı yapmakta ve aynı zamanda bu bölgelerdeki pazarlarda Türk sermayesinin ürettiği mallar önemli ölçüde yer tutmaktadır. Emperyal arzuların hayata geçirilmesi için görev üstlenen AKP hükümeti, yalnızca bölgedekilerle değil, Avrupa'nın ve dünyanın birçok ülkesiyle ticari ilişkileri geliştirerek sermayenin önünü açıyor. Bu meyanda, petrol ve doğalgaz boru hatlarının ve böylece enerji dağıtımının merkez üssü haline gelen Türkiye'nin elde etmiş olduğu siyasi gücün önemine de değinmek gerekiyor. Mevcut haldeki Kerkük-Yumurtalık, Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hatlarına, proje aşamasında olan Nabucco ve Güney Akım doğalgaz ve Samsun-Ceyhan petrol boru hatları da eklenmiştir. ABD'nin de destek verdiği Nabucco projesiyle, Rusya baypas edilerek Azerbaycan, Türkmenistan ve Kazakistan'ın yanı sıra Ortadoğu ülkelerinden de gelecek doğalgazın Avrupa'ya taşınması amaçlanmaktadır. Rusya ise buna Güney Akım projesiyle mukabele etmektedir. Verili durumda Rus doğalgazı Avrupa'ya Ukrayna üzerinden gitmektedir. Ancak kısmen ABD'nin nüfuz alanında olduğu için, Rusya ikinci bir boru hattını Ukrayna'dan geçirmek istememekte ve Karadeniz üzerinden Avrupa'ya taşımayı hedeflemektedir ki, bu doğrultudaki çalışmalar başlamış bulunuyor. Böylece Türkiye karşıt güçlerin enerji dağıtım merkezi haline gelmekte ve gayet tabii olarak bu durum onu uluslararası siyasal alanda güçlendirmektedir.

Nitekim bunun bir sonucu olarak Rusya, nüfuz alanındaki Ermenistan'ın Türkiye ile ilişki kurması için baskı yapmış ve protokollerin imzalanmasında rol üstlenmiştir. Elbette Rusya'nın başka hesapları da vardır: Gürcistan'ın devre dışı bırakılması ve Nabucco boru hattının Ermenistan'dan geçirilmesini arzulamaktadır. Bunun yanı sıra, özellikle son dönemde Türkiye ile Rusya arasındaki ilişkilerin daha fazla gelişmesi de, protokolleri imzalaması ve hayata geçirmesi için Ermenistan'a baskı yapılmasında önemli bir faktördür. Rusya, Türkiye'nin ticaret yaptığı birinci ülke, Türkiye ise Rusya'nın ticaret yaptığı beşinci ülke konumundadır. Önümüzdeki dönemde ise Rusya ve Türkiye arasında "stratejik işbirliği anlaşması" yapılması gündemdir. **Anlaşılacağı üzere Rusya, Türkiye'yi mümkün olduğunca ABD'den uzaklaştırmak ve kendi yanına çekmek istemektedir.** Bu durum, emperyal çıkarlarını "tüm taraflarla konuşabilen" ve "komşularıyla sızır sorunlu" bir ülke maskesi altında hayata geçirmeye çalışan ve bu maksatla "denge siyaseti" güden Türkiye'nin tam da arzuladığı şeydir.

Fakat Türkiye'nin konumu, basit bir şekilde emperyalist güçler arasındaki çelişkilere yararlanmanın ötesindedir. Emperyalist güçler arasındaki çelişiklerden ve boşluklardan yararlanabilmek için ille de alt-emperyalist bir güç olmak gerekmiyor. Bazı hususi durumlarda kimi az gelişmiş kapitalist ülkeler de emperyalist çelişiklerden yararlanarak kendi çıkarları için manevra yapabilmektedirler. Ancak bu ülkelerin manevra kapasiteleri son derece sınırlıdır. Bu tip ülkelerden farklı olarak, Türkiye, alt-emperyalist bir düzeye yükselmesi dolayısıyla, gerek ekonomik-siyasi-askeri gücü gerekse de jeostratejik konumu nedeniyle daha yüksek bir manevra kapasitesine sahiptir. Türkiye'nin bu durumu, emperyalist güçler arasındaki çelişiklerin ve oluşan boşlukların yarattığı imkânlarla da birleşerek ona belli ölçüde bağımsız bir siyaset oluşturma olanağı sunmaktadır. Unutmamak lazım ki "Alt-emperyalizm kavramı, emperyalist hiyerarşi piramidinde en üst basamakta yer alan emperyalist ülkelerin altındaki bir konumu anlatır. Bu konumdaki bir kapitalist ülke henüz üsttekiler gibi bir ekonomik güce ve dünya gündemini belirlemede aynı derecede etkiye sahip olmasa da, kendi bölgesinde ve büyük emperyalist güçlerin eşliğinde artık doğrudan yayılmacı ilişkiler yürütür. ... Alt-emperyalist bir ülkenin emperyalist ülkelere bağımlılığında, henüz bu düzeye ulaşmamış kapitalist ülkelere kıyasla belirli ölçüde bir gevşemenin gerçekleştiği açıktır. Artık bir bölge gücü düzeyine yükselen kapitalist ülkeler, kendi çıkarları doğrultusunda daha bir bağımsız davranabilmek için gerektiğinde büyük güçlere kafa tutabilmektedirler. Büyük emperyalist güçlerle ilişkilerinin biçimi ve niteliği zamanla kendileri lehine bir değişim kaydetmektedir. Örneğin, bir zamanlar bölgelerinde büyük güçlerin basit bir jandarması rolünü üstlenirken, artık büyük güçlerle birlikte hareket etmeyi kendi yayılmacı iştahlarını tatmin için arzulamaktadırlar."²¹

Emperyalist-kapitalist piramidin tepesinde oturan ileri ülkelerin konumunu tek taraflı mutlaklaştırmak, diyalektik değişime kendini kapatan Üçüncü Dünyaclarının

21. Elif Çağlı, *Alt-Emperyalizm Üzerine: Bölgesel Güç Türkiye*, MT, Ağustos 2009

marifetidir. Gerçekte emperyalist-kapitalist sistem, ileri, orta ve az gelişmiş ülkelerin karşılıklı ekonomik bağımlılığı temelinde, eşitsiz, ama bileşik gelişmeyle yol alan bir niteliğe sahiptir. ***Elbette piramidin tepesinde oturan emperyalist güçler, alttakiler karşısında ekonomik ve siyasi bakımdan oldukça güçlüdürler ve kendi istemlerini dayatabilmektedirler. Ancak bu gerçeklik, piramidin tepesindeki ileri ülkelerin her şeyi belirleyen mutlak egemen oldukları anlamına gelmez.*** Eğer eşitsiz nitelikteki karşılıklı bağımlılık ve görelilik referans alınmazsa ileri, orta ve az gelişmiş kapitalist ülkeler arasındaki ilişkiler dondurulur ve dolayısıyla emperyalist sistemin temel yapısı da anlaşılabilir. Nitekim küçük-burjuva sosyalizmi bu gerçeği kavrayamadığı içindir ki, emperyalist hiyerarşiyi sömürge ve sömürgecilik referans vererek tanımlamakta, eşitsiz ve bileşik gelişmeyi ve piramitte yaşanan yer değiştirmeleri göz ardı etmektedir.

Oysa piramidin bütününde akışkan bir hareketlilik vardır ve basamak inenler olduğu gibi basamak çıkanlar da olabilmektedir. Bu hareketlerin kimisi de pekâlâ sınıf atlamalar anlamına gelebilmektedir. 20. yüzyılın başından itibaren emperyalist hiyerarşideki yer değiştirmelere, örneğin ABD'nin, bir dönemin üzerinde güneş batmayan imparatorluğu İngiltere'yi nasıl gerilerde bıraktığına tanık olduk. Günümüzde de, sınıf atlamanın bir başka örneği olarak Çin'in piramidin üst basamaklarına tırmandığını görüyoruz. Keza bir zamanların az gelişmiş ülkesi Türkiye bugün dünyanın on yedinci büyük ekonomisi düzeyine yükselmiştir. Türkiye'nin G-20'lerde ya da BM Güvenlik Konseyi'nde boy gösterir duruma gelmesi, basitçe emperyalistlerin inayettinden değil, geldiği alt-emperyal konumdan ötürüdür. Elbette Türkiye ve benzeri ülkelerin emperyalist piramidin üst basamaklarına tırmanarak daha fazla pay talep eder duruma gelmeleri, büyük emperyalist güçlerle eşitlendikleri anlamına gelmiyor. Emperyalist paylaşımında kimin ne kadar pay alacağını belirleyen şey güç ilişkileridir ve bugün en güçlü olan ABD emperyalizmi büyük lokmayı yutmaktadır. Burada kavranması gereken temel husus, Türkiye gibi ülkelerin emperyalistlerin "taşeronu" olmaktan öte bir güce ve konuma sahip olduklarıdır.

Nitekim Türkiye, bir taşeron olmadığını ve paylaşım masasında yer almak istediğini göstermek için son dönemde geçmişe göre daha bağımsız bir dış politika uygulamaya yönelmiştir. Hamas, Suriye ve İran'a yaklaşımda Türkiye'nin, ABD-İsrail çizgisiyle tümüyle uyuşmaması da bunun bir örneğidir. ABD ve İsrail'in istememesine rağmen Türkiye, İran ve Suriye'yle ilişkilerini sürdürmüş, Hamas liderini Ankara'da kabul etmeye kadar gitmiş, son dönemde Filistin sorununda neredeyse İsrail karşıtı bir söylem tutturmuştur. Başbakan Erdoğan'ın Davos Zirvesinde "one minute" çıkışı ne onun duygusal ve Kasımpaşalı olmasından ne de Filistin halkını çok sevmesindedir. Erdoğan'ın, emperyalist güçlerin sistemin sorunlarına çözüm aradığı, sermaye çevrelerinin çeşitli müzakereler yürüttükleri ve dünya medyasının yoğun ilgisine mazhar olan elitist Davos Zirvesinde yüksek perdeden Şimon Peres'i azarlaması boşuna değildir. Erdoğan bu çıkışıyla, bölge halklarının gönlünü kazanarak Ortadoğu arenasında Türkiye'nin siyasi gücünü arttırmayı ve onu özellikle bu coğrafyada

vazgeçilmez kılmayı hedeflemektedir. Nitekim “one minute” çıkışından sonra Ortadoğu ülkelerinin sokaklarında Erdoğan’ın posterleri taşınmış ve Türkiye’nin itibarı artmıştır. Bu çıkış aynı zamanda emperyalist piramidin tepesinde oturanlara da “beni hesaba katın” mesajdır.

Son günlerde Türkiye ile İsrail arasında patlak veren “tatbikat krizi” üzerine, İsrail basını Türkiye’yi Batı ekseninden kopararak İslamcı şer eksenine yanaşmakla suçladı. İsrail yönetiminin de aynı minvalde, üstelik Kemalistlerle benzer bir dil tutturması oldukça manidar. Ancak söz konusu olan ne Türkiye’nin Batı ekseninden kopması ne de İsrail ile olan ilişkilerini bitirmek istemesidir. Türkiye Ortadoğu’da kendine bir nüfuz alanı oluşturmak istemekte ve bu doğrultuda hamleler de yapmaktadır. Bu hamleler kimi durumlarda İsrail ile ters düşmesine de yol açabilmektedir. Meselâ Türkiye’nin, Suriye ile önemli anlaşmalara imza atması, vizeyi kaldırması ve bununla da yetinmeyerek ortak askeri tatbikatlar yapması İsrail’i kızdırmaktadır. Aşıkâr olan şudur ki, Ortadoğu’da Türkiye ile İsrail’in politikaları eskisi kadar birbiriyle örtüşmemektedir. İşte İsrail’in Anadolu Kartalı Tatbikatından men edilmesinin anlamı bu bağlamda aranmalıdır.

AKP önderliğindeki yayılmacı Türk burjuvazisi, bölgeye dönük müdahaleleriyle ABD’nin planlarında kendine daha fazla yer açmaya başlamıştır. Bunun en tipik örneğini Suriye ve Irak oluşturmaktadır. ABD’nin başlangıçta karşı çıkmasına rağmen Türkiye, şer ekseninde sayılan Suriye ile ilişkilerini sürdürmüş ve onu Amerikan karşıtı çizgiden uzaklaştırarak emperyalist-kapitalist sisteme daha derinden entegre olmaya ikna etmiştir. Nitekim geçen haftalarda Star gazetesinden Mustafa Karaali-oğlu’na mülakat veren Beşar Esad da, bu gerçeğin altını çiziyor, Türkiye’nin ve Erdoğan’ın rolünün önemine değiniyor. Bu durum, ABD emperyalizminin çıkarlarıyla örtüşmektedir ve bunun için de Türkiye’nin Ortadoğu’da üstlendiği rolü desteklemeye ve planlarında ona daha fazla yer açmaya karar vermiştir. İşte Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu’nun, “Obama ile Türkiye’nin dış politik tercihleri ve öncelikleri tamamen örtüşmektedir” demesi bu sebeptir.

Bir başka anlatımla, ABD, Ortadoğu’nun emperyalist sisteme tam entegre edilmesinde Türkiye’ye de roller biçmektedir. Bu kapsamda, ABD, çekildikten sonra Kürdistan Bölgesel Yönetiminin ve hatta Irak’ın diğer parçalarının hamiliğini Türkiye’nin üstlenmesini istemektedir. **Lakin bunun gerçekleşebilmesi için de Türkiye’nin içerideki Kürt sorununu bir şekilde çözmesi ve Kürdistan Bölgesel Yönetimini tanıması gerekmektedir.** Nitekim “Kürt açılımı”nın ve Erbil’de konsolosluk kurma kararının sebebi hikmeti budur. Ne var ki gerek statükocu-devletçi kesimler gerekse de kimi sol çevreler Türkiye’nin attığı bu adımları ABD’nin bir dayatmasından ibaret olarak sunmaktadırlar. Gerçekliğin bu şekilde eğilip bükülmesinde statükocu-devletçi güçlerin özel hesapları vardır, ancak sosyalist hareketin belli kesimlerinin onların çizgisine düşmesi hiç de işçi sınıfının çıkarına değildir. Çarpık bir emperyalizm kavrayışına sahip olan sol çevrelerin **Türkiye’yi sömürge, yarı-sömür-**

ge ya da taşeron olarak görmeleri ve böylece tüm kötülükleri emperyalist güçlere yıkararak kendi ulus-devletlerini temize çıkartmaları son derece yanlıştr. Bu bakış açısıyla işçi sınıfı bağımsız bir sınıf çizgisine ve Türkiye'nin emperyal politikalarının karşısına çekilemez.

Başta “Kürt açılımı” olmak üzere tüm bu “açılımlar” salt ABD’nin dayatmasından öte, büyük ve yayılmacı sermayenin emperyal arzularının tezahürüdür. Sürecin nasıl gelişeceği tümüyle farklı bir konudur ve burada önemli olan bölgeye dönük “açılımların” emperyal saiklerle yapıldığını kavramaktır. Fakat meselenin şu boyutuna da dikkat çekmek gerekiyor: Kürt sorununun çözülmesini, halklar arasında yakınlaşmanın kolaylaşmasını, vize uygulamasının kaldırılmasını, Ermenistan ile sınır kapılarının açılmasını işçi sınıfı olumlu ama yetersiz adımlar olarak değerlendirir.

Ne var ki, iddia edildiği gibi bu kapsamdaki gelişmelerin amacı bölgeye kalıcı barış ve huzur getirmek, halkların kardeşliğini sağlamak, yepyeni bir medeniyetin temellerini atmak değil, sermayenin daha fazla önünü açmaktır. Bugün dünyayı saran kriz ve başta Ortadoğu olmak üzere dünyanın birçok bölgesine sıçrayan emperyalist savaş alevleri, kapitalist düzende kalıcı barış ve huzurun neden bir aldatmaca olduğu gerçeğini de gözler önüne sermektedir. Ama dünyaya geçekten de barış ve huzur getirmek, ezilen uluslara özgürlük tanıyarak halkların kardeşliğini sağlamak, tüm ülke sınırlarını ortadan kaldırmak ve sınıfsız sosyalist bir medeniyete giden sürecin önünü açmak olanak dâhilindedir. Bunu da ancak işçi sınıfı ve onun devrimci iktidarı başarabilir. Bölge işçi sınıfının enternasyonalist birliğini sağlamak ise, bu hedefte önemli bir mesafe kaydetmek anlamına geliyor. Hem Ortadoğu, Balkanlar ve Kafkasya’nın keşiştiği bir coğrafyada olması hem de bölgenin en gelişmiş ülkesi olması dolayısıyla Türkiye işçi sınıfına enternasyonalist birliğe giden yolda tarihsel önemde görevler düşmektedir.

Utku Kızılok- ilk kez Marksist Tutum dergisinin 1 Kasım 2009’daki 56 nolu sayısında yayımlandı.

“Komşularla Sıfır Sorun” Politikasından Herkesle Sorunlu Politikaya!²²

Türk burjuvazisi kendisi için yatırım ve pazar alanları oluşturmak, uluslararası siyaset arenasında dikkate alınacak bir nüfuz elde etmek ve dolayısıyla yürüyen emperyalist paylaşımından pay kapmak amacıyla Afrika’dan Orta Asya’ya, Balkanlar’dan Ortadoğu’ya kadar dört bir yana ulaşmaya, buralarda yerleşmeye çalışıyor. Bu kapsamda, Başbakan Erdoğan’ın kapitalistlerin de içinde bulunduğu kalabalık bir grupla Kuzey Afrika’ya yaptığı “Arap Baharı” turu, Türkiye’nin emperyal hamlelerinde önemli bir evreyi temsil etmektedir. Bir zamanlar, meselâ 1950’lerde Adnan Menderes’e hüsnü kabul göstermeyen “Arap sokağı”nın; Mısır, Tunus ve Libya’da Başbakan Erdoğan’ı bağırma basması uluslararası siyasetteki değişimin ve Türkiye’nin bölgede ulaştığı ekonomik ve siyasi gücün bir göstergesidir.

Aslında Erdoğan’ın Kuzey Afrika çıkartmasını, hemen bu gezi öncesine denk gelen İsrail’e yatırım kararını, Filistin sorununun gündeme taşındığı New York’taki Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda yaptığı konuşmayı bir bütün olarak değerlendirmek gerekiyor. Türkiye, İsrail’i hedefine oturtarak uluslararası siyaset arenasında, emperyalist çıkışını yüksek perdeden dile getirmiştir. Şurası çok açık ki, mazlum Filistin halkının davasını emperyal heveslerine kaldıraç yapmaya çalışan Türkiye, Filistin’in hamisi rolünde Ortadoğu’daki nüfuzunu arttırmayı amaçlıyor. Dolayısıyla Filistin sorununun sahiplenilmesi Türkiye’nin emperyal arzu ve taktiklerinin bir tezahürüdür. Bugün için söylersek, Türkiye burjuvazisi büyük emperyalist güçler karşısında ekonomik ve askeri açıdan henüz güçsüzdür. İşte bu güçsüzlüğünü, Müslüman kimliğini ve bölgedeki halklarla tarihsel bağlarını daha fazla öne çıkartarak ve başta Filistin halkı olmak üzere yoksul ve mazlum halkların hamisi rolüne soyunarak aşmaya çalışıyor. Erdoğan’ın, BM kürsüsünden dünya kamuoyu önünde İsrail’i alabildiğine sert bir dille eleştirmesi, Avrupalı emperyalistlerin sömürgeciliğinden, Afrika’nın yağmalandığından, açlıktan kırılan Somali halkına yardım edilmediğinden, Birleşmiş Milletlerin ise bu adaletsizlikler karşısında çözüm üretemeyerek acze düştüğünden dem vurması, “mazlumların hamisi” yaklaşımının bir yansımasıdır. Burada kavranması gereken husus, yükselmekte olan ve paylaşım sofrasında kendilerine yer açılmasını isteyen yeni güçlerin, bu amaç doğrultusunda ezilen halkların davasını kullanmaktan geri durmayacaklarıdır.

Time dergisine verdiği mülakatta Erdoğan’ın, BM’ye dönük eleştirileri daha da sertleşiyor. BM’nin verili yapısını, bilhassa tüm ipleri elinde tutan ABD, Çin, Rusya, İngiltere ve Fransa’dan oluşan Güvenlik Konseyi Daimi Temsilciliğinin niteliğini eleştiriyor. Bu çıkışıyla Türkiye, eski güç ilişkilerine göre oluşturulmuş BM’nin ve

22. Türkiye’nin Emperyalist Atakları başlığını, akışı ve sürekliliği sağlamak için bu şekilde değiştirdik.

onun mekanizmalarının, mevcut durumuyla devam edemeyeceğini ve kendisi gibi yükselen emperyalist güçlere yer açılması gerektiğini ilan etmiş oluyor.

Şu hususun altını önemle çizmek gerekiyor: Paylaşım sahnesine yeni ve atak güçlerin çıkmasıyla emperyalist odaklar arasındaki güç ilişkileri değişmeye başlamış ve bu değişim uluslararası siyasette yansımalarını da bulmuştur. Nitekim devamlı işaret ettiğimiz üzere ABD emperyalizmi bu değişimi fark ettiğinden, arkadan gelenlerin kendi hegemonyasını sarsıp üste çıkmaması için uzun soluklu bir savaş başlatmış, özellikle Çin ve Rusya gibi rakiplerini henüz erken aşamada kuşatmaya girişmiştir. Bir süredir dünya siyasetinde Türkiye'nin yanı sıra, geleneksel güç Çin ve Rusya'nın haricinde Hindistan ve Brezilya'yı daha fazla görüyoruz. Hâlâ dünya ekonomisinin motor gücü olan ABD emperyalizmini bir kenara bırakacak olursak, **tarihsel emperyalist güçler, özellikle de Avrupalı emperyalistler geçmişteki konumlarına nazaran, uluslararası siyasete yön verilmesi noktasında bir gerileme içindedirler.** Avrupalı emperyalist güçlerin derdine derman olması amacıyla hayat verilmeye çalışılan AB projesi, ekonomik bir birlik olmaktan ileri gidememiş (kriz bu ekonomik birliği de parçalama yönünde ilerliyor) ve hüsrarla sonuçlanmıştır. Neticede, Avrupalı emperyalist güçler ABD'nin karşısına bir blok olarak çıkmayı başaramamışlardır.

Avrupalı emperyalistler bir blok olarak paylaşım alanlarına inemedikleri için, her birisi bağımsız olarak kendi gemisini yürütmeye çalışıyor. İngiltere'den sonra Fransa'nın da ABD'ye yanaşması ve onun açtığı yoldan ilerlemesi bu duruma örnektir. Fransız burjuvazisi, yeniden Kuzey Afrika'ya etkili bir şekilde dönmeye çalışıyor. Kuzey Afrika'da Fransa ile Türkiye'nin rekabeti de dikkat çekiyor. Fransa ve İngiltere liderleri Sarkozy ve Cameron'ın apar topar Libya'ya gitmeleri ve Erdoğan'ın Kuzey Afrika gezisinin etkisini kırmaya çalışmaları, aslında uluslararası siyasetteki değişimleri de gözler önüne sermektedir.

Türkiye, hâlihazırda Batı eksenini dâhilinde hareket etmektedir ve ABD'nin oluşturduğu planların ana çizgisinin ötesine taşın bir siyaset izlememektedir. Alt-emperyalist bir düzeye yükselmiş Türkiye gibi ülkeler, yürüten emperyalist hegemonya kavgasının ana kutuplarından birinin arkasına takılmadan emperyalist üst basamaklara tırmanamazlar. **Alt-emperyalist bir ülkenin büyük emperyalist güçlerden tümüyle bağımsız hareket etmesi ve kendi başına oyun kurmasının olanağı yoktur. Dolayısıyla böylesi ülkelerin büyük emperyalist güçlerden birinin ya da ötekini oluşturduğu eksene girmesi bir zorunluluktur.** Ancak bu demek değildir ki, bu alt-emperyalist ülkeler tümüyle büyük emperyalist güçlere tâbi olurlar.

Kaldı ki emperyalist kutupların kesin çizgileriyle ortaya çıkmadığı, saflaşma ve hazırlık sürecinin devam ettiği günümüz benzeri konjonktürler, Türkiye gibi ülkelerin farklı emperyalist güçlerle aynı anda ilişkiye geçmesine ve kendilerine daha fazla manevra alanı yaratmalarına olanak tanımaktadır. Nitekim emperyalist paylaşım

kavgasında oluşan çatlaklardan yararlanmaya çalışan Türkiye, bir yandan Batı ittifakı içinde yer alırken öte yandan Rusya ve Çin ile ekonomik ve askeri anlaşmalar yapmaktan, Ortadoğu’da, özellikle İsrail konusunda ABD’den farklı adımlar atmaktan geri durmamaktadır. ABD ise, alt-emperyalist bir güç haline gelen ve bölgede ekonomik ve siyasi nüfuzu artan Türkiye’yi rakiplerine kaptırmamak ve planları dâhilinde kullanmak istemektedir. Bu durumda, alt-emperyalist bir güç olarak hareket eden Türkiye, ABD’nin planlarına bir jandarma, “uşak” ya da “taşeron” rolüyle mi dâhil edilmiş oluyor? Bu tür analizlerle uluslararası siyasetteki gelişmelerin açıklanamayacağı ve işçi sınıfına doğru bir bakış açısı sunulamayacağı açıktır. Özellikle son üç-dört yıldır geliştirdiği emperyal strateji, siyaset ve taktiklerle Türkiye, ABD’nin planlarında kendine daha fazla yer açmaya ve böylece uluslararası siyasal arenada daha fazla söz sahibi olmaya çalışıyor.

Bu ilişki biçimi ve düzeyi, sosyalist hareketin geneline hâkim olan ve politik kavrayışsızlığın bir ifadesi olan “taşeron/uşak” Türkiye yaklaşımının çok ötesindedir. Eğer kavramlara takla atılmıyorsa Türkiye’nin nasıl bir “taşeron” ve “uşak” olduğu açıklanmalıdır. Emperyalist-kapitalist dünyada ilişkiler karşılıklı bağımlılık temelinde ama güçler dengesine göre şekillenir. Uluslararası siyasal arena yaşanan değişimi açıklama ihtiyacı duyan, eski şablonlarla yol alamayacaklarının farkına varan çevrelerin Türkiye vb. ülkeler için ortaya attığı “taşeron” kavramlaştırması ise, emperyalist-kapitalist sistemin yapısının kavranamamasını gözler önüne seriyor. Bir patronun işlerinin bir bölümünü yapan, bu işi yaparken finansal olarak da tümüyle patrona bağımlı, onun denetlemesi ve yönlendirmesi altında olan, ilişkinin ne kadar süreceğini patronun belirlediği bir taşeron ile daha küçük sermayesiyle ve dolayısıyla daha az söz hakkıyla bile olsa o büyük patronla belli bir şirket ortaklığı kuran bir sermayedarın konumu aynı olabilir mi? Alt-emperyalist bir düzeye yükselen, bölgesinde ekonomik ve siyasi nüfuz elde eden, kendi arzularını görelî “bağımsız” politik açılımlarla ortaya koyan ve bunu uluslararası siyaset arenasında dillendiren Türkiye’nin durumu bir taşerona değil, büyük patronun küçük ortağına denk düşüyor mu?

Bir örnekle somutlarsak, ABD’nin Büyük Ortadoğu Projesine dâhil olan Türkiye, genel çerçevenin dışına çıkmasa da, geliştirdiği hamlelerle basit bir oyuncu olarak kalmak istemediğini ortaya koymuştur. Emperyal arzularını hayata geçirmek için yapıp tutuşan Türkiye burjuvazisi, özellikle emperyal strateji ve taktikleri oluşturan AKP hükümeti, AB’nin geleceğinin belirsizleşmesi ve dünya krizinin derinleşmesini de hesaba katarak Ortadoğu’ya daha fazla müdahale etmeye başlamıştır. ABD’nin ve İsrail’in karşı durmasına rağmen Suriye ve İran’la çeşitli anlaşmalar yapmaktan, Suriye ile ortak bakanlar kurulu toplamaktan, askeri tatbikatlar gerçekleştirmekten, vizeleri kaldırmaktan, Ortadoğu’da AB benzeri bir ekonomik birlik oluşturmak için harekete geçmekten geri durmamıştır. Daha da önemlisi ABD ve AB emperyalistleri, nükleer silah üretmek istediği gerekçesiyle İran’a yaptırım kararı aldığında Türkiye, BM Güvenlik Konseyinde yapılan oylamada “hayır” oyu kullanmaktan çekinme-

miştir.

Kuşkusuz Türkiye'nin amacı İran'ı korumak değil, Ortadoğu'da kendi önünü açmaktır. Şu gerçeği unutmamak lazım: Türkiye ile İran Ortadoğu'da nüfuzlarını arttırmaya çalışan rakip güçlerdir. Batı ekseninde olan Türkiye'nin çıkarları İran'dan ziyade ABD ve AB ile kesişmektedir. İran, Filistin sorununu sahiplenerek, Batı ve İsrail karşıtı bir çizgi tutturarak Ortadoğu'da etkisini arttırmaya çalışıyor. İşte bu nedenle Türkiye, Batılı emperyalistlerin İran'a dönük yaptırımlarına karşı durarak Ortadoğu'da etkisini güçlendirme yolunu açmaya girişmiştir. Emperyal stratejiyi oluşturan AKP hükümeti bilmektedir ki, Ortadoğu'da ilerleyebilmek için Filistin halkına zulüm uygulayan İsrail'e tutum almak bir zorunluluktur. Bir taraftan Kürt halkına zulüm uygularken, öte taraftan tam bir ikiyüzlülükle Filistin halkının hamisi rolüyle uluslararası siyasette boy gösteren Türkiye, Batılı emperyalist güçleri karşısına alma pahasına İsrail'in burnunu sürtmeye dönük hamleler yapmaktadır. Davos'ta İsrail'in simge isimlerinden cumhurbaşkanı Şimon Perez'in âlemin önünde azarlanması ile başlayan süreç, Mavi Marmara hadisesi ile devam etmiş ve diplomatik ilişkilerin en alt düzeye indirilmesi noktasına gelmiştir.

Türkiye burjuvazisi bu hamlelerinin meyvesini toplamaya başlamıştır. Bilhassa Davos'ta Erdoğan'ın Şimon Perez'i azarlamasından sonra, Türkiye'nin prestiji Ortadoğu halkları nezdinde bir yükseliş kaydetmektedir. Nitekim Erdoğan'a olan ilgi Kuzey Afrika turunda da devam etmiştir. Türkiye, halk kitleleri nezdinde kazandığı itibarı ekonomik ve siyasi çıkara tahvil etmeye çalışıyor. Arap kitlelerin Türkiye'ye olan sempatisi, Müslüman bir ülke olmasına karşın gelişmiş, parlamenter sisteme dayalı görece demokratik bir işleyişi oturtmuş, seküler bir toplum oluşturmuş olmasından da ileri gelmektedir. Neticede her şey görecelidir: Bugün Türkiye'deki yaşam biçimi, pazardaki çeşitlilik ve toplumsal alandaki ilişkiler Ortadoğu'daki kitlelere çekici gelmektedir. Türkiye'nin televizyon dizilerinin Arap sokağında yoğun ilgi görmesi, kültürel davranışların kodlanması, Türkiye'den gidecek malların daha kolay pazar bulmasını, yatırım alanlarının önünün açılmasını da beraberinde getirmektedir.

Şüphesiz AKP gibi İslamcı geleneğe gelen bir partinin iktidarda olması, Türkiye'nin Ortadoğu'da rol kapmasında önemli bir faktördür. "Arap Baharı"yla birlikte Mısır, Tunus ve Libya'da iktidar adayı haline gelen İslamcı partilerin AKP'yi örnek aldıklarını söylemeleri oldukça anlamlıdır. Sonuçta unutmayalım ki, Müslüman Kardeşler dâhil bu İslami hareketlerin tepesi çoktandır kapitalistleşmiş durumdadır. Bu kesimler, kapitalistleşme dinamiğinin dönüştürücü etkisi altında kalarak etraflarına baktıklarında, kendilerine Batı'dan ziyade Türkiye'yi daha yakın buluyorlar. Kapitalist-emperyalist sisteme derinden entegre olmuş ve kapitalist piyasa ekonomisini içselleştirmiş Müslüman Türkiye'nin model ülke olarak ortaya çıkması, zeminsiz bir böbürlenmeden ziyade nesnel bir gerçekliği ifade etmektedir. Batı'da kök bulmasına karşın kapitalizm evrensel bir sistemdir: Tüm eski ilişkileri kendi potasında eritir ve doğasına uygun yeni ilişkiler yaratır. Kapitalist sistemin dışında olmayan ve de-

rinden entegrasyon yoluna giren Ortadoğu coğrafyasındaki ilişkiler de kapitalizmin evrensel ilişkiler potasında daha fazla eriyecektir. Bu potaya çekilirken Türkiye'nin model olması ve rol oynaması hiç de gerçek dışı değildir.

Dolayısıyla Ortadoğu'nun dönüştürülmesinde ABD'nin "model ortaklık" kavramlaştırması üzerinden Türkiye'ye rol biçmesi, Türkiye'nin "uşak" ve "taşeron" olmasından değil, ekonomik ve askeri açıdan önemli bir düzeye ulaşmış olmasından, bölgede etkili olabilmesinden ileri gelmektedir. Erdoğan'ın, İslami akımlardan gelebilecek eleştirileri ve yüz çevirmeleri göze alarak Mısır, Tunus ve Libya'da laikliğe vurgu yapması, yalnızca eksen tartışmalarına verilmiş bir yanıt değil, aynı zamanda Arap coğrafyasında Türkiye'nin rolünü başka bir ülkenin oynayamayacağını ortaya koymak içindir. ABD'nin "ılımlı İslam" projesine model olarak Türkiye'yi göstermesi boşuna değildir. Beyni dumura uğramış ulusalcı kesimlerin bunu Türkiye'yi şeriata götürmek isteyen bir proje olarak sunmaları garabeti bir yana, bu proje tam da yukarıda açıklamaya çalıştığımız gibi, Türkiye'nin Ortadoğu'ya model olarak sunulması projesidir.

ABD emperyalizmi, bölgenin dönüştürülmesi bağlamında Türkiye'nin önünü açarken, beri taraftan da Türkiye'nin "bağımsız" hamlelerini dizginlemeye ve kendi kontrolü altına almaya çalışıyor. Bu noktada en sorunlu konuyu İsrail ile ilişkiler oluşturmaktadır. Hiç şüphe yok ki, Yahudi burjuvazisinin Amerika'da oynadığı rol, ilişkilerin derinliği ve ABD'nin bölgedeki ihtiyaçları İsrail'i ayrıcalıklı ve dokunulmaz yapmaktadır. Tam da bu nedenle, Birleşmiş Milletlerin Mavi Marmara gemisi baskınına inceleyen raporunun (Palmer Raporu) İsrail'e bir yaptırım uygulanmasını önermemesi ve hatta İsrail'in Gazze ablukasını haklı göstermesi, ABD'nin etkisinden bağımsız düşünülemez. Hülasa, ABD emperyalizmi elindeki manevra olanaklarına başvurarak şimdilik İsrail ile Türkiye'yi aynı anda idare etmektedir.

Ancak belli bir noktada İsrail sorununun da bir biçimde çözümü gündeme gelecektir. Ortadoğu'daki statüko parçalanırken İsrail'in durumu aynı kalabilir mi? İsrail'in durumunu emperyalist savaş sürecinin nasıl şekilleneceği, Ortadoğu'da ittifakların kimler arasında olacağı, İran konusunda Türkiye'nin nasıl bir tutum alacağı belirleyecektir. Şu anda tüm emperyalist ve kapitalist güçler, aynı anda çok yönlü hamleler yapmaktadırlar. Türkiye emperyalizmi, NATO'nun füze kalkanı radar sisteminin kendi topraklarında kurulmasını kabul ederek önemli bir manevra yapmış bulunmaktadır. Bu hamlesiyle Türkiye, hem Batılı emperyalist kampta yer aldığının mesajını vermiş, İsrail'e yüklenme noktasında elini güçlendirmiş, PKK'ye karşı giriştiği operasyonlara ABD'nin göz yummasının ve daha da önemlisi kendisine insansız hava araçları vermesinin yolunu açmış, hem de İran ve Rusya'dan gelebilecek tehlikelere karşı önlem almıştır. Radar sistemi görünürde İran'a karşı kuruluyorsa da, esasında asıl amaç Rusya'dan gelebilecek füzelerin fark edilip imha edilmesidir. Türkiye burjuvazisi, radar sistemini kabul ederek bölgede çelişkileri biraz daha keskinleştirmiş ve savaş alevlerini bu topraklara doğru çekmeye başlamıştır.

Hiç kuşkusuz Türkiye'nin bölgeye dönük emperyal hamleleri, emperyalist savaş sürecine yeni bir dinamik getirmiştir. **Düne kadar “komşularla sıfır sorun” politikası güden Türkiye, gelenen evrede neredeyse tüm komşularla “sorunlu” hale gelmiştir.** Elbette bu “sıfır sorun” yaklaşımı tümüyle Türkiye'nin emperyal taktiklerinin bir ifadesiydi. Fakat Ortadoğu'daki parçalayıcı dinamikler bu taktiği çok geçmeden eskitmiş ve açığa düşürmüştür. **“Arap Baharı”yla birlikte Türkiye burjuvazisi taktik değişikliğine gitmek zorunda kalmış ve meselâ aylar öncesine kadar can çığır kuzu sarması olduğu Suriye'ye savaş ilan etme noktasına gelmiştir.** Gerek radar sisteminin kurulmasını kabul ettiği, gerekse Suriye meselesinde ABD ile ortak bir çizgi izlemeye başladığı için, taktiksel olarak yakınlaştığı İran ile uzaklaşma sürecine girmiştir. Ayrıca İran, “liberal İslam”ı teşvik etmekle suçladığı Türkiye'nin, bu minvalde Ortadoğu'daki gelişmeleri kendi lehine kullanmaya çalışmasından da rahatsız durumda. Diğer taraftan, İsrail'e karşı açıklanan beş maddelik yaptırım paketiyle ilişkiler iyice gerilmiş, İsrail'in Kıbrıs'ı fişeklemesiyle Akdeniz'de başlayan petrol arama çalışmaları ve dolaşan savaş gemileri tehlikeli süreci tırmandırmaya başlamıştır.

Önümüzdeki dönemde Ortadoğu'da gerilim süreci daha da tırmanacak gibi gözüküyor. Suriye'ye dönük müdahale pişirilmekte, süreç olgunlaştırılmaya çalışılmakta. Ortadoğu'da yürüten emperyalist kapışmanın eninde sonunda İran'a uzanacağı, öncesinde ise Suriye'nin defterinin dürülmek istendiği yeterince açıktır. 11 Eylül 2001 saldırısıyla başlayan süreçten bugüne değin Türkiye'nin, gerek bulunduğu bölge gerekse emperyalist arzuları nedeniyle savaşın dışında kalamayacağına işaret ediyoruz. Dün “komşularla sıfır sorun” nutukları çeken AKP hükümetinin şimdilerde yüksek perdeden savaş naraları atması bunun bir ifadesidir. Fakat Kürt sorununun varlığı ve hareketin ulaştığı düzey Türkiye emperyalizmine yaman bir dert oluşturmaktadır.

Bölgede başlayacak bir savaş yalnızca Arap ve Türk emekçileri değil, aynı zamanda Türk ve Kürt emekçileri de karşı karşıya getirme tehlikesi barındırmaktadır. Özellikle son günlerde gerek Kürt düşmanlığı üzerinden gerekse Ortadoğu'daki emperyal hamleler üzerinden Türklük böbürlenmesi eşliğinde milliyetçilik yükseltilmeye çalışılıyor. İşçi-emekçi kitleler yürütülen emperyal siyasetin peşine takılmak amacıyla, Türkiye'nin ne kadar büyüdüğüne, bölgesinde ne denli itibar gördüğüne, bunun gurur verici olduğuna, ekonominin büyüyeceğine ve bundan halkın da yararlanacağına bizzat vurgu yapılıyor. TUSİAD'ından MÜSİAD'ına kadar sermaye örgütleri genel hatlarıyla AKP'nin oluşturduğu emperyal siyasetin arkasına yığılmış durumdadır.

Düne kadar AKP'nin karşısında yer alan –iç siyasette karşıtlığını hâlâ sürdüren–, statükocu güçlerin alanında hareket eden burjuva yazar-çizer takımı, şimdilerde AKP'nin emperyal hamlelerinin arkasında durmak gerektiğini söylüyorlar. Geçen seneye kadar Ergenekoncuların sesi olan Hürriyet gazetesinin tepesinde oturan Ertuğrul Özkök şimdilerde şunları yazıyor: “Hazır olacaksın... Bu politika kafana yat-

mıyorsa da hazır olacaksın. Bak biri orada denizin dibini kazıyor; öteki burada senin başkentinin altını oyuyor. Büyük devletsen eğer; hele hele büyük lokma yemişsen; gemilerini Gazze'ye de göndereceksin; Doğu Akdeniz'i gölü ilan edenin başına da tebelleş olacaksın. (...) ...Ankara'da seçilmiş bir hükümet varsa; o «Büyük politika» diyorsa, «Güçlü devlet» diyor; kafana yatmasa da; arkasında duracaksın. Durmalıyız...” Bir zamanlar Erdoğan için, “bilgisi zayıf, deneyimi eksik, eğitimi yetersiz, yabancı dil bilmez bir adam”, “Türk siyasetine yakışmıyor” diyen Fatih Altaylı ise, ABD gezisinden notlar aktarıyor: Balkan kökenlilerin bir toplantısında Erdoğan'ın ne denli sevildiğini, Balkan ülkelerin liderlerinin Erdoğan'a büyük saygı gösterdiğini, liderlerin lider gibi olduğunu, Arap halklarından sonra bu manzaranın kendisini şaşırttığını dile getiriyor ve Türkiye'nin, Erdoğan'ın deneyimlerinden yararlanabilmesi için siyaseti bırakmaması gerektiği çağrısında bulunuyor. Yiğit Bulut gibi milliyetçiler, İslamcı ve liberal çevrelerden yalakalarsa, adeta vecd halinde Erdoğan güzellmeleri döşeniyorlar.

Asker-sivil bürokrasinin vesayetini geriletken AKP hükümeti, burjuva kesimler arasındaki çelişkiyi ve çatışmayı emperyal siyaset üzerinden aşmaya çalışıyor. Türkiye'nin, Özal'la birlikte bir emperyal vizyonu olmasına rağmen, bu vizyonun ideolojik temellerini döşeyen ve uygulanabilir bir siyaset haline getiren esas olarak AKP hükümetidir. Böylece Türk burjuvazisi, AKP nezdinde emperyal siyaset güdecek bir iradeye ve hatta ekonomik gücün önüne geçen bir siyasal perspektife kavuşmuştur. İşte AKP ve burjuvazi, geniş emekçi yığınları bu perspektifin arkasına yığmaya çalışıyor. Emperyal hamleler neticesinde Türkiye'nin uluslararası siyasette dikkate alınması ve bölge halkları nezdinde itibar kazanması, yıllar yılı Batı toplumları karşısında aşağılık kompleksi yaşamış bu toprakların insanların gururunu okşamaktadır. BBC Türkçe web sitesinde çıkan bir yazı bu durumu çarpıcı bir şekilde dile getirmektedir: “Türk olmak birden bire havalı bir şey haline geldi. Her ne kadar kimse sizin dilinizi konuşmasa da.”

Bu ulusal gururlanma emperyal siyasetin savaş makinesine koşulursa, emekçi yığınlar için tam bir yıkım olur. Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarında emekçi yığınlar bu ulusal gururlanma üzerinden körleştirildi ve birbirine kırdırıldılar. Bu bakımdan sosyalist hareket Türkiye'nin emperyal hevesleri ve saldırganlığı karşısında çok uyanık olmalıdır.

Utku Kızılok- ilk kez Marksist Tutum dergisinin Ekim 2011'deki 79 nolu sayısında yayımlandı.

IV. Bölüm

Libya, Suriye ve Yemen'in Emperyalist Savaş Halkasına Eklenmesi, Ortadoğu Savaşı, Türkiye'nin Emperyal Heveslerinin Sonuçları ve Kürt Sorunu

Ortadoğu’da Değişen Dengeler, AKP ve Kürt Sorunu

Türkiye’nin emperyalist arzularını kendi anlayışı çerçevesinde Ortadoğu’da hayata geçirmeye çalışan AKP –ve özellikle onun eksenindeki burjuva kesimler– büyük hayal kırıklığı yaşıyor. *Uluslararası konjonktürün de el vermesiyle bazı fırsatlar yakalayan AKP, vehme kapılıp Türkiye’nin bölgede oynayabileceği rolü gereğinden fazla abartınca ve bu abartıya siyasi körlük eşlik edince, kendisini Ortadoğu duvarına çakılmış buldu.* Kardeşken kalles ilan edilen Esad ve rejimi, son iki senedir ha bugün ha yarın yıkılacak denmesine rağmen yerli yerinde duruyor. Mısır’da Müslüman Kardeşler yönetiminin askeri darbeyle devrilmesi, AKP’nin Ortadoğu’da yürüdüğü çok önemli bir zemini şimdilik çökertmiştir. Nitekim AKP’nin Mısır’daki darbeye son derece yüksek perdeden tepki vermesi, canının ne kadar yandığının işaretidir. Elbette hadisenin bir başka boyutu da şudur: Mısır’daki durumla benzerlikler kuran AKP, kendisinin de bir darbe tehlikesiyle karşı karşıya olduğu propagandasıyla kitleler nezdinde mağduriyet duygusu yaratmak ve içerideki siyaseti bu temelde şekillendirmek istemektedir.

İç ve dış siyaset birbirinin devamıdır ve bu iki cephedeki gelişmeler, son süreçteki hadiseler bağlamında da görüleceği üzere doğrudan birbirini etkilemektedir. Özellikle Suriye planlarının gerçeğe dönüşmemesi AKP hükümetini dış siyaset alanında sıkıştırmış ve bu sıkışıklık onu içeride daha saldırgan hale getirmiştir. Gezi Parkı protestolarına verilen alabildiğine sert tepki ve kutuplaştırma eksenli siyaseti derinleştirme hamleleri, AKP’nin içeride ve dışarıda sıkıştığının bir başka ifade biçimidir. Gezi Parkı protestoları vesilesiyle ortaya çıkan kitle hareketlenmesi üzerinden AKP’ye ve özellikle de Erdoğan’ın karizmasına önemli bir çizik atılmıştır. En önemlisi, burjuva siyaset arenasında yeni arayışlara ivme verilmiştir. Diğer taraftan, uzun bir süredir AKP ile iktidar koalisyonunun en önemli bileşeni Gülen cemaati arasında yaşanan tepişme devam ediyor. Bu tepişme, Kürt sorununun nasıl çözüleceği konusunda daha da sertleşmektedir.

Kürt sorunu, burjuva güçler arasındaki kavgada ve rejimi sıkıntıya sokmada ana belirleyen olmaya devam etmektedir. Irak’tan sonra Türkiye’nin Suriye sınırında da bir özerk bölgenin oluşmaya başlaması ya da dört ülkeden Kürtlerin, tarihlerinde ilk kez bir araya gelerek ulusal bir kongre toplayacak olması çok şey anlatmaktadır. Bu durum, Birinci Dünya Savaşından bu yana Kürtler açısından en elverişli koşulların oluştuğunu ve Ortadoğu’da dengeleri değiştirecek önemli bir güç haline gelmekte olduklarını gözler önüne sermektedir. Türkiye kapitalizmine hangi araçlarla yol aldırılacağı, bunun siyasal biçim ve üslubunun ne olacağı, Ortadoğu’da ABD ve İsrail ile ilişkilerin nasıl şekilleneceği ve en mühimi Kürt sorununun ne temelde çözüleceği gibi hususlar, önümüzdeki dönemde burjuva siyasetinde daha nice krizlere neden

olacaktır.

Dış siyasette sıkışma

Türkiye ekonomisi AKP hükümeti döneminde önemli bir büyüme kaydetti; gerek geleneksel gerekse İslamcı burjuva kesimler bir hayli palazlandılar. Türkiye'nin, dünyanın 17. büyük ekonomisi düzeyine yükselmesi, ezelden beri dile getirilen emperyal arzular için ciddi anlamda maddi bir temel teşkil ediyordu. Nihayetinde alt-emperyalist bir güç haline gelen Türkiye burjuvazisi, gücünü bölgeye taşımak ve kendine nüfuz alanları yaratmak istediğinde, bu arzusu, AKP tarafından şekillendirilen bir siyasetle hayata geçirilmeye başlandı. Ancak hamama giren terler! Nitekim Osmanlı mirasını dayandırılmaya çalışılan bu emperyalist siyasetin uygulayıcısı AKP, hevesle girdiği Ortadoğu hamamında bir hayli terlemiş bulunmaktadır. **2009'da "komşularla sıfır sorun" söylemiyle yol verilen bu siyaseti iki evreye ayırabiliriz: "Arap Baharı" öncesi ve sonrası.**

AKP, Türkiye burjuvazisinin emperyalist emellerini hayata geçirebilmek için Filistin sorununun hamisi rolünde Ortadoğu'ya dramatik bir giriş yapmıştır. AKP, Ortadoğu'da halk kitlelerinin sempatisini kazanmak gerektiğini ve bunun yolunun da Filistin sorununu sahiplenmekten ve İsrail'e tavrı almaktan geçtiğini biliyordu. Neticede Erdoğan'ın, İsrail cumhurbaşkanı Şimon Peres'i Davos'ta dünyanın gözü önünde azarlaması ve katil imasında bulunması Arap kitlelerinde büyük sempati topladı ve Türkiye'nin Ortadoğu'da rol almasını kolaylaştırdı. Yıllar yılı Filistin halkına zulüm uygulayan ve burnundan kıl aldırmayan İsrail'in sembol isimlerinden birisine atılan fırça, bir anda Erdoğan'ı Ortadoğu sokaklarında "kahraman" haline getirdi. Bu çıkışla Türkiye, emperyalist güçlere Ortadoğu'da önemli bir oyuncu olduğunu ve paylaşım masasında kendisine de yer açılması gerektiği mesajını vermiş oluyordu.

AKP öncülüğünde Türkiye, ABD'nin genel stratejisi dışına çıkmadan ama kendi planları çerçevesinde birçok kez onunla karşı karşıya gelerek Ortadoğu'daki boşlukları doldurmaya girişti. Suriye'deki Esad rejimiyle kurulan yakın ilişki, Hamas'a arka çıkma, Batılı emperyalist güçlerin İran'a uyguladığı baskı ve ambargoya direnme bu girişimin bir ifadesiydi. AKP, savaş ya da kitle kalkışmaları yoluyla siyasal dönüşümlere gerek kalmadan, ekonomik entegrasyonla Ortadoğu'nun emperyalist-kapitalist sisteme derinden bağlanabileceğini, bu meyanda ise yakın ilişki kurduğu Suriye'nin istenen çizgiye çekilebileceğini kanıtlamaya çalışıyordu. Böylece bu çizginin temsilcisi ve uygulayıcısı olarak Türkiye, başarılı bir alternatif ortaya koyacak ve kendi nüfuz alanını da yaratmış olacaktı. Söz konusu siyaseti "komşularla sıfır sorun" söylemiyle meşrulaştırmaya çalışan AKP, Türkiye'nin emperyalist hedeflerinde ayakbağı haline gelen hususlarda da bazı adımlar atmaya başladı. 2009'da geleneksel devlet politikasına son verilerek Güney Kürdistan'da konsolosluk açılması, içeride bir Kürt "açılımı" başlatılması ve Ermenistan ile yakınlaşma girişimleri bu emperyalist siyasetin bir gereği idi.

Ancak “Arap Baharı”, AKP’nin Ortadoğu’da statükonun devamı üzerine inşa ettiği stratejiyi tepetaklak etti. Tunus ve Mısır’da İslamcı güçleri siyaset sahnesinin önüne fırlatan halk isyanları bu kadarla kalsaydı, AKP’nin siyaseti yine de geçerli olurdu. Ne var ki halk hareketinin Libya’dan sonra Suriye’ye sığması ve emperyalist güçlerin halk hareketini Esad yönetimine karşı silahlı bir kalkışmaya dönüştürmek istemesi üzerine Türkiye hızla makas değiştirdi. Hiç kuşkusuz bu makas değiştirmede, Libya’da sürece geç müdahil olduğu için istediğini alamadığını düşünen AKP’nin, Suriye’de de benzeri bir akıbetle karşılaşarak bölgedeki iddialarını hayata geçiremeye telaşının önemli bir rolü vardı. ***Bu nedenlerle AKP, dümeni tam tersine kırdı ve Suriye siyasetini değiştirdi: Kardeş Esad oluverdi “kalles Esed”.*** Lakin daha önemlisi, Suriye’deki Kürtlerin aynı Irak’taki gibi özerk bir bölge oluşturması ve bu durumun Türkiye’yi de içine alan bir “Kürt Baharı”nı tetiklemesi olasılığının belirmiş olmasıydı. Üstelik Suriye’de Kürt hareketinin en güçlü bileşeni olan PYD, PKK’nin çizgisindeydi. Burada kurulacak bir özerk bölge, içeride Kürt hareketinin elini güçlendirecek ve Kürt halkını dizginlemek oldukça zor olacaktı. Panikleyen Türkiye’nin yeni politikasının nihai amacı bir an önce Esad rejiminin devrilmesi, iktidara gelen muhalif güçlerin aman vermeden Kürtleri kontrol altına almasıydı. Cihatçı İslamcı gruplar dâhil muhalefet çok hızlı bir şekilde silahlandırıldı ve Esad rejimine üç dört aylık ömürler biçildi.

Fakat Suriye’de acımasız bir iç savaş sürmesine rağmen Esad rejimi yıkılmış değil. Bunda Rusya, İran ve Çin’in ekseninin desteği olduğu tartışmasızdır. Diğer bir faktör ise ABD başta olmak üzere Batılı emperyalist güçlerin Suriye’ye müdahale etmek konusunda isteksiz olmalarıdır. Muhalefetin ağır silahlarla donatılması, uçuşa yasak bölge ilan edilmesi ve derhal müdahale edilmesi gibi önerilerin sahibi Türkiye ile ABD arasında ciddi çelişkiler mevcuttur. AKP’nin her hâl ve şartta kendi hedeflerine ulaşmak amacıyla El-Nusra/Kaide tipi radikal İslamcı grupları desteklemesi, üstelik bunu yaparken kendi İslamcılığını da bir şekilde işin içine katması, ABD ve AB nezdinde kuşkuyla karşılanmaktadır. Esad rejimi yıkıldıktan sonra nasıl bir toplumsal ve siyasi tablonun ortaya çıkacağını öngöremeyen ve AKP’ye de tam anlamıyla güvenmeyen ABD, Türkiye’nin yaklaşımlarına şimdilik prim vermemektedir. Nitekim Türkiye’nin esip gürlmeleri, Erdoğan’ın son ABD gezisiyle durulmuştur. Gezi öncesinde ABD’yi ipe un sermekle eleştiren Erdoğan, Beyaz Saray’da geçirdiği “transformasyonla” ABD’nin planlarıyla daha uyumlu hale getirilmiştir.

Netice itibariyle AKP’nin Suriye politikasının şu anki evresi hüsrandır. Türkiye’nin dolaylı olarak Suriye’deki iç savaşa ortak olması ama başarılı olamaması, sınır kentlerine yığılan yüz binlerce göçmenin yarattığı gerilim ve Reyhanlı’daki bombalı saldırı AKP’yi iç siyasette sıkıştıran bir durum yaratmıştır. En önemlisi, tüm uğraşlara rağmen Suriye’deki Kürtlerin özerk bir bölgenin temellerini döşemesinin önüne geçilememiştir. Bu durum, AKP’nin “çözüm süreci” adıyla yeniden bir “Kürt açılımı” başlatmasında basınç oluşturmuş ve rol oynamıştır, oynamaya da devam etmektedir.

Suriye’de hedeflerine ulaşamayan Türkiye, Mısır’da Müslüman Kardeşler’in (İh-

van-ı Müslim'in) askeri darbeye düşürülmesi neticesinde Ortadoğu'da ve Kuzey Afrika'da zemin kaybetmeye devam etmektedir. "Arap Baharı"yla İslamcı örgütler, özellikle de İhvan, burjuva siyaset arenasında en belirleyici güç haline gelmişti. Zira esas örgütlü olanlar İslamcı güçlerdi ve bu nedenle kitleleri arkalarına takmayı başardılar. Mısır'da, Tunus'ta ve hatta Libya'da İhvan ve kolları iktidara geldiler. Batılı emperyalist güçler, tam arzu etikleri bir siyasal tablo ortaya çıkmaya da, durumu kabul eder gözüktüler. İşte bu noktada Türkiye kendini "model ülke" olarak pazarladı ve bölgedeki hedefleriyle örtüştüğü ölçüde ABD, AKP'nin rol almasına ses çıkartmadı. Zira İslamcı köklerden gelen AKP, bu partilerin sivri yanlarının törpülenmesi, ılımlaşmaları ve bölgeyle birlikte kapitalist sisteme derinden entegre olmaları noktasında rol oynayabilirdi. Zaten kapitalistleşen İhvan ve uzantıları, kapitalistleşme dinamiğinin dönüştürücü etkisi altında kalarak etraflarına baktıklarında, kendilerine Batı'dan ziyade Türkiye'yi daha yakın buluyorlardı. Bu bağlamda, Türkiye'nin emperyal emellerini hayata geçirmek isteyen AKP ile ABD'nin çıkarları ve planları örtüşüyordu. Nitekim Türkiye'nin rolünü başka bir ülkenin oynayamayacağını ortaya koymak isteyen Erdoğan, Mısır, Tunus ve Libya gezisinde özellikle laikliğe vurgu yaparak ilgili yerlere mesaj vermeyi de ihmal etmemiştir.

AKP, "Arap Baharı"yla İhvan'ın yükselişini, kendisinin durumuyla neredeyse özdeşleştirdi ve Türkiye'deki gibi bir sürecin yaşanacağını düşündü. Dolayısıyla danışmanlığına soyunduğu İhvan'a, bu perspektiften akıl verdiği muhakkaktır. Bunu, İhvan'ın "İslam ülkelerinin yükselişi" bakış açısıyla Türkiye-Mısır eksenli eşliğinde bir dış siyaset izlemesinde; demokratik dönüşümler bekleyen geniş yığınların beklentilerinin tam aksine, baskıcı yasalarla toplumu kontrol altına alma girişimlerinde; geleneksel burjuva kesimleri dışlayarak kendi yandaşlarını palazlandırmaya dönük tutumunda görmek mümkündür. AKP ve İhvan üzerinden Türkiye-Mısır eksenli oluşturulmaya çalışılması, bu kapsamda Hamas'ın buraya çekilmesi İsrail'i ve ABD'yi tedirgin etmeye başlamıştır. Mısır'da ise, iktidardan dışlanmaya çalışılan diğer burjuva kamp, rejimin bel kemiğini oluşturan ve Türkiye'deki gibi bir akıbetle karşı karşıya kalabileceğini hesaplayan ordu ve yargı bürokrasisi, hoşnutsuz geniş kitlelerin üzerine basarak İhvan'a karşı harekete geçmiştir. Hiç kuşkusuz bu kamplaşmada, ABD ve emperyalist güçler, kendi planlarını yürütmeye daha uygun bir zemin hazırlayacağını düşünerek askeri darbeye onay vermişlerdir.

Darbenin orta vadeli hedeflerinden biri İhvan'ı daha fazla sistem içine çekmek ve ehlileştirmek ise, diğer bir hedefi de ABD'nin bölgedeki planlarıyla daha uyumlu hale getirmektir. Çok açık ki İhvan'a vurulan darbeye, aynı zamanda, fazladan ve himlere kapılarak rolünü abartan AKP'ye de bir gözdağı verilmektedir. Netice itibarıyla Suriye ve Mısır'daki tablo, Türkiye'nin emperyalist kapasite ve sınırlarını ortaya koymuştur. Keza Somali'deki elçiliğe yapılan saldırı da emperyalist rekabet hamamına giren Türkiye'nin bundan sonra nasıl terleyeceğini göstermektedir.

Kürt sorunu

İç ve dış siyasal dinamikler AKP ve Türkiye'yi giderek daha fazla sıkıştırırken, Kürt hareketinin elini güçlendirmektedir. Bugün Kürt hareketi, Gezi Parkı süreciyle keskinleşen burjuva kesimler arasındaki kavgada, esas denge konumundadır. Meselâ günlerce süren kitle hareketlenmesine Kürt hareketi aktif destek verip AKP'ye vurmak isteseydi –bunun sonuçlarının Kürt hareketi için hayır ya da şer olmasından bağımsız– hiç kuşkusuz bambaşka bir siyasal tablo ortaya çıkardı. Uluslararası konjonktürün seyri, örneğin Irak'tan sonra Suriye'de de bir özerk Kürdistan'ın zemininin ortaya çıkması Kürt hareketinin manevra alanını genişletmiş, AKP ve Türkiye'nin üzerindeki basıncı arttırmıştır. Nitekim bugün burjuva yazarların ifade ettiği üzere, AKP'nin Öcalan'ı muhatap alarak bir “çözüm süreci” başlatmasının esas nedeni Suriye'de bir Kürt özerk bölgesinin ortaya çıkmaya başlamasıdır.

Fakat daha önce de yazdığımız üzere Kürt sorununun çözümü meselesi TC açısından emperyalist bir perspektifin içine oturtulmuştur. Türkiye burjuvazisinin amacı, bizzat kendi ideologlarının kavramlaştırdığı ifadeyle söylersek, “Kürtlerle bölünme değil Kürtlerle büyüme” stratejisini hayata geçirmektir. Ortadoğu'da belirleyici ege-men bir güç olmak isteyen Türkiye burjuvazisi, zengin petrol ve doğalgaz kaynaklarını kontrol eden Kürt burjuvazisini yanına alarak emellerine ulaşmak ve buradan kalkarak dünya siyasetinde ağırlığını arttırmak istemektedir. Kürt hareketi ise kendi cephesinden durumu, Öcalan'ın Newroz'da okunan mektubunda dile getirdiği biçimde, Türkler ile Kürtlerin stratejik ittifakı olarak koymakta, sürecin AKP'yi bu aşamaya getirdiğini belirtmektedir. Müzakereler sonucunda varılan ve üç aşamalı olduğu duyurulan planın birinci aşaması çerçevesinde PKK gerillaları Türkiye'den çekilmeye başlamıştır.

Ancak anayasa değişikliğiyle başta anadilde eğitim hakkı olmak üzere Kürt halkının bir kısım taleplerinin karşılanmasını öngören ikinci aşamaya geçilebilmiş değildir. Gezi Parkı eylemlerinin patlak vermesiyle AKP'nin bir hayli korktuğu, kitle hareketi geri çekilmeden ve kontrol hükümete geçmeden “çözüm süreci” bağlamında adım atmak istemediği bir gerçektir. AKP'nin oyalama tutumu nedeniyle Kürt hareketinin o günlerde geri çekilmeyi yavaşlattığını da belirtelim. Yaşanan kriz üzerine, Öcalan önce AKP'ye ikazlarda bulunmuş, ardından da çekilmenin hızlandırılmasını istemiştir. Ne var ki sürecin nasıl gelişeceği hâlâ belirsizdir.

Ulusal ve uluslararası alanda sıkışan AKP, önümüzdeki seçimleri kazanarak pozisyonunu tahkim etmek, üzerindeki basıncı hafifletmek istemektedir. Üstelik Erdoğan'ın başkanlık arzusu da bu hesabın içindedir. İşte bu hesaplardan ötürü AKP ve Erdoğan, çözüm bağlamında dişe dokunur adımlar atmamak, milliyetçi oyların kendisinden kaçmasının önüne geçmek, bu arada ise Kürt hareketini çeşitli biçimlerde oyalamak ve başkanlık için destek almak yönünde taktik izliyor. Ancak 2015'e kadar neredeyse hiçbir adım atmama, buna mukabil kitlelerin karşısına “sorunu çözen kah-

raman” edasıyla çıkma anlamına gelen bu Şark kurnazı politikanın zemini yoktur. Ne uluslararası konjonktür buna uygundur ne de Kürt hareketi, kibirli Osmanlı/TC geleneğinin küçümsediği gibi safır. Nitekim yakaladığı konjonktürel üstünlüğü kaybetmek istemeyen Kürt hareketi, AKP’nin oyalama tutumuna çok hızlı ve sonuç alıcı yanıtlar vermiştir.

AKP’yi sıkıştırarak hamle ise, Suriye’deki Kürtlerin Rojava’da (Batı Kürdistan) tüm kontrolü ele geçirmesiyle gelmiştir. Bilindiği üzere geçen senenin Temmuzunda Rojava Kürtleri, PKK’nin Suriye kolu olan Demokratik Birlik Partisi (PYD) öncülüğünde bazı bölgeleri ele geçirmiş ve denetim kurmuşlardı. Hiç kuşkusuz muhalefeti bölmek ve aynı zamanda Türkiye’nin Suriye’ye dönük müdahalelerini zayıflatmak isteyen Esad rejiminin Rojava’dan çıkması da Kürtlerin bölgede denetim kurmasında etkili olmuştur. Lakin Ortadoğu’da siyasal dengeler hızla değişmektedir: Bir sene içinde Suriye’deki Kürtler çok yol almış, kendi silahlı güçlerini büyüterek tahkim etmiş ve uluslararası alanda dikkate alınan politik bir özne haline gelmişlerdir. Sınırlarının ötesindeki Kürtlere bile özgürlüğü haram gören Türkiye ve AKP, Özgür Suriye Ordusu’nu ve radikal İslamcı grupları destekleyerek Rojava’yı kontrol altına almak istemişse de başarılı olamamıştır. Neticede gelinen aşamada, Rojava’da özerklik ilan edeceğini açıklayan PYD, kalabalık silahlı bir güçle harekete geçerek Serêkaniyê’yi (Resulayn) El-Nusra’dan temizlemiş ve tüm Kürt bölgesinde denetim kurmuştur.

Rojava’daki gelişmeler büyük ölçüde Türkiye’yi etkilemektedir. Kürt hareketi, Kürtlerin Suriye’deki konumunu sağlama alırken, AKP hükümetinin çözüm doğrultusunda adım atması için de basınç bindirmektedir. Suriye’deki Kürtlerin özerklik gibi bir mevzi kazanmasının, Türkiye karşısında PKK’nin konumunu daha da güçlendireceği ve AKP’nin oyalama taktiklerini boşa düşüreceği açıktır. Nitekim bunun önüne geçmeye çalışan Türkiye, silahlandığı ve sınırdan içeri girmelerine yardımcı olduğu radikal İslamcı grupları Kürtlerin üzerine saldırmaktan geri durmamıştır. Türkiye’nin Rojava Kürtleri karşısındaki tutumu tam anlamıyla riyakârlıktır. Zira El-Nusra benzeri grupları beslemekten geri durmayan, onların ele geçirdikleri bölgeleri yönetmelerine, sınıra bayrak çekmelerine ve hatta emirlikler ilan etmelerine sessiz kalan AKP hükümeti, sıra Kürtlere geldiğinde “emrivakileri”, de facto durumları kabul etmeyeceği söylemi eşliğinde yüksek perdeden tehditler savurmaktadır.

Oysa Rojava Kürtlerine dönük bir silahlı müdahalenin, içerideki “çözüm süreci”ni berhava etmek ve aynı zamanda tüm Kürtlerle savaş anlamına geleceği bellidir. Gerçekte savrulan tehditlerin bir hükmü yoktu ve bu nedenle Türkiye, çabalarında başarılı olamayınca şimdilik geri adım atmıştır. Üstelik radikal İslamcı gruplarla savaştığı ve seküler bir yapıya sahip olduğu için, ABD ve Avrupa ülkelerinin de PYD’ye sıcak baktığının altını çizmek gerekiyor. PYD’nin dikkate alınması noktasında ABD’nin de devreye girmiş olması büyük bir ihtimaldir.

Bizzat Dışişleri Bakanı Davutoğlu’nun davetiyle İstanbul’a çağrılan PYD lideri Sa-

lih Müslim, Türkiye'nin Rojava'da kurulacak geçici yönetimi kabul ettiğini açıklamaktadır. Keza Müslim'e göre, Suriye'de Esad rejiminin düşmesinden sonra, kurulacak federatif devlet kapsamında Kürtlerin kendilerini yönetmesine Türkiye'nin itirazı yoktur. Türkiye ise, PYD'nin Esad rejimi karşısında muhalefete katılması talebinde bulunmuştur.

Sonuç olarak Rojava'daki gelişmeler, AKP'nin oyalama taktiklerinin işlemeceğini gözler önüne seriyor. Dört ülkeden Kürtlerin tarihlerinde ilk kez ulusal bir kongre toplayacak olması ve uluslararası konjonktürün Kürtleri birleşmeye doğru itmesi gerçeği de, sürecin oyalamaya müsait olmadığını kanıtıyor. Fakat "çözüm süreci"nin yürüyebilmesi için henüz somut adımlar atılmış değil. Hükümet tarafından sızdırılan ve anayasa değişikliği gerektiren paketin, Kürt hareketinin beklentilerinden uzak olduğunu belirtelim. Öyle ki, bir taraftan Kürt sorununu çözeceğini söyleyen AKP, öte taraftan Kürt hareketinin en temel demokratik taleplerinden biri olan yüzde 10 barajını kaldırmaya yanaşmamaktadır. Buna karşın Kürt hareketinin temsilcileri, Eylülün başına kadar gerekli adımların atılması ve Ekimle birlikte ikinci aşamanın tamamlanması gerektiğini, aksi takdirde "çözüm süreci"nin kendileri açısından biteceğini ifade ediyorlar. Öcalan'ın son günlerdeki "süreçten çekilirim" çıkışını da bu kapsamda değerlendirmek lazım.

Ortadoğu kazanı fokur fokur kaymıyor. Emperyalist nüfuz mücadelesinin önümüzdeki günlerde Kürt meselesine nasıl etki edeceğini göreceğiz. Lakin AKP'nin gerekli adımları atmaması ve sürecin akamete uğraması, çok daha kanlı bir dönemin başlamasını kaçınılmaz kılacaktır. Şurası çok açık ki, Kürt sorununun çözülmesi doğrultusunda gerekli adımları atmayan bir Türkiye için deniz bitmiştir.

Utku Kızılok- ilk kez Marksist Tutum dergisinin Ağustos 2013'teki 101 nolu sayısında yayımlandı.

Emperyalist Savaşta Suriye Açmazı

Suriye'de süren iç savaş, 21 Ağustosta kimyasal silah kullanılarak gerçekleştirilen saldırıyla birlikte kritik bir noktaya geldi. Şam'ın kenar semtlerinden Guta'da yüzlerce insanın ölümüyle sonuçlanan bu katliamın, tam da Esad'ın muhalif güçlere karşı bariz bir üstünlük kazandığı, uluslararası alanda ise elinin güçlendiği bir döneme denk gelmesi dikkat çekiciydi. Bu saldırının faili şu ana dek kesinleşmiş değil. Fakat gerçekleştirilen korkunç katliam başta Esad karşıtı muhalefet, Türkiye ve emperyalist güçler tarafından Suriye'ye askeri müdahalenin bir bahanesi olarak kullanılmak istendi, isteniyor. Bölgedeki planlarını hayata geçirmek için Esad rejiminin bir an önce yıkılmasını isteyen ve bu nedenle dolaylı olarak savaşın bir parçası olan Türkiye, kimyasal saldırı olayının üzerine iştahla atılarak emperyalist güçleri işbaşına çağırırdı. AKP hükümetine göre, daha önce "kimyasal silahlar kırmızı çizgimiz-

dir” diyen ABD derhal gerekeni yapmalıydı! ABD, İngiltere ve Fransa ise, “Esad’ı cezalandırmak” söylemiyle kısmi bir operasyon hazırlığına başladılar. Lakin gelinen evrede, Rusya’nın manevrasıyla Esad rejimi, elindeki kimyasal silahları imha edilmek üzere Birleşmiş Milletlere teslim etmeyi kabul ettiği için Suriye’ye yönelik doğrudan emperyalist müdahale şimdilik gündemden düşmüş bulunuyor.

Kısa ve net bir şekilde ifade edersek, Batılı emperyalist güçlerin Ortadoğu’ya yönelik planları Suriye açmazına takılmış durumda! Esad rejiminin direngenliği, daha da önemlisi Rusya, Çin ve İran’dan oluşan eksenin verdiği açık destek neticesinde, Batılı emperyalist güçler ve onların yanında yer alan Türkiye, Suudi Arabistan ve Katar gibi ülkeler Suriye planlarında amaçlarına ulaşabilmiş değiller. Şurası çok açık ki, Suriye meselesinde kısa vadeli bir çözüm pek mümkün gözükmemektedir. Özellikle Rusya’nın her alanda Esad rejimini arkalaması, silah yardımı yapması ve savaş gemilerini Suriye kıyılarına göndermesi, emperyalist nüfuz mücadelesinde yeni bir denge yaratmış bulunmaktadır. Irak ve Libya’dan farklı olarak ABD, İngiltere ve Fransa, Rusya’ya rağmen doğrudan Suriye’ye müdahale etmeyi bugünkü siyasi konjonktürde pek de göze alamamaktadır. ABD açısından diğer bir önemli engelleyici faktör ise, Esad rejimi yıkıldıktan sonra onun yerine geçecek ve emperyalist-kapitalist sistemin çıkarlarını koruyacak güçlü bir muhalefet olduğunun ortaya çıkmamasıdır. Bunlardan ötürü Batılı emperyalist güçler, müdahale seçeneğini şimdilik bir kenara bırakıp Suriye’nin kimyasal silahlarının teslim edilmesini içeren Rusya planını kabul ettiler. Yani Suriye konusunda bekleme devam etmektedir. Bir an önce Esad rejiminin devrilmesini isteyen ve Batılı emperyalist güçleri de bu yönde müdahale etmeye çağıran Türkiye ise bir kez daha sükûtu hayale uğramıştır.

Esad diktatörlüğünün yıkılmamasının en temel sebeplerinden biri, başlayan halk isyanının tüm topluma yayılamaması ve devreye sokulan silahlı mücadeleye geniş kitlelerin itibar etmemesidir. Hiç kuşkusuz Tunus ve Mısır’da diktatörleri deviren halk isyanının Suriye toplumunda etkisini göstermemesi düşünülemezdi. Özellikle de Müslüman Kardeşler’in başını çektiği gösteriler, ilk dönem cılız olmasına rağmen giderek kiteselleşmişti. Lakin Esad diktatörlüğü isyan eden halk kitlelerine acımasızca saldırdı ve isyanı bastırmaya girişti. İşte bu noktada, önünde Tunus ve Mısır örnekleri olmasına ve Ortadoğu’nun genelinde kitlelerde değişimden yana bir hava oluşmasına rağmen, başlayan halk isyanı daha ileri gidemedi. Aslında bu durum, *toplumun ekseriyeti açısından hoşnutsuzluğun “artık yeter” noktasına gelmediğinin de bir ifadesiydi.* Böylece başlayan isyanın genişleyip toplumun ekseriyetini harekete geçiremediği aşamada, yerli ve yabancı güçler silahlı mücadeleyi devreye sokmuşlardır. ***Silahlı mücadelenin en temel amaçlarından biri iç savaşı körükleyerek kitleleri taraf olmaya ve rejime karşı harekete geçirmeye zorlamakken, ikinci amacı da emperyalist müdahalenin koşullarını yaratmaktır.***

Bu bağlamda Libya örneği izlenmekteydi. Silahlı mücadele başladıktan kısa bir süre sonra emperyalistler Libya’ya müdahale etmişlerdi. ***Suriye’de de Esad’ın aynı Kad-***

dafi gibi düşeceği hesaplanmaktaydı. Fakat yüz bin insanın ölmesine, milyonların yerini yurdunu terk etmesine neden olan iç savaş, emperyalist güçlerin beklediği ölçekte bir Esad karşıtı ayaklanmaya yol açmamıştır. Diğer taraftan bu savaş, Libya’da olduğu üzere devletin parçalanmasıyla da sonuçlanmamıştır. Zira Esad’ın Suriye’si Kaddafi’nin Libya’sından pek çok açıdan farklıdır. Öncelikle şunu belirtelim ki Şam merkezli Suriye, birçok tarihi devletin ve son olarak da İslam devletlerinin mirasına sahiptir. Önemli tarihi kentler, kentli bir toplum ve kurumsallaşmış bir devlet mirası söz konusudur. Suriye, geçmişten günümüze sürekliliği olan bir devlet olmasa da, yeni yetme bir “kabile” devletçisi olarak da kalmamış ve tarihi birikimi bir ölçüde devşirebilmiştir. On yıllardır hüküm süren Baas rejiminin SSCB’nin nüfuz alanında olması ve bu bağlamda devletçi uygulamaları hayata geçirmesi de, Suriye’nin şekillenmesinde etkili olmuştur. Çekirdeği itibariyle Nusayri azınlığa dayanan Esad rejimi, kendi etrafında elit bir tabaka yaratırken, Hıristiyanları ve Sünni burjuvazisinin büyük bir kesimini kendi sisteminin içine almayı ve iktidarını sağlamlaştırmayı ihmal etmemiştir.

Baba Esad’ın ölümü sonrasında, oğul Beşar Esad’ın iktidarıyla birlikte toplumda bir değişim beklentisi oluşmaya başlamıştı. Bu dönemde Suriye’nin geçmişe nazaran daha fazla dışa açıldığı ya da bu yönde istekli olduğu görülmekteydi. Bilhassa Türkiye’nin emperyal emellerini hayata geçirmek amacıyla 2009’da Suriye ile kurduğu ilişki, onu kapitalizme entegre etmek üzere attığı adımlar ve Esad rejiminin de bu yöne meylenmesi, halk kitlelerinde olumlu bir hava yaratmıştı. Rejimin dışa açılacağı ve bazı demokratik adımlar atacağı beklentisi içinde olan kitleler, henüz Esad’dan umutlarını kesmiş değillerdi. İşte “Arap Baharı” başladığında Suriye’deki durum buydu ve bu nedenle halk hareketlenmesi daha ileri gidemedi. Devletin çekirdeğini oluşturan Nusayrilerin yanı sıra, Hıristiyanlar ve Sünnilerin bir kısmı rejimin yanında saf tutmuştur. Savaşın ilk dönemlerinde devlet çekirdeğinde ve meselâ ordunun üst kademelerinde belirli kopmalar olmuşsa da, bunlar rejimin çözülmesi ve parçalanması için yeterli olmamıştır. Rusya ve İran’ın desteğini alan Esad rejimi, ayakta kalmayı başarmış ve hatta son süreçte kaybettiği kentleri ve bölgeleri yeniden ele geçirmiştir.

Buna karşın Batılı emperyalist güçlerden, Türkiye, Katar ve Suudi Arabistan’dan oluşan koalisyon, gerek isyan sürecinde gerekse iç savaşın başladığı günden beri tek merkezli bir muhalefet örgütleyebilmiş değildir. İlk dönem bir araya getirilerek şekil verilmeye çalışılan muhalefetin önemli bir kısmını, Suriye dışında yaşayanlar oluşturmaktaydı. Ancak silahlı mücadele yayılıp da iç savaşın bir sonucu olarak devlet çekirdeğinden bazı kopmalar olunca, içeride Özgür Suriye Ordusu adıyla dikkate alınabilir bir silahlı güç oluşturulabildi. Aynı dönemde, uluslararası siyaset alanında varlık göstermesi, içerideki silahlı güçleri ve mücadeleyi koordine ve kontrol etmesi, Esad sonrasında ise iktidara oturması için kurulan Suriye Ulusal Konseyi (SUK) ise emperyalist güçlerin beklentilerine yanıt veremedi. ABD desteğinde, Türkiye, Suudi Arabistan ve Katar’ın aktif rol almasıyla örgütlenen SUK, parçalı muhalefe-

ti birleştirerek çok başlılığın önüne geçemedi. SUK'un başarısızlığı üzerine ABD, aynı zamanda Türkiye'nin Suriye muhalefeti üzerindeki kontrolünü azaltmak ve ayar çekmek maksadıyla daha kapsamlı bir muhalefet örgütlemeye girişti. Bizzat dönemin ABD Dışişleri Bakanı Clinton'ın öncülüğünde, muhalefet güçleri, büyük ölçüde Suriye Muhalif ve Devrimci Güçler Koalisyonu (SMDK) içinde birleştirildi.

Böylelikle güçlendirilen muhalefet, Esad rejimine karşı önemli mevziler kazanmaya başlamıştı. Halep dâhil bazı kentlerin ya tamamı ya da bir bölümü, tanklar ve ağır silahlarla birlikte ÖSO ve cihatçı grupların eline geçmişti. Bu meyanda rejimin karargâhında bombalar patlatılarak üst düzey generaller ve bakanlar öldürülmüştü. ***O günlerde Esad rejiminin çok kısa bir süre sonra düşeceği hesaplanıyordu ve meselâ Türkiye ve Erdoğan Esad rejimine birkaç ay ömür biçiyordu.*** Ancak muhalif güçler, Rusya, İran ve Çin'in artan desteği sonucunda daha ileriye gidemediler. Rusya daha fazla silah yardımı yapıp füzeler gönderirken, İran, Suriye ordusuna nasıl savaşması gerektiği yönünde akıl vermeye başladı; daha da önemlisi, Lübnan Hizbullah'ını Esad'ın yanında savaşması için sahaya sürdü. Nitekim Hizbullah'ın devreye girmesiyle birlikte karşı güçler Suriye'nin güneyinden temizlendiler ve Esad rejimi kaybettiği bazı alanları geri kazanmaya başladı.

Bu süreçte Suriye'ye müdahale çağrılarını yoğunlaştıran Türkiye, Suudi Arabistan, Katar ve Fransa gibi ülkeler, Rusya ve Çin'in Birleşmiş Milletlerden bu yönde bir karar çıkmasına izin vermemesi, ABD'nin ise müdahale yönünde o kadar da gönüllü olmaması nedeniyle amaçlarına ulaşamamışlardır. ABD, Rusya ile vardığı anlaşma neticesinde, Esad rejiminin ve muhalefetin müzakere etmeleri amacıyla Cenevre'de bir konferansta bir araya gelmesini kabul etmiştir. Geçtiğimiz Haziran ayında toplanması kararlaştırılan bu konferans, her ne kadar toplanamamışsa da (şimdilerde Kasım ayında toplanacağı söylenmektedir), ABD'nin elini rahatlatan bir manevra aracına dönüşmüştür. Suriye'ye askeri müdahale konusunda istekli olmayan ABD, kendisini sıkıştıran Türkiye gibi ülkelerin karşısına ***Cenevre Konferansını*** sürmüştür. Hatırlanacağı üzere, Cenevre Konferansını ipe un sermek olarak değerlendiren Erdoğan ve Türkiye'nin önerileri ABD nezdinde kabul görmemişti. Son ABD ziyaretinde Obama'yı müdahale yönünde etkileyerek dönüştürmeye giden Erdoğan eli boş dönmüştü.

Çeşitli ülkelerden ya cihat motivasyonu ya da para karşılığında toplanan on binlerce İslamcı militanın Suriye'de savaştığı söylenmektedir. Irak-Şam İslam Devleti veya El-Nusra Cephesi gibi irili ufaklı onlarca silahlı grup bulunmaktadır. Özellikle İslamcı gruplar ÖSO içinde yer almamaktalar. Geçtiğimiz hafta 13 İslamcı grup Batı destekli olduğu gerekçesiyle Suriye Muhalif ve Devrimci Güçler Koalisyonunu tanımadığını ilan etti. ÖSO içindeki İslamcı yapılardan da destek bulan bu gruplar bir bildiri yayınlarak şeriat ilkesi etrafında birleştiklerini açıkladılar. Birkaç gün sonra ise, yine aynı gruplar Suriye İslam Ordusu'nun kurulduğunu duyurdular. Ancak bu birleşme ilanlarına rağmen, tüm gruplar kendi aralarında savaşmaktan geri

durmuyorlar. İç savaş sonucunda yıkılıp yıkılan, insanların ekseriyetinin göç ettiği, harabeye dönen ve toplumsal yaşamın büyük ölçüde sekteye uğradığı Suriye’de, pek çok bölgeyi ele geçiren Irak-Şam İslam Devleti, El-Nusra ve benzeri örgütler, buralarda kendi emirliklerini ilan etmiş durumdadır. Bu sözde emirliklerin bilhassa petrol kuyularının bulunduğu bölgeler olması ise ayrıca dikkat çekicidir. Yani petrolden de beslenen, bunun için kavga veren bir tür küçük “savaş beylikleri” yaratılmış durumdadır. **Ele geçirdikleri bölgelerde şeriat ve emirlikler ilan eden bu örgütler, açık alanlarda insanların gırtlığını keserek katlediyor, bu vahşetle halk üzerinde tam anlamıyla terör estirerek gözdağı veriyorlar.** Suriye’deki genel manzara, savaşın ama özellikle bu tür örgütlerin de içine dâhil olduğu savaşın nasıl da akıl almaz şekilde yozlaşmaya yol açtığını gözler önüne sermektedir.

Hiç kuşku yok ki bu tür örgütler, çeşitli burjuva devletlerden ve güçlerden bağımsız değillerdir. Daha önce de ifade ettiğimiz üzere, çok uzun bir savaş döneminin içinden geçmekteyiz. Kapitalist çelişkiler henüz, geçmişteki iki dünya savaşında olduğu gibi emperyalist güçleri doğrudan cephelerde karşı karşıya getirecek denli keskinleşmiş değildir. Aslında geçmişten ders çıkartan emperyalistler, doğrudan karşı karşıya gelmeden kozlarını paylaşma yoluna gidiyorlar. **Dolayısıyla dünyanın pek çok bölgesinde yürüyen çatışmalar, günümüzde emperyalist dünya savaşının aldığı biçimin ifadesinden başka bir şey değildir.** Emperyalist güçler, hâkimiyet kurmak istedikleri bölgelerde kendi önlerini açmak için etnik, dinsel, mezhepsel temellerde bir ayrıştırılmaya gitmekten ve halkları birbirine karşı kıskırtmaktan geri durmamaktalar. Doğu Asya’dan Afrika’nın derinliklerine kadar uzanan birçok bölgede, yerel güçlerin de bir parçası olduğu emperyalist hegemonya kavgasının üzeri etnik, dinsel ve mezhepsel şalla örtülmeye çalışılıyor. **Bu nedenle, son günlerde Pakistan’da, Irak’ta, Somali’de, Kenya’da, Nijerya’da peş peşe patlayan bombalar, ne adına ve kim tarafından yapılırsa yapılsın, gerçekte yürüyen emperyalist-kapitalist savaşın bir parçasıdır.** Emperyalist hegemonya kavgasının gidişatında şu ya da bu biçimde rol oynayan El-Kaide türü uluslararası ağlar veya yerel örgütlenmeler, hiç kuşku yok ki büyük ölçüde kapitalist devletlerin taşeronu konumundadırlar. Savaştaki motivasyonlarından bağımsız olarak, tüm bu örgütler burjuva sistemin parçası konumdadır ve böyle oldukları için de buldukları bölgelerde burjuva güçler arasındaki çatışmanın bir uzantısı haline gelmekteler.

Ancak hiçbir şekilde mutlak kontrol diye bir şey yoktur. Suudi Arabistan, Katar ve Türkiye üzerinden El-Kaide’nin ve diğer İslamcı örgütlerin Suriye’ye sokulması, silahlandırılması ve beslenmesine göz yuman ABD, geline aşamada bu örgütlerin fazlasıyla güçlenmesi ve kontrol edilememesi nedeniyle frene basmıştır. Bu nedenle, ÖSO’ya verilecek ağır silahların bu örgütlere gideceği kaygısıyla ABD ve İngiltere kararlarından şimdilik vazgeçmişlerdir. Lakin söz konusu emperyalist güçler, Esad’ın da fazladan güçlenmesini istemedikleri için Suriye’deki iç savaşı bir dengede tutmaya çalışıyorlar. Nitekim kimyasal katliam sonrasında gündeme gelen emperyalist müdahalenin kısmi olacağı, Esad’ın cezalandırılacağı ve rejimin ortadan kaldırılmasının amaçlanmadığının açıklanması, savaşı dengede tutma çabasının bir

ifadesidir. Olası bir müdahaleyle ABD emperyalizmi gücünü gösterme şansı elde edecek, rakiplerine gözdağı verecek ve konumunun sorgulanmasının önüne geçmiş olacaktır. Ancak Rusya'nın diplomatik manevrasıyla, yani Suriye'nin kimyasal silahlarının teslimi önerisiyle hem yakın vadeli bir müdahale gündemden düşmüş hem de ABD zafer kazanmış pozlarına bürünerek zevahiri kurtarmıştır.

Ortaya çıkan durum, aslında başka bir olasılığa da işaret etmektedir. Suriye'de istediği koşullar henüz oluşmayan ABD emperyalizmi, geçici de olsa geri adım atabilir. Meselâ Rusya ile varılan anlaşma sonucunda, Esad'ın iktidardan uzaklaştırıldığı, ama rejimin yerinde kaldığı ve buna karşın muhalefetin Batılı kesimlerinin rejime eklendiği bir çözüm hiç de olasılık dışı değildir. Son günlerde İnan ile ABD arasındaki ilişkilerde başlayan yumuşama da bu olasılığı kuvvetlendirmektedir. 30 yıldır içe kapanmaya ve Batılı emperyalist güçlerin uyguladığı ambargoyla boğuşan İran burjuvazisi, aynı zamanda ulaştığı sermaye birikiminin de bir gereği olarak içinde bulunduğu durumdan kurtulmak istemektedir. Nitekim İran Cumhurbaşkanı "reformcu" Hasan Ruhani'nin Birleşmiş Milletler kürsüsünden yaptığı konuşmada ABD'ye ılımlı mesajlar vermesi söz konusu dışı açılmanın bir göstergesidir. Üzerindeki baskıyı kırmak isteyen İran burjuvazisi, özellikle de onun dışı açılmayı savunan kanadı, atmak istediği adımlarda samimi olduğunu kanıtlamak için Ruhani'nin ağzından Yahudi soykırımını tanıtmaktan da geri durmamıştır.

İran'ın bu yönelimine ABD'nin de çeşitli tutumlarla yanıt verdiğini belirtelim. Meselâ, Hasan Ruhani BM kürsüsünde konuşurken Obama ve ABD heyeti daha önceki senelerin aksine salonu terk etmemiştir. Bilahare, otuz yıl sonra dışişleri bakanları karşılıklı, Ruhani ve Obama ise telefonda bir görüşme gerçekleştirmişlerdir. Bu görüşmede Hasan Ruhani'nin bilhassa El-Kaide'yi gündeme getirerek "aşırılarına" karşı ABD ile birlikte mücadele etme önerisi dikkat çekicidir. Dolayısıyla önümüzdeki günlerde İran'ın nükleer programında atacağı adımlar eşliğinde başlayacak süreç, etkisini Suriye konusunda da gösterebilir. Fakat hiç kuşku yok ki, söz konusu olasılık gerçekleşse bile bu o kadar da kolay olmayacaktır. Zira İsrail ve ABD burjuvazisinin neo-con denen aşırı sağ kesimi, Obama'nın İran ile anlaşma olasılığına şimdiden muhalefet etmeye başlamışlardır.

Emperyalist güçler Ortadoğu'da kozlarını paylaşırken, savaş girdabının her geçen gün derinleştiği bölgede halklar onmaz travmalar yaşıyor ve büyük acılar çekiyorlar. ***Suriye meselesi dondurulsa ve geçici olarak bir çözüm bulunsa da Ortadoğu'daki paylaşım kavgası devam edecektir.*** Zira savaşın asıl amacı, Ortadoğu'da hangi emperyalist gücün veya kampın hâkimiyet kuracağına belirlenmesidir. ***Emperyalist hegemonya mücadelesinin önümüzdeki dönemde nasıl gelişeceği, bunun başka hangi biçimler alacağı, savaşın nasıl sonuçlanacağı hiçbir şekilde belli değildir.*** Şurası çok açık ki, eğer bölgenin işçi-emekçileri birleşerek ayağa kalkmaz ve kapitalizmi tarihin çöplüğüne göndermezlerse, emperyalist güçler arasında süren hegemonya savaşı Ortadoğu halklarına kan kusturmaya devam edecek.

Libya’da Kaos Derinleşiyor

Yaklaşık üç yıl önce emperyalist saldırının hedefi olan Libya’da, kelimenin tam anlamıyla bir keşmekeş hüküm sürüyor. Kaddafi’nin devrilmesiyle ülkeye “özgürlük ve demokrasi” getireceklerini iddia eden emperyalistler ve yerli burjuva güçler, elbirliğiyle, parçalanmış ve iç savaşın süregelen hale geldiği bir Libya yarattılar. Demokratik hak ve özgürlüklerini talep ettiği zaman Kaddafi’nin hışımına uğrayan ve üstüne kurşunlar yağan Libya halkı, bugün de emperyalist-kapitalist güçlerin yarattığı durumun bedelini ödüyor. İç savaşın ve emperyalist saldırının getirdiği yıkım tüm korkunçluğuyla yerli yerinde dururken, Libya, yeni bir iç savaşın içine çekiliyor. Eski bir general olan Halife Hafta liderliğindeki “Libya Milli Ordusu” 16 Mayıs’ta “İslamcı terör örgütlerinin kökünü kazıma” iddiasıyla Bingazi’ye bir operasyon başlatmış ve bu operasyonda savaş jetleri bile kullanılmıştı. 18 Mayıs’ta ise Hafta güçleri, başkent Trablus’da Meclis binasını basarak iktidarı ele geçirmeye çalıştılar.

Askeri polis güçleri denen bir savaş aygıtının başında bulunan ve Hafta’ın safına geçen Albay Muhtar Fernana, bir basın açıklaması yaparak parlamentoyu feshettiklerini, ortaya koydukları eylemin bir darbe olmadığını, Libya halkının taleplerini yerine getirdiklerini söyledi ve derhal seçimlere gidilmesi çağrısında bulundu. Hafta ise, Geçici Meclis olarak kabul edilen Milli Genel Kongrenin hedeflerine ulaşamayarak başarısız olduğunu ve Yargı Konseyi’nin seçimlere kadar bir yönetim komitesi oluşturması gerektiğini belirtti. Bu arada 60 kişilik “Anayasa Kurucular Meclisi” atandı ve bu meclisin yasamadan ve seçimlerin düzenlenmesinden sorumlu olacağı duyuruldu. Ancak bunlar olurken, Müslüman Kardeşler kökenli Adalet ve İnşa Partisinin de içinde yer aldığı hükümet, yerinde olduğunu ve görevlerine devam ettiğini açıkladı. Hafta’ın yürüttüğü operasyon tam anlamıyla hedefine ulaşmamış gözüküyor, ne var ki çatışmalar da sürüyor.

Hafta güçlerinin Meclisi basmasından sonra çatışmalar hem Trablus hem de ülkenin ikinci önemli kenti olan Bingazi’de şiddetlendi. Başlattığı operasyona “Libya’nın onur savaşı” adını veren Hafta, Libya’nın “teröristlere yataklık eden bir ülke olmasına” izin vermeyeceklerini, hedeflerinde radikal İslamcı güçler olduğunu, El-Kaide, Müslüman Kardeşler ve diğer İslamcılar Libya’dan atacaklarını belirtiyor. Bu arada Kaddafi sonrasında oluşturulan ordunun önemli bir kısmı da Hafta’ın yanına geçmiş durumda. Tebruk hava üssünden donanma komutanlığına, özel kuvvetler komutanlığından birtakım milis örgütlenmelerine kadar önemli güçler ve bu arada ilginç bir şekilde Kaddafi yanlıları Hafta etrafında birleşmiş bulunuyorlar. Aslında Libya’da bildiğimiz anlamda düzenli bir ordu inşa edilebilmiş değil. İç savaş sürecinde aşiretlere, birtakım burjuva odaklara ve İslamcı güçlere bağlı onlarca milis ya da savaş örgütlenmesi ortaya çıkmış ve bunların bir kısmı daha sonra oluşturulan orduya bağlanmıştı. Nitekim kontrol altına alınamayan bu güçlerin bir kısmı Hafta’ın yanına geçerken, İslamcı örgütlere bağlı milisler ya da silahlı örgütlenmeler

de hükümetin arkasında saf tutmuş durumdadır.

Hafta, 14 Şubat'ta bir darbe girişiminde daha bulunmuş ve fakat başarılı olamamıştı. Öyle gözüküyor ki üç aylık süre içerisinde köprü'nün altından çok sular akmış bulunuyor. ABD, Mısır ve Suudi Arabistan'ın yanı sıra içeride aşiretlerin, ordunun ve milis güçlerinin bir bölümünün Hafta'nın arkasında yer alması, 18 Mayıs darbe girişiminin boyutlarını ve ciddiyetini gözler önüne sermektedir. Nitekim mevcut hükümetin 25 Haziran'da seçime gidileceğini açıklaması ve akabinde yeni seçilen başbakan Ahmed Maatik'in ulusal diyalog çağrısı yaparak yumuşak bir siyaset izlemesi durumun ciddiyetine işaret ediyor.

Başta ABD olmak üzere Batılı emperyalist güçler, Müslüman Kardeşler'in ve diğer İslamcı güçlerin hükümette olmasından, Bingazi'de ortaya çıkan özerk yapının merkezi hükümetten bağımsız olarak petrol satışına girişmesinden ve merkezkaç güçlerin petrol yataklarını ele geçirme arzusundan bir hayli rahatsız olmuş gözüküyorlar. Bu nedenle Hafta'nın Müslüman Kardeşler'i de kapsayacak şekilde "İslamcı teröristlerin kökünü kazıyacağız" yönlü propagandası, Batılı emperyalist güçlerin hem Ortadoğu ve Kuzey Afrika politikasından hem de Libya'da kendi denetimlerine girecek bir hükümet kurma girişiminden bağımsız düşünülemez.

Kaddafi sonrasında ne oldu?

Muammer Kaddafi, iç savaş sürecinde ve emperyalist saldırının hemen öncesinde Batılı emperyalist merkezleri ikna etmeye çalışırken, "ben gittikten sonra Libya'yı kontrol altına almak ve onlarca aşireti bir arada tutmak mümkün olmayacak" demişti. Zira Libya'da burjuva devlet tam anlamıyla kurumsallaşmış değildi. Libya devleti, esas olarak Kaddafi ailesi ve onun etrafını saran Kaddafi aşiretinin üzerinde yükseliyordu. Öyle ki Kaddafi, kendisine karşı başlatılan darbe girişimlerinin merkezi konumunda olan orduyu dağıtarak ortadan kaldırmış ve onun yerine, Afrika ülkelerinden getirttiği özel paralı silahlı güçleri geçirmişti. Bir taraftan askeri şiddeti öte taraftan ise petrolden gelen paraları kullanan Kaddafi, yıllarca aşiretleri kontrol altına almış, onlar arasında dengeyi sağlamış ve bu şekilde iktidarını sürdürebilmişti. Ayrıca Kaddafi, özellikle de 2005'ten sonra ABD, İtalya ve Fransa gibi emperyalist güçlerle petrol anlaşmaları yaparak iktidarını sağlama almıştı. Lakin "Arap Baharı" denen sürecin başlaması ve Batılı emperyalist güçlerin halk hareketlerini kullanarak Ortadoğu politikalarını hayata geçirme arzusu, bu durumun değişmesine neden oldu. Ülkenin ikinci büyük kenti olan Bingazi'de başlayan halk hareketinin yerini kısa zamanda aşiretlerin ve Kaddafi'den kopan burjuva güçlerin silahlı mücadelesi aldı. Hemen ardından ise Fransa öncülüğünde emperyalist saldırı başladı. Haftalarca süren emperyalist saldırı sonucunda Kaddafi linç edilerek öldürülürken, iktidarı Libya Ulusal Geçiş Konseyi aldı.

Emperyalist güçler akbaba gibi Libya'ya üşüşüp petrol anlaşmaları yaptılar ve en

yağlı parçaları kaptılar. Bu arada ise Libya'da başta radikal İslamcı örgütler olmak üzere pek çok silahlı örgüt peyda olmuştu. Emperyalist güçler, ABD'nin koordinasyonunda bu örgütleri ve Libya'daki silahları Suriye'de Esad rejimine karşı kullanmaya başladılar. Fakat Esad rejiminin yıkılmaması, buna karşın hem Libya'da hem de Suriye'de radikal İslamcı grupların oldukça palazlanarak Batılı emperyalistlerin denetiminden çıkması onlar açısından yeni bir soruna işaret ediyordu. Nitekim 11 Eylül 2012'de İslamcı gruplar ABD'nin Bingazi konsolosluğunu basarak, Kaddafi karşıtı muhalefeti örgütleyen ve daha sonra Libya'daki silahlı grupları Suriye'ye yönlendiren Christopher Stevens'ı üç elçilik görevlisiyle birlikte öldürdüler.

Merkezi yapının ortadan kalkması, İslamcı örgütlerin ve aşiretlerin tepesindeki "savaş ağalarının" kendi silahlı güçlerini kurarak iktidar kavgasına tutuşması Libya'daki keşmekeş arttırdı. Kaddafi'nin düşmesinden sonra biçimsel olarak bir kurucu meclis ilan edildi ve anayasa hazırlanmaya başlandı. Lakin seçimler yapılmasına, cumhurbaşkanı ve başbakan seçilmesine rağmen düzen bir türlü dikiş tutmadı. Trablus merkezli hükümet, Libya'nın değişik bölgelerinde aşiretler ve İslamcı gruplar arasında süregelen çatışmaları kontrol altına alamadı. Aslında farklı burjuva kesimlerin çıkarları için savaşılan pek çok milisin devletin yeniden örgütlenmesi sürecinde işleri bakanlığına bağlanması oldukça anlamlıdır. Bir an önce Libya'da bir düzen inşa ettikleri mesajını vermek isteyen emperyalistlerin baskısı sonucunda ortaya çıkan iktidar, fazlasıyla biçimseldi ve "savaş ağalarının" koalisyonundan başka bir şey değildi. Hiç kuşku yok ki bu durum kalıcı olamazdı, olmadı. Pamuk ipliğine bağlı olarak şekillendirilen merkezi devlet örgütlenmesi kısa zamanda çözüldü. 2013'ün sonbaharında işleri bakanlığına bağlı milis güçlerinden bir grubun Başbakan Ali Zeydan'ı kaçırması örneğinde olduğu üzere, çok sayıda burjuva kesim, aşiret ve silahlı grup arasındaki iktidar kavgası tam anlamıyla mafyatik karakter kazanmış durumdadır.

Bilhassa Bingazi'deki burjuva güçlerin 2012'de önce özerklik ilan etmeleri, bilahare hükümet kurduklarını açıklamaları, Libya'daki parçalanmışlığı derinleştirdi. Libya'nın doğusunda yer alan Bingazi ya da Barka denen bölge, önemli petrol yataklarına ve tesislerine ev sahipliği yapıyor. Dolayısıyla Libya'daki iktidar kavgasının ana merkezini Trablus ve Bingazi oluşturuyor. Nitekim Bingazi'yi kontrol eden burjuva güçler, kendi kurdukları petrol şirketi aracılığıyla merkezi hükümetten bağımsız olarak petrol ihraç etmeye başladılar. Ancak ABD'nin de devreye girmesiyle, petrol yüklü gemiler açık denizde durdurularak merkezi hükümete teslim edildi ve Bingazi'deki güçlerin bu girişiminin önüne geçildi. Burada, radikal İslamcı grupların Bingazi'de yoğun bir şekilde faaliyet yürüttüğünü de vurgulamak gerekiyor. Nereden bakarsak bakalım Libya'daki siyasal tablo, tüm ülke ölçeğinde otorite kurmuş bir hükümetin olmadığını ortaya koyuyor. Özerklik ilan eden Bingazi'den sonra, şu ya da bu biçimde süregelen çatışmalara Hafta'nın eklenmesi ve çatışmaların derinleşerek yaygınlaşması söz konusu siyasal tablonun dışavurumudur.

İşte bu konjonktürde, kendi çıkarlarını garanti altına almak isteyen ABD ve Avrupalı emperyalistler, Haftar üzerinden harekete geçmişlerdir. Hiç kuşku yok ki Libya'ya dönük bu tutum değişimi, Batılı emperyalist merkezlerin Ortadoğu ve Kuzey Afrika siyasetinden bağımsız düşünülemez. “Arap Baharı”yla yeni bir fırsat bulduklarını düşünen bu güçler, ılımlı İslamcılar üzerinden bölgeyi dönüştürmeye giriştiler. Bu kapsamda Müslüman Kardeşler’in (İhvan-ı Müslim) Mısır’da iktidara gelmesine de göz yumuldu. Ne var ki İhvan’ın ABD ve Avrupalı emperyalistlerin talep ettiği politik çizginin dışına çıkması ve bu arada Türkiye ile birlikte görece bağımsız tutum geliştirmesi, bu güçlerin tepkisiyle karşılaştı. İhvan’ın kendi projelerini topluma dayatması ve otoriter bir rejim kurmaya heves etmesi ise içeride geniş kitlelerin itirazına neden oldu. Tam da bu siyasal birleşim noktasında generaller, Batılı emperyalist güçlerin de desteğini alarak, yükselen halk hareketinin üzerine basıp bir askeri darbeye İhvan’ı iktidardan indirdiler. Batılı emperyalistler, askeri rejim altında İhvan’ın kanlı bir şekilde tasfiye edilmesini de desteklediler.

Kuşkusuz Batılı emperyalist güçlerin “Arap Baharı”yla uygulamaya soktukları politikayı geri çekmelerinin bir başka nedeni de, bilhassa Ortadoğu ve Afrika’da radikal İslamcı güçlerin kontrol edilemez biçimde büyümesiydi. Bu nedenle, ABD ve Avrupalı emperyalistler, genel olarak İslamcı güçlere mesafe koyan bir siyaset değişikliğine gitmiş ve bu arada kendi çıkarlarına aykırı hareket eden İhvan’ı da harcamışlardır.

Libya’da ise İhvan kökenli partinin iktidar ortağı olması, cihatçıların giderek daha fazla palazlanması ve en önemlisi de petrol yataklarının kontrol altına alınamaması gibi hususlardan ötürü ABD, yedeğinde tuttuğu Haftar’ı iktidar değişikliği amacıyla ileri sürmüştür. 1978’de Çad’ı işgal eden Libya ordusunun başında bir general olan Haftar, yenildikten sonra Libya’ya dönmemiş ve Kaddafi karşıtı Libya Ulusal Kurtuluş Cephesine katılmıştı. 2011’de halk hareketi başladığında ise ABD tarafından Libya’ya gönderilmişti.

Haftar, İslamcı güçler karşısında “laik ve ulusal” bir cephe oluşturmaya çalışıyor. Haftar ve arkasındaki güçler, “kökü dışarıda İslamcı teröristlerin gitmesi ve Müslüman Kardeşler’in Libya’da faaliyetlerine son vermesi” propagandasıyla operasyonlarını meşrulaştırmayı hedefliyorlar. Şurası çok açık ki derin bir uçuruma fırlatılan Libya halkının buradan çıkışı bugünkü koşullarda mümkün değildir. Keşmekeşin ve iç savaşın yıllarca sürmesi ve yeni emperyalist saldırıların gelmesi kuvvetle muhtemeldir. Nitekim ABD’nin Libya açıklarına savaş gemilerini göndermesi ve “tahmin edilemez ve istikrarsız koşullar” gerekçesiyle vatandaşlarını Libya’yı terk etmeye çağırması bu olasılığın bir ifadesidir.

Libya’daki siyasal ve toplumsal tablo da gösteriyor ki, Somali’den Fildişi Sahilleri’ne, Suriye’den Afganistan’a, Mali’den Irak’a kadar emperyalistlerin saldırdığı ve çatışmaların sürüp gittiği yerlerde korkunç bir yıkım meydana gelmektedir. Kapit-

list sistemin derin ve tarihsel bir krizle boğuştuğu ve emperyalist güçlerin yatırım, pazar ve enerji kaynakları üzerinde kıran kırana bir savaşa tutuştuğu Ortadoğu ve Kuzey Afrika'yı daha kara günler beklemektedir. Bu durumu tersine çevirmek elbette mümkündür. Ancak bunun için kapitalist sistemi alaşağı edecek bir mücadelenin örgütlenmesi gerekmektedir.

Utku Kızılok, ilk kez Marksist Tutum dergisinin Haziran 2014'deki 111 nolu sayısında yayımlandı.

Ortadoğu Savaşı

2003'te ABD emperyalizminin savaş makineleri Irak'ı yerle bir ederken, dönemin ABD başkanı Bush sonsuz bir savaş başlattıklarını açıklamıştı. Söz konusu ifade gelişigüzel bir şekilde telaffuz edilmiş değildi. Pek çok ABD sözcüsü benzeri ifadeler kullanmaktaydı ve onlar, fitilini ateşledikleri emperyalist savaşın bugünden yarına bitmeyeceğini ve değişik biçimler alarak on yıllarca sürebileceğini anlatmak istemekteydiler. Bizler kapitalizmin içine yuvarlandığı tarihsel krizi ve açmazı derinlemesine analiz etmiş, Balkanlar'da başlayan ve çeşitli biçimler altında devam eden, Afganistan ve Irak'la birlikte yeni bir aşamaya yükselen emperyalist savaşın tahripkâr sonuçlarını ve siyasal dengeleri nasıl değiştireceğini öngörmüştük. Pazar, yatırım ve enerji kaynaklarının yeniden paylaşılması ve emperyalist-kapitalist sistemin hegemonik gücünün yeniden tayin ve tesis edilmesi amacıyla başlatılan savaş, bugün esas itibarıyla Ortadoğu'da yoğunlaşmış ve alabildiğine karmaşık bir *Ortadoğu Savaşına* dönüşmüştür.

Savaş, Ortadoğu halkları için tarifi güç korkunç bir katliam ve yıkım getirmekle kalmamış; bizzat bu yıkıma yol açan emperyalist barbarlığın, kapitalist çürümüşlüğün ve umutsuzluğun bir sonucu olarak, son derece ilkel vahşet sahneleri sergileyen tepkisel hareketler de ortaya çıkarmıştır. İşte Irak Şam İslam Devleti (İŞİD) denen gözü dönmüş cani örgüt, bu gerçekliğin sonucudur. Dolayısıyla emperyalist güçlerin, İŞİD benzeri örgütlerin sahnelediği ilkel vahşeti kendi suçlarını saklamak amacıyla kullanmaları tam anlamıyla riyakârlıktır. Afganistan ve Irak'ı en gelişmiş savaş uçaklarıyla yerle yeksan edip yüz binlerce insanı katleden, üstelik bunu aksiyon filmi gibi televizyonda canlı yayın eşliğinde sunan emperyalist barbarlıkla, insanların kafalarını keserek ilkel bir vahşet sergileyen İŞİD gibi gerici hareketler kapitalist çürümüşlüğün değişik ifade biçimlerinden başka bir şey değildir.

Ortadoğu kelimesinin gerçek anlamıyla bir cehennem dönerken, sürüp giden savaş da son derece karmaşık bir boyut kazanmış durumda. Ortadoğu savaşı hâlihazırda siyasal dengeleri değiştirmiş; Irak'la Suriye arasındaki sınırı fiilen ortadan kaldırmış ve ortaya yeni güç odakları çıkartmıştır. *Ortadoğu'da tam bir keşmekeş hüküm sürmektedir ve savaşın ne zaman sonuçlanacağı, siyasi dengelerin yeniden nasıl*

kurulacağı belirsizdir. Daha şimdiden 11. yılını geride bırakarak her geçen gün genişleyen Ortadoğu'daki savaşın, kapitalizmin tarihsel krizi nedeniyle bugünkünden daha büyük bir yıkıma ve çürümeye yol açarak uzun bir süre daha devam etmesi kuvvetle muhtemeldir. IŞİD türü örgütlerin peyda olup muazzam büyüklükteki toprakları ele geçirip buralarda otorite kurabilmesi ya da kendini devlet ilan edebilmesi, sürecin kaotik niteliğini gözler önüne sermektedir.

IŞİD, Irak'ın ikinci büyük kenti Musul'u aldıktan ve kendini devlet ilan ettikten sonra, devam eden saldırılarda ayrıca birçok kenti, yerleşim alanını ve bölgeyi ele geçirmiştir. İslam adı altında gözü dönmüş bir saldırganlık sergileyen bu mezhepçi örgüt, yarattığı dehşetle insanları sindirmek ve teslim almak istemektedir. Ezidi ve Hıristiyan gibi Müslüman olmayan azınlıkları ya da Şiiileri katlederek, özellikle Sünni kitlelerin tarihsel önyargılarını harekete geçirmek ve kendini meşrulaştırmak istemektedir. Bir taraftan Ezidi Kürtlerin yaşadığı Şengal başta olmak üzere Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nin ve aynı zamanda Rojava'nın topraklarını ele geçirmek için katliam yaparken, öte taraftan da Suriye'nin batısına doğru ilerlemektedir. Suriye'de Halep'in kuzeyinden başlayarak Rakka, Haseke'nin güneyi ve Deyr ez Zor vilayetlerini ele geçiren örgüt, son olarak Rakka havaalanında da kontrolü sağlamış durumda.

IŞİD'in, Sünni Arapların desteğiyle Musul merkezli bir İslam Devleti ilan etmesi Irak'taki fiili bölünmeyi derinleştirmiştir. IŞİD'in bugünkü düzeyde sahne alması, başka bir tarihsel gelişmenin daha önünü açmış ya da eninde sonunda gerçekleşecek olan şeyi hızlandırmıştır. Bu, PKK'nin Kandil'den inerek Kürdistan Bölgesel Yönetimi'nin topraklarını savunması ve böylece Irak'taki iç savaşın bir parçası haline gelmesi, IŞİD karşısında dört ayrı ülkenin sınırlarında kalan Kürtlerin askeri güçlerini birleştirmeleri ve Rojava'dan Güney Kürdistan'a kadar bir direniş hattı kurulmuş olmasıdır. Hiç kuşkusuz bugünkü Ortadoğu savaşının en önemli aktörlerinden biri Kürtlerdir. Bugünkü konumlarıyla Kürtler, yüzyıl öncesindeki koşullardan tamamen farklı bir yerde durmaktalar. Ortadoğu'da yeniden çizilecek sınırlar ve kurulacak siyasal dengelerde, özellikle kendi ulusal gelecekleri konusunda önemli bir rol oynayacakları tartışmasızdır.

IŞİD ve emperyalist-kapitalist güçler

Son birkaç aydır siyasal analizler yapılırken en çok sorulan sorular şunlardır: IŞİD kimdir, arkasında kimler vardır ve nasıl oluyor da bu denli destek bulup hızlı bir şekilde ilerleyerek pek çok kenti kontrol altına alabiliyor? Suudi Arabistan ve Katar başta olmak üzere Körfez ülkelerinden IŞİD'e büyük miktarlarda para ve silah aktığı bir gerçektir. Bu destekçilere AKP yönetimindeki Türkiye'yi de eklemek gerekmektedir. ABD'nin bu ülkelerde çok önemli askeri üsleri olduğu ve bilhassa gerici Arap rejimlerini desteklediği malûm. Meselelere yüzeysel bakan biri, bu fotoğraftan şu sonucu çıkarabilir: Söz konusu ülkelerin üzerinde ABD'nin büyük bir siyasal ağır-

lığı vardır ve dolayısıyla İŞİD ABD'nin beslemesidir! Meselenin bu kadar basit olmadığı, fotoğrafın arkasında başka karmaşık süreç ve ilişkilerin olduğu bir gerçektir. İŞİD'in yaptığı bazı şeylerin ABD'nin de işine yaraması, onun ABD'nin kuklası olduğu anlamına gelmez. Ancak açık olan bir gerçek var ki, İŞİD'in katliamlarla sahneye çıkması ABD'nin hayli işine yaramıştır. Irak savaşıyla meşruiyetini kaybeden ABD emperyalizminin, şimdi önü alnamayan katliamcı İŞİD'i durdurmak amacıyla Ortadoğu'ya "kurtarıcı" olarak dönmek istediğine ve prim yaptığımıza şahit olmaktadır.

Aslında bugünkü karmaşık durumu anlamak için Irak ve Suriye'deki iç savaş sürecine, olayların gelişim çizgisine, aldığı değişik yön ve biçimlere bakmak gereklidir. Hatırlanacağı üzere ABD emperyalizmi 2003'te Irak'ı işgal ettikten sonra Saddam Hüseyin rejimi yıkıldı. Yeni, özgür ve demokratik bir Irak kurma iddiasında olan ABD, Sünni burjuvazinin egemen olduğu devlet yapısını neredeyse tamamen parçaladı ve Şiilerin egemenliğinde yeni bir devlet mekanizması kuruldu. ABD'nin işgaliyle birlikte Irak, bugünkü kadar net çizgilerle olmasa da Şiiler, Sünniler ve Kürtler arasında fiilen üçe bölünmüş durumdaydı. Sünni egemen kesimler, dışlanmalarının da bir sonucu olarak yeni kurulan iktidarın bir parçası olmayı reddederken, özellikle Baas rejimi unsurları ABD'ye karşı bir direniş hareketi örgütlediler. İrili ufaklı çok sayıda İslamcı örgüt de işgale karşı yürütülen direniş içinde yer aldı. İşte bugünkü İŞİD, o dönem işgale karşı verilen mücadelede yer almış örgütlerin içinden çıktı.

İslamcı örgütlerin taban bulup güçlenmesini sağlayan şey, ABD emperyalizminin Irak halkına, bilhassa da direniş bölgelerindeki Sünni Araplara karşı uyguladığı tarifi mümkün olmayan zulümdü. **ABD askerleri, Felluce'yi yerle bir edip büyük bir katliam gerçekleştirirken, bu katliamda seyreltilmiş uranyum kullanmaktan bile çekinmediler.** İşgal boyunca Irak halkı korkunç bir şekilde aşağılandı, horlandı ve kurşunların hedefi haline geldi. Milyonlarca insan, adeta bir cehennem çukuru-na atılmışçasına kendini değersiz ve umutsuz hissediyordu. Ebu Garip Cezaevinde ABD askerlerinin Iraklı tutsaklara yaptığı işkenceler ise insanın kanını donduruyordu. Savaşın yarattığı yıkım, sürüp giden karmaşa, işgalci emperyalist güçlerin aşağılamaları ve giderek büyüyen umutsuzluk doğal olarak Irak kitleleri tepkisel bir çizgiye itmiş ve işgale karşı direniş sergileyen İslamcı örgütler de bu tepkiyi örgütlemişlerdir. Bir komünist hareketin ve onun öncülüğünde bir direniş hareketinin olmadığı koşullarda, **emperyalist savaşın yarattığı cehennem, tam da kendi doğasına uygun olarak, son derece gerici ve akıldışı olana can vermiş ve onu büyütüştür.** Hiç kuşku yok ki, gerek Afganistan gerekse Irak'taki işgallerden ve devam eden emperyalist katliamlardan sonra İslamcı örgütler daha da radikalleşmiş, tepkisellik onları daha da gericileştirilmiş ve en akıldışı uygulamalarla kendilerini ifade etmeye başlamışlardır. İŞİD ve benzerleri, çağımızın garabeti ve aynı zamanda emperyalist kapitalist sistemin çürümüşlüğü'nün bariz görünümlerinden biridir.

Başta emperyalist güçler olmak üzere çok sayıda ülkenin istihbarat servislerinin

bu tip örgütlerin içine sızması ya da bunlarla bir biçimde bazı işler tutmaması imkânsızdır. Tüm kapitalist güçler kendi gizli servis elamanlarını bu tip örgütlere yerleştirerek onları manipüle etmek isterler. Geçmişte ABD'nin kendi çıkarları için bu tip örgütleri nasıl örgütlediğini veya bugün Suudi Arabistan, Katar, Körfez ülkeleri ve Türkiye'den bu örgütlere mali kaynak ve silah akıtıldığını biliyoruz. Lakin bu gerçeklik doğrudan doğruya söz konusu örgütleri o ülkelerin kuklası haline getirmiyor. Gerici içeriğinden bağımsız olarak, radikal İslamcı örgütlerin programları ve hedefleri var ve yüzlerce insan, çıkışsızlığın ve yarınsamanın ama neticede bir şeyler yapma arzusunun sonucu olarak bu örgütlerde savaşmaya gidiyorlar. Ancak bu örgütler kapitalist düzenin bir parçası konumunda olan örgütlerdir. Bizzat savaş ve karmaşa ortamının boşluğunda hayat bulan bu örgütler, tuttukları alanlarda kendi "savaş beylikleri"ni kurmakta, düzen içi ama devlet dışı aktörler olarak şekillenmektedirler. Bu durumları, kendi çıkarları temelinde nüfuz alanlarına ya da savaş bölgelerine müdahale etmek isteyen emperyalist-kapitalist güçlerin de işine gelmektedir. Dolayısıyla ABD'den Suudi Arabistan'a, Rusya'dan Türkiye'ye kadar birçok ülke, bu örgütlerle taşeronluk temelinde bir ilişki kurmaktan geri durmuyor.

İşte bu örgütlerle Suriye iç savaşında da bu şekilde bir ilişki kuruldu. IŞİD dâhil pek çok İslamcı örgüt, ümmetçi bir motivasyonla da dolarak, emperyalist-kapitalist güçlerin yönlendirmesi ve ön açmasıyla Suriye'ye "kâfir" Esad rejimine karşı savaşmaya gitti. Suudi Arabistan, Katar, Körfez ülkeleri ve Türkiye zaten bağlantılı oldukları bu örgütlerin önünü açtılar, muazzam mali kaynaklar ve silahlar aktardılar. İslamcı militanların Suriye'ye geçişi için her türlü kolaylığı sağladılar, sağlıyorlar. Esad rejiminin düşmesini isteyen Batılı emperyalist güçler de bu desteğe göz yumdular. Daha önce Afganistan'da, Balkanlar'da, Çeçenistan'da savaşmış, tabiri caizse "kafayı sıyırmış" ve hayata tutunamamış İslamcı militanlar da Suriye'ye aktılar. IŞİD, El Nusra ve diğer radikal İslamcı örgütler Suriye iç savaşıyla birlikte hem büyüdüler hem de savaş koşullarından dolayı giderek daha fazla gericileşip vahşet saçmaya başladılar. Savaşın ve emperyalist-kapitalist güçlerin palazlandığı bu örgütler, ele geçirdikleri topraklar üzerinde kendi emirliklerini ilan etmeye ve hatta bu temelde kendi aralarında savaşmaya da giriştiler. Zaten Irak'ın Suriye sınırındaki bazı toprakları kontrol eden IŞİD, Suriye'de de önemli bölgeleri kontrol etmeye başladı. Bu bölgelerin bir kısmından petrol çıkarıldığını ve bunun satışından önemli bir gelir elde edildiğini de vurgulamak lazım. Irak kökenli olması nedeniyle IŞİD, bilhassa yurtdışından gelen militanların ağırlıkta olduğu El-Kaide/El-Nusra gibi örgütlerden farklıdır ve bu farklılık kendini somutta da dışa vurmaktadır.

IŞİD'in elindeki petrolü satın almasından ve onun kontrol ettiği bölgelere bulaşmasından ötürü IŞİD'i Esad rejiminin desteklediği de dile getirilmektedir. Aslında bu da pekâlâ mümkündür. Neticede her ülke, IŞİD benzeri güçleri kendi çıkarları için kullanmaktan geri durmaz. Unutmayalım ki, kapitalist düzende ve özellikle savaş bataklığına dönüşmüş Ortadoğu'da burjuva güçler, aynı anda birbirileyi iş tutup ama aynı zamanda müttefik saydıklarının ayağına kurşun sıkmaktan geri durmazlar.

Nitekim Esad tarafından desteklendiği söylenen IŞİD'in yüzlerce rejim askerini kurşuna dizmesi bu gerçekliği gözler önüne seriyor. Egemen güçlerin taşeronu haline gelen söz konusu örgütlerin de kendi ölçeklerinde ve işlerine geldiği sürece, iş tuttukları ülkeleri kullandıklarını bir kenara atmamak lazım.

Irak kökenli IŞİD'in önemli bir güç haline gelmesi, hiç kuşku yok ki başka ittifak arayışlarını da beraberinde getirmiştir. Nitekim Irak'taki Sünni egemen güçlerin önemli bir bölümünün ve Saddam'ın eski generallerinin IŞİD ile ittifak yapması da bu gerçekliğin ifadesidir. Irak'ta %18 nüfusu temsil eden ve son 11 yıldır Şiilerin egemenliğindeki devletin baskısı altında olan Sünniler, 2011'den itibaren kendi federal bölgelerini ilan etmeye hazırlanıyorlardı. Ne var ki bunun IŞİD ile bir ittifak temelinde hayata geçirilmek istenmesi, Sünni egemen güçler arasında bazı kırılmaların ve saf değiştirmelerin olabileceğine, böylece bir kısmının IŞİD ile ittifak yaparak ön aldığına işaret etmektedir. Musul'un IŞİD'in eline geçmesinden hemen sonra, meselâ Türkiye'de siyasi sürgün olan Tarık Haşimi gibi Sünni egemenler, olup biteni bir "Sünni halk devrimi" olarak selamlamaktan geri durmamışlardır. Ancak öyle gözüküyor ki bir ittifak temelinde Musul'u ele geçiren IŞİD, müttefiklerinin siyasi planlarını pek de dikkate almadan, tez zamanda İslam Devleti ve Halifelik ilan etmiştir.

Yine IŞİD'in Musul'daki Türkiye konsoloslğunu ele geçirerek konsolosluk çalışanlarını rehin alması, benzer şekilde, ittifak kurduğu çevreleri dikkate almadan hareket ettiğini göstermektedir. Bugün daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır ki Türkiye ve AKP, Sünni egemen güçlerin planlarından ve IŞİD'in Musul'u ele geçireceğinden haberdardır. Lakin AKP, IŞİD'in konsoloslğu alacağını beklemiyordu. Hiç kuşkusuz IŞİD'le birlikte yeni bir boyut kazanan Ortadoğu'daki savaş, AKP'nin dış politikada ne denli sıkıştığını bir kez daha gözler önüne sermiştir. Osmanlı hülyalarıyla Ortadoğu'da nüfuz sahibi olmayı arzulayan AKP, Esad rejiminin çökmemesi ve Mısır'da İhvan'ın iktidardan devrilmesiyle zaten büyük bir sıkışıklığın içine düşmüştü. Şimdilerde, IŞİD'in akıl almaz bir vahşet eşliğinde ilerlemesi ve ele geçirdiği topraklarla dengeleri değiştirmesi AKP'yi yeni bir çıkmazla karşı karşıya getirmiştir. Zira Türkiye'nin IŞİD ve El-Nusra dâhil radikal İslamcı örgütleri desteklediğini, muazzam para ve silah aktardığını, bu örgütlere katılmak üzere gelen militanları kendi sınırından geçirdiğini, içeride ise kimi yardım derneklerinin militan topladığını cümle âlem bilmektedir.

Bilhassa İslamcı örgütlerin Suriye'de büyümesi ve hatta Batılı emperyalist güçlerin desteklediği muhalefeti bastırmaya girişmesinden sonra, ABD ve Avrupa ülkeleri İslamcı örgütlere gideceği kaygısıyla yardımları kesmiş ve Türkiye'nin politikasını da hedefe koymuşlardı. IŞİD'in sahneye çıkıp Kürt bölgesi başta olmak üzere her tarafa saldırması ve dengeleri değiştirmesi, kendi çıkarlarının tehlikede olduğunu gören ABD ve Avrupalı emperyalistleri harekete geçirmiş ve AKP yoğun bir şekilde eleştirilerin hedefi haline gelmiştir. Son günlerde gerek ABD gerekse İngiltere'nin

en önemli ve emperyalist mahfillerle içli dışlı gazeteleri AKP'nin IŞİD'i desteklediğini dile getirerek onu topa tutmaktadırlar. Yardımların ve militanların hangi yollarla gönderildiği ayrıntılarıyla işlenirken, AKP'nin Sünni eksenli mezhepçi politikası da teşhir edilmektedir.

Değişen çıkarlarından dolayı ABD, şimdilik Irak'ın bölünmesine, dolayısıyla Sünnilerin ve Kürtlerin ayrılmasına, Şiiilerin ise baskıcı politikalarla bu yolda onlara çanak tutmasına karşı çıkmaktadır. Bu nedenle Irak'ta tüm kesimleri kapsayan bir hükümet kurulmasından yana tutum almış ve bu noktada İran ile birlikte hareket etmiştir. Keza, IŞİD'in saldırısı altında olan Kürdistan Bölgesel Yönetimi'ne yardım noktasında da ABD ve İran yan yana düşmüştür. Zira ABD, nüfuzu altındaki Kürt bölgesini kaybetmek istemezken, molla rejimi ise Şiiileri hedef alan ve dengeleri değiştirerek İran'ın Irak'taki çıkarlarına darbe vuran IŞİD'in karşısında yer almaktadır. Nitekim ABD hava desteğiyle IŞİD'i vururken, Kürdistan yönetimine açıktan silah yardımı yaptığını duyuran ilk ülke İran olmuştur. Ortadoğu'nun lideri olmaya soyunan AKP yönetimindeki Türkiye, tüm bu süreçte pek ortalarda gözükmemiş ve daha da önemlisi dikkate alınmamıştır. En önemlisi de ABD, radikal İslamcı örgütlere yardımları kesmesi, militanların geçişlerini engellemesi ve IŞİD'e karşı kurulacak savaş koalisyonuna katılması için AKP'ye baskı yapmaktadır.

AKP ise şu an için beklemeyi seçmiş gözükmektedir. Tüm gelişmeler, boyundan büyük heveslere kapılan ve saldırgan bir emperyalist politika izleyen AKP'nin çikışsızlığına işaret etmektedir. Ancak Erdoğan ve Davutoğlu'nun AKP'nin tepesinde yaşanan değişim sürecinde yaptıkları konuşmalarda ortaya koydukları emperyalist perspektif, Türkiye'nin önümüzdeki dönemde de fazlasıyla heveskâr ve maceracı emperyalist politikaya devam edeceğini gösteriyor. Tarih tekerrür etmez, ama birçok açıdan benzeri durumlar yaratır. AKP'nin maceracı emperyalist politikasıyla, Osmanlı'yı parçalamaya götüren İttihat ve Terakki paşalarının yayımlacı politikaları arasındaki benzerlik dikkat çekicidir.

Ortadoğu ve Kürtler

IŞİD'in Musul, Tikrit ve diğer birçok bölgeyi alması ve Irak merkezi ordusunun tarihi petrol kenti Kerkük'ü bırakıp kaçmasının ardından Peşmergenin Kerkük'e yerleşmesiyle birlikte Irak, tartışmasız bir şekilde fiilen üçe bölündü. Böylece uzun bir süredir Irak merkezi yönetimi ile Kürtler arasında ihtilaf konusu olan Kerkük, kendiliğinden Kürt yönetiminin eline geçmiş oldu. Kerkük'ün Kürtlerin eline geçmesi ve ortaya çıkan bu siyasal tablo, Kürtlerin bağımsızlığının önünü daha fazla açtı. Nitekim Barzani liderliğindeki Kürt yönetimi, daha yüksek sesle bağımsız Kürdistan'dan söz etmeye başladı. Ancak ABD ve Avrupalı emperyalistlerin çıkarları şu anki konjonktürde bağımsız bir Kürt devletinden yana olmadığı için Barzani şimdilik frenlenmiştir. Bölgesel veya büyük emperyalist güçlerin desteğini almamış bir Kürt devletinin bugünkü Ortadoğu'da tutunabilmesi pek mümkün gözükmemek-

tedir. Nitekim IŞİD'in saldırıları da bu gerçekliği gözler önüne seriyor.

Musul'u alan IŞİD'in Kerkük ve civarına saldırarak başta Ezidiler olmak üzere Kürtleri katletmesi, birden bire ortaya bambaşka bir tablo daha çıkardı. Kürdistan Bölgesel Yönetiminin ordusu Peşmergenin kaçması ve IŞİD'in girdiği yerleşim yerlerini yerle bir ederek binlerce kişiyi katletmesi ve on binlerce Ezidinin Şengal Dağı bölgesinde sıkışıp kalması Kürt halkında büyük bir hayal kırıklığı yarattı. Buna mukabil PKK güçlerinin devreye girerek Mahmur'u IŞİD'den alması ve Rojava'daki PYD'nin askeri kanadı YPG ile birlikte bir koridor açarak Şengal bölgesindeki Ezidileri kurtarması dört parçadaki Kürt halkı nezdinde büyük bir takdir toplamıştır. PKK'nin Türkiye'nin ötesinde savaşa girmesi ve dört parçadan Kürtlerin Kerkük Savunma Güçleri adı altında bir askeri güç oluşturmaları tarihi önemde bir gelişmedir. Ortadoğu savaşı Kürtlerin birliğine giden yolu açarken, Barzani karşısında Türkiye'deki Kürt hareketinin elini de oldukça güçlendirmiştir. Bu durum, kendi çıkarları temelinde AKP ile işbirliği yapan, bu nedenle de Rojava'da PYD'nin denetimini kırmaya ve PKK'yi etkisizleştirmeye çalışan Barzani'nin liderliğine ve aynı zamanda AKP'nin siyasetine vurulmuş ağır darbedir.

Tam da Birinci Dünya Savaşı'nın 100. yıldönümü içindeyken, yüzyıl öncesinin koşullarındaki Kürtler ile yüzyıl sonrasının koşullarındaki Kürtleri karşılaştırmak anlamlı olacaktır. Yüz yıl önce Kürtler ekonomik ve sosyal gelişmemişliğin çıkmazında boğuşuyorlardı; nüfusun ezici çoğunluğu birbirinden kopuk bir şekilde köylerde yaşıyordu. Dolayısıyla Kürtler, gelişmiş ve modern toplumsal ilişkilerin hâkim olduğu kentlere sahip değillerdi. Tüm bunların bir sonucu olarak Kürt hareketi, ya bir avuç aydın hareketi olmanın ya da geleneksel aşiret isyanları biçiminde ortaya çıkmanın ötesine geçemedi. Oysa bugün, yüzyıl sonra tümüyle bambaşka koşullar söz konusu. Irak'taki Kürtler fiilen bağımsız bir yapıya sahipler. Suriye'de (Rojava) başka bir Kürt devletinin temelleri atılmış durumda. Ulusal mücadelenin sonucu olarak Türkiye Kürtleri geri dönüşü olmayan ulusal bir bilinç kazanırken, Kürt hareketi, yüzden fazla belediyenin yönetimini elinde tutmaktadır. Meselâ Diyarbakır'ın nüfusu yaklaşık iki milyonken, diğer birkaç kentin nüfusu ise bir milyona yakındır. Tüm Kürdistan'da artık modern kapitalist ilişkiler ağır basmaktadır ve zaten bunun bir sonucu olarak, dört parçada da modern Kürt hareketleri ortaya çıkmıştır. Yani neresinden bakarsak bakalım, önemli kazanımlar elde etmiş ve kendi silahlı gücünü oluşturmuş bir Kürt halkından söz etmekteyiz.

Evet, yüz yıl öncesinden farklı koşullar hüküm sürmektedir ve dolayısıyla Kürtler, özellikle bugünkü Ortadoğu koşullarında önemli bir siyasi aktör haline gelmişlerdir. Ortadoğu'da kapitalist ilişkilerin derinleşmesini ve emperyalist-kapitalist sisteme entegrasyonunu arzulayan emperyalist güçler açısından da, modern bir yapıya sahip Kürt hareketlerinin varlığı önemlidir. Bu nedenle de Ortadoğu'nun yeniden şekillenmesinde Kürtlerin önemli bir yer tutacağı açıktır. Ancak şunu da vurgulamak lazım: Ortadoğu'yu bir cehennem çeviren ABD ve Avrupalı emperyalistlerin, ken-

di suçlarını temizlemek ve kendi çıkarlarını garanti altına almak amacıyla Kürtleri kullanmak isteyecekleri de bir gerçektir. Nitekim Batılı emperyalist güçlerin IŞİD karşısında Kürtlere silah yardımı yapması ve Batılı gazetelerin Kürtlerin Batı'nın piyadeleri olduğunu yazıp çizmeleri boşuna değildir.

Kürtlerin ortak bir savunma gücü oluşturmaları ve kendi topraklarını savunmaları, özellikle Türkiye'deki Kürt sorununu doğrudan etkileyecektir. Son gelişmeler, Türkiye ve AKP'nin tüm kaçış yollarını kapatmakta ve onu daha fazla sıkıştırmaktadır. Ortadoğu'da süreç TC egemenlerinden yana değil Kürt halkından yana işlemektedir.

Şu gerçeği de vurgulamak gereklidir: Ortadoğu'da böylesi bir savaş sarmalı ve kargaşa hüküm sürerken Kürtlerin buradan sıyrılarak bir istikrar ve barış adası yaratmaları mümkün değildir. ***Emperyalist-kapitalist sistem derin bir krizle boğuşurken ve emperyalist savaş yayılırken Ortadoğu'daki savaşın bugünden yarına bitmeyeceği açıktır. Tersine, tüm olgular bu savaşın daha da derinleşeceğine, kaosun uzun yıllar süreceğine işaret etmektedir.*** Ortadoğu'daki emperyalist savaş korkunç dramlar yaratmıştır. Yüz binlerce insan katledilmiş, milyonlarcası yerini yurdunu terk etmiş, tarihi kentler dâhil olmak üzere onlarca yerleşim yeri yerle bir edilerek büyük ölçüde insansızlaştırılmıştır. Savaşın ateşlediği mezhep kavgası halkları tehdit etmektedir. Yani nereden bakarsak bakalım kapitalist düzen çerçevesinde bir çıkış yolu gözükmemektedir. Bu savaş bataklığından tek bir çıkış yolu var. O yol, Ortadoğu işçi sınıfının birleşerek tüm egemenleri yarattıkları savaş bataklığına gömmesidir. Ortadoğu'da emekçi halkların bir Ortadoğu İşçi-Emekçi Sovyetleri Federasyonu altında bir araya gelmesi kesinlikle hayal değildir. Savaşlara neden olan, mezhep ve ulusal ayrılıkları kışkırtan, bir tarafta sömürenler öte tarafta ise sömürülenler yaratan, açlık ve sefaleti bir tarafta muazzam zenginliği ise öte tarafta toplayan kapitalizm yıkıldığında ancak barış gelebilir ve tüm insanlar huzur bulabilir. Kapitalizm yıkıldığında tüm halklar özgür olacak ve tüm insanlar her türlü inançlarını özgürce hayata geçireceklerdir.

Utku Kızılok- ilk kez Marksist Tutum dergisinin Eylül 2014'teki 114 nolu sayısında yayımlandı.

Yemen'de Derinleşen Siyasal Çıkışsızlık

Kapitalist sistemin içine yuvarlandığı tarihsel kriz ve ona bağlı olarak gelişen emperyalist savaş, emperyalist paylaşımına konu olan tüm bölgelerde verili siyasal istikrarı bozarak yeni çatışma alanlarının doğmasına neden oluyor. Yemen'de egemen güçler arasındaki iktidar mücadelesi ve günden güne derinleşen siyasal istikrarsızlığın yeniden bir iç savaş olasılığı doğurmuş olması bu gerçeği gözler önüne sermektedir. Hiç kuşku yok ki kendi çıkarları için Yemen'deki iktidar kavgasının değişik cephele-

rinde saf tutan emperyalist-kapitalist güçler, ortaya çıkan siyasal buhranın doğrudan sorumlusudurlar.

Ülkedeki Şiiilere dayanan Husi ya da diğer adıyla Ensarullah Hareketi, 21 Eylül 2014'te başkent Sana'yı büyük ölçüde ele geçirdi. Petrol fiyatlarının yüzde 30 indirilmesi ve tüm toplum kesimlerini kapsayacak yeni bir hükümet kurulması başta olmak üzere birçok talep ileri sürdü. Ancak Husilerin talepleri karşılanmazken, siyasal kriz gün geçtikçe derinleşti. Husi Hareketine bağlı militanlar Ocak ayının ortalarında Sana'daki cumhurbaşkanlığı sarayını kuşattı ve bir hafta geçmeden Başbakan Halid Mahfuz Bahhah hükümeti, bilahare Cumhurbaşkanı Abdurrabu Mansur Hadi istifa etti. Böylece yönetim fiilen Husilerin eline geçmiş oldu.

İstifalardan sonra yeni bir hükümetin kurulması ve yeni bir anayasanın hazırlanması doğrultusunda egemen güçler arasında sürdürülen pazarlıkların sonuç vermemesi üzerine Husiler, ortaya çıkan siyasal boşluğu doldurmak ve diğer tüm kesimleri kendilerine tâbi kılmak amacıyla harekete geçmiş bulunuyorlar. 6 Şubatta Cumhurbaşkanlığı sarayında yapılan bir toplantıda, Ensarullah Hareketinin denetimindeki Devrim Komiteleri bir anayasa bildirisi açıkladı. Meclisi fesheden sözümona bu Devrim Komiteleri, meclisin yetkilerini üstlenecek 551 kişilik bir Ulusal Geçiş Konseyi, cumhurbaşkanının yetkilerine sahip olacak 5 kişilik bir kurul ve ayrıca Ulusal Güvenlik Konseyi oluşturdu.

Ancak hem içerideki çok sayıda güç odağı hem de ABD, AB ve Suudi Arabistan gibi güçler, Husilerin iktidarı şekillendirmesine karşılar. Buna karşın İran ve onun dolayısıyla Rusya ve Çin'in Husileri desteklediğini belirtmek lazım. Yemen, Arap Yarımadasının güneybatı ucunda, yani Kızıldeniz'in Aden Körfezi aracılığıyla Hint Okyanusuna açıldığı bölgede yer almaktadır. Dünya ticaretinin önemli bir kısmı Aden Körfezi yolu kullanılarak yapılmaktadır. Petrol sevkiyatı başta olmak üzere uluslararası deniz ticaretinin kontrol edilmesi bakımından Yemen'in konumu oldukça önemlidir. Hem bu konumundan hem de farklı mezhep ve aşiretler arasında sürüp giden iktidar kavgasından ötürü Yemen, nüfus alanları yaratmak isteyen emperyalist-kapitalist güçlerin ilgi odağı olmaktadır.

Yemen'de siyasi dengeler

Kapitalist açıdan az gelişmiş bir ülke olan Yemen'de, nüfusun neredeyse %75'i kırsalda yaşamaktadır ve toplumda aşiret bağları oldukça güçlüdür. Nüfusun yaklaşık %40'ı Şii mezhebinin Zeydi koluna bağlıyken, Sünni inancında olanlar toplumda çoğunluğu oluşturmaktadır. Kırın henüz çözülmemiş oluşu, gerçek anlamda bir kentleşme sürecinin gerçekleşmemesi, dolayısıyla aşiret ve mezhep yapısının güçlü kalması, egemenler arasındaki iktidar kavgasının biçimini de belirlemektedir. Bundan dolayı egemen güçler arasındaki iktidar kavgası modern burjuva kurumlardan ziyade, güçlü aşiretler ve mezhepler üzerinden yürütülmektedir. Hiç kuşkusuz

aşiret ve mezhep kavgası biçimini alan çatışmalar, aslında egemen güçlerin çıkar çatışmasından başka bir şey değildir. Bu durum devlet kurumlarını da şekillendirmekte, meselâ devlet ve özellikle ordu, aşiret ve mezhep kavgalarına paralel olarak yarılabilir.

Aşiretlerin güçlü olması ve bazı bölgelerde kontrolü ellerinde tutmalarından dolayı merkezi devlet yapısı Yemen’de daima zayıf kalmış ve bu durum çatışmaları beslemiştir. Aşiretlerin ülke siyasetinde bu denli baskın olmasının bir başka nedeni, hiç kuşkusuz emperyalist-kapitalist güçlerin bu aşiretler üzerinden kendi çıkarlarını egemen kılmak istemeleri ve dolayısıyla onları destekleyip beslemeleridir.

Hâlihazırda Suudi Arabistan ve İran, Sünni ve Şii mezhepleri üzerinden Yemen’de nüfuzlarını artırmak amacıyla kıran kırana bir kavga veriyor. Meselâ Suudi Arabistan bazı aşiretleri İran’ın desteklediği Ensarullah/Husi Hareketine karşı kullanıyor. Husiler bu aşiretlere, Müslüman Kardeşler’in Yemen uzantısı olan İslah Partisine ve aynı zamanda El-Kaide’ye karşı savaşıyor. Mısır’da Müslüman Kardeşler’e cephe alarak askeri darbeyi destekleyen Suudi Arabistan, kendi çıkarları temelinde Yemen’de İslah Partisini desteklemekten geri durmuyor. Ancak yıllarca Yemen üzerinde etkili olan, kendisine bağlıdığı generaller aracılığıyla siyasal süreçleri kontrol eden Suudi devleti, Husilerin güçlenmesi ve iktidarı ele geçirmesiyle etkisini önemli ölçüde yitirmiştir.

Yemen’deki karmaşık siyasal tablonun bir bölümünü ise El-Kaide oluşturmaktadır. 1990’ların başından itibaren ülkede varlığını sürdüren El-Kaide, Güney’deki Sünni aşiretler ile petrol üretimi ve satışı konusunda işbirliği yapmış ve giderek güçlenerek bazı bölgeleri kontrol eder hale gelmiştir. Uzun bir süredir merkezi hükümet ile El-Kaide arasında çatışmalar sürmekteydi. “Arap Baharı”yla iktidardan indirilen Ali Abdullah Salih diktatörlüğü döneminde ABD ve İngiltere, merkezi hükümetle birlikte El-Kaide’ye karşı ortak operasyonlar düzenlemekteydiler.

Güney Yemen’de ise Güney Hareketi oldukça etkilidir. Bu hareketin içinde kendini solcu olarak tanımlayanlar daha baskındır. 1990’ların başına kadar Yemen, Kuzey ve Güney olarak iki ayrı ülkeye bölünmüş durumdaydı. Güney’de SSCB yanlısı bir iktidar söz konusuysen, Kuzey Yemen, Suudi Arabistan ve ABD’nin denetimi altında emperyalist-kapitalist kampın çıkarları temelinde hareket ediyordu. Her ne kadar 1990’ların başında Güney ve Kuzey birleştiyse de, bu birleşme Kuzey’in silah zoruyla sağlandığı için gerçek anlamda bir birleşme olamadı ve dolayısıyla yeni ihtilaflar doğurdu. Merkezi devlet yapısını elinde tutan Kuzey’deki iktidarın Güney eyaletleri üzerinde baskı kurması, buralara ekonomik kaynak ayırmaması halk kitleslerinde tepkiye neden oldu. Özellikle 2007’den itibaren merkezi hükümete karşı geniş protesto gösterileri düzenlenmeye ve bu gösterilerde bağımsızlık talebi dile getirilmeye başlandı. Bu süreçte çeşitli örgütlerin oluşturduğu Güney Hareketi, bağımsızlık talebiyle merkezi hükümete karşı silahlı mücadele vermektedir.

Bugün Yemen’de iktidarı ele geçiren Şii/Zeydi Husiler, Yemen’de belirleyici güç olmaya çalışan İran’ın da desteğiyle Bedreddin el Husi öncülüğünde 1992’de “İnanan Gençlik” adıyla siyaset sahnesine çıktılar. Şiiiler üzerindeki baskı ve dışlamanın son bulması, iktidarda kendilerine yer açılmasını isteyen Husiler ile merkezi hükümet arasında sürüp giden çatışmalar, 2003’te kapsamlı bir iç savaşa dönüştü. Ensarullah’ın kurucu lideri Bedreddin el Husi 2004’te öldürüldü ve iç savaş geniş bir bölgeye yayılarak yüz binlerce insanın göç etmesine neden oldu. 2010’da yapılan ateşkese kadar Suudi Arabistan, Yemen ordusunu desteklemekle kalmadı, sınırlarının ihlal edildiğini iddia ederek doğrudan Husilere karşı havadan ve karadan askeri operasyonlar düzenledi. Lakin gerilla taktikleri kullanan Husiler, kendi yaşadıkları Sada eyaleti başta olmak üzere birçok bölgenin kontrolünü ellerine geçirmeyi başardılar. 2011’de ise Arap coğrafyasını saran halk isyanları Yemen’e ulaşarak Husilerin iktidarı ele geçirmesinin önünü açtı.

“Arap Baharı”yla başlayan süreç

Tunus ve Mısır’ı saran halk isyanları kısa bir süre sonra Yemen’de sıcırayacaktı. Ne var ki Yemen’deki gösterilere katılan yoksul kitlelerin motivasyonu, onlar üzerinden kendi egemenlik alanlarını genişletmek isteyen egemenlerin motivasyonu birbirinden farklıydı. İşsizliğin %42 olduğu ülkede gıda fiyatları oldukça yüksekti ve nüfusun ekseriyeti günde 2 dolarlık bir gelirle yaşamını idame ettirmeye çalışıyordu. Bunun yanı sıra, 10 milyondan fazla insan açlık tehdidi altında bulunuyordu. İsyen eden kitleler, yolsuzluklara son verilmesini, gelir dağılımında adalet sağlanmasını, demokratik hak ve özgürlüklerin önünün açılmasını ve 1978’de iktidara oturup 33 yıldır kitleleri baskı altında tutan Ali Abdullah Salih’in ekonomik kaynakları kendi yandaşlarına dağıtmayı bırakmasını talep etmekteydiler. Ancak kitleler bu istemlerle sokaklara dökülürken, emperyalist-kapitalist güçlerin de dâhil olduğu egemen güçler kapalı kapılar arkasında iktidar için pazarlıklar yürütüyorlardı.

Nitekim bu pazarlıkların bir sonucu olarak Ali Abdullah Salih, iktidardan ayrılmak zorunda kaldı. ABD ve Suudi Arabistan’ın desteğiyle Salih’in yerine yardımcısı Abdurrabu Mansur Hadi geçirildi. Böylece Batı emperyalizminin ve Suudi Arabistan’ın çıkarlarını garanti altına alan geleneksel statükocu yapı devam etmiş olacaktı. 21 Şubat 2012’de yapılan seçimlere tek aday olarak giren Hadi, Şiiiler, Sünnilerin bir kesimi ve ayrıca Güney Hareketi tarafından boykot edildiyse de iktidar koltuğuna oturdu. Sonuçta Salih’in gitmesi ve onun yerine Hadi’nin sözümona seçimlerle iktidara gelmesi ne kitlelerin sorunlarını çözdü ne de Yemen’deki siyasal krize son verdi.

Özellikle Güney Hareketi ve Husiler, merkezi hükümetin statükonun devamında ısrar etmesine şiddetle tepki gösterdiler. Şiiilerin yaşadığı kuzey bölgesinde denetim kuran ve siyasal ağırlıkları giderek artan Husiler, 2014 Ağustosunda, ekonomik kaynakları kendi yandaşlarına aktaran yozlaşmış hükümete son verilmesi, yoksullara

kaynak aktarılması ve Yemen'deki tüm güçleri kapsayacak bir iktidar oluşturulması için çağrı yaptılar. Husilerin taleplerini destekleyen binlerce Şii ve bu arada Sünni kitleler, hükümete karşı protesto eylemleri düzenlediler. Bunun üzerine Hadi yönetimi, hükümeti dağıtmayı ve petrol fiyatlarını %30 indirmeyi kabul etti. Ne var ki siyasal düzenleme noktasında adım atılmadığı gerekçesiyle Husiler bu önerileri reddettiler. Başlayan çatışmalar Husilerin Başkent Sana'yı kuşatması ve 21 Eylülde kontrol altına almasıyla sonuçlandı. Kitle gösterilerini bastırmak üzere silah da kullanan Suudi Arabistan destekli General Ali Muhsin el-Ahmer ise ülkeyi terk etmek zorunda kaldı.

Birleşmiş Milletler'in devreye girmesiyle Hadi yönetimi ile Husiler arasında bir ateşkes yapıldı ve daha sonra Husilerin ve Güney Hareketi'nin baskısı sonucunda Hadi, Ulusal Barış ve Katılım Anlaşması'nı kabul etmek zorunda kaldı. Buna göre petrol fiyatları düşük tutulmaya devam edecek, teknokratlardan oluşan yeni bir hükümet kurulacak, Hadi'nin danışmanlarını Husiler atayacak, ulusal birlik konferansı düzenlenecek ve tüm siyasi güçleri kapsayan "adil ve eşit" bir yönetim oluşturulacaktı. Hadi, Husilerin Sana'dan ve diğer kentlerden çekilmesine dönük bir anlaşma imzalatmak istediysede başarılı olamadı.

Aslında Husilerin Sana'yı kontrol etmesi ve elde silah hükümeti denetlemesi, ilişkileri daha da keskinleştirdi. Husilerin etkisini kırmak isteyen Hadi yönetimi, bir taktik olarak ülkenin 6 federal bölgeye ayrılmasını öngören bir anayasa taslağı hazırladı. Fakat 6 bölgeli federal yapı Güney Hareketi'nin çıkarlarıyla örtüşürken, daha az bölgede söz sahibi olacağını hesaplayan Husiler tarafından reddedildi. Husilere göre federal yapı ülkeyi bölecekti. Bu arada varılan anlaşmanın sözleri tutulmazken, Husi karşıtı Sünni aşiretleri silahlandırmaya dönük adımlar atıldı. Harekete geçen Husiler, cumhurbaşkanlığı sarayını ele geçirdiler ve Hadi'ye söz konusu anayasa taslağını gözden geçirmesini de içeren dört maddelik bir öneri sundular. Fakat Hadi bu önerileri reddederek hükümetin ardından istifa etti. Hiç kuşku yok ki bu istifaların amacı bir iktidar boşluğu oluşturmak ve Husileri sıkıştırmaktı. Ancak bir süre bekleyen ve egemen güçler arasında çeşitli pazarlıklar yürüten Husiler, iktidarı kendi denetimleri altında şekillendirecek bir adım attılar.

Şimdi ne olacak?

Hükümeti ve meclisi lağveden Husiler, öngörülen 2 yıllık geçiş sürecinde yönetimi üstelenecek bir Ulusal Geçiş Konseyi, Askeri Güvenlik Konseyi ve cumhurbaşkanlığının yetkilerini üstlenecek bir kurul oluşturdular. Ne var ki Suudi Arabistan'ın kontrolündeki Sünni aşiretler, fırsattan istifade bağımsızlık yönünde ilerlemek isteyen Güney Hareketi, İslah Partisi ve Abdullah Ali Salih'in Kongre Partisi gibi temel siyasi güçler, Husilerin denetimi altındaki bir oluşuma katılmayı reddediyorlar. Batılı emperyalist güçler ve Suudi Arabistan'ın başını çektiği Körfez ülkeleri, Yemen'de darbe yapıldığını söyleyerek Husilerin iktidarına karşı çıkıyorlar. Körfez ülkeleri,

Yemen'e müdahale etmesi için Birleşmiş Milletlere çağrı yaparken; ABD, İngiltere ve bu arada Türkiye Yemen'deki elçiliklerini kapatma kararı aldı. Buna karşın Rusya ve Çin, BM'nin Yemen'e müdahale etmesine karşı çıkıyor.

Yalnızlaştırılmaya çalışılan Husiler, dikkat çekici bir şekilde en önemli desteği askeri bürokrasiden almış bulunuyorlar. Ordunun tepe kadroları, 17 kişiden oluşan Askeri Konseyde yer almayı kabul ettiler. Hadi yönetiminde savunma bakanı olan Mahmud Subhi Askeri Konseyin başına getirilirken, genelkurmay başkanı ve ulusal güvenlik kurulu başkanı da konsey üyeleri arasında yer alıyor. Ordu, belirli pazarlıklar sonucunda düzenin bekası noktasında Husilerle birlikte hareket etmeyi kabul etmiş gözüküyor.

Ancak Husilere verilen destek yalnızca ordudan ibaret değil. Asıl destek; işsizliğin, açlık ve yoksulluğun pençesinde kıvranan, sürüp giden çatışmalardan usanmış Şii ve Sünni yoksul kitlelerden geliyor. Gösterilere katılan yoksul yığınların "biz haklarımızı elde etmek ve çalınan devrimimizi geri almak için Husi ile birlikteyiz" demesi oldukça manidardır. Yemen'deki sefalet koşullarını dikkate alan Husiler, geniş kitlelerin desteğini almak amacıyla verili statükonun kırılıp atılmasını, işsizliğe ve yoksulluğa çözüm bulunmasını, yolsuzlukların son bulmasını ve devletin petrolü sübvansede etmeye devam etmesini savunuyorlar. Kurdukları Devrim Komiteleri aracılığıyla kitleleri kendi yanlarına çekmeye çalışıyorlar.

Diğer taraftan ise uzlaşma ve işbirliği kavramlarını öne çıkartarak tüm kesimlerin eşit bir şekilde yönetim sürecine katılması için çağrı yapıyorlar. Yemen'de başlayan devrimi devam ettirdiklerini ve kaosa sürüklenen ülkeyi kurtardıklarını ileri sürerek geniş kitleler nezdinde sempati kazanmayı, aşiret ve mezhepsel bağları güçlü olan kitleleri kendi yanına çekmeyi hedefliyorlar.

Ancak bu çağrılara rağmen siyasal krizin çözülmesi noktasında bir ilerleme söz konusu değil. ***Egemen güçlerin iktidar kavgası ve giderek keskinleşen çelişkiler, Yemen'i içinden çıkılmaz geniş bir iç savaşa doğru çekmektedir.*** Kaçınılmaz olarak mezhepsel bir renge de bürünecek böyle bir iç savaş, açlık ve yoksulluğun pençesinde kıvranan emekçilerin canını alıp, Yemen'in korkunç bir yıkıma sürüklenmesine neden olacak. Şurası açık ki ***Yemen'de derinleşen siyasal buhran, emperyalist-kapitalist boy ölçüşmenin merkezi haline gelmiş Ortadoğu'da yürüyen emperyalist savaştan bağımsız değil.*** Her geçen gün genişleyen siyasal kriz, çatışma ve savaş, şu gerçeği döne döne gözler önüne seriyor: Kapitalist düzen çerçevesinde bir çıkış yolu yoktur. (Utku Kızılok, ilk kez Marksist Tutum dergisinin Mart 2015'teki 120 nolu sayısında yayınlandı)

Yemen'e müdahale ve genişleyen Ortadoğu Savaşı²³

Bu satırların yazılmasından kısa bir süre sonra, Suudi Arabistan'ın başını çektiği, aralarında Mısır ve Körfez ülkelerinin de olduğu savaş koalisyonu, 26 Mart sabahı Husilerin egemenliğini kırmak amacıyla Yemen'i bombalamaya başladı. O günden bu yana, başta başkent Sana olmak üzere, Husilerin egemen olduğu birçok bölge savaş uçakları tarafından bombardımana tutuluyor. Emperyalist ve kapitalist haydutların "Kararlılık Fırtınası" adını verdikleri bu askeri operasyon sonucunda birçok yerleşim alanı yıkılırken, şu ana kadar çocukların da içinde olduğu yüzlerce sivil hayatını kaybetti ve yüzlerce de yaralandı. Bombalanan yerler arasında Husi köyleri ve mülteci kampları da var.

ABD emperyalizmi doğrudan savaş koalisyonunun içinde yer almasa da, İran'ın bölgedeki nüfuzunun artmasına karşı olduğu için Suudi Arabistan'a destek veriyor. Suudi önderliğindeki kapitalist haydutların baş destekçilerinden biri de İsrail'dir. Cumhurbaşkanı Erdoğan ise, İran ve "terörist" grupların Yemen'den çıkması gerektiğini söyleyerek Türkiye'nin savaşa lojistik destek vereceğini açıkladı.

Suudi Arabistan liderliğinde bir araya gelen Sünni cephe, İran'ın Şiiilik üzerinden tüm bölgeyi kontrol altına almak istediğini, Yemen'de ise Husiler üzerinden bunu yaptığını dile getirerek buna izin vermeyeceklerini söylüyor. Bir taraftan bu açıklamaları yapan ve Yemen'i yakıp yıkmaya noktasında "Kararlılık Fırtınası" estiren bu haydutlar, diğer taraftan tek dertlerinin Yemen'in bütünlüğü, refahı ve huzuru olduğunu ileri sürüyorlar. Riyakârlığın ancak bu kadarı olur!

Bilindiği üzere, Şii Husiler ile Cumhurbaşkanı Abdurrabu Mansur Hadi arasında tüm toplum kesimlerini kapsayacak bir hükümet kurulması ve yeni bir anayasa hazırlanması için bir anlaşma yapılmıştı. Lakin özellikle Suudi Arabistan, Husilerin merkezi yönetimde yer tutması ve onun üzerinden de İran'ın Yemen'de etkili olmasını istemediği ve ayrıca geleneksel egemen kesimler güçlerini paylaşmaya yanaşmadıkları için bu anlaşma boşa çıktı. Söz konusu anlaşmanın uygulanmamasıyla, Sana'yı fiilen ellerinde tutan Husiler Cumhurbaşkanlığı Sarayını ele geçirdiler. Hadi ve hükümet, müttefiklerinin de telkiniyle istifa etti. Amaç siyasi bir boşluk ve kriz yaratarak Husileri sıkıştırmaktı. Fakat bir süre egemen güçlerle belirli pazarlıklar yürüten Husiler, özellikle de ordu genelkurmayının desteğini aldıktan sonra tüm iktidarı eline aldılar.

Bu hamle üzerine Hadi ve eski rejim yanlılarının bir kısmı Yemen'in ikinci merkezi sayılan Aden'e gitti. Husilerin kontrolü ele geçirmesi, Hadi'nin Cumhurbaşkanlığından istifa etmesi ve dolayısıyla geleneksel merkezi yapının çökmesiyle Yemen'de nüfuzunu önemli ölçüde kaybeden Suudi Arabistan ve Batılı emperyalist güçler, Hadi'ye istifa kararını geri çektiler. Bu güçlerin desteğiyle Hadi, Yemen'in meş-

23. Bu kısım, 11 Nisan 2015 tarihli bu başlıklı yazımızdan alınmıştır.

ru temsilcisi olarak tanındı ve “terörist” olarak tanımlanan Husilere karşı yeni bir mücadele örgütlemeye girişti. Hadi yanlıları Aden’deki ordu üslerine saldırı düzenlerken, Husiler, Aden ve çevresini kontrol etmek ve Hadi güçlerini bastırmak üzere harekete geçtiler. Husilerin Aden’e doğru ilerlemesi ve Hadi’nin kaçmasıyla birlikte, Suudi Arabistan liderliğindeki savaş koalisyonu hava bombardımanına başladı.

Suudi Arabistan, ona destek veren ABD dâhil Batılı emperyalist güçler ve İsrail, Aden ve çevresinin Husilerin kontrolüne geçmesine kesinlikle karşılar. Çünkü ***Yemen, Arap Yarımadasının güneybatı ucunda, yani Kızıldeniz’in Aden Körfezi aracılığıyla Hint Okyanusuna açıldığı bölgede yer almaktadır.*** Dünya ticaretinin önemli bir kısmı Aden Körfezi yolu kullanılarak yapılmaktadır. Petrol sevkiyatı başta olmak üzere uluslararası deniz ticaretinin kontrol edilmesi bakımından Yemen’in konumu oldukça önemlidir.

Ancak Suudi Arabistan öncülüğünde sürdürülen bombardımana ve yıkıma rağmen, Husilerin Aden’e girmesi ve çevre kentleri ele geçirmesi engellenebilmiş değil. Suudi Arabistan ve müttefikleri kara harekâtına hazırlanırken, Husiler ise Suudi topraklarına girerek olası bir kara savaşında neler yapabileceklerinin mesajını veriyorlar.

Husiler, hem ordunun hem de halkın önemli bir kesiminin desteğini almış durumdadır. Bunda, iktidarı tüm toplum kesimleriyle paylaşmaya hazır olduklarını açıklamaları, geleneksel iktidarın merkezi kaynakları daima kendi yandaşlarına aktarmasını öne çıkarmaları, yoksul kitleler için son derece önemli olan petrol fiyatlarının düşük tutulması gibi hususlar etkili olmaktadır. Diğer taraftan özellikle milliyetçi vurgularla vatan savunmasını öne çıkartıyorlar. İran’ın Husiler üzerinde etkili olduğu tartışmasıdır, ancak bu iddia edildiği gibi Husilerin basit bir kukla olduğu anlamına gelmiyor.

Yemen’i de içine çeken Ortadoğu’daki emperyalist savaş her geçen gün büyümektedir. Herhangi bir ülkedeki iç gerilimler, tüm bölgeyi etkileyen emperyalist paylaşım kavgasından dolayı kendi mecrasından çıkmakta ve gelip büyük savaş sürecinin içine yerleşmektedir. Yemen’deki iç siyasal krizin bir iç savaş ve dış müdahale ile sonuçlanması da bu gerçeği gözler önüne sermektedir. Emperyalist-kapitalist paylaşım kavgası, aynı zamanda mezhepsel bir boyut da kazanmış durumda. ABD’nin Irak’ı işgal ederek fitilini ateşlediği Ortadoğu’daki emperyalist-kapitalist savaşta, İran, Suudi Arabistan ve Türkiye gibi ülkeler de bölgesel güçler olarak boy ölçüşüyorlar. Saddam’ın devrilmesiyle Irak’ta Şiiilerin iktidara gelmesi, tarihin şu cilvesine bakın ki ABD’nin hesaplarının aksine Şii İran’ın önünü açtı. Bugün Pakistan’dan Yemen’e İran, Şii nüfus üzerinden bölgede önemli bir etkiye sahiptir. Özellikle “Arap Baharı” sürecinde, Suudi Arabistan dâhil birçok Arap ülkesinde, Şiiiler çeşitli demokratik talepler etrafında gösteriler düzenledi. Bahreyn’de ise gösteriler adeta ayaklanma noktasına vardı. Suudi egemenler, İran’ın Şii nüfus üzerinden etkisini güçlendireceğini hesaplayarak, Bahreyn’e asker göndermekten ve gösterileri kanla bastırmaktan

geri durmadılar.

Müslüman ülkelerin liderliğine oynayan ve Ortadoğu’da Sünni bir eksen yaratmaya çalışan Türkiye’nin Mısır ve Suriye politikalarında başarısız olması ve yalnızlaşması, Suudi Arabistan’ı öne çıkartmıştır. Zaten ezelden beri Şii İran karşısında Sünni eksen politikası uygulayan Suudi Arabistan, Yemen’deki iç siyasal krizi bahane ederek bu politikasına hız vermiştir.

Suudi Arabistan, İran’ın Şiiliği kullanarak Ortadoğu’da bir imparatorluk kurduğunu iddia edip diğer Sünni ülkeler üzerinde baskı kurmaktadır. Aslında Yemen’e müdahale edilmesinin amacı da mezhepsel çelişkileri kalınlaştırmaktır. 26. Arap Birliği Zirvesinde “Arap ortak askeri güç birliği” kurulması yönünde karar alınması da bu politikanın bir sonucudur. Bu Arap ordusu kurma girişimi, aynı zamanda Ortadoğu’daki emperyalist-kapitalist kapışmanın nereye doğru gittiğinin bir göstergesidir.

Emperyalist-kapitalist nüfuz savaşı, mezhepsel eksenler üzerinden meşrulaştırılmaya çalışılmaktadır. Hiç kuşku yok ki İran egemenleri, Yemen’de olduğu gibi Şiiliği kullanarak kendilerine nüfuz alanları açmaya çalışmaktadırlar. Ancak İran’ı bu noktada eleştiren diğer emperyalist-kapitalist güçler ve meselâ Suudi Arabistan farklı değildir. Yıllar boyunca Yemen’de iktidarlar üzerinde egemenlik kuran Suudi Arabistan, merkezi iktidara ve aşiretlere paralar akıtarak kendi radikal Vahabi İslam inancını yaymaya çalışmaktan, Şiileri dışlayarak mezhepçiliği kışkırtmaktan imtina etmemiştir. Keza bugün Ortadoğu’da vahşet sahneleri sergileyen, Şiileri katlederek mezhepçiliği kışkırtan IŞİD’in önünün açılmasında Suudi egemenlerin önemli bir rolü vardır. Çünkü IŞİD’in akıl almaz katliam sahneleriyle mezhepçiliği kışkırtması ve toplumun Şii ve Sünni olarak kesin bir biçimde bölünerek karşı karşıya gelmesi, aslında İran karşısında Sünni eksenini güçlendirmeye çalışan Suudi Arabistan’ın işine gelmektedir.

Geçerken belirtelim ki, Yemen’e yönelik bu operasyonun zamanlaması da bir tesadüf değildir. Suudi Arabistan ve İsrail, İran’la ABD arasında yürüyen nükleer müzakereler açısından kritik öneme sahip bir anlaşmanın hemen öngününde, aslında İran’ın yanı sıra Amerika’ya da mesaj vermek üzere, harekâtı o tarihe denk getirmişlerdir. Böylece Amerika’ya İran’ı fazla alttan almaya kalkışma denmiş ve bu mesaj yerine ulaşmıştır.

Önümüzdeki dönemde, özellikle Yemen’e karadan müdahale gerçekleşmesi Ortadoğu’daki savaşa yeni boyutlar kazandıracaktır. Suudi Arabistan, Pakistan başta olmak üzere savaşı koalisyonu içinde yer alan devletlerin Yemen’de karada savaşması için asker vermesini istemektedir. Bilhassa, Taliban’a karşı savaşan ve gerillaya karşı savaşta deneyimli olan Pakistan ordusunun Yemen’de rol alması amacıyla Navaz Şerif iktidarı üzerinde basınç kurmaktadır. Lakin içeride Taliban ve El-Kaide ile boğuşan ve aynı zamanda önemli bir Şii nüfusa sahip olan Pakistan yönetimi, Suudilerin bu

basıncına direnmeye çalışıyor. Diğer taraftan İran, Pakistan'ın Yemen'e asker göndermemesi için baskı yapıyor. Çok açık ki Pakistan'ın Yemen'e asker göndermesi içerideki çelişkileri daha da arttıracaktır. Tam da bundan dolayı Pakistan Meclisi, Suudi Arabistan öncülüğündeki koalisyondan çıkma kararı almış ve Şerif hükümeti de "tarafsız" kalacağını açıklamıştır.

Yemen krizi, Ortadoğu'daki savaşın karmaşık boyutlarını da gözler önüne sermektedir. Meselâ Türkiye dışarıdaki sıkışmışlığını aşmak amacıyla Suudi Arabistan'a ve dolayısıyla Sünni eksen politikasına destek vermektedir. Böylece ittifak yaptığı Müslüman Kardeşler'i iktidardan indiren ve kolunu kanadını kıran Sisi'nin Mısır'ıyla ve ona destek veren Suudi Arabistan'la aynı safta birleşmiş olmaktadır. Diğer taraftan aynı Türkiye, kanlı bıçaklı olduğu İsrail ile de, Suudi Arabistan öncülüğünde aynı safta buluşmaktadır. Elbette Türkiye'nin Suudi Arabistan öncülüğündeki Sünni eksene destek vermesinin nedeni, aynı zamanda İran'ı dengelemeye dönüktür. Ancak neresinden bakarsak bakalım, şu anki verili durumda AKP öncülüğündeki Türkiye'nin yalnızlığı ortadan kalkmış değil.

AKP'nin Patolojik Emperyalist Siyaseti ve Sonuçları

Geçmişten günümüze Türkiye burjuvazisinin emperyal hevesleri bir sır değil. Bugün ortaya çıkmış birçok bilgi ve belge, geçmişten beri TC hükümetlerinin Kerkük ve Musul'u ele geçirme ve buradaki petrolerin üzerine oturma planları yaptıklarını gözler önüne seriyor. Ancak bu emperyal arzu, Özal ile birlikte daha aleni bir siyasete kavuşmuş ve SSCB'nin dağılmasıyla emperyal hayallerin gerçeğe dönüşme olasılığı doğmuştu. Süleyman Demirel'in "*Adriyatik'ten Çin Seddi'ne*" sözleriyle özetlediği emperyal hayal, bu dönemin ifadesidir. Yine de Türkiye burjuvazisinin emperyalist siyasetinin gerçek anlamda pratiğe dökülmesi esas olarak AKP döneminde mümkün hale geldi. 2000'li yılların hemen başında, ABD'nin emperyalist hegemonyasını yeniden tesis etmek ve dünyaya yeni bir düzen vermek üzere başlattığı savaş, Türkiye egemenlerinin de emperyal arzularını kamçıladi.

Geçmişte iktidar gücünü askeri bürokrasiyle de paylaşan burjuva iktidarlar şunu çok iyi biliyorlardı: ABD gibi bir dünya gücü olmadan, henüz orta ölçekli kapitalist bir ülke olan Türkiye asla emellerine ulaşamaz. Keza bu husus ABD ile derinden işbirliği yapan Gülen cemaati için de son derece açıktı. Aslında Erdoğan liderliğindeki AKP de bu gerçekliği bilerek uzun yıllar ABD'nin çizdiği çerçevede dâhilinde hareket etmiştir. *ABD egemenlerinin, İslami bir kimliğe sahip AKP liderliğindeki Türkiye'yi "ılımlı İslam" politikası temelinde bölgede kullanma arzusuyla; Türkiye'nin ABD'nin şemsiyesi altında bölgede bir güç olarak yükselme arzusu örtüşüyordu.* Nitekim bunun bir ifadesi olarak Erdoğan, Türkiye'yi ABD'nin yanında Irak savaşı-

na sokmaya çalışmışsa da, iç siyasetin dinamikleri ve kitlelerin bu dinamiklere etkisi nedeniyle başarıya ulaşamamıştır. Bu kez Erdoğan, Ortadoğu’yu siyasi ve ekonomik açıdan baştanbaşa değiştirecek Büyük Ortadoğu Projesini sahiplenerek ve kendisinin bu projenin eşbaşkanı olduğunu söyleyerek, ABD ekseninde Türkiye’nin emperyal arzularını dile getirmiştir.

Ancak 2009’la birlikte Türkiye’nin dış siyasetinde çok ciddi bir değişiklik çizgisi hâkim olmaya başladı. “Komşularla sıfır sorun” açılımıyla sahneye sürülen bu yeni politikanın mimarı o günlerde Dışişleri Bakanı olan Davutoğlu’ydu. Yeni dış siyaset kapsamında Ermenistan ile sorunların çözülmesi, inkârcılığa son verilerek Irak Kürdistanı’nın tanınması, içeride Kürt sorununun çözümüne dönük “açılım” hamlesi, Suriye ve bölgedeki ülkelerle derin ekonomik ve siyasi ilişkiler kurulması gündeme alındı. Hiç kuşkusuz, “sıfır sorun” siyasetinin sahneye sürülmesi ile yıllardır büyüyen Türkiye ekonomisi ve sermaye sınıfının palazlanması arasında derin bir ilişki vardır. Bu siyaset, artık kabına sığmayan Türkiye egemenlerinin bölgeye dönük emperyal arzularının bir ifadesiydi. Elbette bu dış siyaset açılımı, birebir örtüşmese de ABD’nin planlarından bağımsız değildi ve bu yüzden Amerikan yönetimi “sıfır sorun” politikasını destekledi.

Ne var ki söz konusu “sıfır sorun” politikası, mevcut bölgesel ve uluslararası konjonktürle örtüşmeyen ve ayakları yere basmayan bir açılımın ürünüydü. ABD emperyalizminin cehenneme çevirdiği, emperyalist savaşın çeşitli biçimler altında sürdüğü ve çelişkilerin derinden derine birikerek yeni patlamalara gebe olduğu bir bölgede “sıfır sorun”dan söz etmek için insanın hayal âleminde yaşıyor olması gerekiyordu. Aslında zorlukların üstesinden gelineceğine duyulan aşırı güvenin bir ifadesiydi bu politika. Bu yanılmalı özgüveni yaratan şey, AKP kurmayının devreye soktuğu Yeni Osmanlıcı emperyalist politikaydı. Söz konusu politikanın oluşturulmasında Davutoğlu’nun “Stratejik Derinlik” adlı kitabı başlıca kaynak konumundadır.

Osmanlı hülyaları ve uluslararası siyasetin yerçekimi kanunu

Genel bir kuraldır, iç siyasetle dış siyaset birbirinden kopartılamaz. On yıllar boyunca iktidardan dışlanmış, yıllar yılı bir siyaset oluşturmada ve devleti yönetmede ehliyet sahibi sayılmamış İslamcı sermaye çevreleri ve bunların siyasi kadroları, içeride iktidarlarını sağlamlaştırdıkları ölçüde özgüvenleri artmış ve bu özgüvenle hırslı mı hırslı bir dış siyaset izlemeye başlamışlardır. Bu haris siyasetin ideolojik temelini Osmanlılık oluşturmaktadır. Batıcı, tepeden modernleşmeci Kemalist Cumhuriyete tepki duyan İslamcı çevreler; Osmanlı tarihine sığınmış, ancak bu sığınma gün geçtikçe onları tarihten ve verili siyasi koşullardan kopartmış, Osmanlı ile olan ilişkilerini bir romantizme dönüştürmüştür. *Tepki ve duygusallığın, Kemalistler ve elbette Batı karşısında bir ideolojik kimlik edinme arzusunun sonucu olarak mu-*

hayyel, efsanelere dayalı bir Osmanlı yaratmışlardır.

İslamcı ideologlar Osmanlı'nın barışı, huzuru, kardeşliği ve hoşgörüyü temsil ettiği, ümmetin birliğinin ve dirliğinin ifadesi olduğu safsatasıyla manipülatif bir algı yaratmaya çalışmaktadırlar. Tüm Müslüman halkların Osmanlı'nın egemenliğini istererek kabul ettiğini söylemektedirler. Bu ideologların savlarına bakılırsa, Osmanlı, acımasız ve seküler kapitalist Batı karşısında İslam âleminin ruhu, kalbi, koruyucusudur. İşte bu yüzden Batılı emperyalist güçler Osmanlı'yı parçalayarak İslam dünyasını zayıflatmış ve bir daha birleşmemeleri için Müslümanlar arasına nifak sokmuşlardır. Cumhuriyeti kuran Batıcı kadrolar ise, Osmanlı ve İslam âlemi ile olan bağlarını keserek Türkiye'nin kolunu kanadını kırmış, ümmeti umutsuz ve başsız bırakmışlardır. İslam ülkelerinin birleşmesi ve ümmetin yeniden ayağa kalkması için Türkiye'ye ihtiyaç vardır. Çünkü Türkiye, yüz yıllarca geniş coğrafyayı yöneten ve söz konusu nitelikleri taşıyan Osmanlı'nın mirasçısıdır. İşte Yeni Osmanlıcılık bu keyfi tarihi kurgunun ve ideolojinin siyasete dökülmüş halidir. Erdoğan başta olmak üzere tüm AKP kurmayının Osmanlı efsanelerini sıkça öne çıkartması, dizilerde bu efsanelerin işlenmesi, sözde Türk devletlerini temsilen birilerine garip kıyafetler giydirilerek törenler yaptırılması, mehter takımına her vesileyle boy gösterilmesi ve okul kitaplarında Osmanlı'ya daha fazla yer verilmesinin nedeni budur. ***Elbette amaç emperyalist siyasete ideolojik tarihi bir arka plan kazandırmak, kitleleri menkıbeler ve kutsallıklar etrafında toparlamaktır.***

Bu düşünme biçiminin ve siyasetinin anlaşılması için, Davutoğlu'nun öğrencisi ve Yeni Şafak gazetesi genel yayın yönetmeni İbrahim Karagül'ün yazdıklarına bir göz atmak lazım. Bu hırslı ve kibirli ideolog, Türkiye'nin uluslararası alanda sıkışmasını açıklamaya ve burjuvazinin emperyalist arzularını İslamın kutsal davası söyleminin içine oturtarak meşrulaştırmaya çalışırken şöyle yazıyor: “Bugünleri Abbasi'lerin son dönemlerine, zayıfladığı dönemlere benzetiyorum. Zinde bir güç olarak bölgeye gelen Müslüman Türklerin siyasi tarihe etkisinin bir benzerinin ilk aşamalarını yaşıyoruz sanki. O dönem Abbasilere yardım için gelen Müslüman Türkler, yüzlerce yıl sonra, Osmanlı'nın çöküşüne kadar İslam'a hizmet etmeye, coğrafyayı diri tutmaya devam ettiler. O çöküşten sonra ise, hepimiz kendi vatanlarımızda esir düştük, sınırlarımıza hapsolüp kaldık. Artık hepimiz birer cephe ülkesi, birer garnizon devletlerdik.” İşte bu durumu değiştirecek tek güç Türkiye'dir İslamcı ideologlara ve AKP liderliğine göre.

Bu bakış açısıyla Yeni Osmanlıcı politikayı devreye sokan ve yeni bir efsane yaratmaya çalışan AKP liderliği, ilk çıkışını “sıfır sorun” politikasıyla yapmak istedi. Bu politika; Ortadoğu'da ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi, bunun için çatışmaların yumuşatılması, sorunların çözülmesi ve bölgenin kapitalist sisteme derinden entegre edilmesi beklentisine dayanıyordu. Esasında Avrupa Birliği'nin bir Ortadoğu versiyonu olacaktı. Elbette Türkiye bölgenin ekonomik dönüşümüne öncülük edecek ve bu arada söz konusu ülkelere nüfuz ederek Ortadoğu'daki siyasi gücünü arttıracaktı.

“Sıfır sorun” sloganını kullanan AKP kurmayı, savaşa başvurmadan da bölgedeki dönüşüm gerçekleştirilebilir ve bunu yüzyıllarca bu topraklara hükmetmiş, bu toprakları tanıyan(!), ilim irfan sahibi Osmanlı’nın mirasçısı Türkiye yapabilir diyerek kendince ABD ve AB emperyalizmine akıl veriyor, belki de küçümsüyordu.

ABD’nin hedef tahtasındaki Esad’ın “kardeş” ilan edilerek Suriye, Lübnan, Irak, Ürdün gibi ülkelerle ekonomik işbirliğine gidilmesi işte bu dönemin ürünüdür. Emperyal açılımının ses getirdiğini ve Türkiye’nin bölgede geçmişe nazaran daha fazla dikkate alındığını gören AKP liderliği, abartılı bir özgüvenle hareket etmeye başladı. Meselenin şu boyutunu da vurgulamak lazım: Osmanlı’nın mirasçısı, ümmetin lideri pozları uluslararası siyasi alanda kendi başına bir güç ifade etmez. **Zira siyaset alanı somuttur ve söylemle değil güç ilişkileriyle belirlenir.** Söylemle örtüşecek pratik adımlar atmak gereklidir. İşte bunun farkında olan AKP liderliği, abartılı özgüvenin ve emperyal arzularının bileşiminin basıncıyla bir dönem İsrail ile karşı karşıya gelmeyi göze aldı. Arap kitlelerin sempatisini kazanmanın ve meselâ Ortadoğu’da Türkiye’ye dönük önyargıları kırmanın yolunun Filistin davasını sahiplenir gözükmekten geçtiğini çok iyi biliyorlardı. Nitekim Erdoğan’ın Davos’taki meşhur “one minute” çıkışı, söz konusu emperyalist politikanın bir gereği idi.

Erdoğan’ın İsrail’i hedef tahtasına koymasından ve onun liderini azarlamasından sonra, gerçekten de Ortadoğu’da Türkiye’ye olan sempati arttı. Kimi gösterilerde Erdoğan’ın posterleri bile taşınmaya başlandı. Ekonomik, toplumsal ve siyasi bir dönüşüm arzulayan Arap kitleler açısından Türkiye, Batı’ya nazaran kendileri için daha yakın bir örnekti. İsrail çıkışından yaklaşık bir buçuk yıl sonra patlak veren Arap halk isyanlarında, özellikle Mısır ve Tunus’ta İhvan’ın iktidara yükselmesi Erdoğan’ın ve Türkiye’nin Ortadoğu’daki rolünü daha da artırdı. **Kuşkusuz bu durum AKP liderliğindeki güveni son derece arttırmış, menkıbelere dayalı Osmanlı yanlısamasını derinleştirmiş, Türkiye’nin ümmetin kurtarıcısı olarak yükseldiği düşüncesini beslemiştir.** Elbette esas kurtarıcı Erdoğan’dı! Hilafet tartışmalarının bu dönemde gündeme gelmesi hiç de tesadüf değildir. Bu yanıltıcı konjonktür AKP kurmayının ayağını öylesine yerden kesti ki, daha dün Esad’ı kardeş ilan eden Erdoğan, 2011’in Martında, birden bire onu kalles ilan etti ve üç aya kalmadan Suriye’yi fetih etme ve Emevi Camii’nde namaz kılma hayali kurmaya başladı. Kuşkusuz Suriye politikasının bu ani değişiminde, Batılı güçlerin Libya’ya müdahalesinin de önemli etkisi vardır. Suriye’yi kaybetmek istemeyen AKP liderliği, İhvan’ın varlığına güvenerek ve uluslararası siyasetin eğilimlerini doğru analiz edemeyerek Esad’ın kısa zamanda yıkılacağını hesapladı. Lakin bu hesap, onun yanlısamalara ve menkıbelere dayalı dış siyaset algısının bir sonucuydu. Ortadoğu’da emperyalist savaşın derinleşmesinde ve **bilhassa Suriye’nin tam anlamıyla bir yıkıma sürüklenmesinde Türkiye egemenlerinin rolü çok büyüktür ve bunun unutturulmasına izin verilemez.**

Bu dönem, aynı zamanda Davutoğlu’nun “tarih artık Ankara’dan akıyor” dediği dönemdir. Meselâ 7 Nisan 2012’de AKP’nin Konya kongresinde aynen şöyle demekte-

dir: “AK Parti siyasi şartlarda çıkmış konjonktürel bir hareket değil, aziz milletimizin tarihi yürüyüşünde küresel bir gücün doğuşunu, yeni bir nizam-ı âlem davasının misyonunu işaret eder. Selçuklu ile birlikte bu topraklarda tohumu atılan, Balkanlar’a ve bütün dünyaya sirayet eden o yeni dünya düzeni anlayışının bugünkü organize olmuş şeklidir. **Biz, Türkiye Cumhuriyeti’nin küresel bir güç olması yönünde kararlı bir şekilde Başbakanımızın liderliğinde harekete geçmiş kadrolar, bu büyük tarihi misyonun gereğini yapacaklardır.**” Ancak bu sözlerin üzerinden çok geçmeden, uluslararası siyasetin yerçekimi kanunu AKP liderliğine kendini hatırlatıyordu. İhvan Mısır’da iktidardan düşürüldü, Tunus’ta iktidarı diğer partilerle paylaşmak zorunda kaldı, Libya’da kontrolü kaybetti, Suriye’de ise neredeyse tüm den eriyerek yerini radikal silahlı İslamcı güçlere bıraktı. Suriye’de Esad rejiminin düşürülmesini sağlayamayan Türkiye, İhvan’a karşı yapılan darbeden sonra Mısır ve Suudi Arabistan gibi ülkelerle de karşı karşıya geldi.

Bu dönem, aynı zamanda AKP ve Erdoğan’ın Batılı emperyalist güçlere de posta koyduğu, BM’ye ayar vermeye kalktığı bir dönemdir. Davutoğlu’nun hayalperest Yeni Osmanlıcı siyaseti ile Erdoğan’ın İslam âleminin yükselişini kendi kişiliğinde somutlaması ve bu yönde, geleneksel Batı ekseninin dışında bir yol izlemesi ABD ve AB emperyalistleriyle olan çelişkileri derinleştirdi. **Bundan ötürü Erdoğan, ataçağı adınılar öngörülemez ve kontrol edilemez görülerek gözden çıkarıldı.** Meselâ ABD, Suriye politikasını değiştirerek, ne pahasına olursa olsun Esad’ı düşürmeyi hedefleyen, bilhassa Rojava’da Kürt oluşumunu ezme üzere el Nusra ve IŞİD gibi radikal İslamcı örgütlerin gelişip palazlanmasına göz yuman, doğrudan ya da dolaylı destek sunan Türkiye’yi yalnız bıraktı. **Böylece bir anda Türkiye, uluslararası siyasette sıkıştı ve yapayalnız kalıverdi.** 24 Kasım 2015’te Su-24 Rus savaş uçağını düşüren Türkiye, Suriye’deki iç savaşa doğrudan dâhil olan Rusya’nın çok yönlü baskısı altında kaldı ve yalnızlığı derinleşti.

Kompleks ve patoloji

2012’de Türkiyeli bir gazeteciye açıklamalarda bulunan Irak’ın önde gelen Şii din adamı Ayetullah Seyyid Sistani; Davutoğlu’nun Stratejik Derinlik adlı kitabını Arapça tercümesinden incelediğini, bu kitaptaki fikirlerin hayal ürünü ve hayalperest olduğunu, Türkiye’nin Müslüman ülkelere hâkim olma fikrini içerdiğini, Arap ülkelerinin Osmanlı’nın vilayetleri gibi gördüğünü ve bunun ihtilaflara yol açacağını söylüyordu. Yıllarca Ortadoğu’ya uzak durduğu, İslam âlemini tanımadığı gerekçeyle Kemalistleri eleştiren İslamcı çevrelerin Ortadoğu’nun ve uluslararası siyasetin karmaşık verili dinamiklerini kavrayamadığı açık...

AKP ideologlarının ürettiği dış siyaset ve onun iflası, bugün tam anlamıyla patolojik bir duruma işaret etmektedir. **AKP içeride ve dışarıda sıkıştıkça, kendisine vehmettiklerinin gerçekleşmediğini gördükçe,** ürettiği kurgular eşliğinde, Türkiye’ye haksızlık edildiğini iddia ederek daha fazla **tepkiselleşiyor.** Böylece hem daha fazla içe kapanıyor hem de uluslararası siyasette daha fazla sıkışıp yalnızlaşıyor. Yani tam

bir kısır döngü durumu. Saplantılı bir şekilde Türkiye'nin önünün kesilmek istendiğini, tarihin Osmanlı'yı yeniden göreve çağırdığını vb. tekrarlayıp duruyorlar. Davutoğlu hâlâ "tarihin akışını durduramazlar" yavelerini geveleyip duruyor: "Arap Baharı büyük bir şans doğurmuştu. O şans maalesef Esad rejiminin gayri insani suçlarının mukabele görmemesi ve Mısır darbesiyle rüzgâr değişti. O büyük ümitler sarsıldı. 'One Minute' ile Sayın Cumhurbaşkanımızın nasıl ses getirdiğini düşünün. Türkiye'den gelen sese bir ilgi vardı. Arap Baharı'nın yok edilmesinin gerekçesi de bence bu ilgidir. Türkiye gibi bir başarı hikâyesinin tekrar etmesinden korkular. Bunu bölgedeki tutucu, statükocu unsurları, aktörleri güçlendirerek yaptılar, bu bazen Esad oldu, bazen Sisi. Bu çelişki hâlâ yaşanıyor. Ben tarihin akışının geciktirilebileceğini ama durdurulamayacağını düşünüyorum. Gün gelir Kut-ül Amare ruhu kazanır."

AKP'nin ideologları Türkiye'nin tarihi misyonu vehmine kendilerini öylesine kaptırmış bulunuyorlar ki, meselâ Sünni İslam devletlerinin; Batı, Rusya ya da Şii İran'ın oynadığı oyunları fark etmediğini yazıp duruyorlar. ***Sanki farklı kapitalist devletlerden ve farklı çıkarlara sahip sermaye kesimlerinden bağımsız, kendi içinde bütün bir İslam varmış gibi bir algı yaratmaya çalışıyorlar.*** Elbette İslamın yükselişi de ancak Türkiye'nin öncülüğünde olabilir diye düşünüyorlar. Meselâ İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) toplantısı üzerine bir yazı kaleme alan Karagül şunları yazıyor: "Erdoğan'ın ve Davutoğlu'nun sözleri, İstanbul'dan coğrafyaya bir çağrı gibi. Bu topraklar akıl üretiyor, bilinç üretiyor, tavır ve söz üretiyor. Bu topraklar yüz yıllardır olduğu gibi, coğrafyaya bir çıkış yolu öneriyor. Bu akıl çözümdür, kurtuluş. Türkiye adım atabilecek, yol gösterebilecek, çözüm üretebilecek ülkedir. Türkiye, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra ilk kez, sadece Anadolu için değil bütün coğrafya için elini taşın altına sokuyor, uyarıyor, yol gösteriyor."²⁴ Suudi Arabistan ve Kâbe'nin İran'ın tehdidi altında olduğunu söyleyen Karagül, Sünni-Şii düşmanlığını körüklerken, hem içeride hem de dışarıda Sünni kitleleri korkutmak istiyor. Peki, Kâbe'yi kim koruyacak? Elbette Türkiye! Bu saplantılı ve kompleksli akıl, kimsenin Türkiye'ye prim vermediğini görünce de adeta çıldırmaktadır. Karagül gibilerinin sık sık, "tanklar Kâbe'ye dayanmadan önce harekete geçilmelidir" diyerek Suudi Arabistan'ı dehşet senaryolarıyla tehdit edip Türkiye'nin engin deneyimine sığınmaya çağırması bu yüzdendir.

Türkiye'nin zaten savaşın içinde olduğunu belirten Karagül, Osmanlı'nın son dönemiyle Türkiye'nin yüz yıl sonra benzeri konumda olduğunu söylüyor. Böylece kitlelerin bilincinde bunun bir "ölüm-kalım sorunu" olduğu düşüncesi hâkim kılınmak isteniyor: "Süveyş Kanalı'ndan Afganistan'a kadar neredeyse bütün dünyaya direnmeye çalışan Osmanlı'nın son nesli ile aramızdaki zaman nasıl da bir anda kapandı, bunca yıl nasıl da bu kadar kısa zamanda ortadan kalktı, ellerimiz nasıl da onların eliyle birleşti." Bunları yazan Karagül, lafı, Ermeni kırımının örgütlenmesi rolünü üstlenmiş İttihat Terakki'nin Teşkilat-ı Mahsusa'sına getiriyor: "O Teşkilat-ı Mahsu-

24. *Yeni Şafak*, 15 Nisan 2016

sa'nın, bir çöküş dönemini durdurmaya çalışan yürekli insanların kendi aralarında yaptıkları konuşmalarla, bölge ve dünya değerlendirmeleriyle bugün bizim konuşmalarımızın, değerlendirmelerimizin nasıl da aynı cümlelerden oluştuğunu görmüyor musunuz?"²⁵ Yüz yıl sonra gerçekten de ilginç bir kesişme ve benzerlik söz konusudur. İttihat Terakki ile AKP farklı ideolojik temel ve anlayışlara sahipmiş gibi görünüyordular, fakat işin aslında milliyetçi-devletçi anlayışları aynı. Ayrıca, emperyalist hevesleri, tutkuları, körlükleri, emperyalist maceracılığı meşrulaştırmak için başvurdukları "İslam ümmetini kurtarma ya da çöküş" senaryoları da aynı! Daha önce İttihat Terakki ile AKP'nin benzerliklerine dikkat çekerken şöyle yazmıştık:

"Bugün AKP'nin Türkiye'nin emperyalist ideolojisinin merkezine oturduğu İslam söylemi ve aslında Türk-İslam sentezi, İttihat Terakki'nin Birinci Dünya Savaşı boyunca tüm Müslümanları ve aynı zamanda Orta Asya'daki Türkleri kendi yanına çekmek amacıyla savunduğu ideolojinin kardeşidir. **AKP, emperyalist ideolojisine güçlü tarihi bir arka plan oluşturmak amacıyla Osmanlı'ya dönmekte ve Osmanlı'nın mirasına sahip çıkmakta, yani İttihat Terakki'nin bıraktığı yerden başlamakta**. Elbette son dönemindeki Osmanlı ile bugünkü Türkiye tümüyle farklı koşullara ve gelişmişlik düzeylerine sahip ülkelerdir, fakat heveslerle gerçekliğin örtüşmemesi ortaktır. Türkiye, alt-emperyalist bir düzeye yükselmiş bulunmaktadır ve AKP yönetimi hızlı bir şekilde emperyalist basamakların üst sıralarına tırmanmayı hayal etmektedir. Bu temelde, Türkiye burjuvazisinin gücüyle örtüşmeyen son derece maceracı bir emperyalist siyaset izlenmektedir. Hülasa-i kelâm, onun hadsiz emperyalist heveslerine denk düşen bir gerçeklik yoktur."²⁶

Erdoğan ve Davutoğlu ile İttihat Terakki'nin liderleri Talat ve Enver Paşalar arasındaki benzerlik de dikkat çekicidir. Bunların kurdukları iktidar biçimi, kişilikleri, hevesleri, hırsları, körlükleri ve maceracı yönleri birçok açıdan benzemektedir. Birinci Dünya Savaşına Almanya'nın yanında katılmak için can atan İttihat Terakki'nin paşaları, emperyal heveslerini ve yürüyen paylaşım savaşını, cihat adı altında kutsallaştırmak ve geniş kitlelere bu şekilde benimsetmek istemişlerdi. Meselâ halifelîği de elinde bulunduran Osmanlı, Müslüman coğrafyasına cihat çağırısı yapmış, bu kapsamda Teşkilat-ı Mahsusa ajanları Hindistan, Afganistan, Bulgaristan ve Orta Asya'ya gönderilerek buralardaki Müslüman ve Türk halklar cihada çağırılmıştı. Enver ve Talatların amacı, esaret altında tuttıkları uyanış halindeki ulusları bastırarak, çöküşü durdurmak ve topraklarını kaybetmemek, daha da önemlisi Mısır'ı ve Orta Asya'yı (Turan) fethederek İslam coğrafyasının önemli bir bölümünde egemenlik kurmak ve eski gücüne geri dönmektir. İttihat Terakki, kendi emperyal heveslerini hayata geçirmek amacıyla Osmanlı'nın savaşını, aynı zamanda mazlumların kurtarılması olarak da sunuyordu.

25. *Yeni Şafak*, 11 Aralık 2015

26. Utku Kızılok, *AKP ve İttihat Terakki'nin Ortak Hevesleri*, www.gelecekbizim.net

Bu maceracı politika, milyonlarca insanın ölmesi ve Osmanlı'nın dağılmasıyla sonuçlandı. AKP'nin ya da Erdoğan ve Davutoğlu ikilisinin amacı Türkiye'nin, en üst basamaktaki emperyalist ülkelerle aynı paylaşım sofrasına oturması, tabiri caizse emperyalist-kapitalist dünyanın Osmanlısı olmasıdır. Bu maceracı emperyalist siyaset, Türkiye'yi Ortadoğu'daki savaşın bir parçası haline getirmiş ve içeride kanlı sonuçlar yaratmaya başlamıştır. İşte kendisini dev aynasında görmeyen hazin sonuçları! Bu bakış açısı saplantıyla ve dolayısıyla patolojiye yol açmaktadır. Hiç kuşku yok ki bu patolojinin temelinde AKP kadrolarının Batı karşısındaki kompleksi vardır. ***Her durumda kendini haklı ve üstün görme psikolojisi hem AKP kurmayının dış siyasette manevra yapmasının önüne geçiyor hem de daha maceracı, öngörülemez işlere kalkışmanın temelini oluşturuyor.*** Bu patolojinin üretilmesinde, dış siyasetteki iflasın kitleler nezdinde meşrulaştırılması, daha da önemlisi kitlelerin desteğinin korunması arzusunun son derece etkili olduğunun da altını çizmek lazım.

Türkiye benzeri alt-emperyalist güçlerin, emperyalizmin üst basamaklarındaki büyük güçler gibi manevra yapma kapasitesi yoktur. Lakin AKP liderliğinin kompleksli, kendini daima üstün gören, haklı olduğunu düşünen, gadre uğramış psikolojisi; onun manevra yoluna, benzeri durumlardaki ülkelere göre daha da fazla bariyer örmektedir. Saplantılı şekilde haklı olduğunu, tarihin akışının durdurulamayacağını iddia eden AKP'nin siyaset aklı, sonu belirsiz maceralar ve yıkımlar üretmektedir. Kürt halkına karşı, sınırları her geçen gün genişleyen bir savaş yürütülmesi, kentlerin tank ve toplarla yakılıp yıkılması, Kürt illerinin Suriyelileştirilmesi AKP'nin ne tür maceralara kalkışabileceğini gözler önüne sermektedir.

Erdoğan, iktidarını sağlamlaştırmak ve emperyalist emellerini sürdürmek amacıyla toplumu derinden sarsan, çivilerine kadar sökmeye başlayan bir politika izlemektedir. Bu politika, ne pahasına olursa olsun tüm iktidarın mutlak anlamda Erdoğan'da toplanmasına odaklıdır. Geçen yazdan bu tarafa fiili başkan olarak hareket eden Erdoğan, aynı Hitler türü mutlak, herkesin biat ettiği bir rejim kurmak istemektedir, ki bunun anlamı faşizmdir. Bu amaç doğrultusunda atılan her adım burjuva rejimi sarsmakta, AKP'nin içi dâhil her gün yeni alanlarda krizlere neden olmaktadır.

Kriz ve kaos eşliğinde, tepeden, devlet eliyle toplum baskı altına alınırken, kitlelerin dini duyguları da dizginsiz bir şekilde sömürülmektedir. Devletin tüm imkânlarını seferber eden AKP ve onun etrafında konuşlanmış sayısız tarikat, kitlelerin dini duygularını kullanarak toplumu baskı altına almak üzere çalışmaktadır. Bu yapılırken, Sünni Alevi ayrımlarının da bizzat kaşındığının altını kalınca çizmek lazım. Hedef dindar, itaatkâr, kanaatkâr, sorgulamayan, dini bir içerikle doldurulmuş, emperyalist politikanın arkasından giden, ne olursa olsun Erdoğan'ı destekleyen bir toplum yaratmaktır.

Azgın bir şekilde kışkırtılan milliyetçilikle, sömürülen dini duygularla, şişirilen Osmanlı efsanesiyle, "büyük Türkiye" masallarıyla, "İslam âleminin birleştirici gücü

Türkiye durdurulmak isteniyor” yalanıyla kitlelerin zihni felç edilmektedir. **Kısacası AKP kurmayının izlediği patolojik siyaset, toplumu her geçen gün uçuruma sürüklemektedir.** Bugün olanlarla, tam yüz yıl önce Osmanlı’yı yeniden büyük imparatorluk yapmak üzere yanıp tutuşan Enver Paşaların maceracı siyaseti ve ideolojisi çok ama çok benzemektedir. Ancak tarih bu tür maceraların neyle sonuçlandığını da gözler önüne sermektedir.

Utku Kızılok- ilk kez Marksist Tutum dergisinin Haziran 2016’daki 135 nolu sayısında yayımlandı.

Uzlaşmaz Çelişkiler ve Savaşın Dinamikleri²⁷

Ortadoğu’da yoğunlaşan Üçüncü Dünya Savaşı, her geçen gün daha karmaşık bir karakter kazanırken, savaş alanında keskinleşen çelişkiler ve olayların dinamiği, emperyalist ve bölgesel kapitalist güçleri doğrudan karşı karşıya gelmeye zorluyor. Türkiye’nin Afrin’e saldırmasıyla, zaten bir anafora dönüşmüş olan Suriye savaşı daha da girift hale gelmiştir. Türkiye egemenleri, Kürt halkının haklı taleplerini bastırmak için yürüttükleri haksız savaşı, kuşkusuz emperyal hedeflerinin de bir parçası olarak Ortadoğu düzeyine taşımışlardır. Böylece Suriye savaşı, aynı zamanda Türkiye ve Kürt güçleri arasındaki bir savaş boyutunu da kazanmıştır.

Suriye savaşı pek çok açıdan bir düğüm noktasıdır. Meselâ önümüzdeki dönemde emperyalist savaşın nasıl biçimler alacağını, İran’ın durumunun ne olacağını, Kürt halkının kaderinin nasıl şekilleneceğini, bu arada Türkiye’nin emperyalist kamplaşmada tam olarak nerede yer alacağını belirli ölçüde Suriye’deki durum belirleyecektir. Erdoğan çizgisinin şekillendirdiği emperyal siyaset, Osmanlı’nın dağılmasından sonra ilk kez Türkiye’nin önünde tarihi fırsatlar doğduğu ve ne pahasına olursa olsun Ortadoğu’nun paylaşımından pay alınacağı hesabı üzerine kuruludur. Faşist rejim, dışarıda haksız ve emperyalist hedefler doğrultusunda hareket ederken, içeride ise kitlelerin düşünme ve sorgulama süreçlerini felç etmeye dönük psikolojik bir savaş yürütüyor. Fakat Ortadoğu’daki savaş sarmalının Türkiye’yi daha fazla içine çekme olasılığı giderek büyüyor. Böylesi bir durumda Osmanlı ya da Selçuklu efsaneleri yıkım ve felâkete uğramış kitlelerin acısını dindiremeyecek, öfkesinin taşmasını engellemeyecek!

Üçüncü Dünya Savaşının ana tarafları bugüne değin askeri olarak doğrudan karşı karşıya gelmekten kaçındılar, kaçınabildiler. Yıllar boyunca ABD emperyalizmi, başlattığı emperyalist savaşı “uluslararası terörizme karşı mücadele” kılıfıyla örtmeye ve meşrulaştırmaya çalıştı. Böylece ABD, hegemon rolüyle örtüşecek şekilde

27. “Savaş ve Faşizm: Felâket Yaratıcılar Kendi Sonlarını da Hazırlıyor” başlıklı yazıdan kısaltılarak alınmıştır.

sisteme ideolojik olarak da öncülük etmiş oluyordu. Emperyalist ve kapitalist güçler açısından söz konusu nitelendirme oldukça işlevsel ve kullanışlıydı. Tüm güçler, ülke içindeki otoriter uygulamaları, emperyalist siyasetlerini, kendi aralarındaki çekişme ve mücadeleleri bir güzel “terörizme karşı mücadele” söyleminin içine oturtular. **Lakin kapitalizmin tarihsel bunalıma girdiği, emperyalist ve kapitalist güçler arasındaki çelişkilerin giderek keskinleştiği koşullarda bu oyunu sonsuza dek sahnelemek mümkün değildir.** Nitekim bugün emperyalist ve bölgesel kapitalist güçler çok daha ağırdan birbirlerini tehdit eder hale gelmişlerdir. Bu gelişme, kaçınılmaz olarak emperyalist güçlerin söylemini de belirlemeye başladı. Meselâ 2018’de açıkladığı strateji belgesinde ABD emperyalizmi, Rusya ve Çin’i ağırdan tehdit olarak tanımlayıp hedefe koydu. Rusya ile Amerika arasındaki gerilim her geçen gün artıyor.

Suriye savaşı, Üçüncü Dünya Savaşının şu ana kadar büründüğü biçimin karakteristik özelliklerini tüm yönleriyle gözler önüne seriyor. Suriye toprakları; ABD, Rusya, İran ve Türkiye gibi güçlerin doğrudan askeri varlık gösterdikleri cephelere bölünmüştür. Lakin dolaylı bir savaş yürüten bu güçlerin yenişememesi ya da belirli bir anlaşmaya zemin hazırlayacak bir dengenin oluşmamasından dolayı savaş uzuyor, daha karmaşık bir boyut kazanıyor, çelişkileri keskinleştiriyor ve kaçınılmaz olarak ana güçleri karşı karşıya getirmeye zorluyor. Geride bıraktığımız bir aylık dönemde gerçekleşen dramatik olaylar dizisini hatırlatmakta fayda var: Türkiye Afrin’e işgal operasyonu başlattı, devam eden günlerde İsrail İran’ın insansız hava aracını düşürdü, buna mukabil Suriye bir İsrail jetini vurdu, aynı anda ABD Kürtlerin denetimindeki Deyr el Zor’a harekât başlatan Suriye ve İran güçlerini bombaladı ve içinde Rusların da olduğu yüzlerce askeri öldürdü! Bütün bunlar, Suriye’deki savaşın nasıl bir anafora dönüştüğünün ama aynı zamanda keskinleşen çelişkilerin tüm güçler için manevra alanlarını daralttığı, onları doğrudan savaşa ittiğinin ifadesidir.

Yaklaşık yedi yıllık savaştan sonra, Esad rejimine karşı kullanılan İslamcı cihatçı örgütler kimi bölgelerde varlıklarını korusalar da, gerçekte yenilmiş ve büyük ölçüde temizlenmiştir. Gelinen noktada, Suriye’nin geleceğinin şekillendirilmesinde etkili olabilecek önemli güçlerden biri Kürtlerdir. Önemli tarım alanlarının ve petrol yataklarının bulunduğu Fırat’ın doğusu boydan boya Kürt güçlerinin ve ABD’nin denetimindedir. ABD’nin bu bölgede en az 13 askeri üssü ve 2 bin askeri bulunuyor. Kürt güçlerinin ve buldukları toprakların ne olacağı, ABD’nin Ortadoğu’daki hedefleriyle derinden bağlantılıdır. **Ortadoğu’yu kendi planları çerçevesinde dönüştürmek isteyen ABD’nin yakın hedefi İran’ın bölgedeki nüfuzunun sınırlandırılması, rejim değişikliği için zayıflatılması ve İsrail’in varlığının güvenceye alınmasıdır. ABD, zamanı ve kapsamı belli olmasa da İran’a karşı savaş hazırlığını sürdürüyor.** Suudi Arabistan önderliğindeki Sünni Arap ülkelerini de bu kapsamda harekete geçirmiş bulunuyor. Dolayısıyla ABD’nin Suriye’den çekilmesi ve tuttuğu mevzileri kolayına terk etmesi hem onun somut planlarıyla hem de emperyalist savaşın mantığıyla uyuşmuyor. Onun amacı Kürtlerin elinde tuttuğu toprakların, kendi

askeri varlığının da garanti altına alınacağı bir statü kazanmasıdır. ABD'nin Esad'ın devrilmesi meselesini yeniden gündeme getirmesi ve tehditler savurmasının nedeni, Rusya ile Kürt bölgesinin statüsü ve kendi konumu konusunda anlaşamıyor olmasıdır.

Pazar ve enerji alanlarını kontrol etmeyi, hegemonyasını koruyup pekiştirmeyi hedefleyen Amerikan emperyalizmi, bu doğrultuda işine gelmeyen tüm siyasal dengeleri sarsacak tarzda hareket ediyor. Bu nokta, ABD ile Rusya'nın plan ve hareket tarzının farklı olduğunun anlaşılması açısından önemlidir. **Rusya, esas olarak ABD onun tarihsel nüfuz alanlarına burnunu soktuğu için doğrudan savaş alanına inmiştir, inmek zorunda kalmıştır.** Kuşkusuz bugünkü koşullarda Rusya'nın uluslararası siyaseti şekillendirme gücü ABD'ye oranla zayıftır ama ABD emperyalizmi de eski kudretine sahip değildir. Bu gerçeği bilen Rusya, onun Ortadoğu'daki planlarını bozacak, yıpratacak, hegemonyasının daha fazla sorgulanmasını sağlayacak ve güçten düşürecek tarzda hareket ediyor. Bu iki emperyalist gücün planları ve hareket tarzları, kaçınılmaz olarak onların Kürt sorununa bakış açılarını da belirliyor. **Tüm emperyalist güçler, artık uluslararası bir sorun haline gelmiş Kürt sorununun yüz yıl önceki gibi üzerinden atlanamayacağını ve bir çözüme kavuşturulması gerektiğini biliyorlar.** Ama nasıl?

Ortadoğu'yu emperyalist planları temelinde dönüştürmeyi önüne koyan ABD, yüz yıl önce çözümsüz bırakılan Kürt sorununu tam da "Allahın bir lütfü" olarak kendi hedefleri doğrultusunda kullanıyor. ABD'nin kendi planları doğrultusunda Kürt sorununun çözülmesine dönük her adımı, en başta Türkiye, Irak, İran ve Suriye olmak üzere tüm bölgeyi derinden sarsıyor. Çok açık ki ABD'nin, Irak ve çok daha önemlisi Türkiye ile olan işbirliği ve ittifakını zedelemeksizin Kürt sorununu suiistimal ederek varmak istediği hedeflere ulaşması mümkün değildir. Nitekim bugün Kürt sorununun uluslararası bir boyut kazanmasını sağlayan koşulları büyük ölçüde ABD'nin yaratmış olması da bir tesadüf değildir. Böylece rakiplerinin planlarını bozma ve kendi hedeflerini hayata geçirme doğrultusunda, eline muazzam bir Kürt kozu geçirmiştir. Anlaşılacağı gibi ABD, bir Kürt devletinin kurulmasını, Ortadoğu'daki çıkarları açısından uygun bulmaktadır.

Buna karşın Rusya'nın Kürt sorununa yaklaşımı verili koşullarda daha farklıdır. Şurası açık ki, tüm emperyalist ve kapitalist güçler, yeri geldiğinde Kürt sorununu bir sıkıştırma unsuru olarak Türkiye'ye karşı kullanmaktan geri durmuyorlar. Meselâ Rusya PKK'yi ve YPG'yi "terörist" örgüt kapsamında değerlendirmiyor ve yapabildiği ölçüde Kürt sorununu, özellikle Suriye sahasında bir sıkıştırma unsuru olarak kullanmaya çalışıyor. Ancak Rusya'nın tüm Ortadoğu'yu yeniden yapılandırma ve bu temelde bir Kürt devletine yol verme gibi bir perspektifi şimdilik yoktur. Onun verili koşullarda temel amacı, Suriye'nin parçalanmasının önüne geçmek ve dolayısıyla savaşı kazanarak Ortadoğu'da nüfuzunu güçlendirmektir. Bu yaklaşım, önemli bir Kürt nüfus barındıran ve ABD'nin nüfuzu altındaki bir Kürt devletinin kendisi için tehdit olduğunu gören İran'ın çıkarlarıyla da örtüşmektedir. Lakin Kürtler Orta-

doğu'da dikkate alınması gereken bir güç konumundadır ve Rusya'nın bu gerçekliğin üzerinden atlaması olası değildir. Dolayısıyla o, özellikle de Suriye'de özerkliğe açılacak şekilde Kürtlerin kendilerini yönetme hakkının tanınmasını sağlayarak ama ülke bütünlüğünü koruyarak sorunu çözmeyi hedefliyor.

Türkiye'nin ABD ve Batı ittifak çizgisinden kayarak Rusya'ya doğru yaklaşmasının en temel nedeni de Kürt sorunudur. Türkiye'nin Kürt sorunundaki tarihsel açmazı ve aynı zamanda Ortadoğu'nun paylaşımına dönük emperyalist hırısı onun stratejik pozisyonunu son derece kararsız ve belirsiz hale getirmektedir. Türkiye, bugüne kadar ezilen Kürt ulusunun haklarını tanımaya ve Kürt sorununu çözmeye yanaşmadı. Geleneksel devletçi akıl, baskı ve zorbalıkla Kürt halkını boyunduruk altında tutabileceğini düşündü. Oysa Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte, eski siyasi dengeler ortadan kalktı ve Kürt sorunu emperyalist savaşın bir konusu haline geldi. Erdoğan rejimi, tüm burjuva kesimlere şunu söylüyor: "Ortadoğu yeniden paylaşılıyor ve bir Kürt devletinin kurulması ya da kurulacak olması ülkeyi beka sorunu ile karşı karşıya getiriyor. Bu sorunu aşmanın yolu savaştır ve bu savaş aynı zamanda Osmanlı'nın dağılmasından sonra Türkiye'nin büyümesi için tarihi bir fırsattır."

Görüleceği gibi Türkiye açısından Kürt hareketinin ezilmesi ile Ortadoğu'daki paylaşımın pay alma hedefi iç içe geçmiştir. Bu gerçeği, onun Suriye siyaseti çarpıcı bir şekilde dışı vuruyor. Meselâ Afrin işgalini meşrulaştırmak için, kendisini tehdit eden "terörü" bertaraf etmek istediğini ve kimsenin toprağında gözü olmadığını ileri sürüyor. Bu durumda Türkiye'nin bu yaklaşımın doğasına uygun hareket etmesi beklenir: Suriye'nin toprak bütünlüğünün korunması için Esad rejimiyle işbirliği yapılması ve böylece ABD'nin planlarının boşa çıkartılması! Fakat Türkiye egemenleri tam tersi yönde hareket ediyorlar. Bir taraftan Suriye'nin toprak bütünlüğü derken, öte taraftan kendi topraklarını savunmak için asker gönderen rejim güçleri bombalanıyor. Bu siyasetin anlamı şudur: Rusya ve Amerika arasındaki çelişkilerden yararlan, Afrin örneğinde olduğu üzere doğan fırsatları kullan, Suriye topraklarını işgal et ve böylece hem Kürtleri ez hem de Ortadoğu'nun paylaşımı için mevzi tut! Erdoğan çizgisi, her nasılsa Şark kurnazlığına dayalı bu siyaseti sürdürebileceğine inanıyor.

Şu an itibariyle Ortadoğu'da yürüten emperyalist savaşın temel iki belirleyen gücü var: Amerika ve Rusya! Almanya ve Fransa'yı şimdilik bir kenara bırakırsak, İngiltere, İsrail ve Suudi Arabistan liderliğindeki Arap devletleri ABD'nin arkasına sıralanırken; Rusya, Çin ve İran ise karşıt kutbu oluşturuyor. Kuşkusuz kutuplar henüz mutlak anlamda oluşmuş değildir ama kutup başları ve genel eğilim bellidir. Buna karşın Türkiye'nin hangi tarafta yerini alacağını şimdiden kestirmek güçtür ancak şimdiden Rusya ile Amerika arasında bir çekişme konusu haline gelmiştir. Suriye savaşının sonuçlarının, aynı zamanda Türkiye'nin nerede duracağını belirlenmesinde önemli bir rol oynayacağı açıktır. ***Unutmamak gerekiyor ki, emperyalist güçlerin amacı çelişkileri keskinleştirmek, kutuplaşmayı ve bloklaşmayı sağlamaktır. Türkiye'nin şu anki pozisyonu, iki emperyalist güç arasındaki çelişkiler-***

den yararlanma durumudur ve bunu ilânihaye sürdürmenin koşulları yoktur. Ne var ki bir NATO ülkesinin Rusya eksenine kaymasının da ciddi bedelleri olacağı açıktır. Kısacası Ortadoğu’da Kürtleri ezme ve emperyalist paylaşımından pay kapma hayalleri kuranlar, henüz daha emperyalist savaşın gerçek yüzüyle karşı karşıya gelmiş değillerdir.

Kuşkusuz Türkiye bölgede alt-emperyalist bir güçtür ve gerek Amerika gerekse Rusya onu dikkate almak zorundadır. **Fakat oyun kurma ve süreci yönetme kapasitesine sahip olanlar, gerçekte büyük emperyalist güçlerdir.** Tarihsel açmazları ayaklarına dolanan Türkiye’nin oynayacağı rol, Erdoğan ne denli muhteris bir siyaset izlerse izlesin, ne denli gözünü karartıp maceraya dalarsa dalsın, sınırlıdır. Nihayetinde savaş sahnesinde izleyip gördüğümüz üzere, Türkiye oyun kurucu değil ama kurulan oyunda rol alan, almak amacıyla yanıp tutuşan, bu olmadığına ise oyun bozanlık yapmaya çalışan bir güçtür. Meselâ Rus jetini düşürdükten sonra, uzun süre Suriye sahasında hiçbir şey yapamaz hale geldi. Erdoğan, içeride tüm esip gürlemesine rağmen, uluslararası alanda yapayalnız kaldı. Tabiri caizse karaya oturan gemisini tekrardan suya indirme ve kendisine manevra alanı açma doğrultusunda Rusya’ya yanaştığında ise, çok katmanlı bir stratejinin parçası olarak Rusya ona belli bir alan açtı ama kendi planlarını dayatarak! Sonuçta Türkiye, istese de istemese de Suriye’deki İslamcı cihatçı örgütlerin bazılarının tasfiyesinde kendisine biçilen rolü kabul etmek ya da en azından kabul eder gözükme zorunda kaldı.

Rusya, belirli alanlarda Türkiye’ye ön açarak ve ona manevra alanı tanıyarak hem Suriye politikasını hayata geçirmeye, hem de Türkiye’nin ABD ile olan çelişkilerini ve gerilimini arttırarak onu NATO’dan uzaklaştırmaya çalışıyor. **Rusya’nın Afrin operasyonuna “yeşil ışık” yakması da onun çok yönlü stratejisinin bir parçasıdır.** Aksi halde Türkiye’nin Rusya’ya rağmen Afrin’e saldırması asla mümkün olamazdı. Dinsel içerikle doldurulmuş milliyetçilikle kitlelerin bilincini körleştirmeye ve alıklaştırmaya dönük propagandanın, kaldırılan toz ve dumanın ardındaki gerçek şudur: Afrin’i fethetmek için çıkan Türkiye, adımını atar atmaz Rusya’ya daha fazla bağımlı hale gelmiştir. NATO’nun ikinci büyük ordusu olmasına ve devasa savaş makinesine rağmen, Rusya’nın Suriye hava sahasını kapattığı birkaç gün boyunca adeta sudan çıkmış balığa dönmüş, ölü ve yaralıların sayısı hızla artmıştır. Anlaşılabileceği gibi düşme Rusya’nın elindedir ve hava sahasının ne kadar açık kalacağını da onun stratejisi belirleyecektir. Astana kararlarının bir parçası olarak İdlib’e asker gönderip “kontrol noktaları” kurması gereken ama kendisine verilen görevi yapmayan Türkiye’nin, Rusya’nın hava sahasını kapatmasından hemen sonra bu işe girişi mani dardır. Afrin operasyonuna “yeşil ışık” yakan Rusya’nın, bunun karşılığında İdlib’in cihatçı örgütlerden temizlenmesini Türkiye’nin önüne koyduğu, bu yönde dayatma yaptığı açıktır. Afrin’i işgal ederek onu İdlib ve Cerablus hattıyla birleştirme hayalleri kuranlar, emperyalistlerin oyun kurma yeteneğini unutmuşa benziyorlar.

Rusya Türkiye’ye yol verirken, bu hamlesiyle, giderek daha fazla ABD çizisiyle

uyumlu hale gelen ve onun planları çerçevesinde hareket eden Kürt hareketine de mesajını vermiş oldu. Nitekim YPG'nin Esad ile anlaşması, rejim ve İran yanlısı milislerin Afrin'e girmesi, bu arada Halep'teki Kürt bölgelerinin rejimin kontrolüne bırakılması Rusya'nın hamlesinin başarısına işaret ediyor. Hiç kuşku yok ki henüz bu anlaşma bütün yönleriyle açığa çıkmış değildir, fakat böyle bir anlaşmanın Rusya'dan tümüyle bağımsız yapılması düşünülemez. Esad yanlısı güçler Afrin'e girerken, Rus dışişleri bakanı Lavrov'un Türkiye'nin önüne Esad rejimini tanıma ve muhatap alma önerisini koyması oldukça anlamlıdır. Afrin operasyonunu elinde bir koza döndüren Rusya'nın, İdlib'in cihatçılardan temizlenmesi ve rejimin tanınması için bunu kullanmaması düşünülemez. Türkiye'nin, Rusya ve rejimin günlerdir Doğu Guta'yı bombalaması karşısında sessizliğini koruması ve üstelik tahliye için rol alması Afrin kozunun oldukça etkili iş gördüğünü gösteriyor.

Rusya Kürt kartını kullanan ABD'nin karşısına Türkiye kartını çıkarmıştır. Türkiye gibi alt-emperyalist bir gücün, emperyalist güç ve bloklardan bağımsız bir hareket çizgisini başarıya ulaştırması son tahlilde imkânsızdır. Nitekim Türkiye ABD'den uzaklaştığı ölçüde Rusya'nın etkisine giriyor. Bu durum, "kendi göbeğimizi kendimiz keseriz" efelenmesinin ne denli mesnetsiz olduğunun bir başka ifadesidir. Uzun süredir Suriye sahasında Türkiye'nin hareket çizgisini belirleyen Rusya, S-400 füze anlaşmasıyla ve son olarak Afrin ile Türkiye'nin kendisine olan bağımlılığını arttırmıştır. Kuşkusuz Rusya, kimi tavizler vermeden, kimi noktalarda geri adım atmadan bunu yapamaz. Lakin emperyalist güçler oyun kurucudurlar ve kaz gelecek yerden tavuğu esirgemezler.

Afrin örneğinin gösterdiği gibi, bir NATO ülkesi olan Türkiye, verili anda Rusya ile hareket ediyor. Kürt açmazından dolayı ABD ile düştüğü çelişki, Türkiye'nin attığı her adımda daha fazla büyüyor. ***Türkiye, Kürt sorununda tarihin tekerleğini geriye çevirme siyasetini bırakmadığı müddetçe, bu çelişkinin ortadan kalkması pek olası görünmüyor.*** Amerika Dışişleri Bakanı Tillerson'ın son ziyaretinde Türkiye ile ABD arasındaki ihtilaf sanki çözülmüş havası yaratılsa da, gerçekte temel çelişkiler olduğu yerde duruyor. Güya sorunların çözülmesi için iki ülke arasında kurulacağı açıklanan mekanizma ise, büyük ölçüde oyalamaya dönüktür. ABD'nin Fırat'ın doğusunda kalıcı olacağını ve bu hedefinden geri adım atmayacağını dile getirmesi oldukça dikkat çekicidir. Fırat'ın batısı meselesi ise şimdilik geleceğe havale ediliyor ve burada ne olacağını savaş ve ona bağlı anlaşmalar belirleyecek. Kuşkusuz Amerika bir taraftan kendi planlarını hayata geçirmeye çalışırken, öte taraftan ise Türkiye'nin Rusya'nın oyun alanına kaymasını ve bir kart olarak kendi karşısına çıkartılmasını engellemeye çalışıyor. Bu kapsamda, mahkûmiyetle sonuçlanan Zarab davasının Türkiye için ne sonuçları olacağını Tillerson'ın ziyaretinde Erdoğan'ın önüne konmuş olması kuvvetle muhtemeldir. ***Ayrıca ABD kongresinin S-400 füzelerinden dolayı Türkiye'ye yaptırım tartıştığını da not etmek lazım.*** Olayların hareket çizgisi, Erdoğan'ın girdiği yolun Türkiye'yi daha fazla ve doğrudan ateşe atan bir yol olduğunu gösteriyor.

Kapitalizm ve onun emperyalist aşamasıyla birlikte savaşın şiddeti ve her alanda yarattığı felâket, asla insanlığın önceki dönemleriyle karşılaştırılmaz. Kürt halkını bir kenara koyacak olursak, Türkiye toplumunun Osmanlı'dan bu yana bir savaş deneyimi yoktur. Osmanlı'nın dağılmasına, halkların yurtlarından sökülüp atılmasına, soykırıma uğramasına neden olan savaşın acıları çok uzak anılar olarak kalmış, yeni kuşaklar tarafından unutulmuştur. Kürt halkının haklı demokratik taleplerini bastırmak için yürütülen haksız savaş, bunun yol açtığı yıkım ve acı ise, Türkiye toplumunun gözünden saklanmış, saklanmaya da devam ediliyor. Kitlelerin zihin dünyasında "teröre karşı mücadele" ile Kürtlerin ezilmesi bir biçimde özdeşleştirilip benimsetildiği için, bugün Afrin savaşı da aynı kapsamda algılanmakta ve bu savaşın nerelere doğru açılacağı bilinmemektedir. Erdoğan rejiminin körleştirici propagandasından dolayı emekçi kitleler, komşu Suriye cehenneme dönmüş olmasına, üç milyondan fazla Suriyeli bu topraklarda yaşamasına ve Türkiye'nin kendisi de savaşa dalmasına rağmen, gelecek günlerde kendilerini nasıl bir yıkım ve felâketin beklediğini kavrayamıyorlar.

Faşizm ve savaş, insanlık için felâket anlamına gelse de kapitalizme içsel bir olgudur. Emekçi kitlelerin felâketin arkasından sürüklenmesi ve kendi yıkımlarının yolunu açmaları ise kesinlikle örgütsüzlüğün ve akıl tutulmasının sonucudur. Şu anda rejim gündelik hayatın her alanını kuşatıyor ve kitlelerin düşünsel süreçlerini belirliyor. Lakin şu hususu asla unutmayalım: Rüzgâr eken fırtına biçer! Erdoğan, iktidarını kalıcı hale getirmek amacıyla tüm kurulu düzeni kökünden sarsıyor ve ülkeyi sonu belirsiz bir savaşa sürüklüyor. Böylece eski koşullara dönüşün önünü de kapatmış oluyor. Tarihsel deneyimin ortaya koyduğu gibi; kurulu düzenin sarsıldığı, ülkenin savaş ve çalkantıya itildiği koşullar, aynı zamanda derinden derine devrimci bir sürecin nesnel zeminini döşer.

Kapitalizmin tarihsel bunalımı, onun yaratıcı ve ferahlatıcı potansiyellerini tüketerek çıkmaza girdiği, her alanda büyük sorunlarla karşı karşıya geldiği, toplumsal çürümenin toplumsal ilişkilerin her katmanına derinlemesine işlediği anlamına gelir. Kapitalizm, ya felâkete ya da toplumsal devrime açılacak bir sürecin içine girmiştir. Kriz ve savaş dönemleri, aynı zamanda kitlelerin zorunlu olarak dönüşümle karşı karşıya geldiği ve devrim köstebeğinin işbaşında olduğu dönemlerdir. Sanki toplumsal alanda hiçbir şey olmuyormuş gibi gözükteği bir dönemde, Marx, devrim köstebeğinin çalıştığını dile getirir. Bununla, kitlelerin hiç de farkında olmadan, olayların akışı içinde derinden derine değişip dönüşmesine, yeni bir toplum için mücadele zorunluluğunun onların bilincinde oluşmasına işaret ediyordu. Zira doğada da toplumda da her şey karşıtıyla var olur ve Lenin'in "savaşlar devrimlerin anasıdır" demesi bir tesadüf değildir!

Akın Erensoy- 1 Mart 2018

Bugünkü Savaşın Farkını Kavramak

Aralık ayının son haftasında, Trump'ın, ABD'nin askerlerini Suriye'den çekeceğini açıklaması uluslararası siyasette büyük bir yankı uyandırdı. “Çekileceğiz” açıklaması, Erdoğan ile Trump'ın telefon görüşmesinin ardından geldiği için, sanki ABD Türkiye'nin taleplerini kabul etmiş gibi kamuoyuna yansıtıldı. Özellikle Erdoğan rejimi, sahne arkasındaki gerçekliği bilmesine rağmen, “sözü dinlenen ülke ve lider” böbürlenmesini sürdürmek için böyle yansıtmayı tercih etti. Söz konusu açıklama üzerine sayısız makale yazıldı, değerlendirme yapıldı. Burjuva gazeteciler ve stratejistler Trump'ın açıklaması üzerinden yürüterek ABD'nin nasıl çekileceği, sonrasında neler olabileceği ve hangi olasılıkların devreye girebileceği üzerine konuşup durdular. Oysa Trump, Suriye savaşındaki tıkanmayı ABD lehine aşmak amacıyla sarsıcı bir taktik hamle yapmıştı ve bu son derece açıktı. Nitekim aradan bir hafta geçmeden, ABD yönetimi “çekileceğiz” açıklamasını orasından burasından çekiştirilmeye ve pratikte çekilmeyi imkânsız kılacak koşullar ileri sürmeye başladı. Erdoğan'ın baskısı altında kalarak Suriye'den çekilme kararı aldığı söylenen Trump, yalnızca iki hafta sonra, bir tweet atarak “eğer Türkiye Kürtleri vurursa, Türkiye'yi ekonomik yönden mahvederiz” dedi ve Türkiye'yi dünya âlemin gözü önünde tehdit etti. Ertesi gün ise Türkiye'yle ekonomik ilişkilerini geliştirmeyi çok istediğini söyledi. Tüm bunlar 20 gün içinde oldu.

Ortadoğu ve Suriye savaşı ekseninde gelişen olayların akışının baş döndürücü olduğu su götürmez. Savaş sahasındaki tüm güçler, birbirlerinin oyunlarını bozma amacıyla sürekli yeni adımlar atıyorlar. Bu nedenle, yapılan bir açıklamanın daha mürekkebi kurumadan, onun tam aksini ifade eden bir başka hamlenin duyurusu gündeme düşebiliyor. Eğer salt uluslararası siyaset ekranına anlık olarak yansıtılan görüntülere bakılarak çıkarılacak yorumlar yapılsa, sonuç tam bir hüsrana olur. Zira burjuva medyada eksik olmayan yorumcular açısından manzaraya hâkim olan tam bir karmaşa ve belirsizlik zinciridir. Bir hafta önce ABD'nin Türkiye ile anlaşma temelinde Suriye'den çekileceğinin derin analizini yapan stratejist, bir hafta sonra Trump'ın “ekonominizi mahvederiz” tehdidi karşısında afallayıp kalır. Gerçekliği bütünlüklü ve derinden kavramanın en temel yolu, öncelikle sahnede sunulan haliyle oyunu veri almamaktan geçiyor. Ne var ki bunu yapabilmek için olguların maddi temellerine

inerek değerlendiren bir bakış açısına sahip olmak gerekir. Marksizmin tam karşıtı bir bakış ve düşünce yapısına sahip burjuva düşünürleri, olguların maddi temellerine inmez ve onları diyalektik bütünlük içinde değerlendirmezler. Olgulardan doğan görünümüleri “nihai gerçeklik” olarak kavrarlar. Böylece parçalı, bütünlüğü vermeyen, olgunun nesnel varlığını aydınlatmayan bir sonuç çıkar ortaya. Kuşkusuz bu aynı zamanda ideolojiktir. Burjuva ideologu, çalışma nesnesini bilimsel bilgi temelinde değil, egemen sınıfın çıkarlarını esas alarak inceler.

Savaş ve diplomasi alanı, aynı zamanda ardışık taktik hamleler alanıdır. Dolayısıyla uluslararası siyasetin karmaşık bir ilişkiler bütünü doğurması kaçınılmazdır. Bu durum, özellikle içinden geçtiğimiz kapitalizmin tarihsel krizi ve ona eşlik eden Üçüncü Dünya Savaşı döneminde daha belirgin hale gelmiştir. Şu hususu daima akılda tutmak lazım: Taktik hamleler strateji değildir, stratejiyi hayata geçirmek üzere izlenen uzun ve dolambaçlı yolun bir parçasıdır. Karmaşanın üstüne çıkılmadığı ve diyalektik bir bakış açısıyla olguların maddi temeline inilmediği sürece, taktik hamlelerin neye işaret ettiği de kavranamaz. Trump’ın “çekileceğiz” hamlesinin ardından bu konuda kalem oynatanların çoğunun, aynı körlerin yaptığı gibi filin yalnızca bir parçasını tarif etmesi bu yüzdendir.

Kapitalizm tarihsel bir krize girmiştir. Bunun anlamını derinden kavramaya çalışırsak, sistemin erken dönemlerinde sahip olduğu canlandırıcı, pazarı devindirip genişletici potansiyellerini büyük ölçüde tükettiğini görürüz. Bir zamanlar sistemin atılım yapmasını sağlayan ve önünü açan özellikleri, onun en büyük engeline dönüşmüştür. **Ticaret savaşı örneğinde gördüğümüz üzere, kızışan emperyalist rekabet ve bu temelde atılan adımlar, sistemin yarattığı küresel pazara ağır darbeler indirecek niteliktedir. Özetle sistem bir çıkmaza saplanmıştır.** Emperyalist sistemi bir hegemonya krizine sürükleyen de kapitalizmin krizidir. İki olgu arasında diyalektik bir ilişki olduğunu asla akıldan çıkarmamak gerekiyor. **Son tahlilde hegemonya krizi, kapitalizmin içine yuvarlandığı krizin aldığı görünümünden başka bir şey değildir.** Keza kapitalizmin tarihsel krizi ile ABD’nin başlattığı emperyalist savaşın milenyum dönemecine denk gelerek örtüşmesi de bir rastlantı değildir. Kaldı ki rastlantılar zorunlulukların ifadesidir.

Krizin doğası kaçınılmaz olarak tüm toplumsal gelişmelere ve bu arada savaşa kendi rengini verip belirliyor. **Geçmişte, meselâ birinci ve ikinci dünya savaşının tarafları açık ve netti; ittifaklar ve cephele belliydi.** Daha da önemlisi, emperyalist güçlerin toprakları savaşın doğrudan alanıydı. Bugün ise Üçüncü Dünya Savaşı, emperyalist güçlerin kendi topraklarından uzaklarda, nüfuz alanlarında gerçekleşiyor. Dünyanın çeşitli coğrafyalarını ateşe veren emperyalist güçler, buralarda kendi nüfuzlarını kurarak birbirlerine üstünlük sağlamaya çalışıyorlar. Bu savaşın birinci ve ikinci dünya savaşına benzememesi, kendine özgü tuhaf ve karmaşık görünümlel alması kafaları karıştırabiliyor.

Meselâ bugün onlarca insanın canını alan bombalı eylemler ve benzeri saldırılar dünya burjuva literatüründe terörizm olarak kabul görüyor. Özellikle Batı'daki saldırılar "uluslararası terörizm" biçiminde tanımlanıyor. Oysa hedefsiz, sırf yakıp yakmaya odaklanan bir kendinde şey değildir terör. ***Marksizm, bugün terörizm olarak nitelendirilen şiddet eylemlerinin emperyalist savaşın bir parçası, onun bir görünümü olduğunu ifade eder.*** Yani savaşın biçimi değişse de özü aynıdır. Bu gerçeklik, içinden geçtiğimiz tarihsel kesitte, Üçüncü Dünya Savaşının geçmişten farklı görünümler aldığını da ortaya koyar.

Bugün Ortadoğu'da yoğunlaşan ama tüm uluslararası siyasal ilişkilere damgasını basan, Üçüncü Dünya Savaşıdır. Latin Amerika'dan Ortadoğu'ya, Afrika'dan Güney Asya'ya kadar geniş bir coğrafya, günümüzdeki emperyalist savaşın alanı konumdadır. Halkalar halinde birbirine eklenerek genişleyen bir emperyalist savaşın söz ediyoruz. Suriye cephesinde tıkanma yaşandığında Ukrayna'ya el atılıyor, İran cephesi için hazırlık yürütülürken Venezuela'da cephe açmak üzere harekât başlatılıyor. ***Tam anlamıyla küresel karakterli bir savaş!***

Taktiği stratejiden ayırmak

İşte ABD ya da Rusya gibi emperyalist güçler Üçüncü Dünya Savaşının bu kendine özgü yapısı üzerinde hareket ediyor. Attıkları taktik adımlar doğal olarak manzarayı daha da karmaşık hale getiriyor. Buna bir de ABD egemen sınıfı içindeki görüş ayrılıklarını, kavgayı ve buradan doğan krizleri eklememiz gerekiyor. ***Amerikan egemen sınıfı içindeki krizin temel başlıklarından birini dış politikanın nasıl yürütüleceği ya da savaşta hangi taktik adımların izleneceği oluşturuyor.*** Pervasız bir kapitalist olan Trump, Amerika'daki müesses nizamın yerleşik kural ve yöntemlerini aşarak kendi bildiği yoldan iş kotarmak istiyor. Irkçı ve cinsiyetçi düşünce yapısıyla, faşizan eğilimiyle, halk dalkavukluğu yapmasıyla, kendine kurtarıcılık vehmetmesiyle, burjuva demokrasisinin ve uluslararası sistemin kurum ve kurallarını takmamasıyla Trump, bugüne kadarki ABD başkanlarından farklı birisidir. Trump'ın bu özellikleri, onun yönetim anlayışını ve dış politika taktiklerini de belirliyor. ABD'nin eski gücünü kaybetmesi ve emperyalist sistem üzerindeki hegemonyasının sarsılması, Amerikan egemen sınıfı içinde yeni arayışları da beraberinde getiriyor ve faşizan eğilimleri güçlendiriyor. Hiç kuşku yok ki Trump'ı en tepeye taşıyan bu nesnelliktir.

Kapitalist düzende burjuvazinin içinde farklı çıkarlar temelinde gruplaşmaların ve bölünmelerin olması, kıran kırana bir rekabetin sürmesi doğaldır. ***ABD'de tekeli sermaye kesimlerinin, devlet aygıtını yönlendiren üst düzey bürokratların, burjuva politikacıların iç içe geçerek oluşturduğu birden çok fraksiyon olduğu bir gerçekliktir.*** Birbirinden farklı çıkarlara sahip bu burjuva fraksiyonların çoğu zaman aynı partinin çatısı altında toplanmaları da kafa karıştırıcı olmamalıdır. Bu perspektiften baktığımızda şunu görürüz; elbette Trump Amerikan tekeli sermayesinin hizmetindedir ama aynı zamanda burjuva fraksiyonlardan birinin politik görüşlerinin

de temsilcisidir. Bu yüzden Trump, zaman zaman iç ve dış siyaset açılımlarında kendi partisi (Cumhuriyetçiler) içindeki önemli bir kesimle bile farklı düşmektedir. ***ABD'nin emperyalist stratejisinin belirlenmesi ve dış politikasının tayin edilmesinde merkezi bir konuma sahip Dışişleri ile Savunma Bakanlığı da (Pentagon) Trump'ın kimi taktik açılımlarına karşı çıkıyor.*** Bu aygıtların hayli baskın oldukları, birçok örnekte gördüğümüz üzere Trump'ın taktik açılımlarını kendi yol ve yöntemlerince dönüştürüp şekillendirdikleri açıktır.

Kapitalist rekabet sermayenin doğasından gelir. Bir kapitalistin hem muazzam sermaye birikimine sahip olması hem de rekabetten uzak durması onun varlığıyla örtüşmez. Bu örnekte olduğu gibi, sistemin tarihsel bir krizle sarsıldığı ve emperyalist rekabetin kızıştığı koşullarda savaşa başvurmak ABD emperyalizmi için bir zorunluluktur. Aksi halde sistemin tepesindeki hegemonik rolünü koruyamaz. ***Dolayısıyla ABD egemen sınıfı içindeki fraksiyonlardan birisinin savaşa karşı çıkması düşünlümez.*** İçe kapanmacı olduğu söylenen Trump, gerçekte savaşı her türlü yolla sürdürmek isteyen politik bir çizginin temsilcisidir. Bu noktada, ABD'nin emperyalist stratejisi konusunda egemen sınıf içinde bir görüş farklılığı olmadığını da kuvvetlice vurgulamak lazım. ABD emperyalizminin 2001'den bu tarafa sonsuz savaş sloganıyla hayata geçirmeye çalıştığı stratejisi bellidir: Önleyici savaş ve müdahalelerle nüfuz alanlarını dönüştürmek; Rusya, Çin ve Almanya gibi rakiplerin güçlenmesinin ve dengeleri değiştirecek düzeye yükselmelerinin önünü kesmek, sarsılan ve aşınan hegemonyasını güçlendirmek, dünya pazarında üstünlüğü yeniden ele geçirmek! Kimilerinin iddia ettiği gibi ABD'nin bir stratejisinin olmadığı düşüncesi doğru değildir.

ABD emperyalizminin stratejisinin temel ayaklarından birini Ortadoğu'nun dönüştürülmesi oluşturuyor: Eski siyasi dengelerin yıkılması, bölgenin siyasi haritasının değiştirilmesi ve ABD'nin nüfuzu altında yeniden şekillendirilerek kapitalizme derinden entegre edilmesi! Hiç kuşku yok ki bir stratejiye sahip olmak demek, onu istenen zamanda ve hiçbir sorunla karşılaşmadan hayata geçirmek anlamına gelmiyor. Zira söz konusu stratejinin başarısını belirleyecek olan emperyalist savaşta güçler dengesidir. Üstelik ABD'nin Ortadoğu'da üstünlük kurması da yetmez. Sonucun kalıcı olup olmayacağını üçüncü dünya savaşının akabeti belirleyecektir. ***ABD emperyalizmi hegemonyasını eskisi gibi sürdüremiyor. Fakat Çin ya da Rusya gibi emperyalist güçler ise ABD'nin yerine geçerek sistemin belirleyici ve düzenleyici gücü haline gelecek ekonomik ve askeri kapasiteden yoksundurlar.*** Dolayısıyla mevcut koşullarda emperyalist güçlerden biri ya da bir emperyalist ittifak bu savaşı kazanarak üstünlüğünü ilan edemiyor. Bu nedenle, emperyalist savaş ve hegemonya krizi uzatmalı olarak sürüp gidiyor.

Mevcut savaşın kendine özgü yapısı ve güçler dengesi nedeniyle, henüz mutlak bir kutuplaşma oluşmuş değildir. Bugün için Ortadoğu'da yürüten emperyalist savaşın temel iki belirleyen gücü var: Amerika ve Rusya! ABD ile Rusya'nın plan ve hareket

tarzının farklı olduğunu vurgulamak gerekiyor. Hegemonyasını koruyup pekiştirmeyi hedefleyen Amerikan emperyalizmi, bu doğrultuda önünde engel olarak gördüğü tüm siyasal dengeleri sarsacak tarzda hareket ediyor. Ortadoğu'dan Güney Asya'ya, oradan Latin Amerika'ya kadar paylaşım alanlarında çelişkileri alabildiğine keskinleştirip kutuplaşmayı derinleştirmek, Rusya ve Çin eksenini ile kendisi arasında salınan diğer tüm güçlerin manevra alanını yok etmek istiyor.

Buna karşılık Rusya, ABD'nin tam aksine, "yumuşatma" taktiği izliyor. Bu taktik gereği, ABD-İngiltere ekseninde yer alan güçlerle, meselâ Esad rejimine düşmanca bir tutum içinde olan İsrail'le son derece dikkatli bir ilişki yürütüyor. Suudi Arabistan, Mısır ve Körfez'deki Arap ülkeleriyle ekonomik ilişkilerini derinleştirerek ABD ile bu güçler arasındaki çelişkileri arttırmaya çalışıyor. Daha da önemlisi, bir endüstri devi olan Alman emperyalizmini kendi eksenine çekmeye dönük incelikli bir siyaset izliyor. Rusya'nın bu siyasetinin en tipik örneğini belki de Türkiye'ye dair aldığı tutum oluşturuyor. Bilindiği üzere belirli alanlarda Türkiye'ye ön açan ve ona manevra alanı tanıyan Rusya'nın bu taktik hamlesi, onun Suriye politikasını hayata geçirmesinde son derece etkili olmuştur. Rusya, Türkiye'nin ABD ile olan çelişkilerini ve gerilimini arttırarak onu NATO'dan uzaklaştırmayı hedefliyor.

Akın Erensoy- 6 Şubat 2019, kısaltılmıştır.

V. Bölüm

Üçüncü Dünya Savaşının Ekonomik Cephesi: Ticaret Savaşları

Kapitalizmin Tarihsel Çıkmazında Ticaret Savaşları

200. yaş gününü kutladığımız işçi sınıfının büyük önderi Marx, kapitalizmin bugünkü perişanlığını görse, burjuva ideologlara nazire yaparak şöyle derdi kuşkusuz: “Bakıyorum da pek kederlisiniz, bir sorun mu var?” Özellikle 2008 küresel krizine kadar kapitalizmin zafer borularını çalan burjuva ideologları, küreselleşen dünyada yeni bir barış ve refah dönemi açıldığını iddia ediyorlardı. Fakat artık eski güvenleri yok; sistem hakkında konuşurken sesleri titriyor ve gerçekleri gizlemek için bin bir numaraya başvuruyorlar. Kapitalizmin tarihsel bir krize girdiğini itiraf etmeseler de, sistemin daha önce görülmedik ölçüde büyük bir sorunla karşı karşıya olduğunu söylüyorlar. Meselâ Trump yönetiminin başlattığı ticaret savaşının genişleyerek ve yeni boyutlar alarak kapitalist sistemi derinden sarsabileceğine dair kaygılar, son dönemde uluslararası medya kuruluşlarında yaygın şekilde yer buluyor. Yapılan değerlendirmelerde risk, belirsizlik, güvensizlik, felaket kavramları birbirini izliyor. Zira eğer küresel bütünlük kazanmış dünya ekonomisinin girift ilişkileri üzerinde bir ticaret savaşçı cereyan ederse, bunun dünya pazarına etkisi, geçmişteki örnekleriyle karşılaştırılmayacak ölçüde yıkıcı olacaktır. ***Hiç kuşku yok ki ticaret savaşçı, hem emperyalist savaşın yeni boyutları kazanmasının hem de hegemonya krizinin çarpıcı bir ifadesidir.***

Hatırlanacağı üzere Trump, ABD’ye ithal edilen çeliğe yüzde 25, alüminyuma ise yüzde 10 ek gümrük vergisi getiren kararnameyi 22 Martta imzalamıştı. Geçici olarak bu ek artıştan Kanada, Kore, Meksika ve AB ülkelerini muaf tutan ABD yönetimi, 1 Haziranda onları da dâhil etti. Fakat ABD’nin esas hedefinde Çin var. İktidar koltuğuna oturduğundan beri bir ticaret savaşçı başlatacağını ve bunun ABD için iyi olacağını ballandıra ballandıra anlatan Trump, nihayetinde kuvveden fiile geçti. 34 milyar dolar tutarındaki 818 Çin malından yüzde 25 ek gümrük vergisi alınması uygulamasına 6 Haziranda resmen başlandı. Buna karşılık olarak Çin, özellikle Amerikan tarım ürünlerini hedef alarak 545 ürüne ek yüzde 25 gümrük vergisi getirdi ki bu ürünlerin toplamı da 34 milyar dolar ediyor. Böylece Çin, ABD’ye aynı dalga boyundan misilleme yapacağı ve altta kalmayacağı mesajını vermiş oldu.

Trump, toplamda 450 milyar dolarlık Çin malına daha ek gümrük vergisi getirebilecekleri tehdidini savurarak ne kadar kararlı olduklarını göstermeye çalışıyor. 2017 verilerine göre Çin’den ABD’ye 526 milyar dolarlık mal ihraç edildi. ABD’den Çin’e ihraç edilen malların tutarıysa 150 milyar dolar... Bu veriler hem iki ülke arasındaki ticaret hacminin ne kadar büyük olduğunu hem de ihracatının yaklaşık yüzde 22’sini Amerika’ya yapan Çin’in bu ülke pazarına ne denli ihtiyaç duyduğunu gösteriyor.²⁸ Zaten bu yüzden Çin, Trump yönetiminin başlattığı ticaret savaşına do-

28. <https://www.trademap.org/Bilateral.aspx?nvpm=1|842||156||TOTAL||2|1|1|1|1|1|1|1>

ludizgin girmek yerine ağırdan almayı tercih ediyor. Bu savaşın kaybedeninin kendileri olmayacağını, serbest piyasa ekonomisinin ve serbest ticaretin zarar göreceğini söyleyen Çin egemenlerinin küreselleşme ve serbest ticaret savunuculuğuna soyunmaları, gümrük duvarlarının yükseltilmesinin “soğuk savaş” zihniyeti olduğunu söylemeleri oldukça manidar! Meselâ Çin Başkanı Şi küreselleşmenin nimetlerinden, kapalı kapı politikasının yanlışlığından, nehirlerin okyanusa akmasının durdurulmayacağından dem vururken, Trump’ı bencil ve öngörüsüz olmakla suçluyor.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında emperyalist sistemin hegemon gücü haline gelen ABD, uluslararası ticarete kurduğu üstünlüğe dayanarak gümrük duvarlarının yükseltilmesine karşı çıkıyor ve tüm dünyaya serbest ticareti empoze ediyordu. Gelen aşamada roller değişmiş gözüküyor. On yıllar boyunca içe kapalı bir ekonomik yapıya sahip Çin, zamanla kapitalist sisteme derinden entegre oldu, dünyanın ikinci büyük ekonomisi haline geldi ve uluslararası ticarete üstünlüğü önemli ölçüde ele geçirdi. İki trilyonu aşan ihracatıyla dünyada zirveye otururken, onu, ihracat düzeyleri oldukça yakın olan ABD ve Almanya izliyor.²⁹ Bu durum, Çin ve onunla birlikte Almanya’nın neden küreselleşme olgusunun geri döndürülemez olduğuna sıkça vurgu yaptıklarını ve kapitalist liberalizmin uluslararası kurallarının sözcülüğüne soyunduklarını da ortaya koyuyor. Şu tarihin cilvesine bakın ki Çin, uluslararası kurallara uymadığı gerekçesiyle ABD’yi Dünya Ticaret Örgütüne (DTÖ) şikâyet ediyor. O DTÖ ki uluslararası ticaretin serbestleştirilmesi, sermayenin önündeki engellerin kaldırılması ve gümrük duvarlarının tüm dünyada sıfıra doğru çekilmesi amacıyla bizzat ABD’nin öncülüğünde ve hâkimiyetinde kurulmuştu.

Trump, Çin’in kendi şirketlerine devlet teşviki verdiğini, ürünlerin ucuza üretilmesini sağlayarak haksız rekabete yol açtığını, meselâ Çin ve Alman ürünlerinin Amerikan pazarını kapladığını ama kendi ürünlerine Çin ve Almanya’nın bariyerler koyduğunu, bu ticaretin adil olmadığını söylüyor. ***Oysa ABD dâhil tüm emperyalist ve kapitalist ülkeler, kendi şirketlerinin rekabet gücünü artırmak amacıyla çeşitli destekler veriyor, özellikle yüksek teknoloji ürünleri üreten şirketleri sübvansede ediyorlar.*** Örneğin 2003’te DTÖ’nün bir toplantısında Çin, Hindistan, G. Afrika vb. ülkelerin temel talebi, ABD ve AB’nin kendi tarım ve sanayi ürünlerine verdikleri sübvansiyonu durduralmaları olmuştu. Fakat Batılı emperyalist güçler bu talebi karşılamaya yanaşmamış ve toplantı sonuçsuz kalmıştı. Kıran kırana rekabetin hüküm sürdüğü, güçlü olan devletlerin kendi tekellerinin çıkarları doğrultusunda pazarda hâkimiyet kurduğu kapitalist düzende, ticaret dün de adil değildi, yarın da adil olmayacak. Mesele şu ki, dünkü “adaletsiz ticaret” ABD’nin çıkarına hizmet ediyordu, bugüne yeterince etmiyor. Birçok rakip gücün ortaya çıkması ve kızışan kapitalist rekabette Amerikan burjuvazisinin mutlak üstünlüğünü kaybetmesi ve hatta hafif tertip geri kalmasından dolayı, Trump, bizzat ABD emperyalizminin öncülüğünde

29.<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2078rank.html>: İhracat rakamları: Çin 2 trilyon 157 milyar dolar, ABD 1 trilyon 576 milyar dolar, Almanya 1 trilyon 401 milyar dolar.

oluşturulan uluslararası kurumları, ticaret kurallarını ve anlaşmaları artık tasvip etmiyor. Tabiri caizse çamura yatıyor ve rakiplerine ABD emperyalizmine üstünlükler sağlayacak koşulları dayatıyor.

Çin’i küreselleşmeci, ABD’yi “korumacı” yapan dönüşüm

Kısaca hatırlayalım: Avrupa İkinci Dünya Savaşından yerle yeksan olmuş bir şekilde çıkarken, ABD, emperyalist sistemin tartışılmaz hegemon gücü olarak yükseldi. “Galibiyle mağlûbuyla bir harabeye dönmüş olan Avrupa karşısında ABD gerçek bir zenginlik ve ihtişam abidesi olarak dikiliyordu. Kıtasal ölçekli güçlü ekonomisi ve savaşta el değmemiş olarak kalan sanayisiyle dünya ekonomisini ayağa kaldıracak olan yegâne güç ABD’ydi. ABD’nin ezici üstünlüğünü anlamak için birkaç çarpıcı veriye bakmak yeter. Savaşın sona erdiği 1945 yılında tüm dünya üretiminin yarısından fazlası (%57) ve toplam mamul mal ihracının da yüzde 22’si ABD tarafından gerçekleştiriliyordu. Eskiden Britanya’ya ait olan «dünyanın atölyesi» unvanı artık ABD’deydi. Dünya altın rezervlerinin yüzde 80’den fazlası ABD’nin elindeydi. Bu doları «altın gibi» yapıyordu. Nitekim ABD bu gücünü kullanarak 1944’te imzalanan Bretton Woods anlaşmalarıyla tüm diğer ülke paralarının altın karşısında sabit bir orana, altının da belirli bir sabit miktarla dolara bağlanmasını sağladı ve böylece doları bir dünya parası haline getirdi. Savaşın bitimiyle başlayan dönemde ABD, güçlü ekonomisinin bir sonucu olarak büyük ticaret fazlaları vermeye başladı.”³⁰

Ancak zaman içinde ABD’nin dünya ekonomisindeki payı yüzde 20’lere düşmüş ve uluslararası ticaret üzerindeki mutlak hâkimiyeti kırılmaya başlamıştır. 1950’lerde en büyük ihracatçı ülke konumunda olup yüzde 30’ları aşan ticaret fazlasına sahipken, şu anda 860 milyar dolar dış ticaret açığı var. Kapitalizm eşitsiz ve bileşik gelişmenin hüküm sürdüğü bir sistemdir ve kapitalist rekabet koşullarında bir emperyalist gücün kendi pozisyonunu olduğu gibi ve ilelebet koruması mümkün değildir. Nitekim savaştan tahrip olmuş bir şekilde çıkan Almanya ve Japonya’nın sıçramalı bir gelişmeyle dünya üretiminde ve pazarında daha fazla yer tutmaları bu gerçeğe işaret ediyor. Çin, Rusya, Hindistan, Brezilya vb. ülkelerin de zamanla dünya ekonomisinin üst basamaklarına tırmanmaları aynı gerçeğin ifadesidir. Burada, özellikle Çin’in devasa büyümesine dikkat çekmek gerekiyor. Çin 30 yıldan fazla bir süredir aralıksız büyümektedir. 2008 küresel krizine kadar ise bu büyüme oranı ortalama yüzde 10 düzeyinde gerçekleşmiştir. 2017 verilerine göre 80 trilyon dolarlık dünya gayrisafi hâsılasının 12 trilyonu Çin’e aittir ve bu dünya ekonomisinin yüzde 15’i etmektedir.³¹ Oysa IMF’nin 2004 ilkbahar raporuna göre, o tarihte 37 trilyon dolar olan dünya gayrisafi hâsılasının 1,7 trilyonu Çin’e aitti ve Çin İtalya ile aynı konumdaydı.

Çin dünyanın ikinci büyük ekonomisi konumuna yükselmiş ve tepedeki ABD’yi

30. Deniz Morali, “Yeni Dünya Düzeni” ya da Yeni Emperyalist Paylaşım, marksist.net
31. [https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_\(nominal\)](https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_(nominal))

zorlamaya başlamıştır. 2001’de DTÖ’ye alınan Çin, emperyalist sisteme derinden entegre edildi; uluslararası finans kapitalin, çok taraflı ticaret anlaşmaları, ithalat vergilerinin düşürülmesi, kısıtlamaların kaldırılması ve yabancı sermaye yatırımları için güvenli koşulların oluşturulması gibi kuralları bu ülkede hâkim kıldı. Bu tarihten itibaren ülkeye sermaye akışı hızlandı. Çin’in sadece 2016’da 135 milyar dolar doğrudan sermaye yatırımı³² çekmesi, sermayenin bu ülkedeki yoğun sömürü olanaklarına ilgisini gösteriyor. Batılı ülkelerde yüksek kâr oranlarına ulaşmanın artık hayal olduğu koşullarda, emek maliyetlerinin asgari sınırın çok altında kaldığı ama işgününün çok uzun olduğu Çin, 800 milyonluk devasa işgücü ordusuyla kapitalist tekellerin iştahını kabartıyordu, kabartmaya da devam ediyor. Kitleleşen ölçekte sermaye akışıyla birlikte üretimin çapı bir anda alabildiğine büyüdü ve Çin, tabiri caizse “dünyanın atölyesi”ne dönüşmeye başladı. Nitekim bugün dünya pazarlarını dolduran tüketim mallarının önemli bir bölümü “made in China” etiketlidir. Bilgisayardan spor ayakkabılarına kadar birçok ünlü Amerikan tekelinin ürünleri bu ülkede üretiliyor.

Çin’in DTÖ’ye alınması, bu ülkenin kapitalist sisteme daha derinden eklenmesi ve sermayenin önünde kârlı alanlar açılması bakımından zorunluymuştu. Fakat Çin’in dünya pazarına daha sıkı kenetlenmesi sağlanırken, aynı zamanda dünya pazarı da Çin mallarının serbestçe dolaşımına açılıyordu. Nitekim Çin mallarına konan kotaların kalkmasıyla, bu ülkenin düşük maliyetli malları dünya pazarını adeta istila etti. Çin kapitalistleri, aynı zamanda uluslararası sermayenin emrine sundukları dev ucuz işgücü ordusunu iliklerine kadar sömürerek dünya pazarında rakiplerinin önüne geçtiler. 2002’de 325 milyar dolar olan ihracatının şimdilerde 2 trilyonun çok üzerine çıkması, bu ülkenin sıçramalı büyümesinin bir başka göstergesidir. 1980’de ABD dünya ihracatının yüzde 11’ini elinde tutarken, Çin’in payı yalnızca yüzde 1’di. Oysa gelinen noktada ABD’nin dünya ihracatındaki payı yüzde 9’lara gerilerken, Çin’ininki yüzde 12,5’a çıkmıştır.³³

Aslında bu yer değiştirmeyi Çin ile ABD arasındaki ticaretten de anlayabiliriz. 2002’de Çin’in ABD’ye yaptığı ihracatın tutarı 70 milyar dolarırken, aradan geçen zamanda bu 7,5 kat fazlasına çıkarak 526 milyar dolara yükselmiştir. Devasa perakende zinciri Walmart gibi marketlerin Çin’den ithal ettikleri ürünlerin sayısı ve tutarı her geçen gün artıyor. Yalnızca Walmart’ın 50 milyar dolarlık ürün ithal ettiği göz önüne alınırsa, Çin mallarının Amerikan pazarında işgal ettiği yer daha iyi kavranır. ABD’nin dış ticaret açığının neredeyse yarısının Çin ile yapılan ticaretten

32.http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2017_en.pdf [Doğrudan yabancı sermaye yatırımı; dış yatırımcıların ilgili ülkeye fabrika gibi üretim tesisleri kurması, hizmet sektöründe yer tutması, şube açması, taşınmaz mal edinmesi ya da var olan bir şirketi tamamen veya kısmen satın alarak yatırım yapmasıdır. Dolaylı dış yatırım ise dış yatırımcıların ilgili ülkeden hisse senedi ya da tahvil alması gibi yollarla gerçekleştirilen yatırımdır. Çin’de toplamda 1 trilyon 514 milyar dolarlık doğrudan sermaye yatırımı bulunuyor]

33.Sırayla:<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/CHN/Year/2002/TradeFlow/Export>; https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtr13-2b_e.pdf

kaynaklanması da bunu ortaya koyuyor. Nitekim Çin mallarına ek gümrük vergisi getiren Trump'ın amacı, aynı zamanda Amerikan mallarını korumak ve içeride üretimin önünü açarak hem sınıfsal çelişkileri keskinleştiren işsizliği azaltmak hem de dış ticaret açığını kapatmaktır. Ancak sermaye düşük maliyetli ve kârlı alanlar peşinde koşarken, bu önlemlerin arzulan düzeyde iç üretimi tetikleyeceği şüphelidir.

Şu hususun da altını çizelim: Çin yalnızca kitlesel ucuz işgücüne sahip değil, bununla birlikte, kaç zamandır yüksek sermaye birikimine ve gelişmiş bir endüstriye de sahiptir. Doğrudan Çin şirketlerinin ihraç ettiği malların önemli bir kısmını makineler, elektrikli aletler, bilgisayarlar, akıllı telefonlar, otomotiv parçaları, otomobiller vb. oluşturuyor. Ancak Çin sanayisinin ihtiyaç duyduğu ileri teknoloji ürünü ara malların önemli bölümü Kore, Japonya ve ABD'den ithal ediliyor. Ekonomik ve siyasi yükselişini sürdüren ve emperyalist hegemonya mücadelesinde ABD'nin başlıca hedefi haline gelen Çin'in bu alandaki bağımlılığını ya da zayıflığını azaltması onun için en önemli mesele haline gelmiştir. Örneğin Trump yönetiminin telekomünikasyon ekipmanları ve cep telefonları üreten Çinli ZTE'ye ara malları ve yazılım satışını bir süreliğine durdurması, bu dev tekelin üretiminde sorunlar baş göstermesine neden olmuştu. Bu yüzden Çin, "Made in China 2025" projesi kapsamında yarı iletken (çip vb.), havacılık, robotik ve elektrik araçları teknolojisine ciddi ölçüde sermaye yatırımı yapmıştır. Çin emperyalizmi, bu alanda yabancı sermayeyi teknoloji transferine zorlarken, aynı zamanda Batılı ülkelerde endüstriyel şirketleri satın alarak onların teknolojik temelini ve birikimini kendisine aktarmaya çalışıyor. Meselâ son birkaç yıl içinde Çinli tekeller robot üreten Kuka, sanayi makineleri üreten KraussMaffei ve atık yakma cihazları üreten EEW gibi Alman şirketlerini, keza İsveç'in meşhur Volvo'sunu, İsviçre'nin tohum ve gübre devi Syngenta'yı, İtalyan Pirelli'yi, vinç vb. ağır iş araçları üreten Amerika merkezli Terex Corp'u satın aldı. Mercedes'i de üreten ve Alman otomobil endüstrisinin devlerinden olan Daimler'in yüzde 10 hissesini ele geçirdiğini de hatırlatalım.³⁴

Çin'in 2000 yılından başlayarak Avrupa ve bilhassa Almanya'da endüstri alanında "mevzi" tutmaya çalışması ve kıta ölçeğindeki toplam doğrudan sermaye yatırımlarını 2016'da 177 milyar euroya çıkartması, aslında emperyalist rekabetin doğasındandır.³⁵ Rekabet, sermayenin içsel dinamiğidir, dolayısıyla rekabetsiz bir kapitalizmden söz edilemez. Ama sermayenin tekelci aşamasıyla birlikte rekabet alabildiğine kızışarak düzey yükseltmiştir. Dünya pazarındaki büyümenin hız kesmeye başladığı, kâr oranlarının düştüğü ve hegemonya mücadelesinin yükseldiği bugün benzeri kriz dönemlerinde ise, eşyanın doğası gereği, her alanda çelişkiler keskinleştiği için tekelci rekabet de keskinleşir. Bu açıdan baktığımızda, Ortadoğu'da yoğunlaşan Üçüncü Dünya Savaşına emperyalist tekellerin pazar ve güç savaşlarının eşlik etmesinin tesadüf olmadığını görürüz. Ekonomik alandaki rekabet, askeri ve siyasi rekabetten bağımsız olmadığı için gerek Avrupa ülkeleri gerekse

34. <https://www.dw.com/en/chinas-unsatisfied-hunger-for-german-companies/a-39658363>

35. <https://www.merics.org/en/papers-on-china/chinese-fdi-in-europe>

ABD, makine vb. üreten sanayi şirketlerinin Çin ttekelleri tarafından yutulmak istenmesine direniyor, kimi zaman satışların önüne geçmeye çalışıyor.

Trump'ın ticaret savaşını ulusal güvenlik başlığı altında yürütmesi konunun hangi boyuttan ele alındığının göstergesidir. 1977'de yürürlüğe giren bir yasa, ulusal ve uluslararası ticarete ABD'nin çıkarlarının tehlikeye girmesi durumunda devlet başkanına olağanüstü tedbirler alma yetkisi veriyor. Trump bu yasa dayanarak ekonomide bir anlamda olağanüstü hâl ilan etmiştir. Trump'ın ekonomi danışmanı, ticaret savaşının ateşli savunucusu ve mimarlarından olan Peter Navarro, bu konuda şöyle diyor: “Çin, Amerikan endüstrisinin geleceğini hedef alıyor. Başkan Trump, yükselmekte olan endüstriyi Çin başarılı bir şekilde ele geçirirse Amerikan ulusal güvenliğinin ciddi bir şekilde tehlikeye gireceğini ve Amerika'nın gelecekte bir ekonomisinin olmayacağını başka herkesten çok daha iyi anlıyor.”³⁶ Çok açık ki ABD ekonomisi buhar olmayacak. Burada kast edilen şey, Çin'in teknolojik üstünlüğü ele geçirmesi durumunda Amerikan ekonomisinin daha fazla zayıflayacağı ve emperyalist sistem üzerindeki hegemonyasını kaybedeceğidir. Zira ekonomiden bağımsız, sırf silahların gücüyle kurulan ve sürdürülen bir dünya jandarmalığı konumu mümkün değildir.

Trump, ithal mallara ek gümrük vergileri getirerek ve Amerikan şirketlerini koruma altına alarak Çin'in ileri teknoloji alanında güçlenmesinin ve üstünlük kazanmasının önüne geçmeyi amaçlıyor. Bu doğrultuda, çip gibi yarı iletken teknoloji üreten Qualcomm ve Lattice Semiconductor adlı şirketlerin Çin uzantılı şirketlere satılmasına “ulusal güvenlik” gerekçesiyle izin verilmemiştir ve bu örneklerden yalnızca ikisidir. Olağan koşullarda bir ülkenin yabancı sermaye çekmesi memnuniyet ve övgü kaynağıdır. Ancak Çin Amerika'da doğrudan sermaye yatırımlarını arttırdıkça egemen sınıf ve özellikle onun bir kesimi daha fazla alarm veriyor. Esasında Çin'in Amerikan teknoloji şirketlerini ele geçirmesine Obama yönetimi de karşı çıkmakta ve engeller koymaktaydı. Fakat Amerikan egemen sınıfının Trump'ı destekleyen kesimi bu alandaki savaşın alabildiğine aciliyet kazandığını, bu nedenle savaşta ön alınması, aleni, sert ve kapsamlı bir şekilde yürütülmesi gerektiğini söylüyor. Ticaret savaşına “ulusal güvenlik” kılıfı giydirilmesi de bu yüzden.

ABD Çin'i uluslararası ticaret kurallarına uymamakla, teknoloji hırsızlığı yapmakla, telif haklarını ihlal etmekle suçluyor. Batı medyasında Çin hırslı, doyumsuz, aç ve saldırgan olarak betimleniyor. Bu sözlerin sadece Çin için sarf edilmesi açıktır ki tam bir riyakârlıktır. Zira teknoloji hırsızlığı da dâhil gangster yöntemler kullanarak bir başka ülke üzerinde nüfuz sahibi olmak emperyalizmin doğasında vardır. Burjuvazi, kapitalist düzende sürüp giden rekabeti, bireyciliği ve bencilliği meşrulaştırmak için “insan insanın kurdur” deyişini kullanmayı pek sever. Sermayeyi kişilik kazanarak insan kılığında ayağa dikilmiş bir varlık olarak kavrarsak, aslında bu deyiş tam anlamına kavuşur. Sermaye sermayenin, tekel tekelin ya da emperyalist

36. <https://www.ft.com/content/c002dad6-766b-11e8-b326-75a27d27ea5f>

emperyalistin kurdudur!

Benzetme üzerinden devam edersek, kurtlar sürüsünün hâkim gücü kocamaya başladığı için doğa yasasının olağan sonuçlarından dert yaniyor. Eski ABD Dışişleri Bakanı Tillerson'ın bir Afrika gezisinde sarf ettiği sözler, bu açıdan hem eğlencelidir hem de emperyalist sistemin doğasına ilişkin çarpıcı bir örnektir. "Çin'in şeffaf olmayan sözleşmeler ve yağmacı kredi anlaşmalarıyla Afrika'yı kendine bağımlı hale getirdiği"ni söyleyen Tillerson, büyük bir âlicenaplıkla Afrika ülkelerini şöyle uyuyordu: "Katiyen Çin dolarlarını Afrika'dan uzak tutma çabası içinde değiliz. Ancak Afrika ülkelerinin Çin'le yaptıkları anlaşmaları dikkatle incelemeleri ve bunların bedelini egemenliklerini kaybederek ödememeleri önemli..." Peki, Afrika ülkeleri nasıl egemenliklerini kaybedecekler? Tillerson ona da açıklık getiriyor: "Bir hükümet Çin'den borç alırsa başı belaya giriyor. Söz konusu hükümet borcunu geriye ödeyemediğinde kendi altyapısı ya da kaynakları üzerinde kontrolünü kaybedebilir."³⁷ Şu hale bakar mısınız? ***Afrika ülkelerinin ulusal egemenliklerini kaybedeceği korkusu nedense emperyalist ABD'ye dert olmuş!*** Sanki ABD ve Avrupa ülkelerinden borç alan Afrika ülkelerinin durumu farklıymış gibi! Bu arada, ABD'nin kendi nüfuzunu sürdürüebilmek için hâlâ Afrika'ya en çok "bağış" yapan ülke konumunda olduğunun altını çizmek lazım. Tüm emperyalist güçler, Tillerson'ın betimlediği yöntemleri kullanarak kendilerine nüfuz alanı oluştururlar.

Bir zamanlar ABD'nin çıkarına olan ekonomik anlaşma ve ticaret koşulları artık onun mutlak üstünlüğünü korumasına yetmiyor. Trump'ın gözden geçirmek ve ABD lehine yeni şartlar koymak istediği Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA), bu açıdan çarpıcı bir örnektir. ABD, Kanada ve Meksika'yı kapsayan NAFTA, bu üç ülke arasında gümrük duvarlarının kaldırılmasının ve çok taraflı serbest ticaretin koşullarını düzenliyor. Bazı ürünler için devam eden gümrük vergilerinin 2008'de kaldırılmasıyla, geçiş süreci on yıl önce tamamlanmış oldu.³⁸ Temelleri ABD ve Kanada arasında atılan NAFTA'ya 1994'te Meksika dâhil edildi. Aslında emperyalist nüfuz mücadelesinin alevlendiği bir döneme girilirken, ABD, NAFTA ile kendi ekonomik/ticaret alanını, bir başka ifadeyle arka bahçesini yaratıyordu. Bu hamleyle ABD, dünya siyasetinde bir rolü olmayan ama ekonomik bir güç olan Kanada'yı daha fazla kendi denetimine alırken, Meksika'yı da kapitalist işleyişe daha derinden entegre ediyordu.

Aslında Meksika, ABD'nin serbest organize sanayi bölgesi olarak tasarlanmıştı. Böylelikle Amerikan tekelleri kâra olan susamışlıklarını bir ölçüde de olsa bu ülkedeki yoğun sömürü sayesinde giderebileceklerdi. 2000'lerin ortasında ABD'nin bu ülkeye dönük sermaye yatırımlarını katlamalı olarak artırmaya başlaması, tekellerin yüksek kâr akışının tadına vardığına işaret ediyor. Ne var ki zamanla Japon, Alman,

37. <https://tr.sputniknews.com/abd/201803081032559662-abd-afrika-para-ugruna-egemenligini-cin-e-teslim-etmemeli/>

38. http://www.naftanow.org/faq_en.asp#faq-2

Çin ve Kore tekelleri de artan ölçüde Meksika pazarına girmeye ve yer tutmaya başladılar. Zira Meksika hem Latin Amerika'ya açılan kapı konumundaydı hem de NAFTA sayesinde bu ülke tekellerinin gümrük duvarını aşarak Amerikan pazarına dalmalarının yolunu açıyordu. 500 milyar dolarlık devasa ölçekte doğrudan sermaye yatırımı çekmiş olması, Meksika'nın emperyalist tekeller açısından ne denli elverişli ve karlı olduğunu gösteriyor.³⁹ Özellikle otomotiv sektörüne yoğun bir sermaye yatırımı yapılmış, ABD'nin yanı sıra Japon, Alman ve Kore otomotiv tekelleri çok sayıda fabrika kurmuşlardır. Rekabetin nasıl kızıştığının anlaşılması açısından, Almanya'nın son senelerde bu sektördeki yatırımlarının arttığını da vurgulamak lazım. 1988'de 500 bin araç üretilirken, bu sayının 2017'de 4 milyona çıkması, aynı yıl içinde yalnızca otomotiv sektörüne yaklaşık 7 milyar dolar sermaye yatırımı yapılması son derece dikkat çekicidir.⁴⁰ Kuşkusuz rakipleriyle karşılaştırıldığında ABD, oldukça yüksek bir sermaye yatırımına ve dolayısıyla pazara sahiptir. Lakin her emperyalist güç Meksika ile kendi ticaret anlaşmasını yapıyor. Böylece ABD hem bu ülkede hem de Latin Amerika pazarında güçlü rakiplerle karşı karşıya gelirken, kendi iç pazarı da NAFTA dolayısıyla onların mallarının etkisine girmiştir.

Anlaşılacağı üzere, sürece yayılmış bir şekilde ABD'nin ekonomisi ve dünya pazarındaki gerileyişi sürüyor. Koşulları değişime uğratmadığı takdirde gelecek yıllarda gerilemesinin daha da hızlanacağı açıktır. Dolayısıyla, iktidara gelir gelmez Trump'ın Trans-Pasifik Ticaret Anlaşmasını (TPP) yırtıp atması, Obama döneminde ABD ile AB arasında kotarılan Trans-Atlantik Ticaret ve Yatırım Anlaşmasını yürürlüğe sokmaması ya da NAFTA'dan çıkma tehditleri savurması onun deliliğinden kaynaklanmıyor. Güçlü rakiplerle karşı karşıya gelen ve rekabette üstünlüğünü yitirmeye başlayan ABD, bu tür ticaret ortaklıklarının kendi altındaki toprağı daha fazla kaydırmasından korkuyor.

“Kendimi de dünyayı da yakarım!”

Bugüne değin ABD, kapitalist sistemin ortak çıkarlarının sözcüsü ve tahkim edici gücü olarak öne çıkıyor ve emperyalist kurumların içeriğini haliyle kendi çıkarlarıyla örtüşecek şekilde belirliyordu. Çok taraflı serbest ticaret, tüm engellerin yıkılması, mal ve sermayenin sınırsızca dolaşması gibi hususlar liberalizmin ve dolayısıyla ABD'nin amentüsüyüdü. Kapitalist serbest piyasa ekonomisinin insanlığın ulaştığı en son ve en üst düzeydeki toplumsal sistem olduğu propagandasını yapıyordu liberalizm. Sistemin tepesindeki Amerikan emperyalizmi hem bu ideolojinin ana üssü hem de bunu dünyaya pompalayan güç konumundaydı.

Ancak köprünün altından çok su aktı. SSCB'nin çökmesiyle birlikte, emperyalist güçleri ABD'nin arkasına sıralayan tarihsel-nesnel koşullar ortadan kalktı. Böylece

39. <https://en.portal.santandertrade.com/establish-overseas/mexico/foreign-investment>

40. <https://mexico-now.com/index.php/article/3707-mexico-s-automotive-industry-attracts-record-fdi-in-2017>

eski siyasal dengeler ve dolayısıyla bu dengeler üzerinde yükselen ittifaklar fiilen geçerliliğini yitirdi. Uçsuz bucaksız topraklar kapitalizme entegre olurken, emperyalist güçler arasında yeni rekabet ve çatışma alanları hızla boy verdi. Daha da önemlisi, milenyum dönemeciyle birlikte kapitalizm tarihsel bir krizin içine yuvarlandı. Böylece Amerikan emperyalizminin ekonomik ve siyasi gerileyişini hızlandıran koşullar daha fazla olgunlaştı. ABD'nin ekonomik alandaki zayıflaması, doğal olarak emperyalist sistem üzerindeki hegemonyasının da daha fazla aşınmasına neden oluyor. Zaten oğul Bush yönetiminin 2001'de sonsuz bir savaş başlattığını ilan etmesinin amacı da bu gidişatı tersine çevirmek değil miydi?

ABD'nin başını çektiği üçüncü dünya savaşı şimdilik Ortadoğu'da yoğunlaşmıştır. Ama emperyalist güçler arasındaki ekonomik-askeri rekabet her alanda derinleşip büyümektedir. Bu koşullarda, İkinci Dünya Savaşı sonrasında ABD hegemonyası altında şekillendirilen uluslararası sistem ve onun DTÖ, BM vb. gibi kurumları da artık ABD emperyalizmi için ayak bağına dönüşmektedir. ***Ne pahasına olursa olsun ABD emperyalizminin çıkarlarını egemen kılma programıyla hareket eden Trump yönetimi, bu kurumların çökme olasılığına aldurmuyor ve hatta rakiplerini bu kurumları havaya uçurmakla tehdit edip amacına ulaşmak istiyor.*** Bir taraftan ABD ekonomisini yavaşlatacak her türlü anlaşmayı yırtıp atarken, öte taraftan da her alanda mutlak bir kutuplaşma yaratmaya, rakip güçleri sarsıp güçsüzleştirmeye, AB ülkelerini ve Japonya'yı kendi arkasında hizalamaya çalışıyor. Trump'ın diğer anlaşmaların yanı sıra, Amerikan sanayisinin gelişimini sınırlayacağı gerekçesiyle Paris İklim Anlaşmasını yırtması, AB emperyalistleriyle birlikte İran ile imzaladığı nükleer anlaşmadan çekilmesi ve ardından da yaptırımları devreye sokmasının nedeni budur. Üstelik yaptırım kararını açıklayıp süreci kendi haline bırakmıyor; İran ile ticaret yapan tüm devletlerin bu karara uymasını, aksi halde ABD'yle ticaretlerinde sorunlar baş göstereceğini söyleyerek tehditler savuruyor. Yani mutlak bir baskı uygulayarak ve rakiplerini nefessiz bırakarak, diplomasiyi vs. işlemeyerek, aleni bir zorbalıkla planlarını kabul ettirmek istiyor.

İran'a dönük yaptırımlardan Türkiye dâhil çok sayıda ülke etkilenecek. Fakat asıl hedef Almanya ile birlikte Çin'dir. Özellikle nükleer anlaşmadan sonra yaptırımların kalkmasıyla, İran, AB ülkeleri ve Almanya için önemli bir pazar haline gelmişti. Yalnızca geçen sene AB ülkelerinin İran'la yaptıkları ticaretin hacmi 20 milyar euroyu geçti. Trump yönetimi artan ölçüde Almanya üzerinde baskı kuruyor ve iki emperyalist güç arasındaki çelişkiler artıyor. ABD'nin çelik ve alüminyuma getirdiği ek gümrük vergisinden etkilenenlerin başında Almanya geliyor. En önemlisi Trump, Alman otomobillerine yüksek ek gümrük vergisi getirmek istiyor. Zira Almanya'nın ABD'deki otomobil pazarındaki ağırlığı giderek artıyor. Örneğin 2017'de bu pazarda bir milyon 300 bin adet Alman otomobili satıldı; bunun yarısı Almanya'dan ithal edilirken, yarısı da BMW, Mercedes-Benz ve Volkswagen'in Amerika'daki fabrikalarında üretildi. ABD ve özellikle Trump etrafındaki klik, devasa ekonomisiyle AB'nin lokomotifini olan Almanya'nın giderek daha fazla güçlenmesinin, emperya-

list kamplaşmada ayrı bir baş çekmesinin, Çin ve Rusya ile olası bir ittifak temeli oluşturmasının önüne geçmeye çalışıyor. Trump'ın AB'yi düşman olarak nitelmesi onun çılgınlığından ileri gelmiyor. Dünya ihracatında üçüncü sırada olan Almanya, kendi tekellerine yeni pazar alanları yaratmak amacıyla Çin'le ticaret anlaşmaları yapmaya çalışıyor. Mayıs sonunda Çin'i ziyaret eden Almanya şansöyesi Merkel'in, Çin'le birlikte İran nükleer anlaşmasını ve serbest ticareti savunacaklarını açıklaması manidardı. Keza geçtiğimiz günlerde AB ile Japonya arasında büyük bir ticaret anlaşmasının imzalanması, Almanya'nın artan etkinliğinin bir ifadesidir.

Petrol ihtiyacının önemli bir kısmını İran'dan karşılayan Çin'in ise bu ülkeyle uzun vadeli çok ciddi yatırım ve ticaret anlaşmaları bulunuyor. ABD, petrol ve petrol ürünlerini yaptırım kapsamına alarak yalnızca İran'ın değil, onunla birlikte Çin'in de boğazını sıkımayı hedefliyor. İran petrolünün yüzde 25'ini ucuz bir şekilde ithal eden Çin, yaptırım kararına uyarıya petrolü başka ülkelere ve üstelik daha pahalıya temin etmiş olacak. Yani İran'a dönük yaptırımlar hem Ortadoğu'daki savaşın bir parçasıdır hem de ticaret savaşının boyutlanıp genişlemesinin sonucudur.

Şurası açık ki dünya pazarında süreç; Çin, Almanya ve benzerlerinin lehine ama ABD'nin aleyhine işliyor. Bir anlamıyla Çin, bir zamanlar Avrupalı emperyalist güçler birbirlerini yerken ekonomik büyümesini sessiz ve derinden sürdüren ABD'nin taktiğini uyguluyor. Tarihsel gidişatı kendiliğindenliğe bırakmaya niyetli olmayan ABD, ipleri her alanda gerekerek süreci tersine çevirecek adımlarını hızlandırıyor. Kuşkusuz adımlar çok hızlı, paldır küldür atılıyor ve kaçınılmaz olarak uluslararası sistemi ve kurumlarını sarıyor. Aslında Trump'ın kaba, kovboyvari tutum ve davranışları dönemin ruhuyla da örtüşüyor. Unutmamak lazım ki ABD hâlâ dünyanın en büyük ekonomik ve askeri gücüdür. Tüm dünyaya yayılmış doğrudan sermaye yatırımlarının tutarı 5 trilyonu aşiyor. Doların hâlâ rezerv para konumunda olması ona muazzam bir üstünlük sağlıyor. ABD emperyalizmi dünya ekonomisinin merkezindedir ve zaten buna güvenen Trump, emperyalist rakiplerine şu mesajı veriyor: Eğer istediğim tavizleri vermezseniz “kendimi de dünyayı da yakarım”! Ancak kapitalizmin tarihsel çekimza saplandığı koşullarda ABD'nin bu hamlelerinin emperyalist rekabeti keskinleştirmesi kaçınılmazdır. Nitekim Trump'ın ticaret savaşını başlatmasına tepki gösteren Fransa cumhurbaşkanı Macron'un şu sözleri, olayların dinamiğini fazlasıyla yansıtır: “Bu karar sadece kanunsuz değil, aynı zamanda birçok bakımdan yanlıştır da. Ekonomik milliyetçilik savaşa yol açar. 1930'larda yaşanan şey tam da budur.”

Kapitalizm ve dünya pazarı

Daha önceki üretim biçimlerinden farklı olarak kapitalizm bir dünya pazarı yaratmıştır. Kelimenin gerçek anlamında bir dünya pazarının oluşması ancak kapitalizmle birlikte mümkün olabilirdi. *Tarihte ilk kez kapitalist üretim ilişkileri ulusal ve bölgesel sınırları aşma, tüm küreyi kucaklama yetenek ve dinamiğine sahip*

olmuştur. Kapitalizmi önekilere üstün kılan şey sermaye olgusudur; sermayenin sınırsız açılan birikme ve büyüme arzusudur. Marx'ın ifadesiyle, sermaye sermaye olmaya başladığı andan itibaren, kendisinde içerilmiş olan dünya pazarını gerçekleştirilmeye girişir. Sermaye bir taraftan daha fazla artı-değere el koyma yönünde hareket ederken, öte taraftan bu artı-değerin gerçekleşeceği, dolayısıyla kâra ve birikime dönüşeceği bir mübadele alanı da yaratır, bunu giderek genişletir. Son tahlilde der Marx, sermayenin dinamiği kendisine tekabül eden üretim tarzını yaymaktır. **Dünya piyasası yaratma eğilimi doğrudan doğruya sermayenin kavramında verilir.**⁴¹ Yani dünya pazarı sermayenin eyleminin, bir başka ifadeyle onun kendisini icra etmesinin ürünüdür.

Rekabsiz bir sermaye olgusundan ise söz edilemez. Marx'ın önemle altını çizdiği üzere, kavramsal açıdan rekabet, sermayenin içsel dinamiğinin, bunun özünü tanımlayan yapının bir ifadesidir. İçsel dinamiğin dışsal bir zorunluluk olarak kendini göstermesidir. Sermaye, ancak çok sayıda sermaye biçiminde var olabilir, aksi halde sermaye olmaktan çıkardı.⁴² **Dolayısıyla rekabet bir tercih değil, sermayenin doğasından gelen bir zorunluluktur.** Sermayenin rekabetinin yarattığı itkiyle burjuvazi üretici güçleri geliştirir, daha fazla artı-değere el koymak üzere üretimi artırır, pazarların ölçüğünü derinlemesine ve yatay olarak genişletir. Marx ve Engels, Manifesto'da burjuvazinin hareket tarzını müthiş bir şekilde betimlemişlerdir. Burjuvazi ürünlerini satmak ve üretim için hammadde kaynaklarına ulaşmak amacıyla kürenin tamamına el atmak, her yere yerleşmek, her yerde bağlantılar kurmak zorundadır. Onun bu hareket tarzı ulusal ve bölgesel pazarların birbirlerine bağlanmasını, iç içe geçerek bütünleşmesini ve dünyasal bir boyut almasını sağlarken, aynı zamanda kapitalist üretim ilişkileri girdiği her yeri kendi tarzında dönüştürür.

Tam diyalektik bir ilişki içinde, oluşma sürecindeki dünya pazarı ile sanayi devrimi karşılıklı olarak birbirini etkilemiş, beslemiştir. Dünya pazarının gelişimiyle birlikte ticaretin ölçüğü genişlemiş ve bu da dönüp sanayinin sıçramalı bir şekilde gelişmesi için hem imkân hem de basınç yaratmıştır. Ulaşım ve taşımacılıkta devrim yaratan buharlı gemilerin yapılması ve demiryolunun keşfi muazzam bir dönüşümün önünü açmıştır. Unutmamak lazım ki ulaşım araçları gelişmeden dünya pazarı gerçek niteliğine kavuşamaz ve kapitalizm bir dünya ekonomisi yaratamazdı. Sanayinin ulaşım ve taşımacılığa girmesiyle birlikte hammaddelerin ve ürünlerin dolaşımı hızlanır, bu döner üretimi kamçılar, bu arada ticaretin hacmi genişler, gerek ulusal gerekse uluslararası pazarın bağları kuvvetlenir, iç kenetlenmesi artar. Nitekim 1800'lerin ikinci yarısında demiryollarının inşası, buharlı gemiler, ülkeleri ve kıtaları birbirine bağlayan telgraf, elektriğin, içten patlamalı motorun ve telefonun icadı uluslararası ticareti ve dünya ekonomisini adeta zincirlerinden boşanırcaasına genişletmiştir. Örneğin 1800'lerin başından 1913'e kadar dünya ticareti her yıl ortalama yüzde 3'ten fazla büyümüştür. Dünya ihracatının toplam dünya üretimi içindeki payının 1870'te

41. Marx, Grundrisse, Birikim Yay., s.445

42. Marx, age, s.455

yüzde 4,6'ya, 1913'te ise 7,9'a yükselmesi, kapitalizmin ve dolayısıyla dünya pazarının sıçramalı gelişmesini ortaya koyar.⁴³ Ancak 1914'te emperyalist paylaşım savaşının patlak vermesiyle eğilim kesintiye uğramıştır.

Kapitalizmin birbirinden farklı gelişme evreleri, dünya ekonomisinin ve dünya pazarının örgütlenme biçimini ve iç kenetlenme düzeyini de belirlemiştir. Meselâ kapitalizmin serbest rekabet ve serbest ticaret döneminde esas olarak öne çıkan meta ihracıcıdır. Bu süreçte, sömürgeci Avrupalı ülkelerin sömürgeleştirdikleri ya da iktisadi ayrıcalıklar kopardıkları ülkelere meta ihraç etmelerine, sanayinin ihtiyaç duyduğu hammaddeyi ise buralardan ucuza almalarına dayalı bir ekonomik ilişki öne çıkmıştır. Buna karşılık, kapitalizmin emperyalizm aşamasında meta ihracatının yerini sermaye ihracı almıştır. Bunun anlamı, sermayenin gittiği yerleri kapitalist temelde daha derinlemesine dönüştürerek dünya pazarına bağlamasıdır. ***Dolayısıyla emperyalizm, aynı zamanda kapitalist üretimin örgütlenmesini ulusal sınırların ötesine taşırmasının, ona dünyasal bir boyut kazandırmasının da ifadesidir.*** Çağlı'nın da belirttiği üzere; "Dünya ekonomisi, kapitalizmin emperyalizm aşamasında giderek çok daha belirginleşen bir biçimde ete-kemiğe bürünür. Bu nedenle, emperyalizm çağında kapitalist üretim tarzının tüm unsurlarını (üretici güçler, üretim ilişkileri, işbölümü, artı-değerin üretilmesi ve bölüşülmesi, pazarlar, fiyatların oluşumu vb.) artık ulusal değil, uluslararası ölçekte kavramak gerçek bir zorunluluk haline gelmiştir."⁴⁴

Serbest rekabetçi dönemde, dünyanın en büyük gücü konumundaki İngiltere'nin uluslararası ticaret politikası gümrük duvarlarının kaldırılması veya aşağıya çekilmesi, ticaretin serbestleştirilmesi yönündeydi. Zira sanayi devriminin merkezi olan İngiltere kapitalist gelişmede muazzam bir aşama kaydetmiş, bu arada sömürgeleştirdiği ülkeler sayesinde üzerinde güneş batmayan bir imparatorluk kurmuştu. İngiltere sanayisi ile sömürgelerden gelen ucuz hammadde işçi sınıfının yoğun sömürsüyle birleşmiş, böylece maliyetler düşerken üretim katlanarak artmıştı. Gerçek sömürgeleri gerekse dünya pazarına çekilen Osmanlı, Çin, Rusya vb. ülkeleri fetheden İngiltere'nin ucuz malları, bu ülkelerin emek yoğun geleneksel sanayisini kökünden sarsmaktaydı. Yani Avrupalı diğer kapitalist güçlerin geriden geldiği bu dönemde, uluslararası ticarete üstünlüğü ele geçiren İngiltere'nin korumacılığa karşı çıkarak liberalizmin "bırakınız yapınlar, bırakınız geçsinler" türküsünü söylemesi ve serbest ticaretin üstünlüğünden dem vurmaması boşuna değildi.

Fakat kapitalizmin emperyalizm aşamasına yükseldiği, Fransa ve Almanya gibi ülkelerin emperyalist güçler olarak dünya pazarında İngiltere'nin karşısına dikildiği dönemde, serbest ticaret söylemi geri çekilirken korumacılık eğilimi öne çıkmıştır. 1870'ler tekellerin ortaya çıktığı, tüm üretim ve finans alanında giderek artan bir

43.Sırayla;<https://ourworldindata.org/international-trade>;https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtr13-2b_e.pdf

44.Elif Çağlı, *Kolonyalizmden Emperyalizme*, Tarih Bilinci Yay., s.37

etki gösterdiği, serbest rekabetin yerine tekeller arası rekabetin geçmeye başladığı yıllardır. ***Bu yıllar boyunca tekelleşme süreci gelişerek sistemi kendi karakteri doğrultusunda dönüştürmüştür.*** Nitekim 1900'lerin başına gelindiğinde, tekelleşen sanayi sermayesi ile banka sermayesinin iç içe geçtiğini, kaynaştığını ve tekelci finans kapitali oluşturduğunu görmekteyiz. Lenin, emperyalizmi tanımlarken şöyle demekteydi: “Emperyalizmin olanaklı en kısa tanımını yapmak gerekseydi, şöyle derdik; emperyalizm, kapitalizmin tekelci aşamasıdır.” Tekeller, üretimin ve sermayenin yoğunlaşmış merkezileşmesinin ifadesidir ama tekeller bir kez sahneye çıktığı anda, kendi nitelikleri doğrultusunda üretimi ve sermayenin merkezileşmesini daha üst sınırlara taşımak üzere hareket ederler. Dolayısıyla kapitalist rekabet her alanda daha da keskinleşip yeni boyutlar kazanır. Gerçekten de tekellerin sahneye çıkmasıyla birlikte dünya pazarları üzerindeki rekabet alabildiğine şiddetlenmiştir. 1880'lerin başından itibaren Avrupa ülkelerinde, ABD ve Kanada'da gümrük duvarları yükseltilmiş, kimi ürünlerde tarifeler yüzde 50'lere kadar artırılmıştır.

Tekelci rekabetle birlikte, gümrük politikasının özünü savunma değil saldırı oluşturmaya başlamıştır. Artık amaç sadece ülke sanayisinin gelişmesini sağlamak ya da uluslararası pazarda rekabet edemeyecek ürünleri korumak değildir. Zaten sanayileşmiş ülkeler, içeride kendi tekellerini koruma altına almak amacıyla gümrük duvarlarını yükseltmişlerdir. İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya, Belçika, Hollanda, ABD gibi devletler, bir taraftan yüksek gümrük vergileri uygularken, öte taraftan da kendi tekellerine teşvikler veriyor, özellikle ihraç edilecek malları sübvansede ediyorlardı. Böylece tekeller uluslararası pazarlarda rakiplerinin ayağını kaydırmak amacıyla ürünleri daha ucuza satabiliyorlardı. Engels, *Kapital*'in 1894 baskısına düştüğü bir dipnotta, “yeni gümrük korumacılığı çılgınlığı” olarak adlandırdığı bu uygulamanın eski gümrük politikasından farkına dikkat çekiyordu.⁴⁵ Zira doğrudan ihraç mallarına uygulanan bu koruma, aslında tekeller ve karteller için bir damping niteliğindedir. “Tarife dışı” ya da “gizli gümrük” denen bu uygulama, o günden bugüne tekelci rekabetin ya da emperyalizm dönemindeki ticaret savaşının temel yöntemi haline gelmiştir.

Günümüzde emperyalist güçler nüfuz edebilecekleri, ürünlerinin gümrüğe takılmadan dolaşabileceği geniş ekonomik alan ya da alanlar yaratmışlardır. Pek çok ticaret anlaşmasıyla kurulan NAFTA türü ortaklıkların ya da AB'nin niteliği bu kapsamdadır. Ortaklığı kapsayan ülkeler içinde gümrük duvarları kaldırılır veya sıfıra doğru çekilirken, dışarıya karşı gümrük tarifeleri uygulaması sürdürülür. Aslında emperyalist güçler, geçmişte de bunu yapmak istediler. Zira emperyalist rekabette üstün gelmenin en önemli araçlarından biri de bu tür geniş ekonomik alanların varlığıdır. İngiltere gibi geçmişte sömürgeleri olan emperyalist ülkeler için sömürge topraklarının varlığı böylesi bir işlev görmüştür. Meselâ İngiliz emperyalizmi uçsuz bucaksız sömürge topraklarını da kapsayan ve dışarıya karşı gümrük duvarlarıyla çevrili devasa bir ekonomik alan yaratmak istemiştir. Buna karşılık, sömürgelerden yoksun

45. Marx, *Kapital*, c.3, Yordam Yay., s.129

Almanya ise Orta Avrupa’da bir gümrük birliği örgütlemeye çalışmıştır. Fakat dünya kapitalizminin içinde bulunduğu konjonktür buna izin vermemiştir. Neticede emperyalist güçlerin birbirlerinin önüne diktiği engeller ve bunları aşmaya dönük hamleler emperyalist rekabeti alabildiğine keskinleştirip sürdürülemez bir noktaya taşımıştır. Böylece kapitalist rekabetin en yıkıcı biçimi devreye girmiştir: Savaş!

1914’te patlak veren Birinci Dünya Savaşı uluslararası kapitalist pazara büyük bir darbe indirdi. Bu dönemde mal ve sermaye dolaşımı büyük ölçüde durdu, kentler ve üretici güçler tahrip oldu, uluslararası işbölümü kesintiye uğradı. O dönem kapitalizmin ana gövdesini oluşturan İngiltere, Almanya, Fransa ve İtalya’nın yaptığı ihracat ve ithalatın toplam üretim içindeki payı keskin bir şekilde düştü. ***Nitekim 1913-21 arasında dünya toplam ticaretinin yüzde 40 oranında küçülmesi, dünya pazarının nasıl da daraldığını gözler önüne seriyor.***⁴⁶ Daha sonraki süreçte geçici bir toparlanma gerçekleşse de, 1929 buhranı ile kapitalizm tarihinin o güne kadarki en büyük çöküşüyle yüz yüze geldi. Kimi burjuva ideologlar bu krizi betimlerken şaşkınlıkla şöyle diyorlardı: Çok geniş, çok derin, süresi çok uzun! Krizin merkez üssü ABD’ydi.

Birinci Dünya Savaşının dışında kalan ve koruma kalkanlarını çeken ABD, savaştan sonra da gümrük duvarlarını aşağıya çekmemiştir. Böylece savaştan tahrip olarak çıkmış Avrupa karşısında bir hayli güçlenmiş, dünyanın en büyük emperyalist ekonomilerinden birine dönüşmüştü. Zaten sanayileşmiş ülkeler içinde ABD’nin ihracatının 1928’de yüzde 28’e çıkması da bunu gösteriyor. Savaş yıllarında ABD’nin en güçlü şirketlerinin mal varlıklarını ikiye, üçe, dörde ve hatta daha fazlasına katladığını belirten Troçki, şöyle devam ediyordu: “Tarihsel bir niteliğin paha biçilmez sayısız avantajına ek olarak, Birleşik Devletler’deki gelişim, Almanya ile karşılaştırılamayacak kadar büyük ulusal zenginliğin ve sınırsız genişlikteki toprakların üstünlüğünden yararlandı. Kuzey Amerika Cumhuriyeti, bu yüzyılın başında Büyük Britanya’yı gözle görülür şekilde geride bırakarak dünya burjuvazisinin baş kaleci haline geldi.”⁴⁷ Dolayısıyla ABD, 1929 krizinin üstesinden gelmek, kendi sanayisini ve tekellerini korumak amacıyla gümrük duvarlarını dramatik bir şekilde yükseltip ticaret savaşını ateşlediğinde, bu durum kaçınılmaz olarak tüm kapitalist ekonomiyi derinden etkiledi. 1930’da Smoot-Hawley adıyla yürürlüğe konan kanunla gümrük vergileri yüzde 52 gibi akıl almaz bir düzeye çıkartılmıştı. Dünyanın en büyük güçlerinden biri haline gelmiş ABD’nin başlattığı ticaret savaşı, doğal olarak diğer emperyalist güçlerin de hızla gümrük duvarlarını yükseltmelerine neden oldu. Bu dönemde dünya ölçeğinde gümrük tarifelerinin ortalama yüzde 25 olduğu düşünülürse, ulusal sınırlara nasıl kalın duvarlar çekildiği daha iyi anlaşılır. ***Nitekim kapitalist kriz ve ticaret savaşı birleşerek dünya ekonomisini vurdu; yalnızca 1929 ilâ 1933 arasında dünya ticareti yüzde 33 oranında küçüldü.***⁴⁸

46. <https://ourworldindata.org/international-trade>

47. Troçki, Zamanımızda Marksizm, www.marksist.net

48. https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtr13-2b_e.pdf

Böylece bir büyük savaşın ve bir büyük kapitalist krizin arkasından gelen ve onların çözümsüz kalan tüm çelişkilerini bağrında taşıyan İkinci Dünya Savaşının tahrip gücü çok daha fazla oldu. Atom bombalarının ve gelişmiş silahların kullanıldığı bu savaşta, Sovyetlerden Avrupa ülkelerine, oradan Japonya'ya kentler yerle bir edildi. **70 milyon insan öldü, nitelikli emek ile üretici güçler kitlesel yıkıma uğradı ve uyarlık her alanda geriledi.** Tüm bu yıllar boyunca, kapitalizmin 1914'e kadar sürdürdüğü sıçramalı gelişmeden eser yoktur. Kapitalizmin hızla dünyaya yayıldığı, her köşesine kendi ilişkilerini götürdüğü, buraları dünya pazarına çekerek dünya ekonomisini ve pazarını genişlettiği bir dönem değil; **dünya ekonomisinin içe bü-züldüğü ve uluslararası pazarın iç bağlantılarının koptuğu, tabir-i caizse bir buzul ara dönem söz konusu olmuştur.** Nitekim savaş sonrasında kapitalist ekonominin büyüme çabasına rağmen, 1950'de dünya ihracatının dünya üretimi içindeki payı yüzde 5,5'le 1870'teki seviyenin biraz üzerine çıkmış ve fakat 1913 düzeyinin bir hayli altında kalmıştır.

İnsanlığın başına tüm bu belaları açan ve yıkım üzerine yıkım yaratan kapitalizm eğer tarihin çöplüğüne gönderilememişse, bunun nedeni işçi sınıfının defalarca iha-nete uğraması ve önderliksiz kalmasıdır. Sovyet bürokrasisinin yardımıyla işçi devrimleri olasılığını bertaraf eden kapitalist düzen, büyük bir yıkımın ve altüst oluşun ardından ABD emperyalizminin hegemonyası altında bir dengeye oturmayı başardı. Muazzam bir sermaye birikimine ulaşan, güçlü ve ileri bir sanayiye sahip olan ABD, kendi hegemonyası altında kapitalist ekonomiyi canlandırmaya girişti. Bir taraftan Marshall Planı çerçevesinde milyarlarca doları yıkılmış Avrupa ve Japonya'ya pom-palarken, öte taraftan da uluslararası ekonomi ve ticaretin kurumlarını kendi hege-monyası altında oluşturmaya başladı. Aslında Bretton Woods anlaşmasıyla Amerika, emperyalist sistemin iç dengelerini sağlamak amacıyla bir sistem kurmuş oluyordu. IMF, Dünya Bankası ve GATT (Gümrük Tarifleri ve Ticaret Genel Anlaşması) bu sistemin sacayağını oluşturuyordu. GATT'ın amacı gümrük duvarlarının indirilme-sinin ve ticaretin serbestleşmesinin koşullarını yaratarak mal ve sermayenin dolaşı-mının hızlanmasını sağlamaktı. Öyle ki ABD, Marshall Planıyla Avrupa'ya yardım yaparken, gümrük duvarlarının kaldırılmasını şart koşmuştu. **Bir zamanların İngil-tere'si gibi, emperyalist sistem üzerinde hegemonyasını kurduktan ve uluslararası ticarete üstünlüğü ele geçirdikten sonra, serbest ticaret için gümrük duvarlarına savaş açmıştı!** 1952'de dünya ihracatının yüzde 35'inden fazlasını ABD'nin gerçek-leştirdiği düşünülürse, serbest ticaret sevdasının temelsiz olmadığı görülür. Aynı yıl Almanya ve Japonya'nın ihracatı yüzde 11'di.⁴⁹

1940'ların sonlarından 1970'lerin başlarına kadar kapitalist ekonomi 20 yıl boyun-ca kesintisiz büyüdü. Savaşın yarattığı yıkım kapitalist ekonomi için muazzam bir potansiyel yaratmıştı. Burjuva hükümetler devreye soktukları Keynesçi program doğrultusunda devletin ekonomik alandaki doğrudan yatırımlarını arttırırken, özel bankalar da faizleri düşürerek ve kredi mekanizmasını geniş şekilde kullanarak, hem

49. <http://www.nber.org/papers/w1823.pdf>

sanayi yatırımlarının hem de kitlelerin tüketim harcamalarının önünü açtılar. “Soğuk Savaş”ın tırmandırılmasıyla askeri alanda yapılan yatırımlar da eklenince kapitalist ekonomi büyüdü ve dünya pazarı genişlemeye başladı. Ancak bu dönemde emperyalist ülkelerde ve Batı’da sermaye genel olarak dış yatırımlardan ziyade içe yoğunlaşmıştır. Nitekim doğrudan uluslararası sermaye yatırımlarının düzeyi de bunu net bir şekilde ortaya koyuyor. Yıllık sermaye yatırımları içinde yabancı yatırımların 1960’ta yüzde 1,1 olan payının 1991’de yüzde 3,5’e yükselmesi bu gerçekliğin ifadesidir.⁵⁰ Ne var ki 1970’lerin ortasında kapitalizm bir kez daha krizle sarsılınca ve sermaye bir kez daha aşırı birikim sorunuyla karşı karşıya gelince dışa doğru genişlemeye başladı. *Marx’ın ifadesiyle, susuzluktan inleyen bir tay gibi yüksek kâr arayışındaki sermaye, Batı’da kârlı yatırım alanlarının daraldığı koşullarda, gelişmekte olan ülkelere açıldı.*

Bilhassa 1980’lerin ikinci yarısından itibaren ileri kapitalist ülkelere orta ve az gelişmiş ülkelere doğru sermaye ihracı hızlanmıştır. Finans kapitalin dünya pazarlarındaki etkinliği artarken, çok uluslu şirketlerin sayısı ve ekonomi içinde tuttukları pay da giderek yükselmiştir. Sermaye dolaşımının hızlandığı, mal ve hizmet ihracatının arttığı bu süreçte, az ya da orta gelişmiş ülkelerin dünya pazarına entegrasyonu da derinleşmeye başlamıştır. Fakat sermayenin uluslararası ölçekte daha fazla iç içe geçerek girift ilişkiler oluşturması, kapitalist üretimin küresel bir zincirin halkaları olarak uluslararası bir boyut kazanması, dünya pazarının iç bağlarının güçlü bir şekilde kenetlenmesi için 1990 dönemecini beklemek gerekmiştir. Doğu Bloku ve SSCB’nin çökmesiyle birlikte uçsuz bucaksız pazarlar dünya kapitalist sisteminin bir parçası haline geldi. Bu çöküşün tetiklemesiyle Çin’in sisteme olan entegrasyonu hızlandı ve böylece dünya ekonomisi gerçek anlamda küresel bir nitelik kazandı. Tam da bu süreçte bilgisayar teknolojisindeki devrim, ulaşım ve iletişim sektöründeki atılımlar dünya pazarındaki mekânsal engellerin aşılmasında büyük bir etki yarattı.

Kapitalist entegrasyonun ve karşılıklı bağımlılığın alabildiğine arttığı, üretim sürecinde zaman ve mekân aralığının daraldığı, engellerin kolayca aşıldığı, dolaşımıyla mal ve sermaye dolaşımının baş döndürücü ölçüde hızlandığı küresel bir kapitalizm var artık karşımızda. Bu, bir zamanlar Marx’ın işaret ettiği kapitalist eğilimin küresel düzeyde vücut bulmasıdır. Uluslararası sermaye yatırımlarının ve ticaretin sıçramalı gelişimi, dünya pazarının yüksek düzeyde genişlemesi de bu olguyu tartışılmaz biçimde ortaya koyuyor. Meselâ 2008 küresel krizini izleyen ilk iki yılı saymazsak, dünya mal ticareti 1985’ten günümüze dek aralıksız büyümüştür ve bunun hızı daima dünya üretim büyümesi hızının üzerinde olmuştur. 1985 ilâ 2011 arasında toplam dünya ticaretinin yıllık ortalama yüzde 5,6 oranında büyümesi, bugün yalnızca ihracatın dünya gayrisafî hâsılası içindeki payının yüzde 22’ye çıkması da buna işaret ediyordur.⁵¹

50. <http://unctad.org/en/Docs/wir94ove.en.pdf>; <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/850.pdf>

51. https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtr13-2b_e.pdf[2017 itibarıyla dünya ihracatı 17,31 trilyondur]

Dünya ekonomisinin ve dünya pazarının ne düzeyde bütünleştiğini gösteren en önemli faktörlerden biri, kuşkusuz uluslararası doğrudan sermaye yatırımlarıdır. Uluslararası sermaye yatırımlarının düzeyi, coğrafi yaygınlığı vs. gibi unsurlar, dünya üretiminin hangi ölçüde küresel bütünün parçası olarak örgütlendiği hakkında da fikir verir. Toplam doğrudan uluslararası sermaye yatırımlarının 34,5 trilyon dolara ulaşmış olması, kapitalist üretimin nasıl da küreselleştiğini gözler önüne seriyor.⁵² Kapitalizmin tarihinde böyle bir düzeye asla yaklaşmamıştır. “Kapitalizmin globalleşme düzeyi, sermaye hareketinin dünyanın uç noktalarına yayılmasından da izlenebilir. Sermaye kârını maksimize edebilme dürtüsü içinde maliyetlerin düşük olabileceği alanlara kayarken, bir yandan da büyük tekeller arasındaki çeşitli evliliklerle çokuluslu tekeller gelişir. Sermaye belirli ellerde toplaşarak yoğunlaşır ve merkezileşir. Böylece küreselleşen kapitalizm ücretli emeğin sömürüsünü de gide rek küreselleştirir.”⁵³

Bu olgu, günümüzün temel bir özelliğidir. Nitekim ABD ve Avrupa tekellerinin işgücü maliyetlerinin düşük ve kâr oranlarının yüksek olduğu ülkelere kaymış olması da bu gerçeği gözler önüne seriyor. Bilgisayar teknolojisi, üretimin uluslararası düzeyde örgütlenmesini alabildiğine kolaylaştırmış, farklı ülkelerdeki üretim küresel bant sisteminin bir parçası haline gelmiştir. Meselâ günümüzde cep telefonu, bilgisayar ya da bir otomobilin tamamının tek bir ülkede üretilmesi gibi bir durum istisnadır. Hammaddenin geldiği, ara malların üretildiği ve ürünün son halini aldığı ülkeler çoğu zaman birbirinden farklı olmaktadır. Birden fazla ülkede üretilen parçalar bir başka ülkede toplanmakta ve ürüne son hali verilmektedir. ***Bu örnek, hem üretimin nasıl toplamsallaştığına ve kapitalist özel mülkiyet saçmalığının ne düzeye vardığına hem de bir ülkeye tamamlanmış olarak giren ürünün uluslararası üretim bandından geçtiğine, aslında çok uluslu olduğuna işaret ediyor.***

Dünya ekonomisinin küresel bir kompleks haline gelmesinden ötürü hangi ürünün tam olarak nerede üretildiğinin izini sürmek zorlaştığı gibi, söz konusu ürün ya da ürünlerin arkasında hangi ülke tekellerinin olduğunu anlamak da zorlaşıyor. Trump'ın ticaret savaşları kapsamında ek gümrük vergisi getirdiği 34 milyar dolar değerindeki Çin mallarının yüzde 59'luk kısmının gerçekte yabancı şirketlere ait olması ve bu şirketlerin içinde ABD'li tekellerin önemli bir payının bulunması bu açıdan oldukça çarpıcıdır. Bu durumda ABD yalnızca Çin'e değil, onunla birlikte diğer ülkelere ve bu arada kendi tekellerine karşı da gümrük duvarlarını yükseltmiş olmaktadır. Uluslararası sermaye yatırımları farklı ülkelerin ekonomilerini derinden birbirine bağladığından ve keskin ulusal sınır çizgileri silikleştirdiğinden dolayı, bir tarafa indirilen darbe çok yönlü etki yaratabilmektedir. Örneğin hâlihazırda ABD'nin Çin'de 250 milyar dolar, Çin'in ise ABD'de 140 milyar dolar doğrudan sermaye

52. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/xx.html> (Toplam dünya gayrisafı hâsılası yaklaşık 80 trilyon dolarken, uluslararası sermaye yatırımlarının toplam tutarı 34,5 trilyon dolardır.)

53. Elif Çağlı, *Küreselleşme: Eşitsiz ve Bileşik Kapitalist Gelişme*, Tarih Bilinci Yay., s.78

yatırımı söz konusudur. Keza ABD'nin Avrupa bölgesine yayılan sermaye yatırımlarının toplam tutarı 3 trilyonu aşmıştır. Buna karşılık Almanya, İngiltere, Fransa ve Hollanda'ya kapsayan AB ülkelerinin Amerika'daki doğrudan toplam sermaye yatırımı 2,5 trilyondan fazladır. Japonya'nın ABD'deki yatırımları ise 430 milyar dolara yakındır.⁵⁴ Tam da bu iç içe geçme olgusunun bir ifadesi olarak; Çin'de çok büyük yatırımları olan General Motors, IBM, Microsoft gibi tekeller ya da Walmart türü ithalatçı dev şirketler Trump'ın ticaret savaşı karşısında son derece temkinlidirler.

Dünya ekonomisi ve pazarı asla geçmişle karşılaştırılmayacak ölçüde organik bir bütünlük kazanmış, uluslararası üretimin geldiği düzey nedeniyle ülkelerin birbirine duyduğu ihtiyaç alabildiğine artmıştır. Bugün ülkelerin birbirlerinden yaptıkları ithalatın dünya üretimi içindeki payının yüzde 21'e çıkmış olması, uluslararası karşılıklı bağımlılığın yüksek bir ifadesidir. ***Eğer ABD'nin başlattığı ticaret savaşı sonucunda Çin'deki üretim düşerse, bu doğrudan doğruya Hindistan, Brezilya, Güney Afrika gibi hammadde üreten ülkelerin üretimini de vuracak, zincirleme olarak tüm sektörleri ve uluslararası ticareti derinden etkileyecektir.*** Esasında nasıl bir sonuç doğacağını anlamak için şu örneğe bakmak yeterlidir. Çin'in misilleme yaparak ABD tarım mallarına ek gümrük vergileri getirmesiyle, Amerikan tekelleri ve çiftçileri bir anda ciddi pazar sorunuyla karşı karşıya geldiler. Bu yüzden Amerikan soya fasulyesi üreticileri derneği başkanı güzelim pazarlarını mahvettiği için Trump'ı yerdene yere vuruyor. Neticede AB'den ayrılma kararı alan İngiltere'nin bocalamasının nedeni de budur. Ayrıldığında AB pazarını kaybedecek olan İngiltere, birlikte çıksa bile bu pazarı kaybetmemeye ve gümrük birliğini bir şekilde korumaya çalışıyor.

Amerikan burjuvazisinin bir kesimi Trump'ın politikalarını tasvip etmiyor ve onunla çelişkiye düşüyor. Fakat bu çelişkiyi yaratan Trump değil kapitalizmdir. Sermayenin içsel dinamiği onu ulusal çitleri yıkıp uçuz bucaksız dünya pazarlarında koşmaya iter. Bu noktada ulus-devlet onun en büyük engelidir ama sermaye onsu da yapamaz. ***Sermayenin durumu, Platon'un bedene hapsedilmiş ruh metaforundaki gibidir. Hapsedildiği bedenden kurtulup özgürleşmeye çalışan ruh, onunla sonu gelmez bir çatışma halindedir. Sermayenin ulus-devlet bedeninden kurtulması mümkün değildir.*** Zira bedenden yoksun «ruh»un varlığı maddi dünyada imkânsızdır. Dolayısıyla sermaye bir taraftan uluslararasılaşırken, öte taraftan her daim ayaklarının basacağı bir ulus-devlet güvencesi ister. «Sermayenin uluslararası yapılanması, çeşitli krizlere gebe olan çok çelişkili bir süreçtir. Bir yandan sermaye, gerek yapılanmasının tarihsel kökleri ve gerekse de icabında sığınacak güvenilir bir liman arayışı nedeniyle, sırtını bir ulus-devlete yaslama güdüsünden kendisini büsbütün kurtaramaz. Ama öte yandan, devasa yatırımlara ortaklaşa giren farklı ülke sermaye gruplarının varlığı da çok somut bir gerçekliktir. Ayrıca, büyük kriz dönemlerinde zor duruma düşen sermaye gruplarının, sermayenin vatani yoktur prensibinden hareketle kendilerine daha güçlü «yabancı» ortaklar aramaları kapitalist işleyişin dayattığı bir zorunluluktur. (...) Hem birleşme, hem kapışma! Hem gerektiğinde

54. https://www.bea.gov/scb/pdf/2017/07%20July/0717_direct_investment_positions.pdf

ulus-devletin kanatları altına sığınma ihtiyacı, hem de ulus-devletin dar sınırlarını aşma çabası içinde milliyetine bakmaksızın gerçekleştirilen dünyasal evlilikler! Yani, sermayenin bütünleşme eğilimine rağmen, ulusal bölünmüşlükten azade, adeta dünya devletlerinden kopup bulutlar üzerinde gezinen soyut bir uluslararası sermaye yoktur.”⁵⁵

Bugün Trump’ın başlattığı ticaret savaşı; küreselleşmeyle birlikte ulus-devletin anlamsızlaştığı, ortadan kalktığı, böylece savaşın temelini yok olduğu ve dünyaya barış geleceği biçimindeki liberal düşüncenin ne denli zırva olduğu bir kez daha gözler önüne sermiştir. ***Kapitalizm nasıl ki toplumsallaşmış üretici güçlere kapitalist özel mülkiyetin zincirlerini vurmuşsa, birleşik dünya ekonomisine de ulus-devletin deli gömleğini giydirmiştir.*** Sermaye ile ulus-devlet çelişkisi kapitalizm altında aşılamaz. Aşıldığında ise sermaye sermaye olmaktan çıkar.

Neticede ulus-devlet ve dünya pazarı çelişkili bir bütündür. Geline aşama itibariyle küreselleşme geri döndürülemez bir olgudur. Ancak sermaye her adımında çelişkileri büyütür ve kendi engelini kendisi yaratır. Sermayenin hareket tarzı dünya ekonomisinin uluslararası bütünleşmesini ve iç kaynaşmasını üst düzeylere çıkartırken, aynı zamanda kapitalist krizin etkisini de küreselleştirir ve alabildiğine yıkıcı bozulmalara taşır. ABD aksırdığında Çin’in nezle olması bundandır. 2008 krizinin kapitalizmi nasıl küresel ölçekte sarstığını, yıkımın çapını, şiddetini ve etkisini nasıl artırdığını hatırlayalım. Bugünün dünyası ne 1900’lerin ne de 1930’ların dünyasıdır. Eğer ticaret savaşı genişler, gümrük duvarları yaygın bir şekilde yükseltilir, mal ve sermayenin dolaşımı engellenirse, kapitalist dünya pazarının büyük bir yıkımla karşı karşıya gelmesi kaçınılmaz olacaktır.

Utku Kızılok- 16 Ağustos 2018-ilk kez Marksist Tutum (www.marksist.net) sitesinde yayımlandı

Ticaret Savaşında Son Durum

ABD ile Çin arasında süren ticaret savaşına üç aylık süre boyunca ara verilmesi kararı alındı. 30 Kasım’da Arjantin’de düzenlenen G20 zirvesinde görüşen ABD Başkanı Trump ile Çin Devlet Başkanı Şi’nin vardığı bu “ateşkes” gereğince, her iki taraf karşılıklı olarak yeni ek gümrük vergisi getirmeyecek. Anlaşmayı ileriye doğru atılmış önemli bir adım olarak değerlendiren ÇKP’nin yayın organı Global Times’ın editoryal yazısında şu ayrıntılara yer veriliyor: Mutabakata göre her iki ülke birbirlerinin pazarına ulaşmanın kolay yollarını daha fazla tartışırken, fikir mülkiyeti güvence altına alınacak, teknoloji transferinden kaçınılacak ve siber suçlara karşı ortak hareket edilecek. Ayrıca Çin ABD’den derhal tarım ürünlerinin yanı sıra,

55. Elif Çağlı, *Kolonyalizmden Emperyalizme*, s.37-38

önemli miktarda enerji ve endüstri ürünleri ithal ederek iki ülke arasındaki ticaret dengesizliğinin azaltılmasına katkı yapacak. Eğer üç ayın sonunda, bu mutabakat gereğince yeni bir anlaşmaya varılmazsa, bu durumda ABD 200 milyar dolarlık Çin malına getirdiği yüzde 10'luk ek gümrük vergisini yüzde 25'e çıkartacak. Bilindiği üzere ABD, 50 milyar dolarlık Çin malına ek gümrük vergisi getirdikten sonra, Eylül ayında 200 milyar dolarlık ürüne daha ek vergi koyarak Çin'i kısıp almıştı. Çin ise, özellikle tarım ürünlerini hedef alarak toplamda 50 milyar dolarlık ABD malına yüzde 25 ek gümrük vergisini koymuştu.

Bu geçici anlaşma, Çin'in ABD'nin taleplerini dikkate aldığını ve tavizler verdiğini gösteriyor. ABD'nin ticaret savaşı ilan ederken ileri sürdüğü temel argümanlarından biri; Çin'in fikir hakları mülkiyetine saygı göstermediği, patentleri çaldığı, teknoloji transferi yaptığı ve böylece uluslararası kuralları çiğnediydi. İleri teknoloji, Çin ile ABD arasında kızışan emperyalist rekabetin ana konu başlıklarından biridir. Şu itibariyle ABD, dünyanın en büyük ileri teknoloji tedarikçisi konumundadır. Fakat emperyalist hegemonya yarışında ipi önde göğüslemek için yanıp tutuşan Çin'in de bu alanda büyük yatırımları var. Çin'in yüksek teknolojiye olan iştahı ve bu amaca ulaşmak için her türlü yöntemi kullanması, doğal olarak ABD emperyalizminin endişesini besleyip korkusunu büyütüyor. Zira Çin dünyanın ikinci büyük ekonomisi düzeyine yükselmiştir ve ABD'nin en yakın rakibidir. Bu yüzden ABD, ticaret savaşıyla Çin'in rekabet gücünü zayıflatmaya ve dünya pazarındaki üstünlüğünü gerileterek onu dizginlemeye, ileri teknolojide öne geçmesini önlemeye çalışıyor.

Dünyanın en büyük ihracatçı ülkesi haline gelen Çin, ABD ile olan ticaretinde de üstünlüğü elinde tutuyor. ABD 2017'de ithalatının yüzde 22'sini (526 milyar dolar) Çin'den gerçekleştirdi, Çin'in ABD'den yaptığı ithalatın payı ise yüzde 8 (154 milyar dolar) oldu.⁵⁶ Bu veriler, ABD'nin Çin ile ticaretinde büyük bir açık verdiğini gösteriyor. Fakat aynı zamanda Çin'in ABD pazarına derinden bağımlılığını da ortaya koyuyor. Nitekim bu olgudan hareketle Trump, ticaret savaşı kapsamında peş peşe yaptığı sert hamlelerle Çin'i köşeye sıkıştırmaya girişmiştir. **Yüksek gümrük vergileri kaçınılmaz olarak fiyatların artmasını, kârlılığın düşmesini, üretimin yavaşlamasını ve yabancı sermayenin Çin'den çıkma arayışını beraberinde getirmiştir.** Hammaddeden mamul ya da yarı mamul mallara kadar dünyanın en büyük mal üreticisi konumunda olan Çin'in ekonomik yavaşlamasının uluslararası kapitalist piyasayı etkilememesi düşünülemezdi. Ticaret savaşının yarattığı belirsizlik bulutu dünya pazarının üzerinde dolaşüyor. Ticaret savaşının etkilerini de hesaba katan IMF, dünya ekonomisine dair büyüme beklentisini düşürmek zorunda kaldı.

Ticaret savaşını eleştiren burjuva lider ve ideologlar, ABD'nin dünya ekonomisini bir kargaşanın içine fırlattığını söylüyorlar. Kapitalist düzenin selameti adına konuşan IMF başkanı Christine Lagarde, Adam Smith'in ticaretin tüm ulusları karşılıklı olarak zenginleştireceği düşüncesini hatırlatıyor, küresel ekonomiye ağır darbe vu-

56. <https://www.trademap.org>

rabilecek ve tüm tarafların kaybetmesine yol açacak ticaret savaşından kaçınılması çağrısında bulunuyor. Lagarde ya da burjuva ideologlar, sistemin genel çıkarlarının sözcüsü oldukları için emperyalizmin doğasını bilmezden geliyor ve ideolojik propagandayı öne çıkartıyorlar. Peki, ABD ya da bir kapitalist olan Trump'ın ticaret savaşının sonuçlarını öngörmemiş olması düşünülebilir mi? Aslında Trump'ın amacı tam da onları korku ve kaygıya iten durumu yaratmaktı: "Ya istediğimi verirsiniz ya da altta kalanı canı çıkar." Trump'ın hareket tarzı, onun bir kaçık değil, riski göze alarak elindeki kozları sonuna kadar kullanan bir kapitalist olduğunu gösterir. **Sıkıştır, taviz kopart ve kârlı çık!** Nitekim Trump'ın G20 zirvesinden hemen önce, Çin ile bir anlaşma olmaması durumunda 267 milyar dolarlık ürüne daha ek gümrük vergisi getireceğini açıklaması bu kapitalist tutumun tipik ifadesidir. Hiç kuşku yok ki, yüz milyarlarca dolarlık ürüne yüksek ek gümrük vergileri getirilmiş bir Çin'in bu ticaret savaşından alacağı yara ABD'den misliyle daha fazla olacaktır. Bu durum, ABD yönetiminin "ticaret savaşına kısa zamanda aleyhimize olabilir ama uzun vadede lehimize olacak" demesinin sebepsiz olmadığını gösteriyor. ABD, dünyanın en büyük ekonomisine sahiptir ve bu gücünü kullanarak rakiplerini baskı altına alabiliyor. Kanada ve Meksika'nın ABD'nin talepleri doğrultusunda NAFTA'nın yerine yeni bir ticaret anlaşmasına imza atmamak zorunda kalmaları ve Çin'in tavizler vermesi kabul etmesi Trump'ın ticaret savaşıyla sonuç almaya başladığını gösteriyor.

ABD'nin Çin'le ticaret açığını mümkün mertebe kapatmasının yollarından biri de onun Çin pazarına daha kolay erişmesinden geçiyor. Böylece hem ABD sermayesinin Çin pazarında tuttuğu yer genişleyecek hem de iki ülke arasındaki ticaret dengesizliği bir ölçüde giderilmiş olacak. Bu nedenle ABD, Çin'den gümrük vergilerini düşürmesini ve kendisinden daha fazla ürün ithal etmesini istiyor. Nitekim söz konusu mutabakat gereğince Çin, önümüzdeki günlerde kendi pazarını dış dünyaya daha fazla açacağını duyurdu. Trump, ABD'den Çin'e giren otomobillerden alınan yüzde 40'lık gümrük vergisinin düşürüleceği sözünü aldığı açıkladı. ABD yönetiminin, Çin'in 1,2 trilyon dolarlık Amerikan malı satın alacağını duyurması da dikkat çekici. Lakin bunun kaç yıla yayılacağı belli değil ve besbelli ki bu açıklamanın asıl amacı Çin üzerindeki baskıyı canlı tutmaktır.

Çin ekonomisi yıllar boyunca ortalama yüzde 10 büyüdü. Geldiğimiz aşamada bu büyüme düzeyi yüzde 6'lara gerilemiş olmasına rağmen, Çin hâlâ dünyada en hızlı büyüyen ülkelerin başında geliyor. Çin'in emperyalist hegemonya yarışında başa geçebilmesi ve kendi hinterlandını kapitalist temelde daha derinden dönüştürüp burada siyasi nüfuz kurabilmesi için bu büyümeyi sürdürmesi gerekiyor. Ticaret savaşının keskin bir şekilde sürdürüldüğü ve devasa ABD pazarının kapandığı koşullarda, Çin'in bugünkü ekonomik büyümesini sürdürmesi imkânsızdır. ABD ile Çin arasındaki ticaret savaşının bu iki emperyalist güçle sınırlı kalmayarak tüm dünyayı derinden etkileyeceği de açıktır. Böylesi bir durumda, ucuz işgücü cenneti olduğu için Çin'e muazzam sermaye yatırımı yapan Amerikan tekellerinin bu ülkeden çıkması kaçınılmaz olarak gündeme gelecektir. Nitekim daha şimdiden kimi yabancı

sermaye grupları, yatırımlarının bir kısmını Güney Asya ülkelerine kaydırma arayışına girmişlerdir. Bu tablo, mevcut şartlarda Çin'in ABD karşısında bir şekilde geri adım atarak taviz vermekten başka şansının olmadığını ortaya koyuyor.

Zaten Çin devlet başkanı Şi'nin "ABD ile Çin arasındaki ilişkiyi sürdürmenin bin nedeni var ama yıkmak için tek bir neden bile yok" demesi de ifade ettiğimiz gerçekliğe dayanıyor. Çin, elinden geldiğince tansiyonu düşürmeye, kendi önünü açmaya, ekonomik büyümesini garanti altına alarak uluslararası alanda nüfuzunu arttırmaya çalışıyor. Ekonomik şartlar hâlihazırda Çin'den yana oluşurken ve dünya pazarındaki süreç onun lehine işlerken, ABD hegemonyasının altı artan ölçüde oyuluyor. Çin, Tarihi İpek Yolu'na referansla hayata geçirdiği Tek Yol Tek Kuşak projesi kapsamında, en başta kendi etrafındaki coğrafya olmak üzere Güney Asya'dan Afrika'ya uzanan birçok bölgede devasa sermaye yatırımları yapıyor. "Bu girişim Pasifik havzasıyla Avrupa ve Afrika'yı Avrasya üzerinden birbirine bağlayan dev projeleri içeren ve doğal olarak bunu Çin'in başat gücü altında yapmayı tasarlayan bir girişim. Bu kapsamda Pasifik'teki ada ülkelerinden tutun Avrasya anakarasına ve Afrika'ya kadar uzanan dev bölgeyi iletişim ve ticaret yolları bakımından canlandırarak birbirine bağlamak Çin'in temel hedeflerini oluşturuyor. Bununla bağlantılı olarak tüm bölgede altyapı yatırımlarını arttırmak, başta kara ve demiryolları olmak üzere, deniz yolları da dâhil, ulaşımı güçlendirmek, dünyanın yeni atölyesi konumundaki Çin için buraları verimli pazarlar haline getirmenin bir aracı."⁵⁷ Dev bir ekonomik güç konumunda olan Çin'in projeleri ve sermaye yatırımları, kaçınılmaz olarak etrafındaki ülkeleri de ona doğru çekiyor. Örneğin bir zamanlar ABD'nin nüfuzunda olan Filipinler'de telekomünikasyon altyapısını kuruyor, Himalayalar'ı tünellerle aşarak yıllarca Hindistan'ın yürüncesinde kalmış Nepal'den kendi topraklarına demiryolları düşüyor. **Sri Lanka'dan Pakistan'a ve oradan Afrika'ya deniz kıyısı olan birçok ülkede ticari limanlar kuruyor.** Böylece Çin emperyalizmi nüfuz alanını genişletmek üzere bu bölgeleri ekonomik ilişkiler temelinde daha fazla dönüştürürken, aynı zamanda kapitalist sisteme de daha derinden entegre etmiş oluyor.

Özellikle ABD'nin ticaret savaşı başlatmasından sonra Çin, küreselleşmenin, çok yönlülüğün ve serbest ticaretin şampiyonluğuna soyunmuş durumda. Bir zamanlar İngiltere ve Amerika'nın üstlendiği rolü, çıkarları gereği şimdilerde o üstlenmiştir. Meselâ ABD ile yapılan anlaşmaya övgüler düzen Global Times, iki ülkenin birbirini daha fazla anlamaya başladığından, bu savaşın kazananının olmayacağından, sürtüşme ve çatışmalar olsa da ekonomik ve kültürel entegrasyonun izolasyonist politikalara üstün geleceğinden dem vuruyor.⁵⁸ İç pazarını dış dünyaya daha fazla açacağını açıklayan Çin yönetimi, bu söylemi destekleyecek adımlar atmaya çalışıyor. Çin, dünyanın ikinci büyük ekonomisi ve sürekli büyüme kat ediyor, bu durum emperyalist güçlerin ağızını sulandırıyor. Çin emperyalizmi, bu durumun farkında olarak, rakip emperyalist ve kapitalist güçlerle ticari ilişkileri geliştirip boyutlandı-

57. Levent Toprak, *Sri Lanka'da Burjuva Kapışmanın Gösterdikleri*, marksist.com

58. <http://www.globaltimes.cn/content/1129902.shtml>

rarak ABD'nin ticaret savaşını boşa çıkartmaya çalışıyor.

Birlik ve çatışma

Dünyanın en büyük iki ekonomik gücü olan ABD ve Çin, aynı zamanda emperyalist hegemonya mücadelesinde karşıt kutuplarda yer alıyorlar. *ABD emperyalizmi, en büyük savaşın Asya-Pasifik'te gerçekleşeceği ve esas tehlikenin Çin olduğu perspektifinden hareketle, uzun bir süredir bu bölgeye yoğun ilgi gösteriyor, askeri yığınak yapıyor ve Japonya gibi ülkeleri silahlandırıyor.* ABD'li yetkililer ve askeri uzmanlar Asya-Pasifik'teki olası savaşa dair açıklama ve öngörülerde bulunuyorlar. Meselâ geçtiğimiz haftalarda, Avrupa Politikaları Analiz Merkezinde stratejist olarak çalışan ve bir dönem ABD'nin Avrupa ordusunda görev yapmış emekli General Ben Hodges'in "çok büyük ihtimalle ABD gelecek 15 yıl içinde Çin'le savaşacak" açıklaması tesadüf değil. Her iki emperyalist güç de Güney ve Uzak Asya ülkeleri üzerinde kıran kırana rekabet ediyor. Fakat bu gerçeğe rağmen, her iki emperyalist gücün karşılıklı ekonomik bağımlılığı derinleşiyor.

Bu durum, kapitalizmin yarattığı bütünsel dünya ekonomisinin ne denli belirleyici olduğunu ve ekonominin yasalarının kolayına bir kenara atılamayacağını ortaya koyuyor. Kapitalizm, tarih sahnesine adım attığı andan itibaren dünyayı kapitalistleştirilmeye girişmiş ve zamanla en ücra noktaları birbirine bağlamıştır. Tüm ülkelerin karmaşık ve çok yönlü ekonomik ilişkiler temelinde birbirine bağlanması ve dünya ekonomisinin ileri ölçüde bütünleşmiş yapısı günümüzün bir gerçekliğidir. Kuşkusuz uluslararası ekonominin girift ilişkiler üzerinde küreselleşmiş olması, kapitalizmin emperyalizmden farklı yeni bir aşamaya geçtiği anlamına gelmiyor. Aksine bu durum emperyalizm aşamasının zamanın akışı içinde bizzat kendi temelleri üzerinde geliştiğini ve günümüzde çok daha net kavranabilir bir olgunluk düzeyine ulaştığını gösterir.

SSCB ve Doğu Blokunun çökmesiyle birlikte uçsuz bucaksız topraklar kapitalist pazara entegre olurken, sermaye uluslararası ölçekte daha fazla iç içe geçerek girift ilişkiler oluşturmuş, dünya pazarının iç bağları güçlü bir şekilde kenetlenmiş ve tüm ülkelerin karşılıklı bağımlılığı artmıştır. ABD, AB, Japonya ve Çin gibi emperyalist ülkelerden birbirlerine doğru olan sermaye akışı hızlanmıştır. Meselâ Trump'ın ticaret savaşının hedefindeki Almanya için ABD pazarı yaşamsal önemdedir. Hâlihazırda Almanya ABD'ye 126 milyar dolar tutarında ihracat yaparken, ABD'nin Almanya'ya ihracatının miktarı yaklaşık 54 milyar dolardır.⁵⁹ Başta Almanya olmak üzere Avrupa ülkelerinin ABD'de çok ciddi sermaye yatırımları var. Almanya'nın otomotiv devleri ABD pazarında büyük bir yer tutuyorlar. Nitekim AB'den gelen çelik ve alüminyuma ek gümrük vergisi koyan Trump'ın asıl hedefi Avrupa'nın, dolayısıyla Almanya'nın otomotiv sektörüdür. Bu tablo, emperyalist ülkelerin geçmişle

59. <https://www.trademap.org>;

kıyaslanamayacak ölçüde birbirlerinin iç pazarında yer tuttuklarını ve karşılıklı bağımlılığın derinleştiğini ortaya koyuyor. Zaten bir zamanlar üzerinde güneş batmayan bir imparatorluk yaratan İngiliz emperyalizminin, şu günlerde Brexit nedeniyle AB pazarını kaybetmekle yüz yüze gelerek siyasal krize yuvarlanmasının nedeni de bu olgudur.

Bu olguyu, karşıt emperyalist kamplarda yer alan ve tarihsel husumete sahip Çin ile Japonya'nın ticari ilişkilerine bakarak da anlayabiliriz. Japonya ve Çin arasındaki ticaret zaman içinde katlanarak artarak 2017 itibarıyla 329 milyar dolara ulaşmıştır. Her iki ülkenin ihracat ve ithalatı hemen hemen aynı seviyededir. Üstelik öntümüzdeki süreçte iki ülke arasındaki ticaret hacmi daha da büyüyecek ve böylece bu iki emperyalist gücün karşılıklı bağımlılığı artacak. Zira Japon otomotiv sektörünün de Trump'ın ticaret savaşının hedefinde olması ve sermayenin pazar ihtiyacı Japonya'yı Çin'e doğru itiyor. Nitekim 26 Ekimde Japon başbakanı Abe Çin'i ziyaret etti ve iki ülke arasında 18 milyar dolar tutarında 50'den fazla anlaşma imzalandı.

Çin, kendi pazarını daha fazla açarak ve ticaret ilişkilerini daha fazla derinleştirerek Japonya'yı bir biçimde ABD'den uzaklaştırmaya çalışıyor. Çinli egemenlerin Çin-Japon savaşından günümüze sarkan husumetleri kast ederek, geleceğin geçmişten daha önemli olduğunu söylemelerinin amacı da budur. Ne var ki Japonya'nın ABD'den uzaklaşması hiç de kolayına gerçekleşebilecek bir şey değildir. **Japonya, özellikle Çin'in yükselişine paralel olarak silahlanıyor.** Japonya dünyanın üçüncü büyük ekonomik gücüdür ama askeri açıdan zayıftır. Zira İkinci Dünya Savaşından yenik çıkan Japonya'nın, dönemin müttefikleri olan ABD, SSCB ve İngiltere'nin aldığı kararla düzenli ordu kurması ve nükleer silah geliştirmesi yasaklanmıştı. Anayasaya, Japonya'nın savaşa girmesini yasaklayan maddeler sokulurken, okullarda da Japonya'nın savaş suçlarının anlatılması zorunlu kılınmıştı. Fakat Japon egemen sınıfı, son on yıldır bu durumu değiştirmeye çalışıyor. Çünkü emperyalistler arası çelişkileri son tahlilde silahların gücü çözer! Japonya bir taraftan uçak gemileri inşa ederken, öte taraftan da ABD'den son model savaş uçakları alıyor. Meselâ ABD'den sipariş verdiği 42 adet F-35 savaş uçağına 100 adet daha eklemiştir. Kuşkusuz bu kararın arkasında, aynı zamanda ABD'ye ödünler vererek ticaret savaşının dışında kalma arzusu da var.

Unutmamak lazım ki “Emperyalist ülkeler ve farklı sermaye grupları uluslararası alanda girift ilişkiler içinde olsalar da, bu rekabet içindeki bir birlikteliktir. Dolayısıyla bazı dönemlerde rekabetin alabildiğine kızışması, emperyalist ülkelerde daha çok silahlanma ve savaş yönünde bir eğilim doğurur. Kapitalist sistemin verili ekonomik güç dengesinde önemli değişimler yaşandığında ve hegemonya krizi derinleştiğinde, emperyalist güçler kozlarını yeniden paylaşmak üzere dünya siyasetini silahların eşliğinde yürütmek zorunda kalabilirler.”⁶⁰ **Günümüzde, emperyalist güçlerin ekonomik temelde karşılıklı bağımlılık ilişkilerini derinleştirirken, aynı**

60. Elif Çağlı, *Kolonializmden Emperyalizme*, Tarih Bilinci Yay.,s.41

zamanda silahlanmaya hız vermeleri ve bu arada kendi topraklarından uzakta Üçüncü Dünya Savaşını sürdürmeleri çelişkili gelebilir ama bu bir gerçekliktir. Bütünleşmiş dünya ekonomisine ulus-devletin deli gömleğini giydiren de kapitalizmdir. Kuşkusuz bu yaman bir çelişkidir ama zaten kapitalizmin doğası da budur.

Hiç kuşku yok ki Japonya ve Almanya gibi emperyalist ülkeler, Çin'in süper bir güç olarak yükselmesini ve onları geride bırakmasını istemezler. Örneğin ABD'nin Çin'i zayıflatma doğrultusunda adımlar atması onların bu bağlamdaki çıkarlarıyla örtüşür. Ne var ki mesele bu kadar düz ve yalın değil. *Gerçekte, ABD'nin ticaret savaşıyla Çin'in rekabet gücünü kırmaya ve zayıflatmaya dönük attığı adımlar, dünya ekonomisinde ve pazarında karmaşa yarattığından dolayı, beraberinde diğer emperyalist güçlerin çıkarlarını da olumsuz etkiliyor.* New York Times'ın yazarlarından biri, bu çelişkili durumu hicvediyor. AB ile Japonya'nın konumunu şöyle anlatıyor: "Trump için Allah'a şükür. Sonunda Çin'in nasıl bir tehdit olduğunu anlayan bir ABD başkanı var. Ama lütfen çok dikkatli olun. Çin'e karşı soğuk savaş başlatıp bizi taraf seçmeye zorlamayın ve çok ileri giderek dünya ticaret sistemini parçalamayın."⁶¹

Dünya ekonomisi öylesine organik bir yapı kazanmış, uluslararası sermaye öylesine iç içe geçmiş ve karşılıklı bağımlılık öylesine derinleşmiştir ki, meselâ Trump'ın başlattığı ticaret savaşı, mevcut koşullarda Amerikan tekellerinin bir bölümünün bile çıkarlarına ters düşebiliyor. Bizzat Amerikan tekellerini vuruyor. Meselâ muazzam bir enerji ihtiyacı olan Çin pazarı, sıvılaştırılmış gaz üreten LNG tekellerinin ağızını sulandırıyor ama ticaret savaşı nedeniyle bu pazarda istedikleri yeri tutamıyorlar. General Motors'un Trump'ın alüminyuma getirdiği ek gümrük vergilerinin üretim maliyetlerini artırdığını ileri sürerek, Michigan, Maryland ve Ohio eyaletleri ile Kanada'nın Ontario eyaletindeki 5 fabrikasını kapatacağını ve 8 bin işçiyi işten atacağını açıklamasını da hatırlatmak lazım. GM, hem ABD hem de Çin'de satışlarının düştüğünü söylüyor. Kuşkusuz GM'nin pazarının daralmasının esas nedeni ticaret savaşı değil ama onun da belirli bir etkisinin olduğu inkâr edilemez. Trump, gümrük vergilerini artırırken, aynı zamanda Çin'deki sermayeyi de ülkeye dönmeye çağırıyordu. Gel gelgelim sermayenin tek amacı kâr elde etmektir ve Trump'ın vergileri düşürmesi ve gümrük duvarlarını yükseltip iç pazarı garanti altına alma çabası da şimdilik sermayenin eve dönmesi için yeterli olmamıştır. Aslında bu durum, verili koşullarda Trump'ın ticaret savaşının sınırlarını da ortaya koyuyor.

İnsanlık, tarihsel süreç içinde birçok önemli dönemeç noktasından geçmiştir. Kuşkusuz tarihsel gidişatın yönünü tayin eden her bir dönemeç kendine has özelliklere sahiptir. Böylesi dönemler, çok sayıda ve çok yönlü toplumsal ve siyasal gelişmenin aynı düğüm noktasında birleştiği ve karmaşık bir bütün oluşturduğu dönemlerdir.

61. <https://www.nytimes.com/2018/11/13/opinion/china-trump-trade.html>

Olayların akış hızı ve girift yapısı gerçekten de baş döndürücüdür. Toplum büyük, sarsıcı ve yıkıcı altüst oluşlarla karşı karşıya gelir. Esasında bugün de benzeri bir dönemin içindeyiz. Bu döneme özelliğini veren şey, kapitalizmin tarihsel bir sistem krizine girmiş olmasıdır. Yenileyici ve ferahlatıcı potansiyellerini büyük ölçüde tüketmiş olan sistem, her alanda derin krizler üretiyor. Sistemin açmazları her geçen gün toplumsal, siyasal ve çevresel sorunları alabildiğine büyütüyor. Yukarıdaki tablo da, kapitalist düzenin içine girdiği çöküşsüzlüğün ne denli derin olduğunu gösteriyor.

Utku Kızılok- 7 Aralık 2018-ilk kez Marksist Tutum (www.marksist.net) sitesinde yayınlandı

VI. Bölüm

ABD Egemen Sınıfı İçinde Bunalım!

ABD Kongresine Baskının Anlamı

Trump'ın 3 Kasım seçim sonuçlarını kabul etmemesi ve kıskırttığı faşist kitlenin 6 Ocakta ABD Kongre binasını basması, içinden geçtiğimiz dönemin olağanüstü karakterinin yeni bir tezahürü oldu. *Her şeyden önce görülmesi gereken şey, ABD'de cereyan eden olayların tarihsel nitelikte olduğudur.* Bu baskın, hâlâ emperyalist sistemin hegemonu konumunda olan, liberal demokrasinin tecelli etmiş hâli olarak kitlelere yutturulmaya çalışılan ABD'de gerçekleşti. Amerikan egemen sınıfı içindeki çatışma ve yarıma, bu yarımanın Kongre binasının (Kapitol) basılmasını doğurması, kuşku yok ki ABD'nin hegemonyasının hızlanan aşınmasının ve eski konumunu kaybetmesinin bir sonucudur. *Emperyalist sistemin merkezindeki bir ülkede işlerin bu noktaya gelmesi, kapitalizmin nasıl bir açmazla düştüğünün çarpıcı bir göstergesidir.* Sistemin yarattığı devasa sorunlar her alanda patlıyor ve büyük krizlere yol açıyor. Kapitalizmin yüz yüze geldiği açmazları aşması mümkün değildir. Dolayısıyla önümüzdeki dönem siyasal ve toplumsal fırtınanın şiddetini artırmasına tanıklık edeceğiz.

6 Ocakta ne oldu?

6 Ocak günü ne olduğuna geçmeden önce, ABD'deki seçim sistemi hakkında kısaca bilgi verelim. ABD'de halk başkanı doğrudan seçmiyor, başkanı seçecek delegelere oy veriyor. Herhangi bir eyalette en yüksek oyu alan parti, o eyaletin tüm delegelerini kazanmış oluyor. Seçimler tamamlandıktan belirli bir süre sonra, eyaletleri temsil eden delegelerden oluşan Seçiciler Kurulu (Electoral College), başkanı seçiyor. Genellikle her partinin delegesi kendi başkan adayına oy veriyor ve ülke genelinde en çok delegeyi çıkartan partinin başkan adayı bu kurulda çoğunluğun oylarıyla "başkan" olarak onaylanıyor. Ancak süreç bu noktada da tamamlanmıyor. Temsilciler Meclisi ve Senato'dan oluşan ABD Kongresi birlikte toplanarak Seçiciler Kurulu'nun kararını tasdik ediyor ve böylece başkanın seçilmesi tam anlamıyla resmiyete kavuşuyor.

Trump, 6 Ocakta toplanan Kongre'nin Seçiciler Kurulu'nun kararı doğrultusunda Biden'in başkanlığını resmileştirmesini engellemek istiyordu. Seçim sonuçlarını tanımayan ve başkanlığını sürdürmek üzere her türlü dolabı çeviren Trump, birçok arayışının suya düşmesi nedeniyle, Kongre'deki oturumu yönetecek başkan yardımcısı Mike Pence'in öne çıkarak devreye girmesini istedi. Buna göre Pence, seçimlere hile karıştırıldığını ve Seçiciler Kurulu kararının geçersiz olduğunu söyleyerek reddedecek, Kongre'ye oylama yaptırmayacak, seçim sonuçlarının yeniden gözden geçirilmesi için eyalet yönetimlerinin devreye girmesini isteyecek, böylece Biden'in başkanlık yolu bir şekilde kapatılacaktı. Esasında "hükümet darbesi" anlamına gelebilecek bu önerinin hayata geçirilmesi mevcut güç dengeleri açısından imkânsız, anayasal açıdan da gayrimeşruydü. Ama Trump, hem karşı cepheyi baskı

altına almak hem de peşine taktığı kitlelerde seçimlerin kendilerinden çaldığı duygusunu pekiştirmek amacıyla bu düşünce doğrultusunda hareket etti.

Trump, Pazartesi günü Georgia eyaletindeki mitingde, Pence'in, Seçiciler Kurulu kararını reddetme yetkisi olduğunu söyledi. "Büyük adam" diyerek onu övdü ve çağrıda bulundu: "Yap bunu Mike. Bu, olağanüstü cesaret gerektiren bir zamandır." Trump, bir taraftan ardi ardına tweet atarak Pence'i baskı altında tutarken, öte taraftan da 6 Ocakta çoğunluğunu faşist ve lümpenlerin oluşturduğu kitleyi Beyaz Saray önüne topladı. Amerika'yı Kurtar Yürüyüşü adını verdiği mitingdeki konuşmasında asla vazgeçmeyeceklerini, sonucu kabullenmeyeceklerini söyledi. Seçimlerin çalınmasını durduracaklarını ve Pence'in doğru kararı uygulamasıyla başkanlığı kazanacaklarını açıkladı. Zaten eyalet yönetimleri de seçim sonuçları hakkında yanlış bilgi verdiklerini kabul etmişlerdi ve hatalarını düzeltmeye hazırlardı! "Gücünüzü göstermek ve güçlü olmak zorundasınız" diye seslendiği ırkçı ve lümpen kitleye, başkanlığı yeniden aldıklarında Kapitol'e doğru yürüyeceklerini ve kendisinin de onlarla birlikte olacağını söylemekten çekinmedi.⁶²

Kongre toplanırken Trump destekçisi kitleler de Kapitol'un önüne yığılmış ve sayıları 30 bini bulmuştu. Fakat Pence, Trump'ın iddia ettiğinin aksine hareket etti ve kendisinin "tek tarafı" hareket ederek Seçiciler Kurulu'nun kararını reddetme gibi bir yetkisinin olmadığını açıkladı. Zaten Pence'in bu doğrultuda hareket edeceği basına yansımıştı ve Trump da eğer istediklerini yapmazsa onun gözden düşeceğini söylüyordu. Nitekim Pence'in Kongre'deki konuşmasından hemen sonra Trump, ülkenin ve anayasanın korunması konusunda onun korkak ve cesaretten yoksun hareket ettiğini ilan etti. Bu açıklamadan kısa bir süre sonra Kapitol önünde toplanan kitlenin bir kısmı, Kongre binasına doğru harekete geçti. Kimileri açılan kapılardan kimileri de camları kırarak Kongre binasına daldı. Trump ve kızı, bu sırada da peş peşe tweet atarak Kongre'yi basanları vatansever ilan ettiler. "Seçimleri biz kazandık ve onu bizden çaldılar" açıklaması yapan Trump, "ezici çoğunlukla kazandığımız kutsal seçim zaferi yurtseverlerden çalınırsa böyle şeyler olur" diyerek baskını meşrulaştırmaya çalıştı. Böylece, Trump baskını ve Kapitol etrafındaki kuşatmayı kendi gücünün ifadesi olarak kullanmak istedi. Öyle anlaşıyor ki Trump, Pence üzerinden oynamak istediği oyun başarılı olamayınca faşist baskınla sonuç almak istedi. Nitekim baskınla birlikte Kongre'deki oturum dağılmış ve birkaç saatlik bir belirsizlik oluşmuştu. Fakat Trump, gücünüzü gösterin diyerek kitleleri Kapitol'un önüne çağırmasına rağmen, bu kışkırtıcı tutumunu sürdüremedi. Demokratlar ve Cumhuriyetçilerin ağırlıklı kesimi ortak tutum aldı ve Trump, üzerindeki baskının yoğunlaşmasının ardından görüntülü olarak "eve dönün" mesajı yayınlamak zorunda kaldı, çok geçmeden tümüyle geri adım atarak baskıncıların hesap vereceğini açıkladı.

62. <https://www.foxnews.com/politics/trump-slams-pence-says-he-didnt-have-the-courage-to-decertify-results-of-presidential-election>

Çok açık ki, eğer istenseydi önceden Kongre binasının etrafı polis tarafından çevre kuşatılır ve lümpen kitlenin yaklaşmasına izin verilmezdi. Mesela George Floyd'un öldürülmesiyle başlayan "nefes alamıyoruz" eylemleri sırasında, ulusal muhafız Kapitol etrafına yığılmak yapmıştı. Fakat 6 Ocakta ortada doğru düzgün polis yoktu ve üstelik genlerine ırkçılık işlemiş Amerikan polisi, kendilerine "gururlu çocuklar" (Proud Boys) diyen faşistlere son derece nazik davrandı. Kongre'nin toplandığı güne kadar Trump'ın orduyu devreye sokmak istediğinin konuşulduğu, on eski savunma bakanının bildiri yayınlayarak ordunun sürece müdahil olmaması çağrısı yaptığı, Trump'ın faşist kitleyi kışkırttığı bir gün ve ortamda neler yaşanabileceğinin öngörülmemesi düşünülemez. ABD emperyalizmi, Kongre binasına düzenlenen baskın benzeri olayları başka ülkelerde kullanarak rejim değiştirmede son derece tecrübelidir. Öyle anlaşılıyor ki, son derece tarihi bir günde Kongre binası önündeki polis gücü zayıf tutularak adeta baskının gerçekleşmesi istenmiştir!

Burada görülmesi gereken önemli nokta, ABD egemen sınıfı içindeki yarılmanın Kapitol baskınına doğuracak düzeye yükselmiş olmasıdır. ABD tarihinde ilk kez, otoriter bir rejim kurma özlemiyle yanıp tutuşan, her türlü yalanı bağıra bağıra söyleyen megaloman bir başkan, seçim sonuçlarını kabul etmiyor. Bu doğrultuda devlet mekanizmasını zorluyor; ırkçı, beyaz üstünlükçü ve faşist bir kitleye yaslanarak sonuç almaya çalışıyor. Ama unutmamak lazım ki siyaset arenası güç, karşılıklı hamleler ve taktikler alanıdır. Bir tarafın hamlesinin başarısızlığı ya da bizzat hamlenin kendisi karşı taraf için muazzam fırsatlar doğurabilir. Nitekim Biden cephesi, Kapitol baskınına derhal bir darbe ve iç terör olarak nitelendirerek Trump'ın siyasi kariyerini sona erdirmek üzere harekete geçmiştir.

Kapitol baskınına giden süreç

Bir kapitalist, bir yalancı ve megaloman olan Trump, siyaset sahnesine çıktığı zaman pek de önemsenmemişti. Oysa Trump, hem Cumhuriyetçi Parti içindeki yarışta hem de başkanlık yarışında ipi göğüsleyen kişi olacaktı. 2016'daki seçimlerde Hillary Clinton'ın başkanlığı beklenir ve ona yatırım yapılırken, Trump ile karşı karşıya kalındı. Bir kapitalist olmasına rağmen Trump, emekçi kitleleri aldatıp arkasına takmak için müesses nizama karşı olduğunu söylüyordu. İşçi sınıfından, işsizlikten, ülkenin zengin elitler tarafından yok edilmesinden, Çin ve benzeri ülkelere giden sermayeyi geri getireceğinden, ekonomiyi büyüteceğinden söz ediyordu. ***Demokratlar ve elitler ülkenin daha fazla kozmopolitleşmesinin önünü açarak Amerika'nın asıl sahipleri olan işçilerin ve çiftçilerin ezilmesine neden oluyorlardı!*** "İlk önce Amerika" ve "Amerika'yı yeniden büyük yap" sloganıyla, işsizliğin ve yoksulluğun kaynağını göçmenlerde arayan, kendi ülkesinde yabancılar tarafından ezildiğini düşünen kitlelerin duygularına yanıt vermiş oluyordu. Trump ilerleyen süreçte bu söylemine yeni unsurlar katacak ve faşist çizgisini daha fazla belirginleştirecekti. Sonuçta özellikle "paslı bölgeler" denen eski sanayi kentlerindeki beyaz işçi sınıfı da dâhil yaşam standartları gerilemiş tepkili kitlelerden, seçkinlerin ve geleneksel

yapının temsilcisi olarak görülen Clinton'a karşı Trump'a önemli oranda oy gitti. Kuşkusuz Trump'ın asıl kazanmasını sağlayan ABD'deki seçim sistemiydi ama bu, yukarıdaki gerçekliği değiştirmiyor.

Trump'ın iktidarda kaldığı süre boyunca toplumsal hoşnutsuzluk ve egemen sınıf içindeki gerilim büyüdü. ***Fakat kapitalizmin 2020'ye tarihinde benzeri olmayan bir krizle ve onu daha da ağırlaştran salgınla girmesi, egemen sınıf içindeki gerilimi alabildiğine keskinleştirdi.*** Ekonomik çarkların durmasının işsizliği ve yoksulluğu besleyeceğini ve bunun da seçimleri kaybetmesine yol açacağını hesaplayan Trump, salgın sürecinde kapatmaya karşı çıktı. Salgına karşı gerçek anlamda önlem almazken, kamuoyu önünde sürekli yalan söylemekten, bilim insanlarını aşağılamaktan, insanların vücutlarına dezenfektan enjekte etmesi gibi şaklabanca öneriler sunmaktan geri durmadı. O günlerde ABD'de müesses nizamın temsilcileri gidişattan memnun olmadıklarını dile getiriyorlardı. Henry Kissinger 3 Nisanda yazdığı yazıda şöyle diyordu: “Şu anda, bölünmüş bir ülkede, benzeri görülmemiş bir önem ve küresel boyuttaki bir engelin üstesinden gelmek için etkili ve ileri görüşlü bir hükümet gerekmektedir.” Fakat ABD uluslararası alanda geleneksel rolünü oynayamazken, Trump içeride Demokratların ülkeyi batırmak istediğini söyledi, karşı tarafı aşağıladı ve toplumsal gerilimi körükledi.

Cumhuriyetçi Parti tabanının bir kısmı sokaklara dökülüp salgın kapsamında alınan önlemleri protesto ederken, Trump ile Demokrat Partili eyalet valileri arasındaki gerilim hızla bir yetki tartışmasına dönüştü ve hatta Kaliforniya valisi bağımsız devlet olmaktan söz etmeye başladı. Derken Trump, “Michigan'a, Minnesota'ya, Virginia'ya özgürlük” çağrısı yaptı. Egemen sınıfın diğer tarafı ve hatta Cumhuriyetçi Partinin bir kesimi açısından bu açıklama düpedüz delilikti, zira bu tür açıklamaların tetikleyeceği olayların nerede duracağı belli değildi. Nitekim ağır silahlar kuşanmış faşistler, bu çağırışı cevapsız bırakmayarak 1 Mayıs'ta Michigan Eyalet Meclis Binasını bastılar. Bir zamanlar Türkiye'de faşist çetelerin katliamları hakkında konuşan ve “bana sağcılar adam öldürüyor dedirtemezsiniz” diyen Demirel gibi, Trump da “Bunlar çok iyi insanlar, ama kızgınlar. Onlar hayatlarını geri istiyorlar, güvenli bir şekilde” demekten geri durmadı.

ABD'nin tepesinde oturan kişinin açıktan faşistleri destekleyip taltif etmesi ve faşistlerin silahlı bir şekilde sokaklarda gövde gösteri yapması önceki dönemlerde görülmemiş şey değildi. Aslında Trump'ın genel ırkçı söyleminin ötesine geçerek faşist gruplara sahip çıkması 2017'deki Charlottesville olaylarına rastlar. Köleci Konfederasyon liderlerinin heykellerinin kaldırılmasını engellemek üzere bu kente akan ve terör estiren faşistleri eleştirmek yerine, ırkçı bir söylem tutturdu, onların içinde çok iyi insanlar olduğunu söyledi. Elbette bu şekilde konuşması sebepsiz değildi. Çünkü onun yükselişi ile bu faşist grupların derlenip toparlanması arasında doğrudan bir bağ vardı. O günkü gelişmeleri ele alırken şu değerlendirmede bulunmuşuk: “Trump, izlemek istediği politikalar için mevcut haliyle Cumhuriyetçi Partinin

yeterli olmadığına farkındadır ve sağda kendisine bağlı yeni ve bağımsız bir hareket yaratmak istemektedir. Bunun için daha sağ, faşist eğilimleri çeşitli yollarla beslemekte ve kendi arkasına takmaya çalışmaktadır. Son yıllarda genel bir sıfatla «alternatif sağ» diye adlandırılan eğilimin ortaya çıkışı bu süreçle ilişkilidir. Her ne kadar net bir tarifi yapılmış değilse de, «alternatif sağ»ın anlamı, her şeyden önce mevcut ana-akım sağdan (ABD’de müesses nizam partisi olarak Cumhuriyetçi Parti) farklı ve ona alternatif bir sağ olduğudur.”⁶³ Trump’ın amacı, seferber edebileceği ve kullanabileceği bir gücü yedeğinde tutmaktır. Bu, hem Cumhuriyetçi Parti içindeki ağırlığının artması hem de karşı cephe üzerinde baskın oluşturması bakımından gereklidir.

Sonbahar biterken, ABD’deki toplumsal/sınıfsal çelişkiler ve egemen sınıf içindeki gerilim yeni bir aşamaya yükseldi. 25 Mayıs’ta ırkçı polislin siyah bir emekçi olan George Floyd’u işkence ederek öldürmesi, emekçi kitlelerde biriken öfkenin patlamasına yol açtı. Irkçılığı ve kapitalizmin yarattığı sorunları protesto eden emekçi kitleler yoğun polis terörüyle karşılaştı. Özellikle merkezinde ırkçılık olan böylesi öfke patlamaları sırasında ABD başkanlarının kullandığı diplomatik ve yatıştırıcı dilin aksine, Trump, göstericilere sürekli hakaret etti ve toplumsal gerilimi körükledi. Öyle ki kimi marketlerin yağmalanmasını bahane ederek, “yağma başladığı zaman ateş de başlar” diyerek katliam tehditleri savurdu. Trump’ın hedefi, “yasa ve düzen”in sağlanması bahanesiyle orduyu olayların odağına çekmekti. Böylece protestoları ezerken, ortaya çıkacak olağanüstü durum ve baskı dalgasından iktidarını garanti altına almak için yararlanabilecekti. Ama savunma bakanı Mark Esper ve genelkurmayın direnmesiyle bu planı suya düştü.

4 Temmuz Bağımsızlık Gününde örgütlediği törenlerini, Amerika’nın değerlerinin yok edildiğini söyleyerek Demokrat Partinin sol kanadına, sosyalistlere ve anarşistlere karşı saldırıya dönüştürdü: “Ülkemizde tarihimizin silinmesi, kahramanlarımızın adının kötüye çıkarılması, değerlerimizin yok edilmesi ve çocuklarımızın beyninin yıkanması için acımasız bir kampanya yürütülüyor. Öfkeli çeteler kurucularımızın heykellerini yıkıyor, en kutsal anıtlarımızı parçalıyor şehirlerimizde şiddet dalgaları yayıyorlar. Okullarımızda, haber merkezlerimizde ve hatta şirketlerimizde tam anlamıyla katilim talep eden yeni bir tür aşırı solcu faşizm var. Aklınızdan çıkartmayın bu solcu kültürel devrim, Amerikan Devrimini ortadan kaldırmak için dizayn edilmiştir. Bizi susturmak istiyorlar, ancak biz susmayacağız.” Böylece **Trump, Güneyin köleci egemenlerinin ırkçı ideolojik geleneğini açıktan sahiplenerek, kendisine tarihsel bir dayanak noktası yaratmış oluyordu.** Onun bu konuşmasıyla, Yahudilerin ve komünistlerin Alman kültürünü yok ettiğini söyleyen Hitler’in söylemi arasındaki benzerlik, tüm faşist liderlerin aynı demagogilere başvurduğunu gözler önüne seriyor.

Aynı günlerde, Trump’ın seçimleri kaybetmesi durumunda bunu kabul etmeyeceği,

63. Levent Toprak, *Charlottesville Ne Anlatıyor?*, www.marksist.com

koltuğu bırakmayacağı ve bu doğrultuda ön hazırlık yaptığı tartışmaları ayyuka çıktı. Fox News'a konuşurken, seçim sonuçlarını tanıyıp tanımayacağına dair soruyu belirsiz bıraktı. Trump'ın etrafındaki kesimler, milyonlarca dolarlık bir kampanya eşliğinde, "postayla oy verildiğinde büyük hileler olacak" propagandası başlattılar. Yine bu sıralarda, eski üst rütbeli askerlerden oluşan bir grubun "beyin fırtınası" toplantıları kapsamında, Trump'ın kaybetmesi ama gitmemesi durumunda ordunun nasıl müdahale edeceğinin tartışıldığı basına sızdırıldı. Cumhuriyetçi Parti kongresi, lümpen ve faşistlerin boy gösterdiği bir sahneye dönüşürken, Trump, Biden'in karanlığı ve kaosu temsil ettiğini, seçimlerde hile yapılacağını ve Demokratların ülkeyi Çin'e satacağını yineledi. İşte özellikle yaz ve sonbaharda seçim süreci bu tartışmalar, egemen sınıf içinde çeşitli boyutlar alan gerilimlerle şekillendi. Neticede toplumsal gerilim ve kutuplaşma ortamında ABD tarihinin en yoğun katılımlı seçimi yaşanırken; Biden 81, Trump ise 74 milyon oy aldı.

Ne var ki seçim sonuçları açıklanır açıklanmaz Trump ve Cumhuriyetçi Parti, seçim gününden sonra seçim kuruluna ulaşan postayla gönderilmiş oyların sayılmasına itiraz etti, konuyu mahkemelere taşıdı. Birçok eyalette sayımların durdurulması ve oyların yeniden sayılması için davalar açtı. Fakat önce yerel mahkemeler sonra da Anayasa Mahkemesi Trump'ın açtığı davaları 12 Aralıkta reddetti. İki gün sonra ise Seçiciler Kurulu Biden'in başkanlığını onayladı. Bu süreçte Cumhuriyetçi Parti genel olarak Trump'ın iddialarını destekledi. Ancak yasal süreç tamamlanmasına rağmen Trump seçimlerin çalındığını ve sonuçları tanımayacağını söylemeye devam etti. İşte bu andan itibaren Cumhuriyetçi Partinin önemli kesimi Trump'tan desteğini çekti. Mesela bu partinin Senato'daki grubunun sözcüsü Mitch McConnell, seçimlerden hemen sonra "seçim sonuçlarını sorgulamak Trump'ın hakkı" derken, resmi sonuçlar açıklandıktan sonra ABD'nin meşru başkanının Biden olduğunu söyleyip onu tebrik etti. Trump'ı da seçim sonuçlarını tanımayacağına çağırıldı.

Fakat Trump, "nefes alamıyoruz" protestolarında ordunun devreye sokulmasına direnen Savunma Bakanı Esper dâhil bürokrasiden birçok ismi görevden aldı, onların yerine kendisine yakın gördüğü kişileri atayarak yeni bir hamle yaptı. Gerçekte Trump'ın ordu içindeki nüfuzunun belirli sınırları vardı. *Diğer taraftan ordunun sürece müdahil olması yönünde kurduğu baskı, ABD'nin geleneksel kurumlarını sarsıp güvensizlik yarattığı için egemenleri derin endişeye sürükledi.* Ordunun müdahalesi ve olağanüstü hâl ilanı vb. tartışılırken, iş öyle bir noktaya vardı ki, o güne kadar Trump'ı destekleyen New York Post gazetesi, ön sayfasının tamamını kaplayacak şekilde şu manşeti attı: "Bu deliliği durdur." Kapitol baskınından iki gün önce ise, on eski savunma bakanı genelkurmay başkanını muhatap alan bir bildiri yayınladı. Seçim sürecinin tamamlandığını ve ordunun seçim ihtilafına müdahale etmesinin onu yasadışı ve anayasaya aykırı zemine sürükleyeceğini, ülkenin tehlikeli bir sürece gireceğini dile getirdiler.

Trump iktidara geldiğinde, bir taraftan Cumhuriyetçi Partiye tam hâkim olmak, öte

taraftan da devlet bürokrasisini dönüştürmek, etrafına topladığı kadroları karar alma mekanizmalarının başına geçirmek ve devlet gücünü istediği gibi kullanmak istiyordu. Cumhuriyetçi Partide önemli oranda ipleri eline geçirdi ve faşist tabanı sayesinde kontrol alanını genişletti ama Kongre'ye ve devlet mekanizmalarına hâkim olamadı. Daha başkanlığa adım attığı haftadan itibaren Trump ile etrafındaki kadrolar arasında anlaşmazlıklar patlak verdi. Trump bizzat ABD hegemonyası altında kurulmuş uluslararası kurumları paspasa çevirip terk ederken, Çin'le birlikte AB'ye karşı da "ticaret savaşı" açarken sorunu çözmemesi düşündürülemezdi. Trump'ın ülkeyi yönetme biçimi, diktatörlük özlemi, toplumu geren ırkçı açıklamaları vb. Cumhuriyetçi Partideki gerilimi büyüttü. Öyle ki bizzat Trump kabinesinde Savunma Bakanlığı yapan Mattis gibi birçok isim seçimlerde Biden'ı destekleyeceğini açıkladı.

Yani hem son dört yıllık sürecin çeşitli aşamalarında hem de seçimlerin bitmesinden Kapitol baskınına gelene kadar, Trump etrafındaki kadrolar büyük ölçüde onu terk ettiler. "Hükümet darbesi" anlamına gelebilecek arayışlara girmesi, Cumhuriyetçi Parti içindeki çeşitli kesimler ile Trump arasındaki çelişkiyi büyüttü. Mesela "nefes alamıyoruz" eylemlerinde "Trump'ın azılı köpeği" lakabı takılan ve Beyaz Saray önünde polislerin emekçilere vahşice saldırması emrini veren Adalet Bakanı William Barr bile yasal süreç tamamlanıp son düzlüğe girilirken istifa etti. Kongre, Seçiciler Kurulu'nun kararını onaylamak üzere toplanırken, Temsilciler Meclisinden 100 vekil, Senato'dan ise 10 senatör Trump'ın Pence üzerinden oynamak istediği oyuna destek veriyordu. Fakat Kapitol baskınıyla durum tamamen değişti. Baskından sonra çözümlenince hızlanmış, Cumhuriyetçi Partinin Trump'ı savunma zemini ortadan kalkmış, birçok bakan istifa etmiş, Trump'ın sosyal medya hesapları askıya alınmış ve başkanlıktan acilen el çektilmesi ve hatta yargılanması gündeme getirilmiştir.

Kuşku yok ki Kapitol baskını, önümüzdeki günlerde demokrasiye ve Amerikan değerlerine saldırı teması üzerinden daha fazla gündemde tutulacaktır. Nitekim Demokratlar, elde ettikleri üstünlükten yararlanarak bizzat başkan yardımcısı Pence'in Trump'ı görevden alması için baskı uyguluyorlar. Aynı zamanda, "ABD hükümetine karşı kasten şiddete teşvik" suçlamasıyla azil sürecini başlatan Demokratlar, Trump'ın başkanlığını tamamlamasına bir gün kalsa bile onu görevden alarak ibretlik bir ders vermek, itibarsızlaştırmak ve gelecek dönem için önünü kapatmak istiyorlar.

Kapitol baskınına doğuran nesnel zemin

Bugünkü gibi tüm sistemi derinden sarsan kriz dönemleri, toplumsal alanda büyük bir hoşnutsuzluk yaratırken ve sınıf mücadelesinin nesnel zeminini güçlendirirken, aynı zamanda egemen sınıf içinde de derin çatlakların oluşmasına neden olur. Olağandan farklı olarak bu dönemler, burjuvazinin gerici kesimlerinin siyasal doğasını daha fazla açığa çıkarır. Onların üzerinde yürüdüğü nesnel zemini güçlendirir. Nitekim Trump gibi birisinin bu dönemde yükselmesi, Cumhuriyetçi Parti içindeki faşist

eğilimin giderek güçlenmesi ve faşist bir hareketin oluşması tesadüf değil.

Bir zamanlar ABD, emperyalist sisteme ideolojik, siyasal, kültürel, bilimsel gelişmeler alanında öncülük ediyordu. Fakat hegemonyasının sarsılıp aşınmasına koşut olarak dünya üzerindeki eski ağırlığını kaybetmeye başladı. Kapitalizmin tarihsel krizi en sert biçimde kendini ABD’de dışa vurdu, vuruyor. Zira ABD yalnızca sistemin merkezindeki bir ülke değil, aynı zamanda sınıfsal ilişkilerin alabildiğine yoğunlaştığı bir ülkedir. Dolayısıyla bıraktık ABD’nin emperyalist sisteme öncülük etmesini, kendi içinde giderek yeni boyutlar alan krizlerle boğuşuyor. Kapitol baskını da bu kriz halkasına daha büyük bir sorun olarak eklenmiştir.

ABD’nin 2001 dönemeceyle emperyalist savaşı harlaması ve ön alarak rakiplerine çelme takmaya girişmesi onun hegemonyasının aşınmasını durduramadı. Amerikan hegemonyasının zayıflaması, sürüp giden emperyalist savaş, toplumsal eşitsizliğin akıl sınırlarını zorlaması, işsizlik ve yoksulluğun toplumsal hoşnutsuzluğu büyütmesi sistemin bağrındaki çelişkileri alabildiğine büyütüp keskinleştirdi. İşte Trump’ın “Amerika’yı yeniden büyük yap” sloganı ve programı, ABD’nin güç yitirmesine ve gerilemesine bir tepki olarak ortaya çıktı. Trump, ABD’nin uluslararası sistemin öncüsü konumunda izlediği siyasetin ülkeyi giderek etkisizleştirdiğini, buna karşılık Çin’in hızla yükselmesini sağladığını söylüyor. Yüksek kâr peşindeki sermayenin Çin ve benzeri ülkelere kaymasının, devasa sanayi kentlerinin viraneye dönüşmesinin, işsizliğin ve yaşam standartlarının gerilemesinin sorumlusu olarak küreselleşmeyi gösteriyor. *Esasında Trump’ın küreselleşme olarak kodladığı şey, bizzat ABD öncülüğünde sermayenin, ticaretin ve malların dolaşımının önündeki engellerin kaldırılmasıdır.* Fakat bir zamanlar ABD’nin çıkarları doğrultusunda şekillenen ve aslında kapitalizmin geldiği aşamanın da zorunlu bir sonucu olan bu durum, ilerleyen yıllarda Çin’in lehine döndü. Nitekim Trump’ın başlattığı ticaret savaşının amacı, Çin’in Amerikan pazarındaki üstünlüğünü kırmak, ABD’li şirketlerin rekabet gücünü arttırmak ve bu arada dışarıdaki sermayeyi ülkeye geri çekmekti. Ancak Trump’ın ortaya koyduğu program ve siyaset, üstelik de bunu son derece kaba bir şekilde hayata geçirmeye çalışması ve yerleşik kuralları iplemesi, onun ırkçı tutumu ve şaklabanlıklarıyla da birleşerek teknoloji şirketleri dâhil tekeli sermayenin belirli kesiminin çıkarlarıyla çatışmaya başladı. Tüm bunlardan dolayı sermaye sınıfının kimi kesimleri Trump’tan desteklerini çektiler. Belirli sınırlar içinde ona tahammül eden kesim açısından da durum sürdürülemez noktaya geldi ve dolayısıyla ölü kesildi.

Kapitalizmin tarihsel sistem kriziyle yüz yüze geldiği milenyum dönemeceyle birlikte, burjuva siyasetindeki gericileşme hızlanmış, dünya ölçeğinde bir otoriterleşme dalgası yaşanmaya başlanmış ve burjuva demokrasisi gerçek anlamda kabuğa dönüşmüştür. *Kapitalizmin yol açtığı açmazlar, derinleşen kriz, emperyalist savaş ve ortaya çıkan olağanüstü koşullar ABD’den Türkiye’ye egemen sınıf içindeki gerilimi ve çatışmayı arttırırken, Trump benzeri liderler totaliter bir rejim kura-*

rak ve devlet gücünü kullanarak kendi siyasetlerini hâkim kılmak istiyorlar. Bu süreç kaç zaman önce Türkiye’de totaliter bir rejimle sonuçlanırken, Hindistan’dan Brezilya’ya birçok ülkede faşist liderler bu doğrultuda bir dönüşümü zorluyorlar. Trump, ABD’deki siyasal sistemin getirdiği mekanizmaları devre dışı bırakarak ve meşruiyet alanını çığneyerek kendisini egemen pozisyonda tutmak istemişse de başarılı olamamıştır.

Ne var ki ABD’deki akıl almaz toplumsal eşitsizlik ve çelişkiler yerinde durmaktadır. Kriz ve salgından dolayı milyonlarca kişi işsizliğe itilirken, Amerikan işçi sınıfının yoksulluğu derinleşip gıda kuyruklarına girenlerin sayısı sıçramalı olarak artarken, aynı süreçte süper zenginler toplam servetlerine 650 milyar dolar daha eklemişlerdir. Üç kişinin toplam servetinin toplumun yarısının toplam zenginliğine eşit olduğu bir ülkede toplumsal ve siyasal krizlerin bitmesi imkânsızdır. Ancak isyan patlamaları yaşanmasına rağmen işçi sınıfı örgütsüz ve sosyalist hareket güçsüzdür. Üstelik burjuvazi, Sanders’ın sosyal demokrat programına bile tahammül edememektedir. İşte bu koşullarda emekçi kitlelerin düzene duyduğu haklı tepki yanlış kanallarda dışa vuruyor. Trump gibi yalancı, ırkçı ve emek düşmanı birisinin geçen döneme göre oylarını arttırarak 74 milyona çıkartması, bu tepkinin ifadesidir. ABD müesses nizamının iddia ettiği gibi Kongre binası demokrasinin mabedi değil, Marx’ın ifadesiyle burjuvazinin ahırıdır. Ancak o ahıra giren kitleler, Trump gibi kapitalist ve sosyalizm düşmanı faşist bir liderin hesaplarının parçası olarak bunu yapıyorlar. Şüphe yok ki bir gün Amerikan işçi sınıfı devrimci tarzda ayağa kalktığında, burjuvazinin mabedine yani o Kongre binasına da girecektir. Ama devrimci önderliğini izleyerek, kapitalist sömürü düzenini yıkıp kendi iktidarını kurmak ve sınıfsız bir toplumun yolunu açmak üzere!

Utku Kızılok- 11 Ocak 2021-ilk kez Marksist Tutum (www.marksist.net) sitesinde yayınlandı

Kabil’in Düşmesi ve ABD’nin Çekilme Fiyaskosu Ne Anlama Geliyor?

Taliban’ın Kabil’e girmesiyle merkezi hükümet çöktü, Cumhurbaşkanı Eşref Gani bavullar dolusu dolarları da yanına alarak yurtdışına kaçtı ve ülkede belirsizliklerle dolu yeni bir süreç başladı. Merkezi hükümetin çökmesi ve ABD ile Batılı ülkelerin konsolosluk çalışanlarını tahliye etmeye girişmeleriyle birlikte, binlerce insan Taliban zulmünden kurtulmak için havaalanına akın etti. Afganistan’dan kurtulmak ve mümkünse Batı ülkelerine gitmek isteyen bu insanları havaalanı etrafına çekilmiş duvar ve dikenli teller de durduramadı. İnsanların uçaklara binmek için birbirini ezdiği, hareket halindeki uçaklara tutunmaya çalıştığı ve bu sırada kimilerinin düşerek öldüğü kaos manzarası, insanlık açısından bir trajedidir. **Bu manzara insanın kor-**

kunç ölçüde aşığılanması, alçaltılması ve zavallı duruma düşürölmesidir. Elbette ortaya çıkan bu trajedinin sorumlusu ABD emperyalizmidir.

20 yıl önce dönemin Bush yönetimi Afganistan'a karşı başlattığı savaşı "kalıcı özgürlük operasyonu" olarak tanımlamıştı. Gerçeklerin tepetaklak edilmesi, ölüm ve yıkımın özgürlük olarak sunulması emperyalizmin fitridir. ABD ve Batılı emperyalistler "demokratik ve özgür bir Afganistan" inşa edeceklerini iddia ediyorlardı. Fakat tam tersi oldu; 20 yıl sonra arkalarında bir cehennem ve geleceğinin daha da karanlığa döndüğü bir ülke bırakıp gittiler. ABD ve Batılı güçlerin panik içinde konsolosluklarını boşaltarak çalışanlar ile askerlerini tahliye etmeleri ve gizli evrakları yakmalarıyla ortaya çıkan kaçış manzarası dünyanın gözü önünde tarihe geçti. ABD'nin imajının zedelenmesi ve güvenilirliğinin daha fazla sorgulanması bakımından, kuşku yok ki Afganistan'daki başarısızlığın ve söz konusu manzaranın önümüzdeki dönemde emperyalist rekabette önemli yansımaları olacaktır.

Önce Afganistan ve akabinde de Irak'ı cehenneme çeviren ABD'nin amacı, "önleyici savaş stratejisi"ni devreye sokarak ve emperyalist savaşta ön alarak rakiplerini güçlenmeden durdurmak ve önlerni kesmekti. ***Fakat aradan geçen yıllar içinde Çin muazzam bir ilerleme kaydederek dünyanın ikinci süper ekonomik gücü konumuna yükseldi ve ABD'nin karşısına dikildi.*** Beri taraftan uzun yıllar SSCB'nin çöküşünün getirdiği sorunlarla boğuşan Rusya, toparlanıp emperyalist savaş sürecine müdahil oldu ve Suriye'de gördüğümüz üzere ABD'nin planlarını bozdu. SSCB'nin çökmesiyle hegemonyası daha fazla sorgulanan ABD emperyalizmi, başlattığı savaşla süreci tersine çeviremediği gibi hegemonyası artan ölçüde aşınmaya devam etti ve hegemonya krizi gitgide daha fazla derinleşmeye başladı. Bu koşullarda ABD emperyalizmi için eski planları değiştirmek ya da savaş stratejisini yeniden gözden geçirip güncellemek bir zorunluluktu. Nitekim ABD Obama döneminden bu yana Asya Pasifik'e yani Çin'i kuşatmaya odaklanan bir strateji izliyor ve bu doğrultuda adımlar atıyor. Esasında uzun zamandır sürdürülemeyecek noktaya gelmiş Afganistan'daki işgale nihayet son vermek zorunda kalması da, ABD'nin Çin'i kuşatma ve bölgeyi istikrarsızlaştırma hedefinden bağımsız değildir.

İran, Rusya hinterlandı ve Çin'in kesiştiği bir noktada bulunan Afganistan'ı 20 yıl önce işgal eden ABD, arzu ettiği koşulları yaratamamıştır. Kuşkusuz ABD emperyalizminin birinci hedefi emperyalist paylaşma konu olan coğrafyalardaki siyasal rejimleri ve o güne kadar oluşan dengeleri yıkmaktır. ***Ne var ki bu yıkımın ardından şu ya da bu ölçüde söz konusu ülkede istikrar sağlanamaz ve dünya kapitalizmine entegrasyon süreci ilerletilemezse kalıcı nüfuz da kurulamaz.*** Bu açıdan, Irak'tan Afganistan'a ABD emperyalizminin durumu başarısızlıktır. Kaosun sürdüğü Irak'ı büyük ölçüde İran'a kaptıran ABD, Afganistan'da da bir düzen kuramamıştır. ABD açısından Afganistan, sonsuz savaş diye kodladığı emperyalist savaşta rakiplerini kuşatmak ve sıkıştırmak için önemli bir keşişim noktasıydı. Burada emperyalist savaş makinesinin yıkıcı gücüyle istikrarlı, ekonomik olarak gelişen ve dünya pazarına

entegre olmuş bir ülke inşa etmeyi planlıyordu. Böylece ABD emperyalizmi hem burada nüfuzunu kalıcılaştırıp derinleştirebilecek hem de sürdürdüğü savaşı bu yolla meşrulaştırabilecekti. Ancak kibirle yoğrulmuş bu plan daha ilk günden Afganistan'daki gerçeklerin duvarına çarpıp parçalanmıştır.

Emperyalist güçler, savaşın yoğunlaştığı ilk üç ay boyunca büyük bir yıkıma yol açmakla kalmadılar, bunu izleyen on yıllık dönemde Afganistan'da adeta taş üstünde taş bırakmadılar. Yoksul halk kitleleri Taliban, NATO bünyesinde 100 bin kişilik askeri varlığa sahip emperyalist güçler ve işgalden sonra kurulan kukla iktidar arasında sıkışıp kaldı. On binlerce yoksul Afganlı yaşamını kaybederken, çok daha fazlası yaralandı, sakatlandı ve yüz binlerce insan evini terk etti. Zaten o güne kadar iç savaşlarda bitap düşen Afganistan'ın yoksul halkı, emperyalist yıkım sonucunda Ortaçağı aratacak bir yaşama mahkûm edildi. Savaşın ilk döneminde güç kaybeden Taliban, zamanla tekrar güçlenerek yerli ve emperyalist güçlere ağır kayıplar verdirmeye başladı. İşgalin 10. yılında yaptığımız değerlendirmemizde bugünkü süreci yaratan koşullara şöyle değinmiştik: “Emperyalist müdahale sonrasında Hamid Karzai başkanlığında kurulan hükümet aşiret önderlerinden meydana gelen bir koalisyonudur ve son derece kırılığandır. Sürece savaş ağası haline gelen aşiret liderlikleri arasındaki çelişki ve sürtüşmeler damgasını basmaktadır. Beri taraftan hükümeti oluşturan güçler ile Taliban ve onun arkasındaki örgütlerin kapışması söz konusudur. ABD öncülüğündeki emperyalist koalisyon ise, bir taraftan Karzai yönetimine yol aldirmaya çalışırken, öte taraftan da Taliban'ın artan saldırıları karşısında çıkış aramaktadır.”⁶⁴ Nitekim ABD emperyalizmi daha o zaman yani 2011'in sonunda askerlerini Afganistan'dan çekeceğini açıklamak zorunda kalmıştı.

O günden bugüne, aradan geçen on yıl boyunca yukarıdaki durum değişmedi. Tersine, işgal altındaki derme çatma devlet yapısını elinde tutan egemen kesimler arasındaki kriz derinleşti. Merkezi hükümet, ordu ve polis Peştun, Tacik, Hazara, Özbek vb. etnik gruplar temelinde bölünürken, savaş ağaları iktidardan daha fazla pay kapmak ve ekonomik kaynaklara el koymak üzere kıran kıran mücadele ediyorlardı. Taliban dışında kalan egemen sınıf kesimleri uyuturucu ticaretinin kontrolü ve kaynakların paylaşılması konusunda kavgaya tutuşurken, halk yoksulluktan kırılıyordu. Mesela iki hafta önce Taliban'ın ele geçirdiği Özbek savaş ağası Raşid Dostum'un altın varaklı sarayının görüntüleri, Afganistan'daki kaynakların nereye aktığı ve halkın neden sefalet içinde kıvrandığı hakkında fikir veriyor. Gerçek şu ki **ABD'nin işgali altında kurumları oturmuş, merkezileşmiş, istikrar kazanmış ve belirli ölçülerde de olsa burjuva hukuk sisteminin çalıştığı bir devlet yapısı inşa edilememiştir**. Emperyalist işgal, Taliban'ın sürdürdüğü savaş, yolsuzluğa gömülen merkezi hükümetin halkın sorunlarıyla ilgilenmemesi, tersine asker ve polis şiddetinin artması halkı bıktırıştır. Nitekim 2019'da yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerine 2 milyondan az insanın katılması, hem egemen kesimler arasındaki kavganın derinliğini hem de halkın göstermelik seçimlere ilgisizliğini gösteriyordu. Oysa 2014'teki seçimlere

64. Utku Kızılok, *Demokratik ve Özgür Afganistan Kan Ağlıyor*

katılanların sayısı 8 milyondur. Fakat yıllar içinde yolsuzluk, yozlaşma ve egemen kesimler arasındaki kavganın derinleşmesine bağlı olarak halktaki ilgisizlik büyüdü.

2014-16 arasında ABD'nin Kabil büyükelçisi olan P. Michael McKinley, Afganistan'da Hepimiz Kaybettik (We All Lost Afghanistan)⁶⁵ başlıklı makalesinde 2013'ten sonra Taliban'ın güç kazandığına ve her yıl giderek daha fazla güçlendiğine dikkat çekiyor. Bu dönemde Amerikalı sivil ve asker yöneticilerin dilinden “*aşındırıcı çıkmaz*” tanımlamasının düşmediğini belirtiyor. Taliban liderlerinin öldürülmesinin ve 2018-19'da NATO bombardımanının en ağır boyutunu almasının da gidişatı değiştirmediklerini söylüyor. “Aşındırıcı çıkmaz” tanımlaması, ABD emperyalizminin Afganistan'da verili durumu sürdürmesinin her geçen gün nasıl zorlaştığını ortaya koymaktadır. Yine McKinley, *Afganistan gerçeğinin yanlış okunduğunu, sürekli hata yapıldığını ve ulus inşa etme (nation building) hedefinde başarısız olduklarını itiraf ediyor*. Özetle 2400 askeri ölen ve 20 bini yaralanan, bir trilyon dolar harcayan ama bir düzen kuramayan ABD için Afganistan'da işgali ve savaşı sürdürmek, Çin'i kuşatırken aynı anda burada enerji kaybetmek pek akıllıca değildi.

Halkın devlet kaynaklarının savaşa harcanması tepkisini oya tahvil etmek isteyen Trump'ın sonsuz savaşa son vereceğini ve Afganistan'daki askerleri eve getireceğini açıklamasının ardında işte bu gerçeklik vardı. Nitekim Asya Pasifik'e odaklanma stratejisinin bir parçası olarak ABD'nin enerjisini emen Afganistan'ı terk etmek üzere Mart 2019'da Taliban'la resmi görüşmeler başlatıldı. Şubat 2020'de Katar'ın başkenti Doha'da imzalanan Afganistan'a Barış Getirme Anlaşmasına göre Taliban, El Kaide ile ilişkilerini kesecek, ülkedeki yabancı güçlerin askerlerine saldırmayacak, Kabil'deki hükümetle barış görüşmelerine başlayacaktı. ABD ise Taliban'a yönelik yaptırımlarını kaldırmayı ve üslerini kapatarak 1 Mayıs 2021'e kadar askerlerini ülkeden çekmeyi vaat ediyordu. Biden yönetimi de Trump'ın altına imza koyduğu bu anlaşmayı izleyerek Nisan ayında ABD'nin Afganistan'dan çekileceğini açıkladı.

Çekilme sürecinin tam bir fiyaskoya dönüşmesi üzerine açıklama yapan Biden, hiçbir zaman ulus inşa etmek gibi bir derterli olmadığını ve esas hedeflerinin terör saldırılarının önüne geçmek olduğunu söyleyerek ABD'nin başarısızlığını gizlemeye çalıştı. Aynı konuşmasında Biden, Rusya ve Çin'in ABD'nin Afganistan'da kalmaya ve milyarlarca dolar harcamaya devam etmesini tercih ettiklerini de söyledi. Geçerken belirtelim ki savaş, emperyalist devletler için yalnızca para harcamak değildir; askeri sanayi kompleksinin harekete geçirilmesi, artan üretim, ekonominin canlandırılması ve başta silah tekelleri olmak üzere kapitalist şirketler için muazzam kâr demektir. 20 yılda harcanan bir trilyon doların tekellerin ve onlarla iç içe geçmiş askeri aygıtın tepesindekilerin cebini doldurduğu açıktır. Meselenin bu boyutunu

65. <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2021-08-16/we-all-lost-afghanistan-taliban>

bir kenara koyarsak, Biden, Rusya ve Çin karşısında ABD'nin enerjisinin önemli bir kısmını Afganistan'a harcamasının emperyalist rekabette ona güç kaybettiğini söylemek istemektedir. Tam da bu yüzden ABD, Afganistan'dan çekilirken ülkede istikrarsızlığın derinleşmesini ve halka halka tüm bölgeyi sarmasını hedeflemektedir. Mesela İran, Rusya, Çin ve Pakistan kavşağında yeni bir Suriye yaratılması ve bu güçlerden bir ya da birkaçının buraya müdahalesi ABD stratejisi açısından muazzam bir başarı olurdu. Böylesi bir durumda ABD'nin aynı Sovyetler Birliği'ne karşı izlediği taktiği izlemesi ve cihatçıları kullanması şaşırtıcı olmazdı. Fakat bugün için durum bu değildir ve sayısız etmen rol oynadığı Afganistan'daki sürecin yarın nereye evrileceği tümüyle belirsizdir.

Kuşkusuz ABD hâlâ emperyalist sistemin hegemon gücü konumundadır ama hegemonyası artan ölçüde aşınmaktadır. **ABD'nin emperyalist savaş sahasında tek başına oyun kuran ve tüm süreci istediği gibi şekillendiren bir güç olduğunu düşünmek büyük bir yanılgı olur.** Nitekim Afganistan'daki gelişmeler onun gücünün sınırlarını ortaya koyuyor. ABD'nin Taliban ile vardığı çekilme anlaşmasının amacının ne olduğunu ve bölgedeki istikrarsızlığı nasıl derinleştirip yaymak istediğini rakip emperyalist güçlerin kavramaması düşünülemez. Çin, Rusya ve İran'ın ABD'nin Afganistan'dan çekileceğini açıklamasıyla, hızla ön alarak Taliban ile görüşmeleri bu güçlerin böyle bir duruma hazırlıklı olduklarını gösteriyor. Çinli sözcülerin ifade ettiği gibi bu ülkeler, sürecin nereye evrileceğini öngörerek uzun süredir kapalı kapılar ardında Taliban'la görüşmeler yapıyorlardı. Bu durum, aslında Taliban açısından son derece elverişli uluslararası koşullar yaratmıştır. Kendisini uluslararası alanda meşrulaştırmak ve iktidarını garanti altına almak isteyen Taliban, söz konusu görüşmelerde İran, Rusya ve Çin'e ülkede istikrar sağlayacağını ve onların çıkarlarını gözeteceğini taahhüt etmiştir. Nitekim Kabil Taliban'ın eline geçtikten sonra bu güçlerin olumlu mesajlar vermeleri, konsolosluklarını kapatmayacaklarını açıklamaları, mesela Çin'in "Afganistan halkının haklarına ve kararlarına saygı gösteriyoruz" diyerek Taliban'ı ülkede istikrarı sağlamaya çağırması ABD hamlesi karşısında kurulan oyunla uyumludur.

Bu noktada, Taliban'ın arkasında Pakistan'ın olduğunu ve onu analiz sürecine katmadan gelişmelerin bütünlüklü olarak anlaşılamayacağını da eklemek lazım... Mesela Taliban'ın Kabil'e girmesiyle Pakistan başbakanı İmran Han, "Afganistan'ın kölelik prangalarını parçaladığını" söyledi. 11 Ağustosta ise merkezi hükümet düşmeden Taliban'ın durmayacağını söylemekten geri durmamıştı. O Pakistan ki Çin'in Kuşak ve Yol projesi kapsamında 60 milyar dolar yatırım yaptığı bir ülkedir. Çok açık ki Pakistan, Taliban üzerinden Afganistan'da tartışmasız bir aktör haline gelmiştir. Türkiye'nin bir şekilde Afganistan'da tutunmak ve bölgedeki nüfuz mücadelesinde rol almak için Pakistan'ın kapısını çalması sebepsiz değildir. Pakistan'ın bu rolünü hem Çin'le hem de düşman olarak gördüğü Hindistan'ı yanına çekmeye çalışan ABD'yle pazarlıklarda kullanarak ekonomik ve askeri güç devşirmeye çalışacağı aşikârdır.

ABD, çekilme sürecinin sorunsuz gerçekleşeceğini ve 300 bin kişilik Afganistan ordusunun ve bilhassa özel olarak eğitilmiş Afgan Özel Kuvvetlerinin Taliban'ı durduracağını ileri sürüyordu. 8 Temmuzdaki basın açıklamasında Biden, Afganistan'ın 300 bin kişilik son derece donanımlı dünya ordularından birisine sahip olduğunu, 75 bin kişilik milis gücü olan Taliban'ın ülkeyi ele geçiremeyeceğini söylüyordu. Oysa sayısal olarak mevcut olsa da gerçekte Biden'ın sözünü ettiği nitelikte bir ordu yoktu ve esasında ABD askeri raporları da Afgan ordusunun Taliban karşısında uzun süre direnemeyeceğini ortaya koyuyordu. Öyle de oldu. ABD'nin Taliban'la anlaşmaya varması ve tarih vererek çekileceğini açıklamasıyla birlikte moral üstünlük Taliban'ın eline geçmiş ve devlet yapısını oluşturan güçler kaçınılmaz olarak yeni arayışlara girmiş, kimileri de taraf değiştirmişti. Ortada kurumsallaşmış ve istikrar kazanmış bir devlet yapısı ve aynı şekilde merkezileşmiş disiplinli bir ordu yoktu. Etnik temelde bölünmüş ordunun tepesindekiler yolsuzluğa gömülmüşlerdi ve onlar da birer savaş ağasıydılar. Nitekim Taliban'ın büyük kentlere ilerlemesiyle birlikte, askerler kitleler halinde taraf değiştirdi, silahlarıyla birlikte teslim olmaya başladı ve binlercesi Tacikistan gibi ülkelere kaçtı. Dolayısıyla Taliban Kabil'e geldiğinde zaten kabuğa dönüşmüş olan merkezi hükümet fiilen çökmüştü.

Karşı karşıya kalınan bu durum ile ABD'nin giderek daha fazla aşınan hegemonyası ve Amerikan egemen sınıfının dünyaya tepeden bakan kibirli tavrı arasında dolaysız bağ vardır. Üstelik bu çekilme fiyaskosunun Biden'ın "Amerika geri döndü" çıkışından sonra yaşanması da manidardır. Sonuç olarak ABD, 20 yıl önce uluslararası terörizmle mücadele söylemiyle meşrulaştırmaya çalıştığı Afganistan işgaline son vermek zorunda kalırken, çekilme fiyaskosu ve ortaya çıkan kaos yaşadığı başarısızlığı pekiştirmiştir. Amerikan medyasının Biden'ı hedef alması, onu yetersizlikle suçlaması ve ABD'nin Afganistan'da kaybettiği değerlendirmeleri, kuşku yok ki önümüzdeki dönemde egemen sınıf içinde önemli tartışma ve gerilim konusu olacaktır.

Bu durum, ABD karşısında yer alan Çin, Rusya, İran gibi devletlerin psikolojik avantaj elde etmesi ve güçlü bir propaganda zemini bulmaları anlamına geliyor. Doğal olarak bu güçler, Afganistan'ın ABD açısından ikinci bir Vietnam olduğu düşüncesini güçlendirmeye çalışıyorlar. Çin gazetelerinin, mesela ÇKP'ye yakın Global Times'in Kabil'in yeni bir Saygon olduğunu ve sıranın Tayvan'a geldiğini yazması, ABD emperyalizmi karşısında elde edilen psikolojik üstünlüğün ifadesidir. Fakat şu gerçeği de görmek gerekiyor: Kendine özgü biçimler alan Üçüncü Dünya Savaşı devam ediyor. Latin Amerika'dan Ortadoğu'ya, Afrika'dan Güney Asya'ya kadar geniş bir coğrafya, günümüzdeki emperyalist savaşın alanı konumundadır. Bir cephede tıkanma bir başka cephe açılarak aşılmaya çalışılıyor ki ABD'nin Afganistan'daki hamlesi de bu doğrultudadır. Savaş, çatışma ve kriz alanları halka halka genişliyor. Her ne kadar ABD'nin hegemonyası artan ölçüde aşınmaktaysa da, bu konuma en yakın aday Çin'in emperyalist sistemin tepesine oturması gibi bir durum söz konusu değildir. Özetle, ömrünü doldurmuş kapitalizmin tarihsel tıkanma dönemine denk gelen emperyalizmin bugünkü hegemonya krizi derinleşerek devam etmektedir.

Afganistan'ın durumunun gelecek aylar ve yıllar içinde nereye evrileceği tümüyle belirsizdir. Emperyalist güçlerin birbirlerini sıkıştırıp geriletmeye çalıştığı bir coğrafyanın savaş sahası olan Afganistan'da istikrarın sağlanması ve halkın huzur bulması olası gözükmemektedir. İşte bu koşullar yani savaş, yıkım, Taliban gerici-liğinin zulmü ve geleceksizlik milyonlarca Afganın göç yollarına düşmesine neden oluyor. Göç ve aynı zamanda Afgan göçü artık Türkiye'nin de önemli sorunu haline gelmiş durumdadır. Önümüzdeki yıllarda küresel göç dalgasının bir kolu olan Afganistan'dan Türkiye ve dünyaya göç devam edecek. Dolayısıyla hem Avrupa'da hem de Türkiye'de göçün yol açtığı toplumsal sorunlar daha fazla gündem olmaya, tartışılmaya ve siyasal alanı daha fazla şekillendirmeye devam edecek. Genişleyen emperyalist savaşın, küresel göçün, küresel ekolojik krizin, sayısı milyarları bulan açların ve giderek derinleşen yoksulluğun sorumlusu kapitalizm emekçilerin yaşa-mının cehenneme çeviriyor. Türkiye'den Avrupa'ya ve oradan Amerika'ya büyük göç dalgalarıyla karşılaşan ülkelerin emekçileri, bu gerçeği görmedikleri sürece göçten ekolojik krize kadar kapitalizmin yarattığı sorunlara karşı mücadele veremez ve enerjilerini burjuva düzenin kanallarına akıtarak heba ederler.

Utku Kızılok- 21 Ağustos 2021, ilk kez Marksist Tutum (www.marksist.net) sitesinde yayımlandı.

Trump Suikastı ve Biden'ın Adaylıktan Çekilmesi: ABD Egemen Sınıfı Bunalımda!

13 Temmuzda Trump'a düzenlenen suikast girişiminin arkasında kimin olduğu do-ğal olarak merak ediliyor. Elbette bu girişim bireysel bir tepkinin, ABD egemen sınıfının iç hesaplaşmasının ifadesi veya Trump'ı bir Mesih katına yükseltmek isteyenlerin bilinçli bir kurgusu olabilir. Fakat Marksist bakış açısına sahip olanlar kafayı suikast girişiminin arkasında kimin olduğuna takmak yerine, bugün ABD'yi buraya getiren tarihsel ve toplumsal dinamiklerin neler olduğuna odaklanırlar. ***Hem Donald Trump'a suikast girişimi hem de ondan bir hafta sonra (21 Temmuz) Joe Biden'ın başkanlık yarışından çekilmesi ABD egemen sınıfı içindeki bunalımın/krizin yeni görünümleridir.***

ABD egemen sınıfı içindeki görüş ayrılıkları ve kavgalar, olağan bir dönemde iki düzen partisi (Cumhuriyetçi Parti ve Demokrat Parti) etrafındaki konumlanmanın çok ötesine geçerek büyük bir krize dönüşmüştür. Bu ülkedeki burjuva siyasetinin, ABD demokrasisinin mabedi sayılan Kapitol'ü basıp hükümet darbesi yapmaya ça-lışan Trump ile ileri yaşından dolayı bunamaya başlayan Biden arasında sıkışması bu krizin sonucudur. Emperyalist sistemin en tepesinde dünyaya yön vermeye çalışan ABD emperyalizminin başkanı, 9-11 Temmuzdaki NATO zirvesinde Ukrayna devlet başkanı Zelenski'yi savaşta olduğu Rusya'nın devlet başkanı Putin diye kürsüye

davet etti. Biden bununla da kalmayıp başkan yardımcısı Kamala Harris'e Trump deyiverdi. Keza Trump ile birlikte katıldığı televizyon programında son derece sönük kaldı ve çoğunlukla ne yapacağını, ne konuşacağını bilemedi. Böyle bir kişinin ABD'nin başında bulunması ve üstelik başkanlığa yeniden aday olması ve ancak suikast girişimi sonrasında güçlenen Trump karşısında tutunamayacağı iyice anlaşılınca geri çekilmesi, **ABD emperyalizminin tarihsel düşüş sürecinin en çarpıcı ifadelerinden biridir**. Bu son durum, burjuva demokrasisinin nasıl bir kabağa dönüştüğünü, bildiğimiz anlamda bile burjuva demokratik süreç ve mekanizmaların işlemediğini, kitlelerin pasif konuma itildiğini ve siyaseti bir avuç para babasından/tekelci finans kapitalden oluşan plütokratların belirlediğini bir kez daha göstermiş oldu.

Cinsiyetçi, bağınaz ve faşist zihniyetli Trump'ın 2016'da iktidara gelmesi, ABD egemen sınıfı içindeki krizin ilk keskin ve şaşırtıcı dışavurumuydu. Trump'ın iktidarda kaldığı süre boyunca toplum keskin bir şekilde kutuplaştırılırken, egemen sınıf içindeki kavga ve yarılma da ilerledi. **Fakat Trump'ın seçim sonuçlarını tanımaması ve örgütleyip kıskırttığı faşist kitlelerin 6 Ocak 2021'de ABD Kongre binasına (Kapitol) baskın düzenlemesiyle egemen sınıf içindeki yarılma ve kriz doruk noktasına çıktı**. Sonuçta bir hükümet darbesiyle iktidar iplerini elinde tutmak isteyen Trump başarılı olmadı. Trump, hem Kapitol baskınına örgütlemekten hem de birçok suçlamadan dolayı mahkeme karşısına çıkartıldı, yargılandı ve fakat önu kesilemedi. Böylece bir kez daha Cumhuriyetçi Partinin başkan adayı olarak geri döndü. Üstelik Pensilvanya'da mitingde konuşurken kulağını sıyırıp geçen "Allah'ın lütfu" kurşun, Trump'ı daha da güçlendirdi ve kendisini "tanrı tarafından seçilmiş kimse" olarak sunabileceği bir hikâye için de çok etkili bir malzeme sağladı.

Uluslararası alanda düşülen gülünç durum, egemen sınıf içindeki krizin derinleşmesi, iç savaş söyleminin giderek daha fazla siyaset sahnesinde dillendirilmesi önümüzdeki dönemde ABD emperyalizminin sorunlarının daha da büyüyeceğine işaret ediyor. Nitekim tekelci Amerikan medyasının hem Trump'a düzenlenen suikast girişiminin hem de Biden'ın adaylıktan çekilmesinin ardından benzeri haber ve analizler yapması tesadif değil: **Toplumun daha da kutuplaşması, kargaşa, ufukta beliren kara bulutlar, belirsizlik!**

Bir zamanlar emperyalist-kapitalist ülkeler piramidinin altlarından zirveye doğru tırmanmaya çalışan ABD, canlı ve güçlü potansiyellere sahipti. Bu açıdan 100 yıl öncesi ve sonrası karşılaştırmak, bugünkü tikanıklığı anlamak bakımından da çok yararlıdır. Lenin, 1915 yılında ABD'de kapitalizmi ve tarımı ele aldığı *Tarımda Kapitalizmin Gelişimini Yönlendiren Yasalar Hakkında Yeni Veriler* adlı broşüründe, ABD'nin sahip olduğu güçlü potansiyeller ve durdurulamaz yükselişi hakkında şunları yazıyordu: "**ABD, yüzyılın başında kapitalizmin gelişme hızı veya hâlihazırda ulaşılan rekor düzeydeki kapitalist gelişme açısından rakipsizdir**. En modern makinelerin kullanımıyla geliştirilen ve olağanüstü çeşitlilikteki doğal ve tarihi koşul-

lara uyum sağlayan geniş topraklarının büyüklüğünde, siyasi özgürlüğünün kapsamı ve halkın kültürel düzeyi açısından da hiçbir rakibi yoktur. Bu ülke, gerçekten de birçok bakımdan burjuva medeniyetimizin modeli ve onun idealidir.”⁶⁶ Benzeri bir değerlendirmeyi daha sonra Troçki de yapacaktır: “Tarihsel bir niteliğın paha biçilmez sayısız avantajına ek olarak, Birleşik Devletlerdeki gelişim, Almanya ile karşılaştırılmayacak kadar büyük ulusal zenginliğın ve sınırsız genişlikteki toprakların üstünlüğünden yararlandı. Kuzey Amerika Cumhuriyeti, bu yüzyılın başında Büyük Britanya’yı gözle görülür şekilde geride bırakarak dünya burjuvazisinin baş kalesi haline geldi.”⁶⁷ Aynı çalışmasında Troçki, ABD sanayisinin 1920 ilâ 1930 arasında yüzde 50 büyüdüğünü ifade ediyordu. Nitekim İkinci Dünya Savaşının ardından emperyalist sistemin zirvesine oturan ABD, yeni hegemon güç olarak emperyalist-kapitalist sistemi çıkarları doğrultusunda şekillendirmeye başladı.

Peki, bugün büyük ustaların analiz ettiğı gibi bir ABD mi var karşımızda? Hayır. Yukarıda ele aldığımız yazılarımızda ifade ettiğimiz üzere ABD hâlâ en büyük ekonomik ve askeri güç olarak emperyalist sistemin tepesinde oturuyor ama eski konumunu da koruyamayarak aşağıya doğru iniyor. ABD aşağıya doğru inişini durdurmadığı için uluslararası alanda eski belirleyiciliğini kaybediyor ve bu da kaçınılmaz olarak içeride krizlerle sarsılmasına neden oluyor. **Kapitalizmin sınırlarına gelip çıkmaza girmesi ile ABD’nin hegemonyasını eskisi gibi sürdürmemesi ve emperyalist sistemin bir hegemonya krizine sürüklenmesi birbirinin üstüne oturmuştur.** Bu anlamda, bir zamanlar emperyalist sistemin hegemon gücü olan İngiltere’nin düşüşe geçtiğı koşullar ile ABD’yi aşağı doğru çeken tarihsel-toplumsal koşullar farklıdır.

ABD emperyalizminin 2001 yılında Bush yönetimi altında **sonsuz bir savaş** başlatmasının amacı, tam da bugün uluslararası alanda ve içeride karşı karşıya kalınan durumun önüne geçmektir. Afganistan ve Irak’ı işgal ederek cehenneme çeviren ABD’nin amacı, “önleyici savaş stratejisi”yle ön almak ve rakipleri güçlenmeden onları durdurmak, önlerini kesmektir. Fakat savaşın üzerinden belirli bir süre geçtikten sonra görüldü ki ABD emperyalizmi bazı hedeflerine ulaşsa da planladığı ve ulaşmak istediğı asıl hedeflerinin uzağında kaldı. Bu yüzden ABD egemen sınıfı ve ordu üst yapısı içinde büyük tartışma baş göstermiştir. Başlattığı savaşla düşüş sürecini tersine çeviremeyen ABD emperyalizminin, özellikle Çin’in yükselişıyla birlikte hegemonyası artan ölçüde aşınmaya devam etmiştir. Bu yeni koşullarda ABD emperyalizmi için eski planları değiştirmek veya savaş stratejisini güncellemek kaçınılmazdır. Nitekim daha Obama döneminden başlanarak Asya Pasifik’e yani Çin’i kuşatmaya odaklanan bir strateji devreye sokuldu. **Biden’dan Trump’a esas büyük meselenin Çin olduğu konusunda ABD egemen sınıfı içinde bir tartışma ve farklı düşünce yoktur.** Mesela Ukrayna konusunda Biden liderliğinde izlenen siyaseti de-

66. Lenin, *New Data on the Laws Governing the Development of Capitalism in Agriculture*, www.marxists.org

67. Troçki, *Zamanımızda Marksizm*, www.marxists.org

giştireceğini ve Rusya ile anlaşma yoluna gidebileceğini açıklayan Trump, yeniden Çin'e odaklanacağını söylüyor. Zira Çin, yalnızca ABD'nin ensesinde solugunu hissettiren dev bir ekonomi değil, aynı zamanda giderek daha fazla uluslararası siyasete müdahil olan bir güçtür!

Özgürlük ve demokrasi kavramları dünya emekçileri için baskı ve zorbalıktan kurtulmak, yönetim süreçlerine katılmak, söz sahibi olmak anlamına gelir. Bunun kapitalist düzen altında bir hayal olması, bu kavramların sahip olduğu değeri ortadan kaldırmaz. Nitekim bu kavramların bu içeriklerinden dolayı ABD emperyalizmi, Afganistan'dan Irak'a, Libya'dan Suriye'ye Ortadoğu'yu yakıp yıkarken demokrasi ve özgürlük söylemiyle emperyalist işgali ve savaşı meşrulaştırmaya çalışıyordu. ***La-kin son 20 yılda ABD'nin emperyalist ipliği öylesine pazara çıktı ki artık bu kavramları eskisi gibi suüstimal edemiyor.*** Bunu yapamadığı gibi, İsrail'in Filistin'de uyguladığı soykırımın en büyük destekçisi ve suç ortağı olarak dünya halklarının gözünde teşhir olmuş durumda. Soykırımcı İsrail'in katil başbakanı Netanyahu'nun Kongrede konuşturulması ve ayakta alkışlanması asla unutulmayacak! ABD'nin dünya emekçilerinin gözünde teşhir olup meşruiyet kaybetmesi, onun rakiplerinin elini güçlendirmektedir. ***Zira hegemon bir devlet, sadece ekonomik ve askeri gücüne yaslanarak emperyalist sisteme yön veremez.*** ABD'nin emperyalist sisteme ideolojik, siyasal, kültürel, bilimsel gelişmeler alanında eskisi gibi öncülük edip belirleyici olamaması yaşadığı tarihsel gerilemenin ve bunalımın sonucudur.

ABD uluslararası siyasal alanda zemin kaybederken, Çin emperyalizmi kendisine daha fazla alan açarak güçlenmektedir. Çin ve Rusya bloku, BRICS ve ŞİÖ kanalıyla daha fazla devleti yanına çekerken, ABD ve Batı emperyalizmiyle çıkarları örtüşmeyen güçler için yaslanacak alternatif bir blok anlamına gelmektedir. ***Eğer uluslararası siyasette böyle bir tablo oluşmasaydı, çok açık ki Güney Afrika İsrail'in Gazze'de yürüttüğü soykırımı Uluslararası Adalet Divanına kolayca taşıyamaz ve büyük destek görmezdi.*** Keza İran, Çin ve Rusya blokunun bir parçası olduğu için İsrail ve ABD henüz doğrudan bir savaşı göze alamıyorlar. Suudi Arabistan ile İran arasındaki gerilimin yumuşatılmasına aracılık eden Çin, geçtiğimiz günlerde de El Fetih ve Hamas dâhil 14 Filistinli grubu bir araya getirerek ortak bir bildiri yayınlattı. Geçtiğimiz yıl Ukrayna savaşına son vermek üzere kendi barış planını açıklayan Çin'e Zelenski yönetimi burun kıvrımış ve hatta Rusya'nın çıkarlarını savunduğunu söylemişti. Fakat savaş uzadıkça Ukrayna'nın yıkımı büyüdü ve toprak kaybı arttı. ABD-İngiliz bloku öncülüğündeki Batı emperyalizminin Ukrayna'ya olan ekonomik ve askeri yardımında tıkanmalar baş gösterdi. Batı bloku içinde Rusya ile bir anlaşmaya varılması düşüncesi giderek daha fazla dile getirilirken, Ukrayna Dışişleri Bakanı Çin'in yolunu tuttu.

Trump ve faşist MAGA hareketi

Vurguladığımız üzere Trump, ABD'nin emperyalist sistem üzerindeki hegemonyasının sarsılmasına, eski gücünü koruyamayarak zayıflamasına bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Trump'ın kaba, megaloman tutum ve davranışları, bizzat ABD öncülüğünde oluşturulan uluslararası kurumları ve ilişkileri sarsacak adımlar atmaktan çekinmemesi Amerikan egemen sınıfının bir kesiminin söz konusu gerilemeye verdiği tepkinden bağımsız düşünülemez! Burjuva tarihçiler ve ideologlar, tarihsel-toplumsal gelişmeleri kişilere/liderlere indirgeyerek açıklamaya pek meraklıdır. Oysa Hitler, Mussolini, Putin, Erdoğan veya Trump türü liderler ne kadar ihtiraslı ve çılgın olurlarsa olsunlar, eğer onların üzerinde hareket edecekleri uygun siyasal ve toplumsal koşullar yoksa hiçbir şey yapamaz, onlarla özdeşleşen rollerini oynayamazlar. Kuşkusuz bu açıklama tarihte liderlerin rolünü inkâr etmek anlamına gelmiyor, sadece birinci koşulun vazgeçilmezliğine dikkat çekmek istiyoruz. *Yoksa krizlerin ve olağanüstü koşulların diktatörleri öne çıkartmasıyla, onların kişisel ve politik hırsları doğrultusunda fırsat kollamaları ve krizleri bu temelde kullanmaları arasında diyalektik bir ilişki vardır.*⁶⁸

Mesela Hitler'in çılgınlığı ile yenik Alman emperyalizmini ayağa kaldırmak isteyen devlete hâkim güçlerin ve tekelci sermayenin çılgınlığı örtüşüyordu. Bugün de "Amerika'yı Yeniden Büyük Yap" (Make America Great Again-MAGA) diyen Trump'ın bu sloganda ifadesini bulan emperyalist programı ve siyaseti, ABD egemen sınıfının bir kesiminin tepkisine aracılık etmektedir. Trump ile geleneksel ABD siyasetinin savunucuları arasında, *emperyalist sistemin uluslararası kurumlarına yaklaşımdan ekonomik alanda hangi adımların atılacağına, dış politikanın nasıl yürütüleceğinden savaşta hangi taktik adımların izleneceğine kadar birçok konuda görüş ayrılığı yaşanmaktadır.* Hatırlarsak, Trump iktidar kolтуğuna oturduktan sonra, ABD'nin hegemonyası altında şekillenmiş uluslararası kurumları baltalayacak tarzda hareket etti. Çünkü Trump bunların aslında işlevini doldurduğunu ve ABD'nin sanki hâlâ bu kurumlar üzerinden dünyaya yön veriyormuş gibi hareket etmesinin yanlış olduğunu düşünüyor. Birleşmiş Milletlerden Dünya Sağlık Örgütüne, Dünya Ticaret Örgütünden IMF'ye birçok kurum uluslararası siyasete tuttukları ağırlığı kaybederken, ABD'nin de eskisi gibi bu kurumlar üzerinde mutlak belirleyiciliğinden söz etmek mümkün değil. Fakat eskisi gibi ABD'nin çıkarlarına hizmet etmeyen bu kurumların baltalanması, aynı zamanda ABD'nin emperyalist sistemin hegemon gücü rolünü oynamayı reddetmesi anlamına gelir. Trump ile Demokrat Parti ve hatta Cumhuriyetçi Partinin bir kesimi ve elbette devlet aygıtının üst kesimleri arasındaki çelişki buradan doğmaktadır. Nitekim iktidara geldikten sonra G7 zirvesinde "ABD geri döndü" diyen Biden, ABD'nin eski geleneksel siyaset tarzına işaret ediyordu.

NATO'nun Almanya ve Fransa dâhil AB ülkelerini Rusya karşısında savunmayacağını söyleyen Trump'ın esas amacı ABD'nin mutlak denetiminde olan bu emperya-

68. Utku Kızılok, *Bonapartların ve Hitlerlerin İktidara Tırmanış Süreci*, gelecekbizim.net

list askeri aygıtı işlevsizleştirmek istemesi değildi. Almanya gibi NATO ülkelerinin ulusal bütçelerinin yüzde 2'sini silaha ayırmasını, daha fazla silahlanmalarını ve bu silahları da ABD'den almalarını istiyordu. Böylece hem NATO daha fazla güçlenmiş olacak hem de ABD silah endüstrisi ve dolayısıyla ekonomisi dinamizm kazanacaktı. Trump'ın bu yolla yapamadığını Biden yönetimi Ukrayna savaşını kullanarak yapmış, AB ülkelerini ABD-İngiliz blokunun arkasına sıralamış ve ülke bütçelerinden silahlanmaya ayrılan miktar artırılmıştır. Ancak Trump, Rusya konusunda ABD geleneksel çizgisinin izlediği siyaseti benimsemediği yönünde açıklamalar yapıyor. Zira Ukrayna savaşının ve aynı zamanda Ortadoğu'ya fazladan odaklanmanın ABD'yi esas hedefi olan Çin'den uzaklaştırdığını ileri sürüyor. İktidarda kaldığı süre boyunca Trump, ABD'nin emperyalist stratejisinin belirlenmesi ve dış politikasının tayin edilmesinde merkezi konuma sahip Dışişleri ve Savunma (Pentagon) Bakanlıklarıyla sıkça çelişkiye düştü. Olası yeni bir Trump döneminde de benzeri çelişki ve anlaşmazlıkların yaşanması kaçınılmazdır. ***Fakat bunun anlamı, bugün Türkiye'de kimilerinin iddia ettiği gibi Trump'ın savaşa karşı çıkması değildir. Küreselci olarak adlandırılanların karşısına "içe kapanmacı" olarak konuşlandırılan Trump, gerçekte savaşı her türlü yolla sürdürmek isteyen politik bir çizginin temsilcisidir.***

Nitekim onun savaşçı çizgisini ekonomik alanda izlediği politikarlardan da anlayabiliriz. Trump, ABD'nin eski gücüne ve konumuna ulaşması için öncelikle ekonomik alanda çok daha fazla güçlenmesi ve dünya ticaretinde üstünlüğü yeniden ele geçirmesi gerektiğini düşünüyor. Uzun zamandır ihracatta birinci olan Çin, dünya ticaretinde de üstünlüğü ele geçirerek ABD'yi geride bırakmıştır. Mesela 2018'de 2 trilyonu aşan Çin ihracatı, bugün 3,5 trilyona ulaşmıştır.⁶⁹ ***Trump, Çin'in ekonomik yükselişini frenlemek, dünya pazarında daha fazla hâkimiyet kurmasını ve ülkeler üzerindeki nüfuzunu pekiştirmesini engellemek için iktidara gelir gelmez çok sert bir ticaret savaşı başlattı.*** Çin mallarına çok yüksek gümrük vergileri getirdi ve bununla da yetinmeyip ABD'nin geleneksel müttefikleri olan Japonya, Almanya, Fransa ve birçok AB ülkesinin mallarına da gümrükler koyarak dünya ekonomisini sarstı. Birçok ekonomik ve ticari ortaklıktan çekilirken, NAFTA'nın yeniden ABD lehine revize edilmesini sağladı. ABD ekonomisini frenlediği gerekçeyle Paris İklim Anlaşmasından çekildi vb. Bu hamlelerin sermayenin önündeki tüm sınırların yıkılmasını ve serbest ticaretin önünün açılmasının baş savunucusu olmuş ABD'den gelmesi, küreselleşmenin bittiği ve içe kapanma sürecinin başladığı yönünde değerlendirmelere neden oldu. ***Oysa küreselleşme ya da dünya ekonomisinin girifti ilişkiler ağı oluşturması günümüz dünyasında kapitalizmin varoluş biçimidir. Eğer tarihsel ömrünü doldurarak tıkanmış kapitalizmin bugünkü koşullarında 1930'lardaki gibi bir içe kapanma dönemini başlarsa, şüphe yok ki bu tüm sistemin çöküşünü tetikler.***

Anlaşılabacağı üzere pervasız bir kapitalist olan Trump, ABD geleneksel siyasetinin yerleşik kural ve yöntemlerini aşarak kendi bildiği yoldan iş kotarmak istiyor. ***Amacı burjuva demokrasisinin getirdiği kuvvetler ayrılığı mekanizmalarını bir kenara***

69. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/china/#economy>

iterek tüm devlet gücünü ele geçirmek ve totaliter bir rejim kurarak siyasal programının önündeki engelleri temizlemektir. Toplumunu yaşam biçimi, kültür ve dini değerler temelinde bölüp kutuplaştırarak ve düzenin yarattığı toplumsal sorunları kullanarak kitleleri faşist programının arkasına yığmaya çalışıyor. Bir zamanlar nasıl ki Hitler sosyalistlerin, komünistlerin, Yahudilerin veya kozmopolit bir yaşamı benimseyen ve milliyetçiliğe, ırkçılığa karşı çıkan halk kesimlerinin Almanya'yı yıkıma sürüklediğini propaganda ediyorduysa, Trump da aynıını yapıyor. Bu noktada özellikle vurgulamak lazım: **MAGA yalnızca Trump'ın emperyalist program ve siyasetini ifade etmiyor, aynı zamanda bu program ve siyaset etrafında faşist bir hareketi ve örgütlenmeyi de ifade ediyor.** Beyazların üstünlüğünü savunan, ırkçı, Güney'in köleci kültürel değerlerini sahiplenen, din, aile ve devleti kutsayıp kullanan, göçmen düşmanı, cinsiyetçi ve homofobik bir ideolojiye sahip MAGA hareketi, hem içinde yer aldığı Cumhuriyetçi Partiyi dönüştürmektedir hem de onu aşır geçen bir niteliktedir. Önerdiği program ve siyaset sayesinde ABD emperyalizminin tarihsel gerilemesinin durdurulabileceğini söyleyen Trump, elbette en başta Cumhuriyetçi Parti olmak üzere egemen sınıfı bu doğrultuda örgütlemeye, tekelci sermaye kesimlerinin geniş bir kesimini kurtuluşun kendi programında olduğuna inandırmaya çalışmaktadır. Son dönemde Elon Musk benzeri teknoloji sektöründeki tekelci sermayedarların Trump'a desteklerini açıklamaları, MAGA hareketi etrafında toplananların arttığını gösteriyor.

Bu tür faşist liderler, bir taraftan toplumu yapay temelde kutuplaştırırken, öte taraftan da bir parçası oldukları sömürü düzeninin yarattığı toplumsal sorunları kullanarak işçi sınıfı kitlelerinin desteğini almaya çalışırlar. Üstelik bunu yaparken emek ve emekçi vurgusunu öne çıkartarak yapar ve bilinçleri bulandırırılar. Tekelci bir kapitalist olan Trump, 2016'dan bu tarafa ABD'deki yerleşik düzeni Demokrat Parti ve onun içinde saydığı kozmopolit elitlerle özdeşleştiriyor; işsizlik dâhil ülkenin karşı karşıya kaldığı sorunların sorumlusunun onlar olduğunu propaganda ediyor. Ucuz emek sömürsü peşinde olan sermayenin Çin'e ve başka ülkelere gitmesinin, geleneksel sanayi bölgelerinin terk edilmesinin ve böylece işsizliğin artmasının nedeni olarak onları gösteriyor. İşçi sınıfı kitlelerinin bilincini bulandırmak amacıyla MAGA hareketine monte edilen ve Trump'ın başkan yardımcısı adayı olarak seçilen JD Vance'in Cumhuriyetçi Partinin başkan adayını belirleme toplantısındaki konuşması oldukça dikkat çekicidir. Vance çocukluğunu, yoksul bir aileden gelmesini, annesini ve onun emeklerini, eşini ve çocuklarını da kapsayan, zaman zaman duygusal, etkili bir konuşma yaptı. **Vance'in konuşmasının Trump'ın faşist MAGA hareketine ideolojik ve kültürel bir derinlik kazandırmak için kurgulandığına şüphe yok.** Sermayenin yurt dışına gitmesinden, fabrikaların kapanmasından, ucuz Çin mallarının ülkeye dolmasından ve işsizlikten Biden'ı sorumlu tuttu. Şu cümle de ona ait: "Benimki gibi küçük kasabalarda, ülkemizin diğer eyaletlerinde işler deniz aşırı ülkelere ve çocuklarımız da savaşa gönderildi. Ülkemiz ucuz Çin malları, ucuz yabancı işgücü ve etkisi gelecek on yıllarda duyulacak ölümcül Çin fentanili akımına uğradı. Irak'tan Afganistan'a, mali krizden büyük durgunluğa, açık sınırlardan, dur-

gunlaşan ücretlere kadar bu ülkeyi yönetenler başarısız oldular.” Trump’ın işçiler için iş olanakları yarattığını ama Biden’ın bu işleri yok ettiğini söyledi. **Konuşmasını emek, işçi sınıfı, işsizlik, ülkenin içine düştüğü aciz durum üzerine kurgulayan Vance, tüm konuşması boyunca sıkça Trump’ı bir kurtarıcı olarak sundu.** Bir zamanlar nasıl da büyük ve harika olan ABD’yi içine düştüğü çıkmazdan kurtarmak için Trump sahneye çıkmıştı! Her şey kötüye gidiyordu: “Ta ki Donald J. Trump adında bir adam ortaya çıkana kadar. Bizim, büyük şirketlerin cebinde olmayan, sendikali ya da sendikasız çalışanlara hesap veren bir lidere ihtiyacımız var. Wall Street baronları ekonomiyi çökertti, Amerikalı inşaatçılar iflas etti. Ve sonra Demokratlar bu ülkeyi milyonlarca yasadışı yabancıyla doldurdu.”⁷⁰

Özel olarak seçilmiş, hakkında kitap yazılarak filim yapılmış bu adam, teknoloji milyarderi olarak bilinen Peter Thiel gibilerinin desteğini alarak senatör seçilmiş ve şimdi Musk’ın da desteğini alarak Trump’ın yardımcılığına getirilmiştir. Elbette amaç, özellikle beyaz işçilerin desteğini almak ve MAGA hareketine emekçi bir taban oluşturmaktır. Vance üzerinden faşist MAGA hareketinin emekçileri temsil ettiği algısı yaratılırken, aynı zamanda Trump sonrasında ona yeni bir lider hazırlanmaktadır. Hitler ve Nazilerin iktidara tırmanma sürecinde benzeri bir söylemle umutsuz emekçi kitleleri nasıl aldattıklarını hatırlayalım. Vance’in işçi sınıfı vurgusu bir sahtekârlık ve demagojiden öte bir şey değil. En basitinden, işçilerin haklarının ilerletilmesi için AFL-CIO başta olmak üzere sendikalara destek vermeyen Vance, sağlık ve sosyal hakların geliştirilmesi için de kılını kıpırdatmış değil. Tarihsel deneyimler de gösteriyor ki ABD’de sınıf mücadelesi daima sert bir karaktere bürünerek ilerlemiştir. Mesela pandemi ve George Floyd eylemleri sürecinde faşist güçlerin ağır silahlarla gövde gösterisi yapmasına siyahların da içinde yer aldığı emekçiler anında benzeri tarzda cevap vermişlerdi. **Nereden bakarsak bakalım, dünya kapitalist sisteminin tarihsel tıkanıklığının ve Üçüncü Dünya Savaşını doğuran emperyalist hegemonya bunalımının ABD egemen sınıfı içinde yarattığı sorunlar ve toplumsal çelişkilerin çok keskin biçimler aldığı bu ülkede sınıf mücadelesi önümüzdeki süreçte daha da sertleşecektir.**

Utku Kızılok- 1 Ağustos 2024, ilk kez Gelecek Bizim Gelecek Sosyalizm (www.gelecekbizim.net) sitesinde yayımlandı.

70. <https://www.nbcnews.com/politics/2024-election/jd-vance-calls-big-tent-gop-vp-nominee-acceptance-speech-rcna161211>

VII. Bölüm

Rusya-Ukrayna Savaşı, Sınır Tanımayan İsrail Kudurganlığı, Filistin’de Soykırım ve Ortadoğu Savaşının Genişlemesi

Emperyalist Kapışmadan Filistin Halkının Payına

Düşen: Soykırım!

On yıllardır Filistin halkına gün yüzü göstermeyen İsrail devleti, sınır tanımayan bir gaddarlıkla Filistin’i yakıp yıkarak dünyanın gözü önünde bir halkı katlediyor, soykırım gerçekleştiriyor. Hamas’ın 7 Ekimde gerçekleştirdiği saldırıyı bahane eden Siyonist İsrail devleti, “terörü temizleme operasyonu” adı altında tarihin gördüğü en vahşi devlet terörünü uyguluyor. Gazze’yi işgal eden İsrail; savaş uçakları, helikopterler, SİHA’lar ve tanklarla karadan ve havadan tüm yerleşim yerlerini, tüm kentleri, tüm hastaneleri ve okulları bombaladı, yok etti, enkaz yığına çevirdi. Şu ana kadar saldırılarda en az 15 bini çocuk ve 10 bini kadın olmak üzere 36 bini aşkın sivil hunharca katledildi, 100 bine yakın insan ise yaralandı. Sayıların dili soğuktur... Her geçen gün artan bu sayılar yaşanmakta olan korkunç acıları tarif etmeye yetmiyor. Gazze’den paylaşılan görüntüler, Filistin halkının bu dünyada diri diri cehenneme gömüldüğünü gösteriyor. *Yapay zekâ dâhil en modern silahlarla dünyanın gözü önünde bir halkın yok edilmesi, tarihsel sınırlarına gelip varoluşsal bir krize giren kapitalist sistemin insanlığın başına ne çoraplar ördüğünün de göstergesidir.*

Ortadoğu’da emperyalist kapışma sürüyor, Filistin halkı soykırımı uğruyor

ABD ve İngiliz emperyalizminin desteğiyle 1948’de kuruluşunu ilan eden İsrail devleti, yıllar içerisinde gerçekleştirdiği işgallerle büyüdü. Filistinlileri bin yıllardır yaşadıkları topraklardan sürüp yerlerine aşırı dinci, milliyetçi Yahudi grupları yerleştirdi, her saldırıda yeni Yahudi yerleşim yerleri kurdu. Evlerini, yurtlarını terk etmeyen Filistinliler ise yıllardır toprak bütünlüğü olmayan iki ayrı bölgede Gazze ve Batı Şeria’da dar bir alanda esaret altında tutuluyor. İsrail’in uyguladığı sistematik baskı altında keyfi gerekçelerle zindanlara atılıp katledilen ve geleceksiz bırakılan Filistin halkı, bugün topyekûn bir yok olma ile karşı karşıyadır.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında şekillenen uluslararası siyasi konjonktürden yararlanan ABD ve İngiliz emperyalizmi, onların Ortadoğu’da silahlı gücü işlevi görececek terörist bir devlet yaratıtlar. *Siyonist ideoloji temelinde kurulan bu devlet*, bölgenin demografik ve coğrafi-siyasi yapısını zorbalıkla değiştirdi. Bunu yaparken, uyguladığı sınırsız devlet terörünü ve zorbalığını Nazilerin Yahudilere uyguladığı soykırım üzerinden meşrulaştırmaya çalıştı. Her ne kadar 1993’te ABD öncülüğünde Oslo “Barış Antlaşması” imzalandıysa da, İsrail asla katliamlardan ve işgallerden vazgeçmedi. Bu anlaşma, Filistin Kurtuluş Örgütünün (FKÖ) İsrail’i tanımamasını, Batı Şeria ve Gazze’yi içine alan bir “devletçik” ve onu yönetmek üzere Yaser Arafat liderliğinde Filistin Ulusal Yönetimi kurulmasını öngörüyordu. Ancak bu anlaşmanın tam olarak hayata geçirilmesi mümkün olmadığı gibi, Filistin sorununun çözülmesi ve

halkın gün yüzü görmesi anlamına da gelmiyordu.

Çünkü “Filistin meselesi daha önceleri de yazdığımız üzere sıradan bir ezilen ulus sorunu çerçevesini aşarak genelleşmiş ve emperyalist hegemonya savaşının içine yerleşmiştir. Bu bakımdan Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkı Ortadoğu’da ki diğer sorunlarla iç içe geçerek Ortadoğu’yu kapsayan bir meseleye dönüşmüştür. Bunun böyle olmasının nedeni, Ortadoğu’nun emperyalistler tarafından bir paylaşım alanına çevrilmiş olmasındandır. Ortadoğu, emperyalist ülkelerin hiç durmaksızın kapıştıkları bir alandır. *Ne Ortadoğu Filistin sorunundan ne de Filistin Ortadoğu’daki emperyalist paylaşımından bağımsızdır.* (...) Filistin meselesi Filistin’le sınırlı bir sorun değildir. Ortadoğu’da nüfuz alanları için kavga eden emperyalist güçler, Filistin sorununu kendi çıkarları çerçevesinde ele almaktan geri durmayacaklardır. Denge kimin lehine sağlanırsa sağlansın, Filistin toprakları Ortadoğu’nun özgünlüğünden dolayı emperyalistlerin kapışma alanı olmaktan çıkmayacaktır. Emperyalist dengelerle şekillenecek bir Filistin devleti, dengeler bozulduğunda yeniden sorun olmaya devam edeceğinden, asla kalıcı ve adil bir çözüm sağlanamayacaktır.”⁷¹ Bu satırların yazıldığı 2005’ten bu tarafa geçen sürede Ortadoğu’da savaş daha da kızışmış, daha girift bir hâl almış, hegemonya krizi ve kendine özgü biçimler alan Üçüncü Dünya Savaşı genişlemiştir. Yalnızca Suriye, Yemen ve Ukrayna’yı hatırlamak yeterlidir.

İşgal ederek, halkı evlerinden sürerek, zorla göç ettirerek Filistin topraklarını sürece yayararak tümenden yok etme planı güden İsrail, emperyalist ve bölgesel güçler arasındaki çatışma ve çelişkileri bu temelde kullanmıştır, kullanmaya da devam etmektedir. Faşist İsrail egemenlerine göre, Filistin’in bir devlet olarak tanınması ve yıllarca tartışılan “iki devletli çözüm” söz konusu değildir. İşgalci İsrail devleti için Filistin sorununun çözümü kitlesel katliam ve soykırımdır. Filistinlilerin başka ülkelere sürülmesi, bölgedeki Suriye, Lübnan gibi çevre ülkelerin sindirilip mevcut durumun kabul ettirilmesi koşuluyla İsraili egemenler, “güvenli” topraklara kavuşmayı arzuluyorlar. Ancak Siyonist devlet uyguladığı soykırımla dünya halklarının gözünde gayrimeşru hale gelirken, uluslararası siyasal alanda da giderek yalnızlaşıyor. Geçtiğimiz günlerde İspanya, Norveç ve İrlanda’nın Filistin devletini resmen tanımaları, bu açıdan yeni bir adım olmuştur. Filistin devletinin uluslararası meşruiyetini güçlendirmeyi ve İsrail’e baskı bindirmeyi amaçlayan bu tanımının ne kadar etki yaratacağını göreceğiz. Filistin halkının kanıyla yıkanan İsraili egemenler, sanki dünyanın gözü önünde soykırım uygulamıyorlarmış gibi, bu savaşa karşı çıkan herkesi Yahudi düşmanı ve antisemitist ilan ediyorlar. İsrail Dışişleri Bakanı’nın, İspanya hükümetini Filistin devletini tanıdığı için “*Yahudilere karşı soykırımı ve savaş suçlarını kışkırtmada suç ortağı*” olmakla suçlaması buna örnektir. Siyonist devlet, mazlum Filistin halkının yanında yer alan herkesi ve Filistin’i tanıyan devletleri “Yahudi düşmanı ve Hamas destekçisi” ilan ederek suçlarının üzerini örtmeye çalışıyor.

71. Akın Erensoy, *Ortadoğu’da Filistin, Filistin’de Ortadoğu*, bu kitabın ikinci bölümüne bakınız.

Küresel hegemonya savaşının ana cephelerinden biri olan Ortadoğu'da Filistin halkı İsrail tarafından yok edilirken; ABD'den Çin'e, Rusya'dan İngiltere'ye emperyalist ve kapitalist devletler kendi çıkarları doğrultusunda hareket ediyorlar. Rusya ve Çin, hegemonya savaşında mevzi kazanmak, rakip güçleri geriletmek amacıyla çeşitli hamleler yaparken, Filistin halkına yönelik soykırımı durdurmak için somut bir adım atmıyorlar. Buna karşılık emperyalist Batı kampı açık bir biçimde İsrail'i her alanda destekliyor, silah sevkiyatı yapmayı sürdürüyor. Müslüman ve Arap nüfusun ağırlıkta olduğu Ortadoğu'da İsrail'in güçlü bir konumda yerini sağlamlaştırması, emperyalist hegemonya mücadelesinde Batılı emperyalist güçlerin çıkarıdır. Çok açık ki **emperyalist Batı kampı İsrail ile birlikte Filistin'deki soykırımı suç ortağıdır**. Başta ABD olmak üzere Batılı emperyalist güçlerin dünya kamuoyunun basıncıyla zaman zaman göstermelik barış ve itidal çağrılarını yapmaları, onların soykırımı suç ortağı oldukları gerçeğinin üzerini örtmeye yetmez!

Filistin halkının yok edilmesini seyreden işbirlikçi Arap ülkelerini saymaya bile gerek yoktur. Filistin halkının hamisi rolünü oynayan İran'ın ise asıl derdi, Ortadoğu'da yürüten güç mücadelesinden üstün çıkmaktır. Bu doğrultuda, Rusya ve Çin'in de desteğini alarak Hamas ve Hizbullah üzerinden İsrail ile dolaylı bir savaş yürütmektedir. Bu noktada Türkiye'nin sergilediği ibretlik tutuma dikkat çekmek önemlidir. AKP ve rejim, toplumun muhalif kesimlerinden "İsrail ile ticari ilişkileri sonlandırdın" çağrılarını duymazdan gelirken, kimi AKP sözcüleri "eyvallah katliamları kınıyoruz ama ticaret başka..." minvalinde pişkinlikte sınır tanımayan konuşmalar yaptılar. İsrail sınır tanımadan soykırım yürütürken, onlar ticari ilişkileri sürdürüp ceplerini doldurdular ve esasında doldurmaya da devam ediyorlar. Rejim, sadece her şeyin alabildiğine aleni ve utanmazca yapılmasını sınırlayarak toplumdaki tepkileri yumuşatmaya çalışıyor. Türkiye'nin İsrail'le olan ilişkilerini sürdürmesinin toplumun vicdanında derin yaralar açtığını ve kendisine yönelen tepkinin arttığını, taban desteğinin eridiğini fark eden AKP/rejim, Mayıs ayı başında İsrail'le ticareti durduğunu açıklamak zorunda kaldı. Lakin bu ikiyüzlüce açıklamaların gerçekte hiçbir karşılığı yoktur. İsrail'le ticareti formaliteden durduran Türkiyeli şirketler; Mısır, Yunanistan gibi ülkelerde kurdukları başka şirketler üzerinden dolaylı yollarla İsrail'e sevkiyat yapmayı sürdürüyorlar. Örneğin İsrail'in petrol ihtiyacının yüzde 40'ını karşılayan Azerbaycan petrolü Türkiye üzerinden İsrail'e ulaşmaya, Türkiyeli sermayedarlar ise varil başına 80 cent pay almaya devam ediyorlar. Gazze'ye insani yardımların ulaştırılmasını engelleyen İsrail'e savaş için gerekli teçhizatlar, petrol, gıda her türlü mal teslimatı sürmektedir.

Lafa gelince Müslümanların birliğinden dem vuran Türkiye ya da Arap ülkelerinin ibretlik tutumu ortadayken, İsrail aleyhine Uluslararası Adalet Divanı'na (UAD) dava açan ülke Güney Afrika Cumhuriyeti oldu. İsrail'in Gazze'deki saldırılarıyla "1948 tarihli Birleşmiş Milletler Soykırımın Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'ni ihlal ettiği"nden hareketle 29 Aralıkta UAD'a soykırımı durdurmak için tedbirler alınmasını talep etti. Süreç ilerledikçe ek tedbirler alınması için uluslararası

kamuoyu nezdinde divana basınç bindirmeyi sürdürdü. Aylardır soykırımı seyreden UAD, İsrail'in Mayıs ayında Refah'a girmesinin ardından ancak 24 Mayıs'ta "*Refah'a yönelik İsrail saldırılarının devamı durumunda insani durumun felaket düzeyinde kötüleşeceği ve İsrail'in Gazze'nin Refah kentindeki askeri operasyonlarını, saldırılarını ve diğer faaliyetlerini acilen durdurması gerektiği*" kararını açıkladı. İsrail, 26 ve 28 Mayıs'ta Refah'ta sivillerin kaldığı çadır kampları füzelerle vurarak ve katliama devam ederek UAD'ın bu kararını tanımadığını göstermiş oldu. Dünyanın gözleri önünde gerçekleştirilen füze saldırılarıyla çıkan yangınlarda kadın çocuk onlarca Filistinli diri diri yakılıp küle çevrildi.

Geçerken şu hususun da altını çizmekte fayda var: Kurulduğu günden bu tarafa Yahudi soykırımının ekmeğini yiyen, tüm haydutluklarının ve katliamlarının üzerini bu soykırımla örtmeye çalışan Siyonist İsrail devletinin soykırımcı olarak sanık sandalyesine oturtulması ve dünya halkları gözünde de böyle görülmeye başlanması tarihi bir gelişmedir.

Katliam ve soykırım Refah'ta devam ediyor

Aylardır Gazze'de hastaneler, kiliseler, eğitim kurumları, ambulanslar dahi İsrail saldırılarının hedefi oluyor; yerleşim yerleri enkaza çevriliyor, altyapı yerle bir ediliyor. Ekim ayından bu yana İsrail'in saldırılarından kaçıp Mısır sınırındaki Refah kentine sığınan 1 milyonu aşkın Filistinli, çadırlarda yaşam savaşı veriyor. Soykırımcı İsrail'in, Mısır'a açılan Refah sınır kapısının Filistin tarafının kontrolünü ele geçirmesiyle birlikte Gazze'nin dış dünyayla olan iletişimi kesildi. Bu durum yaşanmakta olan insani krizi daha da derinleştirdi. Yerlerinden edilenlerle birlikte nüfusu 1,5 milyona çıkan Refah'ta Filistinliler gıda, ilaç, su gibi temel insani ihtiyaçların kendilerine ulaştırılmasını bekliyor. Ne var ki İsrail devleti haydutlukta sınır tanımıyor, Filistinlileri sürmek için açlık, hastalık ve susuzluğu da silah olarak kullanıyor.

Pervasızlıkta sınır tanımayan faşist Netanyahu 26 Mayıs'ta Refah'taki çadırlara yapılan acımasız saldırıyı "*trajik aksilik*" olarak nitelendirmişti. Sıradanlaştırılmaya çalışılan korkunç soykırım politikası, Netanyahu'nun ya da İsraili egemenlerin "*çılgınlığı*"nın bir sonucu olarak hayata geçirilmiyor. **2023 Ekiminden bu yana yürütülen soykırım politikası bilinçli, planlı bir biçimde yürütülmektedir.** Öteden beri Filistin halkını yaşadıkları topraklardan temizleme ve tehirci hedeflenmekteydi. Bu düşünce, Siyonist ideolojiyi en uç noktaya taşıyan İsraili egemenlerin bir kesimine derinden nüfuz etmiştir. Nitekim uzun süredir beklenen Filistinlilerden "*kurtulma*" fırsatı, bugünkü küresel emperyalist savaş konjonktüründe yakalandı. Netanyahu liderliğinde, aralarında ırkçı-faşist partilerin de bulunduğu İsrail tarihinin en sağcı/faşist koalisyon hükümeti, Hamas'ın saldırısını bahane ederek Filistinlilerden "*kurtulma*" hayalini uygulamaya koydu. Faşist Netanyahu ve ortakları bu süreçte aynı zamanda toplumda milliyetçi-şoven duyguları yükseltmeye çalışarak ekonomik krizin faturasını ödemeyi reddeden, yolsuzluklara karşı öfkelerini kitlesel

mitinglerle ortaya koyan İsraili emekçileri tepkisizleştirmeye, iktidarlarını sağlamlaştırmaya çalıştılar, çalışıyorlar. Ancak tarihin akışı faşist zorbarların istediği gibi tek taraflı ilerlemiyor ve beraberinde karşıtını da doğuruyor. Nitekim yüzbinlerce İsraili emekçi meydanlara inerek kitlesel mitinglerle Netanyahu hükümetini istifaya çağırıyor; soykırımcı Siyonist politikaları protesto ediyor, ateşkes imzalanarak Hamas'ın elindeki rehinelere geri getirilmesini istiyor.

Emperyalist Batı devletleri ve özellikle ABD, Ortadoğu'da hegemonyasını korumak ve güçlendirmek için arka çıktığı İsrail'in işlediği insanlık suçlarının üzerini örtmekte hiçbir beis görmemektedir. Beyaz Saray Ulusal Güvenlik sözcüsü, İsrail tanklarının Refah kent merkezine kadar ilerlemesini bile *"tankların kentten dış çeperlerini Hamas'ın bağlantılarını kesmek için çevrelediği"* yalanıyla örtbas etmeye çalışıyor. Pervasızlıkta, ikiyüzlülükte sınır tanımayan ABD sözcüleri, sivillerin yönlendirildiği "genişletilmiş insani bölgelere" İsrail'in gerçekleştirdiği saldırıları, *"kırmızı çizgilerin aşılması"* açısından henüz yeterli bulmuyor. Hiçbir sınır tanımayan, insanlık dışı saldırıların durdurulması için daha kaç bin canın vahşice katledilmesi gerekiyor acaba? Kuşku yok ki dünya emekçileri kitlesel eylemlerle, grevlerle emperyalist güçlere yeterli basınç bindirmedeği sürece, ABD ve Batı ülkeleri İsrail'i durdurmak için kollarını dahi kıpırdatmayacaklardır.

Emperyalist ve kapitalist güçleri, savaşı ve İsrail'i durdurmaya zorlayacak tek güç işçilerin, emekçilerin, gençlerin birlikte güçlü bir karşı duruşu örgütlemeleriyle mümkün olacaktır. Bugün ABD'den İngiltere'ye, Kanada'dan Fransa'ya, Meksika'dan İspanya'ya dünyanın dört bir yanında din, dil, ırk ayrımı gözetmeksizin Gazze ile dayanışma eylemleri büyümeye devam ediyor. Bu eylemlerle egemenlerin yüreğine korku salan yine emekçilerdir, işçi sınıfının gençleridir, çocuklarıdır. Korkunç baskıya, polis şiddetine, burjuva medyanın karalama kampanyalarına rağmen ABD'de başlayıp Avrupa ülkelerindeki üniversite kampüslerine yayılan öğrenci protestoları bunun en somut, dinamik ve umut verici örneklerindedir. Keza ABD'de üniversite çalışanlarının grevi, İtalya ve İspanya'da tren istasyonlarının işgali, Belçika'da üniversite öğrencilerinin polislerin sert müdahalesine rağmen İsrail büyükelçiliği önünde toplanması, Meksika'da İsrail büyükelçiliğinin protestolar sırasında ateşe verilmesi gibi pek çok yerde Filistin'le dayanışma eylemleri hız kesmeden devam ediyor. ABD ve Avrupa ülkeleri başta olmak üzere dünya genelinde giderek yükselen ve büyüyen emekçilerin savaş karşıtı mücadelesi umut veriyor.

Gülhan Dildar- 26 Haziran 2024, ilk kez www.gelecekbizim.net sitesinde yayımlandı.

Kaotik Dünya, Belirsiz Gelecek: Çıkış Nerede?

Dünyanın neresine bakarsak bakalım aynı şeyi görürüz: Her geçen gün daha fazla büyüyüp derinleşen istikrarsızlık ve kaos! Tarihsel sınırlarına ulaşarak tıkanan kapitalist sistem, toplumsal ve çevresel sorunları çözmeye kapasitesini yitirdiği için hemen her şeyi krize dönüştürüyor. *Emperyalist hegemonya krizi ve bunun bir ifadesi/dışavurumu olan Üçüncü Dünya Savaşı, kapitalist sistemin uluslararası kurumlarının altını oyup onları adeta bir boşluğa fırlatıyor.* Serbest ticarete, piyasa egemenliğine, burjuva demokrasisini yücelten liberal kapitalist ideolojiye dayalı emperyalist-kapitalist sistemin uluslararası kurumları ve kuralları neredeyse iskarta ya çıkmış durumda. İsrail'in dünyanın gözü önünde Filistin'de uyguladığı soykırım bir kez daha gösterdi ki Birleşmiş Milletler büyük ölçüde bir kabuğa dönüşmüştür. ABD ve Çin arasında sürüp giden ticaret savaşı nedeniyle Dünya Ticaret Örgütü işlemezen, IMF de eski gücünü kaybetmiştir.

Tam da bu yüzden The Economist 9 Mayıs'taki başyazısında "*liberal uluslararası düzen yavaş yavaş parçalanıyor*" diye yakınıyordu. Esasında uzun bir süredir burjuva kurumlar ve ideologlar benzer tespitler eşliğinde kapitalist düzenin yüz yüze kaldığı tehlikeye dikkat çekiyorlar. Mesela Şubat 2019'da 55. Münih Güvenlik Konferansının teması *dünya düzeninin dağılması*ydı. "Büyük Puzzle: Parçaları Kim Birleştirecek?" temasıyla yapılan konferansta Münih Güvenlik Konferansı Başkanı Wolfgang Ischinger, liberal düzenin dağıldığını, siyasi krizlerin her yere yayıldığını, nüfuz alanlarındaki çatışmanın kalıcılaştığını, Çin ve Rusya'yı kast ederek yeni büyük güçlerin yükseldiğini ve ufukta büyük güçler arası çatışmanın olduğunu ifade ediyordu.⁷² Kuşku yok ki İsrail'in Filistin'de yürüttüğü soykırım, Ukrayna ve Ortadoğu'da yoğunlaşan emperyalist savaş, Afrika'dan Latin Amerika'ya her alanda kızışan nüfuz mücadeleleri, sistemin her alanda kriz üretmesi, aşırı sağ/faşist hareketlerin yükselmesi vb. tarihsel sınırlarına dayanan kapitalizmin çıkışsızlığıyla bağlantılıdır.

Kapitalist düzenin yol açtığı emperyalist savaş kızışıp genişlerken, *insanlığın üzerinde nükleer silahların gölgesi doluyor.* Geçtiğimiz günlerde Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Antonio Guterres, nükleer silahların kullanılması riskinin "Soğuk Savaş"tan bu yana görülmemiş boyutlara ulaştığını ifade etti. ABD ordusu kıtalararası balistik füze testleri gerçekleştirirken, Rusya da Batılı emperyalist güçlerin Ukrayna'daki savaşa daha fazla dâhil olmasının önüne geçmek için nükleer silah kartını sıkça dile getiriyor.

24 Şubat 2022'de Rusya gibi nükleer silahlara sahip büyük bir emperyalist gücün, doğrudan komşusu olan bir Avrupa ülkesinin topraklarını işgal etmesiyle başlayan Ukrayna savaşı, Üçüncü Dünya Savaşını kritik bir aşamaya getirdi. Ukrayna sava-

72. Utku Kızılok, *Burjuva Zirvelerde Fırtına Korkusu*, gelecekbizim.net

şına kadar Batılı emperyalist güçler, savaşı Avrupa'dan uzak bölgelerde bir vekâlet savaşı olarak yürütmeyi tercih ediyorlardı. Ancak Avrupa ülkeleriyle Rusya arasında tampon oluşturan Ukrayna'da başlayan savaşla birlikte, Balkanların ardından ilk kez savaş Avrupa'nın kapılarını bu kadar ciddi şekilde çalmış oldu. Bu durumun farkında olan Ukrayna yönetimi, Üçüncü Dünya Savaşının başladığını söyleyerek Avrupalı devletleri daha fazla savaşın içine çekmeye çalışıyor. Üçüncü Dünya Savaşının çoktan başladığını söyleyen Zelenskiy'nin resmi sözcüsü, "Brüksel'de Amsterdam'da kafelerde oturup Netflix izliyor, savaşın size dokunmayacağını sanıyorsunuz" diyerek, Avrupa halkı üzerinden Avrupalı emperyalistlere mesaj vermişti. Avrupalı egemenler ise yalnız Rusya'yı ve Putin'i suçlayarak kendi günahlarının üzerini kapatma siyaseti izliyorlar. Savaş her zaman ki gibi emekçileri vuruyor ve her iki ülkeden yoksulların canını alıyor. Nitekim savaşın başlamasıyla milyonlarca Ukraynalı göç yollarına düştü. Gıda, enerji fiyatları hızla yükseldi, hayat pahalılığı tüm dünya emekçilerinin yaşamını ağır bir biçimde etkilemeye başladı.

SSCB'nin çöküşünün ardından ABD başta olmak üzere Batılı emperyalist güçler, eski Sovyetler Birliği ülkeleri üzerinde hâkimiyet kurmayı arzu ediyorlardı. Daha da önemlisi Rusya'yı baskı altına alıp uluslararası siyasette etkisini kırmak ve emperyalist hegemonya mücadelesinin bir aktörü haline gelmesinin önüne geçmek istediler. Bu doğrultuda, Rusya'nın arka bahçesi olarak gördüğü eski Sovyetler Birliği ülkelerinde toplumsal ilişkileri, baskı ve yasakları, kitlelerin özgürlük arayışını kullanarak "renkli devrimler" ile kendilerinden yana iktidarlar kurmaya çalıştılar. 2003'te Gürcistan'da, 2004'te Ukrayna'da, 2005'te Kırgızistan'da hayata geçirilmek istenen "renkli devrimler", neticede başarısız oldu. Fakat özellikle ABD-İngiliz emperyalist bloku, Doğu Bloku ülkelerini ve Baltık ülkelerini NATO'ya alarak ve Karadeniz'de gerilimi yükselterek Rusya'yı daha fazla kuşatmaya devam etti. Rusya ise ABD'nin başını çektiği Batılı emperyalist güçlerin kuşatmasını yarma hamleleri yaparak emperyalist hegemonya mücadelesinden dışlanamayacağını gösterdi. 2008'de Gürcistan'a saldırması, Suriye ve Libya'da savaşa dâhil olması, 2014'te Ukrayna'ya bağlı Kırım'ı ilhak etmesi, Donetsk ve Luhank bölgelerinin ayrılmasını desteklemesi bu yıllardaki Rus emperyalizminin ataklarına örnektir. Neticede Rusya ve NATO arasındaki gerilim giderek yükselerek Ukrayna savaşının başlamasına neden oldu.

Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmesinin ardından ABD-İngiliz bloku öncülüğündeki Batı emperyalizmi savaşa Ukrayna ordusu dolayısıyla dâhil oldu. Bir taraftan Ukrayna ordusunu silahlandırıp eğitirken, öte taraftan Rus ekonomisini yıkıma uğratmak üzere kapsamlı ve yıkıcı yaptırımları devreye soktular. Bu emperyalist bloğun en büyük arzusu Ukrayna ordusunun Rus ordusu karşısında güçlü bir direniş göstermesi ve Rusya'nın içinden çıkamadığı, Putin rejiminin ise içeride siyasal ve toplumsal krizle boğuştuğu bir çıkışsızlığa sürüklenmesiydi. Ancak böyle olmadı: Kuşkusuz Kiev'i kuşatan ve hızlı bir şekilde Ukrayna yönetiminin çökmesini amaçlayan Rusya planlarını hayata geçiremedi ama Batı emperyalizminin ekonomik, siyasi, askeri, kültürel savaşı karşısında da dize gelmedi. Özellikle Çin'in yardımıyla

uluslararası izolasyonu kırarken, bir süre küçülen Rus ekonomisi askeri sanayi üzerine basarak yeniden toparlandı.

Batı'nın yoğunlaşan askeri ve ekonomik desteğine rağmen Ukrayna ordusu Rusya karşısında geriletici olamadı. Tersine, zaman ilerledikçe Ukrayna ordusu yıprandı, dağılma gösterdi, ekonomi ve altyapı daha fazla çöktü. Batı emperyalizmi Ukrayna'nın yenilgisini önlemek amacıyla uzun menzilli ve daha etkili silahlar vermeye başlarken, bu silahların işgal altındaki alanların ötesinde kullanılmasının ve doğrudan Rusya topraklarının vurulmasının önünü açtı.⁷³ Keza NATO'nun Ukrayna askerlerini eğitmesi ve askeri yardımları yönetmek üzere merkezi bir koordinasyon kurması da gündemde... İşte bu noktada Rusya nükleer silah tehdidini daha fazla dillendiriyor. 5 Hazirandaki konuşmasında "Rusya'nın nükleer silahları asla kullanmayacağımı" sanan Batı yanılıyor diyen Putin, Batı silahlarıyla Rusya topraklarını vurmanın küresel bir çatışmayı tetikleyebileceğini söyledi. Dış ve Savunma Politikaları Konseyi üyesi Dmitry Suslov ise daha açık konuşuyor: "Eğer Batı'nın Ukrayna'daki çatışmaya daha fazla dâhil olması şu anda durdurulmazsa, *o zaman Rusya ile NATO arasında tam teşekküllü bir «sıcak» savaş kaçınılmaz hale gelecektir.* Üstelik ABD ve NATO'nun konvansiyonel silahlar alanındaki üstünlüğü nedeniyle bu savaş mutlaka nükleer boyuta taşınacaktır."

Nereden bakarsak bakalım Rus emperyalizmi ile ABD-İngiliz blokunun temsil ettiği Batı emperyalizmi arasındaki gerilim büyüyor. Almanya Savunma Bakanı Boris Pistorius'un 2029 yılına kadar Rusya ile savaşa hazırlanmaları gerektiğini söyleyerek zorunlu askerliğin geri getirilmesi çağrısı ve Avrupa'nın savaş histerisine tutulması gerilimin düzeyine işaret ediyor. Aynı günlerde Putin önce Çin'i, daha sonra da Kuzey Kore'yi ziyaret etmesi Batı kampındaki telaşı artırmış durumda. *Putin ile Şi Cinping arasındaki görüşmenin ardından yapılan açıklama ve imzalanan ortak bildiri, yürüyen Üçüncü Dünya Savaşında Çin ve Rusya'nın ABD-İngiliz-AB emperyalist bloku karşısında bir başka emperyalist bloku temsil ettiğini bir kez daha teyit etmiş oldu.* Rusya ile Kuzey Kore arasında ise "birimize yapılan saldırıyı ikimize de yapılmış olarak kabul edeceğiz" anlamına gelen bir anlaşma yapıldı. Bu hamleyle Rusya, nükleer silah sahibi olan Kuzey Kore'nin Asya Pasifik'te ABD için sınır çizen bir denge unsuru olmasını ve Ukrayna'da daha ileri gidilmesini önlemeyi amaçlamaktadır.

Geçmişteki iki dünya savaşından farklı olarak, şu anda Ortadoğu ve Ukrayna'da yoğunlaşan ama dünyanın birçok bölgesinde kızışan rekabet ve çatışmalar biçiminde kendini dışa vuran Üçüncü Dünya Savaşı, modern çağın en karmaşık ve dolambaçlı savaşıdır. Hâlihazırda büyük emperyalist güçlerin doğrudan birbirlerine *resmen* savaş ilan etmediği, hatta kimi noktalarda paylaşımın söz konusu olduğu alanlar üze-

73. Politico dergisi, ABD Ulusal Güvenlik Danışmanı Jake Sullivan'ın Ukrayna yönetimine "Batı silahlarını her yerde, Rus topraklarının derinliklerinde de kullanabilirsiniz" dediğini yazdı.

rinde birbirleriyle görüşüp kimi konularda, geçici de olsa uzlaştıkları garip bir savaş söz konusudur. Nitekim bu savaşın “vekâlet savaşı” biçiminde adlandırılması, aslında mevcut olgunun kendine has özelliğini de gözler önüne sermektedir. Esas güçlerin henüz doğrudan karşı karşıya gelmediği, onların vekili olarak temsili güçlerin savaş alanında karşı karşıya geldiği, ama arka tarafta ana güçlerin boy ölçüştüğü bir savaş! ***Fakat emperyalist ve bölgesel güçler arasında dolayım oluşturan tampon alanlar hızla ortadan kalkıyor, dolayım savaşı doğrudan bir savaşı dönüşmesinin koşulları giderek daha fazla olgunlaşıyor.*** İsrail’in Filistin’de uyguladığı soykırım ve bunun Lübnan’ı da içine alarak yarattığı bölgesel gerilim, İsrail ile İran’ın ilk kez doğrudan birbirlerine askeri saldırı düzenlemeleri sürecin ne yöne doğru evirildiğine işaret ediyor. Keza Batılı emperyalist güçlerin Ukrayna’daki savaşı daha fazla dâhil olması, asker göndermenin ve NATO’nun devreye girmesinin gündeme gelmesi, ***büyük güçler arasındaki savaş olasılığını güçlendiriyor.***

Kapitalist düzenin ürettiği çok yönlü ve çok katmanlı krizler dünya genelinde burjuva siyasetindeki gerici eğilimleri besleyip büyütürken, faşist parti ve liderlerin yükselmesinin önünü daha fazla açıyor. Avrupa Parlamentosu seçimlerinde ***aşırı sağ/faşist***⁷⁴ partilerin tüm ülkelerde oylarını artırmaları, Fransa’da birinci ve birçok ülkede ise ikinci parti olmaları dünya genelindeki sağ-faşizan yükselişin yeni bir ifadesidir. Bu yükselişin tarihsel-toplumsal arka planına baktığımızda şunları görürüz: Dünya burjuvazisinin son 40 yıldır uyguladığı neoliberal saldırı politikaları sonucunda “sosyal devlet” uygulamaları büyük ölçüde tırpanlandı, işçi sınıfının çalışma ve yaşam koşulları kötüleşti, işsizlik ve gelecek kaygısı büyüdü. ***Tarihte ilk kez genç kuşaklar bu denli üretim sürecinin dışına itilirken, depresyon yayılıyor, oluşan maneviyat boşluğu derinleşiyor.*** Devrimci sosyalist hareketin örgütsüz ve etkisiz olduğu bugünkü koşullarda kapitalizmin yol açtığı toplumsal tepki düzene ve onun siyasal temsilcilerine yönelemiyor. Aşırı sağ/faşist partiler düzenin geleneksel sol ve sağ partilerini sert bir şekilde eleştirirken, kendilerini onların dışında

74. Fransız Marine Le Pen’i ve onun Ulusal Birlik Partisini faşist değil de aşırı sağcı olarak tanımlamak eşyayı adıyla çağırılmamak olur. Aşırı sağ olarak adlandırılan partiler özde ve gerçekte faşisttirler. Faşist demek yerine “aşırı” denerek gerçekliğin/olgunun üzeri örtülüyor. Üstelik burjuva düzenin merkezinde yer alan geleneksel sağ partiler de giderek daha fazla sağcılaşmakta ve kimi noktalarda faşist partiler ile aralarındaki sınır çizgisi kaybolmaktadır. Kuşkusuz bu, geleneksel sağ partilerin faşistleştiği anlamına gelmiyor. Mesela ABD’de Cumhuriyetçi Parti henüz faşist bir parti değildir ancak içindeki faşist güçlerin etkisi hızla artmakta ve faşist bir lider olan Trump partiyi dönüştürmektedir. Aşırı-sağ/faşist partilerin ortaya çıktığı tarihsel koşullar ile geleneksel faşist partilerin ortaya çıktığı koşullar da kuşkusuz aynı değildir. Geçmişte Almanya, İtalya, İspanya vb. örneklerde kapitalist düzen ekonomik ve siyasal krizlerle, devrimci durumlarla derinden sarsılmaktaydı. Burjuva siyaseti parçalanmıştı ve düzen krizini olağan yolla aşamıyordu. Ancak sosyalist hareket de bu krize devrimci bir yanıt verip kapitalizmi alaşağı edemiyordu. Bu kaotik dönemde geleneksel faşist partiler çok daha net ve keskin bir söyleme sahiptiler. Bugünkü faşist hareket ve partiler ise henüz aynı ölçüde keskin bir söyleme sahip değiller. Ancak düzenin çıkışsızlığı ciddi boyutlara geldiğinde, bu partilerin hızla militaristleşmesi ve çok daha keskin bir dil kullanmaları, kudurgan bir milliyetçiliğe ve ırkçılığa başvurmaları kaçınılmaz olacaktır.

bir alternatif olarak sunabiliyorlar. Huzursuz ve arayış içindeki kitleleri arkalarından sürüklemek için göçmenleri/mültecileri hedefe koyarak düşmanlığı ve milliyetçiyi kıskırtıyorlar.⁷⁵

Aşırı sağ/faşist partilerin göçmenleri/sığınmacıları hedefe koyarak kitlelerin tepkisini düzen içi kanallara çekmesi, esasında Batı'nın emperyalist burjuvazisini memnun etmektedir. *Böylece hem toplumsal sorunların kaynağını kapitalist düzen olduğu gözlerden saklanıyor hem de bugünkü göç dalgasında emperyalist güçlerin rolü sorgulanmamış oluyor.* Batı'ya ve özellikle de Avrupa'ya büyük göç dalgası, ABD emperyalizminin Afganistan ve Irak'ı işgal etmesiyle başladı. 2011'den sonra Libya, Suriye ve Yemen'in de emperyalist savaş cehennemine çekilmesi ve nüfuz alanlarındaki çatışmaların artması; Pakistan'dan Somali'ye, Afganistan'dan Libya'ya pek çok ülkede milyonlarca insanın yerinden yurdundan olmasına, milyonlarca insanın mülteci haline gelmesine ve yüz binlerce insanın daha iyi bir yaşam umuduyla Avrupa yollarına düşmesine neden oldu. Aşırı sağ/faşist partilerin bu durumu sorgulaması eşyanın tabiatına aykırıdır. *Kapitalist düzenin yarattığı yıkıcı sorunlar üzerine basarak, küresel göç dalgasının arkasındaki nedenleri teşhir ederek, genç kuşakların içine itildiği maneviyat krizini bir kaldıraç olarak kullanarak emekçi kitleleri devrimci mücadeleye sosyalist hareket çekebilir.* Ancak öncelikle Avrupa'dan Latin Amerika'ya kimlik ve çevreci siyasetin dar sınırlarına saptanan sosyalist hareketin buradan kurtulması gerekiyor. Gelişen toplumsal mücadeleler anti-kapitalist içerikle doldurulmadan ve sosyalist dünya mücadelesi perspektifiyle işçi sınıfı hareketiyle kesiştirilmeden başarıya ulaşılamaz!

Tarihsel olarak tıkanmış kapitalizm kriz üstüne kriz üretirken, Üçüncü Dünya Savaşında emperyalist güçlerin doğrudan karşı karşıya gelme olasılığı artarken ve insanlığın üzerinde nükleer silahların gölgesi dolaşırken dünya sosyalist hareketi örgütsüz ve dağıktır. İletişimin bu denli geliştiği, dünyanın bu denli birbirine bağlandığı tarihsel şartlarda sosyalist örgütlenmelerin birbirinden kopuk olmasının temel nedeni, 1900'lerin başlarında olduğu gibi dünya sosyalist hareketini tek bayrak altında toplayacak bir gücün/otoritenin olmamasıdır. Ulusal ve uluslararası alanda oluşan otorite boşluğunda sosyalist örgütlenmeler içe kapanıyor, birer sekte-tarikata dönüşüyor, "en iyi olan biziz", "en doğru tespitleri biz yapıyoruz" ayinleriyle tatmin oluyorlar. Oysa insanlığın üzerinde dolaşan kapitalizmin kara bulutlarını dağıtmak, emperyalist savaşı durdurmak, nükleer silah tehlikesini bertaraf etmek, soykırımcı İsrail'den hesap sormak ve olası yeni soykırımların önüne geçmek için sosyalist hareketin içinde bulunduğu öldürücü sarmaldan çıkması gerekiyor. Eksik olan dünya emekçilerinin mücadelesi değil; eksik olan işçi sınıfına, ayağa kalkan emekçilerin ve gençlerin mücadelesine önderlik edecek devrimci bir liderliktir. Özellikle 2000 yılından bu tarafa dünya isyan dalgalarıyla, ayağa kalkan emekçilerin yarattığı devrimci durumlarla sarsılıyor. İşte bir kez daha Kenya'dan Bangladeş'e emekçiler kemer sıkma programına, yoksulluğa, özgürlüklerin ortadan kaldırılmasına karşı

75. Utku Kızılok- İslamofobi ya da Milliyetçilik: Marksizm Ne Diyor?, gelecekbizim.net

ayağa kalkıyorlar. Özellikle Batı ülkelerinde her hafta yüz binler meydanlara çıkarak İsrail'in Filistin'de uyguladığı soykırımı lanetliyor ve savaşa karşı çıkıyor. Din, dil, ulus ayrımlarını aşarak hak ve özgürlükleri savunan, insanlığın ilerici değerlerini sahiplenen, “evrensel insan” olma bilinciyle savaşa ve soykırımı karşı duran emekçilerin mücadelesi umudu büyütüyor.

*Utku Kızılok- 1 Temmuz 2024-ilk kez gelecekbizim.net sitesinde yayımlandı.
Konu bütünlüğünü sağlamak amacıyla bazı kısımları çıkartırken, kimi ekler yaptık.*

İsrail Kudurganlığı ve Genişleyen Savaşın Aldığı Yeni Biçimler

Bu makale, İsrail'in tek seferde 80 bin ton bomba kullanarak Hizbullah lideri Hasan Nasıralлах ile birlikte yüzlerce insanı katletmesinden bir gün önce yayımlandı. Hem bu suikast hem de kısa bir süre sonra İran'ın İsrail'i ikinci kez ama bu kez balistik füzelerle vurması, aşağıdaki yazıda yaptığımız analiz ve tespitlerimizin ne denli doğru olduğunu bir kez daha göstermiş oldu.

7 Ekim 2023'ten beri Filistin'de soykırım uygulayan ve Lübnan'da Hizbullah ile kontrollü bir savaş yürüten Siyonist İsrail devleti, savaşı çok daha üst boyutlara çıkartmak ve Lübnan'ı sınırsızca yakıp yıkmak üzere harekete geçmiş durumda. Son birkaç gündür katil İsrail devletinin dizginsizce ve kudurgan bir şekilde Lübnan'ı bombalaması sonucunda yüzlerce insan katledilirken binlercesi de yaralandı. İsrail, Gazze'de devreye soktuğu dehşetengiz savaş politikalarını şimdi de Lübnan'da uyguluyor: Bir taraftan savaş/yıkım makineleri asker sivil ayrımı yapmadan Lübnan'ı bombalarken, öte taraftan da faşist İsrail yönetimi sınır bölgeleri dâhil Hizbullah'ın etkili olduğu yerleşim alanlarındaki Lübnan halkının evlerini terk etmesi için çağırıyor, insanların telefonlarına mesaj gönderiyor. Siyonist İsrail devleti ölüm kusarak Lübnan halkıyla birlikte tüm bölge halklarını korkutup sindirmek istiyor. Öyle ki bu amaçla faşist Netanyahu özel olarak bir video bile hazırladı. Bu savaşın Lübnan halkına değil Hizbullah'a karşı verildiğini iddia eden faşist başbakan Netanyahu, hemen ardından halkın yaşadığı toprakları derhal terk etmesi çağrısı yaptı ve gözdağı verdi. Nitekim şu ana kadar yarım milyondan fazla Lübnanlı evini terk etmek zorunda kaldı. Lübnanlılar ve Suriye'deki savaştan kaçıp Lübnan'a sığınan Suriyeliler, şimdi İsrail'in ölüm makinelerinden canlarını kurtarmak için Suriye'ye göç ediyorlar.

İsrail'in Filistin'de uyguladığı soykırım ve Lübnan'ı yok etmeye girişmesi, tarihsel sınırlarına dayanarak çürüyen kapitalizmin insanlığı nasıl karanlık bir tünele soktuğunun veya kapkaranlık bir geleceğe ittiğinin çarpıcı bir örneğini sunuyor. **Siyonist devletin dizginsizce katliam yapmasında, zulüm biçimlerinde, küstahlıkta,**

kibirde ve hatta faşist yöntemlerde sınır tanımamasının nedeni, ABD başta olmak üzere Batı emperyalizminin devasa askeri, siyasi, ideolojik, kültürel gücünü arkasına almıştır. Bu devasa yıkıcı güce yaslanan İsrail yönetimi dünyanın gözü önünde işlediği soykırımı, kentleri bombalarla yok etmeyi veya en vahşi eylemi bile son derece meşru görürken, zulüm makinesine karşı gelişen direnişi ise kendisine saldırı, sivil halkın haklarının ihlali, antisemitizm olarak damgalıyor. İsrail 23 Eylülde, yalnızca bir günde yüzlerce sivil katletmesine ve binlercesini yaralamasına rağmen, Hizbullah'ın sivillerin olduğu alanları bombaladığını söyleyerek BM'ye güçlü bir kınama çağrısı yapabildi! Utanmazlıkta, küstahlıkta ve ikiyüzlülükte sınır duvarlarının nasıl yıkıldığının bir örneğini de İsrail ordusunun basın sözcüsü sergiledi: Lübnan'ın bombalanmasından dolayı insanların ölmediğini, bombalanan alanlarda veya evlerde Hizbullah mühimmatının olduğunu ve bunların ikinci bir patlamaya yol açarak insanların canını aldığını, kendilerinin bundan sorumlu olmadığını söyledi! Bir Lübnanlının ifade ettiği gibi "İsrail taş ile insan arasında ayırım yapmıyor" ve bölgedeki halklar bu alçak yalanlara kanmıyor!

Geçmişte ***Hitler Almanyası'nın toplama kamplarında ama büyük ölçüde kitlelerin gözünden ırakta uyguladığı insanlık dışı faşist yöntemleri, İsrail dünyanın gözü önünde, iletişim teknolojisinin bu denli geliştiği ve herkesin izlediği bir çağda uyguluyor.*** 2 milyon 3 bin insanın yaşadığı Gazze'nin tamamen moloz yığınına dönüştürülmesinin ve bir halkın bir taraftan bombalarla öte taraftan da aç bırakılarak yok edilmesinin örneği yok tarihte. Siyonist devletin ABD ve Batı emperyalizmine yaslanarak soykırım yöntemlerinde sınır tanımaması, özellikle İsrail toplumunun sağcı kesimlerinin hızla faşistleşmesine, her türlü insani değer in ayaklar altına alınmasına ve toplumsal çürümenin derinleşmesine neden oldu. Askerlerin katlettikleri Filistinlilerin cansız bedenlerini yüksek binalardan atarak veya araçların arkasına bağlayıp sürükleyerek işkence etmeleri, faşist kesimlerin Gazze'ye yardım gitmesini engellemeleri, işgalci yerleşimcilerin ellerinde silah Filistin halkına zulüm etmeleri faşist kudurganlığın ve insanlıktan çıkma durumunun örneklerdir. Şüphe yok ki İsrail toplumunun bir kesimi insanlıktan çıkmış, hastalanmıştır! Soykırım, sınırsızca yakıp yok etme eylemleri askerlerin önemli bir kısmında psikolojik sorunların baş göstermesine neden olmuştur.

Fakat beri taraftan faşist Netanyahu yönetiminin ülkeyi yok oluşa sürüklediğini söyleyen toplum kesimleri ve Siyonizme karşı olan Yahudi toplulukları savaşın son bulması için protesto gösterileri düzenliyorlar. Siyonist şiddet makinesi gece gündüz ölüm yağdırmasına rağmen Filistin halkı direniyor. İnsanlığın ilerici değerlerini temsil eden sosyalistler, sınıf bilinçli işçiler, vicdan sahibi insanlar, demokratlar dünyanın dört bir tarafında İsrail soykırımının son bulması için mücadele ediyorlar.

Lübnan'a dijital saldırı ve Üçüncü Dünya Savaşının yeni biçimleri

Siyonist İsrail devleti, Hizbullah'ı ezmek üzere savaşı yeni bir boyuta taşımadan hemen önce, dijital araçları yıkıcı savaşının bir parçası olarak kullandı. 17 Eylülde Hizbullah'ın denetiminde olan Beyrut'un güney kesiminde, marketlerden sokaklara kadar geniş bir alanda peş peşe patlamalar meydana geldi. Hizbullah üyelerinin ve militanlarının kullandığı küçük çağrı cihazlarının şiddetli şekilde patlaması, birçok yerde yangın çıkması ve insanların acılar içinde kıvrınması şok etkisi yarattı. Kimisinin cebinde veya o an elinde bulunan küçük cihazların patlamasının yarattığı dehşet dalgası devam ederken, bir gün sonra bu kez de telsizler bir bomba gibi insanların üzerinde patladı. Her iki patlama sonucunda onlarca insan yaşamını kaybederken, 3 binden fazlası yaralandı ve birçoğu da sakatlandı.

Hizbullah'ın kontrol ve manipüle edilmesi daha zor olan çağrı cihazlarını kullanmasının nedeni, İsrail istihbaratının Lübnan'ın akıllı telefon ağlarına sızarak dinleme ve manipülasyon yapmasını, militanların yerlerini tespit etmesini önlemektir. Ancak Siyonist devlet, ulusal ve uluslararası alandaki gücünü kullanarak düşük teknoloji iletişim araçlarını etkili bir silaha dönüştürmekten geri durmadı. Hâlihazırda ortaya çıkmış bulunuyor ki çağrı cihazları ve telsizler, İsrail istihbarat servisi Mossad'ın kurduğu paravan şirketler tarafından üretilmiştir. İçine küçük patlayıcılar yerleştirilen bu cihazlar, yine başka paravan şirketler üzerinden, orijinal kaynaktan gelirmiş gibi Hizbullah'a satılmıştır. Kuşkusuz tüm bu süreçlerde İsrail devleti ve Mossad daima ABD emperyalizmine güvenmekte, sırtını ona yaslamaktadır. Birer bombaya dönüştürülen çağrı cihazlarının patlatılmasından ABD'nin haberinin olmaması düşünülemez. Yahudi kökenli tekellerin kapitalistlerin kültürel/ideolojik alandan teknolojiye nasıl Amerikan toplumunda belirleyici olduğunu, daha da önemlisi bu tekellerin oligarşik bir yapı oluşturan burjuva siyaset dünyasıyla ve ABD devletiyle nasıl iç içe geçtiğini sayısız örnek üzerinden biliyoruz. Keza ABD ve İsrail askeri/sınai kompleksi de büyük ölçüde iç içe geçmiştir. Birçok askeri savunma ve teknolojileri birlikte geliştirmekte, füze sistemlerini vb. birlikte üretmekte, kendi aralarında istihbarat paylaşımı yapmaktadırlar. ABD'nin Ortadoğu'daki uzantısı konumunda olan İsrail, ona yaslanarak Filistin'de ve Lübnan'da sınır tanımadan katliam yapmaktadır!

Çağrı cihazlarının patlatılmasıyla yaratılan dehşet dalgasının ardından, İsrail 20 Eylülde bu kez bir binayı bombalayarak toplantı halinde olan üst düzey 12 Hizbullah komutanını öldürdü. Başta İsrail Savunma Bakanı Yoav Gallant olmak üzere Siyonist devletin yöneticileri "savaşta yeni bir aşamaya geçildiğini" açıkladıktan sonra, Lübnan savaş uçaklarıyla yakılıp yıkılmaya başlandı. İsrail sözcüleri kibirli bir edayla, Hizbullah'ın binlerce roketini, füze fırlatma sistemlerini vurduklarını ve 20 yılda yaptığı hazırlığı yok ettiklerini iddia ediyorlar. Yüzlerce insanın canını alan bu saldırılar, faşist savunma bakanına göre bir "başyapıt" niteliğindedir! Kuşku

yok ki Hizbullah önemli bir darbe almıştır. Nitekim Hizbullah Genel Sekreteri Nasrallah da “Direniş ve Lübnan tarihinde benzeri görülmemiş büyük bir güvenlik darbesine ve askeri darbeye maruz kaldığımız konusunda şüphe yok” diyerek durumu kabul ediyor. Fakat İsrail’in tüm askeri üstünlüğüne ve geniş kapsamlı saldırılarına rağmen verili durumda Hizbullah saldırı kapasitesini kaybetmiş değil. Gazze’yi keлимenin gerçek anlamıyla cehenneme çeviren Siyonist devlet, şimdi aynısını Lübnan’da da yapmayı, tüm Ortadoğu ülkeleri ama özellikle İran karşısında caydırıcı bir güç olmayı hedefliyor. ***Ne var ki İsrail’in kudurganlıkta sınır tanımaması, hem Ortadoğu Savaşının genişlemesine neden oluyor hem de bu savaşı kontrolden çıkartacak dinamikleri daha fazla harekete geçiriyor.*** Zira Hizbullah’ın İsrail’in arzu ettiği tarzda ezilmesi yalnızca İran’ın Ortadoğu’daki nüfuzuna ağır bir darbe indirmeyecek, aynı zamanda Rusya-Çin emperyalist blokunun etkisini de azaltacaktır. Yani savaş yalnızca Hizbullah ile İsrail arasında yürümediği gibi, Hizbullah’ın yok edilmesi de kolay değildir.

Sınırsız şiddet dalgasıyla bir halkı yok eden ve tepeden tırnağa suça gömülen ABD/Batı destekli İsrail, istese de geri adım atamayacağı koşullar yaratmış durumda. İsrail, neredeyse bir yıldır Gazze’yi devasa bir moloz yığına dönüştürmesine rağmen Hamas’ı yok edebilmiş değil. Hem bu durum hem de İran destekli Hizbullah’ın kontrollü şekilde İsrail’i hedef alması ve bunun bir sonucu olarak Lübnan sınırındaki yüz binlerce İsraillinin evlerini terk etmesi İsrail’in bölgede yarattığı caydırıcılığın/dokunulmazlığın yıpranmasına, geçerliliğini yitirmesine neden oluyor. İsrail 2006’da Hizbullah’ı ezip yok etmek istemişse de başaramamış ve geri basmak zorunda kalmıştı. Karizması çizilen İsrail, Hizbullah’ı ezmek, ABD’yi arkasına alarak İran’ı etkisizleştirmek ve bölgedeki dokunulmazlığını yeniden inşa etmek istiyor. Böyle bir durumda Gazze’deki soykırımın Batı Şeria’yı içine alarak daha da genişleyeceğine şüphe yok! İsrail’in şu ya da bu nedenle geri adım atması durumunda ise bölgedeki dokunulmazlığı daha fazla sorgulanacaktır. Keza başta Netanyahu olmak üzere bugünkü İsrail yönetiminin akıbetinin belirsiz olması bir yana, egemen sınıf içindeki yarılmanın alabildiğine derinleşmesi ve içeride kaotik bir sürecin önünün açılması kaçınılmaz olur. Bu durum, başta faşist Netanyahu olmak üzere Siyonist İsrail yönetimini daha ileri gitmeye zorluyor.

İran destekli Iraklı Şii grupların İsrail’i hedef almaya başlaması ve İsrail’in Lübnan’a kara harekâtına hazırlanması, Ortadoğu’daki emperyalist savaşın giderek daha fazla genişleyeceğine ve çok daha fazla yıkıcı hale geleceğine işaret ediyor. ***Savaşın güçlü bölgesel dinamikleri, her geçen gün küresel dinamikleri daha fazla zorlayarak emperyalist güçleri doğrudan karşı karşıya gelmeye itmektedir.*** Bir hususa önemle dikkat çekmek gerekiyor: Sonuçlarından bağımsız olarak, şu ya da bu nedenle savaş geçici olarak dursa bile, bugünkü savaşı yaratan koşullar ve dinamikler giderek keskinleştiği için yeniden başlayacaktır. Zira bugünkü savaşa neden olan Filistin sorunu veya İsrail’in Gazze’de uyguladığı soykırım değildir. Tersine, Ortadoğu ve Ukrayna’da yoğunlaşan üçüncü emperyalist dünya savaşı nedeniyle Filistin sorunu giderek

daha karmaşık bir boyut almış, ABD/Batı destekli İsrail koşulların kendisinden yana oluştuğuna karar vererek soykırımı girişmiştir.

Emperyalist savaş alevlerinin Lübnan'ı daha fazla sarmasıyla birlikte, burjuva devlet yöneticilerinden burjuva ideologlara ve sosyalistlere kadar geniş bir yelpazede, Üçüncü Dünya Savaşına doğru büyük bir adım atıldığı değerlendirilmesi yapılıyor. **Rusya'nın Ukrayna'ya saldırmasının ardından daha fazla gündeme giren üçüncü savaş konusu, İsrail'in Filistin'de giriştiği soykırım ve İran ile gerilimle birlikte uluslararası siyasetin diline kalıcı olarak yerleşti.** Oysa bundan 30 yıl önce burjuva egemenler “sonsuz barış” yalanıyla emekçileri kapitalizmin Alis harikalar diyarına davet ediyorlardı. Bugün üçüncü savaş meselesinin uluslararası siyasetin en güçlü tartışmalarından birisi haline gelmesi, hem kapitalizmin insanlığı nasıl karanlık bir tünele sürüklediğinin anlaşılması hem de artık bunun saklanamadığını göstermesi bakımından önemlidir. Fakat hâlâ herkesin gözü önünde cereyan eden olayların tam olarak neye tekabül ettiği anlaşılmalı ve olgunun adı tam olarak konmuş değil. **Gerçek şu ki ABD'nin 11 Eylül 2001 saldırısını bahane ederek Afganistan'ı işgal etmesinden ve “sonsuz bir savaş” başlattığını açıklamasından beri insanlık bir Üçüncü Dünya Savaşının içindedir.**

Bugün tüm dünyayı derinden etkileyen, Suriye'den Ukrayna'ya milyonları göçmen haline getiren, başta emperyalist güçler olmak üzere sayısız devleti dolaylı ya doğrudan çatışma ve gerilim içine sürükleyen emperyalist hegemonya krizi ve onun neden olduğu savaştır. Kapitalizmin tarihsel sınırlarına geldiği bir dönemde yaşanan bu hegemonya krizini aşmak üzere ABD'nin başlattığı savaş, doğası gereği emperyalist bir savaştı ve asla bölgesel kalamazdı. Nitekim Afganistan ve Irak'taki savaş cephesi Suriye ve Libya'ya genişlemiş, oradan Avrupa'nın doğusuna ulaşarak Ukrayna'yı içine almış, halkalar halinde büyümüştür. Burada bir noktanın altını özellikle çizmek gerekiyor: Afrika'nın derinliklerinden Latin Amerika'ya, Kafkaslar'dan Asya Pasifiklere kadar uluslararası siyaseti, emperyalist güçler arasındaki nüfuz mücadeleleri belirliyor. Her geçen gün derinleşen emperyalist hegemonya krizi, bir taraftan sıcak savaş halkasına yeni ülke ve bölgelerin eklenmesine neden olurken, öte taraftan da dünya ekonomisini vuran ticaret savaşları, emperyalist güçler arasında daha fazla askeri gerilim ve siyasi kriz biçimleri almaktadır. **Tüm dünyayı kaosa sürükleyen bu gelişmeleri ancak Üçüncü Dünya Savaşının varlığıyla açıklayabiliriz.**

Fakat bugünkü dünya savaşının son 20 yıldır aldığı biçim aldatıcı oluyor ve olguya adının konmasının önüne geçiyor. Tarihsel olarak tıkanan ve bağrında korkunç çelişkiler barındıran kapitalizmin insanlığı nasıl uçuruma sürüklediğini burjuva siyasetçileri veya ideologları açıklayamazlar. **Ancak Marksistler açısından sorun biçimlere indirgenmeden ele alınabilmeli, değişen koşullara göre savaşın biçimlerinin de değiştiği kavranabilmelidir.** Marksistler çok iyi bilirler ki şeylerin görünüm biçimi ile özü doğrudan örtüşmez. Marx'ın dikkat çektiği gibi, şeylerin görünüm biçimi ile özü doğrudan örtüşseydi bu durumda tüm bilim gereksiz olurdu.

Bilindiği üzere insan zihni biçimler veya kalıplar oluşturmaya çok meyillidir. Zira insan biçimler/kalıplar oluşturarak daha hızlı düşünür, etrafında olup bitenleri bu kalıplardan hareketle daha hızlı anlamlandırır. Ancak bu biçimler, aynı zamanda insan zihnini tutsak alabilmekte, daha özgür düşünmesinin ve gözünün önünde gerçekleşeni nesnel temelde değerlendirmesinin önüne geçebilmektedir. Yerleşik biçimlere alışkın insan aklı, yeni bir durumla karşılaştığında derhal ve kaçınılmaz olarak alıştığı ve ezberlediği biçimleri arar, onları referans alır. Nitekim birinci ve ikinci dünya savaşına, bu savaşların aldığı biçimlere bakanlar, bugünkü savaş birebir aynı biçimlere bürünmediği için onu bir Üçüncü Dünya Savaşı olarak tanımlamaktan uzak duruyorlar. Peki, bu tanımın yapılabilmesi için illa emperyalist güçlerin aynı anda ve doğrudan karşı karşıya gelmesi mi gerekiyor? Her çağda ve her durumda savaşların aynı biçimleri alması gibi bir zorunluluk mu var? Üstelik **bugünkü savaş da önceki iki savaş gibi dünya sahnesinde yaşanmakta, geniş bir coğrafyayı etkisi altına alarak dünyanın gidişatını ve halkların kaderini belirlemektedir.**

Sınıflı toplum tarihinde, üretici güçlerin ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte savaşın biçim, yöntem ve şiddeti de değişmiştir. Mesela antik dünyanın iki süper gücü olan Mısır ve Hitit arasında meydana gelen meşhur Kadeş Savaşının sonucunu belirleyen şey, atlı savaş arabaları olmuştu. Atlı savaş arabalarının devreye girmesiyle savaşların hızı ve şiddeti değişmiş, bu arabalara sahip olanlar ve bunları modifiye edip daha etkili şekilde kullananlar üstünlük elde etmişlerdir. Ancak değişen araçlara rağmen, o tarihten 19. yüzyılın ortalarına kadar savaş esas olarak devasa bir meydan dövüşü, bir meydan muharebesi olarak sürüp geldi. 1800'li yılların ikinci yarısından sonra demiryollarının hızla gelişmesi, telgrafın icadı ve ulaşım ile birlikte iletişimde yaşanan devrim, buharlı savaş gemilerinin, makineli tüfeklerin ve hafif topların üretilmesi savaşın hızı, şiddeti ve biçiminde büyük bir değişiklik yarattı. Birçok savaşta kullanılan bu araçların yanı sıra, tempolu şekilde gelişen ve motorlu taşıtların devreye girmesini sağlayan askeri teknolojinin savaşın biçimini daha fazla değiştireceği, şiddetini ve yarattığı tahribatı artıracığı anlaşılıyordu. Fakat yine de bir dünya savaşının nasıl bir şey olabileceğine dair kapsamlı bir fikir vermiyordu. Zira 1870 Fransa Prusya savaşı dâhil birçok savaş yaşanmasına rağmen, bunlar dünya ekonomisini, dünya siyasetini ve dünya halklarını belirleyecek nitelikte değildi. **Bir dünya savaşının olabilmesi için kapitalizmin emperyalist aşamaya yükselmesi gerekiyordu.** 1914 öncesinde dünya toprak bakımından İngiltere ve Fransa başta olmak üzere büyük güçler tarafından paylaşılmıştı. Kapitalizmin emperyalizm aşamasına yükselmesiyle sistemin bağrında keskinleşen çelişkilerin patlamasıyla başlayan savaş kaçınılmaz olarak bölgesel olmaktan çıkarak dünyasallaşmıştı.

Birinci Dünya Savaşı büyük ölçüde bir siperler savaşı olarak gerçekleşti ve mesela birkaç yüz metre ilerleyebilmek için binlerce insanın can vermesi gerekti. Savaşın sonuna doğru devreye sokulan tanklar ve uçaklar, ilerleyen yıllarda korkunç bir hızla gelişerek savaşın biçimini ve gidişatını kesin olarak belirledi. İkinci Dünya Savaşına bir tanklar, savaş uçakları ve yalnızca ABD kullanmış olsa bile nükleer silahlar

savaşı demek doğru olur. Nitekim birinci savaşta 18 milyon, ikinci savaşta ise 70 milyon insanın can vermesine ve özellikle ikincisinde kentlerin yerle bir edilmesine bakarak da değişip gelişen savaş makinelerinin etkisini görebiliriz. Her iki savaş da dünya siyasetini, ekonomisini ve dünya halklarının kaderini derinden etkiledi. ABD, ikinci savaştan kapitalist dünyanın tartışılmaz hegemon gücü olarak çıkarak sistem üzerinde hâkimiyet kurdu.

Ancak dünden bugüne yalnızca savaş makineleri daha öldürücü hale gelmedi, aynı zamanda iletişim ve askeri teknolojinin ilerlemesine bağlı olarak hem savaş biçimleri çeşitlendi hem de savaş bilgisi ve deneyimi birikti. Aradan geçen yıllar içinde emperyalist sistem üzerindeki hegemonyası aşınıp sarsılan ABD, geçmişteki deneyimlerden hareketle, kendisine meydan okuyabilecek rakip güçlerin erkenden önünü kesmek için önleyici savaş stratejisini devreye soktu. ABD'nin amacı rakipleri henüz zayıfken onları hazırlıksız yakalamak, Kuzey Afrika'dan Ortadoğu'ya, Kafkasya'dan Orta Asya'ya kadar nüfuz alanlarını kendi çıkarları doğrultusunda belirlemek ve aşınıp yıpranan hegemonyasını yeniden tesis etmektir. Böylece hegemonya krizini kendi arzuları doğrultusunda çözmeye karar veren ABD emperyalizmi, 1990'dan itibaren sürdürdüğü bir on yıllık hazırlık evresinden sonra savaş düğmesine bastı.

Fakat bu savaş, hem doğrudan rakip güçlere karşı başlatılmadığı hem de özgürlük ve demokrasi söylemiyle meşrulaştırılmak istendiği için başka topraklara ve bölgelere kaydırılmıştır. Zaten bugünkü savaşın kendine has biçimler almasına neden olan da budur. Irak'tan Afganistan'a, Suriye'den Libya veya Yemen'e kadar genişleyen bu yeni savaşta, emperyalist güçler doğrudan karşı karşıya gelmeden kozlarını paylaşmaktadırlar. "Uluslararası terörizm" maskesiyle örtülen ve yüzlerce insanın canını alan terör eylemleri, IŞİD ya da El Kaide türü örgütler veya yerel güçler bu savaşta rol aldılar, almaya da devam ediyorlar. Keza siyasi ve askeri liderleri öldürerek rakibe darbe indirmek için suikastlar düzenlenmesi, askeri veya enerji tesislerinin bombalanması, İsrail ve İran örneğinde olduğu üzere resmen savaş ilan etmeden ülkelerin birbirlerine saldırı düzenlemeleri Üçüncü Dünya Savaşının aldığı biçimlerdir. İnsansız hava araçlarından son derece hassas uzun menzilli füzelere, düşmanın silah üretim ağlarına virüs bulaştırılıp patlatılmasına kadar birçok noktada iletişim teknolojisinin etkisini bu savaşta görebiliriz. İsrail'in Hizbullah'ın kullandığı çağrı cihazlarını kitlesel bir şekilde patlatması, savaşın nasıl da yeni ve karmaşık boyutlar aldığını göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Bu şekilde telsiz veya çağrı cihazlarının yıkıcı bir silaha dönüştürülerek bir ülkenin kaosa sürüklenmesiyle, savaş uçaklarının bombalar yağdırarak aynı durumu yaratması arasında özde bir fark yoktur.

Afganistan'ı işgal ederek Üçüncü Dünya Savaşının startını veren ABD emperyalizminin sözcüleri, bu savaşın 15 yıl süreceğini açıklıyorlardı. Çünkü bu 15 yıl içinde rakiplerine üstün geleceklerini, nüfuz alanlarını istedikleri gibi düzenleyeceklerini ve ABD'nin sarsılan hegemonyasını yeniden tesis ederek hegemonya krizini çözeceklerini hesaplıyorlardı. Ne var ki evdeki hesap çarşıya uymadı. Çin ve Rusya

gibi büyük emperyalist güçler uluslararası siyasete daha fazla müdahale etmeye başladılar. Emperyalist savaş halkası her geçen gün genişlerken, ABD emperyalizmi belirlediği hedeflere ulaşmadı. Tarihsel olarak tıkanıp krize giren kapitalizmin açmazları, emperyalist hegemonya krizini alabildiğine derinleştirdi ve Üçüncü Dünya Savaşının yeni boyutlar almasına neden oldu. Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmesiyle birlikte savaş yeni ve çok daha tehlikeli bir mertebeye ulaştı. ABD-İngiliz bloku öncülüğündeki Batı emperyalizmi, Ukrayna ordusunu kullanarak Rus emperyalizmiyle dolaylı bir savaş yürütüyor. Ancak hem İsrail kudurganlığı nedeniyle genişleyen Ortadoğu Savaşı hem de giderek alevlenen Rusya Ukrayna savaşı ve dünya ölçeğinde keskinleşen çelişkiler, emperyalist güçleri ve onların bölgesel müttefiklerini her geçen gün daha fazla doğrudan karşı karşıya gelmeye zorluyor. Özetle dünyanın gidişatını derinden etkileyerek yön veren Üçüncü Dünya Savaşı, adım adım birinci ve ikincisine benzer bir noktaya doğru ilerlerken, kapitalizm altında insanlığın yok oluşu tehdidi çok daha ciddi hale geliyor.

Utku Kızılok- 26 Eylül 2024-ilk kez gelecekbizim.net sitesinde yayınlandı.

Suriye'de Esad Rejimi Çöktü, Emperyalist Savaş Genişleyerek Devam Ediyor!

61 yıllık bir tarihe sahip Baas rejimi, hiç beklenmedik şekilde 10 gün içinde çöktü. 2011'den beri sürüp giden yıkıcı ve tüketici savaşa rağmen ayakta kalmış, özellikle İran ve Rusya'nın yardımıyla varlığını koruyarak cihatçıları büyük ölçüde püskürtmüş bir rejim nasıl oldu da kısa bir süre içinde tepetaklak oldu? Şu anda muazzam bir bilgi karmaşası var. Doğal olarak hem ulusal hem de uluslararası düzeyde çok sayıda değerlendirme ve analiz yapılıyor. Olayların gelişimi, emperyalist devletlerin ve bölgesel güçlerin müdahaleleri anlamlandırılmaya çalışılıyor, sayısız olasılığa dikkat çekiliyor. Her şeyden önce şu noktayı vurgulamak gerekir: Dengelerin her an değiştiği, üstelik **Suriye'den Ukrayna'ya tüm savaş cephelerinin aynı düğüm noktasında birleştiği**, buna göre adımların atıldığı bir süreçte olayların tüm gelişimini sergilemek ve her olasılığı hesaplamak mümkün değildir. Marksist yöntem, savaşı yaratan nedenleri ortaya koymak ve ana yönelimlere dikkat çekmek olmalıdır. En karmaşık dönemlerde genel hattın altını çizmek çok daha değerlidir. Gerçek şu ki 2001'de ABD emperyalizminin başlattığı ve başını çektiği Üçüncü Dünya Savaşı, yeni coğrafyaları ve devletleri içine alarak ve çok daha girift hale gelerek genişliyor. Aşağıda da göreceğimiz üzere, sarsılıp erozyona uğrayan hegemonyasını yeniden tesis etmek isteyen ABD emperyalizmi, en büyük rakibi Çin'e karşı doludizgin bir savaşa hazırlanıyor.

Yine Suriye'deki manzaraya ilişkin, ilk elden fotoğrafın en net kısmına dair şunu söyleyebiliriz: Esad rejiminin düşmesi, Rusya ve İran'ın Ortadoğu'daki savaşta büyük bir zemin ve itibar kaybetmesi anlamına geliyor. Özellikle İran, Şii Hilal olarak adlandırılan ve İran'dan başlayıp Irak, Suriye ve Lübnan'a uzanan coğrafyada nüfuz oluşturmasını sağlayan en önemli halkayı kaybederek ağır bir darbe aldı. Kuşku yok ki hâlihazırda esas kazanan güçler ABD-İsrail blokudur. Ortadoğu'yu çıkarları temelinde yeniden şekillendirmek ve kendi lehine kalıcı bir denge kurmak isteyen ABD-İsrail bloku, büyük bir fırsat yakalamıştır. Ortadoğu Savaşının birinci raundu nu kaybeden ve uzun süredir uluslararası alanda sıkışıklık yaşayan Türkiye'nin eli de çok güçlenmiştir. Suriye'nin şekillendirilmesinde Türkiye'nin elde ettiği üstünlük son derece belirleyici olacaktır. Fakat bu kaotik sürecin Türkiye'yi savaşın daha fazla içine çekebileceğinin güçlü bir olasılık olduğunu da belirtmek lazım. Neredeyse tüm yazılarımızda Suriye'deki siyasal tablonun emperyalist savaşın genel gidişatına göre şekilleneceğini vurgularken, şu hususun da altını çizdik: Esad rejimi ayakta kalsa bile, Suriye'nin bir daha eski günlerine dönmesi ve tek parçalı bir Suriye'nin söz konusu olması pek mümkün değil. Bu olasılık bugün çok daha güçlü hale gelmiştir. HTŞ liderliğindeki cihatçıların, eski rejimin egemen güçlerinin, Kürtlerin ve diğer azınlıkların birlikte Suriye'de merkezi, kalıcı ve istikrarlı bir düzen kurması kolay değil. Hem savaşın İran'a ilerleme olasılığı hem de Afganistan, Irak, Libya örnekleri ve Suriye'deki verili tablo bölgedeki kaosun büyüyerek derinleşeceğine işaret ediyor.

Savaş bir satranç, masa başında sürdürülen bir oyun değil. ***Kimin kazanıp kimin kaybettiği, haritaların nasıl değiştiği, güçler dengesinin nasıl oluştuğu ve oluşacağı gibi konular öne çıktıkça, savaşın korkunç bir toplumsal yıkım olduğu gerçeği unutturuluyor.*** Özellikle Türkiye'de burjuva medyada boy gösteren sözde stratejistlerin harita önünden ayrılmamaları ve kışkırtılan emperyal hayaller, emekçilerin savaşın korkunç yüzünü anlamalarını ve bölgedeki halklarla empati kurmalarını engelliyor. Oysa Üçüncü Dünya Savaşının merkezi cephesini oluşturan Ortadoğu, 20 yıldır kesintisiz sürüp giden emperyalist savaş tarafından yakılıp yıkılıyor. Irak'ta, Suriye'de, Libya'da, Filistin'de, Lübnan'da ve Yemen'de toplum onlarca yıl geriye gitti. Uyarılığın beşiği bu coğrafyada sayısız antik kent başta olmak üzere kentler, kasabalar, köyler harabeye döndü. ***Hem göç hem de yüz binlerce insanın ölmesi nedeniyle gelişmiş işgücünde, üretici güçlerde ve kültürel birikimde muazzam bir kayıp yaşandı.*** Suriye, diğer Arap ülkeleriyle karşılaştırıldığında, özellikle Halep, Şam ve kıyı kentlerde modern kapitalist ilişkilerin geliştiği, seküler yaşamın kabul gördüğü nadir ülkelerden biriydi. Halkın on yıllara yayılan ***Esad diktatörlüğü*** altında ezildiğini, Kürtlerin taleplerinin kanlı şekilde bastırıldığını, azınlıkların demokratik haklarının yok sayıldığını, muhaliflerin cezaevlerine atıldığını da belirtmek gerekiyor. 13 yıldır korkunç bir savaş tarafından yıkılan, milyonların göç ettiği, milyonların kelimenin gerçek anlamında sefalete itildiği, yaşamın acı ve kahra dönüştüğü bu ülke, şimdi de ***İŞİD'den*** dönüşen HTŞ (Heyet Tahrir el-Şam) ***liderliğindeki cihatçılara teslim edildi.*** Belirli ölçülerde modern ilişkiler temelinde oluş-

muş toplumun Afganistan'da çökertilmesinin ve cihatçılara teslim edilmesinin ne doğurduğunu biliyoruz. Önümüzdeki dönemde Suriye'de gerici güçlerin daha fazla güçlenmesini, toplumun daha fazla çözülmesini ve yeni milyonların göç yollarına düşmesini engelleyecek bir tablo ne yazık ki söz konusu değildir. Şimdi genelden özele doğru ilerleyebiliriz.

Bir: 2011 Martında kimi kentlerde ekonomik ve demokratik taleplerle başlayan protestoları Esad rejimi devlet şiddetiyle ezdi. Halk hareketlenmesi geri çekilirken, sahne cihatçı örgütlere kaldı. ABD, İngiltere, Türkiye, Katar dâhil Körfez Ülkeleri Esad rejimini yıkmak için bir taraftan sivil bir muhalefet gücü yaratmaya çalışırken, öte taraftan da cihatçıları Özgür Suriye Ordusu adı altında örgütlediler, eğittiler, silahlandırdılar. Böylece *emperyalist paylaşım savaşının yeni halkasına Suriye de eklenmiş oldu*. Büyük desteğe sahip cihatçıların birçok bölgeyi ele geçirmesinden sonra, 2013'ün Şubatında İran'ın ve 2015'in Eylülünde ise Rusya'nın savaşa müdahil olup Esad rejimini desteklemesiyle dengeler değişti. Esad rejiminin yıkılması için ABD'den yeterince destek alamayan ve Kürtlerin özerk bir yapı kurmasını engellemek isteyen Türkiye, Rusya ve İran ile birlikte Astana görüşmelerini başlattı. Türkiye, Rusya'nın olur vermesiyle Suriye'nin bazı kısımlarını ele geçirerek Kürt bölgeleri arasındaki bağlantıyı kopardı. Buna karşılık Türkiye, Halep dâhil "çatışmasızlık bölgeleri" oluşturulmasını kabul etti ve cihatçıları İdlib'de toplandı. HTŞ'nin İdlib'i, Türkiye'nin Afrin dâhil sınır bölgelerindeki geniş bir toprak parçasını, Kürtlerin Fırat'ın Doğusunu kontrol altında tutması nedeniyle Suriye fiilen dört ayrı parçaya bölündü. Bununla birlikte, özellikle Şam, Halep, Hama, Humus, Lazkiye gibi büyük kentlerde ve geniş bir alanda Esad rejimi kontrolü yeniden sağladı ve görece istikrarlı bir dönem başladı.

İki: Savaş her alanda korkunç bir yıkıma yol açtı. *Kentler, yollar, altyapı, hastaneler, okullar, devlet binaları, sanayi bölgeleri ve tarım alanları yok oldu*. En önemli sanayi kenti olan Halep'teki sanayi bölgeleri cihatçılar tarafından yağmalandı, Türkiye'ye getirildi. Böylece ekonomi büyük ölçüde çöktü. Bu yüzden GSYİH 2011 ilâ 2021 arasında yüzde 60'tan fazla daralırken, ABD'nin Sezar yasasıyla uyguladığı yaptırımlar ekonominin toparlanmasının önüne geçti. İşsizliğin yüzde 50'yi bulduğu ülkede, Dünya Bankasının verilerine göre 14,5 milyon insan yani toplumun yüzde 70'i derin yoksullukla boğuşuyor.⁷⁶ 2023'te Suriye para biriminin (pound) dolar karşısında yüzde 141 değer kaybetmesi, enflasyonun yüzde 90'ın üzerine çıkması, ticaretteki gerileme, savaşın yarattığı yıkıma depremin eklenmesi, elektrik kesintileri vb. toplumdaki yoksulluğu daha da ağırlaştırdı, umutsuzluğu alabildiğine büyüttü. İster siyasal isterse ekonomik ve toplumsal alandan bakalım, rejimin ve egemen sınıfın donuklaştığını, zihinsel olarak tükendiğini, hiçbir sorunu çözebilecek kapasitede olmadığını görürüz. Amfetamin türü bir uyuşturucu olan captagon üretimi rejimin ana gelir kaynağı haline dönüşürken, daralan ekonomik kaynaklar üzerin-

76. <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2024/05/24/syria-growth-contracting-deepens-and-the-welfare-of-syrian-households-deteriorates>

deki çekişme, kavga ve güvensizlik büyüdü, rejim ve ordu içindeki yozlaşma, atalet ve çözülme hızlandı. Tüm bunlardan dolayı, savaşın ilk döneminde cihatçılara karşı tutum alan toplumsal çoğunluk, zaman içinde yılginlığa ve umutsuzluğa düşerek Esad rejiminin varlığını veya yokluğunu umursamaz oldu. Tarihte buna benzer birçok örnek vardır. Örgütlü bir güç olamayan ve iktidarı değiştiremeyen halk, savaş, ekonomik çöküş ve egemen sınıf arasında bitip tükenmez çekişmeden bıkip usanır, belirli bir andan sonra kimin kendisini yöneteceğine tümüyle kayıtsız hale gelir.

Üç: Rusya ve İran'a yaslanarak ayakta kalan rejim, hem ideolojik körlük hem de on yılların alışkanlılarıyla hareket etmesi, yozlaşması ve zihinsel olarak tükenmesi nedeniyle değişen koşulları algılayıp gerekli dönüşümleri yapamadı. Mesela Rusya, rejimin devletin yapısında bazı dönüşümler sağlamasını, Kürtler ve sivil muhalefeti bir şekilde yönetime katacak adımlar atmasını, reformlar yapmasını istiyordu. Kuşkusuz Rusya'nın arzu ettiği federatif bir yapı değildi ama Kürtlerin ve diğer toplumsal kesimlerin kendilerini ifade edebileceği görece özerk bir yapılanma zorunluydu. Bu konuda Rusya tarafından yapılmış sayısız açıklama ve Astana sürecinde gündeme getirilmiş anayasa çalışması vardır. Örneğin Türkiye'nin 2019'da Rojava'ya saldırı başlattığı o günlerde, 18 Ekimde Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov şu açıklamayı yapmıştı: "Kürt sorununun, Suriye'nin toprak bütünlüğü ve egemenliği çerçevesinde, Kürt liderler ve Şam'daki meşru hükümet arasında diyalogla çözülmesi gerektiğinden yana tavır sergileyeceğiz." Fakat Esad rejimi hem Kürt halkının demokratik taleplerini tanımak hem de Suriye'deki etnik ve kültürel yapıyı kucaklayacak bir yönetim oluşturma konusunda hiçbir esneme göstermedi. Verili tabloyu korumak amacıyla İran'dan aldığı desteği kullanarak Rusya'yı dengelemeye çalıştı. Nitekim Kremlin Sözcüsü Dmitriy Peskov, rejim çöktükten sonra bunu açıktan dile getiriyor: "Bir süre önce durum tüm bölge için tehdit oluşturduğunda, Rusya, Suriye Arap Cumhuriyetine teröristlerle mücadelede ve istikrarı sağlamada yardımcı oldu. Bu hedefe doğru önemli çabalar sarf ettik. Rusya o noktada görevini tamamladı. Ardından Beşar Esad hükümeti kendi ülkesinin dizginlerini ele aldı, kalkınmayı sağlamaya çalıştı, ancak ne yazık ki, durum bu noktaya geldi."

Dört: Rejimin donuklaştığını ve uluslararası siyasette değişen koşulları doğru okuyup adım atmadığını gösteren en önemli gelişme, Ukrayna-Rusya savaşının başlamasıdır. Rusya'nın Şubat 2022'de Ukrayna topraklarını işgal etmesinin ardından, ABD/Batı bloku bir taraftan Rus ekonomisini çökertmek amacıyla yıkıcı yaptırımları devreye sokarken, öte taraftan da Ukrayna ordusu dolayısıyla savaşa dâhil oldu. Bu yüzden ekonomik ve askeri gücünü büyük ölçüde Ukrayna'daki savaşa aktaran Rusya için Suriye ikinci plana düştü. Bu durum, Rus emperyalizminin gücünün sınırlarını da ortaya koyuyor. Uluslararası siyaseti şekillendiren bir başka hayati gelişme ise, Hamas'ın 7 Ekim 2023'te düzenlediği saldırının ardından İsrail'in Filistin halkına dönük başlattığı soykırımdır. İran, Ortadoğu'daki nüfuzunu korumak ve iddiasını sürdürmek için Hizbullah üzerinden İsrail'le savaşa dâhil oldu. İsrail savaş makinesinin Lübnan'ı da yıkmaya girişmesi, Hizbullah liderliğinin büyük ölçüde

ortadan kaldırılması, İran'ın doğrudan füzelerle ve savaş uçaklarıyla hedef alınması Ortadoğu'daki dengelerin yeniden değişmeye başlaması anlamına geliyordu. Esad rejiminin ayakta kalmasında çok önemli bir rol oynamış Hizbullah'ın güçlerini Lübnan'a çekmesi ve İsrail'in durmaksızın Suriye ordusunu bombalayarak zayıflatması, İdlib'deki cihatçıların elini güçlendirdi.

Beş: Görüleceği üzere Suriye'de rejimin yozlaşması, donuklaşması ve toplumun rejimden duygu olarak kopması uluslararası siyasetle birleşerek İdlib'deki cihatçı ordusundan yana koşullar oluşturdu. Uzun zamandır Türkiye, ABD ve İsrail tarafından desteklenen, eğitilen ve silahlandırılan HTŞ liderliğindeki cihatçılar, sonunda gerekli koşulların oluştuğu düşünülerek Esad rejimine karşı harekete geçirildi. Cihatçıların yüklenmesiyle Suriye ordusu cephelerinin hızla dağılması ve Halep'in düşmesi tam anlamıyla şaşkınlığa yol açtı. Bugün daha net anlaşılıyor ki esasında Suriye ordusu sağlam bir savunma hattına sahip değildi; ordu dağınık, koordinasyondan yoksun, askerler yorgun ve tükenmişti. **Halep'in düşmesi, Ukrayna'dan Suriye'ye savaş cephelerini aynı düğüm noktasında birleştirerek emperyalist güçler arasında yeni pazarlıkların ününü açtı.** 30 Kasım'da *Wall Street Journal*'a konuşan Trump'ın eski Suriye sorumlusu Andrew Tabler şöyle diyordu: "Bölgesel ve uluslararası güçler on yıldan uzun bir süre önce Suriye'ye müdahale etti. Ancak şimdi Ukrayna, Gazze ve Lübnan'daki çatışmalar bir araya geliyor ve Halep'te üst üste biniyor."⁷⁷ Suriye ordusunun saldırıları püskürtecek güç ve kapasitede olmadığını gören Rusya, gücünü ve enerjisini boşa harcamak yerine hızla Esad rejimini gözden çıkardı. Rusya'nın destek vermediği koşullarda İran'ın tek başına Esad'ı koruması zaten mümkün olamazdı.

Altı: Eğer Suriye ordusu savaşılabile ve saldırıları püskürtecek bir direniş sergileyebilseydi, kuşku yok ki Rusya Esad rejimini desteklerdi. Keza Ukrayna'daki savaşın olmadığı ama Suriye ordusunun yine dağınık ve dirençsiz olduğu koşullarda da Rusya, her şeyi göze alarak daha önce yaptığı gibi Esad rejiminin yanında durabilirdi. Fakat Ukrayna'daki savaşa yoğunlaşan Rusya, değişen koşullara göre hesap yapmış ve yeni koşullarda Esad rejimi ikincil konu hale gelmiştir. Elbette Rusya'nın Ortadoğu'daki ayağı, Akdeniz'e ve Afrika'ya uzandığı ana merkez konumundaki Suriye derhal vazgeçilecek bir ülke değildir. Ne var ki söz konusu Ukrayna'daki savaşın kazanmak olduğunda ve gücü belirli bir noktaya toparlamak gerektiğinde, bazı seçimler zorunludur. Öyle anlaşılıyor ki ABD-Rusya arasında Suriye ve Ukrayna'yı kapsayan bir anlaşma söz konusudur. Belli ki Rusya'nın Suriye'deki askeri üslerinin ve bu yolla kazandığı nüfuzun korunması bu anlaşmanın bir parçasıdır. Nitekim bu anlaşma gereği Suriye ordusu savaşmadan Şam'a çekilmiş ve Esad iktidarı terk etmiştir.

77. https://www.wsj.com/world/middle-east/setbacks-for-russia-iran-and-hezbollah-turn-into-a-catastrophe-for-syrias-assad-c3e693e8?st=j5TNk&reflink=share_mobilewebshare

Yedi: Verili koşullarda en büyük darbeyi alan İıan'dır. 2013'te Esad rejiminin düşmesini engellemek için devreye giren ve Hizbullah'ın militan göndermesini sağlayan İıan, Irak'tan sonra Suriye'de de belirleyici bir güç konumundaydı. Böylece İıan; Irak, Suriye ve Lübnan'a kesintisiz ulaşabileceği, bölgede İsrail'i sıkıştırabileceği bir konum elde etmişti. *Suriye'nin bu zincirden kopması, İıan'ın ağır bir darbe olarak Ortadoğu'da nüfuzunun sarsılmasına ve gerilemesine neden oldu.* Tereddütsüz belirtmek lazım ki İıan, Suriye'de kaybetmiştir. Kuşkusuz İıan taşı tarağı toplayıp tımden evine dönmeyecektir ama 2003'ten beri kendisini hedefe koyan ABD-İsrail blokunun savaş tehdidi altında olacaktır.

Sekiz: Suriye'de Esad rejiminin düşmesi en çok İsrail'in çıkarlarına hizmet etmektedir. Karşısında hiçbir güç olmamasından yararlanan İsrail, Suriye donanmasını, hava üslerini, savaş uçaklarını, füzelerini, helikopterlerini, silah fabrikalarını bombalayarak yok etti, etmeye de devam ediyor. Çok açık ki şu anda Suriye, bir devlet olma vasfını büyük ölçüde yitirmiştir. 1967'den beri işgal altındaki Golan tepelerinin sonsuza dek kendilerine ait olduğunu açıklayan İsrail Başbakanı Netanyahu, 1973'te imzalanan anlaşmaları da geçersiz ilan etti. İsrail ordusu Dürzilerin yaşadığı birçok köy ve kasabayı işgal ederek şam'ın burnunun dibine kadar ilerlemiş durumda. İsrail Suriye'yi askeri olarak çökertip topraklarını işgal ederken HTŞ sadece izliyor. İsrail'in Suriye'de işgal ettiği alanların aynı zamanda Lübnan sınırı olması da buraların Hizbullah'ın kontrolünde olması da ayrıca dikkat çekicidir. Önümüzdeki dönemde Suriye'de tüm etnik ve inanç gruplarını dikkate alan bir yapının kurulamaması ve kaosun sürmesi durumunda, Dürzi halkı İsrail'e katılabilir ki bunun için şimdiden adımlar atılıyor.

Dokuz: Bu tablo, ABD-İsrail blokunun planlarına yatan Türkiye'nin aslında kimin elini güçlendirdiğini de gözler önüne seriyor. Altını kalınca çizmek lazım ki *ABD gibi emperyalist bir gücün liderliği olmadan Türkiye'nin HTŞ gibi cihatçı bir örgüt eliyle Suriye'yi yağurması ve şekillendirmesi mümkün değildir.* Emperyalist ve bölgesel güçlerin kendi çıkarları doğrultusunda müdahale ettiği ve önümüzdeki dönemde daha fazla edeceği koşullarda, Türkiye'nin hâkim bir güç konumunda Suriye'yi şekillendirecek ne askeri ne siyasal ne de ekonomik gücü var. Mesela HTŞ, ABD'nin müdahalesi olmadan BM'nin terör örgütü listesinden çıkarak uluslararası alanda meşru bir konuma yükselemez. Keza ABD'nin Sezar yasasını kaldırmadığı koşullarda Suriye'nin ekonomik olarak toparlanması imkânsızdır. Bu bağlamda alt-emperyalist bir güç olan Türkiye ile hegemon emperyalist bir güç konumundaki ABD'nin kapasitesinin nasıl birbirinden farklı olduğunu bir kez daha görüyoruz. Örneğin HTŞ'nin Halep'i ele geçirerek burada durması, Esad rejimi üzerinde baskı kurarak ona kendi oyun planını kabul ettirmek isteyen Türkiye açısından daha sorunsuz bir süreç anlamına gelirdi. Oysa Türkiye şimdi parçalanmış tüm Suriye sahasında hareket ediyor. Bunun uzun vadede ne tip sorunlar doğuracağı, ne gibi belalara yol açacağı şimdiden öngörülemez. Faşist rejim medyasının Erdoğan'ı Suriye fatihi pozlarında sunma gayreti, çizilen Suriye halkının Türkiye sevgisi imajı veya Emevi

Camii'nde namaz kılma seremonisi sahadaki bu gerçekliğin üzerini kapatmaya ve iç politikaya döndüktür.

On: Kuşku yok ki Türkiye hem HTŞ hem de SMO/ÖSO üzerinden Suriye'nin kaderinin çizilmesinde tartışılmaz bir güç haline gelmiştir. Şimdi ABD emperyalizmi, bir NATO ülkesi olan Türkiye'yi kullanarak Suriye'yi kendi planları doğrultusunda şekillendirmek isterken, Erdoğan liderliğindeki rejim de pazarlık masasında en fazlasını kopartacak şekilde hareket ediyor. Bu kapsamda bir taraftan SMO/ÖSO, öte taraftan da HTŞ destekli Arap aşiretler eliyle Rojava'daki Kürtlere karşı bir savaş yürütüyor. Kürt güçler ezilerek ve kontrol ettikleri topraklara el konularak Kürt halkının Suriye'nin şekillendirilmesinde ana bileşenlerden birisi olmasının önüne geçilmek isteniyor. Çok açık ki Kürtlerin gücünü koruduğu koşullarda, cihatçıların Suriye'yi istedikleri doğrultuda şekillendirmeleri kolay değildir. Ancak şu da var ki 13 yıldır parçalı olan Suriye'yi eski formuna döndürmek de neredeyse imkânsızdır.

On bir: Suriye'nin yoğrulup şekillendirilmesinde Türkiye ABD'ye muhtaçtır ama Kürtlerin kazanacağı statü konusunda aralarındaki çelişki ve buradan doğan gerilim de devam ediyor. Kürtlerin özerk veya federatif bir yapıda statü kazanması, ABD/İsrail blokunun hem Suriye hem de Ortadoğu'daki nüfuzunu güçlendirecektir. Bu amaç doğrultusunda ABD, Kürtlerin verili güçlerini mümkün mertebe korumasını arzu ediyor. Türkiye'nin Kürtlere saldırmaya devam etmesi ve Rojava'nın varlığını kabul etmemesi, ABD ile çelişkilerin daha da büyümesine neden olabilir. ABD'nin Ortadoğu'da belirli bir denge kurabilmesi ve mesela ağır bir darbe alan İran'ın daha da geriletilmesi için iki konunun çözüme kavuşturulması gerekiyor. Birincisi, İsrail'in varlığının ve güvenliğinin garanti altına alınması, bu konuda yeni adımlar atılması; ikincisi, Türkiye'nin Kürt sorununda ABD planlarıyla uyumlu hareket etmesi! İşte ABD, elindeki ekonomik ve askeri güç dâhil birçok unsuru kullanarak Türkiye'ye Kürtlerin Rojava'daki statüsünü kabul ettirmeye çalışıyor. Nitekim 12 Aralıkta ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken'in Türkiye'ye gelip Erdoğan ile görüşmesinin esas nedeni budur.

On iki: ABD'nin Ortadoğu'da istediği koşullar oluşursa ve elbette Ukrayna cephesinde Rusya'yla belirli bir uzlaşmaya varabilirse, işte o zaman Asya Pasifik'te Çin'le savaşa daha kolay ve hızlıca hazırlanabilir. Esasında Suriye'deki kriz hakkında Trump'ın açıklamasını da bu plan doğrultusunda anlamak gerekiyor: "Dünyada çok fazla kriz var. Geçtiğimiz günlerde Suriye'den haberler aldık. Kendi başlarının çaresine bakmak zorunda kalacaklar çünkü biz karışmayacağız. Fransa da karışmayacak." Çok açık Trump tüm taraflara, "ABD hegemonyası altında bizim istediğimiz temelde hareket etmez ve planlarımıza uymazsanız, hepimiz kaosa sürüklenirsiniz" demeye getiriyor. Kuşkusuz Ortadoğu'daki dengeleri kendisinden ve İsrail'den yana oluşturmak isteyen ABD'nin hâlihazırda Suriye'den çekilmesi düşünülemez. Ancak ABD emperyalizminin varlığının Kürtler için bir güvence olmadığı da açıktır. Emperyalistler ve elbette tüm kapitalist güçler sadece kendi çıkarlarının peşinde ko-

şarlar ki Rusya'nın Esad'ı yüz üstü bırakması bunu bir kez daha doğruladı. **Ezilen halkların gerçek müttefiki ancak devrimci işçi sınıfı olabilir.** Ortadoğu işçi sınıfı bağımsız sınıf temelinde örgütlenip kapitalizme karşı sosyalist bir mücadele yürütmeye müddetçe, gerici hareketlerin önüne geçilemez ve ezilen halklar gerçek anlamda özgürlüklerine kavuşamazlar!

On üç: Esad rejiminin düşmesinden sonra Suriye'deki toplumsal ve siyasal tablo, Türkiye egemen sınıfının önüne tarihsel Kürt gerçeğini bir kez daha koydu. Şu anda Türkiye, Kürtleri Suriye'de belirleyici bir güç olmaktan çıkartmaya çalışıyor ama bu politikanın sınırları olduğunu da belirtmek gerekiyor. Kürtler bir şekilde Suriye'de kendilerine bir yer bulacaklardır. İşte bu noktada 1 Ekimde Bahçeli'nin "Öcalan Meclis'te konuşun" çıkışını yeniden hatırlamak anlamlı olur. Son birkaç yıldır egemen sınıf katlarında tartışılan ve zaman zaman basına sızdırılan plan devreye sokulabilir: Türkiye'nin Rojava'nın statüsünü kabul etmesi ve Kürtlerin hamisi haline gelerek Suriye'de çok daha etkin ve belirleyici olması! Böylece Irak'taki Kürtlerle birlikte Rojava'daki Kürtleri de denetimine alarak Ortadoğu'daki etkisini artırması! Geçtiğimiz günlerde Hakan Fidan'ın Mecliste bütçe toplantısında konuşurken Kürtlerin hamisi olduklarını dile getirmesini bu kapsamda ele almak mümkün. Esasında Kürt hareketinin kimi önemli temsilcilerinden de benzeri açıklamalar geliyor: Türk ve Kürtlerin tarihsel ittifaki! Hatırlanacağı üzere 2013 Diyarbakır Newroz'da mektubu okunan Öcalan, Türkiye'nin Kürtlerle birlikte büyüyebileceğini dile getirmişti. Türkiye burjuvazisinin bir kesim, liberal aydın ve gazeteciler Türkiye'nin Kürt sorununu çözerken büyüyebileceğini hayal ediyorlar. CHP lideri Özgür Özel'in Erdoğan'a seslenerek "«Suriye'deki yapıda Kürtlerin temsilcisi olmaz» dersin yanlış yaparsın" çıkışını da bir yere kaydetmek gerekiyor. Egemen sınıf ve elbette devletin içinde bu konuda kimi farklı düşüncelerin olduğu anlaşılıyor. Bu noktada, iktidar blokunda Bahçeli ile Erdoğan arasında kamuoyuna yansıyan görüş ayrılığının tam olarak neleri kapsadığı ve bir ayrışmaya yol açıp açmayacağı ise henüz belli değildir.

On dört: Nereden bakarsak bakalım Üçüncü Dünya Savaşının merkezi konumundaki Ortadoğu'da savaşın genişlediğini, kaosun ve belirsizliğin derinleştiğini, emekçileri yeni felaketlerin beklediğini görürüz. Şunun da altını kalınca çizmek lazım: ABD'nin Ortadoğu'da belirli ölçülerde bir denge kurması ile bu coğrafyayı tümüyle kendi hegemonyası altında şekillendirmesi aynı şey değildir. Suriye'de gördüğümüz üzere, denge eninde sonunda bozulmaya mahkumdur. **Kaos ve belirsizlik sarmal derinleşerek devam ederken yalnızca moloz yığınları üzerinde bir düzen ve hegemonya ise kurulamaz.** Üçüncü Dünya Savaşının Ortadoğu cephesinde kan ve gözyaşı dinmezken, ABD emperyalizmi asıl büyük rakibi Çin'i kuşatmak ve onunla hesaplaşmak amacıyla Asya Pasifik'e yoğunlaşmak istiyor. Geçtiğimiz günlerde ABD'nin savaş hazırlıklarını ele alan Çin devletinin resmi gazetesi Global Times, uygarlığın geleceğinin tehlikeye gireceğini yazdı: "Bazı ABD'li politikacılar, Çin'le yapılacak bir «tam ölçekli savaşa» hazırlık için mühimmat üretimini artırmayı ve sürekli üretim hatları kurmayı açıkça talep ediyor. Bu yaklaşım, yalnızca yıkım ve

ölüm üretimi için inşa edilmiş bir fabrikaya benziyor. ABD'nin sanayi altyapısı giderek savaş mantığına teslim olmuş durumda ve bu durum, küresel gerilimlerin ana itici gücü haline geliyor. Askeri hazırlıkların ve sanayi mobilizasyonunun Çin'le karşılaşmada onlara bir avantaj sağlayacağını düşünüyorlar. Ancak bu düşünce, ölümcül bir yanlış hesaplama: **Büyük güçler arasındaki tam ölçekli bir savaş, karşılıklı yıkım anlamına gelir.** Bu tür savaş hazırlıkları bir stratejik plan değil, stratejik bir öz-yıkım biçimidir. Bu, barut fıçısında kibritle oynamaya benzer: Alevleri kontrol edebileceğinizi düşünebilirsiniz, ancak bir zincirleme reaksiyon başladığında sonuç felaket olacaktır. Bu sefer fark, bahsin yalnızca Amerika'nın geleceği değil, aynı zamanda insan uygarlığının ve dünyanın barışçıl gelişiminin geleceği olmasıdır.⁷⁸ Bu satırlar esasında nükleer silahların kullanılabilmesini de ima ediyor. Diğer taraftan nükleer silah kullanılsa bile insanlığı ve uygarlığı yok edecek yeterince silah var. Çok açık ki Asya Pasifik'teki olası savaş, Üçüncü Dünya Savaşının başlaması anlamına gelmeyecek, zaten yürümekte olan bu savaşın sonuçlarını kesin olarak tayin edecektir. Fakat eğer dünyamız ve medeniyetimiz ayakta kalabilirse! Elbette bunun anlamı kaderimize teslim olmak değildir. Tarihsel sınırlarına dayanan ve emperyalist çelişkileri korkunç ölçülerde keskinleştirip küresel bir savaşa yol açan kapitalizme karşı mücadele olmadan kurtuluşun olmadığını işçi sınıfının, toplumun emekçi çoğunluğunun anlaması gerekiyor!

Utku Kızılok- 14 Aralık 2024-ilk kez gelecekbizim.net sitesinde yayınlandı.

78. <https://www.globaltimes.cn/page/202412/1324596.shtml>

VIII. Bölüm

Barış Mücadelesi

Emperyalist Savaş, Ekim Devrimi ve Barış

1917 Ekim Devrimi kapitalizm karşısında işçi sınıfına fener olmaya devam ediyor. Uluslararası ölçekte büyük sarsıntılar yaratan bu devrimin evrensel sonuçlarından biri de, hiç kuşku yok ki sürüp giden I. Dünya Savaşına “dur” demesi ve halkların barış çılgılığının aracı haline gelmesiydi. Kurulan işçi iktidarı, “tazminatsız ve ilhaksız” barış talebini yükselterek ve tüm gizli savaş anlaşmalarını deşifre ederek Rusya’nın savaştan çekildiğini açıklamıştı. Savaştan bıkan ve barış sağlanmasını arzulayan dünyanın emekçileri için Rusya’daki işçi iktidarı, müthiş bir umut olmuş ve karararı dünyalarına ışık saçmıştı. Devrimden sonra Avrupa’da grevler başlarken, cephelerde asker isyanları baş göstermiş ve emperyalist burjuvazinin kendine olan güveni bir anda sarsılmıştı.

Ekim Devrimi, en karanlık dönemlerde dahi insanlığın ortak değerlerini ve gelecek ideallerini savunmanın ne denli hayati olduğunu bir kanıttır. Öyle dönemler vardır ki insanlığın barış, özgürlük ve sömürsüz dünya ideali yalnızca bir avuç insanın mücadelesinde ifadesini bulur. Bu bir avuç insan geleceğin büyük ateşini tutuşturacak alazları elinde tuttuğunu bilir ve çoğu zaman “bilinçsiz insanlığa” karşı da mücadele verir. İşte Lenin önderliğindeki bir avuç Bolşevik komünistin, Troçki’nin, Almanya’da Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht’in durumu tam olarak budur. Emperyalist savaş dünyayı kasıp kavurduğunda ve II. Enternasyonal’in sözümona sosyalist partileri işçi sınıfına ihanet ederek kendi ülkelerinin yanında savaşa destek verdiğinde, insanlığın barış talebini yükselten bu bir avuç komünistten başkası değildi. Savaşın yarattığı karanlık atmosfere, kaynatılan cadı kazanlarına ve tüm yalnızlıklarına rağmen, devrimci Marksizmin emperyalist savaşa karşı tutumunu kararlılıkla savunmuşlardı. Savaşın acımasız yüzü kendini tüm yıkıcılığıyla ortaya serdiğinde, emekçi kitleler insanlığın barış ve özgürlük talebini seslendiren komünistlere kulak vermeye başladılar.

Barış, ezelden beri insanlığın özlemlerinin başında gelir. Barışın yanına özgürlüğü, mutluluğu ve bolluğu da koymak lazım. Fakat güvercinde simgeleştirilen – böylece temiz, sevecen, mutlu ve özgür olanı temsil eden– barış, bir türlü insanlığın bahçesine inip savaşı kovamıyor. Sömürül toplumlur ve kapitalizm yaşadığı müddetçe, insanlığın bu özlemi bir ideal olarak kalmaya da devam edecek. Kapitalizmle birlikte savaşın araçları öylesine tahripkâr bir boyuta yükselmiştir ki, meydana gelen yıkımlar insanlığın hayal gücünün önünde yürümeye başlamıştır. Yaşanan iki emperyalist dünya savaşı on milyonların canını almış, milyonları sakatlamış, kentleri yerle yeksan etmiş ve milyonları yerinden yurdundan göçe zorlamıştır. Lakin insanlığın böylesine tarifsiz acılar çekmesine ve nükleer silahların yarattığı yıkımın deneyimine rağmen, emperyalist savaşlar devam ediyor.

Kapitalist krizin derinleştiği ve emperyalist savaşın kendine yeni cepheler açtığı

bir dönemden geçiyoruz. *Bir dünya ekonomisi yaratan kapitalizm, buna paralel olarak savaşları da dünya ölçeğine yaymıştır.* Bölgesel savaş biçiminde kendini dışa vuran her savaş, aslında küresel boyutları olan ve emperyalistlerin de dâhil olduğu bir savaştır. Uzun bir süredir bölgesel savaşlar biçiminde kendini dışa vuran bir üçüncü emperyalist savaş sürmektedir.

Savaşa karşı devrimci tutum

1914'te I. Dünya Savaşı patlak vermeden önce, bir taraftan savaş makinelerinin yenilenip savaş düzenine sokulduğu, öte taraftan ise kitlelerin savaş fikrine alıştırıldığı uzun bir hazırlık evresi yaşanmıştı. Yaklaşmakta olan savaş, örgütlü işçi hareketinin de gündeminde olmuştur. Henüz işçi sınıfının devrimci görüşlerini kâğıt üzerinde kabul eder gözükken *II. Enternasyonal, devrimci kanadın basıncıyla 1907'deki Stuttgart Kongresinde emperyalist savaşın yaklaşmakta olduğunu tespit etmiş* ve bu temelde neler yapılması gerektiğini ortaya koymuştu. Lenin ve Rosa'nın önerisiyle kabul edilen bu bildiriye, savaşın kapitalizme içkin olduğunun ve militarizme karşı mücadelenin sosyalist sınıf savaşından ayrılamayacağına altı çiziliyordu. 1907'de Militarizm ve Anti-militarizm adıyla bir kitap kaleme alan Liebknecht, toplumda militarist eğilimin güçlendirilmesine ve savaşa karşı devrimci Marksizmin görüşlerini ortaya koyuyor ve işçi sınıfını uyarıyordu.

Katıksız bir enternasyonalist olan Liebknecht, emperyalist savaşa karşı devrimci işçi sınıfının tutumunu savunmuş ve bundan asla geri adım atmamıştır. Savaşa karşı çıktığı için tutuklanıp askeri mahkeme karşısına çıkartıldığında, kendisini “vatana ihanet” ile suçlayan mahkeme başkanına şöyle der: “Vatana ihanet enternasyonalist bir sosyalist için hiçbir anlam taşımaz.” O, şuna inanmaktadır: “Proletaryanın sınıf mücadelesi ancak uluslararası düzlemde sürdürülebilir, ancak uluslararası bakımdan başarıya ulaşabilir.”

1912'de Balkanlar'da başlayan savaş, emperyalist dünya savaşının ön girişinden başka bir anlama gelmiyordu. Kasımda Basel'de yapılan kongrede II. Enternasyonal, daha önceki kongre kararlarını tekrar etti. Savaşın yaratacağı ekonomik ve politik krizden yararlanarak kapitalist sınıf egemenliğine son verme çağrısı yaparken, bütün ülkelerin proleterlerinin emperyalizme karşı mücadelede eşzamanlı olarak ayağa kalktığını dile getirdi. Hiç kuşkusuz, II. Enternasyonal bildirilerinde dile getirilen savaşa karşı tutum temelde doğrudur. Fakat bu tutum, biçimsel olmanın ötesine geçerek sosyalist parti yönetimlerinin içselleştirdiği devrimci düşünceler haline gelmiyordu. Nitekim 1914'te savaş patladığında neredeyse tüm II. Enternasyonal partileri, yurtseverlik adı altında kendi hükümetlerinin arkasına takılarak savaşa destek verdiler.

II. Enternasyonal partilerinin ihanetiyle işçi sınıfı, savaş ve burjuvazinin ideolojik saldırısı karşısında yapayalnız bırakıldı. Bu karanlık ortamda, insanlığın evrensel

kurtuluşunun rehberi olan devrimci Marksizmin dünya görüşünü Rusya’da Lenin, Troçki ve bir avuç Bolşevik komünist, Almanya’da Rosa, Liebknecht, Clara Zetkin ve onların etrafında toplanan küçük bir grup savunmaya devam ediyordu. Başlayan gericiilik döneminde, devrimci Marksizmin fikirlerinin kitaplarda kalmaması, tüm zor koşullara karşın kitlelere taşınmaya çalışılması ve böylece akıntıya karşı inadına kürek çekilmesi tarihi bir önem taşıyordu. Ağır bedeller isteyen bu koşullarda Liebknecht, Alman parlamentosunda tek başına emperyalist savaşa karşı çıkıyor ve “asıl düşman içeride” diye haykırıyordu: “İç barış değil, iç savaş! Sözde ulusal ahenge karşı, sınıfların sözde yurtsever ahengine karşı proletaryanın uluslararası dayanışması, barış için, sosyalist devrim için uluslararası sınıf mücadelesi.” Liebknecht, her halkın ana düşmanının kendi egemenleri olduğunun altını çiziyordu: “Her halkın ana düşmanı kendi ülkesindedir! Alman halkının ana düşmanı Almanya’dadır: Alman emperyalizmi, savaştan yana olan Alman partisi, Alman gizli diplomasisi. İşte Alman halkı için, mücadelesi kendi ülkesindeki emperyalistlere doğru yönelmiş olan, başka ülkelerin proletaryasıyla işbirliği yaparak siyasal mücadelede savaşması gereken düşman, işte kendi ülkesindeki bu düşmandır.”

Lenin’in sloganı da aslında farklı değildi: Emperyalist savaşı iç savaşa çevir! Lenin, emperyalist savaşa karşı doğru tutumun ne olması gerektiğini ortaya koyarken, tarihsel deneyimlere ve devrimci Marksizmin ilkelerine özellikle dikkat çekiyordu. **Lenin’e göre, Paris Komününü deneyimi ve 1912 Basel Kararları işçi sınıfı için biricik doğru şiarı ve bu şiar kapitalizmin yıkulmasını işaret ediyordu.** Lenin, Komünist Manifesto’ya atıfta bulunarak şöyle diyordu: “Komünist Manifesto’nun şu sözleri, bugün her zamankinden daha çok doğrulanıyor: «İşçilerin vatani yoktur.» Sadece proletaryanın burjuvaziye karşı uluslararası mücadelesi, proletaryanın kazanımlarını koruyabilir ve ezilen kitlelere daha iyi bir geleceğin yolunu açabilir.”⁷⁹ Lenin, bir taraftan savaşın gerçek nedenlerini ortaya koyup bunun emekçi kitlelere ulaştırılması üzerinde dururken, öte taraftan II. Enternasyonal’in oportünist önderliğinin ihanetiyle uluslararası işçi hareketinde doğan boşluğun nasıl doldurulacağına kafa patlatıyordu. Lenin, çöken şeyin proletarya enternasyonalizmi olmadığını vurgulayarak şunları dile getiriyordu: “Proleter Enternasyonal çökmedi ve çökmeyecek. İşçi kitleleri bütün engelleri aşarak yeni Enternasyonal’i kuracaktır. Oportünizmin bugünkü zaferi uzun süreli olmayacak, savaş gittikçe daha çok kurban istedikçe, işçi kitleleri oportünizmin işçi davasına ihanetini daha iyi kavrayacak, silahları her ülkenin kendi hükümetine ve kendi burjuvazisine yöneltmenin zorunluluğunu daha iyi anlayacaktır.”⁸⁰

Lenin’in öngörülerini Ekim Devrimi ve onun yarattığı moral üstünde yükselen Üçüncü Enternasyonal doğruladı. Lenin’in emperyalist savaşa karşı iç savaş sloganı, emperyalist savaş karşısında devrimci işçi sınıfının teorik, ideolojik ve politik dünya görüşünün ve ilkelerinin özlü bir ifadesidir. Lenin, kapitalizmin yıkılmasında

79. Lenin, *RSDİP Yurtdışı Seksiyonları Konferansı*, Seçme Eserler 5 s. 143 İnter Yay.

80. Lenin, *Savaş ve Rus Sosyal Demokrasisi*, age, s. 140

savaşın büyük bir rol oynayacağını düşünüyor ve bu yolda devrimci bir politika geliştirmeyordu. II. Enternasyonal partileri işçi sınıfının önüne kendi burjuvalarının arkasına takılmayı ve ihaneti koyarken, o kapitalizmin yıkılması hedefini koyuyordu. ***Emekçiler silahlarını diğer ulustan sınıf kardeşlerine değil, kapitalizmin yıkılması için kendi ülkelerindeki burjuvalara doğrultmalı, onu alt etmeli ve emperyalist savaşa dur demeliydiler!***

Savaşa karşı geliştirilen bu devrimci politika, sebatla işçi kitleleri içinde doğru bir dille propaganda edildi ve zamanla geniş yığınların bilincinde yer etmeye başladı. Çok net bir şekilde söylemek lazım: Bolşeviklerin savaş karşıtı doğru devrimci politikaya ve işçi sınıfı içinde doğru temelde bir çalışma anlayışına sahip olmaları dünya tarihini değiştirmiştir.

Devrim, savaş ve barış

Bolşeviklerin işçi ve asker kitleleri arasında yaptığı savaş karşıtı çalışma maya tutmuş, savaşın getirdiği büyük yıkımın da bir sonucu olarak işçiler, askerler ve köylüler savaş karşıtı cepheye doğru kaymaya başlamışlardı. 1917'ye gelindiğinde geniş kitleler artık savaş istemiyorlardı. Belki kitleler halinde doğrudan Bolşeviklerin görüşlerini dile getirmiyor ve onların safalarına katılmıyorlardı ama "tazminatsız ve ilhaksız barış" sloganını yürekten sahipleniyorlardı. 1917 Şubat Devriminin en temel sloganı barıştır! Şubat Devrimi cephelerde büyük yankı uyandırmış ve askerlerin psikolojisini değiştirmiştir. Artık savaşan, bu yöndeki kışkırtmalara kanan bir ordu değil; Alman cephelerine bildiriler atan, selamlar gönderen, onları kardeşleşmeye çağıran, komitelerde ve sovyetlerde örgütlü, barışı ve terhis olmayı bekleyen bir ordu vardır.

İtilaf devletlerini oluşturan İngiltere ve Fransa, başlangıçta Çarlığın çökmesini kendi savaş planları açısından olumlu bulmuştu. Ancak birkaç gün içinde fikirlerini değiştireceklerdi. Çünkü devrim, uluslararası siyasal dengelere büyük bir darbe indirdi. Rusya'da yükselen devrim ve barış çığılığı kısa zamanda İngiltere ve Fransa'nın ve onların karşısında yer alan Almanya, Avusturya ve Osmanlı'nın savaş cephelerinde yankılanmaya başladı. ***Emperyalist hükümetler, devrimin ve barış talebinin kendi askerlerinin maneviyatını bozduğundan ve onların savaşma arzusunu yok ettiğinden yakınıyorlardı.*** İngiltere ve Fransa, ittifaklarının bir parçası olan Rus ordusunu kaybetmişti ve üstelik şimdi kendi askerleri arasında da isyanlar baş göstermişti. ***Mayısta Fransız askerleri alaylar halinde cepheye gitmeyi reddettiler. İki alay ise Paris üzerine yürümek istemişti.*** Bu isyanlar bir devrimci durum doğurmasa da, kentlerde yüz binlerce işçinin greviyle birleşerek siyasal bir krize yol açtı. İşçi sınıfına ihanet ederek savaşa destek veren ve hükümette yer alan sosyalistler, Rusya'daki devrimin basıncı altında kalarak barış talebini dillendirmeye başladılar. Devrim, Alman egemen sınıfı içinde de buhrana neden olmuştu. Patlak veren siyasi kriz sonucunda hükümet düşerken, savaşı destekleyen reformist sosyalistler ilhaksız barış

talebini yükseltmek zorunda kalıyorlardı.

Ancak Rusya’da başlayan devrim henüz bir işçi iktidarıyla sonuçlanmış ve barış getirmiş değildi. Bir tarafta burjuva hükümetin, öte tarafta ise sovyetlerin olduğu bir ikili iktidar vardı. Devrimci kitlelerin basıncı altında kalan burjuva hükümet kamuoyu önünde farklı konuşuyor, ama kapalı kapılar arkasında müttefik devletlerine savaşa devam edeceğinin ve savaşı planlarına bağlı kalacağını sözünü veriyordu. Çünkü Rus egemen sınıfı, İngiltere ve Fransa ile yapılan paylaşım planlamasında İstanbul’un ve Osmanlı’nın bazı bölgelerinin kendisine verilmesinin sözünü almıştı. **Bu nedenle, kitleler oyalanıyor ve devrim pörsütülerek savaş sürdürülmek isteniyordu.** Sovyetlerde çoğunluğu elinde tutan ve daha sonra burjuva hükümete giren Menşevikler ve Sosyal Devrimciler de burjuvazinin planlarını destekliyorlardı. Lakin savaş arzusu burjuvazinin kursağında kaldı.

Devrimci kitleler kesinlikle savaşa karşıydılar. Devrimci yığınların taleplerini dile getiren yalnızca Bolşeviklerdi: **Toprak, barış, ekme ve işyerlerinde üretimin denetimi!** Şubattan Ekime ilerleyen süreçte devrimci yığınlar Bolşeviklerin çizgisine kaydılar. “İlhaksız ve tazminatsız barış” diyen Bolşevikler, tüm gizli anlaşmaları açıklayacaklarına da söz vermişlerdi.

Ekim Devriminden sonra, ilk çağrı dünya halklarındaydı: “İşçi, Asker ve Köylü Delegeleleri Sovyetlerine dayanan 6 ve 7 Kasım Devriminin kurduğu İşçi ve Köylü Hükümeti, bütün savaşan halklara ve bu halkların hükümetlerine adaletli ve demokratik bir barış için hemen konuşmaya başlamayı teklif eder.” İlerleyen günlerde Lenin, karşı cephelelerdeki “düşman” askerleriyle barış görüşmelerini başlatmaları için askerlere direktif verdi. Böylece Bolşevikler, barış görüşmelerini tabana yayarak emperyalist güçleri sıkıştırmış da oluyorlardı.

Emperyalistler, savaşın en çetin döneminde devrimin Avrupa’ya sıçramasından ölesiye korkuyorlardı. İtilaf devletleri Bolşevikleri tanımadıklarını, Rus ordusunun anlaşmalara bağlı kalmasını ve Almanya ile ayrı bir barış imzalanmasının Rusya için “çok ciddi sonuçları” olacağını ilan ettiler. Fakat devrimci işçi iktidarının burjuvaziden farklı bir ahlâk anlayışı vardı ve bu anlayış tüm gizli belgelerin yırtılıp atılmasını emrediyordu. **Bolşevikler gizli anlaşmaları açıkladığında emperyalist burjuvazi tam anlamıyla şaşkına döndü.** Devrim, kapitalist sınıfın düzenini, geleneklerini, ilişkilerini ve alışkanlıklarını paramparça etmişti. Birkaç ay sonra Brest-Litovsk’ta Almanya ile yapılan anlaşmayla Rusya savaştan resmen çekildi. Böylece 5 milyondan fazla Rus askerinin ölümüne, yüz binlerin yaralanıp sakat kalmasına, kentlerde ve köylerde açlıktan kırılmaya neden olan savaşa işçi iktidarı son vermiş oldu.

Birkaç ay sonra Almanya yenildi ve savaşı, ABD’nin de sonradan dâhil olduğu İngiliz ve Fransız ittifakı kazandı. Ancak Rusya’daki işçi iktidarının varlığı ve Avrupa’da esen devrimci rüzgârlar, savaşın galibi emperyalist güçlerin arzularını sınırladı. Dev-

rimci rüzgârlar tüm Avrupa'yı sararken, Macaristan ve Almanya'da da devrim başlamıştı. Ekim Devrimi, Avrupa işçi sınıfını etkilediği kadar Asya'nın ve Afrika'nın ezilen halklarını da etkilemiş, bağımsızlık savaşı için emperyalistlere karşı hareket geçmelerini sağlamıştı. Ortaya çıkan bu tablo, dünya siyasetinin dinamiklerini ve görünümünü değiştirdi. İngiltere ve Fransa savaşı kazanmalarına rağmen, gerçekte 1914 öncesine göre dünya siyasetinde daha az güçlüydüler.

Ekim Devrimiyle kurulan işçi iktidarı “savaşa karşı iç savaş, asıl düşman içeride, savaşı durdurmak için kapitalizmi yık!” şiarının tecessüm etmiş haliydi, somuttu, ortadaydı. 1914'te ortaya konan devrimci tutum bir fikir olmanın ötesine geçmiş, işçi iktidarıyla taçlanmış ve böylece dünya emekçilerine moral ve esin kaynağı olmaya başlamıştı. Savaştan bitap düşen ve kapitalizme öfke duyan geniş emekçi yığınlar için devrim umuttu. ***Devrim; insanlığın savaşı, sömürsüz, özgürlük ve barış dolu dünya idealini yeniden ihya etti, yepyeni bir dünyanın kurulabileceğini gösterdi.***

Ne var ki, kapitalizm dünya ölçeğinde alaşağı edilemediği için savaş ve sömürü durmamış, insanlık barış özlemine kavuşmamıştır. Nükleer silahların da devreye sokulduğu II. Dünya Savaşı çok daha büyük yıkımlara yol açmıştır. Şu an birçok ülkede nükleer silah bulunuyor ve bu silahlar dünyayı birkaç kez ortadan kaldıracak kapasiteye sahiptir. Geliştirilen türlü kimyasal silahların yanı sıra diğer savaş makinelerinin yıkım gücü de alabildiğine artmaktadır. İnsanlığın sınıflı toplum ve kapitalizm deneyimi şunu berrak bir şekilde ortaya koyuyor: ***Kapitalizm yıkılmadan ve sınıfsız bir toplum kurulmadan savaşlar asla son bulmayacak ve kalıcı barış gelmeyecektir!*** Nükleer silahların insanlığı gezegen üzerinden silebileceği tehlikesi kapitalistlerin umurunda bile değildir. Unutmayalım ki kapitalist sistemin işleyiş yasalarıdır baskın olan ve bu yasalar burjuvaları körleştirir, çirkinleştirir, vicdansızlar haline getirir. ***Burjuvazi insanlığın geleceğine değil, sermayenin dar çıkarlarına odaklanır.*** Kapitalizm yıkılmadığı ve insanlık sömürülü toplumlardan kurtularak kendi kaderini eline almadığı müddetçe de bu böyle devam edecek. Aslında kapitalizm, tüm önceki sınıflı toplumlardan farklı olarak sınıfsız bir toplumun nesnel temellerini yaratmış durumda. Fakat insanlık, yaratılan bu nesnel koşullara rağmen sınıfsız topluma giden kapıları açabilmiş değil. İşte işçi sınıfının önünde bu kapıları açma görevi duruyor.

Utku Kızılok- ilk kez Marksist Tutum dergisinin Kasım 2012'deki 92 nolu sayısında yayımlandı.

2000 yılı dönemeci esasında birçok şey için bir milat oluşturmaktadır. Birincisi, **kapitalizmin tarihsel sınırlarına ulaşarak tıkanması** ve tarihsel bir sistem krizine girmesi! İkincisi, **hegemonya krizinin** derinleşmesi ve onun bir ifadesi olan **Üçüncü Dünya Savaşının** kendine has/özgü yöntemlerle başlaması! Üçüncüsü, başta Latin Amerika olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde ardı ardına patlayan ve halkalar biçiminde birbirine eklenen halk isyanları, ortaya çıkan devrimci durumlar ve böylece **sınıf mücadelesinin keskinleşmesi!** Bugün insanlığı ve dünya ekonomisini derinden etkileyen, Suriye'den Ukrayna'ya milyonları göçmen haline getiren, başta emperyalist güçler olmak üzere sayısız devleti dolaylı ya da doğrudan çatışma ve gerilim içine sürükleyen emperyalist hegemonya krizi ve onun neden olduğu savaştır. Zalimlikte sınır tanımayan Siyonist İsrail devletinin ABD/Batı desteğinde Filistin'de soykırım uygulayabilmesine zemin yaratan da bu kriz ve emperyalist savaştır.

Tüm dünyayı kaosa sürükleyen bugünkü gelişmeleri ancak Üçüncü Dünya Savaşının varlığıyla açıklayabiliriz. **Bugünkü savaş da önceki iki savaş gibi dünya sahnesinde yaşanmakta, geniş bir coğrafyayı etkisi altına alarak dünyanın gidişatını, dünya ekonomisini ve halkların kaderini belirlemektedir. Bizim için bugünkü savaşı yapan şey, onun bu yönleridir.** Bu yüzden, emperyalist güçlerin henüz birinci ve ikinci dünya savaşlarındaki gibi doğrudan karşı karşıya gelmemiş olmasından hareketle akıl yürütmek ve bugünkü savaşın adını koymamak doğru değildir.

2001-2024 arasında yazılmış kapsamlı makalelerimizde, sözünü ettiğimiz gelişmeleri tüm yönleriyle ele alıyoruz. Elimizden geldiğince bir konu bütünlüğü oluşturmaya ve gelişmeleri kronolojik sıraya göre vermeye çalıştık. Kimi yazılarda kısaltmalar, özetlemeler yapsak da, tekrarların olması kaçınılmaz. Ancak gelişmeleri büyük ölçüde kronolojik sıralamaya göre verdiğimiz için okuyucu, 1990'lardan günümüze dünyaya damgasını basan ekonomik, siyasal ve toplumsal olayları bütünlüklü bir şekilde anlama şansı elde edecektir. Dileriz kitabımız hem tarihsel bellek işlevi görür hem de dünyamızı kaosa sürükleyen dinamiklerin derinden kavranmasına ve kapitalist sömürü düzenine karşı verilen toplumsal mücadeleye katkı sağlar.

GELECEK BİZİM
SOSYALİZM

gelecekbizim.net

